Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՓՐՕՖ. Ա. ՊԼԷՋՉԵԱՆ

ԿԱ

ՊԱԶԸ ԷՍԷՐԼԷՐԻ

O. TACHDJIAN - RELIEUR
ALEP, RUE TILAL

12004

ՓՐՕՖ. Յ. Ա. ՊԷՋՃԵԱՆ

ՎԷ

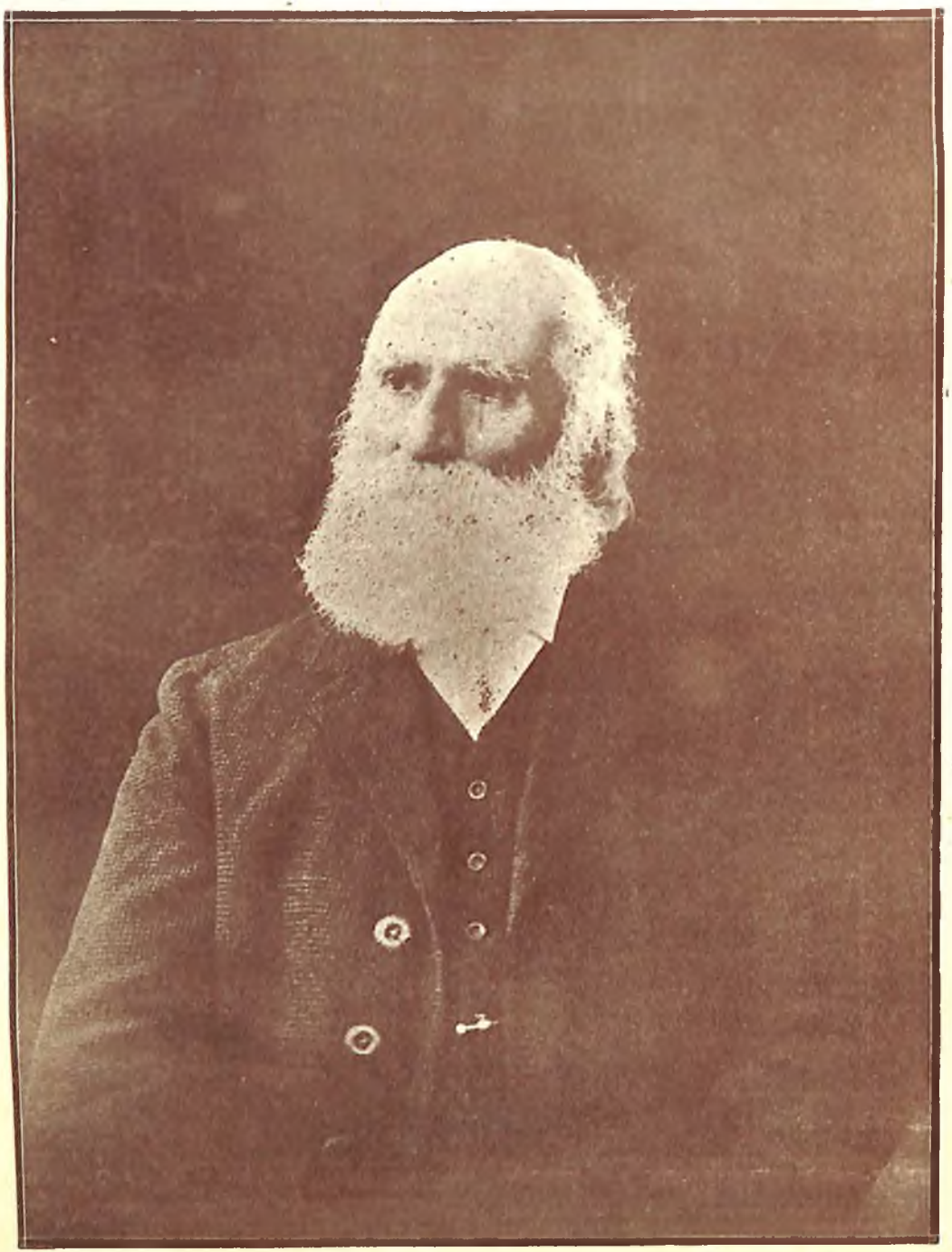
ՊԱԶԸ ԷՍԷՐԼԷՐԻ

ՀԱԼԷՊ
ԳՈԼԷՋ ՄԱՔՈՒԱԱՍԸ
1932

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм.ССР
им. А. Мясникяна
37583-67

393-ա.հ./336-ա2

ՓՐՕՖ. ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԷՋՃԵԱՆ (1912)

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԷ

1914 տ Ալեքսպոտա բևնեմմիւ երմիւշ օլաճ միուբիւճ ճիլլերի, միւբեվեճճեա վեռտիրիմին պլրուգտըղը բաճիրիաբը հօղլայլոպ անկիրին պագըլարըճը բաող երտիրմէէ իւզրէ, Փրօճ. Լաւրճի Լեւոճեաճ, Տօգ. Խալիճեեաճ վէ պեճտեճճիզտեճ իպարէթ պիր գօմիրէ բային էլլեմիշ իտի: Պու գօմիրէ տէրճալ իշէ պաշալարագ Սբաճպօլտա Մատթեոսեաճ մաքպաաալլա մուխաապէրեյէ տէ իպրիտար էլլեմիշ իրեճ, Պեօյլեւ ճարագ վիաբլատը, մուճաճեէրաբ կելտի, ճէր իշ տուրտու: Պեօյլեճեճ բաող իշի տէ 17 սեճեճ բեեխխեւ երտի: Հեյէ բի իգպալլը պիր բեսաստուճ իյէ գօմիրեճինի վագրըլլա բաող իչինճ բեճրիգ երմիշ օլտուղու ձեռագիրլերիճ մուհիմմ պիր գլամը գուրբուղուագ եագըճլարտա եյէ կեչտի, անկիրի ճեէր երտիրմէէ վրօժեսի տէ ալաճտը: Իշբէ պու կիւճ օճ Հետի սեճեճ եվվելճի բավախիսի իճրա ետիլիյօր:

Պու բիրագ եաաեճ իբի գլամտաճ իպարէթ տիր: Պիր գլամը Փրօճ. Ալեքսաճ Պեգճեաճըճ բեճտի եօմրիւ ճագգըճտա վերտիյի բարիհչե, վէ պագը տօսըլարըճ՝ միւմահիլէյինի եօմրիւ վէ խրտմերի ճագգըճտա գալեմէ ալտըղլարը բաճիրիաբտաճ իպարէթ տիր: Պու՝ բիրագըճ ճիագեբինճ բիւչիւէ պիր գլամընը իճրիվա Հտիր: Իրինճի գլամ, եաճի պեօյլեբ գլամը, պագը եսեէրերիճտեճ իպարէթ տիր:

Փետերիմին ճուրգ, վազ վէ բաճիրիաբընընճ փեբ ազ գլամը մուճթաաագեճ գալեմէ ալընմըը տըր: Պիր գլամը աալը ճօբլար ճալինտե մեվճուտ տըր: Պու բիրագտա օլ ճօբլար, ճե գատար տա մուհիմմ օլաա, իագիմալ եէիլմեմիշ տիր: Տաճա պեօյլեբ գլամը, պելբի եճ մուհիմմլերի եա ճիչ գալեմե ալընմամընը, վէ եա Համիտ տէվրինտե միւեէրրեերեճ եավըլաճ բաճգիգաբ միւճաաճպեբիյլե իրլաճ եէիլմիշ տիր: Շեօյլեբէ պիր գլամընընճ գուրբուղուագ գալմաաը պիլե բիւչիւբ պիր իգպալ տէյիլ

տիր: Փեսերիմին պազը եսէրլէրինին ընդգրնտա Աւեսաբեր վէ Բանինիւմանըն տա եվեյի պիր խրզմէքի օլմուշ տըր: Պու ֆիբապտա պազը զրբալար օլ ղազէքալարտան իզբիղապա եսիլմիշ տիր:

Մասսէլէրի վէ զրմէլէրի ճինէքիլի պու ֆիբապտա միւնտէրինի զրբալար վէհ մուխթէլիֆ տիրլէր: Պազըլար բէրճէմէ ի նալլէր տիր:— Տիկէրլէր իբբինտա բենեմմիւլէրի միւնասակէբիլի օգուճմբը մեզալլէր, իրտա եսիլմիշ վազլար տըր: Պազըլար, մեսելա, Հալեպ մենլիա ի մեպուսաներնտա 1878 տ: իրտա եսիլեն, վէ 1888, ճեմ 1898 տ: Այնբապ ֆիլիպալարը Յոբելեաներարը միւնասակէբիլի վէ Թոկենին 25 ճի սեճի ի տէվրիյեսի զիյնեբինտէ իրտա օլուճտի ճուբդլար, վէհ զրմէբտար բարինի եսէրլէր տիր: Պազը իլմի Յենինի զրբալար տա վար, լամին վէհ ազ: Միլլի մեսելէլէրէ տաիր տ: բապիի չօզ շէյ մեմուլ օլուճամազ:

Մասսէլէրին տիզինի բարինա սրտասըլա մը, մասսէ սրտասըլա մը օլտա տաճա եյի օլուր տէյու պիրազ բէրեսսիւսսեն ասնրա, մասսէ սրտասըլա տէրճի բենեզիպ եսիլմիշ տիր:

Ֆիբապտրն լիսանը խուսուսուճտա պիր սեօզ: Պազը soupլար պու ֆիբապտրն երմենինեն լիսանընտա ճեբերինի արզու եբտիլէր: Պիզնէ տ: պու արզու վէհ ճապգլը վէ պեօյլէ օլմասընա միւնասակէբ վէրեն խուսուսաբ վէհ մուհիմմ տիր: Անճազ պիր բարաճտան Փրօֆ. Ալեֆտան Պէզնեճանըն լիսան ը բիւրճէ օլան խուսուսէ շեյլէսի, վէ ուսլուպ ը ինճաեսինին ընդգ, վէ օլ պիր բարաճտան մաեբքեեսիւճ երմենինեն լիսանընը լայըզըլտա անլամայան վէ էլան Սիւրիատա, Ամերիգատա վէ սաիր մաճալլէրտէ պուլուճան պիր չօզ Կլիկիկիալը վէ տիկէր բրմախսօս soupլարը մեմնուլ եբմեբ միւլաճազաըլա շիմեյիի ճալտէ ճուբզլարը, վազլարը մեզալէլէրի իրտա եա բաճրիբ եսիլեսիլէրի բիւրճնէ լիսանընտա ճեբ եբմեբ միւնաճալ կեօրիւլեսիս: Անճազ իւմիս վէ արզումուզ շու տըր ֆի պիր վազբ սօճրա երմենինեն բերնեմեսի տէ ճեբ օլուճաճազ:

Վ.Եր. Մ. Փափազեանցին, Տօք. Ս. Գաբրիելեանի վէ Պրն. Արմենակ Ջամիչեանցին գրքալարը, նազլըտզլարը լիսանսա հոմկինին բաց եսիլմիշ տիր:

Ներ եսիլճի գրքալար, վէ անլարդ պէյաճ եսիլճի հՃ-ինաար նազգրնսա տօղրու պիր բաստավուր բեճիլ հսկսիլմիճ իչինճ, նուբզ, վազ եա բանիրտարդրի նի զաման վէ նի մխնա-սեպէլի բանիր եա իրաս եսիլսին, ներ գրքանդրի պաճրնսա իազարէ եսիլմիշ տիր: Պու նիճնէբ խուսուսի տիգգար եսիլմէ-սի զարխնսնան բեմճճի օլսնուր:

Բարիճի պազդ պնճնլարդ պիզգարուր պիր մզդար բե-ինարիւր վազդ օլմուշ իսկ տէ, նօգրա ի նազար Ճարգդը օլտ-ղսնսնան, բաշդաք համբրմամբը վէ բանիրտար օլտուղու կիպի նրՃնզ եսիլմիշ տիր: —

Բաստիրէր խուսուսդնսա, մանբրնհասիՃ տէրճի արգու օլսնան պազդ Ճօբօղարը էյտ էրմէյէ մուվաՃՃազիյէր նասրլ օլմամբը տր: —

Զ. Ա. ՊԷՉՃԵԱՆ

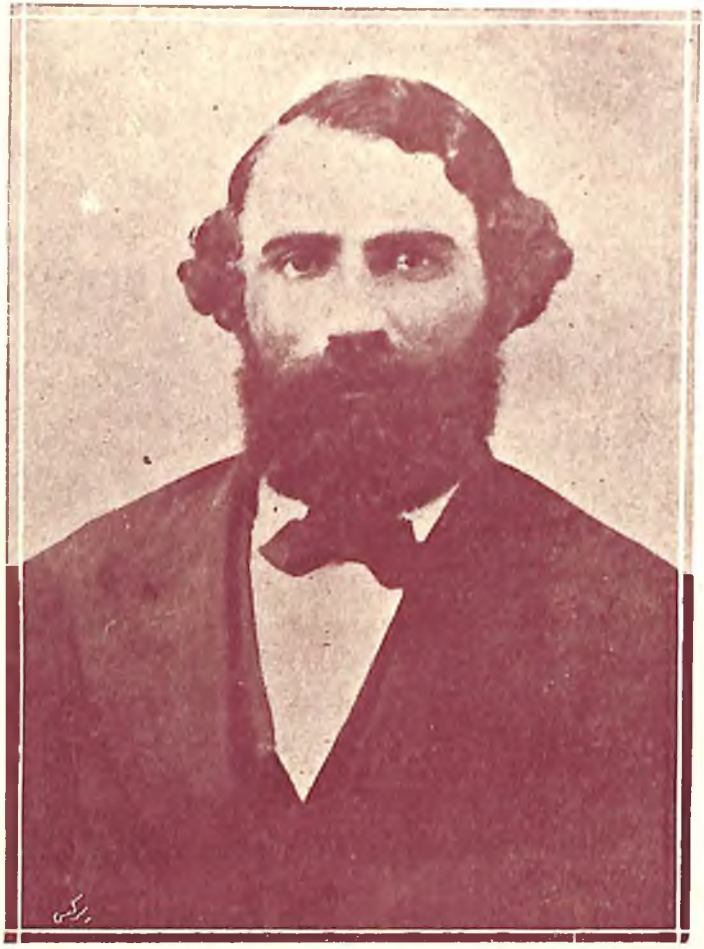
ՓՐՕՖ. ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԷՋՁԵԱՆԸՆ ՇԱԽՍԻ ԹԷՐՁԷՄԷ Ի ՀԱՆԸ

ԷՎԷԻ ՍԷՆԷԼԻՔ ՄՈՒԱԼԼԻՄԼԻՔ ԼՐՏՄԷԹԻՄ*

ՓՏՒՐԻՄ օգուտագ պիւմէկ խոխյակ տէ քէսքին հաֆըզէսի վար խոխ. անդն իչլուն մէվլուտումըն թարիխի մուայէն ալը. չլունքի մէզգումդն պիւյիւրախլինէ կէօրէ, 1837աէ «Պալըգլարըն տու իչտիյի» կլունաէ տօղմաչըմ. պու խոէ չաշմագ պիր կլուն օլուպ, Ապրիլին 19ընա թէսսաուֆ էտէր:

Իլք վարժապետիմ Տէր Յովհաննէս, վէ իլք մէքթէպիմ անդն խանէսի խոխ: Մլուամալէյհէ գօնչու պուլունդըգըմըզտան, պիւյիւմ պէնտէ օգուտագա հէվէս կէօրլուննուլուֆու իչլիւն մի, եօգսա, պէլքի տահա տօղրուտու, էվտէ պիր վըզըլմը էքսիք օլտուն տէյլի մի, անճագ 4–5 հաչընտա օլտուզըմ հալտէ վիտէրիմ պէնի օլագա կէօթլուտու, վէ «այբ բէն» «մամմա», վէ «Քեբտան» պէնի գօրգուտմադըն տէյու օ-

* Մուալլիմլիք Յոքելեանը միւնասեպէթիլէ իւրա օլունան զիւնէրտէ միւթէվէֆֆա Փրօֆ. Ա. Պէզճեանըն 1906տա գրաագ էրթիյի մէգալէ:

ՓՐՕՖ. ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԼՋՃԵԱՆ (1873)

*բաւը պանա անճապ էլլինճէ վէ օյուն մահալը օլաճաղընա տաիր պանա թէմիննաթ վէրմէ։ Էյի խաթըրընաա ալը քի, պէնիմ կիւմի ալիկեր պիր գաչ չօճուգ իլէ պէրապէր խանէնէն ալթ թարաֆընաա «տրաղըն» ալմալընաճ օթուրաբ խոյք։ Սաղ թարաֆըմըզաա թհանաղը, գարշըմըզա ա ելկյկէն անա-նըն չըգըրըր, պիրագ հօգաւրաա գըզլարըն** նաղըչ քէրկէֆի, վէ էվլիքաէն կէչմէ պիր չուգուբաա աա ակրաթանըն ատաթ-կհահը վար խոյ։ Տէր Յովհաննէս էվաճ չօգ էլլինմէդ խոյ. ֆագաթ ժամաան նա չարշուաան էվէ կէլմէճի խուզէրինէ ավ-լուաա վէյաա օլան կիւրիւլթիւլիւ ատինի իշխէթմէմիգաճ տիթրէր խոյք։ Շուբաաը մալիւմ օլուան քի, օլ վագ-թըն չօճուգլարը օլ վագթըն տէրսէյրլիգինաէն չօգ գօրգար-լար խոյ։ Պու իւք մէգթէճէթմաճ նէ գաաար գալաըգըմը, վէ նէ, նա նաաըլ օգուաուգումու խաթըրըլայամաղ խոյմ տէ, Սաղմաա օգուամագ աէրկէկէրինէ, նէթիճիմիշ օյմալըյըմ քի, աղ կիւնաէն «խալեայուք»աա նէթիճէկէմինէն խաապերիւյէ չա-կիւրալէր պէնի պիհաուգաւր էաէրյէր խոյ։ Իքինճի մէգթէ-պիմ՝ Սաղ. վարժարան օլաաւ։ Պուհաան պաչ խօճաաը «Գըր-լանկըճ» խամիյէ մարաֆ Յարաթիւն գալֆա օյուգ, Աբհա-տակէա վարժագաա իլէ Աատաաածաաաւր գալֆա տաիր մաա-ավինէրի խոյ։ Գըրլանգըճըն պաչըճճա իշի «ձայնաաորըգ» թալիմ էթմէք, Աբհատակէօնըք Թէրաիանաաթիւն, վէ Աատ-ուաածաաաւր գալֆանընք տէ իւմ ի ըագամ իլէ հագը աէրսի վէրմէք օյագըգը հալաէ, պաւրաաը օլ կիւնիւն էն մաունթա-գամ վարժարանը խոյ։ Թալէպէ ալէսանէվիյէ սինոճէ քիա-չիք օյուգ, ագալարընաա անճապ պիր գաչ թանէ իշխճէէրի պաւրաունաւր խոյ, վէ պու աա լագըմ խոյ. չիւնքի «Գըր-լանկըճըն իշաարէթի իւզէրինէ, միւթթէհիմ զանն օյուանան-լարը տէրհալ գալագայա հաթիբրաճագ օյան պուճուլար խոյ։*

** Պու գըզլաւրաան պիրի 80–90 հաագնէա օյտուլուս հալէտ հալա սաղ տըր:

Պու վապլիտա, պէն՝ սինիմ 9–10 սուլարընտա օլտըղը հալտէ, «Շարական օղուտ» մէրմէկէլէրինէտէք եէմիչ-տիմ։ Պունտան մատա, կէրէք ֆամիլիամըզըն վէ կէրէք պօնչուլարըմըզըն Նարեկճիսի իտիմ. հանկը ակրաէ հանկը Նարեկլէր օղունմազ կէրէք օլտըղընը՝ պիլէնլէրտէն թալիմ օլունմուչ իտիմ։ (Օլ Նարեկիմ էնքի քիմսալարըմ ատասընատա հալա միւմէկէր պիր նէր թուիմուչ տըր։)

Պիր միւսաւէթ սօնրա մէքմէկիմ տէյիշիյէմ։ Չիւնքի կիւնիւմիւզիւն էն օղուտուչ վարժապետլէրինտէն սայըլան «Հաֆըզ Թէոֆ խէլֆէ»յէ պօնչու կէլմիչ իտիք։ —Մէրտուտ՝ Մուրատ վարժապետին Աչնիսպատա մէչտանա կէմիրտիլի 6 մէչհուր թալէպտէն պիրի օլուշ, իքի կէօղիւ տամ իտի խէ տէ, իւմի վէ մէզհէպի մէսէլէլէր թէֆթիշլինտէ մէրատ տահիլի պիրի օլտըղընտան, օլ կիւնլէրտէ Փրօ. մահմութատընտան էրզտըչ օլան եէնի քիմսալարը ապիտ իչմիրտիլէ միւմէկէտա էտէր իտի. վէ պու խըզմէթտէ թալէպէսինտէն կէօղ եէրինէ գուլլանըլտըղը չօղտա պէն օլուր իտիմ։ Քիմսալար աչխատհատար օլտըղընտան, պիրիմտալի պէն օղուտուղըմը անլայտամազ իտիմ։ Կիւն զարֆընտա տէրս էօյրէնմէք իչիւն պտնա նէ գատար վապի գալտըղընը պիլմիչտիմ. անճապ չուրտասընը պիլիրտիմ քի, արատա պիր հուզուրընա չաղրըլտըգ, պաչլամըչ օլտուղտա քիմսալը նչան պօտուղտա մահալտէն տէվամ էմտիղի իտիմ, թա քէնտինի ույղու պատանատէք։ Պհն օղուտատան օտանտըղըմտա, պատըն ատնունա թէզճէ եէմիչմէք իչիւն տաթըր հա տահիֆէ աչմամ օլտամազ իտի. չիւնքի իրիմխատիրն պօղուլտըղընըն ֆարզընա վարտագ հէման տօղրուլտուր իտի։ Պէօյլէճէ պիր միւսաւէթ տահա պուրատա վապի կէչիրտիքտէն սօնրա, պիլմէմ, մէվճուտ մէզքիէպլէրտէ տրիրզդ օղուչամաղըմ գալմատըղընատ՞ն մը, եօգսա պաչգա պիր սէպէպտէ՞ն մի, ապտաղի իքի սէնէ կիմսի պիր միւսաւէթ տահի պիր գաչ սանատթ իլէ մէչղուղ պուլունտուտ, հիչ պիրինէ խայր էմտի-

կիսի եւ վարպապ լսիչ» ակօվիւ հայրէմ վէ խոխհդա իւէ ա-
պրպանն ապրպա կէշմիյէ պաշլասը: Տահա 20–21 հաչընաա
օլան կէնճ Զինոր ֆիլմապը պիր ատհա (հանճար) իսի: Տէյիլ
անճապ խալիմ էակը, անճապ խէճրիպէ վէ իճրաապ խարի-
պէյէ խալիմինէ վիճաւա վէրմէքլիյի սահի պիլիր իսի:
Հէյէ ֆիլիքա խալիմինաէ ապաթ օտասը վէ ատրս քիմապը
քէնան չահսը իսի ատնիյէպիլիր: Սյնիմապա պէնիմ պիլ-
միյիմ կէօրէ, իւք պալօնու մէյտանա կէթիրէն, իւք էյէք-
խրիպ մարինասընը վէ խապըմընը եաիրըպ, անընէյ խէճրի-
պէյէր էաէն, վէ էյէքխրիպ վասըխասըյէ հալաըպլամապ ու-
սուլընը իւք խալիմ էաէն քէնահան օլսու. հանիթա պէյպէյէ
նասիպ օլսաբ, հա նէյէն իւէրի կէյիր օլաըպլընը սահի պա
խէճրիպէ կէօսթէրմէք խէչէպպիւռինաէ պուլունսու: Պու
մէքխէյին 30–35 խալէպէնսաէն անճապ 5–6 սահէհի հա-
յահապա օլսաբ, եպհահան կարապիա ապա պուհնաբասան
սրբ: (Պապըլարը Մանուչակ Գէորգ, Գապասապը կարսճ,
Թիւֆէնքճի Պաղասարյն օղլու Գէորգ վէ Մօնօզօնլն օղլու
Համամալ կարապիա պիրլէր:) Միւամալէյէ Զինոր խահնիչ ի
իւմ մապահիյէ Ամերիզապա կիհմէք իչիւն խէճապիւք կէօր-
մէքճաէ իչքն; չարխիպ պիր խապխապըճասան խուխուրապ,
24 սինինաէ մէզարը մէզարարըմըզա զամմ օլուհնաը: Սյն-
խապ փրօխէսմանխարընլն խալիմ ու խէրպիյէ խարիհնաէ
միւամալէյէնն իսմի ունուապուրմամապ կէրէք սիր. անընն մէ-
զարը զապզ օլմապ խէհիքէհնաէն զուրխարըմապ կէրէք
սիր: Սյնիմապ ունուխմանընն քի Զինոր ապահա Պէպէքաէ
իչքն, Ինհիյիէրապա ալի պիր մէքխէպէ կիհմէք իչիւն
քէնահինէ վէք քնարը պիր զաւու աչըրարը ազրապա իսի
քի, անը խէրքյէ Սյնիմապա կէրմէքլիյի խէրճինէ էյէմիչ սիր:

1852ին պահարընաաէք Զինոր վարժապահանն մէքխէ-
պինէ աէվամ էյէհամ, վէ օղ վապխ պիյապա էզուլապիմէ-
միպ իչիւն պիպէ մէմուրնն զայրի նէյնի պիր գաւու աչըլ-
ապ. Խամանզօղա, Տր. Համիհնին Պէպէք մէքխէպինէ կէօն-

յէրէք։ (1) Փապուճճը եանըննա կիրխպ, «քինաբ ըսլամաբսմ,» «քիրլեմմէ եավաբսմ,» վէ հաթթա «սայա ալբմնք» սէրճեճլերնուն եէթթիշեմի։ (2) Գուշտումճա չըրագլըգը կախպ, եապըն իրտպ օզուզ սու վուռնապլարընուան ալուքքանընն օզուզ սու պարատպընը օղաստուրսուն, ուսմանընն խանէսինէ «հէյվէ» թաչըրսմ, վէ պուռնասա տաճկ քիմսէ մէրթէպէյերնուն եապըչսմ. չէռնքի արթըգ հիրպ եավաշկիյօղ խոսմ։ (3) Տէմիրճի օղուզ, պիր միսաֆիր քիօրիւք չէքսմ։ (4) Ավաճճը ուսմանապրընա խըզմէթթ էակպ, եէրսէն եէրէ խաչըլ վէ լէօհմէ թաչըրսմ, մասուրա սապրսմ, էրզուզ էնամէրսմ, վէ հաթթա ուսման թասմ եա քէչի իրէ մէշղուլ պուլաճնաղրընսա, եէրինէ կիրխպ մէքիք ամանպլսմ։ Կէօրիւնիւր քի պուճնար իրէ էքթիֆա էթմէյիզ, սաճհա պաչզա ատնասաթլարը տաճկ պընայաճապ խոսմ. սահա ոզդուրաը պանա պընանամըլարաճապլար խոն, էկէր Տր. Ապաբնա Սմիթ խոսասաբմա եէթթիշմէճ խոն. չէռնքի մուսաճէյհ ոզդթօր եէնճ մէյասնա կէլմէքաճ օյան Փրօ. Հասիյէ՝ մաւնք օյաբգլարընուան սահա իրէրի պիր թաչսմ ու թէգդիկ գաֆուռսու աչմապ իւղրէ, Իսթանպօյսան, Պէպէք մէքթէպընուն Զենոք Իսթայէլեան նամ պիր կընճ ճէլպ էթմիշ օնաւպ, անըն մէքթէպընուճ օգուսմապ իչնուն ընթիհսապ օյուսնան իսմիտի թաւէպէ ճէյաֆէլինէ պէնի ոճ գօմաչ խոն։ Պէօյէճճ թապրիսէն 1850ոճ ասնասաթլարսան քէֆ ի եէա իրէ թէքրաբ մէքթէպ էօմրիւնէ կիրսնիք։ Պու մէքթէպսմնըպընն պընասը վէք ճնւպի թէպաճլաթէ հալա մէվճուսա սբը. Կիւռնեան Գրիգոր ապանըն խանէսինուճ գբպէկէ նապբը օսա։ Մէզքիւր մէքթէճ՝ Այնթապա իրմի մէքթէպլերին պիսայէթկնահը սայըլսապիրը։ Պուռնասա իրմ ի բապամըն տահա միւքէմմէլի, հապը սէրսի, աչիսարհաբար էմմէնիճճ, վէ իրմ ի սարֆ թէպրնս օյուռնուզպան պաչզա, ճօղրսֆիա, վէ իրմ ի հիքմէթ ի թապիրէ նէ սէմէք օյապը սասի էհաւի ապասընուա իշխապմէյէ, վէ «Վա՛յ, ապիռնեամբզ գարխուզ

ըլլայ կիմմէքաէ խոխկը։ Ջարտաճմի թալէպկէր լչլուն պուհաան էյի էյլէնճէ մաատէսի ատ ֆիլմպաղը չօզ բաթի կէլմէզ։ (Ճուբաղը աա պիքը օլուհաա կէլէք ամը քի, պուհաան 50–55 ակնէ էվվէլ Այնթաղ էհալիսինին էլպիսէճճ պըչաֆէթի պու կիւնքի քէօյլիւէրիմիզինքինաէն իչէրի ատչըլ խոխ, վէ պէլքի ատ պաղը խուտուօլարաա տահա կէլի խոխ։ Պիզ պէպէքին մէքմէզպ օտաընաա կիւրախչիմիզպաէ, քէպէլէլմիզին ալթընտաքի հէյէթ մէգքիւր Այնթաղ պըչաֆէթի խոխ։) Պիզ պուբաաա ատչրաղ իչլիմիզէ պաչլայըզպ, պաչպաըլարըն հիճգ ու խոթխնդաըրնը ուտուր էթմէչէրէք, 4–5 հաֆթա Այնթաղ պըչաֆէթիմիզի կիւրախք չըզպըզ։ վէ չօզ կէչմէզէն, պիզէ կէօսթէրիլէն խըզմէթլէրին իւճրէթինաէն հասըլ օլան ապչէ իւչ էյպիսէմիզի խոլահ էթմէչէ տահի ֆուբաութքընդ օլաու։

Պէպէք մէքմէզպի՝ օլ վապթարըն մաթըապաս խզթիզաընտան քէնտի թալէպէչէրինէ թաամը մէճճանէն վէրիլ խոխչաէ ատ, թաամտան պաչգա տիկէր հէր չէյին մէտալիֆի չակիրտան իւզէրինէ օլաըզընտան, պու աա խոթանպօլ կիպի պիր եէրաէ պիթթաղի ճիւզի պիր մէզաղ օլմայաճաղ խոխ։ Հէյէ քի պու եիւզահն պէն չօզուզ զահմէթի չէքմէխիմ. չիւնքի մէքմէզպին պագը օտաըարընը հէր կիւն սիւրիւբմէք, վէ պագը օտաըարընը աա ճիւմա էրթէսի կիւնիէրի եաչ վաչէակա իւէ սիւրմէք իչի պանա հէվալէ էսիրմիչ օլաըզընտան, պուհպատան ալաըզըմ իւճրէթէչ ուզուն զըաա կէչինէ պիւիր խոխմ։ Պիր վապթ ատնըա թէրֆի ի խըամէթ էսիպ, մէքմէէպին օտաըն եաըճըզաը եախտա պաթթաճըաը թահինն օլաընաըզ, պէն վէ Հայնիլի Ճամատանաո Պ. Մաըահըաա։ (Խոթանպօլըն օտաընաըը ադամ պէտէնի հալինաէ զաւըն զըթաւաը օլաըզընտան, եապմադ մադսէտինէ խոթիմալ օլաընադիւմէէրէրի իչինն ադաէմմէ պըչէզը իւէ քէօխմէչէրէրի վէ եաըճըմաը իճադ էսէր։) Ատն սէնէչէրիմաէ մէտալիֆճէ իչիմ տահա զօլայլանաը։ Պու վապթարաա խոխ քի, Գըըըմ մուհաըէպէնի

տեղեակ. Լքի քեզի, պէն վէ պիր ան պէնանէն 5–10 հաչ պէօյուք օյան Շեյ Յակոբեան կարապետ, քի պիլմէյիմէ կէօրէ, հալա սաղ օլսաք, Մէրճանաք հէքիմիւք կոչէյօր։

Այնթափան հարէքէթիմիզէն թամամ 40 կիւն սոնրա Յարութիւն Զաքիկեան Իսթանպօլա տոխթր օլսաք, վափօրըն կէօվէրթմէնեան եէնիլիմիզ պօլ նարման ալպալինեան կիւզէլճէ ըսրանմըշ օյան վըրթմըզը պիր համմալըն արգասընա վէրէրէք, Իսմիրեան պաղըրըմըզ թալիմաթ մուճալինճէ Պէյօղլուեանա վաղը ժողովանը պուլսուսը։ Իպտալըմըզ կաւվէր կիլիպ, օլ կիւն օրտաա Տր. Համլինճ Թէսաալոնիքի էթմէմիզլէ, մուամալէյի ֆէրսաաը կիւն պիզի Պէպէքէ կէօթիւրմէք իւղրէ, Սամաթիայը Պ. Յակոբ նամինաէ պիրինճի նօլսաը։ (Մէզքիւր Պ. Յակոբ թալէպէնէն պիրի օյմասըյէ պէրաթլէր մէքթէպլին մամպախա լէվազիմաթընը կէօրէն քէնտիսի օլսուդը մուհասէպէթմիչ, մէրզաւմ իւչ պաս սուբէթմէ տէվամ էյլէսի։) Կիւն Մհանէյոց կիւնիւ օլսուդընսան, մէրզաւմ Պ. Յակոբ՝ Պէյօղլու մէզարիսթանընըն օղ կիւնէ մախսուս չինլիքէրինի պիզի այր էմանէթսիքաէն սոնրա, վըրթմըզը պիր պայըրա տօղսուրսուդ՝ պիզի Պէպէք նագլ էյլէսի։ Իշթէ պաւրաը խոր 40 կիւնէսէն պէրու թաշըյընդըմ հասրէթին սոն մէնզիլի։ Լինճամ հէքիչէք, պար իւչ պարչընդ նարմանը նագլընդը պիր վաղթսա, 1852-նին Ապրիլ 14նաէ։ Վաղթ էօյլէնի կէչմիշ խոր, վէ չակրատէս թաթիէսէն՝ վասի մէքթէպ օտասընա հէնուդ թօփլանմըշ օլսաք, թապլինմիշ պիր իշթիհա իւչ աէրոպէրինի ալուշմուշ օլսուդարը պիր սաաթսա ապաարընա նագիճահ իւքի Նորաճախ քիմակէրին այագ փաթընըսընը իշխալմէսի իւզէրինէ, աէրհալ ճեւապէսինին ան կէօզէրի քիթապլարընսան պիզի չէվրիլսի. չէնն կէօրտուդուդ քի, նաքի, նաչ, վէ էթէքլէրի քիրլի քեպէ կիւմինիշ իւքի նէնի թալէպէ քէնտիլէրէ կէօթմէրինէն մասալարա ասզրաս չամուրլաս այագլաս

մոպա չալըշմապատա քէնտանի կէօրմէք, քէնտանի թանըչան-լարա զարխպ պիր հալ կէլմէկ խոր: Դայրէթ ափնիլէնին թէճեռնումու խոր: Մարդաճէր օլաբլը կիսպի, լինճիլի ճէ-մաաթը սէվին խոր ատախ: Մէկքիւր Գըրըմ մուհաթէպէի վազթընատա ինկիլիզլերին իսթանպօլատա վագը խատմատա-նէօնին էքմէկլին վէ գանվէսինէ վէրմէք գօնդրաքընա կիրմիչ օղուզ, պու ենուզէն 6 այ գարֆընատա 4,000 լիրա գազանար, վէ իչինէն պէչ փարա ալմայարագ, ճիւմլէսի-նի ատ թիւրքիատա ենի մէչիտնատա կէլմէքտէ օլան ինճիլի ճէմաաթլար արատընատա ընչա էսիլմէք խոտաէթխանէլէր իչուն ատի օլունմագա թախսիս էդիլմի: Թիւրքիատա նըր-մէնիլէր արատընատա ալի ատրճէնէն մէքեռթիսին իլք միւ-էսսիսի պի հագգըն քէնտիսի սայըլըր: Պօղոզ իչինտէ Բա-մէլի Հիւսարը թէփիլէրինտէ քիսին Բօպէրթ գօլէճ տուբ-տուգճա, կիւրտա Համիտինն ատ գիքր ի ճէմիլի պագը գալա-ճագ տըր:

1852նին պահարընատան 1856նըն նագընատէք Պէպէքտէ պուլունտըմ: Պու 4–5 ափնէլիք միւսաֆիրին մէքթէպ ար-պատաշարըմատան հայախտա օղուզպլարընը պիլսիքլէրիմ անճագ պիր գաչ թանէ օղուզ, ամիսէքլիլէր տիր. —Ապգա-պետ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան, Տօք. Պ. Մատթէոսեան, Գա-հիրէտ թիւճճար Կարապետ էֆ. Գարբինեան, Պատ. Քե-րովբէ Նազարեան, վէ Պատ. Գէորգ Շիլճանեան: —Յով-հաննէս Թոփմատեան, Զաքար Ճզնաւորեան, վէ Յակ. Տէր Յարութիւնեան ատախ պուհնարատան տըր:

Լինճամ Պէպէքտէն այրրըլմագընըմ կիւն կէլմի: Էն նա-գընն ատախտարըմատան օլան ընդֆ արպատաշարըմ, 5–6 քի-չի, բաքիպ օղաճագըմ վափօրա պէհնի կէօթիւրմէք իւզրէ, նշհամը կէօմրիւքտէն ալըդ, վէ ճիւմլէմիզ պիրլիքտէ պիր պայդըդ ատփիլիպ, Պօղոզ իչինին գալապալըդըդը սէֆինէլէրի արատընատան ատն միւսաֆիպէքի էաէրէք կէչմէքտէ իլքէն, պիր ատ, նէ գարա կիւն, Պօղոզ իչի վափօրտարընատան պիրի

մինոտաէպէմլղլ խմթանպօյա պիր չօզ ինկիլիզլէր կէմիյ օյուպ, էհալիտէ ինկիլիզճէ լիսան էօյրէնմէյէ ասղրա խա-րիզ իւլ սաէ պիր արզու ուլանար. վէ մէքմէպամիզին պու-լունալզը պէպէք քէօյճէնէն նէչէլէր մինոտաիզ պիր խաճ-լէմ իէքլիֆիլղլէ պու պապատ քէնտիլէրէ հարամ էմմիյմի-զի խմիհալիկը: Ճէօղլ քի, պու արզույա իճապէմէ, պիր զաչ քիմսէյէ տէլա վէրմէմիզ պէտէլ ալարզամ ապչէ իւլ իճ-թիյաճըմ ատֆ էտիլտիքտէն պաչգա, պապը ֆահիշէլի քի-մաղլար սամտան ալմագա սա ֆուրսաթըմ օլսուն:

Մէզքիւր մուհարիպէ մինոտաէպէմլղլ չարզա վէ խու-սուսա Խմթանպօյա պօչալան ինկիլիզ ալմաճալարը Պէպէք մաէպէլէրլինէն կէօղէլինմէ զամաչալըրարագ, պիլալիքէլի զըրզըզ արզըզ ինկիլիզճէ իւլ փարա զազանմագ իչնէն քիմի-սի մէրճուանալզըզա, վէ քիմինի սաէր խարամէմէյէ զօչու-արզար, վէ էօղլէ օյուս քի, պիլմէմ, սաուագամըզըսա՞ն մը, նօզաս էլինիզագէն պիր իչ կէ՛մէսէյինճէն մը, պիր մուսաէմ մէքմէպաէ պէս իզքինիզ զալարզ. պէն վէ Պր. Մ. Շմաւոնեան: Պու արզուսս մուապինմինիզ Տր. Չամլճի հազ-զինսա պիր իւլի աէօղ աէօյէմէք զանն էաէյիմ մինոտաէպէ-մին խարճինաէ օլմագ:

Մուամալէյի մէքտէն պիր սաէմ խալ: Քէլիմէնէն մու-քէմմէլ մանասարյա Նու Ինկիլնա Եանքիլէլինաէն խալ: Սա-նարսըն քի, պու մէմլէքէթի կէլիր իւքէն զալար էմմիշ քի, էլինաէն զաչան զուշ զաբմուպամըն: «Հէր աչըն Թուզս» խալ, Մխաօնէր խալ, մուապինմ խալ, մուհարբիր խալ, խա-թիզ խալ: Այնի վազիսա իճապ ը հալաէ հէքմի, միւհէն-սիս, թիւճճար, աէմիրճի, աէօքմէճի, տուվարճը, վէ պալ-թաճը խալ: Կիլաէկէլէտէն մասա, իւսմիս պաչը մէմիզ պիր հալաէ կէօրիւլաիւլիս չօզ վազը օլմագ խալ: Ճաիզասը վէ էլպիսէն Թօզ Թօփրագ օլարագ աէքս օտասընա կիմսէյի Թալէպէնին կէօրմէյէ ալըշարզլարը պիր մէնզարէ խալ: Պազմա, քիւրէք էլինաէ, մէմլէհէն Թըզանմըշ հօլուհը աչ-

պայըմբզա չարմիսարչ պիզի անիզի պօչալմալ, վէ իշմէ հէր իւմիւա վէ հիւսապին ինճամը կէմիչ կէօրիւնսիւ։ Համա օյսուն, ախպաթըզ պափսան քէնաի նէհամէթմինէ ալամէմ օմմազ իւզրէ, չարչապուզ վափօրա սուրսուրաճ, պիզի աէվէրիմզ պայըմբզա կէրի ծօյսուրսուս, վէ չօզ կէչմէզսէն քէնաիմիզի վափօրաա պուլսուզ։ (Պայըմ խէ պայըզը պաթըրան վափօրա ալընմալարըչ, անկը իւչ պիր տահա կէօրիւշմինէք։) Հիւչ քի սուչա պաթմըչ էլչիսէյէ Յունանին կիւնէչինէ տայանամայարագ, անկոսէն ալարգարընը կէրի վէրմիյէր, թուգան մատա։ Պ. Մ. Շահանեան, գուրագըմա սօն ասօղինիւ ֆլօրըտայըզ, իչֆիկէրի իւչ պէրաբէր պինաէն այրըլաճ։ Ազթըզ եօլա իչվան օյսուսմ։ Նէ խօշ։ Պիր պաչ կիւնաէն կէօրիշճէք խաթմ, հասրէթմինէ սուզան օյան, վէ պինամ իշլիւն խալվէթէյսուզ նիչէ կէօզ հաշարը ասօքմինէ օյան ասվիկիւլիւ վալիսէմի, հէմ տախի հէմշիրի վէ պիրտաէրէյէմի, վէ շէյհուսխէթ եիւզ թուխմուշ փէսէյիմի։ Համա օյսուն. պէօյլէ սէ օյսուս։

Ազնթապա էնթիշմէմանէն պիր պաչ կիւն սօնրա, շիմանիքի Նիկոլայեան թանգարանըն պուլունարը «Հասըրլը» նամ մահալէ, պուս կիւն 1,000 զուրուշ իլէ անառն էյնի հաւրըլապիլէն պիր օտատատմուալմինք խըտմէթմինիզ պէտ էյլէմիք, 1856 տա։ Իչպու 50 անհէյնք խըտմէթ՝ իւչ միւսաէթտէն խպարկի պուլունուս, կանի (1) 1856տան 1866յաէք. (2) 1866տան 1872յէտէք. վէ (3) 1872տէն պուս անէ, —1906յատէք։

(1) 1856—66յատէք։ Ուհուրմալը տէյիլ քի, պուս վապըթտա, 1856տա, Փըօթէնթանըզ Ազնթապատա խայըճա քէօքէնմիշ խալ։ Գայտճըզ քիլիսէի պա ֆէբրման ը այլ հաւրըլըզ պինմիշ, վէ Պատ. Գարա Գրիգոր կէնիչճէ պիր ճէմաաթ իւզէրինէ չօզան թայլն օյունմուշ օյուպ, հապշատան վէ իրագատան Ազնթապա միւսաճաաթ էտէրէք, թալիմ

օրէնսդիր իմիկնդիր տարի չօգտագործուած իսկ. վէ պատճառ չօգնա բուհանի իրատչին կիրճէք օրան թագաւորան պատրաստուելէ, նիչխէրի 20–30 հաչընտա կինձէր —մատալլիմ-ներնաէն 5–10 հաչ պէօյիւք թաղիպէրը իտիրէր: Շէօյլէ քի, պաշտաթղում պատ մէքթէպ տահա պիւյառէ պիր իւմ ի իւտէն մէքթէպլինէն իւմի չիւպէսի տայըլաճադ իտի, վէ հապիտիէն տէ էօյլէ իտի: Պատճառ կիւնիւն պիր գըտմընտա պէնատէն տէրս ալըդ, պագը գըտմընտա տա Մը. Շնայըդըն իտանէօնիկ կիտէրէք, իւմ ի իւտհիյաճտա թալիմ օրատնուդուար իտի: (Պոտ մէգաէտէ ալտատիւկ չահալար քինամ կիւնդէրնտակ իտանդըտըգտարը իտմիրիւլլ պիրք օրատնմոտչար տըր:) Մէգքիւր թալիպէրտէն մատա, գօրէնճ վէ իւմ ի իւտհիւլ պիճիճիտիչ չակիրտակիտմ տահի վար իտի. լաքին տէրս իչիւն անդէր մէգքթէպտէ կէմիդիպ, պէն իտանէդիրնէ կիտէր իտամ, եանի Ամերիգատան էնէն կիմիչ օրան էրքէք վէ գատըն Միսիօնտրար. չիւնքի անդէրճ իճրդքճ ւիտան թալիմ էճմէք իչիւն օր կիւնդէրտակ պաշգատը պատրաստմայօր իտի: Օր Ամերիգատը թալիպէրիմէն պատ կիւն պատրատատ պագըդտարը հագըր օրատար իտի, ւիտան թալիմի էմրինտէ նէ տէրճէ էհէմիյէթիմ օրագըդնա իտապճի կէօրէ պիճիր իտինիդ: Զանն էտէրիմ պէնիմ իչիւն իտայրըտը հագըր օրմատըգտարը տըր:

Իւմ ի իւտհինէն չիւպէսի մագամընտա պատրաստուան պատ մէքթէպտէմիդէն քիտաատար իտէրինէ չօգ կէչմէկտէն էմրտաճ մահալլէրտէն տէ չօգ թալիպէր կէլմիչէր. Մարաշատան, Պիթլիստէն, Պիճիխատատան, Բէյատպատան, վէ հապիթա Տիյարպէքիրտէն: (Ասնդատքի մահալտատան Յակոբ, Կիրակոս վէ Թովմաս իսմինտէ իւչ չակիրտէրիմիդ վար իտի: Պաւնդատատան 20–30 աչնէյտէն պէրու պիր այս իչիմմէյիմիմ իչիւն, գօրպադրըմ քի չօգատան վէճմիչ էմմիչ ալիրէր:) Տիրտէրիմիդ ճօդրաֆիյա, իւմ ի տարիխ, վէ հայճա օրուդ, պաւնատան մատա, Ելիզապէտ Ատաս, Ազնը Գէնգդ, Ատանտագը Կարապետ, Փափազ Կարապետ, Բիւլիսլի Մարգոս վէ Գօդնու Եօզուն Յա-

բաւթիւն կիսալ լրլճելելրնել ան խառաւալ օլարագ , մանթրդ , լրմի պէտի վէ լրմ և բաւհ ը լինանդի անբալելրի վերելրի խոր : Սօնրագրի անբոլ Արշակ Դազարեանն թերճեմնդ օլան «Ի- մացական Փիլիսոփայութիւն» նամ հայճա քրիմատան օ- գուրլար խոր : Նիգիսալի Առաւր՝ թա իլգ կիւնանն պիլտի- լմիրդ Նիգիսալի Առաւր խոր : Պիր կիւն մէգքիւր «Իմա- յականութիւն» անբոնտակ , անյաշրդմադը չէթինճէ կէօրիւ- նէն պիր մատանչէ կէլտիլմիդճադ , մերդումէն ճանը սըգրըլըգ , «Պէ ա՛րդատաշլար , պիգ նէ՛ փէհմիդ ատէմլէր իդ . հէրիֆ սիճի պիգէ թալիֆ էտիլօր , վէ եվինէ անլատայօրըգ ,» ատի : Ջէման մերբուրինտակ մէգքէնդ պինտամըգ պիր ագ տահա նա- գըշըգեանդը . չիւնքի եվվելքի մահալատէն Գայտաճըգ քիւլտե- պինին արգադը ազադա օլան իգրի իւաթ օտաւարընտա կէչէ- բէնք , պիր ագ նէֆէս ալարգ :

Մէգքիւր 10 ունէլրնք միւտաէթտի , տահսիլատէն վէ խա- լիճատէն մէգքէտդիմիդտակ քիմիէր , վէ գաչ թալիտգ պաւրատն- մըշ օլարգընը թամամը թամամընտա ատչիմէգ խոխմ ատ , ան- վինիլիմ քի , բաութ կելէ պիր խայլարընը պաւրմադա մու- վաֆֆագ օլմաճադմ . չիւնքի էնքի քեագըտարըմ տրաբզն- տա , 1858ատէն 1862չյատէք օլան մէգքէտդ ատֆիթէրլիմատէն օլ ունէլէրնն թալեպելեր ճեավէլինի հավի պագը քեագըտա- ըրնն էլիմէ կէչմէսինչէ , իսմիրնին չօղանը անիլթաէ մուդայ- յէտ պաւրատմ : Պանդարրն ատէտի 58 օլուգ , էլինէմ հա- յտիտա օլանդարը պիւթիւնիւնն անճագ իւչատ պիրի կիւտի օ- լուգ , Շնորհօք Բարսեղեան , Պիլէմճ Բարսեղեան , Պաղտաս- չէլ Յակոբճան , Լիւտն Կարսճ , Գալանճը Կարապետ , Ճէպէ- ճի Յովհաննէս , Հալէպլի Դադար , Մատթէճի Գէորգ , Քեչիչ Գրիգոր վէ Փօլատ Յակոբճան պաննդարտան արբր : Քէզալիք Մարաչ թարաֆընտան Թէրզեան Սիմոն , Թօր օղլու Սար- գիս , Ճին Լչի Յարութիւն , վէ պիր գաչ ատնէ ատհա :

(2) 1866տան 1872չյատէք : Գրամէն Առաւաճարանու- թիւն վէ գրամէն լրմ լրէ օղրաչտն մէգքիւր մէգքէտդիմիդ՝

ՓՐՕՖ. Ա. ՊԼՋՃԵԱՆԸՆ ԱՒԼԷՍԻ

1866յաւակ ակվամ էլէխի. վէ մկզքիւր Թարխառէ Մր. Շնայտրըն Այնթապը Թէրքէ Պրուսա Թարաֆընա կիմէկի իճապ էտիպ, ակիկէր Թարաֆտան տա լուհանի խըտմէմէ տահա պուվվէթլի իշճիլէր Եէմիչտիրմէք լիւզումը հիսս էտակէրէք, Եէնի պիր Թէրիմիպ վէ խաարէ Թահվընատա մէքՔէկին քէնտի իւմիւ չիւպէնիլէ պէրատէր Մարաչա նագը Թէնտոպ էտիլտի, վէ պիր տաքի տավէթէ իճապէթլէ, 5 ա-պատան իսպարէթ պիր ֆամիլիա օլտըղընդզ հալտէ, մկզքիւր ակնէնէն կիւզ մէվտանինտէ Մարաչա կէօչ էլէխիք: Նագը մէքտան էլէկէն ֆիտանըտը ալէստվիլ Թագէլէնիպ կիւմրանտըպղարը կիպի, Այնթապատան Մարաչա նագը էտիլէն պու մէքՔէպ տաքի տահա մունԹազամ պիր հիյէթ ալտը: Զիւնքի՝ իւմ իւահն Թալիմինտէ պիր Եէրինէ 3–4 մուալլիմ, Եանի Տր. Փրամ Մր. Թրօպրիճ, Մր. Փէրրի, վէ Մր. Մանգ-կամըրի կիպի տահա կէնճ վէ պինճ, վէ տահա միւԹէալլիմ քիմանէլէրին կէլմէտի, էյնի Թալեպէլէր գաղուղ եՔմէք ու-ուուլընըն խոխալը, վէ պուՆտըր իւէ պէկրապէր, Ինկիլիզճէ լիսանըն Թալիմինէ տահա պիյատէ էհէմմիյէթ վէրիլմէտի, — պու չէյլէր՝ վէ ֆիկիքի ալաթ ու էտէվաթ իւլումէտի տախի Թահսիլ վէ Թալիմ վաղըԹալարընը կէնիչէնամիմէտիյէ, մէքՔէպի գաթ պէ գաթ ճանլանաղրատագ, տախիլոէն վէ խարճատէն պիր չօղ Թալեպէլէր ճէլպինէ վուժուֆֆագ օլուՆտուբ: ՄէքՔէպ Այնթապատա իքէն, անըն Թալեպէտի պուբ-լունանլարատան նիչէէլէր, վէ տահա կէնճ Թագըմատան եէ-նիլէր պինէ պէ պինէ Մարաչ մէքՔէպէնինէն ճէտվէլինէ վատմ օլուՆմագատա օլտուբար: Օլ վագԹըն հըֆզ օլուՆմըշ գայ-ընատան կէօրիւլտիւյիւ վէճհ իւգըր, պէնիմ մուալլիմիլիք էօմրիւմիւն պու իքինճի միւտաէէինի Թէճքիլ էտէն 5—6 պինէ գաբֆընատա 80 կիպի Թալեպէ իւէ ալագամ օլմուշ տըր: Պունլար՝ մէկզքիւր մէքՔէպէ կիւլիկիա ԻթԹիհատընըն ճիւմ-լէ մուհիմմ մէվգըլէրինատէն ճէմ օլմուչըլար իտի. Մարաչատան, Այնթապատան, Ալպուսթանատան, Առանատատան, Քէսապատան,

Աբֆաատան, Ամվերքաէն, վէ սաֆրէտէն, հէմ սաֆի Տիյարպեքրատէն. ճէման 14 ֆարպլը մահալլէրատէն։ Պաէնա-բըն պրամ ը ազամը, —իչտէ, իքֆու— հալա հայաթտա օ-լուպ, մէմլեքէթին մահթութլուֆ թարաֆլարընտա իչլէմեք-աէ, վէ նէյէլըմ սէ մահճմի վէ մնաուլըթլը մէվզուլարատ ֆահաէլը սաբէթտէ իսթիխսամ օլունմազտա ազըրտը. չօ-պանլար, վաճպլէր, զօլճ մաուալիմէրի, զավէթա մահար-բըրը, միսթէպէր թիւճճարլար վէ սաֆրէ։ Իչտա իքինճի միւսաֆիրին թալիպոլմասըն էյնէմտ ան իւչ ճեհնապրեակ պաուսուելլէր վար ուրը։

(3) 1872աէն 1906յաաէ։ Իւչիւնճիւ միւսաֆիրէ կո-չէլմտ։ Ամերսա սաուդաուը իչմի իւրահիյի սաաէ պէուայ-թինեէն իչէրի կէօմիւրլիւք զաուվէթինամէսի նօ աչար-ըը կիւպի, իչմի սաֆրէյը սէ անտէն ազըրըզ, վապիթլըրըն մաֆթուալընա ուչդան սաոա այի պիր ակրէճէյ նէմիչտիր-մէք թէսաւվուրընը մէյտանա կէմիրտի։ Պու վապիթլը-աա —1870–1872աէ սէմէք իսթէյօրտմ, — ապամըզտա պաչ-լամըչ օլան մէհմէտի հաթէքէմ բուզ ատրընզ նօ ալմըչ օ-լուպ, Կիլիկիանընն պիր չօզ սէմթլէրինտաէ ճէմաաթլար վէ պեյլիճէ չէհրէրինտաէ պէօյլեք քիլիսէյը մէյտանա կէմիր-միչ իսու։ Ֆարիճաէն մաֆաաանընն վէ սաֆրէտէն մինակ-րընն թալիմի պիրլէչէրէք, էհալի արմըզ էնքիսինէ գանաաթ էթմէյէտ, նէյնի նէյնի մէհմէտի թէսաւվուրտըր թաբիր վէ թալեպ էթմէյէ պաչլայօր իսու։ Տիկէր թարաֆտան սա սօպ ու էթա վէ մաֆթուա վաբէթատրյէ մէմլեքէթէ տուխուլ էթ-մէքտէ օլան Դարպընն մէանինէյէթինէ պէնատէր, սօպաչա վէ տինէ տօգանան թէսաւվուբաթընն սաաէ պիվիչմէքտէ օլտըզը այնէ պէ այնէ սաաա պիյատէ հիսս օլունտըզընտան, էվվէ-քինէյտէն սաոա գուժվէթի վաբէզ վէ մատալիմէրը վիճճար զարուրի կէօրիւնմէյօր իսու։ Թալեպէ՝ իչմի իւրահի սաօպէ-պինեէ սաոա փիչկին օլաագիմէյէրի, վէ ապինօպոլիյէն մուս-թէֆիի սուբէթտէ հիւճիւմէյէրինէ գարշը միւսաֆտա վէ մու-

պաՀանջել եահպիմելերի իշխան, թաղիս, Փեւոսիե, վէ ուրեա ը խաղիւլ տանիկելենաև պիչաև խոլիմ ալմալըլար խոր։ Իմ թիհատարդը տանիկանաև ակնչինէն Փինքրլեր՝ պու մի-սիլու մի խաւատարել օգրաշմագաա իքէն, քիլիսելերիմիզ իշխան պէօյուք պիր պահթիյարլըզ տայրսա ակզա ալը քի, Ամերիկան Պօտրն պըզը քնաթիսի օլան Տր. Գլարկ պիւթ թէտահսի օվ ակնէնին, 1871ին, Առաջուաս թէճէմմիւ ե-տէն վահպելերին իմթիհան մէճլիսինաև հազըր պուլունուս։ Տր. Գլարկ կիսի մուպէթիր, տուբէնաիչ, ալիճինագ վէ սէրպէսթ էֆքեար տահիսի պիրինին մէզքիւր հէյէթաև մէվ-ճուտ պուլունուզ, Հալէզ վիլայէթի միսիլու վասի պիր տահիրէտէն թօփլանմըչ չօճանդար, վահպելեր վէ մուրախ-խասլարդն պահկաուդի պիր հէյէթինին կէօրիւզ, անլեր իւչ կէօրիւճիւյ ֆուրսաթիր օլմադը ասղլուտուս հազրզըմդուտա վէչք խոյդրդը օլմուչ ուրը։ Այի տէրճէտէն թաղիս ու թէր-պինյ իշխան մէզքիւր հէյէթաև խարագ էտիլին ապղուդը, վէ պահնուն իզթրաար, քիլիսելեր վէ էհալի հազրզնուտա նէչ տէրչ-ճէ գարուրի օլաբզընը միւմանիլէյհ ընչ էւ այն միւչահատաև էթմիչ օլմադըդը, անը քէնտի ճիհատի միւթալաատընա մուտ-տաև էթմիչ օլուս, նիճէքի պէօյիկ օլուսդը նէթիճէսինաին տահի անլաշըլար։ Պէօյիճէ 1871աև Առաջուաս ապա էտիլին վահպելեր մէճլիսի Մէրքէզի Թիւրքիա Գէյճինին թաղիս պա-չըզը ուտա օլուճուպիլիր։ Կիչիլիմ քի, պու պէօյիւք թէտահ-վուբըն գուվվէտէն Ֆինիկ կէմիսի քիւլլի մէտաղիֆ իւչ օ-լուպիլճէք օլուպ, պու իսէ՝ Եվրոփա վէ Ամերիկա խայր-խահանըրդն մուտավէնէթ ի նազարիյէտի օլմադըզճա, նէյլի քիլիսելերին թէհամմիւլինիճէն մահֆիվզինաև օլան պիր թէ-չէպիւս խոր։ Պուճուտա ասլ կիւճիւյուք վարա ահվալելին-նէն նէյէտաև օլաբզընը պիրինք նա պուլմագ տէյիլ, անճագ քիսելերինին աչմագ իշխեն անլերի գանաբզմագ վէ իւզաա էթմէք, վէ իւզաա վասթաւսըրնուտա ուտ էն միւհասիբի նէբ-ւե քիլիսելերին պու պագաէ ֆէտագիսանէ իչթիհատ էթմէ-

ւելի օտարը՝ թէ՛ր իսկ քան Տր. Գլարք վէք էյի պիտա-
ւինաւն, եւ՛ չէյ թէ՛ք ելի էյէ. պիտի պուռ քի, նէյի քի-
լոսէյէր չուռ պատար ապչէ վէյտինէյէր, վէ օտպիտի ան պուռ քի,
Ինկիլիզերու վէ Ամէրիկա խրիսթիանութիւնն իանէսինէ մի-
ւիճատի էմմէք խրատմէմ ե մի՛ւչքիւէսինն ակիւհատ էմմէք-
լէյէ բարը օւան ֆէյատէքար պիր քիմսէ պուլսունուէն: Զօզ-
լարա մալուտ օտարը իւզրէ, մէսէլէնին պիրինճիսի չուռ սու-
իէմէյ թէսվիյէ օտունուռ քի, Գօյէճ իչիւն ըկպապէմատ
պուլսունան եւ՛ չէհրանէն պիտա հանկըսընուռա ընչա օտունմա-
սընա գարար էզըտար իսէ, օյ չէհր պիւիւէն իմմիհատա վէ-
քիսէէթէն 1,600 լիրա վէրսին: Պէօյլէճէ Մարաչ պիր թա-
րաֆտան Պօյթօնա նավըտ, ատաճ քէրէսթէճէ գօյտըզը,
սույունէն վէ պաղչէլէրինին պօզլուզը, մինգարէլէրինին
սիւքիւչալըզը, վէ ֆագը ը հալընա բադմէն, օյ ատըր մէգ-
լարը վէրմէյէ բարի օտարը ճիհէթէրուի իուռա էյէսվի
ըւուճհանիյէմի, վէ Ամէրիգա նավըտ, էյի իուչ օճապտարընէն
վէրէճէյի սուհուէմի, ատ ու հարատընէն ատպատմըզընը,
ճոպրաֆիաճա մէգզինին միւնասէպէթինի, քիւիսէէրէ օ-
ւան ալապատնճա տահա մէր քէզի պիր մէգզինէ պուլսունա-
ղընը, մաթուռ մէպտաղը թէ՛միյէ էմմէք քէնտինէ տահա
գօյայ կէչէճիյինի, վէ Մարաչա գաթէն ալի պիր մէքթէպ
(Իսմի Իլահի) գամի օտուռզընը սըզ էյէսիւէր: Պունտարընի
իուզէրինէ Պօյթօն քէնտի հիւքմիւնու Ամէրիգաղն էչհինատ
վէրմէսիյէ, գատար իքինճի մի՛ւչքիւէն թէսվիյէսի, նանի
թաշրատան պու մագսատ ապչէ տէվհիսմէք գահմէթինէ
կիւրիշմէյէ բադի օւան պիրի: Պէպէք մէքթէպէրինին վէ Բօ-
պէրի գօչէճինին թէսիսի էմրինատ էն մի՛ւնասիպ Մէհինատը
Տր. Համիտինէն չահսընուռա պուլսունարը կիսի, Կիւրիկիա ի-
չիւն տահի այնի իսքամէթի Թալիմէն Թրօպրիճէ իհտէ էմ-
մէքատ Տր. Գլարք նանըլմատը: Մի՛ւսամահէյէ Թրօպրիճ է-
հալիմիզի տէվամէյի գատար տա մադրատէր խոր քի, պուռնէն
էն պէօյի՛ւք իսպապէթ՝ էյնէվմ էչքօնիւրիւք Տէվլէյի նամ թէ-

37583-67

վեհաւ վազը Ագարեա Մարիամ խառթախանէսի տիր. չհունքի մուսախիլէյ սապրդ Անատօլուայը տօլաշմըշ օլտըղընաան, մէմլէքէթին հէքիմճի իմիլյաճընա փէք ալա վազըֆ օլմուշ խոր։

Ատանաապքի թէճէմմիւաէն ապ սօնրա, Միշընըն թաւսիյէսի վէ Տր. Գլարպըն տավէթի իւզէրինէ, պէն Մաբաշտաքի իւմ ի իլահի մէքթէպինաէն այրըլըպ Այնթապա ախօնուսմ։ 1852աւ Պէպէք իչինն վազը օլան իւք հօլճուլուզմանաո թամամ 20 ակնէ սօնրա, 1872նին պահարընաա Մ. Ամերիպանըն ենյլ գօլէճինաէ պիր մուատէթ տահա թահսիլ ի մաարիֆաթ իւէ օղրաշմապ իւզրէ, ֆամիլիամը Այնթապաաա պրագըպ, իչինճի պիր մէքթէպ հօլճուլուզընաա պաշլատըմ։ Մր. Թրօպրիճ պէրապէրլիմճէ խոր։ Օ՝ Ինկիլթէրրաաա էյլէնճէք, պէն իսէ հօթէյէ տավուշաճապ խոմ. վէ պէօյլէ համարըպ։ Պէն ենյնի Տիւնհայա վասըլ օղուպ, ենյլ գօլէճինին Ճէֆիյա տահրիճինէ կիրտիմ, վէ քիւչատը թաաթիմ օլուճան գօլէճապ տահա ֆահուէյի տուրէթապ իշլէմէմէ մէտար օլապիլէճէք պազը իւմի ապրայէրէ պաշլատըմ։ (Պուս պրատաա կէնճլէրիմիզէ իհթիար էթմէք իսթէրիմ քի, կէրիտէ պիր ֆամիլիաա պրագապագ թէքքրար մէքթէպ հօմրիւնէ կիրմէք, թէքքրար մուաէլլիմ հուզուրընաա տուրուպ տէրս ապօյլէմէք՝ փէք օ պատար իսօշ օլմատըղը կիպի, օ պատար սէմիքսիլի օլաճապը տա մէմուլ օլուճմապ։) Հէր նէ հալ իսէ, օրտաա թապիի իլմէրատէն պազըլապը տահրէսինապ իչի սէնէ օղուտուպատան սօնրա, մէկքիւր մուհասէսէտէն Bachelor of Philosophy ապրճէհինապէն պիր ապիլօմա ալտըմ։

1874իւն կիւղիւնապ Այնթապա ատօնուպ, Հայիկ քիւլսէհինին չիմոն ժամկոչ օխտուրտուպը իւսթ օտատա, Ուբֆալը Յովակիմ էֆ. տահի ըէֆագաթըմտաա օլարագ, 15 թալէպէ իւէ գօլէճին Իտատիյէսինին պաշլատըշ օլտուպ։ Պու վազթատա տահա գօլէճէ մահտուտ պիր պինամըշ հոգ խոր։ Վազթ վազթ պու 15ին իւզէրինէ զամմ տահի կէչէրէք, տա-

ZUUN-Арм.ССР

յը 38է էջզաք, վի տէրտէր օրաբդճա իւէրլեմի. չէօյլէքի, 1876ին Հոկտ. 11ինտէ, (պահուտան 30 աչնէ էվվէլ) 11 ֆէբրուարն իզտարլի օմմաք իւզրէ, գոլէնին իւք փրիչևհի ալ-նըֆընը թէչքիլէ մաւաֆֆաք օլուպ: Պաւ արաստա Տր. Թրօպրիճ տահա ապչէ ալբճիյէ օղրաչմադըտա օլուպ, Այն-թատա ա՛չնամէմիշ խոր: Այնթատ մըսթէհալիզանընտան Թըրտա էֆ. նին ամիյէմի օլան թէվֆինին էֆրանֆրնտա պիր տա-վար հաւըրմադա պաչլանմըշ խոխյոմ տ, պարը ալպէպլէրի մէնին տաւրտաւրըլմըր. հէյէ քի պաւ ավարալըզ էօզ պիւր-մէյտա, հաբեր պրոգրամն ատ-ը պիթմէյքտէն պաչգա, մի-քէրկի պէօյիւք պինտա տահի խոխմամիկիր օլուպ, 1878ին պահարընտա 50–55 թաւէյի իլէ հէնի պինտա կիրիսթիյանիք:

Գոլէճ պինատընտա տաւրտաւլմըզ պիթմէտան զօլայլըգ-լարընմըզը ապթըլըտը: Շիմտի ապթըզ քիթապէթ մըզատըր կինիչ վի միւհասիպ մահալ թէյատրիք օլաճաղընա օմմապէ, կիւճաթուզ թաւէյէրլիճանէն մաստա, խարճանէն ատ կէճէյի թաւէպկէր ալընաճաղընը խոր. չէօյլէ քի Մ. Թ. Գոլէճ թա-լեպէյնէր ճէլպինտէ հէմ էմր ի թաւիմտի իւնիվէրսիթէք, 1880տ, հանի իւք թէտավիպընտան թաւմ 9 աչնէ ոսնրա, քինտի իւք մէզունտարընը էհտիյէ թատպիմ էմմէք մէսէլէսինէ նահլ օլաս:

Պաճնտարըն ատէտ 7 օլուպ, ամիտէքիւէք պէր. Նազար Պիւրքճեան, Սահփան Կիւլիւզեան, Զինար Պէզճեան, Յոհ. Ճէմիլեան, Յոհ. Արթինեան, Գրիգոր Պօղոսեան վի Թէօ-լօզօս Ազարեան էֆէնտիլէր: (Սոնրատքի տալթ թըզտիկեանն ատը) Կիւլիւզեան էֆ. իսէ տէ ոսնրա վէֆտի էյլէմիշ պէր:

Գոլէճ իտատէյէնինն պիտայիմնատն, հանի 1874ատն տէ ոսնրա, Յոհաննիմ էֆ. նին Ուրֆատա իզտիհտի տավէմ օլաճմատը իւզէրինէ, պիթմէտան ատըռճէ ապըրըլըգըն չօզու պանա տիւշճէճէք խոր. անըն իչէնն գոլէճին իւք 5–10 աչնէ-լէրինտէ մաւաւլէմ գաւվէթի պէտպաշըրլ մահատաս օլուպ, իւմի տէրսլէրին գըսմ ը ազամը պէր մաւաւլէմ իւզէրինտէ

պատճառ էին։ Պաւ նոպիատան պատրաստութեան, Գօլէճին ան ատենները թաղակիցներէն տահա պահանջուր ըրուար։ «Մեզի պարտադրեն տուբա ոզուզ օլուբ» մէկէլի հէր հալա ուլմազ։ Յետոյ Տր. Թրօպրիճին տաբլենուիչ թէրճիմպլերի տայնինաէ, 1883ին պէտ իւլ մուպէյտիր մուաւիմներին իւտէ օլունմասը, էվվելքի մուաւիմներին ենթքունու խաֆիֆէյտարութի կիպի, անոնց ատենքաքի թաղակիցերին տահի թահսիլ տահիւլներին թէվսի էյլէմի։

Գօլէճ օլան ատաքամճա տապրոմատ տէմէյ քի, վարդիթարդն պահա չոք հարտըմը օլտաւ։ Շէհրիմիզին թաղիմ ու թէրպիյէճ պու կիւնքի հալի պահատան 40–50 ատնէ էվվէյ օլտա իտի, Ա. Պիգճանդն Պէպէք հա եէյլ իչիւն պիր պահարտա օլմասը իհթիմալը փէք մահմուտ օլուբ իտի։ Զէմանա մահաուս օլան ատֆաք թէֆէք վազըլտար՝ իւրամէթիմ տէ քէտպ ի մէյէք էյմէնմ տազ հարտամ էյմէմէյիր։ Կերէք Մարաչտա Իւմ ի Իւտհիտ պուլունտուդմ զէմանդ, կէրէքտէ ատնդա Գօլէճ իւլ օլան էտմրիւմտէ, մէմուրիյէթիմ տահիրէսնէն իտարէճինտէ կէօրիւնէն իւրամէթիկեր տահի պահա մուաւիմլիք էյտիրեր։ Տօղրու ատմիշտիր քի «Նաչարլըզ հա մէճպուրիյէթ տաէմ մէքթէպ օլուբ։» Մէկէլա, 1865–1871 ատնէյէրինտէ պուհուբ էտին քէֆտարէթ թաղիմի մէկէէսի՝ 6–7 ատնէ տայքի մուէյյատիյէն վախդտա մէճլիսինին զայրընը վէ վազիքնը պապի էտիպ, թաղիմի մէկքիւբ հապէրնտա մուխթէլիֆ մուէյյիֆլերի հօզուտատա հօլ աչըգտան մատա, կիւնիւն պէյլի Ատատատաթաոնդընա միւրաճաատթէ էֆքէարլըգնը անդատ իչիւն, տահիլէ վէ խարճէ պիր խայը մէքթուպտար հաղրըմատնդա տա մէճպուրիյէթ հատըլ էյլէմի։ Պունդա ատրի օլունան էմէք վէ վազթ ալէ ուտուտ տէմէրէսիդ կէօրիւնուիւ իտէ տէ, հիչ տէյիլ պէնիմ իչիւն էօյլէ օլմատը։ Պու մինտուտէպիյէ, խրխմխանըզդըն մէկքիւբ էտատի հապիպտիքնդա տահիր պիյատէ ըչըզտա մալիք օլտուտ։ Քէպալիք Գօլէճ կիտի մուհիմմ պիր թէշէպպիւսիւն

*Նանի խառնախառնէլերաէ, մինպէրլերաէ, մէքթէպլերաէ, մահպատարարաա, վէ թիճարէթ օտալարընաա, տօղթօրլարըդըն հիւան ի խըտմէթլինաէ, Թէլամըն սաաըդ միւապէհլիլէրինին էմէլինաէ, մուհիմմ մէվգըլերաէ, սիւապանըն վէ նէվճիվանանըն ապլի վէ ախլապլի թալիմլերիյլէ օղրաչան մուալլիմլերին էմէքլերի ատմըլմինաէ, —պու չէյլերաէ ճիւպի օլաուն պինիմ ատ հիւսէյ եօ՞զ մը տըր։— Պու կիւն մինուր էյմէյիչ օլան հարըմ սարըն էնճամը թէփէօնաէն պատարագ, չօպանլար վէ վախըլէր գիւմրէփնին արթըրմագ իւզրէ, Մ. Թ. Գօլէճ մէզունլարընաան նիչէլերինին իլմ ի իլահիյէ, վէ անատն քիւհանէլերէ տատըլտըրըլարընը կէօրմէք, Մ. Թ. Գօլէճին տամը ալթընաա ուլուա ու ֆինաունըն թաա-ընը ատրըչ մուպթէտիր կէնճլերիմիզէն չօգալարընըն տահա ալի մէտրէսէլերէ գօչուպ թահսիլէ օղրաչտըրըլարընը միւչա-հաաէ էյմէյէք, պու մէքթէպէն չըգմըչ օլան տօղթօրլարըն, մուալլիմլերին, թիւճճարլարըն, էճզաճըլարըն, տիշճիլերին, թահրիրաթ վէ մահպատա իլէ օղրաչանլարըն տահա վատ պիր իլտիհամընըն պու իճրաատ մէյտանընաա մէչղուլ պու-լունտուդլարընը ատիւչիւնմէք, էվվէթ, մէմլէքէթիմիզին 45 ֆարգը չէհր վէ գաատապարընաան օրմագ իւզրէ 300է (հէ-ճրէնինին սայըսը 1906նընքիլէր իլէ պէրապէր 284 օլուչօր Մր. Մէրիյէն ատֆթէրինէ կէօրչ) հապըն մէզունլարըմըզըն մուահթէլիֆ թարիգլերէ քէնտի հէմճինաէրինէ խըտմէթ էյմէքտաէ օլարդլարընը թէֆէքքիւր էյմէք, պէյի, տէր-խաթը էյմէք քի, 1856տան պու անէտէք 1000 գաատարը հալա հայաթտա օլան չունճա կէնճլերին էմր ի թալիմինաէ, վէ պու կիւնքի նահիյէլերինաէ ատնին տէ էյին վէ էմէյին վար տըր, պունլարը կէօզ էօնիւնէ կէթիրիպ տէ գէնգինլիք հիսս էյմէմէնք, վէ պու պահթիյարըդը պախշ էյլէյէնէ տօղուշն գալգ իլէ մուհթէջէքքիր պուլունմամագ միւսլիքին մի տիր։ Պէն քէնտիմ Այնթապը օլարդըմ հալտէ, տատէ Այնթապտան 100ատն գիյատէ մէզունլարըմըզ օլուպ, 175

պիտայէթինաէ պաւուռնմապլըդըն խառաւախ կիւճլիւ քէրի օլաճապ խոխ, վէ օլաուս։ Հալ չուռ քի, սաէմի ան լուճրիւ պէքարըդդա զըլապաւզայան Թամամ պուռնէվ կիւճլիւ քէր տիր։

(Թավան արասընաա էսքի պիր սանաթըդաա Թօղանմըշ վէ սաբահմըշ քեապըլաթըդմ արասընաա Գօլէճէ ախա մէսաւ հապդընաա վէ սաբի բէտմի պըրտահատաա եապմըշ օլաբդմ Թահրիրաթընդն պէօյլուճէք պիր փաքէթի վար արը։ պուռ փաքէթի պիր ոօղուպ զըշ կիւռնիւռնուն ոօգաատընդր կիւռդէճէ զըրաբըդա պիրիր։)

Էյլի սէռնէլիք մուաւիլմիլիք էօմրիւմ պաշդահատընդն Թաւլամի էմրինաէ նէ իշ կէօրմիւչլիւնիւռ տէյմիմ։ Փագաթ պաԹէյնն տէյէպիւտիյմ պիր չէյ վար խոխ պուռ արը քի, մէդքիւր մուտաւէթ զաւֆընաա էն չօգ Թահմի գադաւ էտէն պէն քէնտիմ օլմուշըմ։ Պիւյիւմ. խըամԼԹմամ, մուտախ պէյէ մադաւ օլապիլէն խառաւատար ապ օլմադըշ արը, վէ տէմէյէ չէքինմէմ քի, պաշդահատընդն պէնտէ կէօրմիւչքէրի գուռաւըդա պէնիմ քէնտիմտէ կէօրմիւչքէրիմտէն չօգ ապ օլմուշ արը։ Սէվինիյօրում քի, Ալլահ պէնիմ կիւղիւչլի տի քէնտի ճէնդի մադահտի իչիւն ալէթ գուռդանմադա Թէնէդդիւ էտէն պիրդի տիր։ Պիր Թիւճճար օլմադըդըմ, վէ նախօտ մէքԹէպ ադրատաշդարըմտան պադըլտարը կիտի, քիւդիւչլիւ սէրվէթ Թօփիւտմաատըդըմ իչիւն ատա վէչիմտան տէյիւրում։ Մադֆ էյմիշ, նա սադֆ օլուռնմըշ խոխմ, գադանճըմ անտէն գամ պէ գամ պիյատէ օլմուշ արը։ Բուտիա խոխԹդատընտա, Սիւէյշ գանալընտա, Նիւ Եօրք շիճնատֆէրինտէ, վէ նա Նիտակատա ճէնտէդի շիրքէթինտէ հիսաէխի օլուռ, անիէրին ախմ քեապըլաթընդն հուզուբուռնա գամ էտերէք, քէյֆի նագատընտան Թաշտն միլիօնէր իլէ քէնտի նասիպիմի տէյիշմէք խոխմէմ։ Պէնիմ ախմ քեապըլաթըմ անընքէնտէն զըյմէթի տիր։ Շուռ 50 սէնէ զաւֆընաա էհալիմիշին բահամ վէ սաատէթինի Թէպյիտ էտէն վատըԹալատաա,

*տանէ տախե պահեստան մատա 200ակն վիրատէ ակ (227) Գօ-
լչճին թալխմինակ գրամէն հետէտար օրմանչ օրանդարդն
մէվճատիլէվինվ պիրմէք պէնիմ իչինն քիչիք պիր չէյ
մը ակը: Պահնաճն վէրտիկ գանատվ վէ մէսէրլէվի ալ-
թընն վէ կիւմիւչ վէրէպիլիր մը: Պու կիւնն Գօլճակ 6 տա-
նէ ակ թօփանդարդմըդ վար արը. մ.պահնդարդմըդըն էվրա-
ը: Զօգ քէրրէ պահա լօյլէ կիւմիչ ակը քի, 23ճնճը. Մէդ-
մատ պէնիմ իչինն նատրըմըչ արը. Ֆիլվազը «պատհիմ թաչ-
պըն արը:» Պու նարդմ ատրըդ վազվ գարֆընտա, ուզանն
նա գրտա միւտաէվէ, խօճա չակիրտա ալազադրնտա պուլունդ-
մըչ օլտուդում քիմսէյէրին միւքէմմէլ պիր ճէմաէվէնվն էյէ
էվմէյէ չօգ արդու էյլէտիմ, վէ ոէվինվրիմ քի, պադը ակ-
րէճէ խարճատէն էտիվն հիմմէվ, վէ հրֆդ էվմիչ պուլուն-
ադըդմ նօքի քնադրտարդմ վէ ակֆմէրլէրիմ սայէսինտ
պահնա հէման հէման մատաֆֆազ ատա օլտուդ: Խրամէվմի-
մին իւչ այրը միւտաէվէյէրինէ ակտա օրան բադամէյար չուն-
լար արը գրտատ իլէ. 1856–66յատէք 57, 1866–72յէտէք
78, վէ 1874–1906յատէք 963, վէ պահնդարդն ճէմի 1,098
օլտուդ, վէֆտէ էտէնվէր թարհ օրանդարդտա, հայդմատքի-
էր 1,000 գատատ գալըյօր*: Տէմէք օլույօր քի, ոօնդատքի
32 սէնվէվնք միւտաէվէտ, նանի գօլճ էտմիւտէ 300 գա-
տատ մէգանդարդմըդտան մատա, գօլճ թալխմինակն գրա-
մէն հետէտար օրմանչ թալէգէյէրիմիդին ակ տալրը 674է
գալիզ օրմանչ արը:)

Պիր ազ էվվէլ վնքր էմնիյէտ կիտի, մատալլամվնքատ
իլք բէֆիգատ գրտա պիր միւտաէվէ իչինն ԵՒւրֆալը Յոզա-
կատ էֆ. օլուդ, չիմանի Համէդիէտտա արը, վէ նէ իլէ մէչ-

* Մեզիւր 57տեն ատլ գալանլար 19, 78տեն գալանլար, 52, վէ ստնրաֆիկրտեն, 963տեն էֆսիլենլեր ճիսպէքէ ազ օլուդ, պագրտը 960 կիպի տիր. չեյլէ էն, էյեվտ հայդրտա օլանլար պիտիյիմեն կետ, (930+52+15=) 1,031 տանե օլույօր:

պոլ օլորվելնը պիտմէյօրըմ։ Եկրլի վէ Ամէրիկայը չիմաւ-
քի ըէֆիզլէրիմի թարիֆէ համէմ նօզ սրը. վէ նիչէլերի ան
մուխթէլիֆ միւնասէպէթլէրլէ պիրպիրինը սըրըմըզ սըրլար։
Պունլար իլէ ուզուն վագթ ըէֆազաթտա պուլունմուշլար,
վէ կէրի ասօնուպ մագիլէ պազարըմընա, պու ազադաան
ադայը խօշ խաթթըրսըզըն մատա պիր շէյ կէօրմէյիպ, էսէ-
ֆիմի մուճիպ օլմաղ պիր նօզիտա վար իսէ, օ տա պու սըր-
քի, թաղիաթ հիւքմիւ իլիթիզասընաան պու իլիթիսաքընը
էնճամը ասնէ պէ ասնէ նազարմազտա սրը։ Թա իլք կիւն-
ասէն պէրու մ'իսօնէրլէր իլէ ան մ'իւնասէպէթիմ օլմուշ սրը։
1856տա Խմմանդօլտան ասօնամուվիւման, Մր. Շնազար, Տր.
Փրաթ, վէ Մր. Նամֆին Այնիազտա խիլէր. պիր ազ ասնրա
(1857տէ) Մր. Գաֆֆին կէլտի. չօզ կէչմէդիէն Մր. կտա վէ
Միս Փրաքթըր, վէ տահա ասնրա Միս Փիլտա։ Տր. Թրօ-
պրիճ իլէ իչտաչլըղըմ Մարաչտան պազարտըզ, 1888էտէք
ասիտամ էլլէտի. 20 ասնէտէն պէրտաէ։ 1874տէ Ամէրիկա-
տան չարպա ատօրտա, Մր. վէ Միսիս Ֆուլըր իլէ պիր վա-
փօրտա կէլտիք։ Մ'իւմամիւյի իլէ գօլճճ ազադաընճա մ'իւ-
նասէպէթիմիզ 17 ասնէ օլտու։ 1866տան 1872յէտէք Մա-
րաչ Իլմ Իլտհանտաէ Մանթկամըրը, Փէրի, Փրաթ վէ
Թրօպրիճ պատուէլլէրը իլէ պիրլիքտէ պուլունտուգ չալըչ-
մըզ։ Տր. Շէփըրտ վէ Մր. Սէնտըրս իլէ խըտմէթ տահրէ-
լէրիմիզ ադրը կէօրիւնիւր խէ տէ, 25–27 ասնէլիք մ'իւտուէթ
պարֆընտա մ'իւվէթլէրիք ուժուրլարըմըզ տահի էքսիք օլմա-
ժըզ սրը։ Էսքի մ'ուխօնարլար իլէ ազադամ ալէտաէվիյէ լի-
տան թահսիլինտաէ քէնտիլէրէ հարտըմ էմմէք, վէ ասնրտաքի-
լէր իլէ մ'իւնասէպէթիմ չօզճա իչտաչլըզ վէ հալտաչլըզ ճի-
հէթինտաէ օլմուշ սրը։ Շիմտի, պու ուզուն հօլճուլըզտան
ասնրա ասօնուպ ադրայա պազարըզըմտա, անլէր իլէ օլտն
պու հարըմ տարըզ էօմրիւմտաէ փէչիմտան օլաճաղ պիր շէյ
պուլամտաըզըմ կիւպ, պտնա տօղրու մուամէլէլինտաէ տէ
մուհտազպէմ վէ իլիթիֆտտան մատա պիր շէյ կէօրէմէյօրըմ։

պաս խոհ պիտիմ իչխան մոպիտին է՛ն խոշ խոմբոյիչիտիւ-
ան ալը։ Այնի չկայ ան՛մ՛ք խոմիչիմ Մ՛ոքչկի Փիւրքիա
Միչըննը իչխան։ Այնի չկայ ան՛մ՛ք խոմիչիմ Գոնկրիկիչյոնալ
Հառատա թանըտրըպըմ քիմոպիկը իչխան։ Պառնպար իւլ 1856-
ատա պիր հիւսպա տատա կիվիկ պաշկատան բոպրիմա պրրրը-
մայարադ, պաս անկան խոշ պիր հայոտ ան՛կամ կոնպիտիմիչ
ալը։

Պաս պրրատա Գօլչճին Իսարէ հէյկիմին, հայ ան Մ. Թ.
Մ՛իչըննա Գօլէճ հոպպրնատա ածիպանի պիր խոմիարատա պաս-
լանմոպ խոմիչիմ։ Մոպիտ ալը քի, Մ. Թ. Գօլէճ պիր
պադըմա Մ՛իչըննըն վիչկոյ տայրըրը. չխոնքի պէօյիչ պիր
միւհասիպնին լիւդումընը կիվիկ պէ կիվիկ Ամէրիկադա բոս-
մէն թոպոյիչ կոյն քէնոյոն օյմոշ ադը. վէ պաս կիւն Ի-
սարէ հէյկիմի տոխոմ քէնոյո մէմուրիչիմի խոմիսյոնընատ,
անըն մէնոյոֆիկինէ մէմուր վէ մուհոֆիզ ադը։ Իտոմ մէգ-
քիւբ միւհոմիչիմ հէյկիմիչրոն ընձա կիմիչ խոմիչիմ քի,
լուքմֆէն Մ. Թ. Գօլէճի քէնոյո խուտուսի միւթոպոպադադը-
նա մոտոտ կայիչիյոր, Գօլէճ ածէպա իւլք ոնկոչիրինոպ կէօս-
կիչրոյի թէրատը խոմիմընատա ոէյոտ էմնիյէթ մը մէտիչ ի
մուհոմմէտկինին նոպադ ը ոնդոպոմա ադմոդիրատա հոմմէտ պաս-
յուրընադ։ Մէգքիւբ միւհոմիչիմ հէյկիմիչը վէչ ադա պի-
կիրէկը քի, պաս միւհոտոխ քէնոյո մոդոկա ի ադոխինկ էն
էյի ուսուչեմոտ խոպամկի էոէկիրինկի իչխան, անըն պէօյիւ-
մէտինէ մանկ օյադիկէն հէր չհյ անըն կիմոտֆընատա գոյադ-
րրըմադէ պէրատկը, կիրտոդրըպընա կոյոպամ էոէն վէտայի-
կինն ոէ վիւճուտոտ կէմիկրիմէտկ իճոդրընա պադըրմոդ կէկիչ
ադը։ Նէրէչէրոէն ոօյոնոպրրընը պիրմիմ, տաքէն պիմիմա-
պի պաս կոպոֆատան էոկիչն կոյոնկիմ իւդէրինէ օյմոշ օյ-
մոպը քի, Գօլէճին Ամէրիկադատաքի միւհոմիչիկիչկի կոպոս-
ֆընատան 1888ոէ պաւրատատաքի Իսարէ հէյկիմինէ կոյկոմոխ
կէկոյ քի, «Մատշ ճկհէմիրկ Ալինկոդ վէ Մոպոշ քիւկոսէչ-
ընինն չօդանոպոբրչկ գօլէճ վրօֆէսօրրոպը մոդէչնինոդ

պէօլիւք պիր ֆարզ կէօրիւմէօնին տէյիւ, մուալլիմլէրին մաասը չուս պաասար թէնզիլ էտիլմէյիր,» վէ էտիլար։ Պուննըն իւպէրինէ չիմալ 18 ունէ վազթ կէչմիշ օլարագ, կէօզթէրիլէն մագսատ օլ միւվազինէ մէպաէօնինին նէ տէրէճէ իտլամըվ էթմիշ օլադըգնը անլատագ իչինն կինիչ ֆուբասաթ օլմուչ սըր։ Պու ուգուն միւսաւէվ (18 ունէ) զարֆընաա քիլիսէլէրիմիզ քէնտի չօգանըլադգնա վէրճէքլէրի մաասը՝ Թօլճ իլէ էօլչմիչ օլադգպլադգնը պէն տահա իչիմիզէմ։ Վազբա թամամ պուննըն մուգայիսի ոիր. վէ պէօյլէ կիտէբ ու, Թօլճ թաբաֆընաան քիլիսէլէրիմիզի իթթիհատ էթմէճքլիւճ պէյգի պիրագաան լիւզում հասըլ օլաճագ քի, մուվազինէ պահաէոնէ բնայիթ էթոնինէբ։ Պուննաա անլամմագ իսթէոիյիմ տահա պիյատէ մէսէլէնին օլադգը թաբաֆը սըր, եանի մէգքիւբ գանաունըն Թօլճ իւպէրինէ օլան թէհլիքէ ոիր։ Ջանընմըզճա եանլըչ օլմագ ակը իտէմ քի, Թօլճէ պուննաան պիր իտայը կէօրմէոէքճէն մաաա, իտայըճա տա միւթէգաբիր օլմուչ սըր։ Ամէնգա ինքնար օլունագիլիր մի քի, եաագրն ունէլէբաէ Թօլճ քէնտի թադիմ ու թէտրիա գաւվէլէմինին պիր պէյիլ գըմընը էլաէն գաչըրմաագնաա, վէ նէոնիոինդ ճէյագ էթմէճ իչիւն օդգաատագը միւչքիլաթտա մէգքիւբ մուվազինէ մէպաէօնինին հիսաէոի ագ օլմամըչ սըր։ Պիթթաթաֆ ոիւչիւնէն պիրի աչըգ կէօրէկիյիր քի, Այնթագ վէ Մարաչ ճէմաաթլարը կիպի պէօյլէ ճէմաաթլարըն չայէտ ունէեաէ 100 եա 200 լիրա կիպի մաասի մէնֆաաթնը թէմինն էթմէճքլիճ, ալի վէ վաոի պիր մագսատ իչիւն, եանի իւմ ու իւֆան իչիւն թէոիս էտիլմիչ օլան պիր միւէսսէսէնէն միւանթագիլ իսլամէթինին թահաիսա էթմէճքլիճքլէ գարշըսաշաբըգլամագ։ Շուբասը տահի միւսէյյէմ սըր քի, մէգքիւբ մուվազինէ մէպաէոնինին ուճումի մէյլի՝ Թօլճէ աէրմաէյէնին ալթընդագա թէչիկ ճիհէթինէ օլմամըչ սըր։ Կէօզ էօնիւնէ վազբագար վաը, վէ Թօլճէնին ատօթաբիը պիւսաճիւպհէ պուննագտա գայատըգ սէյրճի մագամընտա պուդունաա

մալլար։ Խոբմաւթ վէ Մէրվիֆուէն գօլէճլէրի պիգաէն ասն-
բա հօլա չըզ ալըրլար, վէ պիգիմքի պաչտա օլարագ, արալա-
րընաագքի մէսաֆի ագ ակլով խոր։ Պիր չօգ ադնէլէր հալ
պէօյլէ ակվամ էյլէմի. չիմոի սահի ածկպա էօյլէ՞ մի ալիր։
Ադնէր, խուսուսա Մէրվիֆուէնաագքի՝ ալաֆ ու էակվաֆ,
պիննա, մուսալլիմ վէ սէրմայէ ճիհէթլէրինաէ չափուգ չա-
վուգ իլէրլէմաքլէրի հալաէ, պիզ նի՞չիւն պիր միւսաւիֆ
գօչարըգսան ասնրա հօլուլանլար, վէ հա սա օլանըյլա իք-
թիֆա էակնէր կիպի մահսուս վէ մահսուբ պիր հալէ պա-
նաաֆ էակէօրըգ։ Տէյմի՞գ մի ախչիւնճլիքլի քի, Գօլէճին
սէրմայէսի չիմոիյէաէք նի՞չիւն 2, 3, 5 գաֆթանմասը։ Կէ-
լէք Հէյէթի ի Խաարէյաէ, վէ կէլէք Ցէկգըլթիաէ, Գօլէճէ լէ-
վագիմաֆ թէքլիֆի վէ միւգաքէրէլէրինաէ հալա ասն սէօգ,
ալէսաէվիյէ «Գօլէճին մալիյէսի թէհամմիւլ էթմէգ»աէ պա-
բար գըլըյօր։ Պաւ սօգրաւ արը.—Գօլէճին մալիյէսի ֆիւ-
վագը գըսա արը. լաքին սէպէպի նի՞, նի՞չիւն պէօյլէ ալիր։
Մէվճուա հալ ու քէյֆիյէթլէր թահթընաա սէրմայէյի ար-
թըրմագա թէշէբպիւս էթմինք ածկպա քիսր ը ապի՞լ մի ալիր
սէյիւ պիզ ախչիւնճիւգ տաշընաըգմընգ սըրաաա, պիգիմ-
քինաէն տահա միւսաաաաէսիզ հալլէրաէ պուլունանլար հէմ
չալըշարլար, վէ հէմ սէ մուվաֆֆագ օլաուլար։ Ուհուա-
մայալըմ քի, Գօլէճիմիզ պիր չօգ խուսուսիյաաա հալա պի-
նաագիր ալիր։ Ձօղրաֆիյաճա մէվգըճ, վասֆ արապիսի, սազ-
լամ ագ ու հավասը, քիմիյասանէսի, ալէյագի վէ սինեմ
թէսիրի, վէ Տր. Ֆուլորընն էյամընաա միւամալէյէհնն էմէյի
նէվհէճէհնաէն օլարագ, Համկընաան ածկրա պինանընն ալ-
ապըգը հիւան ի լինհիյամ, սու ասպասը, բիւգիկար թուլում-
պասը, վէ կէյէն սինեմէ ինչա էակիմիչ օլան էնեի պինա
կիպի իլավէյէր, վէ հէվհէհնաէն գիյասէ անընն վասլագ մա-
գիսի անը վէք ևէւքսէք պիր մէվգըյէ թէրֆի էյէմիչյէր
ալիր։ Վէ չիմոի անընն ճիւմլէ խալխ ասոմլաընընն արգու-
սը իքի ալիր.—Պիրի պաւ քի, օ՝ պի հագգընն գազանմըչ օ-

տղայը ալի մէրմէպէնտաէն էնտիրիլմէյէն, վէ օլպիրի տէ պաս քի, էօնիւմիւզտէքի սէնէլէրտէ իրի իրի ատըմլար իլէ իլէրիլէյէ պիլմէյինի թէմին էտէն պիր հալէ կէթիրիլմին։ Անվինիրիմ քի, կէրէք խաթալ հէյէթի, կէրէք Մ. Թ. Միչըն, վէ կէրէքսէ ըյխատէթ մագամընատա տուբան կէնճ վէ ալճաճ Մր. Մէրիլ պաս խուսուսըն էհէմմիյէթինի վէք ալա թանըյան թաղըմտան տըրըլար։

Գօրգարըմ վագիընըդը պիյատէ ալըյօրըմ։ Պիր իքի սէօզ տահա վէ նէթիջէ։

Հուզուրըմատա պաս վասի ճէմաաթ իչինտէ փարլագ սիմալը վէք չօզ կէնճէլէր կէօրիւյօրըմ։ Իլէրիտէ մուաւիմէլէք կիպի մէսուլիյէթի ումուր պաչընատա պուլունաճագ օլանլար՝ ումարըմ քի, պունլարըն արատընատա ազ օլմայաճագ տըր։ Նարըմ ատրըդ խըսամէթիմ թէճրիպէնինտէն խաթիրըմա կէլէն չուր պիր գաչ սաաթ խուսուսալարը էօյլէէրէք թաւսիյէ էթմէք խաթիրիմ։

1. Խըսամէթինիզի սէվինիզ։ Իճրէթ իչիւն իչէմէք խաթիտա տէվիլ ատր. —Ֆարդ տուչդուսը իլէ հարէքէթ էմէք տահա էյի ատր. — Ֆագաթ մուվաֆֆագիյէթ հէփսինտէն գիյատէ խըսամէթինի սեվինիզ իչիւն ատր։

2. Տագիդ (ճչդագահ) օլունըդ։ Պիր գաչ տագիդգէ պիրէ օլտա, խըսամէթինիզին մուայյէն վագիընատան կէրի գալմաչըն։ Միւմքին խաչ, թաւէտպէէրինիզ հիչ պիր վագըթ տէրս օտասընտա սիդատէն էվվէլ կէմիչ օլմասըն։

3. Խըսամէթինիզի սաաղդ օլսուն։ Վագիընըդըն պիւթիւնիւնիւ վէրին։ Քինոյի գարուրի, չաթսի ումուրընըդտա սիդգաթ էթմէյին տէմէք խաթէմէյօրըմ։ Անլաթմագ խաթէտիյիմ պէս պաս տըր քի, մէքթէպ խըսամէթինին խարճինտէ օլան նէտինէյէրէ վէրտիյինիդ էմէք վէ վագի՝ տէրիւհտէ էյյէտիյինիդ վագիֆէնին քէմմիյէթ վէ քէյֆիյէթինէ տօգունմասըն։ Պաս պագաթ էլպէթտէ ունուտըլմայաճագ քի, սիդի խաթիխատամ էտինէրին տահի մուգատտէս գար-

պը վար ալը։ Օլալգճա լահամթ, վի մէվգլինիվկ հապլըլը չէլէֆլէ հաչամանըգա ալիգգամթ էլմմէլլի ալիրկը. չհօյլ քի, պաչկա գապանճ հօլաւ ալուչհնամէյկ մկճապաւ օլմայաալինլով։ Վապթլալըննըն խայլըալնը էվակ թէլգլիլկյ, հա խալթճակ ակալ ու լթայա հապր էլմմիչ չօպանլալ թանրլրլմ։ Ճկմա-ամլալըն վէ մկաաւլ հէյէմլէլէրն քէնակ մկմաւլալըննա մլուքճաֆթամթ էապալննաա կկօսմէլրտկքէլէրկ խապալճնկիւք մկպակակ ալէապէվկյկ թkshճնճկ մկպակակ ալկը։

4. Օլան մալկամամլընըգկա լքթկֆա էլմմէյն։ Թէլրապը էապն ալուննաա խլկ պէլրապկը թէլրապգը էլմմէյնն ալկը մուապլլիմ քէնակ խլրամէմլինակ ուզպան վապթ գանապամպահչ խչ կէօրէմէգ։ Ելլրմի ապֆա վէլրմիչ օլալըլըն ապլրմն հէլը ապֆապլննաա էվվկէքնակ օլմայան ննկն մալկամամթ ապնաա գամմ օլաննապակկը, նէմթէր քի հէլը ապֆապլննաա ննկնապն թէապարկք կէօրմէքէկկն գակա ապյմպյապըն։

5. Պկը խաւաաւս ապհա։ Հէլը նէ էապճէք օլաւը խէն, էն էյկակնկ էթմէյէ չալըչ։ «Օլաաւմ օլապըյա»յա գանապամթ էլմմէ։ Մուվաֆֆագկյէմթ թէմրն էապն չէյ՝ թագանթ չօզ-լուչաւ ապէյկլ, խլկա ապհա պկյապակ, օլանպնըն մկնննապկով ապաւթէթապ խոթկոմալը ալը։

Տէմէք հաճէթ ապէյկլ ակը քի, պաւ պկը գաչ խոթմալ ապ թագվսկյէէը, բաւհանկ խլրամէթապ պաւլաւննաճագ օլանլակա ապա մկաապլկ ապէրճէյապ մկաւթապլըգ կէյկկրլէը։

Յապնկճանըմ մկաննապէպկթկյկ պաւ ճէմկյէմթ գապմամ վէ թէրթկով էյկէմկչ օլան հէյէմէ, Մ. Թ. Գօլճճկն խապաւ հէյէմէննէ խաւաաւսկ թէշէքքաւրկաւմ ակզ էլմմէք խոթէրկմ։

Քէզգալէք, հաւգաւրկէրկյկ պաւ գկյննէթմկ թագկթկֆ էթ-մկչ օլան ապօթկապա ապախ մէնկապննկյէթմ կ խագկխանէյմկ պկլապկրմէք խոթէրկմ։ Յապագթ հէր չէյապն էվվէկ ձէննագ ը Հագգա քի, պէնկ էմկն ապյըգ խլրամէմէ գօապաւ։ Ջինօրըն մէքթէպկննապ պանապ ապէրապապչ օլան ակգապապչաըրըմապան պկը գաչը հագա հայաթթապ օլաւագ, ակա ապըրա պկրկննէ հա

օպիրվինե, բասթ կէրմէմ վապը օլուր։ Պուճուրտաս մըսթէ-պէր մէվզը վէ ֆամիլեա սահիպլէրի վար տըր։ Փէրիշանլա-րը աս վար։ Պիրի պապպալ տըր. պիրի համմալ տըր. վէ պիրի ալ մէչհանէ խալըճնան տըր։ Սրամըզտա պու-թէֆրիկի էաէն «պան վէ թէն» ակլվլ, ինայէթ ալր։ «Հէր նէ խաւմ, անըն ինայէթիկլէ լմ։»

«Համա օլսաւն ինայէթէ,
Իպէաէն հէյսաէ կէօքսէ։»

ՓՐՕՖ. Ց. Դ. ԴՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՓՐՕՖ. Ս. ՊԷԶՃԵԱՆԸՆ ՊԷՕՅԻՒԲԼԻՒՅԻ *

Զօգ նէանէլէրէ ուզագտան վէ եէօքիւնէն պագարագ անլէրի կիւզել վէ գըսմլարընը միւթէնասըբ կէօրիւրիւզ, լագին անլէրէ եագընտան պագըպ ճիւզլէրինի վէ թէֆէ-բուաթընը մուայէնէ էթմիյիմիզճէ անլէրին հիւսն ու լին-ճիզագը գալ օլուբ։ Ատէմլէր ատ պէօյլէ տիր։ Ալէյնամա ուզագտան, ուսմանմի պիր սուբէթճէ կէօրունմիյիմիզ վէ բէսմի մագամլարտա թանըտըղընմըզ գաթլարը եագընտան վէ սոն հայաթտա կէօրտէք էսքի ագամէթլէրի, լէյագաթ վէ հիւնլէրի գալ օլուբ։ Միւսահագաբ վէ քէլամլարընտա սարֆ էթմէքլէրի մալիւմաթընն սօն հուտուտունը պուլուբ-սըն, բէսմի մագամլարտա կէօսթէրմէքլէրի վագար վէ թէմ-քին եէրինէ սոն վէ էհվէն ագվարա թէսաուիւֆ էտէրսին, ալանէն վազ վէ թէլգին էթմէքլէրի ճիւքտէք ագլագի մէյար եէրինէ նէֆսիէրէկէթ վէ խօսագին պիր բուհ պուլուբսըն։ Պէօյլէլէր իլէ եագընտան մուարէֆէ էթմէքճէ քէնտիլէր նա-զարըմըզտա քիւճիւլիւրլէր։ Պուլունտուգլարը մէմուրիյէթ եա չէհրէ թէղիյէ էսքիրլէր. եէնի իշլէրճ կիրմէլի, եէնի

* Թիզճեար Զիյնէքի իչիւն 1913տ Փրօֆ. Յ. Գ. Գրիգոր-եան բարաճրնցաց եագրվըբ տր։

մէջ, պէր չօզ քիմապլար օզուտմուշ օլան զօլճ մալէպէլէրի անընն ապլի զապխլյէմինէ վէ մալուամաթընընն վիւսաթ վէ սապխպլյընմէ այնի ակրէճէ հայրան օլուրլար խոր։ Անընն զուվվէթլի ֆիքրի թա սընուռնա զատար թէզպիհ վէ թահվիլ էտէն, էօյլուպ պիչէրէք թանիֆ էտէն, թամիհ վէ հաֆըզէմինէ ճէմ էտէն պէր ֆիքր օլմուշ տըր։ Մալուամաթ թօրպասընը սէվքէն, վէ ուն չուվալընըն ախպինէ էլ ուզաթտըրան թազըմատան ակվիլ խոր։ Տախմա մահֆուզ ակրվէթ վէ մէքթուպ զուվվէթլի պուլունուր, վէ պունըն պէօյլէ օլատուզնա քէնտինի թանըյան հէր քէս էմին օլուր խոր։

Անընն իրատէթ գուվվէթինի ալ.— Փրօֆ. Պէզճեանընն զավ պէր իրատէթէ մալիք օլատուզունը հէր քէս պիլիր, լաքին զավի իրատէթ տահիպի օլան նիչէ զաթխլընն ատլ ատխպէէրինէ վէ իրատէթ արզատընուտա տուբան իսեալընընա վապըֆ օլան օրատա ատլի իրատէթ, զուրու պէր թէանուտա կէօրիւր վէ օ իրատէթտէն օտանըրընն, պէլքի տէ զօրզատընն։ Լաքին Փրօֆ. Պէզճեանընն իրատէթ զուվվէթինի թահվիլ էտէր վէ անընն արզատընուտա տուբան տախզէչի թէֆթիչ էտէրտէն, մուխթազա անընն արզատընուտա տէրին տիւչինիւմիւչ վէ հէր թարաֆը նազար ը թէպղիգատէն կէչիրիլմիչ, մանթըզի վէ լայըզ պէր պուճիւլ պուլուպտուն։ Անընն զուզգէթլի իրատէթի, տապխ մանթըզ վէ նիւքթէ սիչմէթ իւզէրինատ տուբուր խոր։ Պու սէպէպտէն օ տախմա էմին պէր բէհզէր օլմուշ տըր։ Փրօֆ. Պէզճեան պապէն քէնտի մանթըզընուտա վէ հիւքմիւնատ ետնըլապիլիր խոր, լաքին անը եապընուտան թանըյան հիչ պիր քիմսէ անընն միւթէհատտա օլարագ եախուտ զուվվէթլի զանըչ նէմինէօ օլմայարագ իչլէտիլմինի կէօրմէմիչ տիր։

Անընն գուվվէ ի միւահէյիգինինի ալ.— Փրօֆ. Պէզճեանընն խարճնի հարաքէթլէրինէ վէ ապէչլի կէօզլիւնէ վէ սիմասընտա պուլան, անընն թարիխըը, էօյլուլիւ վէ պիչիլի սէօզլէրինի իչլուէն հէր քէս անատ մուվազէնէլի պիր թէմիլ կէօրմէ-

մահալլատա կլիմէլի ալրլէր քի լիմխատրլարընը հրփպ էահ-
լէը, իշլէրինաէ ատվամ էտէպիկէլը։ Պաւ նէվ քիւչիւք ա-
տէմլէը հաշլարընը ալարզճա տահա պիչատ քիւչիւլիւրլէր։
Սէնէլէը միւտաւրզյա ակրմայէկէրինի ալուքէտպ տաի նէր-
լէրէ էնէլրլէը։

Լաքին վար էօյլէ տաէմլէը քի անլէը տալլարընտա
պէօյիւք տլրլէը, գալպլէրի պէնիկնն վէ բուհլարը կիւպէ
տլը. ակրտանլէրինաէ տաիմա թագէկէնէն պլը գուվվէթ
վար. ֆատալ վէ միւթէվազզը տլրլար։ Պէօյլէլէը տաիմա
պէօյիւք, տաիմա կիւպէ, տաիմա թագ գալըրլար։ Անլէր
ուզագտան ճալիպ վէ միւթէնտալպ օյտաւլարը կլպլը, հա-
զընտան տա կիւպէ վէ ճալիպ տլրլէը, ալանէն թէյլին էթ-
տիքլէրի նիւքսէք էտտար, անլէրին ակրտանի հայտիւլա-
րընտան նեպէտան էաէր, անլէը իչտի մազամլարտա վազար-
լը հուզուր կէօտթէրտիքլէրի կլպլը, տաի հայտիւլարընտա
տա թէմքինլի տլրլէը, անլէրին մալիւտաթլարը քիւթտ վէ
տէֆթէրլէրտանի տէյլ անլէրին բուհլարընտա վէ բուհլարը-
նըն տաիմա ալազտտար պուլունտուգը թտպլտթտա տլրը։
Անլէրէ հագըն կլիտտիքճէ անլէրին տպլի սէրվէթլէրինին
վիւտաթընտա հայրան գալըրտըն, սէնէլէը միւրուր էթտիքճէ
խատկա չէրտագ կիտպ անլէրին մալիւտաթլարընըն լէզզէթի
արթտար։ Եաշլարընը ալարզճա տաիմա ֆատալիյէթ վէ վատ
թէճրիպէ վատրթտարզյա անլէրին հիքմէթլէրի քէտտ ի վիւ-
տաթ էտէր, տէրինլէշլիր։

Փրօֆ. Ալէքսան Պէդճեան պաւ սօն նէվահէն պլը գտթ
խտի։ Անըն պէօյիւքլիւկիւ հագիպլի պէօյիւքլիւք խտի։

Ապդի գուվվէթինճէ պագ.— Պէտէք մէքթէպլինաէն կէլիպ,
տահա տիւնէհանընն միւտէվէզէր օյտաւզտնը պլրէ պլրմէյէն
30–40 պինտլի չահիրտակէ լիմ ի հիտտագ վէ ճալրտֆիտա տէր-
տի վէրիր իքէն օ չահիրտակէր քէնտինինն տպլի գտագիւյէթի-
նինն ազամէթինէ վէ մալիւտաթընըն վիւտաթընտա նէ գտտար
հայրան օյտաւզտար խտէ, 50 սէնէ սօնրտա, խտտաւրէր պլրթիր-

մէք էտէմէլ լոմ։ Վալ պալը աաէմլէր քի խալխճի ամ-վալալը աղբր վէ թէմքճնլի լոէ ոէ, աէրուճն հայաթլալը խաֆլիֆ ալը։ Լաքճն Փրօֆ. Պէզճեանըն ուսուալ ը թէֆէք-քիւրլիւնէ եապընաան վապըֆ օլանլալ էլի պիւլրլէր քի օ-նուն թէֆէք-քիւրաթը աա խալխճի ամվալը կլիպի մէվգուն, էօլէլիւլիւ, պիւչիւլի, գուվվէ ի մլուսկլիպէսի վէք մլուքէմ-մէլ պիր զաթ լոմ։ Քէնաի իլէ օլան ըչֆապաթըմըզաա պունը վէք ալա կէօրաճուք։ Մէքթէպ խաալէսնուոէ, քիւլ-ոէ ուսմուըլալընաա, միւլի մէսէլէէրաոէ մէալէք թայճն է-ոէր, վէ թէոպիրլէրը գուրալ իքճն լուսթիւն քէօյլիւ վէ խաա-ֆլիֆ հիչ պիր իշ թուրթմազ, աալմա մանթըգի աուբէթաէ տիւշիւնիւլ վէ մանթըգի թէքճլիֆլէրի ալինէչլալ անլէրի հիւրմէթ էաէր լոմ։

Փրօֆ. Պէզճեանըն հվաաֆ ը ախշապիխիճի ալ.— Պէ-լիպ լնաանը վէ կէնիչ մալիւմաթը իլէ ախլապի նիւքսէք է-աաալալ թէչպճն էտճճէչճնէ չնւոհէ հօգ լոմ։ Լաքճն ամճ-պա օ էաաալալ անճաղ ալանի սըրալարաա մը պէչան էալ-լիր լոմ։ Խայր. անաա եապըն եաչայան հէր ֆէբրա պիւլիր ի-տի քի, օ նիւքսէք մէպաէլէրի քէնաինճն ալչըէթինճն էն մու-հիմմ էաաալալընը թէչքիլ էտէր, վէ օ պէչիլտանէ լֆաաէ էթ-տիչի մէպաէլէրի քէնաի չաաալ հայաթընաա աա վէք աա-պիպ պիր աուբէթաէ իճրա էտէր լոմ։ Անըն իլէ միւսահա-սէէրաէ, միւճճաաէէրաէ, մուալէֆէ վէ պիչաֆէթէրաէ, խպաաէթ վէ օյունլալաա, էօմրիւն միւթէաաալա միւնաաէ-պաթթալընաա թէմաաա կէչմիչ օլալապ՝ աալմա թէհայչիւր իլէ կէօրմիւչիւմ քի Փրօֆ. Պէզճեան աալմա այնի նիւքսէք էվաաֆ ը ախլապիչէչի, այնի աէրճն մէպաէլէրի հրֆպ էչէ-միշ ալը։

Անըն հայաթ տախրիճերինճ կիօսֆհրտիչի թհնաախուպի պագ. Պիր աաէմ ալինաէ ալչանէթաէ իլէրի կիտիչօր լաքճն իճթի-մաճ վէպաճֆինճ իհմալ էտիչօր, ալիկէրի իւնալ ճրհէթաէ վաալապ լաքճն ապէճ խուսուսաա նապըս օլուչօր, պիրի իւ-

մէ գաթըլըպ ալուէլ ուղուտուլյօր, պաշգասը վարայա էսկը օլուպ ատօմլարը գալպ էսկյօր, Փրօֆ. Պէզճեան պու ճի-հէմլէ վէք ամայիպ վէ վէք ահւէքրիմ պէր պաթ խոն: Ու-լուսը թապսիյէ իլէ մէչզուլ, լաքին Քիմապ ը Մուգատաէ-սինի էլտէն պրագմագ: Տուա մէճլիսինի իհմալ էմմէզ ենեք ան մուհէմատալ ան էլուլ, պէր պէօյուք մուաւէմէ ենեք ան չարչու պազար իչէրինի քէնտի էլի իլէ թուէմաղ վէ էլի պու-լուր, վարա արթըրմագը պիւյիր ենեք ան սախ, ամվալըն-սա վազարըը ենեք ան ազագտա քիւսպէ սամանլարըա էյ-լէնճէլի մուհասապէտէն էչքինմէզ, չազալը ակվէր, չէն, չամըը ենեք ան սազալը սայըլըմազ, էօմրիւ հէր ճինէմէյ ահւէքրիմ, մուհէնասըպ պէօյլէ պէր զաթ նասիր պուլուս-նուս: Պու սէպէպտէն էօմրիւն հանգը թարափընսան քէնա-սինի հազլաչան օրտուա քէնտինի պէօյուք կէօրիւրսիւն:

Փրօֆ. Պէզճեանըն պէօյուքլիւլիւնտէ պիր ճինէմ ան անրև պաշգալարը ֆիւյիւտհի տէյիզ, անճագ անկէրի տէ ևիւֆահյտհի ճեվտհի օրնասը տըր: Նինէ պէօյուք զաթըլը քէնտի պէօյուք-լիւքլէրի հանընտա պաշգալարը քիւչիւք ազալամագա չա-լըշըրլար: Փրօֆ. Պէզճեան պէօյլէ սէյիլ խոն: Քէնտի չակըրտէրի հախօտ քէնտի թէչխիլի թահթընտա պուլուս-նանլար քէնտինտէն իչհամ ալագըպարը կիսի, քէնտիսի ան պաշգալարըն իչէրիչէմէհի իչիւն տահմա չալըշան պիր զաթ խոն:

Փրօֆ. Պէզճեանըն ազամէթի պինճէ պու ճինէմէյէն վէք ճալիպ ի ախգաթ խոն: Անըն իլէ օլան 25 աչնէկիք իչֆագէմէմիզտէ վէ Ամէրիգայը թէրք էմմանքաչէն ատնար ա-նըն իլէ ակվամ էտէն 10 աչնէկիք մուապէֆէ վէ մուքա-թէպէմիզտէ, մուհամիչէյհ տահմա նազարըմըզտա պէօյուք պիր զաթ մազամընտա տուրմուշ, վէ անըն իլէ մուհասէ-պէթիմիզ վէ ատօմլուպուրըզ սըգըրտաչըզճա անըն ազամէ-թինէ տահիր ֆինքրիմիզ թէնկիլ օլմայըզ պէրաքս թէպէյ-յիւտա էյլէմիչ ակր: Քէնտի հայաթ ը մանէվիյէմիզճէ ալ-

ալգըմըզ լևհամաթըն խայլե պիր գըսմը լէխեն պաս մևհ-
թէրէմ մաւալլեմ վէ ըէֆիզմիզէ մինհէթտար ըզ։

Պաս պէօյլեք վէ մևպաթէք հայաթը պիզէ իհսան է-
ալնէ համմա օլսաէն։

ՎԵՐ. Մ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ԱԼԻԲԱՆ ՊԷԶՃԵԱՆ*

Ա ՄԻԿԱ անունն է պատկառելի Հայ անձնուրաբթիան մը որ ասելի քան կէս դար իբր կրթիչ Ազգին ու երկրին ծառայելէ ետքը Փետր. 9ին իր աշխատասիրենէն հանգչեցաւ 76 տարեկան հասակին մէջ։

Բրօֆ. Պէզճեան, չատ մեծ մարդոց նման, յիսուն տարիքան խանարհ պարապանեցաւ տակ ծնաւ։ Իր մայրը Գոհար՝ բնիկ Օրտուլցի, գեղացի կին մ'էր, իսկ հայրը՝ ազքատ պատկառելի հասարակ արհեստաւոր մ'էր, կառաւարած մը, որմէ ծագումն առած է Պէզճեան մականունը։ Մարդը՝ մեկնելա պատմասիրասիրենէ և գրամական կարողասիրենէ բոլորովին զուրկ, իր զաւակին ժառանգուելիւն թողուց երկաթ բան, որ գրամով չէր կրնար գնուիլ, այսինքն՝ բարի ու պարկեշտ անուն մը և տեր ու չատակ իմացականասիրիւն մը։ Երբ այս գերպատանին մանրամասն պատմասիրիւնը գրուի, պիտի տեսնուի որ կառաւարած Յակոբ՝ որ Թուրքանասիրենէն պատպրքին բացարձակապէս անտեղեակ ըլլալով հանգերձ ամենախրթին Թուրքական հաշիւները մտովին հմանալի

* Այս յօդուածը գրուած է վ.եր. Մ. Կ. Փափազեանի կողմէ Բրօֆ. Ալիբասն Պէզճեանի Սպանանդէսին առթիւ եւ հրատարակուած Հայաստանի Կոչնակին մէջ, 1913 Յուլիսին։

դիւրաբեմամբ կը լուծէր, անզիտակցաբար հայմայմեց ա-մենամեծ ոյժը որ իր գաւակին անուանի տէր մը ուսած է Հայ գաստիարակութեան պատմութեանը մէջ։ Հաւատաբաշխ տպաւորչաւոր պզիկ մը, Սուլթան անուն, որ կարգալ գրել լսկ չէր գիտեր, հասարակ խոտակցութեան մէջ և զանգան միտք մը ի հանդէս կը բերէր որ, եթէ մշակուէր, Հայ Ազգին առաջնակարգ վիպասան մը և բանաստեղծ մը պիտի նուիրէր։ Բարեբաղդաբար մեզի Աղիքսան անուան տակ ծանօթ է, բայց ինքը ստորագրութեանը մէջ միշտ Յակոբը նախընթաց կը գրէր։

Ամերիկացի Միսիոնարք՝ որ Աւետարանը և Դպրոցը միանգամայն մատուցին մեր ժողովուրդին, Աղիքսանի բնաձին կարելիութիւնները կանուխէն տեսնելու խնամատարութիւնը ունենալով, 1852ին զանիկա Պոլիս Համբերձին Պէպէքի Գիւտեան—Ստամբուլեան Ճեմարանը աշակերտեցուց։ Հոն էր որ անիկա գաւառներէն եկած ուսանողներու շարքին մէջ ծանօթացաւ ու մտերմացաւ Մարտիրոս Շմաւոնեանի, Թովմաս Պօյաճեանի, Քէրովբէ Եպոտեպեանի, և ուրիշներու հետ որոնց իւրաքանչիւրը եղական գործիչ մը եղաւ Հայ Բողոքականութեան պատմութեան առաջին շրջանին մէջ։ Ընթացաւարտութենէ ետքը Կիլիկիա գտնուելով 16 տարի պաշտօն վարեց, նախ Այնթապ, ապա Մարաշ, Ստամբուլեան վարժարանին մէջ ուր անմիջական յաջորդը եղաւ ոգեշունչ Զէյնոր Վարժապետին որ Ծաղիկ հասակին մէջ մեռնելով Հայութիւնը հազարաւոր գիտական հանճարէ մը զրկած էր։ Երբ Կեդրոնական Թուրքիոյ Գոլէճը կազմուեցաւ, նորընտիր Նախագահ Տաք. Թրոպրիճի ընկերակցութեամբ Ամերիկա եկաւ յատկապատճառական ուսում առնելու։ Երկու տարուան մէջ եկած Շեֆֆիլդ Սայենթիֆիք Սգուշին ընթացքը աւարտելով 1874ին Այնթապ դարձաւ երբ առաջին ուսուցչապետը նորակազմ Գոլէճին ուր անընդհատ 39 տարի պաշտօնավարեց մինչեւ իր մահուան օրը։ Այն-

Լեսալի Գալէֆին ապագայ պատմաբանը այդ հաստատութեան հիմնադիր պիտի ճանչնայ երկու մարդիկ, Ամերիկացի Հայ մը և Կիլիկեցի Հայ մը,— Թիլիմէն Թրօպրիճ որ զբաղմամբ պահելով նիւթական չէնքը կանգնեց և Ալիքսան Պէզճեան որ գաղափարը յղանալով գործին մխիթարը չինեց։

Բրօֆ. Պէզճեանի համբաւը պիտի տարածուի անոր գիտական մարդ մը ըլլալուն մէջ կը կայանայ։ Անոր կեանքը ու գործունէութիւնը Հայ դատաբարակութեան պատմութեան մէջ նոր գլուխ մը կը բանայ։ Անկիա պահէ Կիլիկիա-ի Հայութեան մասին ճշմարիտ է։ Մատենագիտական, Գիտական, Բնագանցական և Աստուածաբանական ուսումնքը Հայուն քիչ շատ ծանօթ եղած են միշտ, և մինչև 50–60 տարի առաջ գիտուն մականունը կը վերապրուէր Քերականութիւն, Ճարտասանութիւն, Տրամաբանութիւն և Նոսկեկ ուսած մարդուն։ Բնական Գիտութիւնը բոլորովին անծանօթ աշխարհ մ'էր մեզի մինչև այն օրը երբ Չէնոր Վարժապետը, Տաք. Համլինի վարժարանէն նոր եկած երիտասարդ մը, իր ձեռագործ եղող գործիքներով բնագիտական և տարրաբանական պարզ փորձեր ըրաւ իր խնամարկ գասանեին մէջ։ Այն մարդուն տրամաբանական յաջորդն է Բրօֆ. Պէզճեան որ նախ Մարաշի Աստուածաբանական ճեմարանին, ապա Այնթապի Ամերիկեան Գալէֆին, որահնեբին կէս դարէ ի վեր բնական գիտութիւնները կը ցուցընէր մեր Ազգին վրայ։ Միճ գործ մը չանձնուեցաւ իրեն Նախախնամութենէն, ինչպէս ալ եղական յաջողութեամբ կատարեց զանիկա։ Գիտուն մը և գիտութիւնները սորվեցընող մարդ մը ըլլալու կոչուած էր, և այնպէս ալ եղաւ։

Երբ Գալէֆին մէջ ուսուցչական պաշտօնը չանձն առաւ, ի սկզբան հաստատութեանը գրեթէ միակ վարժապետը ինքը ըլլալով գիտական և գիտական բոլոր ուսումնքը հոգը իր վրայ ինկաւ բնականաբար։ Յօդուածագիրս

կազապարին մէջ ձուլուած ըլլալով կենդանի ձեւով մը կը ներկայանան Հայ ուսանողութեան։ Եթէ հեղինակը քիչ մը նուազ բազմապրպաղ ըլլար իր գաղափարին մէջ, Բնագիտութեան վրայ աւելի ընդարձակ երկասիրութիւն մը եւ Տարրագիտութեան եւ Աստղագիտութեան վրայ մի մի գրագրքոյկ կրնար հրատարակել։ Ազգը անգամանալի կորուստ մը կ՚ըլլայ որ ասանկ լինքնատիպ միտք մը մեր մէջէն կ՚անհետանայ առանց գրագրքերու ամրողջ շարք մը կազմած ըլլալու։ Անոր մահուամբը անաիպ ու չգրուած վիճակին երկերու թանկագին կոյտ մը կը թաղուի հողին տակ։

Եթէ հեղինակին գերը կիսկատար մնայ, գաղափարակինը, տակտը, կատարեալ եղաւ։ Աննման չատ պիտուն ներուս որ վարժապետութեան գեղարուեստին մասին խըղճալիօրէն ազէտ են, Փրոֆ. Պէզճեան գաղափարակի ձիրքերով եղականապէս օրհնուած գէմք մ՚էր։ Մեզի անձնապէս ծանօթ վարժապետներուն մէջ երկու ճշմարիտ գաղափարակ միայն կը ճանչնանք,— մէկը՝ Ամերիկացի մը, Փրոֆ. (յետոյ Նախագահ) Ուիլիըմ Հարբըր որ մեռնիլ լեզուները գաղափարին մէջ յարուցանելու կարողութիւնը ունէր, մէկալը՝ որ անմիջապէս հաքը կուգայ, ներկայ գրութեան նիւթը կազմող Հայը որ առանց մանկավարժութիւնը ուսած ըլլալու ճշմարիտ մանկավարժ մ՚էր։ Անիկա Դաղափարակ ծնած էր։

Նախագահ Կարֆիլտ կ՚ըսէր թէ ամէն ծառի կոճղ՝ ուրուն մէկ ծայրը Մարք Հափքինզ և մէկալ ծայրը երիտասարդ մը կը նստին, Փոլէճ կը գառնայ։ Այսօր ի սիւնուս աշխարհի ցրուած հարիւրաւոր Հայ ընթացաւարտներ նոյն վկայութիւնը կրնան տալ հանգուցեալ Ուսուցչապետին մասին։ Կ. Թ. Փոլէճը չէնքերովը հարուստ չէ, եւ գրամի մասին չատ ազքատ է, բայց սկիզբէն իվեր վարժապետներովը հարուստ եղած է, որոնց մէջ առաջին տեղը Պէզ-

Բնական Փիլոսոփիանց, Պատմութիան, Անպլիսկին, նոյն իսկ Երաժշտութիան պատերը լրմէ ատած է: Գոլէճը պատ-ընթացին ընդարձակմամբ և նոր վարժապետներու յաւել-մամբ ստիճանապար պարպացաւ, և Բրաֆէսորը նոյնքան արագապէս այս պատերին քաշուելով վերջապէս կարողացաւ ինքզինքը նաւերել այն ճեւղին որուն թէ՛ տպանդով թէ՛ ուսմամբ զերազանցօրէն պատրաստուած էր: Բնագիտութիւնը և Տարրաբանութիւնը իր մասնագիտութիւնն էին, թէպէտ մինչև վերջը չարտնակից ատանդել նաև Աստղա-բաշխութեան պաշտօն: Աստղին երկուքը իր համայն մտքն ու սիրտը գրաւած էին: Այդ ճեւղին մէջ ճշմարիտ պիտուն մը եղաւ անկիտ, և մեռած Թրքահայ պիտուները մեզ չատ տարին:

Աւելի մօտէն պիտենով, մարգուն մէջ նպատչան և-բնագիտը պիտութեան քանակին աւելի սրակին էր: Անոր մտքը՝ մինչ իսկ իր սիրած պաշտին մէջ, համայնագիտա-կան հանգամանք չունէր: Հոն ամբարուած տեղեկութիւն-նը՝ քանակութեան տեսակէտէ, հրաշալի չէր: Թերևս այս-օր Ամերիկահայ մանուկներ ունինք որ Բնագիտութեան նոր գաշտերուն մէջ (զոր օրինակ Էլեքտրաբանութիւն) իր-մէ աւելի ընդարձակ գիտցած մը կը տեսնեն: Բայց երբ տե-ղեկութեան սրակը կ'ըլլայ տեսակէտը, մարդը իր մեծու-թեանը մէջ անմրցելի կը հանդիսանայ: Անոր պիտութիւնը բացարձակ խոհատիպութեան դրօշմը կը կրէր: Անոր մտ-քը բնագիտական և տարրաբանական ճշմարտութիւնները կատարելապէս իւրացուցած էր: Գիտական բանաձեւերը փոքաւական պիտութեան վերածուած էին: Իր գիտցածը բոլորովին գիտէր:

Բնագիտութեան վրայ գատողութիւնը՝ որ երկու լեզուով հրատարակուած եւ կրկին պատպրութեան արժանացած է, քանի մը տարիէ ի վեր գինքը աւելի ծանօթացուց Հայ գա-տարաններուն: Հոն գիտական բանաձեւերը Հայ ուղիղին

*պը իր բովանդակ կարողութիւնովը ի հանդէս կը բերէին։ Ամէն գաւակութիւն հպելով բազկացեալ բազմութիւնը բանախօսին չվճռանքէն պրկեալ կը մնար ժամերով մինչ անկա երկին յաւուրէ յաւուր բարբառով, գաւարճախօս ոճով եւ խափանչիկ լեզուով պետութեան պաղանիքներէն մէկը կը բացատրէր ու կը լուսաբանէր։ «Եւնիվըրսիթի Էմբասիճըն Ուղրմ՝» որ Ամերիկա չատ ախանջնեցուն այսօր խակ նորութիւն մը կը հնչէ, չատ տարիներ առաջ Այնթափ ժողովուրդին տակաւին Աբրահամ Լինկոլնան ժամանցը եղաւ հնարիւ Բրոֆ. Պէզճեանի եւ ընկերքը— գաւառացիները։ Մալաթիա, Ակն, Խարբերդ, Կեսարիա, Սեբաստիա, Մարզուան, Առանձ եւ ուրիշ շատ քաղաքներ ալ այցելած է մշտապատրաստ կը պահեն «Ալիքսան Խօճա»ի պետական դասախօսութեանց յիշատակը։

«Խօճա» մակդիրը՝ արհեստի նշանակիչ ըլլալէ աւելի, Հանրային կարծիքին կողմանէ անոր արուած բարձրական վարձատրութիւն մ'էր։ Անոնց մը ինքը միակ վարժապետն էր. տարիճանարար ուրիշ վարժապետներ իջան հրապարակը, իւրաքանչիւրը իր տեսակին մէջ շատ կարող ու օգտակար մարդիկ. բայց մինչեւ վերջը Պէզճեան վարժապետը մնաց «Խօճանն», բառին գերազանց իմաստովը։ Հայութիւնը զանիկա Բրոֆէսոր Պէզճեան անուամբ կը ճանչնար, խակ Կիլիկիա «Ալիքսան Խօճա», յաւէտ «Խօճանն» յորջորջումը տալաւ անոր։

Պատկերը լիովի կը մնայ եթէ կրօնական կեանքին վերայէն լուսխնամք անցնինք։ Աննման մեր ժամանակին զարգացեալ շատ Հայ պատմաբաններուն, որոնք կրօնքը կա՛մ կ'արհամարհեն կա՛մ կ'անտեսեն, Բրոֆ. Պէզճեան անբաւժելիօրէն քրիստոնեայ մարդ էր։ Ծառը կրթութիւնը գոր Պոլիս եւ Ամերիկա առացաւ, եւ բնական Գիտութիւնը որուն ծառայման իր կեանքը նուիրեց, վոխանակ հաւատքը խախտելու եւ բարեպաշտական սովորութիւններէն կոր-

ձեան անունը կը գրաւէ։ Այդ անուան տէրը մեծ էր իբր Հայ գիտուն, բայց աւելի մեծ էր իբր դասախօս—բանախօս։

Գաղափարական վարժապետին կրկնապատիկ գրամագլուխը յաճախ գաղափարը եւ խոսելիք լեզուն է, երկուքը նոյնպէս նեղպաշնակօրէն ի մէկ ձուլուած։ Երկու պայմաններըն ալ անվճռելիօրէն կը տեսնուին Պէզճեանի մէջ։ Անոնց գիտական օրէնքները եւ հղելութիւնները դայ ստացած էին, հապա գիտէր, կը տեսնէր, կը չօշափէր զանոնք։ Մտայնացուածքի հետ միացած էին ոճի անզուգական պարզութիւն եւ յստակութիւն։ Բառերը այնքան ընտիր, նախադասութիւնները այնքան պարզ, ոճը այնքան անսեթեւեթ էր որ գինքը չհասկնալ անկարելի էր։ Վարժապետը թէ՛ որոշ ըսելիք ունէր թէ՛ ըսելու կերպը գիտէր։ Հետեւապէս բացարձակ հաճոյք կը պատճառէր ունկնդրել։ Դասարանին մէջ աշակերտը կը հմայուէր։ Գիտական նկատումներէ զատ, կ՚արժէր դասախօսութիւնը ուսումնասիրել իբր օրինակ Արտայայտութեան գեղարուեստին։ Պէյրութի Ամերիկեան Գոլէճը՝ որուն բժշկական ճիւղը Թուբքիոյ ամէն օսար հաստատութիւններէն աւանդներ կը հրապուրէ, քանիցս աւելի ունեցած է ըսելու թէ Այնթապէն եկող Հայ ընդհատարարները, թէպէտ Անգլերէնի գործածութեան մասին տկար, բայց բնական գիտութեանց մէջ ամենէն հաստատ մտքը կը ցուցնեն։ Այս անուրանալի եղելութեան գաղտնիքը պէտք է Պէզճեանին դասարանին մէջ վնտռել ուր գիտական ծանօթութիւնը Հայ մտքերուն ամենէն գիւրամատոյց ձեւի տակ կը ջամբուէր։

Դասախօս—բանախօս մակդիրը որով Փրոֆէսոր Պէզճեանը վերը տրակեցինք, աւելորդաբանութիւն մը թող չըգտնուի։ Դասախօսը բանախօս ալ էր։ Դասարանին մանրակրկիտ գործողութիւնն էր որ հրապարակային բանախօսութեանց առիթը կը կրկնուէր։ Առանկ առիթներ մար-

ծանելու, անոր կրօնական համոզումները ուրիշ եւս տատեղու ծառայեցին։ Մարդը Բրխատանէ-Թխունը կը դաւանէր ու կը քարոզէր։ Բրխատոմ Աւետարանին խանարհ հաւատացող եւ Անոր Եկեղեցիին նախանձախնդիր զաւակն էր։ Լուսաւորչական Եկեղեցին՝ որուն մէջ ծնած էր՝ մօտէն կը ճանչնար, եւ անոր բարօրութեանը համար կ'ազօթէր։ Աւետարանականութեան ինքնայատուկ վարդապետութեանց ու սկզբունքներուն համոզուած բարեկամը ու պաշտպանն էր։ Աղօթարանը իր տունը չափ կը սիրէր։ Կիրակնօրեայ եւ մինչնաշաբաթեայ ամէն պաշտամունքի կը յաճախէր իր Սբ. Գիրքը հետը բերելով։ Խորին ուշադրութեամբ քարոզին կ'ունկնդրէր։ Աղօթաժողովին միշտ կը մասնակցէր։ Արտասուալից զգացմամբ կ'երգէր։ Խանարհ ոգիով կ'աղօթէր։ Կիրակնօրեայ վարժարանին մէջ խաչար կարգի մը կը դասախօսէր։ Բնակին քարոզելու պատահութիւնները սիրայօժար կ'ընդունէր։ Եկեղեցիին վարչական գործերուն մէջ միշտ գործօն եւ շատ օգտակար գեր կը վարէր։ Առանձին երկրպագութեան օրհնութիւնը կ'ուտէր, եւ Ընտանեկան Աղօթքը իր տանը աւանդական սովորութիւնները կարգին մէջ դասած էր։ Թրքերէն Եբգարանին դարձնելէն է իր յօրինած մէկ երգը որուն առաջին ու վերջին տուները քրիստոնէին հաւատքը, միանգամայն ազօթքը կը կազմեն։

Յիսուս, ահա գըլ նազար պանս
Պայղրիլըմ, ևօզ տըր թագաքըմ,
Տիշերիմ սիկի գուճաղընա,
Ահա սիկ հայար ու գուվվեքիմ։

Հեր հաճեքիմ տօղար ահնսէ,
Իգնա հետուսիկ ևիւրեղիմ.
Հայար վէ մեվք վէ ախրեքտէ
Ահա սիկ պեճիմ ազիմ եճրիմ։

Կեանքին վերջին օրը կիրակի էր, որուն մէջ չենք կրնար նախանձամարտի պատշաճութիւնը մը չնշմարել։ Ա-ուաւօտուն կիրակնօրեայ Դպրոցին մէջ իր կարգին գտաւոսց։ Յետ միջաւուր Քարոզաժողովին ներկայ գտնուեցաւ, նաև եկեղեցին մէկ կարևոր ժողովին մասնակցեցաւ։ Ի-րիկուընը իր ընտանիքին հետ անցուց։ Գոհ ու խաղաղ սրտով անկողին մտաւ։ Կէս գիշերին քիչ ետքը արթնցաւ անհանգիստ։ Կէս ժամ յետոյ սիրտը բարախելէ դադրեցաւ։ Երկրի վրայ Սբ. Օրսւան վերջալոյսին անմիջապէս յաջորդեց արշալոյսը անպչրիլիման աշխարհին ուր կիրաւկին չվերջանար, ուր Տաճարն իսկ Աստուած ինքն է։

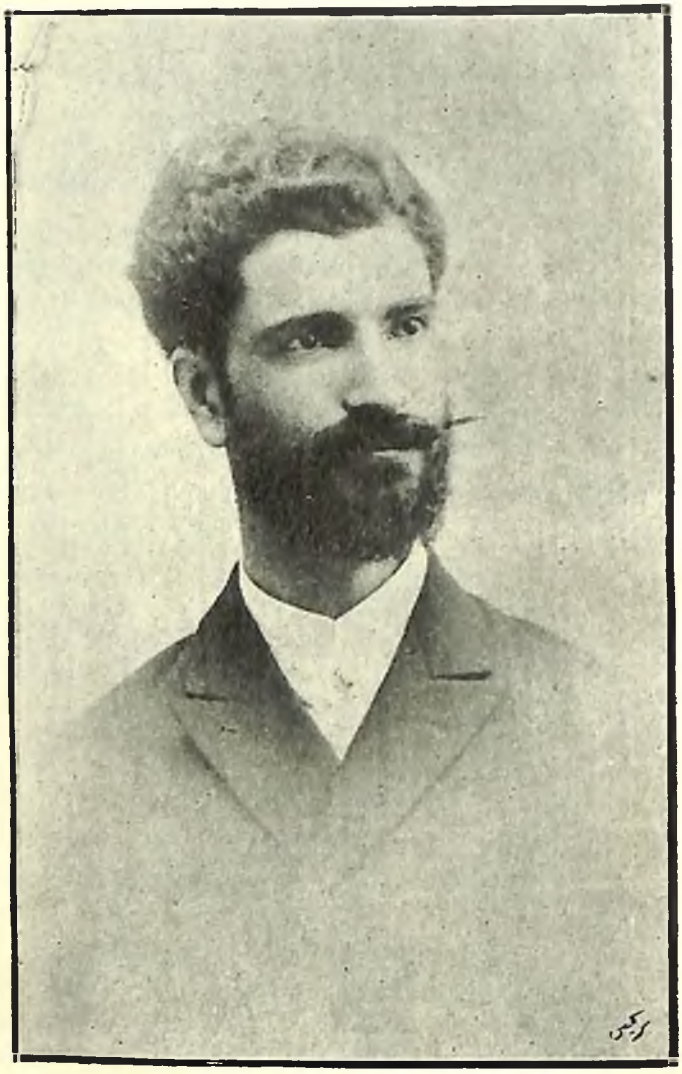
Մարգսն ֆիզիքական բարեմասնութիւնները իմացական և բարոյական կարողութեանցը ճշդիւ կը համապատասխանէին։ Միջակէն բարձր հասակ, լիանդր յօնքերով չըր-չապատուած թափանցիկ աչքեր, բարձր ճակատ, կարմրուկ այտեր, սպիտակահեր գլուխ, գուարթ դէմք, ուղիղ ոզ-նահաս, և գիրուկ մարմին ներպաչնակօրէն միանալով պատ-կառելի անձնաւորութիւն մը կը կազմէին։

Երեք լեզուներու քաջ տեղեակ էր լիակատ անոնցմէ միայն մէկը անթերի տահանութեամբ կը խօսէր,— Անգ-լիերէն՝ իր ուսման ու հրմատութեան լեզուն, Հայերէն՝ զոր պատարանի մէջ բաւական յաճախ կը գործածէր, և Թրքե-րէն՝ որով առ հասարակ կը խօսակցէր։

Հարստութիւնը չհետապնդեց, համեստ ապրուստով մը բաւականացաւ։ Օտարականին պժուարամատչելի կը թը-ւէր, և քիչերու հետ կը մտերմանար, բայց շատ ընկերա-կան և ամենուն բարեկամ մարդ էր։ Իր սիրտը անբաժան և իր այծերը միասին նուիրած էր Գօլգեթին և անոր միջոցով իր ազգին կրթութեանը փափաքին։ Մեծ հետաքրքրու-թեամբ կը հետեւէր երկրին քաղաքական պարագաներուն և ազգին կրօնական վիճակին, որուն երկուքն ալ վերջերս ի-րենն մեծ մտահոգութիւնն կը պատճառէին։

Նշանաւոր հեղինակի մը լուծման համեմատ՝ Աստուած մեծ մարդերը կապազարի մէջ ձուլելով կը չինէ, և երբ շատ մեծ մարդ մը չինէ անոր կապազարը անմիջապէս կ՚ուռ-ւէ։ Բրոֆ. Ալֆրետ Պէզճեան այս պատակարգին կը պատ-կանի։ Մեր երկրին, մեր ազգին մեր ցեղին պատմաբեմեան մէջ եզական տակաւաթիւ պէմքերէն մէկն է ան։ Թէպէտ վստահ եմ որ մեր մէջ ապագային մեծ մարդիկ երեան պիտի գան, բայց այս ալոպէ մէկ երկրորդ մը չպիտի ունենանք։

Վերջապէս մեծ Հայ մ՚էր Բրոֆ. Պէզճեան։ Մեծ էր ընտանեկան կարգուսարքութեամբ նաև առաջնական հմտութեամբ, մեծ ժամանակներու մէջ ապրեցաւ, և մեծ գործ կատարեց։ Անոր մահուամբ Գօլէճին Ռեուցչութեանը առաջին անուն-ը կը վերջանայ, Թուրքիայէն անուանի պէմք մը կ՚անհետանայ, և Հայ պատմարատութեան պատմութեանը վրայ վտանգ մը կ՚առնէ։

ՏՕՔԹ . ՍՄԲԱՏ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

ԲՐՈՖ. Ա. ԽՐԱՍԱՆ ՊԷՉՃԵԱՆ*

Այս ցեղին մեծագոյն մտաւորական յեղաշրջումին աշխատաւորութեան մէջ ամենաարժէքաւոր տեղ մ'ունի Ալիքսան Պէշճեան։

Մեր խառնարանում Արևելքի մէջ սկսաւ նա իր գործունէութեան ասպարէզը 1856ին և շարունակեց 56 երկար տարիներ։

Յետևնուվիչ տարի առաջ մեր մէջ վարժապետները սակաւաթիւ էին, և անոնք ալ մեծ մասամբ զբաղած էին ուսուցանելու բաներ զորս իրենք ալ չէին գիտեր. այսինքն՝ առանց ուսած ըլլալու գիտէին, և կ'ուսուցանէին առանց սորվեցնելու։

Պէշճեան գիտէր։ Ուսած էր նախ ի Պոլիս, Պէպէքի Ամերիկեան Ճեմարանը, յետոյ Ամերիկա, Եէյլ Համալսարանը։ Ինքն նշաւ Պոլսէն դուրս բնական գիտութեանց աշակերտութեան։ Թրքահայոց մէջ Բնագիտութեան, Տարրաբանութեան և Երկրաբանութեան ամենէն հմուտ վարպետն էր Պէշճեան և ամենեն յաջող ուսուցիչը։

---

* Սոյն յօդուածը գրի առնուած է 1913 ին Տոքթ. Սմբատ Գաբրիէլեանի կողմէ՝ որ կարդացուեցաւ Բրոֆ. Ա. Պէշճեանի պահանջին։

Ոչ մէկայն քաջ գիտէր այլ և ուսուցանել գիտէր։ Գիտութեանց օրէնքներն այնքան մտերմօրէն կը ճանչնար և այնպիսի յստակ ու պարզ լեզուով մը կը բացատրէր որ անհնէն հասարակ լմացականութիւններուն անգամ հասկնալի և հետաքրքրական կ'ընծայէր զանոնք։ Քիչ մը ուշիմ ուսանողներն իսկ շատ բան կը սորվէին իրմէ։

Բայց լոկ ուսուցանող մը չէր Պէզճեան, այլ էր նաև դաստիարակ, բառին բարձրագոյն առումովը։ Ինքը կ'աշխատէր հայ երիտասարդներն ոչ միայն գիտութիւն ընել այլ և մարդ։ Ինքը Պէզճեան մէկն էր այն գիտուններէն որ մարդ են, և մեր այն մարդերէն որ քրիստոնեայ են։ Նա գիտութեան և հաւատքի մարդը միանգամայն էր։ Կը ճանչնար շատ մօտէն գիտութիւն և զմայլեցմամբ Աստուածը, և այդ բնագիտ Աստուածոյ մէջ կը ճանչնար նաև Հայրը սիրոյ, Հայրը որ կը գուրգուրայ ծիւեղերքին վրայ և որ նկատմամբ աշխարհին ընդմէջէն լրիւն կը կանչէ մարդկութիւնը, լրիւն կը քաշէ իր պաշտելիը։ Ու այդ Աստուածը կը քարոզէր իր սանտրուն բանիւ և գործով։

Բրոֆ. Պէզճեան կեդրոնական Թուրքիոյ Ամերիկեան Գոլէճին ոչ միայն մեծագոյն պատիւարարն եղաւ այլ և անոր հիմնարկութիւնէն մինչև։ Մեծահոգի Թրօպրիճը և մեծահոգի Պէզճեանը եղան այդ լուսոյ վառարանին հայր ու մայր։ Թրօպրիճ մեռաւ և Պէզճեան մնաց անվհատ ու անձնուէր մայրը որ անհուն գորովով և անսպառ անձնուիրութեամբ պիտի պահպանէր ու մեծցուցէ այդ հաստատութիւնը։ Միւս ուսուցիչները, ամենք յոյժ գիտուն, որք հետզհետէ հասան օգնութեան, իր նախկին աշակերտներն էին։ Լուսագոյներէն ամենք հեռացան, կամայ թէ ակամայ, բայց Պէզճեան մնաց անոր չարած ու փարած իրերև իր սրտի հատորին։ Եւ ծանօթ բոլոր քաղաքական փոթորիկներուն եւ ալեցայլն խառնաշփոթութեանց մէջ գիտցաւ ինքզինքը պահել որպէսզի Գոլէճն անվտանգ մնար։ Ամենուս տրուած

չէ այդ պարմանալի խառնուածը: Պէշճեան, կատակասօն և ծիծաղասէր երեսլիին տակ կը ծածկէր ամենէն չըջահայեաց ու զգօն նկարագիրը: Հավերժ չէր տարուբերեր: Մեծ գործեր ի գլուխ հանելու կարող մեծ մարդերու կարգին կը պատկանէր:

Իր հիանալի համբերութեան և նեղքին ու արտաքին տանջանքներուն վարձքը լիովին առաւ այս մեծ Հայը: Իր հայրենասիրութիւնը կայացաւ հայրենաշինութեան մէջ, իր հայրենաշինութիւնը հայաշինութեան մէջ: Մարդ հասյաւ: Հազարէն աւելի են իր աշակերտները որոնց մէջ չեն պակսիր ուսուցիչ, քարոզիչ, ազգային առաջնորդ, մտաւորական վերապահոյ անպարտներ: Ու իր աշակերտներն միայն Աչնիմատէն կամ միայն Կիլիկիայէն չէին այլ Փոքր Ասիոյ չատ քաղաքներէն: Երբէ Պէշճեան յաջողեցաւ, և ես անկրկնոյ գիտեմ որ յաջողեցաւ, իր աշակերտաց գէմ վերքատամանութեան հալորդել գիտական ոգի և ճշմարտութեան սէր, և նեղչնչել անոնց բարոյական իտէալի պաշտամունքը, բնական օրէնքներուն ճանչնալու և գերբնական ըլլալու խղճը, գիտութեան և հաւատքի մարդ ըլլալու տենչը, պէտք է հռչակել թէ իւրն եղաւ ամէնէն հոյակապ և ամենէն արդիւնաչատ գաստիարակի ասպարէզը մեր ազգին մէջ: Բարոյական, նեղքին անկապտելի ազատութիւնը ազատութիւններուն ամենէն իրականն է, և լուսոյ պատկը որով Պէշճեան զարդարեց այնքան երիտասարդներու գլուխը, պահպանելու ամենէն ճշմարիտը: Պատկառանքով, սիրով և հետաքրքրութեամբ կը նայիմ ես Պէշճեանի մեծ ու անմահ դէմքին:

ԲՐՈՖ. Ա.Լ.ԵՔՍԱՆ ՊԷՋՃԵԱՆ*

ԲՐՈՖ. ՊԷՋՃԵԱՆԻ կեանքը այն բեղուն եւ արդիւնաւոր կեանքերէն մին եղած է, զոր վերլուծել եւ իրական պայներով նկարագրել երկայն ժամանակի կը կարօտի: Օգտակար կեանք մըն էր ան, կեանք մը որ իրեն նշանաբան ընտրած էր բոլորանուէր ծառայութիւն իր ազգին լուսաւորութեան եւ յառաջդիմութեան գործին մէջ: Իր բազմակողմանի կեանքը կարճ ուրուագիծ մը նիւթ ընել չեմ համարձակիր: Կը վախնամ սակայն ի վեր հանել պարագայ մը որ ամենէն աւելի ներշնչող եղած է:

Բրոֆ. Պէշճեան իբրեւ ուսուցիչ պատրաստուած, իբրեւ ուսուցիչ ապրած գործած ու արդիւնքները յառաջ բերած, ու իբրեւ ուսուցիչ իր մահկանացուն կնքած է: Ահա պարագայ մը որ խիստ հազուագիւտ է Հայ իրականութեան մէջ: Շատ քիչ ուսուցիչներ եղած են մեր մէջ որոնք հաւատարիմ իրենց կոչման մինչեւ վերջ չեն լքած իրենց ընդգրկած առաքելքը, որ նուիրումի եւ զոհողութեան կեանք մ'է: Ուսուցչութիւնը մեր մէջ չէ հասած տակաւին այն բարձրու-

---

*Նարահասաս Կիլիկեան Բարձրագոյն Վարժարանի տեսուչ ողբացեալ Պր. Արմենակ Ջամիչեանի, Փրոֆ. Ալեքսան Պէզճեանի սգահանդիսի օրը կարդացած ճառին մաս մը:

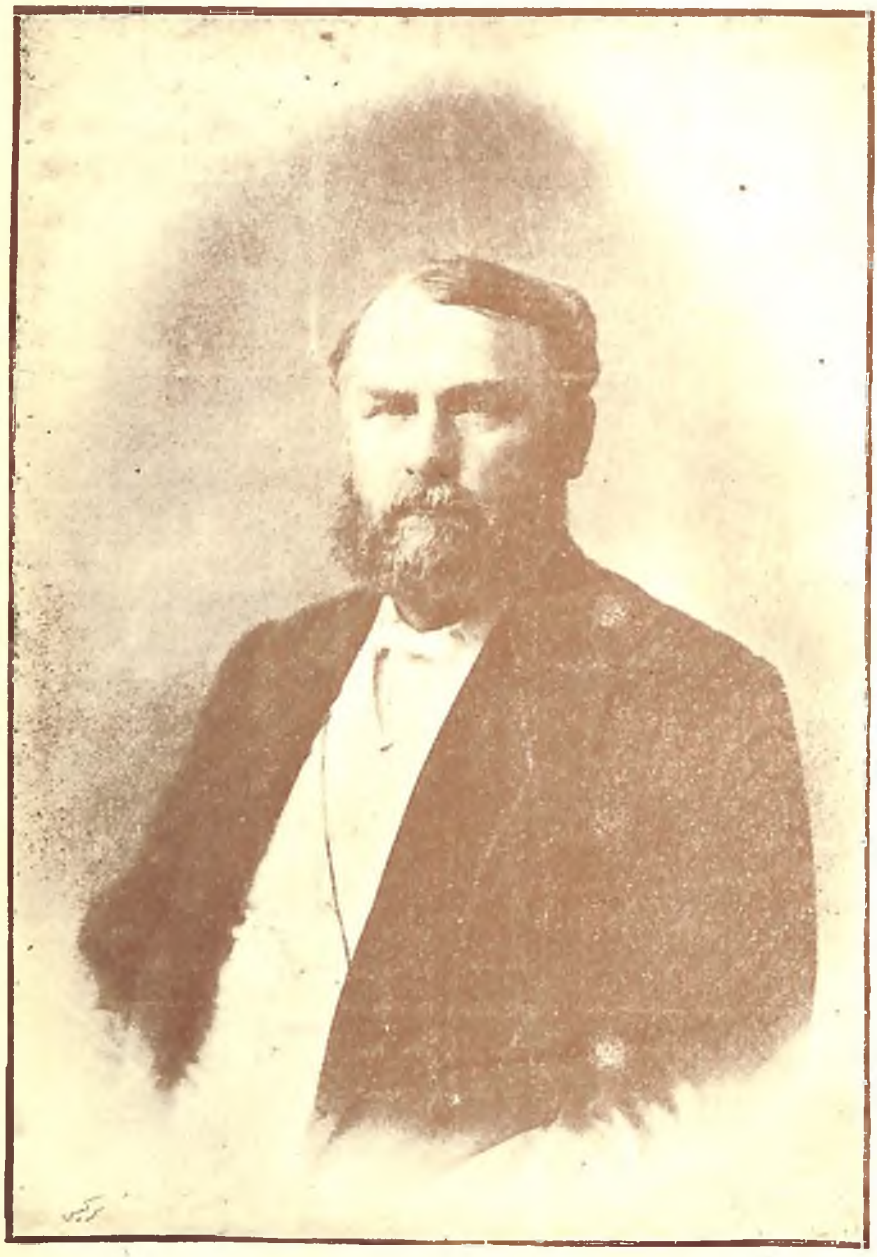
թեան պուն արժանի է։ Բրոֆ. Պէչճեան հպարտագին բա-
ցառութիւն մ'է, որ գիտնալով ուսուցչական պաշտօնի ի-
րական նշանակութիւնը, անոր վեհութիւնը, անոր պա-
տասխանատուութեան մեծութիւնը, նետուած է այդ ասպա-
րէզին մէջ և իբր իր կեանքի գործը անխոնջ ու անվհատ
շարունակած է գայն ամենայն հաստատամտութեամբ ու
յարատեւութեամբ։

Բրոֆ. Պէչճեան իբրև ուսուցիչ իր պատրաստութեամբ
հմտութեամբ, իր ժամանակին հետ միասին ընթանալու
օրինակելի յատկութեամբ, իր մեթոտներով, ապրեցնելու
կարողութեամբ, ու վերջապէս իր բարոյական կրթով ու
նկարագրով անզուգական օրինակ մը հանդիսացած է իր
բազմաթիւ ուսանողներուն ու գինք մօտէն ճանչցող կրթա-
կան պաշտօնեաներուն։

Բրոֆ. Պէչճեան իբրև ուսուցիչ ամբողջ սերունդներ
կրթած ու դրիած է զանոնք գործի ասպարէզին մէջ, որոնք
իբրև ուսուցիչ, իբրև եկեղեցական կամ վաճառական, կամ
փաստաբան, կամ բժիշկ կարևոր դերեր ստացած են մեր
հանրային կեանքին մէջ։ Այսօր կարելի է յայտարարել
թէ, կիլիկիոյ կամ անմիջական շրջանակին մէջ չկայ կըր-
թական հաստատութիւն մը որուն մէկ կամ աւելի պաշտօ-
նեաները Բրոֆ. Պէչճեանի աշակերտած չըլլան։

Ահա պատուական ուսուցչապետ մը, յարգելի անձնա-
ւորութիւն մը որ այնքան ընդարձակ շրջանակի մը մէջ
գործի ըլած է իր ազդեցութիւնը և Հայ համատեղութեան
փայլուն աստղերէն մին հանդիսացած է։ Ուստի որքան
իրաւամբ արժանի է հանդուցեալը իր ազգակիցներուս ամե-
նախորին և անկեղծ երախտագիտութեան ու յարգանքնե-
րուն։ Այս համոզումով է որ այսօր բոլոր քաղաքին հայու-
թիւնը կը վուիթայ իր մահակցութեան բաժինը բերել հան-
գուցեալ ուսուցչապետի պատուոյն ու յիշատակին նուիրուած
այս պատկառազդու պաշտօնին։

Եւ ես ալ իրրեւ ներկայացուցիչ նորահաստատ կիլիկեան բարձրագոյն վարժարանին ու վարդանեան կրթարանի, պաշտօն ունիմ ղիս ներկայացնող հաստատութեանց վարչական և ուսուցչական մարմիններու կողմանէ մեր հիացման և երախտագիտութեան անկեղծ և խորին հաւատիքը բերել մեծանուն հանգուցեալի յիշատակին։—

ՏՕՒԹ . ԹԻԼՄԱՆ ԹՐՕՊՐԻՃ

ՏՕԳԹՕՐ Թ. Գ. ԹՐՕՊՐԻՃԻՆ ԶԻՒՐԻՆԷ

ԱՅՆԹԱՊՏԻ 1889 ՅՈՒՆԻՍԻ ԻՒԹԻՀԱՏ ՄԷՁԼԻՍԻՆՏԷ ՕԳՈՒՆԱՆ ՄԷԳԱԼԷ

ՏՕԳԹՕՐ Թրօպրիճ Թիւրքիայա 1856 տա կէմիչ օլուալ 32 սէնէ միւմթէա օլան Մխիթարեանլիք էօմրիւնիւն 20սինի պիւյիւք իթթիհատտա, վէ պու 20 սէնէնին ոէ 16սընը Փօլէճ իչինտէ,—քէնտինէ վէ պիւյիւ զայէթ զըմէթլի օլան Մէրքէզի Թիւրքիա Փօլէճի իչինտէ կէչիրմիչ ոիր։

Հազըրտըն էֆէնտիլէրտէն չօղլարընա մալիւմ օլտուղու կիպի, 1872 նին իթթիհատա Մէճլիսինտէ, Փօլէճին ինշա օլունաճաղը մահալ մէսէլէսինին հալլ օլունմասը իւզէրինէ, Միւամալէյի, լուզումու աչուրի ոէրճէլէրտէ հիսա օլունան իչպու մէքթէպտ ի ալինին պիր ան էվվէլ պուվվէտէն ֆիլիէ կէթիրիլմէսի արզուտուլլէ մէմնու օլտուղը հալտէ լազըմ կէլէն ազճէնին ոէրճի իչիւն Ինկիլթէրա վէ Ամերիկա ճանիպլէրինէ միւթէվէճճիհէն, ամիպլէրի տախի ըէֆապաթընտա օլարտ՝ Մարաչտան հարէքէթ էյլէմի։ Շէօյլէքի, պուննտան 17 սէնէ էվվէլ թամամ պու կիւնլէրտէ Իտի քի, (1872 Յունիս 21 ոէ) Այնթապտան տավուչուպ կէչտիք։ Ֆէնտինի անլամազա էվի Փուրսաթըմ օլտուղունտան, թէ-

չէպպիւս էյլէմիյլ իչլին ազամլթինլի, վէ նէ էմէքլէրէ միւհ-թաճ օլտուղունու իլքինտէն վէ՛ք ալա ֆիհմ էլմէկքաէ օլ-տուղունու կէօրիւյօր իտիմ. չինքի, չէն վէ ֆէլսահ թա-պիաթընա բազմէն ալա ալըա ատըլմն տիւչիւնկիւյ տալմըշ կէօրիւնիւը իտի: Շէօյլէքի, իւզէրինէ ալտըդը իսլզմէֆին իճրասընտա, անճաղ տուչդու սէվգինտէն ածէլէչ մէչեալ պուլունմատը. վէ պինտաընը, ինչասընտան էվվէլ խարիֆա իւզէրինտէ իքմալ էյլէչէն մահիլ պիր միւհէնտիս միսիլլիւ էվվէլա, Սիւրիա Թօլէճինին պուլունտուղու Պէյրութա, վէ ոօնկրա, Բօպէրի Թօլէճին վէ թէճրիսէքեալ Միսիօնէրլէ-րին պուլունտուղու Սթանպօլա օղրայըպ խավսիչ վէ թէա-պիր եօլտաընտա լազըմ կէլէնլէրի էլտէ էյլէմիքտէն ոօնկրա Ղարպէն Խայրխահ չիրքէթէէրինէ թէվէճճիհ էյլէմի:

Միւմաիլէյհ պու իլք սէֆէրինտէ Ինկիլթէրա վէ Սամէ-րիպատա տհօրթ սհնհ ոօյաչըպ քէռատըպ վէ էնվա ի կիւճ-լիւքլէրէ բազմէն 5—6 պին լիրա տէրճինէ մուվաֆֆագ օլ-տու: Մէպլաղ ը մէզպուրտան գըմ ը ազամը Թօլէճ պինտա-սընա, վէ էթրաֆընտաքի տիվարըն ինչասընա կիմսիչ օլ-մայըչ, իրտատ Թօլէճէ տարփ օլունմագ իւզրէ սէրմայէ հա-լինտէ ճիւզի պիր չէյ գալմըշ իտի:

Միւտաէթի ի մէզքիւրէ զարֆընտա Մր. Թրօպրիճ ապէէ տէրճի մէսէլէսիյլէ մէշղուլ իքէն, պուրտատա Թօլէճին իտա-րէ մէճլիսի տախի, անըն ինչասը իչլին լազըմ կէլէն բուխ-տաթ ը բէամիյէնին խաթիհատը մէսէլէսիյլէ օղրայընմագտա ի-տի: Պուրտատը չօղտարընըգտա մալիւմ օլուդ խաֆռիչէ հա-ճէթ եօգ տըր. չինքի, Թօլէճին տահմ ի վիւճհուտունէ տը-ղուքքէչպուլունան տօսթտարընմըղընն զայրէթի պիղիմքինէ զա-լիպ կէլէրէք իչլէրիմիզ հէման հէման մէյտանըյէմտէ գալտը գընմագ իւզրէ իքէն, ինսանընքինէ ֆայդ պիր իրտաէթին արայա կիտմէսիյլէ Թընըտըմ՝ պօղուլուսպ իրտաէ ի սէնիյէ զուհուր էյլէտի, չէօյլէ քի 1876տա էմր ի ինչայա տէվամ է-տիլիպ 1878ին խալիֆատալընտա տա պա բուխտաթ ը ալինյէ

պինայա առւխուլ էտիլալ։— Լաքին մատուէմիլէ ուէօնէլիմ։

Մր. Թրօպրիճ մէկքիւր ուէօրմ սէնէլիք խըզմէթին-ուէն ուօնկրա, վիւճիւտիւնիւ ալզու էյլէտիլի Գօլէճին կաա-սը զանատմ հասըլ էտէճէք ուէրէճէէ միւհքէմ պիր թէմէլ իւպէրինտէ տուբտուբուլտուզունու հիսս էտէրէք, անըն իւ-տարէսինին ուիւմէնի եախօա ըլյատէթի տահա զիյատէ մա-հիր վէ էհլիյէթլի պիր քիմսէյէ թէյլիմ օլունմասընը Ամէ-րիկատաքի միւթեվէլլիներէ ուէֆաթէն թոփլույէ էթմիչ ի-սէտ, Տօքթ. Գլարքըն խալրամը իւպէրինէ 1876ատ ըլյատա-թի քէնտի ուէրիւհտէ էթմէյէ բարի օլուզ՝ ապէէ թահսիլի վէ թէնէֆֆիւս մագսատիյլէ մուամիսէրէն ինկիլիթէյատ էյ-լէտիլի պիր իքի զըսատ ուէֆէրատէն մատա, վէֆաթը կիւնիւ-նէտէք քէնտի քիւլլի վազիֆ ու զուվվէթինի Գօլէճին մէ-նաֆիի, վէ պու սիյասէտն ուէյլագի, մէկտէպի վէ մատու մամուրիյէթի պագիյէյէրինէ վազիֆ ու հասր էյլէմիչ խալ։

Տօքթօր Թրօպրիճ իւչ 20 սանի իչատյլըգ էթտիրմատէն քէնտինի անկլատագա էտիէյի ֆուբատաթըմ օլմուշ տըր։— Միւամալէյի պէօյիւք պիր զաթ խալ. հուզուրու, չամաթա-սը, հա թագրիր ի քէյամընըն պէյազաթը ճիհէթիյէ տէյիլ, իյլա հագիգի ազամէթի թէրքիպ էտէն անասըրատան էքսէրի-նին քէնտինտէ պուլունմասըյլէ։ Միւամալէյի իւչ սըզը իւկֆէթի պուլունանյարըն ճիւմլէտի պիրիրյէր քի, քէնտիսի էֆքեարընտա սահի, իւնտիյէթինտէ նէզագէթլի, ահվա-րընտա նէճիպ, մուամէլէսինտէ միւսթագիմ, թէչէպպիւսա-թընտա սաադէտ, միւշքիլաթտա սապրէթ, տիւչիւնէ ուօսթ, վէ միւհթաճլյնէ չէֆիզ.— էյ զըսատ, ինճիլին թալիմ վէ թավսիյէ էյյէտիլի ֆէտաքէտուրըզիէ մէյուճ պիրի խալ։ Քէնտինտէ պուննուն ճիւմլէտի թազվանըն միւհքէմ թէմէլ իւպէրինտէ միւէսսէս օլմագէ, անըն նէճիճէէրի հալինտէ, ահյատ ը համիտէսի պինտասընտա, հէր քէսին թագիմ վէ թէք-րիմինի մուճիպ օլան պիր քէմալ վէյրմիչ խալ։

Տօքթօր Թրօպրիճին լինտինտէ, պէօյիւք քիւչիւք,

ղէնկլին ֆաղիր, էճնէպլ եա եէրլի ֆարղը՝ օլմայընչ՝ թաթ-
եիպ վէ թալթիֆինաէ առէք հիւքմիւնէ կէչմիշ օլան նէ-
ղաքէք վէ հիւրհէք վէ իչթիրազ ը հիսար ալըղալք ճէլպ
էքմէմէք էտէմէդ էտի։ 12 ալնէլիք ըլյասէքի միւթա-
ֆինաէ Ֆօլճաէն կէլիպ կէչմիշ թալէպէլէր իլէ օլան մուա-
մէլէսի, անէլերին լէվհա ի պալղնաէ նէ աչըլին պիր էսէր
պրագմըչ օլտուղունաէ անլէր իլէ կէօրիւչէն գօլայճա անլա-
յտպիլիր։ Ֆօճալտըա կէլինախքաէ, զանն էտէրսէմ ճիւմլէսի
պէնսէմ իլէ իթթիֆագ էտէրլէր քի, ըլյասէքի թահվիլնաա
պուլունտուպլարը պիւքիւն միւսաէքէ զարֆընաա Ֆօղթօր
Ֆրօպրիճ թարաֆընաան չիքէսէք ի իսթէր էտէճէք հիչ պիր
մաէամէլէ կէօրմէճինքաէն պայղա, մուղայիրնաէ օլարագ,
անճագ թագիմ վէ հիւքմէք, վէ էմեք վէ էֆքեհարլարընա
ըլյայէք կէօրմիւչէլեր ալը։— Մաէալիմէլէրի իչճի տէյիւ, իլ-
լա իչցաչ նազարըզդա պագմասը անլէրի քէնտիլէ եէքվիւճ
ճիւա էքմիչ իտի։ Զօպանօղլընընդ վէ վալդէլէրիմէ, հէր
նէ պաատար գալֆ տէ օլտագար, մէրդուման լինտնաէ Բագդ
թարաֆընաան այնի խըզմէքէ տաղէք օլաճնաէ միւթէէիդ
պիրտաէրլէէ իտիլէր։ Վէ հէր հանկը պիր Ֆէկրա իլէ օլան
լինտնէյէքի՝ եէրլի վէ Ամէրիգադը Ֆարղընը ուճուրտաէրան
նէվտէն օլաւր իտի։— Պէն անլամադ իտիյէրիմ.— հիչ վազը
օլմո՞չ մը քի, պիր աատմ միւսամիլէյհին եանընտա կիլիմիչ
օլաուն աա, քէնտի մէչմուլինտէն պիյաատ մաճհաղպէք վէ
իլթիֆաթ կէօրտիւյիւ տուչդուտուլ կէրի տէօնմիճ օլմա-
սընը։

Միւսամիլէյհին ազամէքթի ուճուրտուճունաան, վէ տէրիւճ-
տէ էլէտիյի պէօյիւք թէչէկկիւլատ մաէվաֆֆաղիյէթինի
թէէմին էտէն խուսուսաթտան պիրի տէ ասֆիկթի վէ հիչ-
սիզլիյի իտի։— Անը աատմէէրին զըամ ը ազամընաան թէֆ-
րիք էտէն խէսաիս ի զաթիյէնտէն պիրի պաս իտի,— ասֆ-
վէթթ վէ խուսուս։ Գաիւլ ֆիհիլինէ, վէ ֆիհիլի գաիւլինտ
ուչդուն իտի։— Ֆիքրի նէ իտի ոէօղիս օ, վէ ոէօղիս նէ իտի

ֆիքրի օ։— Պիլլուր կիսպի տաւրու ,—Նախանայել կիսպի պիր Իսրայէլլի։— Քէնտիլլէ պօնուշան պիրլե , ֆիլան սէօզիւ ալ-լընտա ադէտա նիյէթի նէ՞ իսի տէյու ախւշնամէյէ կիւճ-լիւք էէքմէզ իսի։— Սէօյլէրլինին պիրտէն պիյատէ մանտալը օլմազ իսի։

*Տիւնեանըն պէօյիւք սայըլըղը քիմսէյէտակ , ուսմա-լըզ , հիչ , էօրմիւքտէն իչլէմէք վէ էֆքեարը սէմի էմմէք էօրէնէն պէրրու տակի հիւքմիւնատ օլտուպունատան , տա-տակոիլ վէ հիչէսիզ քիմսէյէրին պէօյիւք իչլէր կէօրմէյէճէ-յի գաննընատա պուլտընմազ իսթիտատընա ախւշմէյէրիզ ազ օլ-մայօր։ Էյի իսթիրհամատա պըր քի , միւսամահէյէ պու մատա-համա իւք Թայլին օլտունատուպունատա , քէնտի իւչէրլինէ պուտա-րէմիտնատէն իւսմիւն պիր իչ ալմըչ կիսպի , էն ապըլըր տաէմ-լէրիմիզին պաղըրը Թատաֆընատան իսթիհզա վէ մուտահէպ օլտունը։ Ճադամի գաաֆ տատա օլտունան իսուտուսընը , գուվ-վէթ օլտուղու նէմիճէսի վատըմատըյէ Թէպէյյիւն էյլէսի։ Ինսանիյան տիւնեատընըն իսայրխահանընատա միւրատճատամի ի-չինէ Էվրօփա վէ Ամէրիգայա իւք ակֆէրլինատէ , մուտաէֆէ էյլէսինյի քիմսէյէր Թատաֆընատան , քէնտիլինին նիճէ պիր քիմսէ օլտուղու անլաչըլատճադ գատար ատալատընատա էյլէն-տիքտէն ոտնկիտա Ամինատա տահէմէյէ իչլին պաչընա կէչմի-յինատ մէքթուպպատըյէ չօգ իչ կէօրնպիյիր իսի , վէ կէօր-տիւ . չիւնքի իմմիսատա վէ էմնիյէթին կատը միւհաքէմ իսի։

Սաֆվէթ ի պալպի վէ իսմիսպամէյինատէն մատա , Տօգ-Թօր Թրօպրիճի , տէրիւհատ էյլէսինյի պու պէօյիւք Թէչէպ-պիւսէ միւնատիպ գըլան իսատսիյէմէյէրինատէն պիրը տէ , գա-յիհմ տեյտանընատա օյան տհհատիքի իսի։ Այլ տատիրէյէրէ կատը-ղը չօգ մէքթուպպատըրընը կէօրմիւչ իմ , լաքին միւսամահատ էյմատյինի պիյիրիմ .— ֆիքրինատէքինի քեաղըտա կէչիրմէք իչ-չիւն պէս պիր քէրրէ պալամ պաթըրըր իսի .— իւք եատըղը էն սօն եատըղը օլտուր իսի։— ՏօգԹօր Գպալք միւսամահէյէ Թահրիր էյլէսինյի մէքթուպպատըրն պիրինատէ , անընն պատ տը-

լա Թայմզ զազէթասընա պէնա կէօնտէրմէյինաէն միւնասէպէթ էթմէյի պիր սըրատա, «Ինձառ իչլէք պիր գալէմ, վէ ազլարա մախսուս օլան պիր ուսուլ ը ինֆաոէ գապալըյէյիմ պուլունտուդճա, լումիա կոեըրմ քի պու մխիլլու պէնա լէրէ ակվամ էաէրսինն» տէյու եավմըչ տըր։ Տօգթօր Գըլաըքըն պիր ախէր մէքթուպընտա չու տէօղլէրէ բասմ կիլմամ։— «Թարսուտատան Մր. Մէրեէմ եավտըզըն մէքթուպ վէչք ալա պիր էֆքեար օլուպ, մէրզուտաեն խօչունա կիմնինաէն 66 լիրա խոտան էյլէմ։— Ասլմ մէնֆաաթը մուճհպ օլմազ իւզրէ պու մխիլլու մէքթուպլարը հէր թարաֆա եավազիլըյորմուշ։»— Էսհապ ը սէրվէթտէն օլան Մր. Մէրեէմ վէ Հանըմ Մարտիճն կիպի խայրխահան, Տօգթօր Թրօպրիճ թարաֆընտան, Գօլէճին ահվալընը վէ զարուրլթինի միւպէյյէն մէքթուպլար ալտըգլարընտա, եավանըն սըտ ու սատապաթընա միւքէմմէլ վէ պիհուտուտա էմնիյէթէրլի օլտըգընտան անըն ինֆաոէէրլինի այնէն օլտուդու կիպի վէ խազինթօտուդ անլայըպ մուճէպինճէ հարէքէթ էտէրլէր խոտ։— Պուննուն նէթիճէսի խոտ քի, Ինկիլիզ պատընտարընտան մէրքումէ Հանըմ Մարտիճն սէնի պէ սէնի Գօլէճին իհթիյաճաթընա եարտըմ էթմէյեճէն պաչգա, պունտան պիր գաչ սէնի մուգատաոէմ իրտալ էյլէմիչ օլտուդու պին շիրատան զիյատէ պիր մէպլաղ լուէ խոտթոտանէ պէնատընա չօղ փէք կիւզէլ վէ ֆախէյլի չարպի գօղ իլավէ էտիլտի։— Զօղճա պու էմնիյէթ ը քետմիւէ սէպէպինաէն խոտ քի, Սէրընկֆիլտի Մր. Մէրեէմ, Գօլէճ իչլուն հէր սէնէ 100 լիրա վէ տահա զիյատէ խոտնէ էթմէէքլիյի քետֆի տայմա-*

*I trust you will be able to write as proposed, and with good results upon our work. You have a ready pen, and a tact at setting matter forth such as few others have.

յըպ, պիւտիլլինիպ իւզրէ, Գօլէճին սէրմայէնինէ զամմ օյուն-մադ իւզրէ, պա վասիյէթ 3,300 լիրա տախի թէրք էյլէմիչ տիր։

Տօգթօր Թրօպրիճին իպրահ էյլէտիյի ֆեսաֆեարլըգ չա-յան ը սիպգամ տըր։ Պու Միսիլլու պէվամ իչիւն Ամէրի-պա կիտի պիր մէմլէքէթի թէրք իւէ պու տիյարա Միսիօնէր կէմիթ պէօյուք պիր ֆէտաքեարլըգ տըր։ Պունու տոլէն պիւիր իտամ իսէտ, օրասընը կէօրուշքաէն ոօնկրա տահա էյի անկլատամ։ Վէ մէյտանտա հիչ պիր թէտարիքէթի օլ-մատըգը հալտէ, վէ հեր չէյինի այրտան պաչլամադ իւզրէ, միւճէհատէն պիր Գօլէճ թէէսիսինին զահմէթ վէ էնտիչէ վէ տաղտաղալարընա բաղը օլմադըգ տահա պէօյուք պիր ֆէ-տաքեարլըգ տըր։—Պու տա, միսիօնէրլիկին միսիօնէրլիյի տիր։ Էվվէլքինէ տպլար կիրիչիր վէ ոօնրատքինէ տահա ազ-լար։ Պիլմէմ ահպէպ նիչէ իտի քի, Տօգթ. Թրօպրիճ քէնտի բահամիրնը թէրք իւէ ոօնու պէյլիսիպ վէ պարանըգ պիր թէ-շէպիւսիս տէրիւհահ էյլէյիպ պայրատտըգ պաչընը պահէյէ տաբարադ չէհրատէն չէհրէ, վէ եվտէն էվէ տօլաշմադըգը ին-թիհապ էյլէտի. վէ ինթիպամ վէ տատտէթի ճիհէթիյլէ ազ-լարտա նատիպ օլան պիր ֆամիլիեանընն բահամ վէ տատվիճինէ ահրաէրի տօլաշմադըգ էօմրիւնիւ միւրաճճահ իտուիտտու։—Տիւնեատա էն չէթին իշլէրատէն պիրի, տահէմէրի քէնտի վա-բատարընտան այրըլմադա իլգամ էթմէք օլատուգտունու միւ-մանիէյհ վէք ալա պիրիր իտի։ Էօյլէ խոչ պու միւթէպէր տիւէնճիյիչ, վէ նիչէէր թարաֆընտան ադչէ եէրինէ ոօզուգ սէօզ իւէ տատրգրն եիւգ կէօրմէյէ ճէչտա նէ ահպէպտէն բա-պի օլատու։—Պունլարընն ճէվապը տատէ վէ գըսա տըր.—չիւն-քի մէրդում պիրդ ահվալ.—տահէմա անկլաշըլմատան ֆարգ-ը պիր մուամապէթէյէ սէվտի։—Միւսէթիմիլէրն վէ քիլիսէ-լէրիմիլէրն մէնֆաաթընը քէնտիլէրինի վէ քէնտիներնքիլէրին մէնֆաաթընա ֆարգ կէօրտիլ։ Իչթէ պու տըր հագիգի ֆէտաքեարլըգ. վէ պունու խոչ, անճագ Ինգիլիզ վէ Ֆրանս-

սրն լուհալէ մէկուն օրուայ քինախնդրութիւնը քովէքով կէօրէն պէօրէք գոմէրս նախպիրներէն։

Քինախն էհ լ ակռիկի պիրի օմատրպան պաշդա, անկատարդում կէօրէ, ալէսանվիլէ իրատ մէսարիֆինան գըտա կէլիպ պիր ուճու տախտա աչըպատ գալըր խոր։—Ելենէտ, Գօլէճ վէ անա տախր իշլէր քինախնին ֆիքր ու մուհասապիթինը օր ակրէնճ ճիպ էյլէմիչ խոր քր, Գօլէճ քիսէսինէ քինախ քիսէսի չէքիշմիչ սրրատատա, մաղրուպ տիուշէն, չօզ քէրէչ, քինախնինդր օրտր խոր. չիւնքր նինէ մէսատախֆի մէսարիֆամ գահուտուհատա, Գօլէճի ապըրըդ վէրմէքտան խոր քինախի կէօթիւրմէքդինի միւրաճճահ իտուդատ խոր։— Թայմզ գազէթատընա նազարդը պինոգէրէ միւքնաֆամ տէյտ գազէթա ի մէղազաչինին միւտաֆիզ իտարաճինատան քինախնին 66 լիրա կէօնտէրիլմիչ օլտուգունու իշիմատ։ Ամսոյ տօղրուտատ չօզ ակվինամամ. չիւնքր, մէսարիֆամ ը պէչմիչէնին էրէյդ պիր նարտըմ տէմիք խոր։ Ճոգամ, հէյման օ անտէ, իչինատն պէչ վարա ալմայարագ ճիւմլէսինի խատմատանդէ իէրք էյլէտիլինի անկատամ խէ, սէվինճամ իէհտայիսըդ տէօնտիւ։—Պա՛ մինիլա՛ նէճիպ հարէքդէմէլէրի իէհֆիսրէ հանճէմ եօզ ատր.—մանոպատը ալմուն հաբուճֆամ իլէ կիտի, իւզէրլիկինատ նապըր տըր։

Պուլունտուգտա մէկմիչէ միւամալէճիհ էնսէչ գըլան մէկմիչէմ ը չամսիչէլերինատն պիրի տէ Սապր ու սեպաթը խոր։ Նիչէմինէ գօտուգունու պաշա վարագրմադ խուտուտատա, վիճճուտու կիտի մադպութ վէ միւհգէմ խոր։ Գօլէճ իլէ ալագատար պուլունտուգտա 16 սէնէլիք էօմրինատէ էօյլէ վագատար վէ կիւճլիւքլէր գուհուր էյլէտի քր, տատ պօյտան պիր ատէմ անկերդ իէհտամմիւլ էտէմէյերէք չար չափուգ իշին իչինատն չէքիլիպ չըգաճագ խոր։ Տօղթօր Թրօպրիճ էօյլէ օլմայրպ հէր չէյի կէօղէ ալմըշ խոր։

Թէչէպպուսիանին հէման իլք ատամընատա,— Սմերնպատա միւթէվէճճիհէն հօյտ չըգատըդըմըգտա,— տահա Սթան-

պօլա եէթիչմէզէն, մէսաբնի֊ֆ խուսուսունաա Ամէրիզա֊աան կէլէն թաւիմաֆ, պիլիմիզլի եա իքիմիզլի ան եարը եօլաան կէլի տէօնաէրէպիլիր իքէն, մ'իւմանիէյհնիյէթինաէն վազ կէչմէյիզ մէսուլիյէթի տէրիւհաէ էտերէք ապրայա պագմաճազ իւզրէ իլէրի իլէրի տէվամ էյլէմի։

Գօլէճ պինաալընըն ինշաալ, վէ մուահիտլէն իչինէ տուհուլ իչիւն բուհուտաֆ թահսիլի էմրինաէ թէտաուիֆ օ֊լունան մ'իւմանաաֆ չէօյլէ տուբաուն, պու իչլէր ապըպէֆ արզու օլունաուզու տուրէթմաէ հիւան ի նէթիճէ պուլուսաղ ի֊չէ պաչլանաըզաան ասնկրա պիլէ, Գօլէճին մալիյէճէ պու֊լունաուզու մ'իւպայաղա ալնէ պէ ալնէ, համֆմա եապըն վա֊պըֆլատաէք տէվամ էյլէմի։ Տօպֆ. Գլարք 1879 ըն իսկ֊թհատէրինաէ եապըզը պիր մ'էքֆուպատա Գօլէճին 700 լի֊բա պօրճու օլուսուզունու, վէ իքինճի պիր մ'էքֆուպազնաա, Գօլէճ հապըր սէրմայէնին ճիւմլէսինի պօրճա վէրթիյինաէ, տահա 200 լիբա աչըզը գալաճապընը պիլէտիրմիչ իտի։

Մալիյէճէ պու գարանըզդ կիւնէէրաէ պիր այընըզդ թարաֆ մ'իւչահաաէ օլունուպ՝ Սթօն էսթէյթ (Stone Estate) նամ պիր մէնգաաան՝ Գօլէճէ 4,000 լինկիզ լիրասը կի֊պի պիր մէգլաղ հէման հէման վէրիլմէք իւզրէ իքէն, Օթիս Լիֆիսի նամ վասիյէթին արայա կիրմէսիյլէ մէգքիւր իւմիտ գաֆուուս գաֆանըզդ գուրմէթ էվվէլքինաէն պէճմէր օլուս։— Հէյէքի, Պօրա Շերքէթի մէմուրլարը արաընաա, Գօլէճին Տօպֆ. Գլարք կիպի պիր համխի պուլունուպ, իսպիտաասընըն մ'իշէվվիզի օլուսուզու կիպի, տէվամ վէ պագասընըն տա թէէմին զըլընմասընաա արզուքէչ պիրի օլ֊ուսուզունաան, մէգքիւր Օֆիս վազֆընաան Մէրքէզի Թիւր֊քիա Գօլէճի իչինէ 3,300 լիրա վէրթիրիլմէսինի մուվաֆֆագ օլմուչ ուլը։ Պունուն պիրի լիրա գատարը պօրճա վէրիլիպ պագիսի սէրմայէ հայինաէ հըֆզ օլունուս։

Ռիյասէֆ իւզէրինէ Գօլէճին ազըր պատան խուսուսուլա֊ըընտան,—պէյքի տէ էն պէօյիւքէէրինաէն պիրի,— թըպգ

*տախլէսի օլմուշ ըլը։— Պու տախլէ Գօլէճին էն փարլապ, էն խօշ վէ էն մէնֆաաթլը չիւպէսինաէն օլտուղու կիսի, էմէք վէ ղաիլէսի տախի այնի նիսպէթլէ պէօյիւք օլտու։— Ինէնն ի ճէրթահլյէաէ հաիլ օլտուղու մէհապէթլի ճիհէթլիյլէ մանէնաի աղ պուլուճան Տօղթ. Նօրմ կիսի պիր հէքիմէ մաիլ օլտուղունտան մօլայը Գօլէճ քէնտինի պահթիյար ատտ էթմէյէ տահա եէնի պաշկար իքէն, Միւսաիլէյհ մէզքուր տախլէնին ախմայէ հալինտէ 15,000 լինկ. լիրասը օլմտուղճա օլ չիւտէաէ իշլէմէյէճինի պէյտն իլէ պարապլով ավաէթ էթմէսի,— մուահահէրէն Տօղթ. Սիւնի կէլիպ վէ էվվէլքի գիյանը ուհնութտաւրմապ իւղրէ իշէ պաշկայըպ պիր միւտտէթ տէվամ էթմիշ իքէն, իսըմէթինէ մուգաապլ Գօլէճէն մէմուլ էյլէտիլմ միւքէտթիմ Գօլէճին ահվալ ը մաղիյէսինէ միւթէնասիպ կէօրիւնմէսիյինտէն իսթիֆայա քէնտինի մէճպուր կէօրէքք մուֆաթտաթ էթմէսի, Պունդան ղար, պիր թէէսսուֆթը պաշընտա պուլուճան նապիք վէ հէտաս պիր ֆիքր իւղէրինէ նէ ապը պահէյէր օլտուղունու թաղիփէ հաճէթ եօք ըլը։— Տօղթ. Թրօպիճ, պու միսիւս պուհուրաթըն ճիւմլէսինի իլէրիտէն հիտապ էակապ կէօղէ ալմըշ պիրի կիսի իւք նիշանկիճահլինտան,— իլէ վէ էմրապ պիչապէյէրինէ եաբաշըմ էթմէք միլլաթլանտան ապա սահիմայաթագ հէր միւճանտաթթա միլլատանէ կէօյիւս վէրմէքտաէ պուլուճունու։ Էյէր Տօղթ. Շէվրըա 5—10 այնէ էվվէլ տօղմուշ օլտա խոի, քիմ պիլիր, պու կիւճլիւքլէր պէյքի հիչ օլմազ խոի։

Սապը ու Սէպաթը լամթհան էաէն տիկէր պիր խուսուս մուահահէզ (Թրիթհիզմ) տիր։— Հէր հանիկը պիր թէչէկպիւտաէ մուահահէզ,— ալէյ խուսուս ապագ վէ խուլուս իլէ էակիլէն մուահահէզ,— էօթէտէն պէրու տահմա, խալահ վէ թէրապգի վէտաիթինտէն պուլունմուշ օլտուղու միւտէյյէմ ի ալէմ տիր։ Պունունէ պէրապէր, խուսուս ը մէղքիւրին նիչէ քէրրէ, տաէմլէրին եէքտիկէրինի լայըզըյլէ անլամա-

ալզլալալընաան, վէ եահօօտ պէչէրին զաաֆքընա տէլալէֆ է-
տէն ալիկէր սէպէպլէրաէն տահի հասալ օլապիլիր օլաուզաս
այնի տէրչճեաէ մազուլ տլը։ Մէրքէզի Թուրքիա Գօլէճի
պաս եիւզաէն հասալ օլապիլէն մէնֆաաֆ վէ մուզայագայա
միւսֆէանա պուլունմաաը։ Անքն քէնահ մուալլիմնուն-
նա, անլէրին էմէյինի Թապտիր Եահյճէսինէ օլան մուամէ-
լէսի, վէ միւհիմմ Թալէպէկիանընա կէօսթէրտիկ իշֆիրագ
վէ մուավէնէֆ պաալը կէօզլէրէ գահա կէօրիւնէրէք Թէչէֆքիւ
չամաֆաաը էշղ ալմալարընա վէ սէյլէրինի Գօսթօնա եէ-
Թիչտիրճէք տէրէճէէ տէֆա պէ տէֆա պաղղըմալարընա
վէսիլէ օլաաւ։ Տահիլէն տահի պաս մհիլլաս միւշքիլա-
Թը էքսիք օլմայըպ հէլէ 1880 սէնէսի Գօլէճին Թէվաբիհնա-
տէ վէճք չալղանմըշը, ամմա սօնաս այտընշըգ սէնէլէրինաէն
պէրի օլաաւ։—Հէր նէ սէպէպէ մէնհի օլաա, հաատա ը իմի-
տալը Թէճավուզ էմմէյէն բիւզիկնաը Թահէ ֆիտանը ատլա-
յարագ անքն քէօքէլէրինին պէմինի առհա մազպուճի գավրա-
մաընա իպղմէֆ էմահնինի ՏօգԹ. Թրօպրիճ վէճք ալա պիլ-
մէյինտաէն, պաս մհիլլաս սէպէպլէրաէն ֆիմաուր կէմիլէրմէ-
յիպ քէմահ ը չէվգ ու մուհաապէմէյէ իպղմէմինէ տէյամ էյ-
լէսի։

Սաս վէ Թօրրագ հայահ ը նէգաաֆիյէ իչիւն էլղէմմ
տիր։ Ֆաագահ անքն գաւվէթինին պաչ մէնհալը պաունհաը-
տան պիյաաէ կէօրիւնմէյէն Թարաֆտաս, — հավատաս վէ
կիւնէչաէ օլաուզաս մհիլլաս, ՏօգԹ. Թրօպրիճին Գաւվէթ
վէ մուվաֆֆագիյէթինին պաչ մէնհալը ևօգարըտան իսի։—
Միւմանիյէհ տահիպ ի իման պիրի իսի։—Միւշքիլահ վէ մու-
պայագա վաուզուինտէ տօսմանլըընին էֆքեար վէ իսմիչտիրէճինէ
միւրաճաահ էմմիյինի պիրիրիմ։ Ֆաագահ, պաունաս տա պիրի-
րիմ քի, նաաբ վէ աէյալէֆ վէ գաւվէթ իչիւն իւք պագտըղը
եէր Սէմաահահ իսի։ Իֆաաէ ի հալ էյլէճիյի իւք հուզուր
օլաաը իսի։ Տահիպ ի ուհմուր տէյաս, Անը, վէ վահիհա
տէյաս քէնահ քէնահինի Թանըտըղընտան, մուաֆֆագիյէթին

թէչէք քնուրնե, վէ մուշքնլաթըն ինտաէսինի Անա թաղ-ամի էաէր խոմ։

Պաս մնսլլաս մէվահով ի ալէյէյ մալնք պէրնին մաւվաֆֆաղլէթնին քէֆալէթ հաղնպաթ, վէ հաղնպաթըն մահաֆըզը Ալլահ օլսաւզանա անըն նէմնճէսի չահնա սիր։ Միւմանէյհնին Թօլէճ նլէ ալագատա պուլունսաւզաս վազըթ գըյսաէն գըսա օլսաս խոչ սէ, էմէլնին հիւան ի նէմնճէսինի, հէօրիւզ կէօսթէրնպիլսի։ — Ծնլվազը, 16 սէնէ սւզան պիր մնսաւէթ սէչնլ սիր. Ֆազաթ վնճնւսնէնէ վասըթա օլսաւզաս Մէրքէզի Թնւրքնա Թօլէճինին էհէմմիյէթ վէ ազամէթնի ինտաֆընսան պազըլաբպաս, պիր չօզ 16 սէնէլնք էօմր սաբֆնսան մէմուլ օլսանան պաուար վէ տահա պէօյնւք պիր պէրկնւզալ պլագատպիմիչ սիր։ — Պաս կնւն Թօլէճ՝ խաթնրանանէսի վէ քէնտինէ ինէալ-նւզ էաէն սիկէք պնինալաբըլնյ պէրաբէր հէյան հէյան օն պին լնրաւզը պիր մնւք սիր։ — Պաւնսան մաուա, իրաար Թօլէճին մէսաբնֆաթ ը աանյէսինէ սաբֆ օլսանմագ իւզրէ պահմ սէրմայէ հաղնսաէ պիր մնրաար ագէէ աահնի էլաէ էսէպվնմիչ սիր։ — Իրաար խաթնրանանէ տահրէսինէ մնսանհաար պուլունմագ իւզրէ, Ինկիլնզէրաուա օյան պին լնրա կնպի պիր սէրմայէսէն պաչգա, Ամէրնկաուա 3,800 լնրայա հագըն պիր սէրմայէ օլուգ պաւնսան աննէաէ 220 լնրա կնպի պիր իրաա հաուըլ օլուչօր։ Կնլնկնա նմմնհաարնսաա իւք Ինճնլի քնւնսէվ նէչքնլ էմմէք չնրնֆինէ նաճլ օլուգ մէ-զաբը հալա ալամըգսաա օյան Տօգթ. Ամնթհնն Ամէրնպա-տաքի տօսթլաըրնա մնւթէվէֆա Տօգթ. Թրօֆնսնճ հագըզ անըն վնքը ի ճէմնլնյնին լսգսաս նչնւն պիր հաահնկնաս տաւսաւմալաբընը նէչքնթ վէ թաավսյէ էմմէկ լուզնբնին մէզքնւր 4,000 լնրայա հագըն մէպլաչ մէյսաանա կնչմիչ սիր։ — Տօգթ. Գլաբքըն հագընլաւսաս նէչպնլ էյլէսնյի պիր հնսագ քնաագընաան անկնաշըլաբընա կնօյնչ, հօ-զաբնքնինէն պաչգա, աաըլ Թօլէճին տահի 5,400 լնրա կնր-

պի պիր սէրմայէսի օլուպ պուննատան տա, սէնէյէ 330 լիրա կի-
պի պիր հասըլմի օլմապտա տըր։— Պուննուն տախի մէյտա-
նա կէլմէսի իչիւն իչ կէօրէն էն պէլլի վասիթալարտան պի-
րի ինինէ միւթէվէկկանըն էմէլի վէ մէքթուպըտըր օլմու-
տըր։ Տէմէք օլույօր քի, Խաթթախանէնինքի վէ Սյնթապա-
տաքի պիրն լիրա իլէ պէրապէր Գօլէճին էլեէվմ օճ պիր պիճ
լիրատան վէյատէ գամի պիր սէրմայէսի, վէ պուննըտըտան
սէնէյի 700 լիրա կիպի պիր իրատը վար տըր։—

Պիր ախէր խուտուս։— Սթամպօլտա Բօպէրի Գօլէճ,
վէ Պէյօղլթտա Սիւրիա Գօլէճի վար տըր։ Պիղիմքի սինճէ
վէ սէրվէթճէ անլէրտէն քիւչիւք խէ տէ, տիկէր պիր ճի-
հէթէ, պիզիմ ինանմըյօրտէ անլէրէ վէք ֆայդ տիր։— Սն-
լէր էճնէպի մէտրէսէլէրի տիր. պու իսէ իլէրիտէ եէրլիլէրէ
մալ օլմազ էտասը իւզէրինէ պինտա օլունմուշ տըր։— Անլէ-
րին իտարէսինտէ եէրլի սէօզ տըր. պու իսէ, թա իլք
կիւնտէն եէրլիլէրի անըն իտարէսինէ չէրիք թանըմըշ տըր։
Բիւթանիա վէ Սիւրիա քիւլտուճլէրինին տէյմէթսիզինի պիլ
պու Գօլէճ հազըրնատա տէյմպիլիրսիզ.— «Պիզիմ Գօլէճի-
միզ։»— Պու խուտուս, հանի Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճի-
նինն տալթ եէրլիլէրը իչիւն տէյնի, իլլա իլէրիտէ պիւտպիւ-
թիւն եէրլիլէրինն օլմազ կէրէք իտիյի թէտավիւրատ Տօկթ.
Թրօպրիճին ֆիքրինինի օլ տէրէճէ զապթ էթմիչ իտի քի,
Գօլէճինն գանուն ը էտասխինինն պէնտէրէրի ատասընատա,
մուտայյէն պիր միւտատէթ սոնկրա Գօլէճին պիւթթիւն իտարէ-
սի եէրլիլէրը թատարրուֆունա ինթիգալ էտէճէյինի պէյան
էտէն պիր պէնտ պուլունտուրուլտուս։— Միւտաիւէյէնն պու
խուտուսա վէրտիյի էհէմմիյէթտէն տէյնի մի իտի քի, պու
եիւգտէն անըն միւսթագպէլինի թէէմին էթմէք մագսատը-
լէ, եէրլիլէրտէն էհլիյէթլի մուտալիմլէր թէտարիք էթմէք
իչիւն խուտուսի տայ ու զայրէթտէ պուլունտուս. չէօյլէքի
Գօլէճ էլեէվմ, մէրգուճմուն պու հիմմէթի վէ իհթիյաճը տա-
յէսինտէ, իւչիւս Ամէրիգատա, վէ պիրի Էվրօփատա թալիմ

օլուննմուշ տէօրթ նէֆէր մուալլիմլէրէ մալիք ալիր։— Իլէրիտէ պու ուսուլուն տէվամ էտէճէյինի մէմուլ էտերիզ. Չինքի մէքթէպին դուվվէթի մուալլիմլէրինին դուվվէթինէ մէպուրթ տըր։ Պունտան մատա, հազըր օլանլար լինանտըր, պիր ուճունտան էնքիր։

Հաղգանիյէթ թալէպ էտեր քի պու ապատա չու պիր խուսուսու տախի զիքր էտէլիմ։ Շէօյլէ քի, Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճի էլէվիմ պուլունմատըզը հալ ու հիյյէթէ վասըլ օլմուշ խոճ, պունտա Ամէրիգան Պօրտ Շիրքէթինին պէօյիւք պիր հիսսէսի վար ատըր։— Օ՝ քէնտի Միսիօներլէրինէն Տօգթ. Թրօպրիճ կիտի պիրինի պու խըզմէթէ վազֆ էթմէյէ տազը օլմուշ։— Պունտան մատա, Տինի Մէսիհինին խալխա մէպտէէրի իւզէրինէ միւէսսէս պիր մէտրէսէնին ապամըզտա իհտաս օլունմասը միլլէթիմիզի վէ քիլիսէլէրիմիզ իչիւն վէճ էլզէմիմ օլտուգտունը իսրխաթիյան տիւնեաըննա թավսիյէ էյլէմիշ։— վէ պունտա տա գանատթ էթմէյիսիլ անլըն մէսարիֆաթըննըն պիր գըսմընը քէնտի քէսէնտէն վէրմիշ տիր։— Շիմտի պիրէ, Գօլէճին իդատը, տանընն քիւլլիւ մէսարիֆինտէն հայըրճա գըսա տըր։ Անլըն սէպավէթի միւատէթի օլան պու իլք սէնէլէրինտէ պօրճա տիւէյր օլմասըն, եախօտ, պէօյիւմէսինէ մանի օլաճագ տէրէճէտ իւզէրինէ սըդէթի պատմասըն տէյտ։ Պօրտ Շիրքէթի թա իլք կիւնտէն պէրու բէհսին վէ Միսիօներ մուալլիմլէրինի մաաշընը քէնտի տանտըղընտան թէհսիյէ էթմիշ տիր։ Պօրտ պու սէխավէթիյէ Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճինի քէնտինէ մինէթտար գըլմըշ օլուպ, թէհիմատըմըզ պու տըր քի, օ քէնտի պիւթիւն մէսարիֆինի գարշըլայաճագ պիր սէրմայէյէ մալիք օլունճայտըր պու իհտան վէ մուավէնէթինտէ տէվամ էտէճէք տիր։

Տօգթ. Ապարիա Սմիթհին խամի պիրէ մուապէզ տիր. անը թանըյանլար անլըն իմանընը, սըտգընը, զայրէթինի, մուհապպէթ վէ ֆէտաքեարլըղընը ունուտամապլար։—

Տօգլթ. Պէնճամին Շնայլըը Այնթապ քելհսէլէրինի, վէ պիր պագըմա կիլիկիա իթթիհատընը թէչքիլ էյլէյէն ճէմի քելհսէլէրի Բաղդատ թէվլիտ էյլէյէն լուհանի վէտէր տիր։— Բէնտինտէն էվվէլքիլէրին տիքտիյինի սըվարըպ պէսլէմէք իմթիյազը սայքի պիւս պիւթիւն քէնտինէ մունհասըր օլսաչ՝ կէօրտիւյիւ պէրկէքճէլի մահտուլու կէօրմէյէ ազլար նամի օլմուչ ըդը։ Անը թանըյանլար, Քրիստոսըն պիւրիւսինէ նիճի սատըգ պիր չօպան օլտուղունու, անըն նամհամթարըընը, վէ տուտլարըընը վէ կէօզ եաշլարըընը ունուտտամազլար։— Տօգլթ. Փրանթ վէ Մր. Քաֆֆինկ իլէ մուաֆէրէսի օլանլար անլէրին զամի օլմազ լուհանի ֆօթօգրաֆընը պալալէրինտէ տահմա թաշըյամազլար ըդը։— Անճագ թէհլիքէ վար ըդը քի, էլհէմտ պէրհայաթ օլսուն 30—40 այնէ էվվէլին ահվալինէ աչինա օլանլար պիրէր պիրէր կէօչիւտ տիւքէնտիքտէն սոնկրա, անլէրին եէրինէ կէլէն զիւրրիյէթ պու իսլահաթ փիրլէրինի ունուտմատընլար, վէ Շնայլըը վէ Սմիթհ իսմլէրի քէնտիլէրէ զարիպ կէօրիւնմիյէն։ Ֆագաթ սէվինիրիզ քի, Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճի, փէյղամպէրինի քէմինի մինիլլու անլէրէ տօգուննմազլէ անլէրին զիքրինի իհնա էյլէմէք էմէլինտէ տիր։ Պիր ազ էվվէլ պէյան օլունտուղում իւզրէ, լյութը Այնթապ խասթախանէսինէ սարֆ օլունմազ իւզրէ, Միւսամիլէյհ Տօգլթ. Սմիթհ նամընա 4,000 լիրայա եագըն պիր եատիկեար սէրմայէսի վիւճիւտէ կէթիրիլմիշ տիր։ Վէ մէսէրրէթլէ իշլիտիյօրում քի, Տօգլթ. Շնայլըըն տահի տօսթլարը, լյութը Գօլէճտէ մուայյէն պիր մագսէտ հասլ էտիլմէք իւզրէ, պիասինիհի, պիր եատիկեար սէրմայէսի թէրաքիւմիւնէ սայ էտիյօրլար։

Տօգլթ. Թրօպրիճին վէֆաթընդայէ, մէզքիւր ճէտվէլէ պիր պէօյիւք խամ տահա իլավէ օլունտու։— Նէ՞ տէրսինիզ Թրօպրիճ խամինի պօյայ ունուտատալի՞ր մի իզ. վէ եաթօտ,— ունուտտուլմասը ահէպա միւմքի՞ն մի տիր։— Այնթապըն զարպընտա վագը օլ խօշ թէվիէտէ Գօլէճ տուբտուգ-

ճա,— անըն սայէսինաէ մէյտանա կէլմիշ օլան առէմլէրլիմիզին ալտառը մինպէր վէ մէքթէպլէրտէն, վէ տիկէր մահլիմիմ մէվզուլէրտէն ճանդօ վէրտիքճէ,— էօքսիւրիւք Տէլիլի խամխյէ մարուֆ օլան մահալ, հէր նէվ լէկէ ու էմրաձա միւպթէձա օլան պինէկլէրին խաթըրտահթ վէ թէհաւիւսինէ խըզմէթ էյլէյէն պիր մէճա հալինաէ պագի գալտըրճա, Տօկթ. Թրօպրիճին նամ ը պիյանը տախի պագի գալաճագ տըր։

Միւմանէյհին Գօլէճ վասըթտըյլէ տուբտուբտուզը վանայի պինտա մատոխտէն քիւչիւք տէյիլ տիր։— Պու ինէկ Գօլէճ օնունճու տիւչիւնիւնիւ էյլէմի.— Օնունճու սընֆը չըզարտը։ Իյք սընֆ 7 ազատան խալարէթ օլմագ իւզրէ 1880 տէ իթթիհատ ը միւտաուէթ էյլէտիլէր։— Պունլարտան պիր վէֆաթ էթմիշ, պիրի Թալաատա, վէ պիրի Ամէրիկատա օլուպ տէօրտիւ տէ Այնթապտա տըր։— Գօլէճին չմանիյէտէք չըզարտըզը 97 թալէպէտէն 5—10 տանէսի հալա ալի մէքքէպլէրտէ լթեալլիմ էթմէքտէ օլուպ 7 տանէսի վախըլիք իչիւն հազըրլանմըչ, 21 տանէսի 16 ֆարգլը մահալլէրտէ իսճալըզ էթմէքտէ (պուննարտան պիրի Պէրլինտէ տիր), 20 հէքիմլէրինտէն 17 տանէսի Անատօլուննու մուխթէլիֆ լթաթֆլարընտա հէքիմլիք էթմէքտէ, վէ թալէպէլէրտէն պաղիսի տէ, թիճարէթ ինտաած վէ տիկէր իշլէր իլէ մէշղուլ տըրլար։— Պիր թէք լթէրսիյէլի վէ էհլ ի տին քիմսէնին, քէնտի պուլունտուզը տախրէյէ նէ գատար ալա թէէսիր էտէպլէյճէլի նազար ը տիկգամա ալընտըզը լթազտիրտէ, 20—30 ֆարգլը մէրքէզլէրտէ պուլունան 100 գատար վախդ, վէ մուալլիմ վէ հէքիմ վէ իշ տաէմլէրինին ահվալը միլլէթ վէ մէմլէքէթին խալահը գապիյէտինտէ նէ մահլիմմ պիր խըզմէթ կէօրէճէքլէրի լթարիֆէն միւտաղղան տիր։

Ինանթահանէյէ կէլինինճէ, պունուն կէօրտիւյիւ իշ ֆիւվազը ազիմ տիր։ Տօկթ. Շէփըրտաան ալտըզմ մալիւմաթա կէօրէ, էվվէլինի լթէրք լէէ, անճագ 1882տէն պէ-

բու պայմանը հրճիվ էլլեմիչ օլսուդու թէֆթէրլինէ պապատող մկգքիւր 7 սէնէլիք միւտաէթէ զարճընսա , տէրսանի պինա-սա հաթմագ վէ թասամ իթթասըլմէ տէվամի սուրէթէ պայը-րըլանլարըն սայըսը 984 .— օրսաա հաթմագսըզըն անճագ մուալէճէ օլաճնուագ տէօնէնէլէրին սայըսը , 14 ,015 , վէ մու-այյէն վագըթլարըն խարճինաէ օլարագ թամիլ միւտաէ-թինաէ , տախիլաէ վէ խարճաէ պագըլան ֆագիր խասթա-լարըն տախի տաէտի 5000 կիպի օլմուչ սըր :— Շէօյլէքի , խասթախանէ , պու եէտի սէնէլիք միւտաէթաէ , հէման հէ-ման 20 ,000 սահիպ ի էմրագա խըզմէթ էլլեմիչ տիր : Ոճ-ֆագ պչագ իչլէրի սարֆ ը նագարը օլաճնուագուճնսա , պաճն-լարսա , Տօգթ . Նօրխատէն պէտ իլէ , ագաղլի 1000 գատար պէօվլուք ամէլիյաթ ը ճէրրահիչէ պուլունուագ , պու եօլ իլէ նիչէէլէրին հայաթը մաճհապագ էօլուճաէն գուրթագըճը սըր : Պէօյլէճէ , կէրէք Գօլէճ , վէ կէրէք խասթախանէ վասըթասըլէ , Տօգթ . Թրօպրիճ Անատօլուճնուն պիր ուճաճն-սան օլ պիր ուճաճնսաէք չօգլարըն ճիմանի վէ մանավի սաաաէթ վէ պէրէքէթի էագապչնա խըզմէթ էլլեմիչ տիր :

Իչխիյօրուգ քի Տօգթ . Թրօպրիճին տօսթլարը անըն թիկգեաըչնըն էագսաը իչուն պիր սէրմայէ ճէմ էթմէք նի-յէթինաէ տիրէէր :— Պու խաւսուս թէհապգիւգ էախպ պիր ըչմի հիյէթի ալաըրչնսա , արամըգսա , անսո հիսսէսաթ օլ-մագ իսթէմէյէն պիր ֆէրտ պուլունաճագչնը զանն էթ-մէմ :— Պիւխիւն քիլիսէէրիմիգաէ , միւամիլէյհին էմէյճի-սէն ալ չօգ միւսթէֆիտ օլմամըչ օլանը վա՞ր մը :— Հագգ իւգրէ տէյճմէգմիյիգ քի , Տօգթ . Թրօպրիճ Կիլիկիա Իթթի-հաաընըն էն պէօյիւք վէնի ի նիմէթէէրինաէն տիր :— Պէօյ-լէէր ունուսուսմագլար .— ուևուտուղաևագղար :

Պէօյլէէր պէշէրիյէթին խալխ տօսթլարը , վէ խալը-խահ Սամաթիաըլար սըրըգ .— Պէօյլէէր մուգագգամ տիւն-եամըգա նուբ վէգմէք իւգրէ կէօնաէրիլէն Բիթլէհէմ եըգսը-վը գըրընթըլարը , Գահթ Մըսրընսա Եուսիֆլէր , վէ նէվ ի

պէչիրլին գուրուս սահրալարընը ալասխալէրէ թահվիլ էտէն Արթէգլի չաարալանլարը սըրլար։— Պէօյլէ էօմրլէր զլմա- սա քիւչիւք, ամմա զլյմէթէ պէօյլուք էլմաս գուվուլա- րը սըրլար.— Գրսա վէ մահասւա կիւնլէրինի ալի վէ ճէ- լիլ ամէլլեր իլէ տօլասւրարագ, էօմրէ մանա, վէ զլյմէթ վէ ուվվիլէթ վէրէն զաթլար սըրլար։— Պէօյլէլէր Տին և Մէսիհինին պէրրագ այինէլէրի, վէ, «Արտըմճա կէլ».— վէ «Սիզ եէրլին թուզաստընըզ».— «վէ մէյվէնիզ պաղի պա- լա».— վէ «Արանըզտա պէօյուք օլմագ իսթէյէն խըտմէթ- քեարընըզ օլսուն կիսի չէլիք այէթլէրլին թէճէսիւա էթ- միշ թէֆսիրլէրլի տիրլէր։

Պիզէ տիւշէն, անլէրտէ կէօրիւդ հայրան օլսուզսու- մուզ իտապլաթ վէ հարէքէթլէրինէ իսթիսաղ էթմէք, վէ պու եօղ իլէ, պաշլատըգլարը իչի տեվամ էթմէք սիր։

Պէօյլէլէրին սայըսընըն չօղալմասընը ճէնապ ը Հապը- սան թէմէննի էտէրիզ։

ՓՐՕՖ. ՍԱՐԳԻՍ ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՓՐՕՖ. ՍԱՐԳԻՍ ԼԵՒՈՆԵԱՆԸՆ ՄՈՒԹԱՍԱՐ ԹԷՐՃԷՄԷ Ի ՀԱՒԼ

1909 *Ապրիլ* 15, *թարխիլէր իչինտէ, ունուվմազ խա-
թէր իքէն ունուտամամաղըմըզ պիր թարխիս օլտու։ Անտէ,
իչերիսի իւմիւտլի տէօրթ կէնճ չօպանլարըմըզ*,—պիր մի-
սին պատուհելիմիզ[1], պիր կէնճ Այնթապլը թիւճճարըմըզ[2],
վէ ճիւմլէսինին մուալլիմի վէ միւրշիտի մագամընտա պու-
լունան Սարգիս Յօճամըզ, Օսմանիյէտէ գավուշտուգլարը Մա-
րաշլը իէֆիգլէրիյլէ պէրապէր, ապըլլարտան կէչմէյէն տէհ-
չէթլի պիր եօղ իլէ թէլէֆ էտիլտիլէր։ Արգատա այրըլտըգ-
լարը սէվկիւլիւէրինին, վէ իչերիսէ, կէօրիւչէճէքլէրի
տօսթլարընըն խօշ խայալէրիյլէ միւպարէհիճ պիր հալտէ,
Ապրիլ 15 Զատիքշաթթխինին տապահընտա, հայվանլարընա
բաքիպ օլաճագլարը սըրատա, խանէլէրինի ալէվ գուշաթ-
տը, վէ պիր ազ էվվէլ թուլուրընը կէօրտիւքէրի կիւնէչի
պիր տահա կէօրմէմէք իւզրէ կէօզլէրինի գափատըլար.—
անլէրի պաթմայան կիւնէչ ալէմինտէ այմագ իւզրէ։

---

* Պաս. Սեդրակ, Պաս. Շեհմասեան,
Պաս. Զաքարիա վէ Պաս. Ներսէս Գույումճեան.

1. Պաս. Կիրակոս
2. Յակոբ Աղա Սիմճիեան:

Այնթեպ Սթամպօնուեանան Սարգիս Խոճա իւրէ պէյտպէր էօլէնիւէր, եանի Պատ. Սեդրակ, Պատ. Շէմմասեան, Պատ. Զաքարիա, Պատ. Ն. Թուչումճեան, Պատ. Կիրակոս, վէ Այնթեպ պիրինճի քիլիսէնին մուբաշիրատը Յակոբ Աղա Սիմճիեան հապըննատա պու կիւնքի իրզմէթտէ սէօյլէմէքիւք Մր. Սթիվըն Թրօպրիճէ հէվալէ օլունմուշ իտի. փաքաթ մէրգումըն զաֆիլ Անթաքիա թաւաֆընա կիմսէնի իճապ էյլէսիւյնաէն, իրզմէթին օր զըմանը պաշդա վաքթա,—պէյ-քի սէ պիւթիւն իթթիհատըն պիր ատատա պուլունաճաղը պիր զէմանա, թէքնիր էտիլմիշ ատր։ Իմտի սէմէք օլուր քի պու կիւնքի իրզմէթիմիզ մահզա, Հայրիկ քիլիսէսի վէ Գօլէճ թաւաֆընատան թէքմիլով օլունմուշ օլարաք՝ փրօֆ. Սարգիս Կիւնեանընըն պիրքի ճէմիյէտինէ ատր։

Փrօֆ. Կևոնեան, Սարգիս Խոճա, Աստուածատուր Վարժապետին Օղրու։

Պունատան 65 սէնէ վաատար էվվէլ Այնթապըն Ազգայինն վարժապանընընն սէր մուաւիմի «զըրլանըճ» թաղիր օլունան Յարութիւն վարժապետ օլուպ, պունուն տա մուաւինէ-լինատէն պիրի «Աստուածատուր Խալֆէ» իտի։ Զօճուգլուպունատա չիչէք իլկէթի մէրգումըն գօլլարընատա պապը տէյճէ չօղապէրգ պրապամըշ օլաուգընատան չօղագ Աստուածատուր տախի թէմիյէ օլունուբ իտի։

Մէրհում Գապա Տայը Յարութիւն էմմիյի չօղլարընըգ թանըրընըգ։ Պունուն Սարգիս իտմինատէ պիր էմմիսի օ-լուպ տալ Գապա Տայը տէնէյէն օ իտիշ. վէ Յարութիւն էմմի քէնտիսի անըն եանընատա պէօյիւտիւյնատէն օր իտմի քէնտինէ կէչմիշ։—Աստուածատուր վարժապետ մէգքիւր Սարգիս նամ Գապա տայընըն անա թաւաֆընատան թօրնուշ օլուպ, չօճուգլուպունատա պապատը վէֆաթ էյլէմիշ օլատու-գընատան, նէթիճէ Աստուածատուր՝ Գապա Տայը Յարութիւն էմմինին խանէսինատէ պէօյիւմիւշ, վէ անէերին օղլու հա-յինատէ օլատա տախի թէհհիւլ էյլէմիշ ատր։—Աստուածա-

տուբ վարժապետ՝ պատրաստելու Լեւոնեան Գրիգոր ազգ խանէսինէ էմմէկ գաղէ օլտուղու կիպի, անոնք թարգ֊ման ընեսան տա, մէրհում Գուզուբեան Հէքիմ Գէորգեն, վէ պիրտահէրի հէքիմ Յարութիւնեանն էօզ գարնտաշը սըր։ Պէօյլէճէ, Սարգիս Յովհաննէն ճէտուի՝ փէտերլինին վալիսէսի թարգմանեսան Գազա Տալըգարա, վէ փէտերլինին պատգամը թարգմանեսան Լեւոնեանդարա կիտիյօր։

Առաւաճտուբ վարժապետ Սիմէոնէն լուք փրօթէս֊թանդլարընան սըր։ Գօլէճ քիւթիւպխանէսինէ մահ֊ֆուզ էնքի «Missionary Herald»ղարտան անգաչըղարընա կէօրէ, 1848 ին օրթադարընա տօղրու, Առաւաճտուբ վարժապետ փրօթէսթանդլըղա մէկ էյլէմիյի իչին Ազգա֊յին վարժարանտան քէնտինի պրագադըղար, վէ կէլիսէ այնի իսղմէթինի փրօթէսթանդլարըն արատընտա տիվամ էյլէ֊մի։ Կիւնիւնիւն մագադուղ վարժապետներինտէն իտի։ Օղ վագիթղարա մախտաս օրմագ իստէր, պիր պիրինէ տօղտունմա֊յան, եաճօտա կէչմէ օրմայան կիւղել եաղըսը վար իտի։ Օղտուզճա Հայճա պիլիր իտի, վէ իւմ ի հիւտապըն տա տէօրթ գործողութիւնգարընը օղ վագիթըն ուտուղտունճա, գանատա֊պահչ տուրկիթտէ թարիմ էակպիլիր իտի։ Աննէրէի 60 պէ֊ղարտէրի օղան տաէմէրերիմիզինն չօղտունտա էմէյի վար։ Գօ֊ղաճընըն չօղագըղը գալէմ թուվմասընա մանի օրմատըղը կի֊պի, սըրա տէյնէկի չէքմէմինէ վէ ֆալագա իւչ օղրաչմասը֊նա տահի մանի օրմագ իտի, նիճէ քի, հազըրտա պուղտունան էնքի թարէպէղիրի չէհտաէթ էակպիլիրիղըր։

Սարգիս Յովհաննէն վալիսէսի թարգմանընան ճէտուինի իղղէյմէտիմ.—վէնք քիւչիւք իքէն նէթիմէ գալմըչ օղտու֊ղու էճղէն փէտերի եա վալիսէսի հազըրընտա պիր չէյ պիլ֊մէյօրուղ։ Շու գատարը «ըղըմտան սըղըմտանա» պէնիմ խաթրըմա կէլիյօր քի, պուճտան 60 այնէ մուգատտէմ, չիմ֊տիքի Ամէրիչ նագարընն էվինէն նէրինտէ, էօրէն կիպի պիր արտա իւզէրինտէ, գուրխպէմտի պիր տամ էօնիւնտէ տէյիր֊

մի ելուզիս պիր գըզ կէօրմուտ, վէ Աատուածատուր վարժապետին նըշանլըսը սըր տէվիլէր։—Մէննուշ։

Աատուածատուր վարժապետ փրօթէսթանթլըղա կէչմիքտէն ազ ոընկրա թէէհհիւլ էյլէմի. վէ պու թէէհհիւլտէն, չիմտի հայաթտա օլան պէշ եվլատընըն իչիւն, վէ պու թէճմիլէմէյի մէնասէպէթ վէրմիչ օլան զաթ,—Սարգիս Լեոնեան,—1851 տէ տիւննեայա կէլտի։

Մէրգուտ Սարգիսին չօճուղլուղ էօմրիւ հագըընտա չօղլուղ պիր չէյ պիլմէյօրուղ։—Պերաաէր վէ հէմչիրիէլէրի քէնտինտէն քիւչիւք օլտուղլարը իչէուն օղ պատաթ պիրչ պիր մալիւմաթ վէրմէղէր խոլ։ Սէպավէթ էյտընը, գըտմէն, Լեոնեան Գրիգոր ադա տավուսընտաքի պիր խանէտէ, վէ գըտմէն տէ, չիմոի Պատտուտեան Պերաաէրէլէրին թաատրուֆունտա օլան խանէյնին չէմալ ը չարպ քէօչէնտէ վագը պիր էվաթ կէչիրմիչ տիր։

Մէքթէպճէ իլք թաւլտընին, պիրթատի փէտէրնին եանընտա ալմըչ օլաճագ տըր, վէ անկլատընըտա կէօրէ, փէտէրի պուննա, պաչտա չայիրտէրտէն այրը օլմագ իւզրէ խուտուսի էմէք վէրիր խոլ։ Օղ վագթէտտա, մէքթէպ չայիրտէրինին տէրս տէրճէլէրինի գայտ էթմէք իչիւն տէֆթէր թուվմագ ատէթի օլմատընընտան, Սարգիսին տէպաէթէ վէ թընֆիւյէթ չաղընըն մէքթէպճէ ահվալը հագընտա անլայաճագ վատթատան մահրում ըղ։ Շու պատարը մալիւմ օլմուշ քի, կիւնիւմիւզիւն ֆըլտըրիկէօղ վէ ամէյի թաալիաթը կէնճէլէրինին մուղայիրէ օլմագ իւզրէ, վիւճիւտճէ զահֆ վէ կէօմէրիչիլգ, հէմ ուֆտանագ պիրի օլուպ, տիգգաթճէլգ էտէմէզ խոլ։—Սինն ի պիւտուգա եագլաչաղընտա, իրատը գըտա վէ ադասը կէնիչճէ պիր ֆամիլեանըն թէէյյիւճիւ էմրինտէ փէտէրինէ եարտըմ էթմէք իչիւն պիր միւտատէթ ալտճա իշճիլիյի իւէ օղրաչտը։ Օղ վագըթտատա խոլ քի, եագընտա Աւետաբերտէ օգուտուղումուզ կիպի, Յովհաննէս Խոճա իւէ մուտարէֆէսի պաչլատը։

Քէնտի իւէ պէնիմ չահսի թանըչըըմ 1870տէ պաշլա-
յըպ պու անկատէք տէվամ էյլէմիչ տիր։ Մէզքիւր թարիխ-
տէ, Մարաշտա վազը Իւմ ի Իլահի մէքթէպինտէ պէնիմ խըզ-
մէթիմ ւլուան վէ իւմ տէրսլէրինէ պագմազ իտի, վէ քէնտի-
սի՝ քէնտինէ էօմիւր իչի տէյու բահանի խըզմէթի ինթիխապ
էյթմիչ օլուսդուռնուան, 1870ին կիւզիւնտէ Յովհաննէս Խօ-
ճա իւէ պէրապէր Իւմ ի Իլահի օգուամազ իչիւն Մարաշտա կէլ-
մի, վէ պու միւնասէպէթէ, պիր պուչուգ սէնէ, եանի 1872
նինն պահարընտա պէն Ամերիգայա կիտէճէտէք, քէնտի իւէ
խօճա չաիւրտա ալագադընտա պուլունտուգ։ Քէնտինի Այն-
թապտա իգէն տըչընտան թանըյանըտ, Մարաշտա Իւմ ի Իլա-
հիտէ օգուամազա կէլմէյինի կէօրմիւքէրինտէ, «պո՞ւ տա մը
օգուչուգ սաէմ օլաճագ» տէյու կիւլմիւչէր։ Ցագպէթ պէ-
ման կէօթէյրսի քի, գադա, թատլազ չագմազ թաշլարընըն
տէրսնինտէն միւճէվհէրտէթ չըգար իտի։ Հազիգպէթ ը հալ
պու տըր քի, պու սաքիմ վէ նիւմայիշսիզ կէնճինն տէրէճէ ի
թէրապիսի, իւքինտէ անըն իւզէրինէ կիւչլէնէրի ուճան-
մըրտը։

Էֆքնար վէ մազսատա ճիհէթիւլ Սարգիս Խոճանըն էն
սատըգ տօսթու, 40 սէնէտէն պէրու պիրլիգտէ ճաչայըգ
իչէսինի պիրինճի մահրէմի Յովհաննէս Խոճա, (Պատ. Յ.
Գրիգորեան) օլտուդը իչիւն, պու խըզմէթտէ միւտամիւէյինն
տահի պուլունմատընը արգու էտէրէք քէնտինէ ճագըրտը,
չի չարէ քի, տաւկէթիմիզ պիր ազ կէճէ գալտըգընտան, կէ-
լէմէյճէճինի պու փօսթայէ պիլտիրմիչ իտի. ճինճ տէ,
չու ճիհէթտէն պահթիյադըգ քի, պուդատա հազըր պու-
լունտա իտի, պու միւնասէպէթէ նէյէր սէօյլէյէճէճինէ,
պուռնտան 2—3 հաֆթա էվվէլինն Աւետարանիրինտէ պիր միսալ
պրագմըչ իտի։ Պիւա չիւսկէ չօգլար մէզքիւր պէնտի ագիմ
իչթիյագլէ օգուտուդար։ Վէ չիմտի զանընմճա փէք միւնա-
սիպ օլուր քի, Պատ. Յ. Գրիգորեանտա վէքեալէթէն մէզքիւր
պէնտինի պագը գըթմալարընը պուդատա թէրքրալայալըմ։

Յավհաննէս Խօճա չէօյլէ ասյօր։—

«Ինանեան ինձնոյ իւմ ի Իւահի մէքթէպլինոյ քէնտինին ղէքեա վէ խղթիսասը, վէ պի էմոյ սիյրկի վէ էվասաֆ ը ախլաղիյէսիյէ, ընֆիղլէրինին հիւքմէթ վէ մուհասապէթինի, վէ մուաղլիմէրինին թահսին վէ մուհասապէթինի քէնտինէ ճէլպ էյլէմի։ Իւմ ի Իւահի միւտաէթինին թաթիղլէրինոյ Պէրէհքոյ վախղիք էտիպ՝ օրտոյ ճէմաաթ իւղէրինոյ պրոգրամըդը հիւքմ ի թէնէի թա պու կիւնէոյէ քէտար արտարընոյա պիքը օյունուր։ Ամընֆըմըզդա վէրիլէն ուզդան թաթիլոյ Մարաշըն պիրինճի քիլիսէսի քէնտինի տարէթ էյլէմի։ Մէղքիւր քիլիսէյ օղ վաղըթ պէօյիւք միւնազարա վէ նէֆազ պուլունտուղդա հալտ, պու կէնճ վէ թէճրիպէսիզ թաւէղէ օ նազիք մէվղոյէ էօյլէ հաքիմանի վէ լաթիֆանէ պիր մէսէք իթթիխազ էյլէմի քի, քիլիսէ տէյուճինոյէքի ֆուրթունայը թէսքինի մուվաֆֆազ օլտու։—Պու էնոյարա Այնթապտան (Մ. Թ. Գօլէճի թէճիսի օյունմուչ օյուղ) քէնտինին մուաւլիմի Փրօֆ. Ս. Պէզճեան վէ Մ. Թ. Գօլէճին իչխոլ Տօկթ. Թրօպլիճ քէնտինոյ մահֆուզ պուվվէ ի մանոյվրէյի կէօրէրէք քէնտինի գօլէճէ մուալիմլիյէ տավէմ էյլէմիշլէր. վէ քէնտի տէ սրհհէթճէ պիր ազ նազիք օյունուղընդան տաքին մէքթէպ էօմրիւնիւ չալըպանթըը չօպանլըդ էօմրիւնէ թէրճիհ էտիլէք տավէմի գապուլ էյլէմի. վէ պէօյլէճէ, 1878–1880 սէնէլէրինի Գօլէճոյ մուաւինի մուաւլիմ հալինոյ կէչիրիլոյ՝ 1880տէ իւքմալը թահսիլ էյլէմէք իչիւն Գօլէճ թաւաֆֆընտան Ամէրիգայա իրսալ օյունուսու։— Պիր սէնէ Ամհէրսթ Գօլէճինոյ ուլումը թաալիյէ թահսիլիյլէ մէչղուլ օյունուդտան սոնկրա իւքի սէնէ տախի նէյլին ֆէնինի տահրէսի օյան Շէֆիլտոյ միւհէնտիսլիք վէ ուլումը թաալիյէ թահսիլ էտիլէք օյունտան Ph. B. տէրէճէսինին ախղ էյլէյիպ Այնթապա տէօնտիւ, 1883 տէ։

1883 տէն վէֆաթընտանէք, 26 սէնէ միւթէմատիյէն իւմ ի թաապպահի իւլ ասղ, իւմ ի հայաթ, ուլումը ըհյայլի-

յէ վէ ոաիր տէրալէրին փրօֆէսօրու մագամընաա իշլէմէքաէ օլոաւ։ 1896աա պիր գաչ այ, Խավիչէրանըն Պաղէ չէհրի ոաը էլ ֆինաուընընաա թահսիլ իլէ օղրաչալը։

Թաալիաիմը ֆէրահ օլաւաք նիւքթէլի ոէօղէրը վէ նագլիւ չէթէրը իլէ պուլաունաուզը մէճլիսլէրի չէնկէնաիրիը խոլ։ Ռէնոիոի թա չօճաուղլաուզաունաան քրիսթիյան հայաթընաա փէրվէրան եաիլմիչ, վէ փէք կրքէնաէն քէնոիոի իչիւն ախ-լաղի եիւքսէք էաաղար ինթիհաաք էթմիչ օլաուզը իչիւն ոաղլամ, վէ հէր ճիհէթլէ իմթիհաաա չայան պիր սէյրէթ ոա-հիաի խոլ։ Վիճտանընաա ոաոտպ, իւլֆէթ վէ իւնոիչէթինաէ, թա կէնճլիկլինաէն վաք վէ աֆիֆ, վէ Ռրիստոսա մու-հաղպէթի իաալիս վէ տէրին, վէ Անըն իչինէ վազֆիչէթի ճիոաոի վէ քեամիլ խոլ։

Ամէրիկա թահսիլինաէն Այնթաղա, փրօֆէսօրլուգ քիւրսիւոիւնէ պիր մինդէֆի րնաղէթ մաւալիմի տէյիլ, իւլա չէն, ալինաաը, ճիոաոի, մինթէֆէքքիր վէ մինթէֆէնինի պիր գաթ,— պէլիղ պիր նաթընզա վէրաոաղ, վէ պաոիրէթի պիր գլաղաւղ կէլմիչ օլաոաւ։

Փրօֆ. Լեւոնեան վաղ վէրմէք իչիւն մինդէրէ չըգաը-ղընաա տինի հագիգաթլարը իւլմի հէնաէոէ տաոմալարը հալլ էաէր կիոի սըգը մանթըղ իլէ գիհնիլէրի հէրլէչտիրիր, վէ իւ-մի պիր նաւֆաւղ իլէ տամիչյունըն իրաաէթինէ հիւքմ էաէր խոլ։ Օ՝ թալէպ իլէ օղրաչըր իւքէն իչթիհաղլի մաւամէլի էաէր, վէ միզաճաանլըգլէ անլէրի քէնաի իրաաէթինէ թա-պի էաէր խոլ։ Օ՝ քիլիոէ վէ ճէմաաթ իչլէրինաէ ճիոաոի-չէթ վէ իչթիհաղը իլէ նիֆաղ տալղալարընը թէնքին էաէր, վէ տաքին մանթըգը իլէ տաէմլէրի ատաընճա չէքէր կէօթիւ-բիւր խոլ։— Պու կիւն տիւնեանընըն չար ճիհէթինաէ նէ՞ գա-տար կէնճլէր էօրը ճիհատընաա Փրօֆ. Լեւոնեանընը տէյա-խանէտէ վէրտիկ օ քէոիք, վէ ապէ ը տէլիմ էոէրի օյան ի-ֆաոէլէրիյլէ թէճրիպէլէրէրէ գալիպ օլաւյօրլար, վէ տինոիպ-լիք կիրատալարընաան ազատ գալըյօրլար։— Անըն նէճիպ

սիյրեթի վէ կիւզել էօմրիւ նէ՞ գաւառ կէնճէլերիմիզին էօմր խոխալը օլմուշ, վէ անլէրի՝ վաթանատա վէ պուրպէթմէ, սաղըդ վէ հաքիմ Մենասը կիսի նրշան էթմիշ, վէ հիքմէթամիզ քէլամլարը՝ հայաթըն մուհէյյիլ պաթմազլըընան անլէրի խէյլա էյլէմիշ տիր։

«Պիզ քէնտիմիզ տաիխ չահաէն չէհաաէթ էտէրիզ քի», ասէյօր Պատ. Յ. Գրիգորեան, «Պու գըրդ սէնէլիք ըէֆապատ-ըմընդատա Փրօֆ. Լէւոնեանընըն պու լաթիֆ սիյրեթի, միւ-թէֆէքքիր վէ սաքին մէսլէյի, կիւթանքճէ տերինլէշէն վէ հիւքսեւէն քրիստիյան հայաթը՝ պիզիմ հայաթ ը տէրպանիյէ-միզէ տօղրուատան վէ ապիմ թէէսիսաթ իշլէթմիշ, վէ քէնտի լէ օլան սամիմի տօսթլուղումուզատան ատիւամ իւզրէ միւա-թէֆիա օլմուշտուր։ Անըն հայաթը պիլա չիւսիհ, էթրա-ֆընտա պուլունանլար իչիւն Ալլահընն պիր ամիյէսի խոխ։»

Փրօֆ. Լէւոնեանը անկլատատա Յովհաննէս Խօճանըն հիփիմիզատէն պիյատէ ֆուբատաթը օլմուշ իտի. վէ միւսաա-լէյհին մէկքիւր վատֆընատան կէօրիւլտիւյիւ իւզրէ, Փրօֆ. Լէւոնեան 1870 ատն շիմտիյէհէք պիլա ֆատըլէ, իրի իրի ատըմլար իլէ իլերլէյէն պիրի օլմուշ տիր։ Զահիրի կէօրիւ-նիւշիւնէ բազմէն գաւի վէ սինիրլի պիր պինատա վար իտի։ Իշտէն վէ իշլէմէքատէն գաչընմայան 4–5 քիշի թանըր իտէմ, պիրիսի քէնտի իտի։ Պուղատան 16 սէնէ էվվէլ, պու զաթի վիճիւտ՝ հէր եիիլտէն տայանատայաճադը պիր իատաթալըղ-ատան նիճէ սիլքինիպ գալգատըղընը էվ պիլիրիզ։ Հէյէ փի-ֆիր ճիհէթիլէ, ազարա նատիպ օլան պիր ամիյէյէ մալիք իտի։ Իշէք, տուրու, մահտուտատ, վէ տայանըղը պիր ֆիքրի օլուպ տաիմա իշլէր, վէ իշլէտիքճէ ատ քէտպ ի գուվ-վէթ էթմէքտատ կէօրիւնիւյիւ իտի։ Շիֆահէն սէօյլէտիյ, նա թահրիրէն, թէտավվուրաթը տաիմա թէճէլհիւյ էթմիշ պիր չէքլ ալարագ թէֆիսիր նա թէքէրրիւրէ հաճէթ պրագմազ իտի։ Տիւշիւնէն, վէ քէտիճի գուվվէ ի ֆիքրիյէ իսպատ է-տէն գաթիլարընը պէյլի իատասյէթէլէրինատէն պիրի թէզաշէտիգ-

լիք, սէրմնիլիք վէ սաքինիլիք օլուսուն՝ Փրոֆ. Լեւոնեան պու ճիհէթլէ տէ թէքլիւտէն իտի։ Մէճլիսլէրիմիզէ ալէտաէվվէլ հէ ազ, հէ սօճ, վէ հէ հյի սէօյլէյէն քէնտի օլուբ իտի։— Ջէնտի իլէ կէօրուշէն հէր ատամ,— օլտուն էրմէնի եա իսլամ,— քէնտինէ ճէլպ օլունուբ իտի։—Նի՞չիւն.—չիւնքի հէր ատամ անըն խալխըլմինէ,— փիլիլ դավլինէ միւթապէդ օլտուղունա ինանմամազ էտէմէզ իտի։— Իսրայէլտէ պիր Նաթանայէլ իտի։ Սէպէպ պու ատլը՞ մի իտի քի, էնքիմիչ տավալարը վէ քէօքլէնմիչ միւնազատալարը Ֆասլ ու թէօքլին իչիւն Ս. Լեւոնեան արանըլըը իտի. վէ ալէտաէվվէլ նէքիճէ մէմուրու թաստիք էտէր իտի։ Ֆիլիքի զաաֆընա բազմէն, պիր մէսէլէտէ տօրու, եա հանդը տուղրուսունա կէլտիքտէն սօնկրա, հէրչի պատ ատատ, անը թաւիյա էտէր իտի։—Պու սէնէ Գօլէճտէ զահուր էտէն կիւճլիւք վազիըննա քէնտիսի տըշարըտա իտի։ Այնթաբա կէլիպ՝ օլ կիւճլիւյիւն թէսվիյէսինտէ ալընան պազը հանլըը ատըմլարը կէօրտիւյունտէ, պու խուսուս քէնտինին հազգանիյէթ տուղրուսունա օլ տէրէճէ թէէսիր էլլէտի քի, օլ լաթիֆ վէ սաքին թաալիաթը Լեւոնեան փիւր զազապ օլուսա՝ օլ հանգլըըը տօղրուլմամազ ճէհտինտէ պուլունուսու սօն տագիպէսինէ։

Փրոֆ. Լեւոնեանտա, էն ճալիյ ու տիգգաթ խուսուսլարտան պիրի Բարեպաշտութիւնը իտի։ Բէլիմէնին թամամ մանաըլլէ, հայաթ ը բուհանիյէ տահիպի վէ քրիսթիյան պիրի իտի։ Վէ պու քէնտինտէ՝ սէզգաճէթինտէն թաղլամազ հիւքմիւնու ալմըշ պիր հալ օլուսա՝ ինթիզամ սէնէսինտէն պէրու խուսուսի պիր սուրէթտէ թէչէտտիւտ էյլէմիչ իտի։ Զօճուղլուղու՝ փրօթէսթանթլըղըն իւք խալիս սէնէլէրինէ թէսաուֆ էթմէսի,—պիր ալ սօնկրա Մարաշ իլմ ու իլահիսինին էօմրիս վէ արզատաշլարը,—տահա իլէրիտէ Ամէրիպանըն քիւրսի ի հաւասը, վէ 26 սէնէտէն պէրու Մ. Թ. Գօլէճ վէ Հայիկ քիւլիսեսիյէ օլան ալագասը,—պէօյլէ պիր

մուհիթին անքն տիյանէթինէ նէ տէրէճէ թէէնիլը կաճճվի պէտիհի տիր։ Անճաղ, պու պրոպլեմ, անքն պու հալընա վալիտէյնինին ալագասը ունուտուլմամալը տըր։—Փէտիր Աստուածաշունչ վարժապետ օղ քիմսէ տիր քի, ֆիզիք պաճֆլիվի սէպէպինատէն «էթէյնաճքի պավուրպայը սայմա-մազ»,—Սպպային վարժապետա Դըրլանդըճ Յարութիւն վարժապետին մուավինլիյինին պրագվաճաց մէճպուրիյէթինա-տէ լքքէն, վիճամանընա սասըպ պալմազ խաթիրը իչիւն օղ մէմուրիյէթինատէն վազ կէչմիյէ բազի օլաս։—Կեռնեան էֆէնտինէն վալիտէսինին վէֆաթը, 1875ին պօլէբոլընաս օլուսաղ հալա, սահմէրբիմիզատ անը թանըյանլար ազ տէվիլ տիր։—Մէրզուամ Մէհեռաչ հանըմքն թալիմի սալթ տիւզ օ-պուլայապիլմէք մէրթէպէսինատէն էօթէ կէչմէզ խոր խոչ տէ, քէնտիսի զայէթ հալիմ, ախսիզ, չամաթասըզ, թաալիմիթը լաթիֆ վէ Բարեպաշտութիւն ճինէթիյլէ խմթխասլա չայան պիր խաթտան խոչ։—Սահուէլին թէֆախիրինի վալիտէսի Հանռատա վէ Տիմոթէոսունքընի եւռիկեսի ապարըզ։ Ոսկե-բերանքն արքասընատա Անթիոսա կիպի պիր վալիտէ տու-բուր։ Պէօյլէճէ, Սարգիս խոճանքն տահի, հայաթ ը բու-հանիյէ ճինէթիյլէ խուտուսիյէթինին թէֆախիրինի մուհիթինատ արատըզըմըզ պատար վէ անատն պիյատէ վալիտէյնինատ, վէ ալէ խուսուս օղ սատախի վէ ամինատար վալիտէսինատ արամալըզըզ։ Եանըզ օլմազ տէր խոչ քի, Սարգիս խոճա սէպաւէթինատէն Բարեպաշտըզ սիւսիւյլէ պէօյլեմիշ տիր։—Եօ՞ղ մը պուբատա վալիտէյէր իչիւն պէօյլէ պիր տէյս։

Սարգիս խոճա բուհանի իչնի օլմազ դարարըյլէ էօմրիս պաչլատը.—օղ դարարընատա տէվամ էյլէտի. վէ էօմրիւնիս օղ թարիխատ միհրիյէտի։ Պաշըզա սաս նէ խոչ, քէնտի իս-չիւն բուհանի իչ էօյլէ օլմազ խոչ։—Եօ՞ղ մու պուբատա պէօյլէ պիր տէյս կէնճէյէրիմիզ իչիւն։

Քէնտիսի կիմատի. ֆապաթ, թէթիմասընըզա կէօրէ, օ-ճաղընա չէրէֆ վէ պէչէրիյէթին վէսաիթ ի ըչֆահ ը հալը-

նա լաւէ տայըլապիլէն պիր վիւրիւյէթ պրագտը կիթան։ Պա՝ մուճիպ ի մահզուպիյէթ տէյի՞լ մի տիր։

Պիր ակօզ տահա։—Ենիքսէք տէրէճէտէն թաւիմ ու թէրպիյէ գապուլ էթմիչ, վէ վասի մալիւմաթ տահիպի միւ-թէֆէննինլէրին (պիտանագանալարըն) չօճուգ կիտլի տատէթիլ, նաւլա վէ մահճուպ խրիսթիյանլար օլապիլտիքլէրինէ՝ չոխ մ՚օմրիէրիյլէ չէհատէթի էթմիչ օլանլարըն ուզուն ճէտվէլինէ պիր նամ տախի Փրօֆ. Սարգիս Լեւոնեան զամմ էյլէմիչ օլտու։ Ե՞պ մու պուրատա խուտուսի պիր տէրս վէֆթէպիհեր էյլիւն։

Սէօզիւմիւզիւ պիթիրէլիմ։

Զէման տէվր էտէճէք.—պու կիւնքի չօճուգլարըմըզ նիթիյալ օլաճագլար. լաքին Այնթապ քիւլիսէէրի Սարգիս Ասճալը հիչ պիր վագըթ ունուԹմայաճագլար տըր։ օղուլտան օղուլա անըն պիրքը ի ճէմիյէթ հատտ օլունաճագ. վէ սէօզլէրի գաւլագլարատա չինէէյճէճէք տիր։ — Տիփլօմալա-րընատա անըն իմզատընա մալիք օլան 250ի միւթէճավիզ Թալէպէլէրի՝ օլ քէտգըտը մուգատտաէտ պիր էսէր մագամընատա հըֆզ էտէճէքլէր տիր։

ՏօսԹումուզ վէ Սէվկիւլիմիւզ էօլմիւչ նուհ տէ սէօյլէյօր, վէ իւլա ախըր իւզ ղէման սէօյլէյէճէք տիր։

Իթիգատընմա պու ճիւմլէ հագգըրունուն տուչղուտուն նա թէրճէման օլմուչ օլաբիլտի էյլէր տէր նուհ՝

Բագալ միւթէվէֆֆանըն խանէսինի միւպարէքլէսին, վէ Փրօֆ. Ս. Լեւոնեանըն պրագտըզը աչըզը տօղտուրմագ իւզիւ եչէնի եչէնի Լեւոնեանլար գալաբըրըն։

Գայաթզ Փիլիսէի Այնթապ, 20 Յունիս 1909

ԱՏՈՒՐ ԱՂԱ ՆԻՋՈՒԼԵԱՆ

ԱՏՈՒՐ Ա.Պ.Ա. ՆԻԿՈՂԱԻԵԱՆԸՆ ԹԷՐԱՁԷՄԷ Ի ՀԱՅԸ

1893 *ին իպիտալէրինակ Ատուր Ագա Նիկողայեանըն այպընըն փարմագլարընըն պիրինակ վէավէսկ վէրմէյէն ճիւղի պիր եարա հասըլ օլուպ՝ պիր ազատան կէչէճէյի մէմուլ օլունասու իսկ ատ, պէտան մ'իլտուրինակ կիմսէքսակ չիտաէք քէսպ էյլէյէրէք, եէյնճի պիր եարա հէյյէթինի ալսը. վէ ի֊ֆագաթը իչուն հէքիմլէրին ճէհտ ու իսդատմաթընա բազմէն կիմսէքճէ ֆէնալաչըպ 1893 ին Յունիս 16/4 ատ իրթիհալ ը տար ը պագա էյլէտի։*

Մ'ուսմանլէյհին թարիխ ի վէլատէթի թամամ մալում օլմասընընան զարինէ իլէ անկլաչըլտընընա կէօրէ, հէյն ի վէֆաթընտա ունուն 67, 68 պէրապէրլէրինտէ իտի։

Ատուր Ագա քէնտի էյտամ ը չէպագէթինի Այնթապընն 8—9 սաաթ մէսաֆէ չարպընտա վագը Նիգիպ նամ գասա֊պատա կէչիրմիչ օլտուղունատն ֆամիլիաթարընըն իտմիյէ քէնտինէ ատ Նիկողայեան թէտմիյէ օլունուբ իտի։

Մէզքուր գասապա մ'ուսմանլէյհին պիր թագրիպ վա֊

Փroֆ. Ա. Պէզճեան բարաձընտան Ատուր Ագա Նիգիպլիեան ճամբուս 1894 տ բանգարաճտա իրատ էտիլեն ճուրգ։

թանը օլուպ, հիքեայէ վէ միսալլարընըն չօղունուս օլ թա-
րաֆտան, վէ ալէլ խուսուս օրատա վազը օլան նիվիպ մու-
հարէպէնինէն կէթիրտիյի իչիւն ասըլմըզընը մէչհուր վա-
զատըրընտան ատտ օլունան մէզքիւր հուհարէպէ հազըրնը-
տա պուրատա պիր իքի սէօզ էյտէք զաիտ օլմազ։

1820 տէն 1829 ատէք սիւրէն Եունան իսթիխլալը վէ-
մանընտա, Մըսըր Խըտիվի Մուհամմէտ Ալի՝ Օսմանլը օր-
տուսունա հարտըմ էյտիէք իւզրէ, 1824 տէ, Օղլու Իպրա-
հիմ Փաշայը գուվվէթլի պիր ատնանտամ իլէ Եունանիստանա
հօլլատը. վէ մուահիտլէրէն, պու իտդամէթինէ միւքեաֆաթ
հալինտէ, քէնտինէ Սուլթան Մահմուտ Թարաֆընտան կի-
րիտ ատտատը թէքլիֆ օլունտուս իսէ, մէրքուտ պուննունէլ
իքթիֆա էթմէյիպ կէօվիւնիւս Սիւրիյայա տիքքաթ օլարաք
Իպրահիմ Փաշայը պիր օրտու պաշընա գօյուպ Փալէսթինէ
սեվկ էյլէտի։ Միւտաթիլէյհ Իպրահիմ Փաշա, Գօլայճա Սիւ-
րիայը իսթիլա էտիպ, էվվէլա Ասը նէհրինէն վատխինտէ,
Սօնրա Պէյլան կէչիտինտէ վէ պիր ազ սօնկրա տտա Գօննեատտա
Օսմանլը օրտուսունըն մաղլուպ էթմէկի իւզէրինէ, Ֆրան-
սանընն միւտախէլէսիյէ, պիւթիւն Սիւրիա, վէ Աստանա վի-
լայէթինին սեվահիլ սէմթի Իպրահիմ Փաշայա թէքրք օլունս-
մագ չարթըյէ, պիր մուգավէլէնամէ թէրթիպ օլունուպ
(1833 տէ, Գօննեատտա) իմզա օլունմուշ իտի։—Սուլթան
Մահմուտ կիպի հաքիմ վէ զապիթ պիր հիւքմտար պէօյլէ
պիր ասըյա ուզուն միւտտէթ թէհամմիւլ էտեմէյէճէյնի-
տէն, էվրօփատան ճէնէրալ Մօլթքէյի վէ ալիկէր պաշը Ա-
լտման զապիթլէրի ճէլպ իլէ Օսմանլը օրտուսունու հէնի-
տէն թանզիմ վէ թանսիփ էթմէյիքտէն սօնկրա, անըն վազը-
թասըյէ, էվվէլա, իսէտտա գըյամ էյլէմիշ Քիւրտ
զապիէէրինի փէթհ էյլէմիքտէն սօնկրա, 1839ուն պահա-
րընտա անը Հաֆըզ Փաշանըն գօմանտասը թահթընտա Իպ-
րահիմ Փաշայը թէտիպ էթմէյէ սեվկ էյլէտի։ Յրաթմատն
3—4 սաաթ պէրիտէ Նիվիպ էօնիւնտէ պու իքի օրտուպար

պիտպիտլինէ պաշտօնատեղին։ Իշխէ պուրսատա չօլ մէշհուր Նիզիպ մուհարէպէսի վապը օլսուս (1839, Յունիս 14 ին)։ Հաֆըզ Փաշանըն 150,000 ի մխիթճավըզ ճէմիմ օրսուսուս, Իպրահիմ Փաշանըն 70—80,000 ասքէրի էօնլունէ քեամիլէն մխինհէզիմ օլսուդլար։ Հաֆըզ Փաշա՝ Մօլթքէ վէ իչֆիզէրինին նասիհաթընը տինլէտէ, չօզ իհթիմալ մուհարիպինին նէթիճէսի քիւլլիյէն ֆարզըը օլուբ խոլ։

Ատուր Ազանըն ինճիլի ճէմաաթ թարաֆընա տյրըլմասընա 42, 43 սէնէ օլմուչ սըր։—1850 ին Նիզիպաէ ախոզ ու լթա իլէ մէչզուդ պուդունատուդը հալտէ Տէր Գրիգորեան Աննա Խաթուն իլէ թէէհհիւլ էյլէմիչ օլուդ պու վաղաանըն իւզէրինէ չօզ կէչմէզտէն, օրատա, Քիլիսա ը Մուգատասին Թիւրքի լիսանտա պադը գըլխալարընը էլտէ էյլէյէրէք օղուտաղա պաչլատը։

Նիզիպաէ օղուտուդը պու կէնի քիլխապլարտան ալտըը կէնի թէսավվուրաթ՝ Ատուր Ազանըն ֆիքրինի եկնի պիր ճինէթէ թէվճիհ էյլէտի։—Ինանընն տավէթի (կոչում) վէ էօմրիւն մանա վէ մագսէտի հագգընատա Ինճիլտէն ախոզ էյլէտիյի նուբուն թէէսիր վէ թէշվիգի լգխիլգասընատան օլմադ իւզրէ, ալըշ վէրիչ քէնտի տէրսունէտտէ արթըզ լգնայէթ հասըլ էտմէտիյինտէն լուհանի խըզմէթատ չալըշմադըդը թէրճիհ էյլէտի, վէ խըզմէթ ի մէզքիւրէ իչինն մէքթէպի թտալիմ պունատան 40—45 սէնէ էվվէլ չիմտիքի կիպի լուզում հիսս օլունմատըդընատան, ամիզ օղուտադ վէ հագմադատան պիյատ խուսուսի պիր թէտարիքի եօզ իքէն տէ, էհլիյէթի վէ տիրայէթինէ նազարէն վախդինք խըզմէթինէ տավէթ օլունադադ 1854 տէ պիր միւտաէթ եալընըզ, վէ 1855 տէ տախի ֆամիլիասըյէ Մարաշտա միւպէչչիր հաճինտէ իչէմիչ տիր։

Ատուր Ազա մինպէր խըզմէթի իչինն 1856 նըն խպթիտալընատա Մարաշտան Հալէպէ նագլ էտիլտի։—Հաճէպտէ, թա Պետրոս Վարդապետին օրայը պիյաէթ էյլէտիճ

յի թարխմանէն,—1842 ականջալուռն պէտ էր լար, Ինճիլլին հա-պիղամիը թէհսիլլնուած ու չօգ մայրանմըշ վի նուրլանմըշ պիր քիւչիւք Ինճիլլի ճէմաաթ պուլունմուշ տըր։—Պուհլա-ըրն տա էքսէր գըսմը, չէհրատ Ադրալի լիսանընընա վազըք օրմանի զարխալէրտէն, Ճանի Անատօլու թարաֆընատի կէ-լիպ կիլմէքտէ օլան էրմէնի թաճխրլէրտէն խալաէթ պու-լունմազլէ, անէրէկ աչըզ լիսան ը Թիւրքիտէ վազ էտէպի-ւէն պիրինճի խըզմէթինէ լիւզում կէօրիւէրէք միւամիլէյի Մարաշատն ճէրպ էտիլիպ Հալէպէ կէօնտէրիլմիշ տըր։— Ամուր Ադա պուրատա չէնտ մահ մուվաֆֆագիյէթէ իշլի-յիպ՝ մէքթէպ միւնասպէթիլէ օր ականին (1856 նըն) ատն-լարընա տօղրու կէրի Այնթապ տավէթ օլունմուշ տըր։

1856 ականի, Այնթապ իշխուն մէքթէպ ճիհէթիյէ պիր թարիխ պաշը սայլատա սկսա տըր։ Անտէն էվվէլքի 5–10 ականէրը զարֆընատա Քիլիսէ ը Մուդաաթա վէ սակր պիր չօգ ինճիլլի լիսանէրը իշպու Հալէպ վիլայէթինէտ վէ անա միւթթասըլ օլան տիւէր վիլայէթլէրտէ խալգընի անլատըլը լիսանատա թէվդի օլունմուշ, վէ Աւետարանական թալիմ հագգընատա անլէրնի մէքտէպընը ուլանատըրմըշ օլմազլէ, քէն-ալէրէ վախտ վէ մուաւիմ կէօնտէրիլմէկի պատընատա հէր թարաֆտան Այնթապա միւրաճաաթ վէ խոթխատա տախլ թէ-պայլիւտ էթմէքտէ պուլունմուշ տըր։ Իշթէ պու միւնասէ-պէթլէ, Ճանի վախտէր վէ մուաւիմլիկը թէտարիւք էթմէք մագսատիյէ, 1856նըն ատն պըտմալընատա, Այնթապա պիր մէքթէպ թէէսիսինէ միւպաշէրէթի օլունատուր։— Պու մէք-թէպ քէնտի մագսատինէ խըզմէթի էտէպլիլմէկի իշլիւն իմի չիւպէտէն խալաէթի օլուպ, պիրինճի Քիլիսէ ը Մուդաաթա-սէ, վէ իւմի Իլահիյէ միւթեալլիգ թալիմաթ թէտրիս էտի-լէճէք օլուրուպ հալտէ, պու խըզմէթի Տգթ. Շնայրընա ի-հալէ օլունատուր, վէ տիկէրընտէ ճօղրաֆիա, իւմի բաղամ, մէպաատի ի ուլում վէ լիսան թէտրիս էտիլէճէք օլուպ՝ պու խըզմէթի ատախ, օր կիւնէրէտէ Սթանպօլուն Պէյէք մէքմէ-

պինտէն էէնի տէօնմիւչ օլան պիր կէնճէ (Յ. Ս. Պէզճեանա) իհտալէ օլունտուս։— Տէմէք հաճէթ տէյիլ տիր քի, մէզհէպի վէ իլմի օլմադ իւզրէ իւքի չիւպէտէն խլասըէթ օլան իչպու մէքթէպ՝ պու կիւնքի Մարաչտա մէվճուտ օլան մունթահապամ Իլմի Իլահինին վէ Այնթապտա քեանին Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճինին պէյնի իտի։— Պու մէքթէպտէ թալիմ օլունան թալէպէլէր իքի թապըմ օլուպ՝ պիր թապըմը սինինճէ 30–35 պէրապէրլէրինտէ պուլունմադըգ հէմ իլմի Իլահիյէ հէմ իլմէ կէնիչ վադըթ վէրիմլիէճէքլէրինտէն ֆայտալանըլմըշտըր պէօյիւք փայընը մէզհէպի թալիմաթա հաոր էտէրլէր իտի։ Իքինճի թապըմտան օլուպ սինինլէրի 15–20 րատակէրինտէ պուլունան կէնճլէր իտի, չօճա մէպատի և ուրուսի վէ լիսան թահսիլիյիլէ մէշղուլ իտիլէր։— Պիրինճի թապըմտան օլմադ իւզրէ պու մէքթէպէ տէրճ էտիլէն թալէպէլէրտէն պիրի տէ Ատուր Աղա օլուպ՝ վազիֆընը չօճա իլմի Իլահիյէ, վէ իլմի բուհի լիսանիյէ վէրմէքլէ պէրապէր, պիր միլլաթա տա, Ինկիլիզճէ լիսանըն թահսիլի ազմինտէ պուլունմուչ իտի։— Հայաթտա օլան երէցկերմիսպէն Պատ. Սարգիս Թօփճան, Պատ. Սիմոն Թէրզիեան, Պատ. Յարութիւն Պօյնուէօղունեան, Պատ. Աւետիս Կոստանդեան, Պատ. Աւետիս Ատատուրեան վէ տահա պաշգալար միւմանիլէյհին մէքթէպէ էօմրիւնիւ ազ չօդ տէրխաթը էտէպիլիրլէր։ Ֆապաթ Ատուր Աղա պու մէքթէպտէ ըէֆիգլէրիյլէ պէրապէր նհայէթէտէք էյլէնմէտի։— Շիմտի օլատուդը կիպի օլ վա-

* Ատուր Աղա բա օլ կիւնտեն գաֆիյէտեն գալմազ իտի.— Իլմի բուն և ինսանիյի պեճիմ եաքընտա հրմեճիճեն «Իմացականաց Փիլիսոփայութիւն» ճամ ֆիթապտան օգուրլար իտի։— Պիր կիւն արգատաշարըյլէ պէրապէր տէրս ճազըրլար իմեն միւէլլիֆին ճե տէֆիյինի անլամալա չապալատըգլարը սբրատա, «Պէ շաշգընճար, ճապճան կիպի ատեմիէր իզ. ճերիճ պիզի պիզե բարիճ հէյօր եիճե տէ անլամայօրըզ». տէֆիյինի պիլիրիմ։

դըմի պէլքի տահա գիյաակ իշճիւէրէ վէրիւէն իւճրէմ գըտա օլուա՝ անկաչըլտըգընա կէօրէ, Աատըր Ալա վահիւլիք էմտիւ էվվէլքի սէնէլէրտէ, պօրճ ալմընա տիւշմիւլիւնիւ, վի պաւնաւն տա սէնէյէն սէնէյի արմամադտա օլտուղուընու կէօրսէկ, վի պաւնատան մատա, պիր գաչ սէնէնին թէճրիպէսինտէն էօյլէնտիյինի կէօրէ, քէնտի խալանմ վի գատիւլյէմէլէրինին, քէնտինի մինտէլտէն գիյաակ ատղ ու իմտիյա տատէմ էմտիքատ օլտուղունը հետա էտէրէք, պաչ մագսատինտէն գըմըլտանամամագ չարմըյըլ եէնի պիր մէսէլէք իմմիմատընա գատար վէրտի։ Միւամալէյհին գատարը էտատէն չու խոտ.— եանի, ախզ ու իմտիյա պաչըտըմ, վի Ալլահ մուվաֆֆագիյէմ իհսան էտիպ տէ, չու գատար մէգատ (1000 լիրա) էլատ էտէպիւիւր խոտմ, օլ վագըմ թիճատէմի թէյք իւլ անըն իւտատըյէ կէչինէյէրէք իպթիտատըմ տատիւսինէ ատուշէն պիր թարիգէ Մէսէքիւմ Ուլլահըն թէրագգըսը էմրինատ չալըշըրըմ։— Միւամամալամ իւլ ամմատ պիր քամսէ օլտուղը, քէնտինի իմանըյանդատ ինտատինտ միւտէյէմ օլուպ, պաւնատան մատա, քէնտի կիւնիւնիւն Օսմանլըճատա աչինտա էհլիյէմի քեամիլսէրինտէն տատի տայըտմատըյէ, սէրմայէսի եօգ իքէն տէ, սէրմայէ տահիպի թիւճճարէտատ անըն չէրաքէթինէ թատիպ պուտունուտուտատ։ Վի պէօյլէճէ, պիր գաչ սէնէ, մէրհում Միսիրնան Յահյա Ալա իւլէ իչէմիպ, պիր տաղ սօնկրա տա, մէղքիւր չէրաքէմտէն արմըտմըշ օլտուղը քիւչիւք պիր սէրմայէ իւլէ մէրհում Քիւրքճեան Յահյա Ալա իւլէ պիրիւքատ իչէտի։—Իչտու սօնրատքի ատա ը չէրաքէմ 1861 պէրատէրըտէրինտէն պէտ իւլէ 1880 էտէք 19 սէնէ տէվամ էյլէտի խոտ տէ, մուվաֆֆագիյէթինին էն վատղագ վագըը իւլք սէնէյէրինէ, եահօտ Միւթթէհիտ ի Ամէրիգա-նընն Տահիւլի Մուհարէպէսի պէմանըտըընա (1862–65 է) թէտատիւֆ էյլէտի։—Մէղքիւր մուհարէպէ սէպէպինտէն մանիֆամուբանընն վի իրիւյինն ֆիյատը պիրտէն պիրէ պատղամաըյէ, պու թէպէտտիւլի մուճիտ օլան սէպէպին, եէնի

ուենեատա նէ տէրէճէ վասի օլատուղու, վէ պու գարըշըգը-ղըն նէ գատար տէվամ էտէճէյի պուլաճա մալիւմ օլմատը-ղընատան, վէ նիչէ քէրըէ վագը օլատուղու կիսի, ղաֆիլ նիւքսէլէն ֆիյէթ, ղաֆիլ տէ էնէգիւիր օլատուղը տիւշիւ-նիւլտիւկունատէն, Այնթապ թիւճճարանընըն սայքի քեաֆ-ֆէսի թաթիլ ի էշղալ էտիպ՝ պէգ վէ իսիւիք կէթիրմէքտէն ֆէրաղաթ էյլէմիքէյի պիր հէնկեատա, Քիւրքճեան վէ Նիգիսկեան չիրքէֆի ճէսարէթ էտիպ իշինէ տէվամ էյլէմի, վէ հէր տեֆա էվվէլքինատէն վահալը օլարագ կէթիրթմիյի էմթաայը, ելինէ էվվէլքի կիսի վէ տահա գիյատէ քեար իլէ ֆիրաւաթ էտէգիլտի։— Պէօյլէճէ, Աւտուր Աղա քէնատինէ նիչանկեատ թուրթատուղը միգտար ը մէգլագը ազ վագըթ գարֆընատա էլտէ էտէգիլտի իսէ տէ, «Սու ագար իքէն» տէսթիյի,— տահա պէօյիւ պիր տէսթիյի տօլատուրմագ քեար-ը ագըլ օլատուղունու, վէ վատիթա գիյատէ օլատուղը թագ-տիրտէ, Թէսավվուրատա օլանըն ֆիկիրէ կէթիրիրմէսի տահա գօյայ օլաճաղընը տիւշիւնէրէք, պիր ազ էվվէլ պէյան է-տիրտիյի իւգրէ 1880 էտէք մէգքիւր չիրքէթտէ տէվամ էյ-լէյիսլ Այնթապճա սահիպ ի սէրվէթ թանըլանլարատան պիրի օլատու—։ Մէգքիւր թարիխտէ թիճաթէթ օտասընը թէրք էթտիքտէն սօնրա իւք իշի, քէնատի, վէ խանէսի խալգը-նըն խոթիրահաթը իչիւն պիր իգամէթվիկեահ ինչա էթտիրմէք օլուսա՝ չէհրին պիրինճի էպնիյէսինատէն ատտ օլունասիվէն իշ-պու պինա, վէ իթթիխաւինտէ վագը պիր պաղչէնին թանգը-մի քէնատինի, 2–3 սէնէ իշղալ էյլէմի։— Սնատէն սօնկրա թիճաթէթ եա ախզ ու իթթաճա պիր իշէ թէչէպպիւս էյլէմէ-յիսի՝ հիյն ի վէֆաթընատէք վագթընը, էմլագընա նէգարէթ իշինատէ, վէ պիր տէ, սէնէլէր էվվէլ թաամիմ էյլէսիյինի ֆի-իւէ կէթիրմէք եօլունատա սարֆ էյլէմի։

Մուգատուէրին թէրթիպաթը ածախ տիր։—Աւտուր Ա-ղա պիւրրիյէթսիզ խոմ, ֆագաթ, չօճուգլարը չօգ սեվիր իտի։ Սինէյէլի 3տէն 13էտէք օլան 4–5 եիւզ ատէտ փարագ

կէօղլիւ քիւէիւք գըղլարըն վէ օղլանլարըն քիւլհէյէ ճէմ օլտուգլարը մուայյէն կիւնլէրտէ, անլէրին էն չօղ կէօրմէք վէ իչլէմէք իմթիհանլըղըն ղալմ, Ատուր Սղա վէ Ատուր Սղանըն տա էն չօղ կէօրիւլմէյէճէք իմթիհանլըղ օլտուղունա կէօրէ, անլէրի մէսլուր վէ միւսթէֆիա գըլաճագ հիքմայէլէրինէ էնճամ նօգ իտի։—Հայիկ քիւլհէնիտէ վազը Նիզիպլեան վալժարանըն վիւճիւմունէ իքի պէօյիւք սէպէպ վար իտի, պուննլարտան պիրը, միւամիլէյհին չօճուգլարա օլան մուհաղաբէթի իտի։—Զօգլարընըզա մալիւմ օլը քի, չօղ սէնէլէր էվվէլ ճան էվլատը մագամընտա իսանէհինէ ալտըղը պիր քիւչիւք գըղը էօղ էվլատը կիւլլի պէօյիւթմիւչ, վէ իսանէհինտէն չըղարմամագ իւզրէ մէրդումիյի էվ պարագ սահիպի էյլէմի.—չօճուգլարընը քէնտի էվլատը կիւլլի գուճաղընտա ալտը վաֆիմիվ վասիթասըյլէ անլէրի Ալլահա թաւսիմ էյլէմի. վէ պու ամէլինն նէ տէմէք օլտուղընը թաւսիյը էյլէհիյինտէն, անլէրին մատտի թէյյիւչիւնիւ գայըրտըղը կիւլլի, ապւի վէ ախլագի վէ բուհանի թէրպագըլարը էտագընտա տա մուագայյէտ օլտու։ Հաղըրլարընը սիւչիւնտուչիւ կիւլլի միւսթագիմլէրինի տախի ֆէրամուշ էյլէմէմի*։

Ատուր Սղանըն թէրճէմէ ի հալընտա տիպգաթը ճալիկ նօգթալար ալ տէյիլ տիր։—Պուննլարտան կէօրիւմիւզէ իւլչէն պագը պէյլիճէլէրինի միւթէյաա էտէյիմ։

Ատուր Սղա թէրպիյէլ վէ սահիպ ի մալիւմաթ պիր քէմանէ իտի։—Պիղաթ քէնտի թէճրիպէսիյլէ վագըթ օլտուղը խուսուսաթտան պաշգա, ահվալ ը ալէմէ տախի, օլտուգճա, աչինա պիրի իտի։ Իօմրլէրինին էն մուհիմ գըսմընը թիճարէթ մէյտանընտա կէչիրմիչ օլանլարըն թէճրիպակ վէ մալիւմաթլարը չօգճա, քէնտի տախրէլէրինէ մուն-

* Կիւվէյիսի Յարուբիւն Աղա Հալէպլիեան վէ անըն իրի օղլան վէ իւչ գրզ իվլատը ելեհվմ հայաբետա տըր։ Զ. Պ.

հասըր օրուպ՝ պուլունտուպլարը ճեմիյէթլէրուտ վէ միւսահէպ-
պէթլէրինտէ ալէտսէվիյէ օր հուտուտուս թէճավուզ էթմէզ-
լէր։ Ատուր Աղա պէօյլէ տէյիր իտի։ Ախպ ու լթա իւլէ
օղրաշանլար արասընտա պէլլի պիր մէվգի թուլթուզը կի-
պի, Աստուածպանլարըն, զրապիրլէրին, վախըլէրին, մու-
սլիմլէրին՝ թէվարիխատէն նա փօլիթիզատան պահս էտէնլէրին
ճեմիյէթլէրինտէ պուլունտուղունտա տախի սաքիթ գալմա-
յըպ մուհաքեմիյէ վէ պէյան ը էֆքեարա իպթիտայը օյտուղու-
նու իպրաղ էտէպիլիր իտի։ Միւամիլէյհատ չայան ը տիգգաթ
օյան խուսուս մալիւմաթընըն մըգտարընտան պիյատէ թահի-
շինին թարզը տըր։ Թահսիլաթ ը մէգքիւբէ տօղրուտան մէք-
թէպ ակմէրէսի տէյիլ, իլլա մահզա քէնտի ճէհտ ու իգտա-
մը նէթիճէսի տիր։ Միւամիլէյհ թէքտէն ատա օյունան օղ
թագըմ քէմսէյէրատէն օյմուշ տըր քի անլէրին թահսիլ միւա-
տէթի՝ Գօլէճլէրին միւատէթիյլէ, վէ մուալիմլէրի՝ Գօլէճ-
լէրին ճեմիյէթիյլէ թային օյունմազ։ Նիգիպլեան, կիթաթ-
ճէ արթմագատա օյան պիր ապղու վէ իչթիյագ իլէ, քէնտինի
թանըտըգըմըզ 40 սենէտէն պէրու մալիւմաթ քէտպի թարի-
գինտէ պուլունմուշ տըր։ Ապտմճէ պիրքը էթտիյմիզ կի-
պի, լիսան վէ իլմ ի Իլահի էօյրէնմէք իչին Ատուր Աղանըն
մէքթէպ ֆուրսաթը փէք մահտուտա օղուպ անը թէրքլէ թի-
ճարէթէ պաշլամագա լիւզում կէօրտու. լաքին քէնտինի
թանըյանլար չուրասընը փէք ալա պիլիրէր քի, ֆաքր ը
հալը հէմ սէրվէթի Լանաանտա, թիճարէթի թէֆթիէրինին
արզասընտա,—մատմանտա զաղանընըն պաշընտա,—չէհրատէն
այլար իլէ այրըլըպ Նիգիպատէ պուլունտուղը հէնգեամտա,—
իչահէն չէքիլիպ ըահաթի էյլէմիյի էյամտա, հաթթա ատն եա-
թաղընտա տիւշիւպ թաղաթատան գալտըղը կիւնդէտէք,—30–40
սենէլիք պու ուղուրն միւատէթի զարֆընտա, թահսիլ ի մա-
լիւմաթ էյլէմէք թէչէպպիւսիւնտէն այրըլմասը։

Թէպ ի մալիւմաթ իչին միւամիլէյհին միւրէճճաաթի
էյլէմիյի էն պէօյիւք վասիթա օղուպ իտի։ Վէ պու մէն-

սիւն ալամէթլէրլոռաէն, անլաչըլըպզը իւզլէ, պէօյլէ պիր ֆուրսաթա մալիք օլտուզընը պախթիյարլըզ տախի տայսը իտի։

Ատուր Աղանըն թալիմ օլունմազ իչիւն իթթիխազ էյլէմէյլի տէյս քիթապլարընտան պիրլի օգուննազ, վէ պիրլի զօնուշնազ օլտուզը կիպի, սէրպէսթ տէյկպիլիրիզ քի, պիր իւչիւնճիսիւ տէ տիզզաթ իտի։ Միւսապլէյհի թանըյանլար քէնտիլէրին նէ տէրէճէ քէսկին պիր հաֆըզէյէ մալիք օլտուզունու էյլի պիլիրլէր։ 20–30 սէնէլէրին, վէ հաթթա 40–50 սէնէ էվվէլէն վաքաալարընը,—տալթ իրիւէրի տէյնի, իւլա տահ վէ ուֆագ տայըլաճազ խուսուսաթը պիլէ նազլ էտէր իքէն իպլազ էյլէտիլի թէմամլէյէթ վէ թաֆսիլաթ նէ տէրէճէ հայրէթիմիզի մուճիպ օլտուզընը տահա ունուլմամըշ ըզ։—Ձիւվազը, պէօյլէ պիր հաֆըզէ աթիյէ ի Իլահիյէ տայըլապիլիր. լաքին պէյն էլ հիւքէմա չուրասը մուհազգազ վէ միւսէլլէմ թուրթուլմազտա տըր քի, քէսկին հաֆըզէ ալէսէվիյէ քէսկին տիզգաթընը նէթիճէսի տիր։ Պիր չէյ վէ իրիւէն տիզգաթ նէ տէրէճէ զուվվէթիլ վէ ճիտտի օլուր իտէ, անընը զիհնտէ նէրլէչիպ անա մալ օլմասը տա օլ տէրէճէ միհաքէմ օլուր։ Հէր չէյէ գըյա գըյա պազմազ վէ տիզգաթը մախտուսէյէ անը մատտէ էթմէք իւլֆէթինէ մալիք օլան պիրի, էօյլէնմէք վէ մալիւմաթ արթըրմանընն էն պէօյիւք վասիթալարընտան պիրինէ տախի մալիք տիր։

Պազը ատէմլէրտէ պէս թօխտանազ սէվատսը վար տըր։ Հազդ էյլէտիքլէրի չէյ պէս ֆիւմի էթմէք տիր։—Վար օլան գուվվէթլէրինի, տանտըգ վէ գացալարընը տօլտուրմազա հատը էտիպ անտէն էօթէսինի տիւչիւնմէյէլէր։ Ձէմ էյլէտիքլէրի օլ ճէհտէ մէպլազ իւչ պիր իշ կէօրմէք, վէ եահսօտ անլէրի գուլլանարազ անլէրտէն խոթթիֆատէ էյլէմէք խաթըրլարընտան կէչմէզ։ Նէյէ գուլլանաճագլարընը տիւչիւնմէյէրէք պազը ատէմլէրտէ, պէս ապչէ թօփլամազ մէյլի,— պէս տանտըգլարընը տօլտուրմազ հավէսի օլտուգու

պաբն տա նէ գատաւ մահատւա օյատւզընը անլատագ իչէւն չուբատընը պիւմէք քիֆայէթ էտէր քի, էյի պիւտիւյի լիսան անճագ Օսմանլըճա խոի։ Էրմէնիճէսի Հօգա Եազըն վիճք պաֆի խոխյտ տէ զագէթա վէ քիթապլարը օգուչյա օգուչյա, սայքի ճէպը իւէ կիսի, Աչխարհաութարը թահսիլ էյլէտի։— Հաքիմանէ պիր ինթիխապ իւէ օգուբ խոի։ Կիւնէւէն վաղատաբընտան, մէսաիլ ի միւլիչէտէն վէ ահվալ ը փօլիթիքէյէտէն պահս էտէն գազէթալար մահրէմի վէ տօսթլարը խոի։ Ֆէբրահ թաղիսաթը իգթիզասընտան էյլէնճէլի վէ հիքայէ գապիւլինտէն քիթապլարը չօգ սէվէր խոխյտ տէ, միւթէալասընտան էն չօգ թէյէզզիւզ էյլէտիյի քիթապլար տին վէ ֆէլսէֆէ տաիւէսինտէ տարըմըզընն էն տէրին տիւչինէնէրինին էսէրլէրի խոի։—Ջանն էտէրիմ եանըմտաճ էյէր տէր խոէմ քի, Ա֊նթաղ փրօթէսթանթլարը արատընտա, խալամիյէթ վէ անըն ֆարզը մէզհէպլէրի հադզընտա էն չօգ մալիւմաթը օյան քէնտիսի խոի։

Միւթէնէվվի վէ այլ մէսէլէլէր միւթէալասընտա թէչնէ օյան պու միսիլլու պիր ֆիքրի՝ Հայճա վէ Թիւրքճէ մաթաղաանընն մահատւա ատարը իգնա էտմէյէճէյի պէտիհի տիր։ Պու սէպէպտէն, միւամալէյէհին քէսթ ի մալիւմաթ իչինն միւրէճճաաթ էյլէտիյի վատիթալարտան պիրի տէ էճնէպիլէր, վէ էճնէպլի լիսանլարա վաղըֆ օյան քիմսէլէր իւէ զօնուշմագ խոի։ Մէրագընը թահրիք էյլէյէն մէսէլէլէր խուսուսընտա քէնտինտէն պիյատէ մալիւմաթը օյատւզընը դանն էթտիյի քէմսէլէրէ թէսաուֆ էյլէտիյինտէ, անլէր քէնտինտէն քիւչիւք օյատընլար պէօյիւք օյատընլար, եէրլի օյատընլար, էճնէպլի օյատընլար, խօճասընըն տիւլի տիպինէ օթուրմուշ, էօյրէնմէյէ հավէյլի պիր թալէպէ կիսի, անլէրէ սիւալլար արզ էտէր, վէ վէրտիքլէրի ճէվապը քէմալը տիւպաթէ տինկլէր խոի։—վէ չօգլարըն եանըչ տիւչինտիւքլէրի կիսի, պէօյլէ պիր չէյի քէնտինէ քիւչիւքլիւք սայմատըգտան պաշգա, խալդաղ էյլէտիյի թէլէզզիւզ վէ թէհտիս֊

կլիպի, նիչէլէրինտէ տէ պէս մալիւմաթ ճէմ էթմէք հավէսի օլուպ՝ անլէրի պիր լչէ եարաթմապ խաթըրլատընտան կէչ-մէզ։ Ատուր Ազանըն մալիւմաթը վէ թահսիլաթը պու դապիլտէն տէյիլ իտի։ Սէրմայէ ի ապլիյէնին անճապ թէ-լաքիւմիւլէ իքթիֆա էյլէմէյիպ անլէրի զիհնինէ տէրճ վէ միւթէալաանընա մատտ էյլէր, թէֆէքքիւր թարիպլյէ անլէրի ֆիքրինին միզանընա վուրուր, վէ անլէրտէն եէնի եէնի թէսաւվուրաթ թէչքիլ էյլէյէրէք վազիթընտա վէ սըրա-սընտա խաթիմալ էյլէր իտի։—Կիրակի մէքթէպինտէ զըմ ը ազամը ագըը քէպկին կէնճլէրտէն խալապէթ օլան պէօյիւք պիր թապսիմին պաչընտա պուլունուպ՝ էօմրիւնիւն սոնու-նատէք օլ ապըը վէ միւչքիլ վազիֆէնին էտասընա տէվամ էտէպիլմէյի, պու տէհյիմիլին հէմ իսապաթը վէ հէմ իզա-հը տըը։

Իչթէ պէօյլէճէ, Ատուր Ազա, մէզքիւր մուխթէլիֆ թա-րիպլէր իլէ, եանի օգուտագէ, օպուտուչ վէ սահիպ ի մալիւ-մաթ ատտ էյլէտիյի քիմսէլէր իլէ իւզմիք վէ իւնսյիք էքմիճի էհլ ի ալիգաթ պիրի օլուպ, հէր չէյի տէրլինճէ կէօրիւպ նօգ-չամապդէ վէ հէմ, տիւշիւնէճ վէ քիճիմիւր հտհն պիրի օլմապդէ, ասլընտա մէքթէպի տէյիլ իքէն, թալիմ ու թէրպիյէ վէ մալիւմաթ ճիհէթիյլէ, վէնք չօգ մէքթէպիլէրտէն ալի վէ միւրթէֆի պիր մէվզի հրրաղ էյլէյէպիլտի։

Իչթէ կէնճլէրիմիզ իչինն պիր նիմուճէ, անլէր պիլա չիւպհէ միւանաթապէլլէրինի թէէմին էթմէք խաթէրէր. ֆա-զաթ իլէրիտէ պէյլի վէ ֆախրէյի պիր ատէմ օլապիլմէք իւ-չիճն թալիմ ու թէրպիյէնին լազըմ օլտուղու պէհիհի տըը։ Զի ֆախրէ քի, հէր կէնճնին զէնկինն պապասը նօգ. վէ հալը վազիթը եէրինտէ օլան հէր վէչհէրտէ տէ օ տուչղու նօգ տըը։ Նէ՞ եափըն պէօյլէյէր։ Անլէրի վէրիլէճէք ճէվապ աչէդ վէ գաթի տըը։ Էօյլէյէրինն էօնինտէ Գօլէճլէր վէ մէտրէսէլէր գափուսը գափալը իտէ, թալիմ ու թէրպիյէ գափուսու գափալը տէյիլ տըը։ Անլէր տէմիրճիլիք, թաչ-

ճըլըզ, պօյաճըլըզ, պէտեատէնճիլիք վէ գօնտուրաճըլըզ էտէր լաքէն պիւէ թահսիլ ի մալիւմաթա տէվամ էտէպիլիը-լէր։—պէս պիր չարթ լէզ. եէթէր քի արզու վէ միւրաձարը օլսուն։—Պէօյլէլէրին օգուշուպ միւթէալաա էյլէյէպիլտիքլէրի մաթլաա առարընըն, իւլֆէթի վէ իւնսիյէթի էյլէտիքլէրի գաթլարընը, վէ նազար ը տիպգաթլարընա ալտըգլարը տահ-լէնին կէնիշլիյի նէ գաատար իսէ, մալիք օլտուգլարը թալիմ ու թէրպիյէ գուրսաթլարընըն կէնիշլիյի տահի հէման օ պատար տըր։— Էյէր պու տէտիյիմիլ սահիհ իսէ, պու թա-պըման օլանլարընն ճէմ էյլէյճէքլէրի ապլի սէրմայէյէ հուա-տուտ եօգ տըր։—Սահիհ տիր քի, ատէմ քէնտի թէ-այյիւշիւ իչինն իչէմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլունտուղու սըրատա վագիթընըն վէ գուվվէթինին պիր գըսմընը տա պու-նա հաար էթմէք գօլայ տէյիլ տիր։ Լաքին մատտէնին ատլ թըլըսըմը տա օլատա տըր, եանի տարլըգա, նահչարլըգա, վէ չարհսիզլիհէ։ Տիւնեանընն էն պէօյիւք ատէմլէրինտէն պիր խաայըսը պու թատըմտան, եանի չարէսիզ գալըպտա պաշշա-րընը էլէրինէ պագլամադա մէճպուր օլան թագըմտան իչէ-րի կէմիշէր տիր։ Աբրահամ Լինքընն հագգընատա իչինթ-միչսինիզ.—Ֆագիր պիր չինֆիճի օղլու օլուպ՝ մէգքէպ գուրսաթընտան մահրում օլարագ ալէտտէվամ օրմանտա վէ թարլատա իչէմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլունմուշ իքէն օգուամադա վէ մալիւմաթ թահսիլինէ օլան արզուսընըն զա-լէպէնտէն նահի ֆեսի պաշընա, վէ նիչէ քէրրէ էօմիւնճ քինթապլար ալարագ չօգ շէյ օգուշուպ էօյլէնտի, վէ սէնէ-լէր մերուրինտէ օլ տէրէճէ քէսպ ի թէրապգը էյլէտի քի, Սմէրիկա տէվլէթի կիպի պիր տէվլէթին ըյասէթի քիւր-սիւսիւնէ ճալիս օլտու։

Սատէ քէնտի իզտամ վէ զայրէթ ի չախսիյէլէրի սայէ-սինատ էնկին վէ պէլլիսիզ պիր հալտէն եիւքսէլէրէք իսմէ-րի տիւնեանընն պէօյիւքլէրի ճէտվէլինէ կիրմիշ օլանլար պիր, նա պէշ, նա օն տէյիլ լէգէոն տըր.—պէօյիւք պիր իզ-

տիհամ տըր։ Ֆրանգլին, վէ Ճէյմս Ֆըրկլսըն, վէ Սըր Հընֆրի Տէյվի, վէ Ռեէլլինկթօն տախի պու սընըֆտան տըր։ Լաքին պուննլարըն քիմէր օլտուղունը պէլքի պիլմէվիշ.— պուննլար էրմէնի իտմէլի տէյնի տիր.—պիլսէքտե, պէլքի խաթրըմըզդա պու կէլիր քի, պէօյուք պալըգ իչուն պէօյուք կէօլ լազըմ տըր։—Ճադաթ պուրատա պիտիմ վէնք ալա թա-նըլաղըմըզ պիրի վար տըր.—Ատաւր Սղա Նիզամլեան։ Պիզ մուսաֆիրէյկի թադիմ իչուն զարպ ուսննեատընըն պէօ-յուք խամէլինէ քէնտինի չերիք էթմէք գաստընատա տէյնի լազ. անճաղ չուննու անլաթմադ խոթէրիշ քի, Այնթապ կիտի պիր եէրտէ, ախշ ու իչտա իլէ մէչղուլ օլան, վէ թէգաա-ուսւմ իչուն անճաղ, 20–30 ակնէ էվվէլնի վէրէպիլտիյի տար պիր ֆուրսաթ իլէ եօլա չըգան պիրի, ադլի վէ ախշա-պի թէրպիյէ թադիմ իտիլմէնատ, վէ մալիսմաթ ը մուհիմմէ խահ-սիլինատ նէրէյէրէ վարսադուննու կէօսթէրմէք իւ-չուն մուսաֆիրէյկ պու չէհրին կէնճլէրի հուզուրունատա վէք մուննասիպ պիր նասմունէ տիր։

Ատաւր Սղանըն էօմրիւնատ ախպապիք տավէթ էտէն էն պէյլի նօպթալարատան պիրի տէ կէնճլէրէ տօղրու խալրադ էյ-լէտիյի մէյլ ու մուհադպէթ տիր։

Մուսաֆիրէյկ իչի չէյլ վէք ալա էօյրէնմիշ խոն տէյու կէօրիւնիւյօր։ Եանի, կէնճլէրին մուպթէյա պուլունատուպա-րը զուվվէթլի թէճրիպէլէրի, վէ պիր տէ, անլէրի պուննլար-տան մուհաֆազա էթմէնին մուէտտիր չարէսինի։— էյի ան-լամըշ խոն քի, պուննլար սինինէլէրինին հիւքմիւ խպթիպա-սընատան ճիսանին ապզուլարընըն վէ կիւնահկը էյլէնճէ վէ քէյֆ մէյլլէրինին սէվգինէ խաթի օլմադ թէհլիքէսինատ պուլունատուպատան պաշգա, էնվաճ եօլլար իլէ էհալինին ա-րատընա սիվրիշմէքտե օլան տինի Սկեպտիքիի հիւճմիւնէ տէ մարուզ խոնիլէր։ Պու սէպէպտէն մուսաֆիրէյկ հաքիմանէ պիր կէօզ իլէ պագըպ ճէսետի վէ բուհու իֆտատ էտինճի պու-սինլու մագալըպաթընն տէֆի չարէսինի, հէր չէյտէն պիյատե

Բլսաթիանլըղըն թէրֆի վէ թագոիս էտիճի թէէսիլինտէ, վէ ապլըն հապիգաթ վասըթասըյլէ թէնվիր օյունմասընտա կէօրէրէք, անլէրին ֆիքըլէրինի տահա զիյատէ պու տախրէլէրտէ իշղալ էթմէք նիյէթիյլէ գալգըպ կէնճլէրի օգուամագ, հապմագ վէ մալիւմաթ ը միւֆիտէ թահսիլինէ չալըշմագ իչիւն պիր ասլայա ճէմ էյլէտի, վէ պու թէճէմմիւլէր կիմոտիքճէ տահա զիյատէ ինթիզամ քէսպ էտիպ՝ պիր չիրքէթ հէյէթինի ալտը. պունա «ՈՒՒՐԻՆԵԱՆ» լսմինի վէյտի։— Մէզքիւր չիրքէթի թէչքիլտէն մագսէտի, կէնճլիյէ մախսուս մէյլ ու հավէսլէրի պաստըրմագ ետա պօզմագ օլմայընպ, իլլա անլէրէ էյի ճիհէթ վէյմէք լտի։ Վագըթ վագըթ անլէրի պիր ասլայա կէթիրիպ խօշ միւսահապէթ վէ լաթիֆ մէնգըպէլէրիյլէ անլէրէ չէվգ վէ ֆէյզտահ պախշ էյլէտիքտէն պաշգա, գօնուշմագ, օգուամագ, հապմագ, տիւշիւնմէք վէ միւպահասէ էյլէմէքտէ քէսպ ի թէյրագպի էյլէմէյէրի էսպապը-նա տախի թէչէպպիւս էյլէտի։ Մէզքիւր թէճէմմիւլէր պունտան 26 սէնէ էվվէլ Հանի 1868աէ պաշլամըշ իսէտէ, «Ռուբէնեան» նամըյլէ մունթազամ վէ մուասյյէն պիր չիրքէթ հէյէթինի ալմասը, պիտայէթինտէն պիր գաչ սէնէ սօնկրա վագը օյտու։— Հաֆթատա իչքի կէճէյի կէճէ մէքթէպի խըզմէթլէրինէ, վէ պիր կէճէյի պազէմպալար վէ քիթապչալար գըրսաաթըյլէ մալիւմաթ իթասընա հասը էտէրէք, Ռուբէնեան կիմոտիքճէ քէսպ ի էհէմմիյէթ վէ վիւսաթ էյլէտի։ Թէաթրօլար հազըրտունը էյլէնտիրմէք իչէ պէրապէր հիւսն ի ախշագ թապլամինէ նիճէ խըզմէթի էտէպիլտիքլէրինի անլամագ պապընտա, չէհրիմիկ էհալիսի գըսմէն օյտուն մէզքիւր չիրքէթ մինտէթտար տըր։— «Ալաֆրանգա», վէ «Կիւլէնիա», «Եսթեր Սուլթան», «Խորար ը Հինտ» հալա չօգլարընըն խաթրընտա օյսա կէրէք տիր։

Մէզքիւր չիրքէթ պէօյլէճէ 10 սէնէ գատար տէվամ էտիպ անտէն սօնկրա պէվալա հիւգ թուլթմուշ իսէ տէ մահվ օլմամըշ օյուպ՝ պագի գալան պիր գաչ ազալարը չայան ը

թագուհը պիր սեպաթ իլէ կիւնիւմիւզէտէք տէվամ էյլէմիւ-
լէր։ Օլ վաղըթ ճեմ էյլէմիքլէրի քիւթիւպհանէ (պէյքի
պաղը զայաթ իլէ) պագդի զալըպ՝ պու սէնէ կէնճլէրիմիզին
Բրնոթիյան Շիրքէթինէ թէսլիմ էտիյօր։— Մէզքիւր թէպ-
բօլարտան վէ սաիր հօլլար իլէ արթըրըլդըարը պիր գաչ
զուրուճա մուգայյէտ օլուպ անը զայ էթմէմէքճէն պաշգա
նեզարէթլէրի թահթընտա իչլէտիպ արթըրարագ, 66 լիրայա
պալիկ օլմուչ օլտուգը հալտէ, իրտուրլէ հէր սէնէ քիթապ
ալընըպ մէզքիւր Իուբէնեան քիւթիւպհանէյէ իլտվէ օլուն-
մագ իւզրէ, մէպլաղ ը մէզգարը տաիր պու սէնէ կէնճլէրիմ-
իզին Բրնոթիյան Շիրքէթինէ սէօնտէրիյօր։— Մէզքիւր
քիթապլար վէ ապչէտէն պաշգա, պու կիւնքի պէյլիճէ իչ ա-
սէմիէրիմիզտէն նիչէլէրիզ տաիր մէզքիւր Իուբէնեանըն
պէրկիւղարլըգը մագամընտա ղիքր օլունտուգտան սօգա տըր։

Ատուր Ազա տահիպ ի սէպաթ պիրի իտի։ Իուբէնեան
Շիրքէթինին զէվալը, քէնտինին կէնճլէրէ տօզլուգ օլան տուչ-
ղու վէ արզուսունը զաիլ էտէմէտի։ Մէզքիւր չիրքէթ մա-
տուրիյէթէ հիւքմ օլունմուչ կէօրիւնտիւյիւ սըրաղտուտա
պիրէ Ատուր Ազա նինէ, անէէրի նազար ը միւթէչաասընտան
տուր էթմէմէյիչ օլուպ՝ ապէլ վէ ալալպի թէրազզիլաըրընա
նէ տուրէթէ իոզմէթէ էտէպիլէճէյի մէտէնէսիյէ մէշղուլ ի-
տի։ Իուբէնեան կէնճլէրի իչլիւն ինչաընտա սէօզ վէրտիյի
պինտընի մահալընը պուտտան չօզ սէնէյէր էվվէլ հագըրըա-
մըչ իտի. վէ պուտտուն զուվվէտէն ֆիյիլ կէլմէսինէ մատ-
թաղըը օլանդաղ պիր գաչ սէնէ զարֆընտա կէօրէճէքլէրինի
զանն էյլէմիքլէրի օլ պինայը տահա հագընդաըտա կէօրէ-
պիլտիյէր իտի, պու թէէխխիւր իչլիւն զանն էտէրիմ, պու
կիւն վէչիման տիյիլ տիրէր. զիրա վագիթըն ուզանմասը
նէթիճէնին տահա զիյատէ պէօյիւմէմինէ միւնասէպէթ վէր-
տի։ Սէնէյէրին միրիւրը Ատուր Ազանըն թէֆէքքիւրիւ մէյ-
տանընը տահա զիյատէ թէվսի էտիպ՝ պիւիւն Այնիթապ
փրօֆէսօրանթըզընըն կէնճլէրինի չամիլ օլաճագ տէրէճէտէ

կենիչ պիր վլանըն, վէ պինաէն ալէյի, պու մագսէտ էլ վէրմէք լուզում տահա վասի վէ մուքէլլէֆ պիր պինանըն մէյտանա կէլմէսինի մուճիպ օլուռ։ Համտ օլսուն քի, Ալ-լահ քէնտինէ էօմր պաղըշլատը տա, ասրուանինտէ սէնէլէր-սէն պէրու պէսլէտիլմի արզու։ քէնտի էլինէ էճրա էթմէ-յէ,— Նիզիպլեան Թանգարանը (պուրատա) տուրատուրմադա, ֆաէրսաթը օլուռ։ Պու Թիւրքիատա Y. M. C. A. իչին ևէրիլէճէրին իւք ինչա էյլէտիլմի պէտլի պինա տըր։ Անը պի-թիրտի, քիւչատ էյլէմի, հաֆթա ատուընտա վէ կիրակի կիւնլէրինտէ անըն նիճի իշլէտիլինի կէօզլէրիյլէ կէօրտիւ. վէ հաֆթա, անըն հիւսն ի խըզմէթինէն տոխրէսի քէնտի թէսաւվուրունտան զիյատէ օլտուղընա վագըֆ օլարագ ֆաալիյ ը մէսէրրէֆլէ տօլտուռ։ Վէ Նիզիպլեան քէնտիսի Նիզիպլեան Թանգարանըն պիրինճի թիւրսաքլէրինտէն օլուռ քէնտինէ էն չօք քէյֆ պաղըշլայան պիր խոսուռ, հէր սինտէն վէ հէր ճինտէն օրայա միւրաճաաթ էտինլէրին թէճէմմիւլէրինտէ հազըր պուլունմասը օլուռ։

Իչտու Թանգարանըն ինչասը մէսէլէսինտէ Ատուր Սա-ղանըն պաշ մագսէտի նէ՛ օլտուղը, վէ պու մագսէտ ու պու-զուսուռուն զուվվէտէն ֆիյդա կէմիրիլմէսինին թէէմմինի քէյֆիյէթի քէնտի ֆիքրինի նէ տէրէճէ իշղալ էյլէտիյի, ա-նը պիթիրիպ քիւչատ էյլէտիքտէն ոօնկրա, Այնթափըն ին-ճիլի քիլիսէլէրինէ անը նիճէ եա նէ չէրաիթ թահիքընատա թէսլիմ էյլէմէսինտէն անկլաշըլըր։— Մէզքիւր չարշընամէ 9 պէնտի հավի օլուռ՝ իւք գըսմընատա, Թանգարանըն ինչա օլուռնատըղը (պու) ատուանըն մուխթատար պիր թարիխչէսինի վէրտիքտէն վէ պինանըն ալթ թաւգաբընատա վագը օտա-լարըն խըզմէթի թային էտիլտիքտէն ոօնկրա, ոօնկրադքի պէչ պէնտինտէ, պու պինա կէնճէլէրիմիզէ նէ ուսուէթլէ խըզ-մէթ էտէճէյի հագգընատա Ատուր Աղանըն էֆքեարը պէր վէճհ ի ալթի կէօսթէրիլմիչ տիր.— (Ատուր Աղա չէօյլէ տէ-յօր—)

(5) Ֆէվգանի ալֆը օտա տախի սուրէթ լ ումումիյէտ Այնթապ փրօթէսթանթ ճէմաաթընըն կէնճ լունաս վէ գիւքիւնին, մէզհէպէ, ախլադի, ապլի վէ լունսի թալիմի մադսէտինէ մուխաասէս օլուալ՝ էլինէվմ մէկտասըս ը մէզքիւրէյլ թագիպ էտէն կէնճլէրին Բրլսթիյան Շիրքէթի, վէ նիսվանընն Միւճահատէ Շիրքէթինէ թէվտի էտիլմիշ տիր։

(6) Իշպու Ֆէվգանի ալֆը օտալարընն պալաատ մէզքիւր մադսէտ մուվաֆըգ պիր թարզտա խոթիմալ էտիլմէսինի նէզարէթ էթմէք, հէմ, շիմտիքի, կէնճլէրին Բրլսթիան, վէ նիսվանընն Միւճահէտէ Շիրքէթլէրի մէգասըս ը մէզքիւրէյլ մուվաֆըգ սուրէթտէ (անը) խոթիմալ էթմէտիքլէրի հալտէ, մէզքիւր օտալարը անլէրին նէտիջէլինտէն ախզ իլէ, օլ մադսէտլէրի տահա էյի իճրա. էտէճէք օլան հէյէթլէրէ թէվտի էթմէք,—Պունտան մատա, տիկէր էֆրատ վէ հէյէթլէր թարաֆընտան իշպու օտալարընն խոթիմալը թալէպ էտիլտիքտէ, մադսէտլէրի պինանընն մէգասըս ը ասլիյէտինի մուվաֆըգ խսէ, մէզուննիյէթ վէրմէք, տէյիլ խսէ վէրմէմէք վազիֆէսի Այնթապտա մէվճուտ Ինճիլի քիլիսէլէրին քիլիսէ մէճլիսլէրինտէն միւրէթթէպ հէյէթե թէալիմ էտիլմիշ օլուպ իշպու հէյէթ ազասընըն սիւլանընըն իյի իլէ մուամէլէ էտիլէճէք տիր։

(7) Էպինիյէ լ մէզքիւրէնին լազըմ կէլէն թամիլինէ պագմագ, վէ պու մադսէտ խարճատէն էտիլէն խանէլէրի գապուլ էթմէք, վէ հէր հանկը սուրէթլէ իրսաը օլուր խսէ իտարէ էթմէք, Այնթապտա մէվճուտ Ինճիլի քիլիսէլէրին քիլիսէ մէճլիսլէրինտէն միւնթէխապ պէշ ազատան խսա-րէթ, վէ Հայիկ Ինճիլի քիլիսէնին իչիս լ բուհանլսինին իլյասէթի թահրընտա պիր մէճլիսէ իհալէ օլունմուշ տըր։ Մէզքիւր «պէշ ազատան իպարէթ իտարէ մէճլիսինէ Գայաճըգ վէ Հայիկ քիլիսէ մէճլիսլէրի իքիչեր ազա, վէ Ալայ պէյի քիլիսէ մէճլիսի պիր ազա վէրէճէք տիր։ Վէ վազիֆ ը ախէրտէ պաչգա քիլիսէլէր վիւճիտէ կէլէճէք օլուր խսէ,

անլէրին պու իտարէյէ տախիլ օլմալարը պալատա մուհաբ-
րէր լուչ քիլիսէլէրին լիթիֆագ ը ապասըյլէ օլապիլէճէք
տիր։

(8) Պէն (Ատուր Նիզիպլեան) պէր հայալի օլտուդում, պինա ի մէղքիւրին հէր ճիհէթլէ նէզարէթի լուհտ ի ամիլա-
նէմտէ օլաճագ տըր։

(9) Այնթապատա օլան փրօթէսթանի քիլիսէլէրի, պու պինայա պալատա մէղքիւր չէրսիի մուճպինճէ չայիէն մուխթասարրըֆ օլուսա հիչ պիր վագըֆ անը միյանէլէրինտէ թապսիմ էտիմէյէճէքլէր տիր։

Մէղքիւր պէնտէլէրին հավլի օլտուդու չէրսիի պասի է-
տիլտիքտէն սոնրա, Ատուր Աղա անլէրին վիյրինտէ չէօյլէ տէյօր։

«Ինչու Գայտըն հավլի օլտուդու մուհթէվիյսի վէ մուն-
տէրիճաթընը քամէքան, հալ ը հայաթըմտա, վէ քէմալ ը սըհհէթիմտէ, հուան ի ըխլամ վէ ճիւղի խիթիյա-
րըմլէ թաստըդ, խաթիթ ը տէսթիմլէ իմզա, (վէ) քէնտի մուհրիմլէ թէմհիր էյլէրիմ։ Գավլի նիյէթիմ վէ սապիի դարարըմ իլէ թաղրիր էյլէրիմ։ Մուսթապպէլտէ քեամիլէն վէ թէմամէն, վէ թըպգը թըպգըսընա, վէ հարֆը հարֆընա իճրասընը մաժլուս էտէրիմ։ Հաֆըզ Աբդուլահ ու Թաալա, մագսէտ ի տալիսինի, նամ վէ չէրսիի ի մէվզուէսինի, թէպտիլէ ճէսարէթի էտէնլէրի, Հագգա հէվալէ էտէրիմ։ Մագսէտ ի խայրիյէսինին, թէվֆիգ ի Բապպանի իլէ միւ-
յէսէսիյինի, թէրագգը վէ թէզաատուէմիւնիւ ճէնաապ ը վա-
ճիպ իւլ վիճհուտունէն լութիրհամ վէ թէմէննի էտէրիմ։»

Նիզիպլեան Ատուր։

22 Քեանուն ի սանի սէնէ 1892, Այնթապ

Ատուր Աղա պու գարարըդյլէ տէ իլքիթիֆա էթմէդիկ իչ-
պու Նիզիպլեան Թանգարանըն էսասընը միւմքին ի մեր-
թէպէ գահմ գըլմագ. վէ միւսթապպէլտէ անըն խութխամալը

մէգասըտ ը ասկյէսինէ քեամիլէն մուվաֆըգ օլմասընը թէէմին էյլէմէք իչիւն Ա.ինթապատա վաղը Գայաճըգ, վէ Հայիկ վէ Ալայ պէյի քիլիսէլէրինին քիլիսէ մէճլիսլէրինի վէ սանը միւթէպէերանընը, ճէման 24 քիչի օլարագ Պատ. Մարտիրոսսէն օտասընա ճէմ էյլէյիպ՝ պալատա մէզքիւր չարշընամէյի անլէրին հուզուրունտա քիլիսէ տէֆթէրլէրինի գայտ էթտիրէյէք իմզա վէ թէմհիւլ էյլէտի, վէ հալըրսէն տանի անը գապուլ իլէ մուճէպինճէ հարիքէթի կէճէքլէրինի թէհլուտ էտիպ պի այնիկի, մէզքիւր տէֆթէրլէրէ գայտ օլունան մէզքիւր չարշընամէյի թաստըգ վէ թէմհիւլ էյլէտիլէր։ Բիլիսէլէր թարաֆընտան էտիլէն մէզքիւր թէհհիւտունէ տէ սուրէթի ալթընէքի տիր, եանի—

«Պիզ գիւլտէ, Գայաճըգ վէ Հայիկ վէ Ալայ պէյի, քիլիսէլէրի թարաֆընտան վագ ը իմզա էտինէլէր, իպղէմիի Ա. տուր էֆ. Նիգիպլէանտան Պինտա ի մէզքիւրիւ քէմալ ը մուհասապէթ վէ թէչէքքիւրէ գապուլ էտիպ՝ միւամալէյհին թէքլիֆ էթմիչ իտիի չէրսիթէ թէվֆիգէն իտմիմալընտա վատ էտէրիզ։ Վէ վագթ ը ալտէտ թամիրի իգթիզա էտէճէք օլուր իտ, հէր քիլիսէ իգթիտաըընա կէօրէ ագչէ վէրէճէք իճրատընտա ատյ էտէճէյիմիզի պէյանատան մատա, կէլէճէք Փրօթէսթանթ պիւրուդիյէթէ տանի պու սուրէթէ մուհամէէ էթմէէրինի թավսիյ վէ թէէքիտ էտէրիզ։»

ԻՄԶԱԼԱՐ

Պատ. Գարա Գրիգոր Ս. Լէոնեան
Յարութիւնեան Յովհաննէս Ճէպէճեան
» Գարապետ Մարգարեան Յովհաննէս Ճէմէլեան
» Մարտիրոս Պօղոսեան Ստեփան Խարաճեան
Յարութիւն Վարդանեան Ներսէս Պալտոեան
Յ. Ալիքսան Պէզճեան Եղիա Պօյնուեան
Յ. Գ. Գրիգորեան Կարապետ Պարսումեան

Յակոբ Պապիկեան
Զէնոբ Պէշճեան
Ղազար Տիրատուրեան
Սահակ Եապուճեան
Միսաք Ջընքուշեան
Կարուճ Վասօեան
Յովհաննէս Լեւոնեան
Յովհաննէս Պապիկեան
Յակոբ Պալեօղեան
Հաճի Յակոբ Տէմիրճեան
Նապար Փիւրքճեան

22 Փեպրուար ը սանի, 1892, Այնթապ։

Պիւտիչինիզ իւղրէ, Ատուր ազա պու Թանգարանտա մուխթէլիֆ միւնասէպէթլէրտէ պուլունուպ էմէք ու ֆէ-տաքեարլըղընըն ոէմրէհլիի կէօզլէրիյլէ կէօրէրէք մէսլուր օլմասըյլէ պէրապէր, սիմասընտան աքս էտէն թէպէսսիւ-միւ, վէ տիհանընտան սուտուր էտէն լոշ քէլամլարըյլէ պիղլէրի տէ մէսլուր էյլէմիշ տիր։ Ելինէ տէ, զանն էտէրիմ չուտա չօզլարըմընըն խաթրընտա տըր քի, օլ էն քէյֆի սա-ամթլարընտա պիւէ, Ատուր Աղանըն ևիւզիւնտէ պրա սըրա պիր տիւշիւնիւիւ, ազ չօք տէրուն էնտիչէհինի իւմապր է-տէն պիր խաֆիֆ պուլուպ միւշահատէ օլուննուր իտի. վէ պու տա Թանգարան իհթիյաճա քեաֆի կէյճէք մի՞ վէսվէ-սէյի իտի։ Զիրա կէօրիւյօր իտի քի, պու պինա քիւիսէյէ-րիմիզին կէնճէյէրինէ քիւչիւք կէյիյօր.—էյի անլայօր իտի քի, մահալ իքի պու կէնիչչիքտէ օլսա, միւրէճաաթ էտէն-լէրին իզտիհամը տօլտուրապիլէճէք տիր։ Համտ օլսուն, օլ պապատ տախի արզուսունա կէօրէ հարաքէթ էտէպիլմէք իւ-չիւն Այլահ քէնտինէ ֆուրսաթ պաղըշլատը։— Նիչէյէրինի-պին մալիւմիւ օլտուզը իւղրէ, միւմանիլէյհին պու տիւնեա-տա պիհնինի իչղալ էյլէյէն էն սօն միւթէալաալարը արատըն-տա էն պէյլիյէրինտէն պիրի Թանգարան վէ կէնճէյէր օլուպ վաախիֆիսէ անլէրի ունութմատը. վէ պու մագսէտէ Թան-գարան պինասընըն քէնտի արզուսունա կէօրէ կէնիչչէնտի-րիլմէսի մազսատինէ 500 Լիրա թէրք էյլէտի։ Մէգքիւր ազ-չէ նապտ օլարագ պու կիւն էլտէ տէյիլ իսէ տէ, զարուրի

սէպէռլէրտէն ռօլայը պիր զըամը թէնզիլ օլունարագ եապըլըր վագըթտա թառարըուֆուռմուզտա պուլունմաճաղը չէուսկէ կէօթիւրէն պիր խառուսա տէյիլ տիր։ Ատուր Ազա կէնճլէրիմիզի սեվէր խոր, վէ անլէրի իլա նիհայէ սեվմի։

Ատուր Ազա մէնսեվմէզ վէ զայըէթլի պիր Քրիսթիյան խոր։—Ինչասը՝ անճագ շու ես պու քիւհսէյէ,—ճէննէթթի անճագ շու ես պու զաւանուրթիւնա հասը էտէն տար ֆիքիրլի պիրի, վէ ապախա վէ թաւիմաթ ը Մէսիհսէյ մէսէլէսինտէ քէնտինտէն ֆարգըը տիւշիւնէնլէրէ միւսաատէ վէ թէհամմիւլ էտէմէյէն պիր միւթէասսըպ օլմասըդտան պայրա, ասըլ Քրիսթիյանլըգ գաղպէ ախտ օլմագ իւզրէ լուհ վէ հայաթ օլտուղունը, վէ պու հայաթըն էսասը վէ միւրեվվէճ Քրիստոս վէ անըն վաասընըն Րուհու օլտուղունու անլասմըշ օլան պիրի խոր։— Ինճիլլէրտէ պասթ ու պէյան օլուննան խէլաս թարիպինի անլայըպ էօյլէնմէք իչիւն քէնտի իւլէ պէրապէր եօլա չըզանլարտան չօգալը մէզհէպի մալիւմաթ խուսուսընտա պուննտան 40 սէնէ էվվէլէնն սէրմայէնէ պէյիլ պիր չէյ զամմ էթմէմիշ իքէն քէնտիսի պէնան իլէ պէրապէր իլէրլէմիշ խոր։ Մինապէրտէն ալտըդը թաւիմէ պանտաթ էթմէյիպ խարիճտէն էլէ կէչիրէպիլտիյի մէզհէպի քիթապտըը վէ պահալարը օգուսմազտան կէրի գալմազ խոր։

Միւսաիլէյհ 40–42 սէնէտէն պէրու ինճիլի քիւհսէնին ապասը օլուպ մէզքիւր միւտտէթ զարֆընտա պուլունտուղը մուխթէլիֆ մահալլարտա վէ խըզմէթլէրտէ պիր Քրիսթիյան կիսի եաշամըշ, վէ պիր Քրիսթիյան կիսի թանըմըշ խոր։ Պու ուզուն միւտտէթ հէնկեամընտա, մէնտուպ պուլունտուղը քիւհսէնին քիւհսէ մէճլիսի ապալըդընտա իչէրմիշ օլուպ՝ միւսաիլէյհին մէզքիւր հէյէթտէ չայան ը թագտիր խըզմէթլէրի ազ օլմամըշ տըր։

Պիլտիյինիվ իւզրէ, 30–35 սէնէտէն պէրու, կիրակի Մէքթէպինտէ պէյիլ պիր սընըֆտա խոճալըդ էտէն էն պէյիլ մուալլիմլէրիմիզտէն պիրի օլուպ՝ այագտան քէսիլտիյի էն

սօն կ'ըսակ'իչտեք սընըփըննըն պաչընտան այրըլմատը։

Ճէմաաթլար իչինտէ տաիմա պուլունա կէլմիչ տիր տահիպ ի սերվէթ վէ նուֆուզ օլան էօյլէ ատէմլէր քի, բահաթլարընըն մ'ուչմագը օլուպ պաչ աղրըսընտան գաչընաըպ մ'իլլէթլէրինէ տօղրու օլան վազիֆէլէրինի անճագ ահօզ իլէ, վէ ատա սըրա լհանան էյլէտի-քէրի 5–10 ղրչ· իլէ լճրա էթմէք հալինտէ պուլունուրլար։ Ատուր Աղա պու թապըլմատան տէյիլ իտի։ Նուֆուզ ու սերվէթի արթտըգճա, պաչընը ալըպ սէլամէթէ չէքի-լէճէք եէրինէ, ումուտմա թէաւլիւդ էտէն խըզմէթլէրէ էմէյինի վէրմէ-քտէն խոթինա էյլէմէտի։ Սալթ գավլէն օլան խըզմէթէ գանաաթ էթմէյիպ ֆիլիլէն վէ պէտէնէն տաիի իչլէր իտի։—Գաֆաոը ալէսսէվիյէ սերին, եիւրէյի էյի, մուհաքէմէի սաղլամ, ախլագը թէմիզ, թաավնաթը սուլհ փէրվէր, վէ լունախյէթի լաթիֆ վէ ճազիպ օլտուղը մ'իւնասէպէթլէ, քէնտինի թանըյան ճիւմլէնին պիհագդին թէվէճճիւհիւնէ մազհար օլմուչ իտի. վէ պու մ'իւնասէպէթլէ տէ, էֆրատ վէ ճէմիյէթ պէչինտէ պուհուր էտէն մ'ուչքիլաթըն թէավիյէի իչինն մ'իւնասիպ քիմսէլէր արանըլտըղընտա խաթրա իլք կէլէն քէնտիսի օլուր իտի։—Պունա չահիտ արաամաղա լհթիյաճ եօգ տըր։ Մ'ուամահէյհի թանըյանլար փէք ալա պիլիրլէր քի, մ'իլլէթիմիզ արասընտա քէնտինին պու ճիհէթտէն օլան խըզմէթի սինին իլէ պէրաբէր արթմագտա պուլունմուչ իտի։

Ատուր Աղա իչլէտիյի կիսի, իշկետճի իտի տահիպ։—Հայիկ քիլիսէսինին ճէմաաթը մէքթէպճէ վէ մինպէրճէ վէրկիլէրինին սէնէտէն սէննէյէ թէրագդը էթմէքտէ օլտուղընը պա մէսէրըթէ մ'ուչահատե էյլէտի-քէրի սըրատա աճէպա տիւչիւնիւյօրլա՞ր մը քի, պու թէգաատտիւմտէ Ատուր Աղանըն նէ գաատար հիսէսի վար տըր։—Պունու տէմէքլէ Ատուր Աղանըն վէրտիյի մէպլաղըն չօգուղունու, պաչգաար 3–5 լիրա վէրիր իքէն քէնտինին 8–10 լիրա վէրտիյինի տէմէք խոթէմէյօրուտ.—300–400 լիրալըգ պիր մէպլաղ ի-

չինաէ 4–5 լիրա ֆարկըն պէօյլուք պիր էհէմմիյէթլի հօզ տըր։ Անլաթմադ իսթէմիյիմ պէս չու տըր քի, քէնտիսի մինոպէր վէ մէքթէպ վէրկիսինին արթըրմանըն էհէմմիյէթինաէն պահս էյլէմիյի ըհտիմ ճէմիյէթլէրաէ վէրկի ճէտվէլինին տէ պաշընտա՛տուրմասըյլէ,— դավլէն օլան թէշվիւիկնէ ամէլիյի տէ իւլավէ եթմէմիյէ պաշգալարա տա զայրէթ վէ ճէսարէթ վէրիր իտի։

Էյի մադամլէր իչիւն ապէչ վէրմէքտաէ Աստուր Ալանըն իհթիհտաղ էյլէմիյի մէսէլէք, հաֆիվանէ տիր։—չայան ը իմ-թիհտաղ տըր։—Իսթէր իտի քի քէնտինին վէրմէսի պաշպաշլըր տա վէրմէյէ թաւխիմ էտէն պիր թարիգէչ օլսուն։—Պուշնա կիւզէլ պիր միսաղ տըր Հայիվկ քիւլիսասընտա վագը Նիպիվլիան Վարժարան։—Պիլտիյինիզ իւզրէ, պուշնտա Աստուր Ալանըն թէքլիֆի պուս օլտուս քի, մէգքիւր պինանըն այթ թապագասընը ճէմաաթ հավտըրըր իտի իւսթիւնիս տէ քէնտիսի իհթիմամ էտէճէք տիր. վէ պէօյլէ տէ օլտուս։—Կիւնիւնտէ պիր ապ զահմէթի չէքիլտի իտի տէ, Հայիվկ ճէմաաթը պուս վազարըզտան տօյայը վիչիման օլմատը։—Մէգքիւր ճէմաաթըն պուս հիւզուրէն քէսպ էյլէմիյի մանէվի պուվվէթի վէ մէնֆաաթ՝ պիւթիւն մէսաիֆ Աստուր Ալա թարաֆընտան թէվֆիյէ օլունմասընտա հասըլ օլաճագ օլան մուհասէնաթատան չօգ պէօյլուք օլտուս։ Ենանըզչ օլո՞ւր մը էյէր տէր խէք քի. Աստուր Ալա պուս հօլուս թուրթմադ իւչէ պիրի չօճուգլար, վէ պիրի պէօյլուքլէր իչիւն իւքի մէքթէպ հավտըրըզ օլտուս։—Զօղլարընըզըն փէք ալա խաթրընտա տըր քի, Աստուր Ալա պուս տէյսի տահա կէնիչ պիր տավրէտէ թաւխիմ էթմէք իսթէմիյէ տէ նամլ ի մէրամ օլամատը։—Հէման պուս օտաստա, Այնթապըն Փրօֆէսէօրնէ ճէմաաթը միւթէպէլանընըն պէօյլուք գըսմը հազըր պուլունտուղը պիր սըրատա, իւրատը թանգրատանա խըզմէթէ էտէճէք պիր աչըմայէ թէատրիքի իչիւն իւչ քիլիսէէրիմիզ չու գատար (500 լիրա) վէրտիքլէրի թապտիրտէ պիր օ գատար տա քէնտի վէ-

լէճէլլինլ ճիտաի օլարագ պէյան էլլէսի խսէ տէ, պու պը-
պուսընտա մահգար ը մուվաֆֆագիյէթ օլամատը. վէ սէ-
պէպլ տէ մալիւմ ոլը.—չիւնքի վէրմէք տէրսի գօլայ էօյ-
լէնիլմէզ։

Հավա կիպի գարարսըզ վէ տէվամսըզ օլան խարխճի
քէյֆիյէթլէրտէն սիւրիւքլէնմէյիպ տէ ամէլ ու հարէքէթի
տապիթ վէ չալըշագ գախտէյէր իլէ խտապէ օլուհանի ատէմէ
մհայտ սահիպի,—մհայտ իւգհիհի իշղհիպ ևաշայան ատհմտէր-
լէր։—Ատուր Աղա պու թագըմտան խոր։ Նէ էտէճէյի, ևա-
խօտ նինճէ ևաշայտաճագը պաագընտա քէնտինէ մախտուս ու-
սուլ վէ գախտ իննթիխապ էթմիչ խոր։ Ալէմին սիթայիչ
ևա սիթէմինտէն միւթէէսսիր օլմայարագ վիճտանըն իլտէ
էյլէսիյի թարիգատէն սաամմագ պէօյիւք գաթլատա մախ-
սուս օլան պիր սըֆէթ տիր։ Նինչէ քէրրէ կէօրմէ՞միյիզ
էօյլէ սաէմէյէր քի, մէնսուպ պուլունտուղու ճէմաաթտան
պիրի՝ հագիգէթէն, ևա տա քէնտի գաննընճա, քէնտինի
կիճէնտիրտիյի, ևա տա պիր հօղ իլէ մէնֆաաթ վէ խիմ-
պարընա տօգունտուղը իչիւն բուհանի ֆարըգարընը իհմալ
էթմէքտէ պուլունուր.—քիլիսէյէ կէլմէմէյէ պաչար.—
Հազարդութիւն խըզմէթլէրինտէ կէօրիւնմէզ.—Բուհանի
վէրիկսինի գըսագարը, ևա տա պիւս պիւթիւն քէսէր, վէ
չախտ ևա ֆամիլեաճա խպաաէթի թէրք էթմէկի տէ օլուր։—
Պէօյլէյէր սահիպ ի մէպտէ օլմայան մանեվի գաաֆ խարագ
էտէն քիմսէյէր տիր.— քիւսմէք թագիաթընա մալիք 40,
50 ևաչընտա չօճուգլար տըր։ Ատուր Աղա պէօյլէ տէյիր խ-
տիր։— Ֆիլվագը, միլլէթինէ մուխթէլիֆ թարիգէր իլէ
խըզմէթի էտէն չօգլարա վագը օլտուղու կիպի, Ատուր Աղա-
յա տահի պուլունտուղու ճէմաաթի էֆրատընըն պագըլարը
թագրաֆընտան ըհտիյէթիպղիք, վէ սիթէմ կէօրթէրիլտիյի վա-
գըթլար օլմուշ տըր։ Ցագաթի քէնտինէն մէսլէքինէ հիւքմ
էյլէյէն մէպտէ վէ գախտէյէր պունլարտան վէչ ևիւքսէքտէ
օլտուղու իչիւն ատըմլարընըն խոթիպամէթինի անլէր տէ-

յիշտիրէմէտիլէր։ Եագընտան քէնտինի թանըյանլար չու-
րասընա էյի վազըֆ տըրլար քի, պաշչալարըն հիւան ի զան-
նը, եա աու ի զաննը՝ հարէքէթէ սազլամ էտաս օլամայաճա-
ղընը միւմանիէյհ փէք ալա էօյրէնմիշ իտի։ Բէնտինի էյի
պիր շէյէ թէշվիղ էտէն հէր քէսին մէհիյէտի օլմատըղը կի-
պի, հէր քէսին սիհհէմի տահի էյի պիր թէշէպպիւստէ քէն-
տինի կէվշետմէղ իտի։

Ատուր Աղանըն պու թաապիսթը, եանի մէպտէէր իլկ
իտարէ օլունան պիրի օլտուղու խայրտի ամէլլէրինտէ տա-
հի միշահատէ օլունտու։ Միւմանիէյհ տահմա ումումիյի
խուսուսիյէ, վէ տահմիյի մուվազդաթա թէրճիհ էտէր իտի։
Տօսթունա եա գօմշուսունա կիւճէնմիշ պիր զարնտաչըն
կէօնլիւնիւ եափմազ իչիւն պիր թէք սաաթ վէրմէյէ բաղը
օլմազ իքէն, ումումըն խայրընա թէալլիւպ էտէն մէսէլէյէ-
րէ՝ սաաթլար վէ կիւնլէր վէրմէքտէն գաչընմազ իտի։—
Աէրսէրի տիւէնճի պօչունա եօրուլուպ քէնտինտէն պիր ման-
կըր գօփարամազ իքէն, իւմիտի վէ միւհթաճ պիր չօճու-
ղուն օգուլյուպ թաւիսի օլմասը իչիւն լաղըմ կէլէն ևիրալարը
մէճպունէն վէրիր իտի։ Սէվսավէթինէ միւրաճաաթ օլուն-
տուղու սըրալարտա իհթիյաճըն հագիգի օլտուղունա իլգամ
օլմատըգճա քէսէյէ տավրանմազ իտի։— Միւմանիէյհին իչ-
պու թաապիսթ վէ մէսէլէքինէ վազըֆ օլմայարագ հիմմէթի-
նէ իսթիտտա էտէնլէրտէն նիչէլէրինին մէյուս վէ պօչ տէօն-
մէլէրինին սէպէպի պու օլմուշ տըր։

Ատուր Աղա, իգօճօմի, եախօտ իտարէ մէսէլէսինտէ
տահի չայան ը իմթիսալ պիր էօրնէք պրագմըշ տըր։— Սէր-
մայէ վէ սէրվէթի թէրաքիւմիս հագդընտա կէնճէլէրիմիզտէն
չօգլարընըն փէք եանլըշ պիր թէտավվուրու վար տըր։—
Պաշչալարըն պիւթիւն պիր էօմիւր վէրէրէք վասըլ օլտուգ-
լարը նօգթայա, պունլար պիրտէն պիրէ նէթիյճմէք հավէ-
սինտէ պուլունտուրլար, վէ չու մուհիմմ հագիգաթը ունու-
տուրլար քի, տիկէրլէրինտէ կէօրտիւքլէրի օլ ճէհիմ սէրվէթի

աղ ազ գաղանճլարըն, ալ աղ լլաւվէլէլրին նէթիճէալ տիւր։— Պէչ օն ղրչ. ճիւզլի պիր չէյ օլտուղը լէչիւն անը մուհիմուէմէյէն պիրի, անը գաղանմագ լէչիւն չապալանմատըղը կիւպի, էլինտէ պուլունտուղունտա տա, սարֆ էթմէքտէն սաղընմագ։ Իտարէնին էհէմմիյէթինի թանըյանլար պէօյիւք պէտէնլէրին ճիւզլէրտէն լլապարէթ օլտուղունա լինանանլար տըր.— քիւչիւլիւն պէօյիւմէալ լէչիւն զհանա լազըմ օլտուղունա գանի օլանլար տըր։— Ատուր Աղա սէրմայէսիզ կիւպի պիր հալտէ ախղ ու էթայա պաշլատըղընտա, իգօնօմի մէպտէսինէ նէ տէրէճէ ըլտայէթ էտէր իտիյտէ, պիր գաչ սէնէ զարֆընտա հայըճա պիր սէրմայէ սահիպի օլտուգտան, վէ գաղանճ տամլալարը պէօյիւճէք պիր ապընթընյա թէհավվիւլ էթտիքտէն սոնրա պիւէ էվվէլքի գայըրընճըլըգ ուսուլունտան սաիմատը։ Միւամաիլէյհին 20—30 սէնէ էվվէլքի էօմրիւնէ վապընֆ օլանլար էյի պիլիրլէր քի, հալճա քէնտինտէն չօգ էնկին օլան նիչէլէր, կիւնլէրինի ադշամ էթմէք լազընճա հէվմիյէ չու գատար մէսապրինֆ էտէր իքէն, քէնտիսի, իլք կիւնլէրինտէ պաշլամընչ օլտուղու սատէ վէ լտարէնի թարիխինի թէպտիլ էթմէտի։ Պու հալ եա թասդիգ սալի Ատուր Աղայա մահտուս տէյիլ տիւր։ Հիչտէն, եա վէք ճիւզլի պիր սէրմայէտէն հօլա չընգըսլ 30—40 սէնէ զարֆընտա քիւլլիյէթլի պիր մէսլաղ ճէմինէ մուվաֆֆագ օլանլարընն թուրթտուգլարը մէսլէք թէֆթիչ վէ թէհավվիյէ ալընտըզտա կէօրիւլէճէք քի, անլէրին նէչվ ու նէմասընը մուճիսլ օլան պէօյիւք մէպտէլէրտէն պիրի տէ պուս, եանի իտարէյէ րիւայէթ խմհուրի օլմուչ տըր։ Պէօյլէլէր, գաղանմագտա վէ սարֆիյաթտա ճիւզլիյէթ գասդիլինտէն կէօրիւնէն մէսլաղլարըն էհէմմիյէթինի թանըյանլար տըր։— Սանիյէլէրինին գըյմէթինի պիլմէյէնլէր սաաթլարընըն տա գըյմէթինի պիլմէգլէր տէնիլմիչ տիւր։—Ջէման հագգընտա սահիհ օլան պուս սէօզ ագչէ հագգընտա տախի սահիհ տիւր։ Մանկըրլարըն գըյմէթինի պիլմէյէնին լէրաւար սահիպի օլաճաղը չիւպհէլի

տիլ։—օղևայաճաղը շիւպհեսիզ տիր տէլ խսէք պէլքի տահա տօղլուս օլուլ։

Պիզ չօգ քէլրէ պէննկինլէրի քէնտի նօգթան նազարը-մըզտան կէօղէտէրէք մուհաքէմէ էտէրիզ։ Անլէրին հաչա-մազ ուսուլլարընը քէնտի սէրվէթլէրինէ մխթէնասըպ կէօրմէյիզ պիզ եէրլէրինէտ օլսադ քէնտիլէրտէն ֆարզլը վէ տահա իահաթ պիր սուրէթտէ կէչինէճէյիմիզի սէօյլէրիզ։ Պու չէշիտ պէյտան ը էֆքեար սըրալարընտա պիր մուհիմմ նօգթայը չօգ քէլրէ խաթրա կէթիրմէզիզ. նանի, իւզթէք վէ իտտաև գաիտէսի՝ լինտան րուհունուն իմթիսալա մէճպուր պուլունտուղու էն սապիթ վէ գաիմ գաիտէլէրտէն պիրի օլսուղընը ունութմազ հալինտէ պուլունուրուզ։ Պիր ատէմ պիր չէյի քէնտիսինէ 30–40 սենե ցիզիյէ իւլֆէթ վէ սաէթ էթտիքտէն սօնկրա օլ խուսուս վազըղընդն պիր գըսմը կի-պի քէնտինէ թասլիմէթ օլարազ անտէն ֆարզլը էտէմէզ պիր հալա կէլիյօր։ Սէրվէթլէրի պազարտան գալմա օլմայընչ տա, քէնտի չախսի զայէթլէրի խոտարէլէրինին սէմէրէսի օ-լան քիմսէլէրին էքսէրի պու թազըմտան օլսուղը տէտիկի-միզի թաստըզ էտէր։ Տարըզ վէ հօգսուլլուզ կինէլէրինտէ իզօնօմի ուսուլունու գաիտէ իթթիխազ էտիյ՝ սինէլէրճէ օլ մէզարտէյէ կէօրէ հաչամընչ օլանլար՝ թահսիլ ի սէրվէթլէ կէ-նիչլիյէ վասըլ օլտուգտան սօնկրա եինէ էվվէլքի մէսլէքլէ-րինտէ տէվամ էյլէմէլէրի զարիպ պիր չէյ սայըլմամալը տըր։ Մուահէզէ էթտիյիմիզ քիմսէլէրին էէրինտէ պիզ քէնտիմիզ օլուսա՝ անլէրին ուսուլը իլէ թահսիլ ի սէրվէթի էթմիչ օլսա իտիք, սօնրաքի մէսլէյիմիզ անլէրինքինտէն աճէպա ֆարզլը օլո՞ըր մու իտի։ Ֆէզալիլ ի ալիյէ սահիպի օլան տօսթլարըմըզընդն գուսուրլարընը քիւչիւլթմէք, նա տա անլէրին իւզէրինէ փէրտէ չէքմէք սէվտասընտա տէյիլ իզ. անճաղ, պու սըրատա պէյտան էթմէք իսթէտիյիմիզ չու տըր քի, պիզէ հագըչան անլէրին ֆազիլէթինին սայմազտա չահուզ, վէ գուսուրլարընը հիւքմ էթմէքտէ աղըր օլմազ

ալը։ Ջանն էտէլիմ չու գատարը մալիւմ տիլ քի, տիւնեա ալէասէվլիյէ սարֆ ճիհէթինտէ իֆրաթա վարանալատան տէյիլ, իլլա տահա վիյատէ իտարէ ճիհէթինտէ իֆրաթա վարանալատան խայլի կէօրմիւշ տիր. չիւնքի պէլլի տիր քի, ճէմ էյլէտիյինի նէ չէյէ սարֆ էտէճէյինի պիլէն պիրի, անը նիճէ արթըրաճաղընը տա պիլմէք կէրէք տիր։ Իհթիմալէն իչիմիչինիզ օղ վագասյը քի, խըտմէթքեարը թէք պիր քիպրիլթին ևարդընը աթտըղը իչիւն պու խարաֆընատան տօ-ղայը անը թաղիր էտէն պէնկին, անտէն հէման պիր գաչ տա-պիպէ ատնկիրա, խայրխահ պիր մադսէտ իչիւն խանէսինէ միւրիճաաթ էտինէրէ չըգարըպ 400 ինկիլիզ լիրասը վէրմիչ տիր։—Ատուր Սաղանըն իտարէճիլիյինին մանասը նէ օլտուղունու արաչտըրմագա հաճէթ եօզ տըր.—խայրխահ մագ-սատէր ուղուրսունա էօմրիւնտէ իպրագ էյլէտիյի սէխավէթ.—խատթախանէ իթթիխաալընատա գըզլար մէքթէպինին հիւա-նիւնէ գամմ էթմէք իւղրէ սարֆ էյլէտիյի էմէք վէ ագէչ, պէրիտէ Հայրիկ Քիւրէղեանինին վարժարանը, պուրատա Թանդարան, վէ ատն կիւնէրինտէ իմզա էյլէտիյի վատիյէթ պուննըն էն աչըգ թէֆսիլի տիր։

Խիւրատա ի քէլամ, Ատուր Սաղա տինատար, սահիպ ի մալիւմաթ, մէարըֆփէրվէր, էհլ ի սէխավէթ վէ իչէյէն պիրի օլտուղը կիպի, արգատաշըգ արատընատա միւսահէպ-թի լաթիֆ, խոթիչարէէրատ թէտպիրինէ կիւվէնիւրի, թա-պիաթը խալխ վէ ֆիրի գավրինի թուրթար, կէնիչ ֆիքրի, ալէասէվլիյէ սերին վէ սապրը օլուպ թահրիք օլունմասը չէ-թին, ինթիզամ մէյդինտէն պախտ, ախզ ու խիթաբընատա միւսթադիմ, կէչիմինատ իտարէյի, քիւհսէճ ֆարզլարընա-տա սատըղ վէ կէնճէէրին հազիդի թէրտգըսընա հավէսի պիր զաթ խոի։

Ջիյատէ վադիքընըզը ալմայընըմ.—իչ ու սէնատաթ իլէ մէչղուլ պուլունմագ մէճպուրիյէթինատէն նաչի մէքթէպ ֆուսատաթընա մալիք օլմայան կէնճէէրիմիզ՝ սատէ քէնտի

պաշտպանը չալըշըլ չապալանարապ նէ տէրէճէլէրէ վարա-պիւէճէքլէրինի անլամապ խոթէրլէը խոէ, իշթէ քէնտիլէրէ պիը ճիւռունէ։

Հիչտէն կիսպի հօլա չըգարապ, սայքի սէրմայէսիզ պիը հալտէ ախզ ու խթա ալէմինէ կիսբիչէն կէնճլէրիմիզ՝ ճէհտ ու պայրէթի վէ խոթիգամէթի, վէ խտարէյէ ըլտայէթի քէնտիլէ-րէ սաըլ սէրմայէ խթթիխազ էյլէտիքլէրի թագտիրտէ նէ՛ տէրէճէ մագհար ը մուվաֆֆագիյէթ օլապիլէճէքլէրինի պիւրմէյէ արզու էտէրլէը խոէ, իշթէ քէնտիլէրէ պիը միսալ։

Պիը տաէմ քէնտի ախզ ու խթասը եա սէնտաթըյլէ մէչղուլ պուլունուր իքէն, ապասընտան օլտուղը քիւիսէ վէ ճէմաաթ ատասընտա, ապէչն վէ պէտինէն նէ իչ կէօրէպիլիր օլտուղունու էօյլէնմէք մէյտանընտա պուլունանլատա իշթէ պիը հօրմէ։

Քէնտի սէրվէթլէրինի,—հիչ տէյիլ խոէ անընն պիը գըս-մընը,—տիկկէյլէրին խայրը ուղուրսուզ էն ֆախտէլի տու-բէթտէ խոթիմալ էթմէյնէն, վէ Ալլահընն տաէմէ խհսան էյլէ-տիյի էմլաք ու ապչէնէն պու տիւնեատա քէյֆինի չըգար-մանընն էն ատա թտարիպի նէ՛ օլտուղունա վըգըֆ օլմապ խո-թէյէն էհտապ ը սէրվէթէ իշթէ Ատուր Աղա Նիգիպեան։

Ատուր Աղա Նիգիպեան պիւտէն սավուչտուպ կիթմիչ խոէ տէ, էօմրիս վէ ամէլլէրի վասիթատըյլէ հալա սէօյլէյօր։

ԱՅՆՔԱՊ ՓԻԼԻՍԱՍՐՆԵՐՆ 40ՕՐՆԱՃԸ ՍԿՆԷ Ի ՏԷՎՐԻՑԷՍԻ*

Պոլ կիւն 1888 տիր. չէշմիմիզ լուչան օլսուն. եէնի պիր սէնէյի տահա կէօրտիւք։

Պու կիւն 1888 տիր։ Պու սաիր եըլպաշըլարըմըզտան պիր ճիհէթիէ ֆարգը օլան պիր եըլ պաշը տըր։ Չօգլարընըզ խաստախանէյի կէզմիշ, վէ օրատա պաշը ֆէսլի պիր Ամէրիգալը թաասիրի կէօրմիւշ օլմալըսընըզ։— Օ պիզիմ իչիւն պէօյիւք պիր զաթ տըր։—

Պիւթիւն կիլիկիա իթթիհատը իչիւն պէօյիւք պիր զաթ տըր։—

Պունտան թամամ 40 սէնէ էվվէլ պու կիւնլէրտէ իտի քի, միւամաիլէյհ, Տօգթ. Սմիթհ Ա.յնթապա կէլտի, վէ թամամ զըրզ սէնէ էվվէլ իտի քի, պուրատա 1848 ին իպթիտաիէրինտէ Տօգթ. Սմիթհ, մարիֆէթիյլէ իլգ Ինճիլ Քիլիսա, սէքիզ ճանտան իպարէթ օլմագ իւզրէ թէչքիլ օլուն-

---

* Այնքապ Փիլիսասրնըն թեօֆֆիլիւնիւն 40ըննը սենե պասըսը միւնասեպէթիյլե Փրօֆ. Ա. Պեզճեան բարաճրնւցան Հայիկ Փիլիսասրնւցա 1888 Յունվար 1տ իրաս օլունցան պիր նուբգ:

տու։ Պու՝ Թիւրքիատա Թէշքիլ օլունան իլքինճի քիլիսա ողը. իւլքի Սթանպօլատա։ Կէօրմիւշիւնիւշ իւլլրէ պու կիւն մուհիմմ պիր նօվթատա տուրուշօրուշ։ Վիւճուտը 1848 տէ պաշշայան Սյինթատ ինճիլի ճէմաաթը մէվլուտընըն պու ղըրգ ահնէիհ ևղպաշըսընա ևհթիշմիշիզ։—Պու կիւն՝ պու տէ տիւմիւմիւզէն տահա պէօյիւք տիր։— Պիւթիւն Կիլիկիա իմ թի հատընը Թէշքիլ էտէն 33 քիլիսէէրին մէվլուտը ևղպաշշըը տըր։— Զիրա էյի պիւյիւկինիւզ իւլլրէ պու պէօյիւք վիւճուտըն մայատը պուրատան պաշշատը։ Պու պիր քէզի պէտէն կիպի օլուպ անըն տալլարը՝ Քէսապա, Սէվիրէկէ, Սամանյա վէ Սլպուսթանատէք ուզանարապ, ալթընտա օրտու կիղէնիր պիր պանիան ադաճը հէյյէթինի ալտը։

Հապրէթ ի Մուհամմէն զօմանատանլըդը Թահիքընտա՝ Մըսըրտան չըգան Իսրայէլլիլէր կիպի։ Պիզիմ տէ եէնի պիր հարաքէթէ պաշշամամըզա Թամամ գըրդ ակնէ օլմուշ տըր. չու զաատար քի եօղումուզ, իմիմատըմըզա կէօրէ, անլէրինքի զաատար չէօղէրէ Թէսաոիւֆ էմմէմիշ տիր։

Ճէմաաթըմըզըն պէօյիւք վազը կէնճ Թագըմընատան օլուպ՝ զաատի կիւնէէրի պիրմէհիքէրի, վէ պիրմէք իսթէտիքէէրինտէ տահի մէրագլարընը զանի էտէճէք պիր մէնպաա մալիք պուղունմատըզլարը սէպեպտէն, արզու էյլէտիմ քի, իշպու պէօյիւք ևղպաշը միւնասէպէթիյլէ, ինճիլին Միղհթիմիզ առաղնա վէ Այնթապա իսթաղլընըն մուհիմատար պիր Թարիխի, վէ մէզքիւր գըրդ սէնէլիք միւատէթ զարֆընտա իպրաղ էյլէտիյի Թէզաոտիւմ հագգընտա իճմալ Թարիխիյլէ պիր մալիւմաթ վէրիպ՝ անըն իսթատ էյլէտիյի պազը միւթալաաթը պէյանա չալըշայըմ։

(Թարիխճի՝ միւրաճաաթ մէնագաըմըզ՝ Միշղևհրի Հէրղէս նամ ըհտալէնին էսքի նումէրօլարը, Տօգթ. Անտրէասընըն Շարլզըն Ինկիտալէրի նամ Ինթատը, Պէրպէրեան Սահակ վարժապետին Հայոց Պատմութիւնը, վէ էլան հայաֆտան պուղունան պազը իսթիյատլար օլմուշ տըր։)—

Ամէնիգան Պօլսո Շէյխ-էլ-Իսլամին Թիւրքիայա իւք մի-սիօնար կէօնտէրմէկի պուէնտան 69 սէնէ մուպատտէմ (1819-տա) օլմուշ խոյտ, էրմէնիլէր ապտալնատա իշլէմէլէրի պէշ ան սէնէ սօնկրա պէտ էյլէմիշ տիր։

Այնթապա կէլէն իւք Թիւրքճէ Ինճիլի պիլիսինիզ.— Մալթա պատմասը, լիսանը պու կիւնքի լիսանտա ուչմալ խոյ խոյտ, նիչէհէրիմիզին իւք կէօրիւպ ծպուտըզը Ինճիլ օլ տուգու իչիւն փէք գըչմէթլի տիր։ Պու Ինճիլ՝ կարատէտ Եպիսկոպոսուն մուավէնէթի թահթինտէ Մր. Կուտէլին էյ-լէմիչի պիր թէրճէմէ իւլ՝ Սմիռնօլլու պիր տէյտէրին էյ-լէմիչի տիւկէր պիր թէրճէմէնին ուուգայհահսինճհն թէրթիպ օլունուպ 1831տէ նէշր էտիլմիշ տիր։

Պէյրութտան Սմիռնօլա մէքթուպ կէօնտէրէն Դիօնե-սիոս Եպիսկոպոս տըր։ Օլ վագըթլատտա Պօլսոնուն մխի-նարլարը չօղճա Պէյրութ իւլէ Մալթատա պուլունտուգլա-րընտան, Հայաստանի թարաֆլարընը կէպիով եօղլամագ իչիւն Մր. Տուայթ վէ Մր. Միլհհ նաման մխիօնարլար 1830 տա Մալթատան հարտաքէթ էտէրէք՝ Սմիռնօլ թարիգիյէ օլ ճա-նիպէ ապիմէթ էթմիլէր. վէ Թօգաթ, Էրզրում, Գարս, Թիֆլիս, Շուշա, Նախիչևան, Էչմիածին վէ Խոյ թարաֆ-լարընը տօլաշտըգտան սօնկրա, ֆէլտասը սէնէ եինէ Սմիռ-պօլ իւղէրինտէն Մալթայա ավտէթ էթմիլէր։ Էրմէնիլէրէ մխիօնար կէօնտէրիլմէսինին պուճարընը թավսիյէ էթմէսի իւղէրինէ իտի քի, Սմէրնիգան Պօլսո, Մր. Կուտէլի 1831 տէ Մալթատան Սմիռնօլա նագլ էյլէտի։

Շուրասը պէյտան էտիլսէ կէրէք տիր քի, Սմիռնօլա մխիօնար կիլիմէղտէն պիր գաչ սէնէ էվվէլ օրատա իչ պաշ-լամըշ իտի. պու իսէ Պէյրութտան աքս էթմիշ իտի, չիւնքի տալէն Սմիռնօլլու օլուպ՝ 36 սէնէ երուսաղէմ վանքընտա գալմըշ օլան Դիօնեսիոս Եպիսկոպոս 1826 տա հէմ վանքը պրագմըշ վէ հէմ ֆամիլեա սահիպի օլմուշ օլուպ՝ Պէյրութ-տա էյլէնիյօր իտի։ Մէրդում Դիօնեսիոս՝ Պէյրութ մխիօ-

նարը Մր. Քինկլին՝ չարդ քրլիսեէերինին խոլահալթա միևհ-
թաճ պուլունտուղունու պէյան ղըմընտա պալէմէ ալմըշ օլ-
տուղը պիր Ամասի բիտալէյի Իրմէնիճէյ թէրճէմէ էտիպ՝
ուրէթինին Սթանպօլտա պաղը սահիպ և նուֆուզ Իրմէնիլէ-
րէ կէօնտէրտի։ Իչինտէ Քիթապ ը Մուգատտէս չօգ միւ-
բահաաթլարը պուլունան իչպու բիտալէ պէօյիւք պիր թէ-
ճէմմիւտէ, օլ միւբահաաթլարըյլէ պէրապէր ղըրսաթ օ-
լունտուղունտա ադիմ թէէսիրի մուճիպ օլտու. Չինքի պու-
նուն նէթիճէսինտէն օլարաք, քրլիսէտէ խոլահա միևհթաճ
հալլար վար իտիյինի մուգիրր օլտուգտան պաշգա, իլէրիտէ
տահա լայըգը փափաղլար եէթիշտիրմէք իչիւն ալի տէրէ-
ճէտէն պիր տէ մէքթէպ քիւչաընա գարար վէրիլիպ, մու-
ճէպինճէ փէչթիմամլճեան իտմիյլէ մարուֆ օլան մէքթէպ
թէէսիս օլունտու։

Պու մէքթէպին էհէմմիյէթի անըն խօճաընտա իտի,
գիրա փէչթիմամլճեան տէնիրէն գաթ, օգումուշ, քրլիսէ թէ-
վարիսինէ Աատուածարանուրթիւնէ աչինա հէմ Քիթապ և
Մուգատտէս վագըֆ պիր քիմսէ օլուպ՝ մէղքիւր մէքթէ-
պին պաչընտա պուլունտուղու օն սէնէ միւտտէթտէ,—
1837տէ վուգու պուլան վէֆաթընատէք,—Քէնտի թալէպէ-
լէրինէ Ինճիլի էսասլարը թալիմ էյլէտի. չէօյլէ քի, մուախ-
խէրէն, Ինճիլի էրմէնիլէր նամըյլէ իւք մարուֆ օլանըլըրն
սայքի քեաֆֆէսի փէչթիմամլճեանընէն թալէպէլէրինտէն օլ-
մուշ տըր։

Մէքթէպ և մէղքիւր չակիրտանընտան Յովհաննէս Սա-
հակեան իտի քի Սթանպօլտա Փրօթէսթան միսիօնար պու-
լունտուղունու տահա պիլմէդ իքէն պիլէ, քէնտի տօսթու
Սինեքերիմ իլէ պէրապէր քրլիսէնէն պուլունտուղու հալը
Ալլահընն քէլամըյլէ բուպար էտիպ՝ «եա՛ Ալլահ, սանա նիյազ
էտէրիզ քի, միլլէթիմիզ ույանըպ տա սէնինի Ինճիլինի ան-
լայա, վէ կիւնահը թաթիիր էտէն անճագ Բրիտտոսուն գանը
օլտուղունու պիլէ», տէյու տուա էյլէտի։—Սօնրատան էմր

ի խալահը իւէրլի կէօթիւրմէքտէ ազ հիսսէէրլի պուլունմայան Սարգիս վարդապետ վէ Տէր Գէորգ տախի Փէշթիմալճեանընըն մէքթէպինատէն խոլէր։ —Բէզալիք Փրօթէսթանթլըգ թարիխինատէ իտմի մէշհուր օլան Մատթէոս վարթրիք տախի։

Սթանպօլտա ինճիլի թէտավվուրաթընըն նէչը օլունտուղտու իւք 5—10 սէնէէրը նիսպէթլէ բահալի կէչմի, վէ պու իւքի սէպէպտէն։—Սէպէպինին պիրի չու քի, օլ վազըթլարտա իշլէյէն գուվվէթի չօղճա տախիլտիճի իտի։—Փէշթիմալճեան վէ անընն մէքթէպի։—Վէ իքինճի սէպէպ պու քի, օլ վաղթըն վարթրիքլի ք քիւրսիւսիւնտէ պուլունան Սաեփան վարթրիք բահալի պիր ատէմ օլուպ, սէրթ մուամէլէտէն ինճինատ էտէր իտի։ Վէ հաթթա Իզմիրլի Տէր Վրթանէս վէ Տէր Յաքուպճիւն, այընդտան ինճիլի էֆքեարը գատուէ էմմիչ իքէն (1838տէ) Սթանպօլա կէլտիքէրինտէ անդէր իւէ տօսթանթ մուամէլէտէ պուլունտու։ Յագաթի միլլէթի քէնտինտէն մէճմուն օլմայընպ՝ թատէն սէրթ վէ միւթէասսիպ օլան Մէքրիֆուն վէ Ամասիա տէսիօթու, Յակոբոս Եպիսկոպոսը ա-նա միւսթէչար թայինն էթտիւէր։ քի ոնընա թաամ վարթրիք օլտու։ Օլ կիւնդէրտէ, հիւքիւմէթին ինտինտէ միլլէթին էյի նուֆուզը վար իտի։ Նիչէ սահիպ ի սէրվէթի ամիրալարտան մատա, Սուլթան Մահմուտըն էն կիւզէլ Սէյայլարընը ինչա էտէն իքի գալֆալար։—Պալեան Կալաֆեա Ամիրայ վէ անընն էնիչտէսի Յովհաննէս Ամիրայ, հէմ Պարսկաթհու պաչը Տատեան Յովհաննէս, Սուլթանա էն եագընն պուլունանլարտան օլուպ, պունլար միւրաատ էտէրլէր իսկ, քիլիսէնին ուսուլ վէ ատաթընա գարշը սէօյլէյէն պիր գաչ քիմսէյի իսթէմիքլէրի ճէզայա չարփտըրապիլտըրէր իտի։ վէ պէօյլէ տէ էյլէտիրէր։ չիւնքի Յովհաննէս Սահակեան վէ Պօղոս Ֆիզիպա պիր գաչ կիւն մահպէտտէ թէվգիֆ էտիլտիքտէն ոնընա, պըշըն թա օրթաստընտա (1839տա) գայտէրիյէ թարաֆընա նէֆի էտիլտիլէր։

Յագաթի ձէհնաթ ը Հագգըն եօլլարը աճայիպ տիր։ Թէ-

ատոմ պէօյլէ թէչէտուիւտ էթմէքտէ օլուպ՝ էվվէլքինտէն ճէհաբէթի ալարագ իքինճի վէ ոճն ատըմ հալինտէ Մխիթ-նարլարըն տախի— (Օլ վագըթ Սթանպօլտա Մր. Կուատէլ, Մր. Տուայթ, Մր. Համլին վէ պաշգա պիր գաչ Մխիթնար տահա վար իտի.—) վայթախթան թէպիտի թատմիմ օլունտուղտա սըրալարտա իշլէր գանֆիլ ֆարգը պիր ճինէթ ալտը։—Մըսըր օրտուսուտ Սթանպօլա տօղրու իլէրլեմէքտէ օլտուղունտան, ատէթի ի ռապըգանըն պիւտպիւթիւն մուգաֆիզինտէ օլարագ՝ Սուլթան Մահմուտ Սթանպօլուն հէր սընըֆ խրիսթիյանլարընտան, հաթթա եէհուտիլէրտէն տէ, 80 պին գատար ատքէր ճէմ էտիպ Մըսըրլըլարա գարշը հօլլատը։ Ֆագաթի պիլմէյն չօգալըրնա մալում օլտուղտա իշլէր 1839ուն Յունիս 24ինտէ, Նիզիպ մուհասէպէճինտէ, հիւքիւմէթ օրտուսուտ Իպրահիմ Փաշանըն ատքէրի էօնիւնտէ պօզուլտուտ, վէ պու խապէր Սթանպօլա տահա հէթիչմէյտէն Սուլթան Մահմուտ վէֆաթի էտիպ՝ հէրինէ, օն հէմի հաշընտա օլտուղտա հալատ Ասիաթիւ Մէճիա կէչտի։—Մուհամմէտ Ալինին թուղեանը վագաասը, պապ ը Ալիյի էվլօվինանըն խրիսթիյան հիւքիւմէթիէլինէ մինինէթտար գըլտը. չիւնքի, Մըսըրըն սէյլ կիպի կէչէն դուվվէթինի անճագ անէրին միւտախէլէպ տուրտուրա պիլտի վէ պինտէն ալէյհ անէրին նուֆուզունը ալթըտը։ Իշտու թէպէտտիւլաթըն նէթիճէսինտէն օլարագ՝ ովուրկիւնէէր Սթանպօլա կէրի չագըրըտը, վէ Յակոբոս Փաթրիք Սրմաշ վանքընտան չագըրըպ ալգըշտյըշար իլէ թէքրար հէրինէ օթուրտուտու։

Սուլթան Մէճիտին թախթա ճիւլիւսինտէն պէտ իլէ՝ մէզհէպի հիւրրիյէթին էտաստարը թանըմադա պաշյատը իսէ տէ, իճրատը պիւթթագի վագթա միւհիմճ իտի։—Պէօյիւք պէտէնէլէրին հարէքէթէ կէչմէտի, վէ հալաօտ պիր քէրրէ հարէքէթէ պաշյամըշ իսէ, տուրտուրուլմասը կիւճ օլուր. խուսուսա մէմալիք ի չարպիյէտէ։ Պու տէտիքէլէրիմիզէ պիր միսալ տըր աթիտէքի վագտա.—

1843տէ Սթանթօլուն ոօպապլարընտա հիւղնէնկիզ պիր մէնզարէ միւշահատէ օլունտուս։—Իչքի թէէսիրի թահթինտէ խալամիչլէթի գաղուլ էթմիչ, ֆագաթ ոօնրա նէտամէթլէ խրխռթիչանըզդա կէրի տէօնմիւշ Յովակիմ նամ պիր էրմէնի կէնճ, էճնէպի խրխռթիչանլարընը ըրճա վէ թաւսուսուրթունա բաղմէն ալանի պիր սուրէթէտ լուսամ օլունտուս։ Վէ հէման պիր ազ ոօնրա, պիր բում կէնճ տախի այնի սէպէպտէն ճէզլատ էօնինէ օվուրմազա ֆէրմանը չըգմազ իւզրէ իքէն, Ինկիլիզ սէֆիրի Սըր Սթրաթֆօրտ Գանինկին, վէ տիկէր խրխռթիչան հիւքիւմէթլէր սիւֆէրասընընը հիմմէթլէրիչիլէ մէնինէ մուվաֆագաթ հասըլ օլտուգտան պաշգա, մէզհէպճէ էֆքեար սէպէպլինտէն ալթընէ քիմսէչէ թէտաուտի օլունմայճաղընդա տախր խաթթ ը հիւմայուն սուտուր էյլէմի։—Թէտաուտի հիւրրիչլէթէ հօզ աչար։

Մտատէմիզէ տէօնէչլիմ։—

Շուբասը ունուտուլմամալը քի, Թիւրքիատա խալահաթ ը քիլիսէվիչ մտատէոնինտէ ամիլ օլան գուվվէթլէր ապասընտա մաթապատա պէչլի պիր եէր Թուվմուչ տըր։—Ամէրիգան Պօրտ Թարաֆընտան 1822տէ Թէէսիս էտիլմիչ օլան Մալթա մաթապատասը Իզմիրէ նագլ էտիլտիչի 1833 Թարիխինէտէք օլան 11–12 սէնէչիք միւտտէթ զարֆընտա, 21 միլիոն ահիֆէտէն խպարէթ օլմագ իւզրէ, 350 պին ճիղս քիլթապ նէչր էթմիչ լտի, վէ Իզմիրէ նագլ էտիլտիքտէն սոնրա խրխռթիչան էհալինին, իւլմի վէ մէզհէպի խրխռթիչաճաթընը իքմալ էթմէք իչիւն մուխթէլիֆ լիսանլարտա նէշրիյաթընա տէվամ էթմէքտէ օլուա՝ սալթ պիր սէնէ զարֆընտա (1842տէ) Թապ օլունան բիսալէ վէ ճիլտէչէրին ատէտի գրոգ պինի միւթէճավիզ լտի։ 1845տէն 1848էտէք օլան սէնէչէր Թիւրքիանըն Ինճիլի քիլիսէչէրինին Թէվարիխինտէ պէչլի սէնէչէր տիր։ 1845 վէ 1846 էն չէտտա Թէատտիյաթ վաղըթլարը օլտուգտա կիսալ, անընն սէմէրէսի օլմագ իւզրէ 1847 վէ 1848 տախի հիւրրիչլէթ էսասլարընըն վիճաուտա

պուլտուզուս սէնելէր տիր։ Օլ վագըթլատտա, Լուսաւորչական քրիստոնին Ինճիլի թանըլանըտա օլան մուամէլաթընը լայըղըյլե անլամագ իչիւն, միլլեթին փամբրնքլիք քիւրսիւսիւնաե օթուրան զաթըն նինճէ պիրի օլտուզունուս պիլմէք լազըմ տըր։ 1844իւն նիհայէթինե տօղրու պուս ալի մէհմէրիչէթ կէչէն զաթ Պրուսա եպիսկոպոսը Մատթէոս իսկ։ Ապուէմճէ վնքրի կէչմիչ օլտուզուս իւզրե, Մատթէոս փամբրնք փէչթիմալճանն Գրիգոր վարժապետին մէքթէպի թալեպէլէրինաէն իսկ։ Պունուն հագըղնտա քէնտի խօճասընըն օն սէնե մուգատտամ էյլէմիյի վասֆ ճալիսդ ի տիպզաթ տըր։ Միւսաիլէյհ պունուն հագըղնտա «հըֆնատ ը վիւճիվէհ սահիպի խատե, մեպտիսինէ կիւմիշխանէ» տէմիչ։—Ինճիլի Քրիզդա ալէյհինե իթթիխատ էյլէմիյի մէսլէք՝ մէզքիւր վատֆըն թատտիզինատե պուլունտու։ Փամբրնքլիք քիւրսիւսինիւ կիւճլիւք իլէ էլէ կէմիրտիյի սէպէպտէն, անը զայը էթմէմէք իչիւն միլլեթին թէվէճճիւհիւնի գազանաճագ պիր հօլ թուտմալը իտի, օլ սէպէպտէն Աւետարանականլար գարշը մուամէլէ ի չէվիռէտ պուլունմագ մէսլէքինի իսթիյար էյլէմի, վէ պէյիճէլէրտէն պաշգամագ հիսսապ էյի կէչտիյինտէն, իւլք իչի Ամրաշ վանքընտա զաթէն մէվգուֆ հալինտե պուլունան Տէր Վրթանէս Սթանպօլա ճէլպ էտիպ հիւքիւմէթ մարիֆէթիյլէ Գայսէրիյէյե նէֆի էթտիրմէք օլտու։—(Պու իսկ Տէր Վրթանէսին արայըղ պուլմատըղը պիր թէքմիլ իտի, չիւնքի պու միւնասէպէթլէ կէրէք կէչմիչ եէրլէրտե, վէ կէրէք Գայսէրիյէ թարաֆընտա իսլահաթ մէսաէլէրինի վազ վէ թամիմ էթմէք իչիւն մախսուս կէօնտէրիլմիչ պիր քիմսէ կիպի իշլէմէյե ֆուրսաթը օլտու։) Պիր միւտտէթ սոնրա ավք ը չահանէյե մազհէր օլան տիկէր մէնֆիլէր արտընտա մէրգումընն տախի հօլու աչըլըպ Սթանպօլա տէօնտու։—Ֆագաթ թէատրինին նէֆիսէն պաշգա հօլլարը հօ՞պ մը. վար տըր։—Իմտի Փամբրնք հագըթլէրի, քիլիսէլէրտե ալանի սուրէթտե օղունմագ

Լուզուի պիր բանագրանմ վէ ձգռվմ կոնդակը չըգալուը , վէ անտէ տանըլըշըն քի , խայլ տուտատան պիյատէ պէտտուա մէհարէթի օլան պիր լիսան իլէ , Տէր Վրթանէսի «Տօղրու Թարիպատէն տափմըշ» .—«Իղլալ էտիճի» .—«Մուգատտես քիվնէնին տիւշմէնի» . — «Փարէզէյիճի գուրտ» . — «Մուճիպ ի Թէօքէզ» .—«Տինսիզլէր վէ Թափֆէլէրտէն պէտթէր» .—«Բըրիստոսը էլէ վէրէն» . —«Բրիստոսըն գաթիլի» . — «Չէյթան էվլատը» .— վէ նեուն գիւրըկյէթի» թէտմիյէ էյլէտի : Մէգքիւր աֆօրօզ կոնգակընըն Թամմ տուրէթինի կէօրմէք իսթէյէնլէր Պէրպէրեան Աւետիս վարժապետին թէկէլիֆքէրտէսի օլան Հայոց Պատմութիւնուտա պուլա պիլմիյէր : Պիր հաֆթա ոօնկրա ճիւմլէ աւետարանականլարը չամիլ օլմազ իւզրէ, տահա վասի պիր աֆօրօզնամէ գրտաթ էտիլիպ՝ անտ , քիմսէնին պուէնլար իլէ իւնսիյէթ էթմէմէսի , եա ա-յրըգ վէրմէմէսի էմր օլուճուտա վէ պուէնն նէթիճէսինտէն օ-լարագ , չըրագլար ուսթալարը եանընտան Թարտա օլուճ-տուտ :— Նիչէ կէնճէլէր փէտէրէլէրի խանէսինտէն գօվուլ-տուտ :— Եէթմիշ պատար միւսթէճիրլէր օթուրտուգլարը խանէլէրտէն չըգարըլտըլար .— Էհլ ի էնուաֆտան գըրգ գա-տարընըն ալուգեանդլարա գափատըլտը .— (գիրա օլ վագըթ ճարի օլան պիր էնուաֆ նիզամընա կէօրէ , քէֆիլ կէօսթէր-մէսինգէ ալուգեան ալամագլար իսի , պու պէտտուա ալ-Թընտա օլան նարաղանդլարա իսէ քիմ քէֆիլ օլուր) օթուգ պատարը մահպէտ , նէֆիյէ վէ տէյնէգլէնմէյէ հիւքմ էտիլ-մի .— վէ նիչէլէրի տէ , տիկէրլէրէ օլան պօրճլարը պէհա-նէսինի մահպէտլէրի իլգա էտիլտի :— վէ մուտախսատէն Հիւքմէմէթ ի Սէնիյէնին պու միւսիլլու մուտամէլաթա րի-պատը օլմատըգը անլաշըլտըգտան սոնրա պիրէ ֆուրսաթ ալուչալուճգէ էօրԹիւք վէ տէսիսէլի եօլլարա միւրաճաաթ օլունուր իսի . պիլ ֆարգ , Սթանպօլ Թարաֆլարընը տօլաշ-մըչ օլարագ վաթանը Թրապիզոնա ավտէթ էթմիչ օլան Թաթէոս նամ միւթէպէր պիր պիրատէր՝ Տէր Սաատէթէ ավ-

Յագաթի Սթամպօլ կիպի խրխոթիյան ատվէթէլէրինին կէչիկերի պուլուճանա պիր մահալտէ պուլ մխիլլու մուամէլաթի ը չէտիտէ ուզուն միւատէթի ատվամ էտէմէդ իտի։ Լապըմընատան պէյատէ կէրիկէն քիրիչ գօփար։— Ինկիլիզ Լօյտ Փալմէրսթօն, Լօյտ Դօլի, վէ Սթամպօլ ալֆիլչի Լօյտ Սթրատֆօրտ Գանինկին հէմտէ Փրուսիա ալֆիլչի չըվալիէր Պաունալնին հիմմէթլէրիյլէ Թիւրքիանըն հէր թարաֆընտա Փրօթէսթանթ ճէմաաթլընըն հուզուզունը վիճայէ էթտիմէք իւզրէ պէչ վիլայէթլէրէ պէչ էմր ի սամի կէօնտէրիլտի, փապաթ Լօյտ Գանինկ, թէհատիւէ տիւչար օլմուչ, պու սահիպսիզ ճէմաաթլըն միւսթապիէլինի թէէմին էթմէք պաալընատա էմր ի սամիտէն տահա պիյատէսինէ լուզում օլտուզունու հիտա էթտիյինատէն, լաղըմ կէլէն հէր կէօնէ պայրէթթի տիրիկ էթմէէյիդ, ապըպէթ Փրօթէսթանթլարը այրը պիր ճէմիյէթի թանըյան ֆէրման ը չահանէնին թահսիլինէ մուվաֆֆափ օլտուչ, (1850նին Նոյեմպերինատ.) չօզլար պուլնը իչինտէք խոթէյճէքլէրինին պիրտիյիմատէն, հուզուրսուզնուպա թապտիմ էթմէք իւզրէ անըն աչըպ թիւրքճէսինին պէր վէճհ ի ամի թէհատիւք էթտիրտիմ։

Տէսթուր ը մուքէրրէմ, մուչիր ի մուճէխէսէմ, նազիմ իւլ ալէմ, ճիւմհուրսուն ումումըընը քէնտինի ֆիքր իւէ խոտարէ վէ ինսանլարըն մահկեմմ իչլէրինին տօղրու իւէյ իւէ խիթամ էտէն, տէվլէթի վէ իսլահատ պինասընը թէճաիսա իւէ մէյիք իւէ Սլանըն էնուամի քէրէմլէրինէ լայըգ օլան վիճիրիմ Մուհամմէտա փաչա։ Ալլահ թաալա ճէլալընը տահիմի գըլսըն։

Ձէրման ը ալի ի հիւմայսնուսմ վասըլ օլուճաճա, սանա մալիսմ օլաքի, խրխոթիյան թէպաատատան Փրօթէսթանթի մէպհէպինին պապուճ էթմիչ օլանլար, չիմաիյէտէք պիր իւտաւէ ի մուայյէնէ ի մահսուս թահթինտէ պուլունմատաըգըլարը վէ մուֆտատագաթի էթտիքլէրի ֆըլըգալ տապըդէնին փամբուք վէ սէրսիսգօճիօսլարը թարաֆընտան պիրթիտալի թէհավիյէ ի ուամուրլարընա մուավէնէթի գըլընմայաճաղը ճի-

ակի էտէն պիր վափօրա թէքըար ակսիսիզէ վազ օլմնուսը պէօյիւք պիր ճանի հալինտէ վամմըլքամանէյի թէյլիմ, վի ճինինէթ կէթիրմիշ ամը տէյու Փրկիչ Քրիստոսնան ամանիսինտէ մէրպուտ թէքըար կիւնէշ նիւպիւ կէօրմէյի նամը օլապիլմիշ ամըս։—) Պու պատարըյէն իքմինճա էտիլմէյէն փրօթէսթանթի ակինիզնէրէ թէքըար անա քիլիսէլէրինի պատ պուտ օլմնմատը իսթէմէյէրինտէ իմզալամալարը իչիւն պիր լահնա թէրթիպ էտիլմէ սուրմէթ թաչրիպարա տապը կէօնտէրիլմէյի։ Ոյ քհաղըպատ կէօրէ, թէպտիլ ի մէզհէպ էթթինճ նամտամ օլան պիրը, «Պէն Շէյխ անըն հիւէյլերինտէն ալատանարատ մուգատատէս քիլիսանըն էնքէսիզ պուճաղընատան այրըլըպ, հիւսն ի րիզամ իչէ նորտանպուլտա պուլըշմամ, ֆագաթ չիմտի անըն քիւսթմէսիյէտ իճատը, չէյխան տուգատըր, իսթիխլալ ֆըրգատը, վի հէլաքա կէօթիւրէն կէնիշ հօլ օլտուգունու կէօրտիւճիւմտէն, թէքըար մուգատատէս վի էնքէսիզ օլան էրմէնի քիլիսէսինին պուճաղընա տէօնէր վի նպըար էտէրսիմ քի, անըն սինի էնքէսիզ, պըրըպարը իչտի րուհանաթը առաքէլական վի այնն ու առէթիչրի սէյանէթի մուհթագըզ տըր, հէմ թէհհիւտա էտէրսիմ քի, պու մուգատատէս քիլիսանըն պապուչ էթթիյինի պապուչ վի րէհտա էթթիյինի պէն տէ րէհտա էտէրսիմ» տիմէկի իտի։ Իպրհիմի Տէր Յարութիւնն քահանատան թուչէպ օլունան պուհնատան պիյատէ իտի։— Մէրպուտ, պաթատէքինտէն ֆագիր օլարագ, պատպիրչ Մէրհէմնի, վի ճիւմլէ սուրբլարըն չէֆաատիքնը պատպուչ, վի Էֆէնտիմիզնի խաչընըն սուրբէթինի, սուրբլարըն վի մաթհրուտաթ քէմիքլէրինին էտէրէրինի, մուգատատէսլէրին մէհ օլունմատուչ թատավիրլէրինի, հէմ Էֆէնտիմիզնի սուրբէթինի ուճատ էտէրսիմ տէմէկի իտի։ Պու մխիչլու քհաղըտարը իմզալայան պա՞չ քիչի պուլունուճաղընը թէխայյիւլ էթմէք կիւճ տէյիլ ակը։

հեթլէ, քիւլլի պահմէթի վէ լղթիրապ չէքմէքտէ պուլունմուշլար տըր։ Լաքին ճիւմլէյի չամլը, վէ հէր սընըֆ թէպաամա միւպղէղ օլան մէրհամէթի ի չահանէմ իղթիղպաընճա, անլէյտէն հէր հանկը պիր սընըֆըն կիրլիֆթաար ը մէչադաթի օլմասը իտաբէ ի սէնիյէմէ մուղայյիր պուլունտուղընտան վէ իթիղաթի ը սինիյէլէրի իճապընճա ֆըրպա ի մէրդումէ այըր պիր միլլեթի թէչքիլ էյլէմիյի հալաէ իտաէի մէրահիմատէի միւլհուքեանէմ տիր քի, իտաբէն ումուրլարընըն թէհսհիլի, վէ իւմն ու ատայիշլէրինին թէրֆիի պապընտա, իչլէրինտէն ատըղ վէ միւթէմէտ վէ պիղղաթի քէնտի թարաֆլարընտան միւնթէխէպ պիր վէքիլ թային գընընարապ պատ ը Ջապթիյէ իլէ իրթիպաթտա պուլունմուշ։ Վէքիլ ի մէրդումի՝ ճէմաաթ ը մէզքիւրէ ապաի պիւքիւրտունուն զապըթատա հըֆզ էտիլէճէք օլան պիր թէֆթէրինի թանզիմ իլէ վուգուբ պուլան վէֆաթ վէ վէլատէթլէրի օրտա գայտ էթտիրմէք վազիֆէսիյլէ մուվազզաֆ օլաճապ, վէ օլ ֆըրպայա ախտ միւատաֆօրթլար, վէ ապտ ու ֆէլսֆ ի նիքահ թէզքէրէլէրի վէ խուսուսաթը սախրէ իչլուն Պապ ը Ալիյէ վէ տէվաիր ի միւխթէլիֆիյէ վէրիլէճէք խութխուալր՝ վէքիլ ի մէրդումուն միւհր ի ըխտիսիյլէ մէմհուրլուն թապտիմ գըլընաճապ տըր։ Իրատէի սէնիյէմուն իճրասը գըմընտա, ֆէրման ը ալի ի հիւմայունում վէ էմր ի չահանէմ իտաութէն սատըր օլուպ՝ մապէյնի ի հիւմայունուման իթտգըլընմըչ տըր։ Պինաէն ալէյհ սէն քի միւչարինիլէյհ վէպիրիմ սին, իչպու ֆէրման ը ալիչանըմը հարֆ պէ հարֆ իճրա էտէսին։ Անճապ, խարաճ վէրիլի թահսիլի վէ փատափօրթ խթասը մատտէլէրի նիզամ ը մահասուսընա թապի օրմապին, նիզամաթ ը մէզքիւրէյէ մուվազզիր պիր ամէլ իճրասընտա պուլունմայընպ, նիքահտա տուիր բուխտաթ թէզքէրէլէրի վէ հախօտ գայտ ը նուֆուզ իչլուն, հէմ ախէր միւնասէպէթլէրտէ իւճրէթթ նամըյլէ պիր կէօնէ չէյ թապէպինէ միւսատաէ էթմէյէսին։—Թէպատա ի սալթանաթ ը սինի-

յէնին, ճէմասթ ը միւխթէլիֆէսի մխիլլու պուռնլարըն տա-
խի Գապլըխթան վէ իպատէթկեահ թէտարիքինտէ հէր նէվի
սուհուլէթ վէ մուավէնէթ ի լաղըմէյէ նախլ օլմալարընա
տիւգաթ էյլէ, վէ էպնիյէ, եախօտ մասլահաթ վէ ումուր ը
տիւնեէվիյէլէրինէ, վէլ հասըլ կէրէք ճիհանի վէ կէրէք
բուհանի իշլէրինէ միւտաախալէ էթմէք իւզրէ օլ պիր ճէմի-
յէթլէրտէն հիչ պիրինէ միւսաատ էթմէյէին, չէօյլէք,
պուռնլար տախի մէզհէպճէ այինէյէր իճրասընտա հիւրրիյէթ ի
քեամիլէյէ նախլ օլալար: Խուսուսաթ ը մէզքիւրէ վէ ճի-
հաթ ը սաիրէտէ ղէրրէճճ միւթէէզզի գըլընմալարընա միւ-
ուաատ էթմէմէք, ասայիշ ու էհլիյէթ իւզրէ մուհաֆազա-
լարը պապընտա լաղըմ կէլէն տիւգաթ վէ միւտավէմէթ ի
քեամիլէնին իյֆասը մաստէէրի սանա մուհավվէլ տիր:
Իդիթիզա ի հալտէ թէսվիյէ ի ումուրլարը իչիւն վէքիլլէրի
վասըթասըյէ Պապ ը Ալիյէ միւրաճաաթա մէզուն տըրլար:

Իշպու իրատէ ի չահանէմ մալիւմունն օլտուգտա խաթիթ
ը հիւմայունըմը իճապ էտէն մահալլէրէ գայտ էթտիրտիք-
տէն սոնկրա եէտկէրինտէ հըֆզ օլունմագ իւզրէ մէզքիւր
թէպաատա թէսլիմ էտէսին, վէ միւսթագալէտէ իճապընընն
քեամիլէն իճրասընա մուդայյէտ պուլունմասըն: Շէօյլէ
պիրէսին, վէ ալտըէթ ի չէրիֆէտէ իլթիմատ գըլասըն:—
1267 սէնէսի մուհարրեմ իւլ հէրամտա թաամիր վէ Գօնա-
լթանթինէ ի մահրուսէտէ իւթա գըլընտը:

Իշպու ֆէրման միւնադէպէթիյլէ խաթրա վիրուտա է-
տէն պիր մէսէլէ հագգընտա պիր գաչ սէօզ սէօյլէմէք զան-
նըմըզճա զախտ օլմազ, վէ մէսէլէ պու տըր:—

Իրմէնի քիլիսէսինին միւհիթաճ պուլունտուղը իսլահաթ
ը քիլիսէվիյէյի գուվվէտէն ֆիիլէ կէթիրմէք իչիւն հան-
կըսը տահա խայրըը իտի.— Ինճիլի պիրատէրլէրին անա քի-
լիսէտէն այրըլմամալարը մը, եօգսա, չիմդի օլտուղուս կի-
պի, այրը պիր վիւճհուտա թէչքիլ էյլէմէյէլի մի՞: Շիմդի
մապսէտիմիզ իշպու պէօյիւք սիւալընն լէյհինտէ եա ալէյ-

հինտէ պիր ճէպատ վէրմէք օլմայըդ, անճագ չուբասընը պիլտիրմէք իսթէրսէդ քի, իշլին պիտաէթի վազըֆալարընըն թէվարիսինաէն անլաշըլտըղընա կէօրէ, իւք ինճիլի պիրա-տէրլէրին այրը պիր քիւհէ նա ճէմիյէթ հալինտէ պուլուն-մազ նիյէթինէ կէմիճիլէրի՝ տէվլէ արզուհալարընաան, իւլա մէճպուրիյէթտէն նաչի օլաուղու կէօրինմիյօր. չինքի, քէնտիլէր թարաֆընաա յուհաուրչաան քիւհէտէն այրըլ-մամազա հէր նէ զաուար արզու վէ մէյլ կէօրինմիւ իսէ, սանըրսըն քի զաուինէ օլարագ միլլէթ քէնտիլէրի ըէտա էֆէնտիմիզ պուլունաուս: Իմզալամալարը իշլիւն նիճէ պիր լահնա թէքլիֆ օլունտուղը խաթըրլատըա տըր:—Համիտ. Մատթէոս վահրիքին ամէն վիւսքիւրտիւնիւ կինընէրտէ 1846 նըն Յունվար 12 սինտէ, օլ պէօյիւք ֆօրօղ կոնդա-կընըն օղունտուղունտան անճագ իւքի կիւն սօնկրա, Աւե-տարանական անընլանլար քէնտիլէրինն դանադրանմա միւսթա-հագդ օլմայընդ՝ նէյէ ինանաըզլարընը անլամմագ զըմնընտա վահրիք հազրէթլէրինէ փէք նէզաքէթլի պիր արզհալ թագսիմ էթտիլէր խէ տէ, սէմ ի իմխասար օլունմասը:— Մէզքիւր արզհալըն սուբէհի պուս տըր.— (Ինկիլիզճէտէն թէրճիմէ).

Միւհիմմէրէմ Էֆէնտի. պու կիւնլէրտէ ախբար օլտու-ղումուզ թէաատրոյումի, հագդընդա վէ զաուրտան տօղայը հուզուրսունտուղտա հալընմըղը արզ էտէրիզ:— Պիզի խաահիմ ատտ էտէրէք քիւհէտէն թարտ, վէ անընն էֆրատը-նընն մալիք պուլունտուղտու իմմիյազաթտան մահրում զը-լան ոէվկիւլլիւ միլլէթիմիզլետէն պաշգա քիմսէ միւրաճաաթ էտէլմէ: Տինտիզլէր վէ հերհանգիզատար մագամընտա կէօզէ-տիլէրէք աֆօրօզա մագհէր վէ անամէմա օլունաուղ քիւհ-ոէտէն թարտ էտիլմիչ օլտուղումուզ էճլետէն, նէյէ ինանա-տըղըմըզը պէյանէ, էհլ ի իմանտան վէ Քրիստոստան քիւհ-ոէսինին հագիգի ազաատընտան պուլունտուղումուզտու պիլ-տիրմէքլիյի վաճիպէտէն ատտ էտէրիզ.—

Սուրբ Երրորդութիւնա, փէտէր Իսի վէ Ռուհ իւլ Գուտսա.—պուտրէթ, հիւքիւմէթ վէ իդարէթ ճիհէթիլէ վահիտ օլան Ալլահա ինանըրըզ։

Բաղալ Յիսուս Քրիստոս, Անըն թէքմիլ Ալլահ վէ թէքմիլ ինսան օլտուղունա, ալտանանըն հալընըզ խէլասքեարը վէ մխամինէրին Բահկինի ադամը, մխյանճըսը վէ չէֆաաթճըսը օլտուղունա հէմ քիլիսէնին ադաշը հալինտէ, էօլիւլէրի վէ տիրիլէրի հիւքմ էդմէք, վէ սալիհէրէ էպէտի հայաթ, ֆաալըդըարա խէր էպէտի ճէդա վէրմէք իչիւն կէլէճէք օլտուղունա ինանըրըզ։ Նարասընըմընըզ, վէ թէքմիլ Ալլահ, վէ չէրիաթ վէ փէյղամպէրլէրը վասըթտասընդէ սէօյլէմիչ օլան հագիգաթ մէնտալը հէմ խրիսթիյանլարընն հատխի վէ թէհլիլճիլի օլան Ռուհ իւլ Գուտսա խման էտէրիզ։

Էնքի վէ ենկի ահտանան իպտիդէթ օլան Քիւթիւպ ի Մուգատէսէյէ, վէ անըն քիլիսէյէ մէքմիլ գանուն օլտուղունա խմանդէ անտէ մէվճուտ օլան ճիհէթլէ թաւխամաթ, թէնզիհամաթ վէ նասիհամըը էզ ճան ու տիլ գապուլ, վէ Պօղոս Րէսուլընն (Սմալ. 21. 16 տա) իֆատէսինէ կէօրէ, Ալլահընն վէ աէմիլէրէն ինանտառ իլիչքիսիզ գամիրլիմիզ օլապիլմէսի իչիւն անըն պույուրտուղու էվամիրինն իճրասընա քէմալ ը սատագաթլէ սայ էտէրիզ։

Քէնտիմիզ վէ ճիհէթլէ խրիսթիյանլար հագգընտա ինթիմասընըզ պու տըր քի, վաֆթիզ Սուրբ Երրորդութիւն խամինէ իճրա էտիլմէլի. հէմ տահի գապուլ էտէրիզ քի, աչա ի Բաղդանիյի Յֆէնտիմիզին թային էթտույի վէճհ իւզրէ, Անընն պիքրի իչիւն սըզ սըզ իճրա էթմէք ֆարզ տըր։

Իմանընմընզ խուսուսունտա տահա պիյատէսինի անլամագ խոթէր խէնիզ. պիլտիրիրիզ քի, պիզիմ իմանընմընզ քիլիսէմիզին գապուլ էթտույի, Շէրիֆ Ինճիլին իմանը տըր։ Պունտան մատա Նիկիական Հանգանակընն Ինճիլէ միւթապզ օլտուղունու գապուլ իլէ ճիհէթլէ խրիսթիյան քիլիսէյէր իլէ, պիզ տահի ուղղատատ օլտուղումուզու պէյան էտէրիզ։

Աչըգտան խգլար էտէրիզ քի պիզիմ իմանըմըզ. վա-ճիպ օլտուզու իւզրէ, Բիլթապ ը Մուգատաէնին թալիմ էյ-լէտիյի իման տըր. իման անըն գայէտնինէ մուղայիր, վէ լանէթ թահրինտէ ևս եասապ էտիւմիչ օլան մաթլուպաթը նինճէ գապուլ էտէմիմ։ Պինաէն ալէյհ, Բիլթապ ը Մուգատ-տէտուտ վազիհէն թալիմ էտիւմէմիչ խուսուսուաթը գապուլ էթմէտիյիմիզի՝ թէանննիւա վէ խսեան ատտ էտէրէք, պիզի միւլէթիմիզէ խասիմ, վէ քիւլխէմիզին մուխթիպէրի թէս-միյէ էթմէյէ ճէվապ վէրմ՚ը միսինիզ։ Պիզատ միւլէթիմի-զէ գարշը պէօյլէ պիր նիյէթ ևս մէրամ օլմատըգտան մատտ Պօղոսըն Բօմալըլարա եազտըգը (Բօմ. 9. 3) իւզրէ, պիզ քէնտի միւլէթիմիզի օլ տէրէճէ սեվէրիզ քի, պիզիմ իչիւն էրմէնի թէամիյէ օլուննմազ պատի և իֆթիխար օլան պիր խուսուս տըր։ Ֆիլվաղի պիզի էքսէրիյէ Փրօֆէսմանի թէամիյէ էտիյօրըար խսէ տէ, պիզ քէնտիմիզէ պու խսիմ՝ ևս ախէր պիր խսմ իսթիյար էթմէմիշիզ։ Շուբասընը թէ-քէրրիւր էթմէք խսթէրիզ քի, պիզ միւլէթճէ՝ էրմէնի, տին-ճէ խսրիսթիյան վէ հիւքիւմէթի և սէնիյէնին տէ միւլէթիւ թէ-վապինտէն իզ։ Ելինէ տէ, էյէր մէզհէպի ևս մէտէնի խուս-սուսարտա պիր խսթամըզ վար խսէ.—(չիւնքի հանըլմազ-լըգ իտտիասընտա տէյիլ իզ,) անը կէօսթէրմէյէ թէնէզզիւլ պույուրտուղունըզ հաւտէ պիզ մէմնունիյէ գապուլէ հազըրըզ։ Պիլտիյինիզ իւզրէ, ֆիքր և լինսանի ճէպր իւէ տէյիլ, անճագ հագիգաթ խպրապըյէ միւթէէսսիր օլուր. վէ Ալլահըն խաւ-ֆընտան նաչի վիճտանըմըզա գարշը պիր չէյ էտէմէզիզ։

Վէ չիմտի, նիյազըմըզ պու տըր քի, իչպու թագրի-րիմիզ գաթ ը հիւքմէթսիմաթէլէրի լինտինտէ, չայան ը գա-պուլ պուլունա տա, պիզէ չէֆգաթ վէ մէրհամէթ էտէրէք տիւչար օլտուղումուզ թէատտիյաթտան պիզի խէյաս էթ-մէյէ հիմմէթ պույուրասընըզ։ Վէ պիզ գալըրըզ. գաթ ը ֆագըլանէլէրինին միւթի պէնտէլէրի։

Թէատտի չէքէն խրխթիյանլար

Մէկքիւր խոթիտա վէ թագրիրէ սէմ ի խթիպար օյուն-մատըզտան պաշգա, պաշլամըշ օյան թէատի վէ աֆօրօզ իչի վայխախմտա, թամամ ալթը այ գատար տէվամլէ Թաշրալարա տա այնի մէալտէ թալխամաթ կէօնտէրիլտի վէ ապըպլէթ, ամնըլըսըն քի պու թարա վէ ըչտա իչինի տախմի վէ էպէսի գըլմազ մազսէտիլլէ, փաթրիք հազրէթլէրի, 1846 նըն Յունիա 21 ինէ թէատրօֆ էտէն պէօյուք չէնկիք կիւնէնտէ, եանի, Նիրսէս Եալիսկոպոսըն էջմիածին կաթողիկոսու մէհ օյունատուղու կիւնտէ, ալանի սուրբէթտէ օպունմազ վէ հէր սէնէ օր կիւնտէ թէքքրարլանմազ իչդըր, ինճիլի մէտաէլերտէ տէվամ էտէնլէրի գարչը եէնի պիր ափօրօզնամէ մէյտանա կէթիրտի։—Թամամ պուսնան սօնրա իտի ֆի, պիրաատիր՝ ֆիլլիհաղ զաթ ը իւհիս հտհրհ՝ 1846 ինի Յունիսի իպթիտաըսնտա Սթամպօլտա, Թիւրֆիանըն իմ Ինճիլի Էրմենի ֆիլիսկոպի թէշիշ էյլհտիր։

Պիզիմ թարաֆ հազրընտա պիր գաչ սէօզ։—Այնթատա իչին պաշլանմասը չէօյլէ նազլ օյունուչօր։—

*Տօգթ. Մհմհտ էվվելա Տաղիսթան Նէսթօրիւէրինէ միսիօներ կէօնտէրիլմիչ օլարագ, 1844 իւն Մարտ այը իպթիտայլէրինտէ Մուսուլա վասըլ օլտու։ Յագաթի Ամէրիգատան, օլ թարաֆտաքի իչին տուրտուրուլմասը թահմին էօյունատագ՝ սէնէ ի մէզարուբէնին նիհայէթինէ տօղրու Մուսուլտան Պէյրութա կիտէր իչքէն, Պէրէճիքտէն կէչմէյի լազըմ կէլտի։—Պէրէճիքտէն Այնթատա կէչմէք իւզրէ օյան Տէր Գէորգ նամ քահանայա պիր նուսխէ Քիթապ ը Շէրիֆ վէրիպ, պու քիթապտան խոթէյէն օյուր իտի, Հալէպտէ չօգ պուրունտուրուլաճաղընը վատ էտէրէք՝ քէնտիսի տավուչըպ Պէյրութա կիթտի։ Միւտաֆիէյհ Տօգթօր՝ Պէյրութա եէթիշմիքտէն պիր այ սօնրա (1845 ին իպթիտայլէրինտէ)—Օրայա Սթանպօլտան Պեարա վարպտաիտ իտմինտէ պիրի կէլտի։—(Մէկքիւր վարպտաիտ Սթանպօլ վարպտասիտէրինտէն օյուպ՝ ինճիլի էֆքեարա խըզմէթ էթմէսի անլաշըլմասը իւզէրինէ

*Մատթէոս վաթրիք՝ պիր պէհանէ լիւ քէնտիսի Բաւխա հուտուտլարընա աթմաղա չալըշըպ՝ նախլ ի մէրամ օլմա-ծըղընատա, երուսաղէմ վանքընա կէօնտէրմէ, վէ մէրզուամ տախի էմրէ լմթիսալէն հօլա չըպըպ Պէյրութա վասըլ օլ-տուղունատա, տահա իւէրի կիթմէյնպ, իւղէրինէ աշխարհա-կան պիր պըյաֆէթ ալարագ օրատատա մէնք էյլէմի). Տօղմօր Սմիթհ Պէյրութատա պուննունէլ մուասկֆէ փէյատա էմտիք-տէն ոնրատա, հէտինէ պիր գաչ առնարպ թիւրքճէ քիտապ վէ-րիպ (1845 տէ) Հալէպէ հօլատաը, միւսամպէյհ Հալէպէ կէլիպ օրատատա պիր Այնթապլը թահմիր կէօրէնէք, (նազարըպ Գապիկ) պուր քիթապլարատան կէօթիւրիւպ, Այնթապատա ֆիրուսիթ էմմէնինէ անատ թէքլիֆ նէյր իսէ տէ, մէրզուամ ապըրընըր։ Ֆագաթէ, օր վագըթլատատա պիրթիթնատուճ Հալէպէ պուր-լունան Այնթապ Առաջնորդը Մեսրոպ Եպիսկոպոս իւսիսատի վէրմէկի իւղէրինէ, մէրգիւր Գապիկ իտայը քիտապ ալըպ Այնթապա կէթիրիր։

Պիր ագ ոնրատա Պեյրութ վարդապետ քէնտիսի տախի կէլիպ քիւիսէյէ էնէրէք Մեսրոպ Եպիսկոպոսատա միւսաֆիր օրատա իսէ տէ, ֆէբրուարը ունի (1846 տա) Այնթապա իւքինճի ոչֆէրինատ քիւիսէտէն պաշգա պիր մահալա էնմէյէ մէճ-պուր օրատա, չիւնքի քէնտի ալէյհինատ վաթմրիքճանէ թա-բաֆընատան իտալիտաթ հէմիշմիշ իտի։—Պու արագատատա իւ-տի քի, Միքայէլ վարդապետ տախի Այնթապատա կէօրիւ-նիւշ՝ պաթէն պաշկամըշ օլան իշչ էվինէյի թիշվիպ վէրտի։— Մէգքիւր Միքայէլ վարդապետ Փրօթէսթանթլարատան, վէ նա քիւիսէնէն իսկահընը մէրզպ էտինէրատէն օլմայրա՝ իշչի-թէ մէյտաղ պիրի իտի իսէ տէ, մալիւմաթ վէ պէյտաղաթ տա-հիպի, վէ ուէյ խուսուսա վաթրիքճ ատղրուս պէյնի խուսուս-մէթի օրատուղունատան, էօթէտէ պէրիտէ, քիւիսէնէն հանըշչ թատիմաթընա գարշը ոէօյնէյիպ կէզմէքատէ իտի. նիճէ քի պուրատատա տախի, քիւիսէտէ, իւչ տէֆա պուս մինիպրու վաղ-լար էյլէմիշ տիր։

Կիրէք անլաչըլան լուանաս Բիթաղ ը Շէրիֆ օղուն-մասընըն վէ կիրէք Պետրոս վարդապետին էմէյինին նէթիճէսի օլարագ , Այնթապատա Ինճիլին թալիմաթը իւէ միւնէվվէր զըլընանլարըն ատէտի կիւն պէ կիւն արթմագատա օլուագ , պիր մխիթար թալէպ էթմէք իւզրէ տէֆեաթէն Պէյրութա հաղարըլար , վէ Մր . Ճոնաթըն կէօնաէրիլագ իսէ տէ , Այնթապա կէլմէք իչիւն տահա միւսաիր վագըթ պէքլէմէք իւզրէ մէրդում պիր միւատէթ Հալէպագ մէքա էյլէտի : Յապագաթ անատն էվվէլ—1847 նին իսկիտաէրինտէ , Սթանպօլատան Մր . վանկինէվի կէլիագ , Պետրոս վարդապետ իւէ պէրապէր Այնթապատա պիր միւատէթ էյլէնէրէք , պիրտաէրէրէ էմր ի թալիմատ էտիւդ հարաբատ էյլէտի , վէ քէնտի Այնթապատան չըգարդատան պիր կիւն ատնրա , Պետրոս վարդապետ չէհրետէն թարա էտիւտի :

Օւ աէնէնին (1847 նին) օրթագարընա տօղրու , Այնթապատան , Գարամանիկ Մարկոս , Փօղաս Աւետիս վէ Գրիգը Կապուտճու նամատն պիրտաէրէրէր , Մր . Ճոնաթըն իւէ կէօրիւշմէք , վէ Բիթաղ ը Շէրիֆաէ անատն թալիմ ատմագ մագսատիւյէ Հալէպէ կիտիթտիւէր . ֆագաթ օրտայա վիւսուլէրինտէն պիր գաչ կիւն ատնկրա , Տէր Մարկարը տէտուխէտիյէ մահպէտէ իւզա էտիւտիւէր , վէ գարչըտաքի պու գատարըյէ տէ գանի օմայըզ՝ վարա գաղանըլմըչ օլարագ՝ մէզքիւր պիրտաէրէրէրի նէֆիւ էյտիրմէք իւզրէ իքէն , Ամէրիգան վէ Ինկիլիզ գոնսօլոսարընըն միւսաիրէէտիյէ մահպէտէն չըգարըլագ՝ պիտաէյամէ Այնթապա տէտոնտիւէր :—Պունտան ագ ատնրա , Մր . Ճոնաթըն տախի , Հալէպ փաչասընա խիթապէն Սթանպօլատան պէքլէտիյի էմր ի տամիյի (զանընըմճա Նագաչ կարադէտին էէտիյէ) կէթիրթմիչ օլմադըա , անըն մաթրուսպաէնճա , փաչատան Այնթապ հիւքիւմէթինէ տախի թավսիյէ թահսիլ էտէրէք՝ Պետրոս վարդապետ իւէ պէրապէր Սեպտ . 23 տէ , Այնթապա վասըլ օլտու , վէ 12 կիւն գարանթինա պէքլէտիքտէն ատնկրա չէհրէ կիրիպ , գարնտաչլար

լէ կէօրիւշիս։ Այնթապտա գալտըղը իւր այ մուտուէթ զարֆընտա նասիհաթ վէ թալիմ թարիգիյլէ էլլի իլէտի։— Հէր նէ գառար իհթիյաճ քեարանէ տավրանարագ՝ էմր ի սամի գուվվէթիյլէ կէլտի խէ տէ, ատավէթ վէ մուգավէ-մէթ, մուվազաթաթ օլտուն գալիպ կէլիպ՝ վազիֆըն գամիմա-գամընըն,—Պաթիմալ պէյին,—կէօնիւլ գազանըլարագ, միւ-մանիէյհ Այնթապտա անճագ սէքիզ հաֆթա էյլէնճէքտէն սօնրա, Պէյրութ վարպապէտ իւլ պէրապէր, ավամ պիր իւ-տիհամ թարաֆընտան, թաշլանարագ, վէ էնվա ի հագարէ-թէ մաղհէր էտիլէրէք Տեկտեմվրի 1 տէ Այնթապտան նէֆի էտիլտի։—Օլ վազըթլարտա Այնթապտա պուլունմագտա օ-լան Մ[illegible]քայէլ կաֆթողիկոսուն պու վագաատա նէ տէրճէ պի-մէտիսէլ օլտուղունու պիլմէզ խոէք տէ, չու գառարը մա-լիւմ տիր քի պուրատա պուլունտուղու միւտուէթտէ՝ նի-կոդէմոս հալընտա եաշայանըլարտան նիչէյէրի հէրի քիլիսէյի կիթապէքտէ պուլունտուղար։—

Մր. Ճոնաթընըն Այնթապտան էլճաթըլմասընա պու կիւն թամամ գըրդ սէնէ պիր այ տըր։ Վէ անտէն՝ պէտ պէշ օն կիւն սօնրա խոի քի, Տօգթ. Սմիթի՝ Մարաշ թալիգիյլէ Այն-թապա վասըլ օլտու։ Վէ չաւուճագ պիր գալապալըգ թօփ-լանըպ՝ պուննա տա այնի մուամէյէտէ պուլունմագ միւրատ օլունտու խոէտ, հէր փամբըղթըյա եապմա վէրէնէյէրէն օլ-մատըղընտան, նէյնինտէ ֆէրմանը պուլունտուղունու վի գահիմագամ իւէ կէօրիւշճէյինի պէյան էտէրէք մէքա էյլէ-յէ՝ իչինէ պագտը։— Միւհամէյէհին փէք չէճի վի ճէտուր պիրի օլմասըյէ պէրապէր, գայէթ էհլիյէթիւ վէ հագիգ պիր հէքիմ օլմասը տա, պիւա չիւտհէ քէնտի խըզմէթինէ գուվ-վէթ վէ գըյմէթ վէրտի։— Իչինէ պու գաթ խոի քի 1848 Ծունվար 1տէ Այնթապտա իւէ Ինճիլի Բիւիւճէյի Մէչքիւ էյ-լէտի։ Մէզքիւր քիլիսէ սէքիզ ճանտան խարապէթ օլտու-գու հալտա քեշէքքիւլ էյլէտի. վէ խամէների չոճնալար տըր. (գու կիւն գունալարտան անճագ պիրի տաղ գալմըչ տըր, տօն-

բաքի), Գալաամանիկ Սալպիս, Գլլճը Կարապետ, Փօլաթ Ա-ւետիս, վարմապսըղ Գրիգոր, Պարսում Օղլու Գրիգոր, Լուբ-չիկ Աւետիս, չօլապ Յարութիւն վէ Լեւոն Մանուկ։

Տօղթ. Մինհ, օլ սէնէնին Մարա այլընտա պուրատան հարաքէթ էտիպ 6–7 այ սօնրա, հանի Հոկտեմբերտէ, ֆա-միլեասըլէ պէրապէը տաիմի սուբէթտէ գալմազ մազսեխյ-լ պուրայա կէլտի։ Յոգաթ քէնտինին գայդուպէթի էս-նաընտա, Մր. Շնայար մուվաֆֆագ օլարագ եապը պուրա-տա կէչիրտի։— Պիլտիյինիվ Լուղրէ 1848 սէնէսի պէօյիւք գօլէրա սէնէսի լոմ լոէտէ, Տօղթ. Մինհ կիմմէղտէն լա-ղըմ կէլէն իւտաճլարը թէրճիպ վէ թէտարիւք էմմիշ օտաս-պունտան, պու քիւչիւք ճէմիյէթ օ ճիւղտէն պէօյիւք պիր պիյան չէքմէտի։ — Պիտայէթ թէվարիխի հալինտէ պու գա-տարը քեաֆի սայըղ՝ օղ ճիհէթտէ զիյատէ իւչերի կիմմէյիպ անճագ պու կիւնքի հալը գըրդ սէնէ էվվէլին հալը իւչ պիր գաչ տագիպէ մուզայէսէ էտէյիմ։ 1848տէ պիր թէատոյիյ մաղհէը զանի պիրատէրլերին Տօղթ. Մինհ իւչ պէրապէր գայտնըղ մահալլէսինտէ Գլլճը Կարապետ նամ պիրատէրին խանէսինէ կիրտիյինի վէ օրատա Բապպա վէ հէմ ճէքտիկէ-րինէ թէահիւտ էյլէմիքլէրինի կէօրէնէլտէն նիչէլերի հալա սաղ տըրըլար։

Անլէր պու կիւն այնի չէհրտէ 911 ազատը օլան իւչ ին-ճիւլ քիւլիսէ վէ Գօլէճտէն վէ ալի գըղլար մէքթէպլինտէն պաշգա՝ օղլան վէ գըղ, 400 չօճուգլարըն թոպլամինէ վասի-թա հալինտէ 9 մէքթէպլերէ մալիք, վէ պունլարըն, վէ մինպէրլերլինին մէսաբիֆինի գայըրմազ հէմ սաիր խայրխահ մազսատէ խըզմէթ էթմէք իւչիւն, հիւսնի բիզալերիյլէ սէնէ-տէ, 45000 ղրշ. գատար ապէէ լոմա էտէն, վէ հիւքիւմէթ ի սէնիյէյտէ քէնտի գազանճլարընտան՝ սատէ պէտէլաթ ը աս-քերիյէ նամըյլէ սէնէտէ 60,000 ղրշ. կիպի վարա վերէպլէն 3000ի միւթէճավըղ ճանտան իսդարէթ պիր Փրօթէսթանթ ճէմաաթը կէօրմէքտէ տիրլեր։

1848 ին օլ ճիւղի մայասը զըրգ սինէ վարձընտա նէ դատար իամուրա թէէսիը էթմիշ օլուռլանուռ անլամազ իսթէը իսէնիզ, պունտան իքի հաֆթա էվվէլ կէլմիշ օլան 49 նուռմէրօլու Աւէտարէրի պագընըզ։ — Օրատա պէօյլէ պուլուրսունուզ.—չիմարի, Կիլիկիա իթթիհատը տաիրէսինէ 33 քիլիսէ, 4000 գատար քիլիսէ ազասը, վէ 14,000 գատար Փրօթէսթանթ նուֆուս օլուռ, պունլարընն ազասընտա (սատէ հէրլիսէն օլանլարը) 16 չօպան, 14 վարիզ վէ 85 մուաւլիմ իշլէմէքտէ իմիշ։ Մէկքիւր տաիրէտէ 95 պագ մէքթէպ օլուռ՝ պունլարտա 3500 գատար թալէպէ թաւիմ գապուլ էթմէքտէ իմիշլէր, իշտու իթթիհատըն ճէմիյէթլէ-րինին մէքթէպ, մինագէր, վէ տիկէր խայրխահ իշլէր նամը-նա վէրտիքլէրի մէպլաղ սաթի պիր սինէտէ (1886 տա) 155,000 ղուրուշա պալիզ օլմուշ տըր։ Վարընըն Աբեւելք վէ անըն ճհճիպ վէ վիճտանըզը մուխալիրի Կիլիկիա Փրօթէս-թանթլըզընը լէքէլէմէյէ չալըշընըն պու բաղամլար,—պու ֆէտաքէարլըզլար ինտան ահճլըզընըն վէրէճէյի նէթիճէլէր տէյիլ իմիշ։ Բրիտանիան վէ ինճիլինտէն պաշգա. պունլարը թէֆթիշ էտէպիլէն տիկէր պիր զուվվէթ պէն պիլմէմ։

Պիւթիւն Թիւրքիա Փրօթէսթանթլըզընա պագտըզը-մըզտա նա՞սըլ պուլուսյօրըզ։— 1848տէ 166 քիլիսէ ազա-սըյէ անճագ 6 քիլիսէ վէ պէպէք մէքթէպլինտէն պաշգա, սաթի պիր գաչ տաի մէքթէպ մէվճուտ օլուռ՝ պիւթիւն Փրօթէսթանթլարըն տաէտի պէն գատար նուֆուս հիսապ օլունույօր իտի։ Շիմտի իսէ, Ամէրիգան Պօրտուն 1886 սէնէսի մազպաթասընտա պագտարագ՝ տէրուն ի մէմլէքէթտէ 102 քիլիսէ, 8811 քիլիսէ ազասը, 361 մէքթէպ վէ 13,333 թալէպէսի վար տըր. պունլարտա, հէրլիսէն օլարագ իշլէ-յէն իշճիլէր 59 չօպան, 93 վարիզ, 413 մուաւլիմ տիր. քիլի-սէ ազալարընըն վէ մէքթէպ թալէպէլէրինին սըյրըսընտան գըյտա էտէրէք պիւթիւն Փրօթէսթանթ ճէմաաթըն նուֆուս-ուս 40,000տէն էքսիք օլմայաճագ տըր։ Հէփսիսի պու գա-

տար օլմայըպ՝ տահասը վար։ Թիւրքիա Փրօթէսթանթլըղը ղըզ վէ օղլանլարընն թէլպիյէսի իչիւն 22 ալի ւեֆթիպ, վէ պուընլարտան մատա տհօրթ Գօլճ վի իչ Իլճ ի Իլանի մէտրէ-սէլէրի կէօսթէրէ պիլմէքտէ տիր։

Սահիհ տիր քի, Թիւրքիա Փրօթէսթանթլըղընըն կէչմիշ ղըզըպ սէնէլիք թէվարիխ սահիֆէլէրինին ճիւմլէսի տէ փարլապ վէ միւճէլլա օլմամըշ տըր։— Թապտիր էյլէմիք-լէրի խրիսթիյանլըղըն. ահքհամը մուղայիրինտէ հաշայաթագ թաշըտըղլարը չէրիֆ իսմէ հագարէթ տավէթ էթմիշ, վէ Մքսրըն խապինէսինի Քրիստոսըն սիմէմինէ միւրաճաճահ կէօզէթմէքլէ լուհանի վէ էպէմի եէրինէ, տէօնիւպ՝ պէմանի վէ ֆանիյի ինթիխապ էթմիշ օլանլար ֆիլ վաղի ապ օլմամըշ տըր։ Հապիպաթ տըր քի՝ եէր եէր քիլիսէլէրտէ վէ ճէմիյէթլէրտէ դարըշըպլըպլար վէ կիւճիւքլէր էքսիք օլմամըշ տըր։ Յոգաթի պիր թարաֆտան տէլիճէ թէմսիլի, վէ տիկէր թարաֆ, եէնի պիր ճէմիյէթին թէճրիպէսիզլիք նէթիճէլէրինէ մազհէր պուլունմաճաղընըն հագիգէթլէրի պուընլարը զօլայճա թէֆթիր էտիպիլիրլէր։— Պիր հաշմէթլի նէհրին սահիլինտէ ճիւզի սու ապընթըլարընըն թէրս թարաֆա ագմալարը օլ պէօյիւք սու պէտէնինին օղիանոսա տօղրու թէպատիւմիւնի իհսալ էտէմէտիյի վէ եախօտ եէրինի սէվմիշ պիր ֆիտանտա, թէք թիւք ֆիլիալէրին գուրսումաը անընն նէչիվ ու նէմա պուրմաընա պիր մանի օլմայըպ, ղէման միւրուրիյէ ուղուս պիր ագաճ, հէյէթինի ալտըղը միսիլլու, էքինճիլէր Փիրինին չարգտա վագը քէնտի պատիմ պաղչէսինտէ զարս էյլէտիյի պու խարտալ թօխուսու տա, պու կիւն օլտուղու կիպի, տալլարընտա հավա պուչլարընըն իսթիրահաթ էտէճէյի, պէօյիւք պիր պէտէն օլապիլմիշ տիր։

Ջիյաոե վագիընըզը ալմայարագ մատտէմիպին իսթար էյլէտիյի պիր իլքի միւթէչաա իլէ էնճամա կէչէլիմ։—

ԷվվէլԱ.— Ճեննապ ը Հագգա ատզ ը թհշհfffիւր հտեիիմ։

էյէր, առի հըլպաշըլարըմըզտա, մէսկրըմ վէ թէշէքքիւր իչիւն քեաֆի սէպեպլէրիմիզ պուլունուբ խէ, պու կիւնքի գամ պէ գամ գիւյառէ տէյի՛մ մը ուր։ Պու պատառ պիր կիւճկիւչլիւմիւզ վար խէ, ահիպլիյիմիզ ուր։— Ալլահըն մալէպ էյլէտիյի տէրէճէսինի իֆա էմմէքտէ օլան գուտրէթմիպլիյիմիզ ուր։ Ելինէէ, պէօյլէ սըրատատա իճրասը վէք միւնասիպ օլան ֆարղլարըմըզտան պիրի նէ օլաուպուհու էմռալ ը Սիւլէյման պիրպէ կիւպէյճէ պիրտիրիյօր։ «Մալինտէն վէրմէքլէ Բաղդը թէմճիտ էյլէ»։

ՍԱՆԻՒՆ.— Մազիյէ ճէ՛ գասար վիճէիբցար իզ։ Պիրպէ խոթար օլունան իքինճի պիր միւթալաա պու տըր։ Սահիհ ուր քի, լէվազըմաթ ը պէյնիյէմիզ իչիւն,—թաամըմըզ, էլպիսէմիզ վէ տիկէր հաճէթլէրիմիզին իքմալը իչիւն, պիզատէն էվվէլքիլէրին, էմէք, գահմէթ, վէ մարիֆէթլէրինէ միննէթտար իզ, ֆագաթ չիմտի անլաթմագ խոթէնիյիմիզ օլասը տէյիլ տիր, անճագ քիւլհանէմիզին իթարիխի ճիհէթինտէ տիր։

Էյլի խաթրընըզտա տըր, նէ՛ էնտիչէլի պիր սէնէմիզ կէչտի—Սուսուպ—ալմը այ ահվամ էտէն գուրուս, վէ սըճագ վէ թօղլու հավալատտան ատնրա, նէ՛ խօշ խոի եաղմուր։ Նէ՛ գանն էտէյսինիզ, չու ատն ալմը հաֆթա գարթընտա, սէմա պիզի նէ՛ ապամ պէրէքէթ իհտան էյլէտի, 188 փարամագ, հէր միւրէպպատա արշընն եէրէ 100 օգպա սու տիւշիւր, տէմէք քի, հէր պու քիւհանէնին թաապանը գատար մահալա 35,000 օգպա գատար սու էնտի։—Հիչ խաթրըմըզտա կէթիրմի՛ք մի քի, պու սուլարը Պահր ը Սէֆիտատն,—վէ ալէքսանսուս, պիզատէն պինէէրճէ միլ իրագ օլան Հինտ Օգիանոստանան ճէմ էտիպ՝ պիզի եէթիչտիրմէք իչիւն, Շէյմ, հավա իլէ պէրաապէր, նէ՛ գատար իչէտի,—նէ՛ գատար գուվվէթ սարֆ էյլէտի։—Պու կիւնքի պուլունտուղումուզ քիւհանէճ հալ հէման պէօյլէ տէյի՛լ մի ուր։ Նէ՛ ապամ վէ մոհթէէլիֆ պէրէքէթլէրիմիզ վար տըր։ Է՛յ նէտէ լի հապըր, նէ՛ պախթիյարընըզ։—Ապէ վէ լուհանի թաւիմ իչիւն պիտ

պաչ ֆիթապարընըզ վար.— Մեֆթեպերիճիզ վար.— Քիյիսեճիզ վար.— Կիրակի մեֆթեպերիճիզ վար.— Սիզին իչիւն տիւշիւնիւպ իչկիճի ատիվերիճիզ վար.— Պէլլի սէլէֆլէրինիզին արտու կոփպ տէ նախլ օլմատըգլարը, պիր չօք պէրէֆէյէրիճիզ, հիւրիյէթիճիզ վար:— Լաքին, պուննլար քէնտիլիքլէրինտէն կէլմէյէն: Պու բուհանի հազմուրլար պուննտան գըրգ սէնէ էվվէլ Ամլանթիքտէն էօթէտէ սուուտ էյլէյէն, իման վէ ֆէտաքեարլըգ պուլուվթլարընըն նէթիճէլէրի տիր:— Պու կիւնքի մալիք օլտուղունուզ պէրէքեաթտա, Տօգ. Սմիթհին Մր. Շնայտըրըն, Պեւրոս վարդապետին, Մր. Ճօնսթընըն վէ էմտայընտան օլան ամէրիկէլիլէրին նէ գատար հիսսէսի պուլունտուղունու հիչ թատսավվուր էտի՞յօրմուսունուզ:— Թա կէնճլիքլէրինտէն բարեպաչտ Թանըլան Լուրչիկ Աւետիս, Պարսում օլլու Դրիգոր վէ Պօղոս խալֆէնին.— Սատէոիլ փարմագսըզըն, Սահիպ ի Սէպաթ Տէր Ստեփաննոսեան վէ պունլարընը միւմին իւֆիվլէրինին ինտանլարտան քիմսինին թատկիր օլմայըպ՝ անճագ Ալլահա մալիւմ օլմագ իւզրէ, պիզիմ կիւնլէրիմիզ իչիւն, լութֆունլահը տիւէմէք պատրնատա քէնտի խալվէթէրինէ կիրմէյէրինին՝ սէմանըն պիքրիյէթ քիմսանընտա ահէպա դա՞չ գայրը վար տըր:—

Ի՛յ 1888ին ճէմաաթը, պիզտէն նիչէյէրի տահա տօղմամըչ իքէն, ահէպա պիզիմ իչիւն տէրկեահ ը իլահիյէ գա՞չ ամըլլէր չէօքտիւ:— Խայրըմըզ իչիւն գա՛չ տիտէլէր եաչ տէօքտիւ.— Նէ՛ էօմրլէր ֆէտա օլունտու, վէ նէ՛ էմէք ու պահմէթլէր չէքիլտի տէ, էլեէվմ պու պէրէքէթլէրէ նախլ օլտուղ:— Էֆէնտիմիզին պուլուրտուղու կիպի «Պաչգալար էմէք չէքտիլէր, սիզ անլէրին էմէյինէ տախլ օլտունուզ»:

Իչիւնճիւ պիր միւթալաա տահա:— Պու տախի մազիսհի իւզերիմիզէ թերէքքիւպ հսհի վհասուիյէր, եախօտ միւսթագպիճի օլան պօրճունուզ տըր:—

Ալտըգ խէ վէրմէլիվիզ, պիզէ թէսլիմ օլտու խէ,

պիպտէն ոօնրաքիլէլէ քէմալ ը սատապաթլ թէպլիմ էթմէ-
լիյիզ։ Մէվգիլիմիզ, Բէհխուատալար վէ թալանթ ալանլար
մէվգիի ոլը։—Պիզէ կէլէն սէտա, Տիմոթէոսա կէլէն սէտա
տըր,—«Իմանէթի հըֆզ էյլէ»

Կէօրտիւյիւնիւզ իւզրէ, պուրատա պէօյիւք պիր սի-
ւալա կէլիպ եանաչմըշըզ։—Գանատթպախշ նէթիճէլէրինէն
տօլայը մէսրուբ վէ միւֆթիէլիր պուլունտուդումուզ իչպու
պըրդ սէնէլիք թէպատալիւմ վէ նէմա ածէպա տէվամ էտէ-
ճէ՞ք մի, ճօպա, նիչէ ըզըտալատա միւչահատ օլունտու-
զու կիպի, պու սա ինգըլըզտա վէ զէվալա նիւզ թուրթաճապ
մը տըր։ Ինայը էմէք վէ մէսաբիճի իւչ մէյտանա կէլիպ,
մահտուզ վէլմէյէ պաշլամըշ օլան պիր պաղըն, խարտապա
նիւզ թուրթմայըպ տա, օ էյլի հալտէ տէվամ էտէպիլմէյէն
իչիւն, քէնտինի մէյտանա կէթիրէն էմէք վէ զահմէթին
տէվամ էթմէյէ պիր չարխ ը գաճի օլտուզու կիպի, մանըք
օլտուզումուզ իչպու իւտհանի պէրէքէտի վէ ահմէյնին տէ,
զէվալտան սէլիմ պիր հալտէ, արթըպ տէվամ էթմէյէնինն
չարխ ը մուրթազը, վիւճուտու իչիւն ամիլ օլան վէտահիճին
հանի, իմանըն, գուտսիյէճին, ֆէտաքեարլըզըն վէ էվա-
միր ի իլահիյէյէ նիւտաաճըն տէվամ էճմէյէ պիր։ Ինօզ խէ,
պէէլի պիր քի ֆէտատա վէ զէյալէճի մէյտան պուրուզա հավու-
գաթըն իւզէրինէ ճէհաննէճին գատիմ գալըն փէյտահ թէք-
բար չէքիլիր։

Պիր գաճմըն թէպատիւմ վէ թէրտպիխ մէսէլէսինո-
տէ, քէսրէճին, սէրվէճին, վէ թալիմ ու թէրպիյէնին պէօ-
յիւք պէօյիւք հիսսէլէրի պուլունտուդունու գատուզ էտէ-
րիմ, լաքին պուննլարտան պաշգա, ախալագի փաքըզ, վէ
ալէխսանտրա, ճիւմլէսինէ թէմիլ մագամընտա տուբան,
հագիգի տինին գուվվէթի պէրապէր օլմատըզընտա, անչէ-
րին արզու օլունան մագսատին հուտուրինէ քնաֆի օլմա-
տըդըզընը տա իգրարա մէճպուրում. Բէյամ ը Շէրիֆ վէ
թէճրիպէ պիր իթթիֆագ պուննու թաստիգ էմէմէքտէ տիր-

լէր։—Հա՞նի Նաթուգոդոնոսորլար հիւքիւմէթի.—հա՞նի Մըսըր.—հա՞նի գաւիմ նուհնան վէ Բօմա տէվլէթլէրի։—Սէրվէթի վէ գուարէթի, վէ մարիֆէթի վէ ագամէթլէրի, քէնտիլէրի պու անէտէք նի՞չիւն եաչատամատը։—Պիր միլլէթին իգպալ ու սաատէթի քէնտինին Ալլահփէրէսթլիկի նիսպէթինաէ օլտուղունու իյզահ իչիւն, Իպրանի գամբնատան էլի պիր միսալ պուլապիլի՞րմիյիզ։—Ասրըմըզըն էն միւյլէսսէր վէ իգպալը միլլէթլէրի՝ Ալլահտան էն գիյամաէ գօրգանլար, վէ խրիսթիյանլըգ թէէսիրի թահգինէ էն եագըն կէլէնլէր օլտուղու, ածէպա բանի կէլէ պիր քէյֆիյէ՞թ մի տիր։—Պիլմէ՞զմիսինիզ քի, Ալլահ գիւքրինի՝ տիւրլիւ նօլլար իլէ քէնտի ատալարընտան թարա էթմէկ գաատինաէ պուլունան Ֆրանսըզլար, ճիւմլէ իլմ ու սէրվէթլէրիյլէ պէրապար, սայքի տահմա, չալգանթը վէ պուհրան իչինաէ հաշայօրլար։—Նէվի պէչէրին ալթը գինէ սէնէլիք թէվարիխի, միլէ վէ ագվամըն գաատէրինէ հիւքմ էյլէյէն, օլ պէօյիւք գահաէ ի իլահիյէնին,—հագիգի մուվաֆֆագիյէթին էտասը հագիգի տին օլտուղունուն,—խիլաֆընատա օլմագ իւզրէ հէք գիր վագատա տահա կէօռթէրէմէյիչ տիր։—Գօտ տը Նափօլէօնա նէ՛ գատար բուղդէթ օլունտա, վէ տէվլէթլէրին գանունչինատարը նէ՛ տէրէճէ ագլ վէ գինն սարֆ էթտէլեր, ագվամըն հազըրընը վէ միւսթագպէլինի թաչին վէ թագտիր էտէն օլ ուղուս գահաէի հինէ Թէվրաթատա, Մէզմուրատա, նա Ցիսուսըն վէ Պօղոսուն սէօզլէրինաէ պուլուսրուզ։—«Սալիհլէր զէմինի թէվվէկքիւլ էտէճէքլէր»։—«Բատգ գօրղուսունուն նէթիճէսի սէրվէթ վէ իզգէթ վէ հայաթի տըր»։ «Նէ՛ միւսլաման էք տիր օլ գամմ քի, Ալլահը էհօվա տըր»։ կէրէք Նինվէ խարաապալաբընը կէղ, կէրէք Ֆիլիօն էհրէմլէրինի, կէրէք Պապէլի վէ կէրէք Երուսաղէմի, ճիւմլէսինինն իւզէրինաէ տէ Իչաեանըն թագիրինի եագըը պուլուսրուսուն։ «Անա խլատմէթ էթմէյէն, միլլէթ վէ հիւքիւմէթ հէլաք, վէ օլ միլլէթլէր պիւ քիւլլիյէ խարապ

օլաճադլալ տըր»։

Սէրվէթ, գուվվէթ, վէ ասը ը հազըր մէաէնիլէթինէն սէմթիւրրասընա տօղրու սուսուտ էյլէյէն Ամէրիղանըն՝ քէնտի պու հալինի հըֆզ էտէպիլմէսի անճագ պիր չարթ իլէ միւամքէն տիր, հանի, օլ նօգթայա վասըլ օլմալարընա սէպէպ օլան մէպտէլէրինտէն, վէ մուհաճիր վէյտէրլէրինէն, ինճիլի էսասլարընտան այրըլմամագ չալըժըլէ, նօզ իսկ Երէմիանըն իխտարաթը 2,500 սէնէ էվվէլ սահիհ օլտուգտու կիպի պու կիւն տախի սահիհ տիր։ «Պիր միլլէթի նա մէմլէքէթի հագգընտա, պինա էտէճէյիմ վէ զարա էտէճէյիմ տախիմի անտէ, էյէր օ՝ քէլամընը տինլէմէյէրէք ինտիմատ քէօթիւ օլանը իշլէրսէ, պէն տախի, անա իհսան էտէճէյիմ տէտիյիմ խայրտան վէչիման օլաճաղըմ»։ Է՛յ ատամլարըմ, իշպու քիւլլի զահմէթ վէ մէսաբինի վէ ֆէտաքեարլըղ իլէ զազանընըմընչ օլան րուհանի պէրէքէթի չիւպհէմ նօզ քի, զայա էթմէք խաթէմէզտինիզ։ Էյի պիլիյիմ քի, գինքըլէրի ինտինիզտէ, զայէթ մուգատտէս օլան վէտէրլէրինիզին սիզէ իթա էթտիյինատէն թէնզիլ էթմէյէտ, հաթթա խուշէրինէ զաթ պէ զաթ զամմ էտէրէք, սիզտէն ատնկրա կէլէն էվլատընըզա թէսլիմ էթմէք խաթէրսինիզ։ Ինանըրըմ քի, կէլէճէք նէսլին, սիզտէն տահա բահաթ, տահա զուվվէթլի տահա միւթէտէր վէ տահա գէնկլին օլտուգլարընը խաթէրսինիզ։ Ֆագաթ չուրասընը ունութմայըն քի, հավա սու, վէ միւնասիպ թաամ սըհհէթէ, վէ եապմուր իլէ կիւնէչ մահսուլաթա, տէյիշմէզ չարթլար օլտուգու միսիլլու, սիր ճհմիյէթի մաsեի վէ մաճհիի թհաազդիսի sէ, Ինճիղիճ պիյան հյլհէյիի վհպsէհէր մուճհպինճհ ևաշաևասընա վհրպաթ տըր։

«Բապալ գօրգուսու, մէնալա ը հայաթ տըր»։ «Սալահ պիր միլլէթի թէրֆի էտէր, ամմա կիւնահ գավմա ար տըր»։

Է՛յ մուհիպպ պիրատէրլէր, ունութմայըն քի, քիլիսէնին գուվվէթի սայըտա տէյիլ, գուսուրլէմէտ ամը։ Պու չարթ մէվճուտ օլուր իսէ, պիր գաչ սէնէ զարֆընտա զրգ՝

գըրզ պին ալապիլիր։ Պու շարք մէվճուտ օլուր խէ, Ճիտուսուն հանընտան պէչ օն քիչի տալըլըր, վէ պիր միւտաէթ սօնկրա պիւթիւն էվրօփա վէ Ամէրիգայը, իւչ տէօրթ եիւզ միլիօն թէվապի իլե տօլտուրապիլիր։— Թիւրքիանըն 100 դատար ինճիլի քիլիսէլերի, սայը ճիհէթիյլէ, մենտուպ պուլունտուդլարը միլլէթին եիւզտէ պիրի պիլէ օլսալար, Ճիտուս վէ անըն էվամիրինէ սըգը սըգը, հաիբըշտըգլարը, վէ ինճիլին սատ վէ խալիս թալիմաթընտան սաիմաստըգլարը թագտիրտէ, պունտան սօնկրաքի դըրզ սէնէտէ պէօյլէք պէօյլէք իշլեր կէօրէճէքլերինէ քէֆալէթիմիզ հօգա-րըտան տըր։

Վագթըյլէ պիր խրիսթիյան կէնճ խաթունուն զէվճի էօլմէսի իւզէրինէ, գօճասընըն պօրճլու օլտուդու ալաճագ սահիպի պիւթիւն էվ էշեասընը, հաթթա խաթունուն վալիտէյնինտէն քէնտինէ միրաս գալմըշ օլան պիր էսքի Ֆիթաալը Շէրիֆէ վարանատէք, ճիւմլէսինի պիրէր պիրէր միւգայէտէյէ չըգարըր։— Հէփսինէ բագը օլան պիքէս տուլ գարը՝ պու մուգաատէս թէպէրրիւքիւն՝ պիւսպիւթիւն կիթմէսինէ տայանամայարագ, պարի քիթապընը գափադընըն ափքիմիզ օլտուդու պիր թէլ իփիլիք քէնտինէ պիր պէրկիւզար գալսըն տէյիւ անը չէքտիյինտէ, գափագ սէօքիւլուպ ալթընտան չըգան պիր քիրլի քեաղըտ մէրգումէյի վէ հէր չէյինի դուրթաարսը։ Մէգքիւր քեաղըտ փէտէրինին սաղըըղընտա օրայա գօտուդու պէչ ալթը եիւզ լիրալըգ պիր փօյիչա իսմիչ։—

Է՛յ մուհիպպ պիրաատէրլէր. պու ճէմաաթըն ազասընտան պիրի հալինտէ, սիզէ պիրաատէրանէ թաալսիյէմ պու տըր։— Հէր նէտէն տէ վազ կէչմէյէ բաղի օլուր իսէնիզ, էհլ ի իման վէտէրլէրինիզին պիր չօգ տուաալար վէ կէօզ հաշլարըյլէ սիզէ թէսլիմ էյլէտիքլերի Ֆիթաապ ը Մուգաssհատհ այրընայընզ։ Հէր մուգայատանըզտա սիզէ բահաթ վէ պէրէքէթ վատ էյլէյէն սէնէտ օլատա տըր։ «Թագվա հէր

չէյէ ֆախռէլլի տլլը, չէւնքի անտէ չիմտիքի հայաթըն վաստը վար տլլը»։

Ֆէլսէմ էտին, հէր նէյի ուշուտուր լսէնիպ 144ւնճի Մէզմուրան ոօն այէվինի ուշուէթմայըն։— Նէ՞ մլուպարսէք օլ գավմ քի Ալլահը ևհովա տլլը։

ԱՅՆԹԱՊ ՓՐՕԹԷՍԹԱՆԹԼՂՆԵՆ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ*

ԵՅԱՄ Ը ԴԱՏԻՄԷՅԻ *խաթրընա կէմիր, ասլաարըն սէնէլէրինի մուհաճադա էյլէ. Փէտէրինտէն սուալ էյլէ, սանա հիքմայէ էմսին. իսթիյարլարընատան սուալ էյլէ, սանա սէօյլէսինլէր։» Թէսն. 32. 7։*

Պու կիւն պուրայա ճէմ օլմուշուզ, Այնթապտա իլք Փրօթէսթանթ քիլիսէ Թէշքիլինին էլինճի սէնէ և տէվրիյէսինին վիքտորինի էմրէք իչիւն։ Պու մէմլէքէթտէ էրմէնիլէր արասընատա իլք Փրօթէսթանթ քիլիսէ Թէէսիսի 1846նըն օրթալարընա տօղրու Սթանպօլտա իճրա էտիլիպ, Այնթապընքի անտէն սօնրա պուշուպ սէնէ կիպի սօնկրա, 1848ին Յունվար 30 ընա թէատուֆ էտէն կիրակիտէ կանի, 50 սէնէ էվվէլ թամամ պու կիւնքի կիւն վազը օլմուշ տըր։ Այնթապ պուրատա պագի, վէ խաթախանէ եէրինտէ գահմ գալարըճա անը թէէսիս էտէն մխիօնէրին տէ վիքտ և ճէմիլի ունուտուլմայաճագ տըր,—ՏՕԳԹ. Ա.ԶԱՐԻՍ. ՍՄԻՐՉ։ Էյան իչինտէ պուլունտուղումուզ պու պինա, վէ ինճիլի ճէ-

---

* Այնբապտա իլճ Փրօթէսթանք Քիլիսէսի թէճիլիճինիճ Յուբելեանը միւնասէպէթիյլէ Այնբապըն Գայանըգ Քիլիսեսինճէ 1898 Ծունուար 30ա Փրոֆ. Ա. Պէզճեան թարաֆընճան գրաած օլունան մէգալէ։

մասի իւլ ալագատալ պուլուհնան տիկէր պինուալատան հիչ պիրի օլ վագըթ մէվճուտ օլմատըղընատան, Այնթապ փրօֆէսէսանթլըղընըն էտասը մագամընատ պուլուհնան օլ քիւչիւք ճէմիյէթ, Գայաճըդ մահալլէսինտէ վագը Գըլճը կապատետ նամ պիրատէրլին խանէսինտէ թէչէքքիւլ էյլէտի։ Օլ խանէտէ իտի քի, օլ վագթըն սայըտատ ալ ճէմիյէթին ապասընատան Տօգթ. Սմիթ՝ 8 պիրատէրլէրի պիր արայա կէթիրիպ՝ քէնտիլէր իւլէ գօնուշարադ հէր պիրինին քրիսթիանլըգ էօմրիւ վէ խանը հազըրնատա գանատաթպախշ մալիւմաթ ալտըգատան ոօնկրատ, անլէրի Աւետարանական Բիւիսէ նամը իւլէ պիր հիյյէթ թէչքիլ էտէրէք՝ ենին թէրթիպ իւզրէ աչըլմըշ օլան Աչա ի Բաղդատի ոօֆրատընատան միւէհհադ էյլէտի։ Պուննար խոխլէր, Գարա Մանիկ Սարգիս, Գըլճը Կապատետ, Փարմազըղ Գրիգոր, Փօղատ Աւետիս, Լուբչիկ Աւետիս, Զօղագ Ցարուխիւն, Պարտում օղլու Գրիգոր վէ Լեւոն Մանուկ։

Օլ իւլք քիւչիւք իւլէ պու կիւնիւն մադէյնինէ էլլի սէնէ կիւրմիշ օլուպ՝ պու կիւն պուրատատ հազըր պուլուհնան ճէմաաթըն պէօյիւք փայդ օլ թաւրիխտէն ոօնկրատ մէյտանա կէլմիշ օլտուղը միւնադէպէթիյլէ, պու ոադահքի խըզմէթիմիզ պիթթատի չօղճա նադիյէթ, խոսօտ պէւնճէ վադաւարըն թէքէրրիւրիւ նէվինտէն օլաճադ տըր։ Պու սէպէպտէն Փրօթէսթանթլըգ վագատաըննըն (1) չէհրիմիղտէ նիճէ պաչլատըղընը վէ (2) նիճէ իւէրլէտիյինին խոթիտատ թատրիգիյլէ պէյան էտիպ տէ, (3) պուննատան նէչէթ էտէն պադը տէրսլէրին խոթատըյլէ իքթիֆա էտէճէք օլուր խոսք, պըյասըմճա, թէճէմմիւիմիղին մագսատինէ խըզմէթ էթմիշ օլուրուզ։ Պու նօգթատտար խուսուսունտա մալիւմաթ տէրճինէ չալըշաբղըմըզ մէնագատար ատա աթիտէքիւէր օլմուշ տըր,—եանի, Ամէրիգան Պօրտուն Միչընէրի Հէյըատ նամ ղազէթասը, վէ ալէյհուսուսա անընն էսքի նօմէրօլարը։ Մր. Շնայտըրըն խանէսինտէ պուլուհնան էլ եաղըսը իննիւիճէ էս-

քի պիր տէֆթէր, օվ վազըթլարտան գալմա թէք թիւք խօ-
խիյարլարըմըզ, թաչըտան մէքթուպ վասխթասըյէ ալը-
նան պագը մալիւմաթ, Տօքթ. Անտըրսընըն Շարգ Քիլիսէլէրի
(Oriental Churches) նամ քիթապը, վէ պիր տէ ժամանա-
կակից ազգային պատմութիւնլարտան պաղըսը։

Այնթապտա պու հարէքէթին պաչլամասը թարիխինի
խոխիյարլարըմըզ ալէսոէվիյէ 1845տէն, եախօտ Պետրոս
վարպապետին Այնթապը իւք գիյարէթ էմմէնտէն խոխ-
պար էտէրէկ խսէ տէ, անլաչըլտըգընա կէօրէ, ասոսիզ վէ
պէյլիսիզ թէտարիւք անտէն խայլըճա էվվէլ օլմուչ ատր։
1830տա Ինկիլիթէրրատան Հալէպ թարիխինէ Պաղտատա կի-
տէն պագը Ինկիլիզ Միսիօներլէրէ՝ Հալէպտէ պիր գաչ այ մէքս
էմմիչ օլուպ՝ մէկքիւր միւտաէխ գարֆընտա Այնթապը տա
գիյարէթ էտէրէք, «Մոսկով Պատմատը» թապիր էմոխյիմիզ
Թիւրքճէ Աւետարանտան պուրատա պագը նուսխէկէր պը-
րատմըշլար քի, հալա պագը խանէկէրտէ պուլունուրլար։
Վէ անկլաչըլտըգընա կէօրէ, պու Ինճիլլէրտէն պագը նուս-
խէկէր տէ Գայսէրի թարաֆընտան կէտմիչ տիր. կէմիրէնէր-
տէն պիրի տէ Տէր Մարկոս օլմագ իւգրէ։

Պուննատան 40—50 տէնէ էվվէլ Այնթապտա վարմագ իւէ
կէօսթէրտիքլէրի պագը օպուտուչլարըմըզ պուլունուրուզունը
իչթիմիյինիզ, եանի հաֆըզ Գէորգ Խալֆէ, Պազար պաչը
Յակոբ Խալֆէ, Թօփճու օղլու Մանուէկ Խալֆէ, Պօղոզլան
օղլու Յակոբճան Խալֆէ, Մոնօզօն վէ պիր գաչ թանէ տա-
հա։ Վէ պուննլարըն չէօհրէթի Մուրատ վարժապետին չա-
կիրտէրի օլմալարընատա խոխ։ Քիմ խոխ պու Մուրատ վար-
ժապետ։ Պուննատան 70 տէնէ գատար էվվէլ Այնթապտա
Սթանպօլ թարաֆընատան տագը Նիկոմիտիայէտը Աբրահամ վար-
ժապետ խամինատէ պիրի կէլիպ մէքթէպ աչմըչ։ Պուննուն
Այնթապտա գաչ տէնէ խօճալըգ էմտիյինի պիլմէմ. անճագ
չու գատարը աչըպ անլաչըլըյօր քի, եանընատա կէնճաէն,
պիր կէօղիւ քէօր պիր օղլու օլուպ՝ քէնտինտէն ատնկրա

վարժապետլիք լչլնի պու տեր իւհտե էյմիչ տիր. վե լչմե, Մուրատ վարժապետ ատիյմիլ պու տըր, քի վապմը Պետրոս վարդապետին Ամենապը վիյարէմինատն 15–20 ունի էվվէլե տիւշիւյօր: Մուրատ վարժապետին Ամենապ փրօթեսթանթլըգընա ալագասը նե օլտուգը չու. քէֆիյէթին անլաշըլըյօր քի, մէրկուզ Ամանալ թարաֆընա տէօնտիւքտէն սէնէլէր սօնկրա, Ամենապատաքի Աւետարանական հաւէքէթի իչիմէն իւպէրինի, քինտինին չահատն վե հապընատան թանըտըգլարընա ճէսարէթ վե թէչվիկ եօլլու մէքթուպլար հազմըչ, վե հելե, 1846 տա հազարդը մէքթուպ չօք տիգդաթ ճէկալ էյլէմիչ: Տահատը վար. պու քիմսէ սէրպէստ Աւետարանական էֆքեար պէյան էյլէտիյի իչինն Փամբուք թարաֆընատան երուսաղէմէ նէֆի էմտիրիլմիչ, վէ այնի սէպէպտէն օլտատան տահի թէպիտինէ լուզում կէօրիւէրէք կէրի վաթանընա (*Նիկոմիդիայա) կէօնտէրիլիպ օլտատա, 1848 տէ գօչէրտատան վէֆաթ էյլէմիչ տիր:—

Ամենապ իչինն սէնէլէր էվվել թէտարուք կէօրմէք իւչինտէ հիսսէսի օլան ատէմլէրտէնտր պիրի տէ, արամըզտա «Սաչլը վարդապետ» լամիյէ մարուֆ օլան Միքայէլ վարդապետ տիր: Պու քիմսէ, պիր 1840 տա, վէ պիր տէ 1844 տէ Ամենապա կէլիպ ժամատա, քիլիսէնին այնի ու ատէթլէրինէ տօգուշտան վազլար վէրմիչ տիր: Քինտինի Փրօթեսթանթլարտան, վէ եախօտա քիլիսէնին խալահընը մէրթագ էտինէլէրտէն տէյիլ իտի իտէ տէ, Փամբուք գարչը խուսուսի ատավէթի օլմատըյէ պէրաբէր մալիւմաթ վէ պէյազաթ տահիլի տախի օլտուգընատան, Քիլիսէտէ կանկըչ սայըլըգը

* Մեզիւր Մուրատ վարժապետ հագգընտա մալիւմաթ ատամագ իւզրե տօլաշըպ իխթիյարլարը գիյարէթ էյլէհիյիմ էտնատա անկլասըմ ի՛ն, Մուրատ վարժապետ ազ պիր միւտէթ շակիրտլիք էրմիշ օլանլարտան պիրի հալա ատամըզտա սաղ տըր, Վարդենի պանը:

թալիմաթ վէ աստէթլէրէ գարշը վազ էտէրէք չէհրտէն չէհրէ տօլաչմագտա խոխ։ Իւչիւնճիւ տէֆա օլարագ պուհուն Ա.ինթապա պիր տէ 1854 տէ կէլտիյի, վէ պազըլարընը ին֊կիլիզ քիլիսասընա այըլմադըգը չապալանտըգը վիքթ օյու֊նուչօր խոխ տէ, էվվէլքի տէֆալարտա օյտուգը կիպի պու տէֆա իվինէ, իչքիյէ տիւչկիւնճիւլիւ ոչպէպինտէն քէնտիսի տաքի եիւգտէն տիւչէրէք պրագըպ կիթտի։ Դարիպ տէ֊յիլ, քէօթիւլէր վէ իսանտըգլար պիլէ Մէհէքիւթ Ուլլահը իւչ֊ըր կէօթիւրմէք իչիւն Ալլահըն էվինտէ ալէթ օյապիլիրլէր։

Ա.ինթապըն մէզհէպի իմթիսալընա թարիպ հազըրլա֊յանլար արասընատա Տօքթ. Մարթին տէ վիքթ էտէպիլիրիզ։ Միւսաիլէյհ տահա Ա.ինթապա այտզ պատազտան տէօրթ սէ֊նէ էվվէլ, եանի 1844տէ, Տիարպէքիր թարաֆընտան Հալէպ թարիպլիյէ Պէյրութա կէչտիյի էսնատա, պիթթապի Պէրէ֊ճիյէ օղրար, վէ օրատա Ա.ինթապա կէլմէք իւզրէ պուլուշ֊նան Տէր Գէորգ նամ պիր քահանայ իլէ կէօրիւչիւպ անա՝ լի֊սանը թիւրքճէ պիր Աւետարան վէրիր։ Մէզքիւր քահանայ Տօքթ. Մարթինէն Ա.ինթապա կէլմէսինի, վէ պու քիթապտան չօգ կէթիրմէսինի քէնտինէ թավսիյէ էտէր խոխ տէ, միւսա֊իլէյհ աճէլէ էյլէտիյինտէն պրագըպ Պէյրութա սավուչուր. Ֆագաթ Տէր Գէորգն տէտիյինի ունուիմայըսյ՝ Ա.ինթապա քիթապ եօլլամադ խոթէր, վէ եօլունու տա պուլուր. տա֊հա տօպրուսը, Մուգատտէրին հազըրլամըչ օյտուգը եօլու իթթիխապ էտէր. չէօյլէքի, Պէյրութա եիթթիչտիյինտէ օրա֊տա պէտրոս վարդապետ իսմինտէ պիրինի պուլուպ՝ անա պիր գաչ սանտըգ քիթապ վէրէրէք Հալէպէ եօլլար։ Քի՞մ խոխ պու պէտրոս վարդապետ։—Սթանպօլտան կէօնտէրիլ֊միչ պիրի։ Նէ՞յէ. Նի՞չիւն։ Միւսաիլէյհ Սթանպօլ վար֊դապետլէրինտէն օլուպ՝ Փրօթէսթանթլըգ էֆքեարընա իսգ֊մէթ էթտիյի անկլաչըլմասը իւգէլինէ, Մատթէոս Փամբրիք քէնտինի պիր պէհանէ իլէ Րուսիա հուտուտօլարընա աթմա֊ղա չալըշտը խէ տէ, պու մէրամընա նայիլ օլամատըգընատա

երուսաղէմ վանքընա կէօնտէրտի։ Միւմախլէյհ տախի էմ-րէ լմթխասլէն եօլա չըգըպ Պէյրութթա վասըլ օլտուզունտա տահա իլէրի կիթմէտի, վէ իւզէրինէ պիր աշխարհական զը-յաֆէթի ալարագ օրատա մէքթ էյլէտի։ Իչթէ պու քիմսէ իտի քի, Տօքթ. Մմիթհ 1844ին սօնլարընա տօղրու Պէյրու-թթա եէթիշտիկտէ օրատա խըզմէթի իչիւն հազըր պուլուպ պէօյլէք վասը հայճա հուրուֆթաթ իլէ թիւրքճէ օմատ իւզ-րէ, եէտինէ տէօրթ սանտըզ քիթապ վէրէրէք Հալեպ վէ Այն-թապ թարաֆընա եօղլատը։ Մէրգուսի Հալեպէ վասըլ օլուր. օրատա ազ վազըթ զարֆընտա պու քիթապլարտան խայըճա սաֆտըզտան պաշգա, օրատա կէօրտիւյիւ Այնթապ թաճիր-լէրինէն պիրինէ ակ պունլարտան կէօրթիւրիւպ Այնթապտա ֆիրսուխթ էթմէյինի թէքիւիֆ էյլէտի։ Մէրգուսի թաճիր (եաղըզը Պապիկ) իւք ազըգտա, պէօյլէ պիր թէչէպպիւտուն չօգ սապընտը խէտ, սօնկրա, օղ կիւնլէրտէ պիթթէտտաիւֆ Հալեպտէ պուլունան Այնթապ Առաջնորդու Մեսրոպ Եպիս-կոպոսուն բաւխտա վէրմէյի իւզէրինէ 1845ին խպթիտալէ-րինտէ խայըը քիթապ ալըպ Այնթապա կէթիրտի։ Ակ սօնկ-րա, Պեյրութ վարժարանէ քէնտիսի տախի կէլիպ Առաջնոր-դարանտա Մեսրոպ Եպիսկոպոսա միւտաֆիզ օլուս, վէ Ինկլիզ քոլէճէսի Եպիսկոպոսարընան պիրի կիպի թանըլըպ*

* Անկլաբլտրպընա կէօրէ, օղ կիւնլէրտէ Մեսրոպ Եպիս-կոպոսուն Հալեպ Ինկլիզ Քօնսօլոսուննան պիրէճէ պիր իշի օլուպ, Միւմախլէյհի մեմնուն եթմէֆ իչիւն նաղսըզ Պապիկին Այնքապա ֆիթապ կէօրիւրմեսինէ միւսաատ էյլեմիշ։ Պու վազաա միւնաասպեթիյլէ Տեր Դ.ազարըն օղ կիւնլէրտէ տիւզ-միւշ օլտուղու պէյլէրտեն պիրի ըտս տըր։—

«Մեսրոպ Եպիսկոպոս Հալեպէ կիթտի,
Հալեպէ կիտեն տէ կէօր նէլեր եթտի,
Նաղսըզ Պապիկ իլէ սէօզիւ պիր եթտի,
Նիւֆ իլէ ֆիթապը սալտը պու եանը»։

Ա.ՆԹապլն հկեղեցականլորը թարաֆընտան հիւրմէթլէ թալթիֆ օլուՆտու։ Պու իլք դիյարէթինտէ միւսաիլէյհ պուրատա իլքի այ գատալ էյլէնիպ՝ մէգքիւր միւտաէթ զարֆընտա էյլէտիլի աչըգ վազլարը, վէ ժամտա, հէմ խա-նէլէրտէ էհալի թարաֆընտան քէնտինէ միւրաճաաթ էտէն-լէր իլէ մէզհէպլի մէսէլէլէր հազըրնտա ալէտտէվամ պօ-նուչմասը թարիգիլլէ թէնվիր ի էֆքեար պապընտա ապ իչ կէօրմէտի։ Պիր միւտաէթ սօնգրա մէրգուտ կէլի Հալէպէ, վէ անտէն Պէյրութա տէօնտիւ խսէ տէ, պուրատան (Ա.ՆԹապատան) քէնտինէ տէֆթաթլէ եապըլմասը իւզէրինէ 1846 տա թէքրար կէլտի։ Ֆագաթ պու տէֆա Առաչնորդարանա էնէմէյիպ պաչգա խանէլէրտէ միւսաֆիր օլտու, չիւնքի փաթրիգխանէ թարաֆընտան քէնտինին ալէյհինտէ թալի-մաթ եէթիշմիչ իտի։— Թամամ պու վագըթլարտա իտի քի, պիր ապ Նվէվէ գիքրինի կէչտիյիմիզ Սայէը Միքայէլ վար-պապետ տախի կէլիպ՝ պալատէ պէյան օլունան սուրէթտէ իչլէմէքտէ պուլունտու։

1847ին իպթիտայէրինտէ, Լուչիւնճիւ տէֆա օլարագ, Պետրոս վարպապետ Մր. վանլէնէվի իլէ պէրապէր թէքրար Ա.ՆԹապա կէլտի խսէտէ, չօգ էյլէնէմէտի. չիւնքի օր վագ-թընն գափմամագամը (Պաթթալ պէյ) մարիֆէթիյլէ, Ապրիլ սօն-լարընտա տօղրու կէրի Հալէպէ կէօնտէրիլտի։ Պու ատա-տա թէատտի էփէյլի պաչ կէօսթէրմէյէ պաչլամըչ իտի. Տէր Ատտուածատուր իլէ եաղսըզ Պապիկ ախզ ու կիրիֆէթ էտիլիպ՝ թէքթիլը օլունմագ իւզրէ Հալէպէ կէօնտէրիլտի-լէր։ Պարատա օղլու, ասլաչխարանք հալինտէ, պիր այ քիլիսէյի սիւփիւրմէյէ հիւքմ էտիլտի։ Մր. Ճօնսթընտան տէրս ալմագ իւզրէ Հալէպէ կիլթիրիչ օլան իւչ կէնճէլէր (Փօլատ Աւետիս, Գարամանիկ Սարգիս վէ Գըլճը Կարապետ) օրայա վիսուլլէրինտէն ապ սօնգրա, Տէր Մարգարընն ղայրէ-թիլլէ, թաւթուղագ մահպէտ գաիմատըլտըլար։

Իչլէրին մէրքէզի Հալէպ Փաչասը օլուպ՝ պու գաթա

Սթանպօլտան գաւվէթլի պիր էմր ի Սաղինին կէթիրիլմէսի լազումու հիսս օլունարակ Նագպաչ կարապետ՝ վանլէնէփ իլէ պէրապէր սէրիէն Սթանպօլա կէօնտէրիլսի, վէ Սեպաստիա-լեր իսթիհսալէրինտէ, սրզաս օլունան էմր ի Սաղի իլէ Հա-լէպէ տէօնսիս։ Մր. Ճօնսթընն անդն գաւվէթլիլէ Հալէպ Փաշասընտան Այնթապ հիւքիւմէթինէ տաիս թահսիլ թահսիլ էտէրէք, 4–5 այ մուգաատէմ թարա էտիլէն Պետ-րոս վարդապետ տաիս պէրապէրինճէ օլաուզաս հալտէ Սեպաստիայէ ասնլարընա տօղրու Այնթապա կէթիճտի, վէ 12 կիւնն գարանթինա պէքլէտիքտէն սոնգրա չէհրէ կիրիպ գա-րընտաչլար իլէ կէօրիւշտիւ։ Միւտաթլէհ Մր. Ճօնսթընն, Այնթապտա գալտըդը իչի այ միւսաէյի զարֆընտա նասի-հաթ վէ թահիմ թարիպլէյէ չօզ էյի իշլէտի։— Բէնտիսի իհթիյաճքեարանէ տավրանարակ էմր ի սամի գաւվէթլիլ կէլմիչ իտի լոզ ատ, քէնտիսինն իսրարէթի ալէյհինտէ ու-յանմըչ օլան մուգաւէմէթ, մուվազաթէ օլաուն, գալիպ կէլիպ՝ վազիըն գանմամազամընդն կէօնլիւ գազանըլտը, վէ պէօյլէճէ, պուրատա անճաղ սէքիզ հաֆթա գալտըգտան սոնգրա, Պետրոս Վարդապետ տաիս պէրապէրինճէ օլաուզ-պա հալտէ, Նագպաչ Հաճի կարապետին էվինէն* էլգապը-լըդ ազիմ պիր իլգիհամ թարաֆընտան թաչլանարակ վէ էնվա ի հագարէթէ մազհար էտիլէրէք Այնթապտան թարա էտիլտի։ Պու վագաա 1847նին Տեկտեմպրէր 1ինտէ իտի։— Սօղաղլարա սըղմազ պու պէօյլուք գալաբալըդա տամ-տան տուրուպ թէլաշէվիլ սուրէթտէ սէյր էտէն չօճուդլար-տան պիրի տէ պու կիւն օլ մէնզարէյի սիպէ նազլ էտէն ալը։— Օլ կիւնլէրտէ Այնթապտա պուլունմագտա օլան Մի-քայէլ կամոդիկոսուն պու վագաատա նէ՛ տէրէճէ պի մէտհէլ օլաուզդունու պիլմէկտի։—

* Իպն Էյուպտա պու կիւնի Նագգաս Նեռսեսին իսանե-սի տիր:

Տքթ . Մմլթհ օլ կլուՆլէրտէ , Գալա տէՆիլ թարիգլլէ Այնթապա կէլմէք լուզրէ Սթանպօլտան հարէքէթ էթմիշ օլմազլէ , Սամսօն , Թօգաթ , Սվաղ , Կիւրիւն վէ Մարաշտան կէչիպ , Մր , Ճօնսթըն վապաասընտան հիչ խապէրլի օլմա- տըդը հալտէ , միւմալէէյհին պէօյլէք թանթանա լէկ գօ- վուլմասընտան անճագ պիչ կլուն սօնկրա , եանի Դեկտեմ- բեր 6տա Այնթապա եէթիշտի :— Մր . Ճօնսթըն քէյֆիչէթի տահա թազէ օլուպ՝ օլ մուվաֆֆագիյէթէն պիր գալ տա- հա ճէսարէթ ալմըշ օլանլար չար չավուշ պիր արապա կէ- լիպ պուննա տա այնի մուամէլէտէ պուլունմագըդը գուր- տուլար խսէ տէ , մուվաֆֆագիյէթ կէօրիւլմէտի : Զիւնքի միւմալէէյհ հէր վաթընդըմըզա եապմա վէրէնլէրտէն օլմատը- դը իչիւն եէտինտէ ֆէրմանը պուլունտուդունու , վէ գաիմ- մագամ իլէ կէօրիւչեճէյինի պէյան էտէրէք՝ թընմայըպ իչինէ պագատը : Քէնտինին վէք ճէսուր վէ չէճի օլմասըյլէ՝ պէ- լասպէր գայէթ էհլիյէթլի վէ հապիպ պիր հէքիմ օլմասը տա- խի պիրա չիւպհէ քէնտի խըզմէթինէ գուվվէթ վէ գըչմէթ վէրտի :

Տէտիլմիլ կիտի , պու պիլգարէթ Տքթ . Սմլթհին Այն- թասը իլէ կէօրմէկի իտի խսէ տէ , պիրտէն իչէ պաչլայըպ՝ հէքիմլիքճէ խըզմէթլէրի չէօյլէ տուրսուն , պէր տէվամ ա- տէմէր իլէ կէօրիւչմէքտէ , վէ հաֆթա արասընտա 3–4 տէ- ֆա , վէ կիւրակիլէրտէ իքիչէր տէֆա լուհանի թալիմ վէ նասիհաթ ճէմիյէթլէրի եէմէքտէ օլուպ՝ պու եօլտա իքի այ գատար տէվամ էթտիքտէն սօնկրա , պիր ազ եվվէլ ի- ֆատէ օլունտուդու վէճհ իւզրէ , 1848 ին Յունվարը նիհա- յէթլինտէ , Այնթապըն 8 ագատան խսարէթ օլան իլք Ինճիլի Բիլիատընը մէչքիլ եյլէտի : Պուննալտտան Դրլճը կարա- պտտ օլ սէնէնին գօլերասընտա վէֆաթ եյլէտի , վէ պագի 7 տէն տէ էլեեվմ հայաթտա քիմսէ գալմամըչ տըր : Այնի սէնէնին , եանի 1848 ին Հոկտեմբերինտէ 5 ի գատընդալտտան օլմազ իւզրէ , եվվէլքի 8 ին իւզերինէ Մր . Շնայտըրըն եէ-

տիլէ 17 ազա տահա զամմ օլունտու։ Պու սօնրադի 17 տէն պէրլի Պատ. Գրիգոր օլտուղու անլաշըլմըշ օլուսդ՝ պագիլէ-ըլինտէն պիր պէլլի խասպէր ալամատըզ։

Շիմտի կէլիրիզ մատտէմիզին իքինճի գըսմընա, հանի պու պիտայէթին նիճէ վէ նէ վասըթալար իլէ իլէրլէտիլինին վատիընա։ Լաքին պունու պաշլամազտան էվվէլ, պու սը-լատտա, պաղըլարընն խաթըրընա կէլմէսի մէկհուզ օլան պիր սիւալ հադգընտա պիր պաչ սէօզ էտէլիմ։ Սիւալ չու տըր.— Պիզ «Քիլիսէ թէչքիլ օլունտու» սէօզիւնիւ էտիյօր խսէք պու նի՞ տէմէք տիր։ Զաթէն Ա.յնթաապտա քիլիսէ նօ՞զ մը խ-տի։ Անա քիլիսէմիզ քիլիսէ տէյի՞լ մի. հօզտա մահալ տար կէտիյինտէն իքինճի պիր մահալտէ հէնի պիր հէյէթ թէչ-քիլինէ մէճպուրիյէթ մի՞ օլտու։ Խայր։ Պիզի թալիմ է-տէն մխսօնէրլէ՞ր մի պիզէ պէօյլէ թավսիյէ էյլէտիլէր. Խայր։ Էօյլէ խսէ էսքիսինի պէյնմէյէրէք հէնի պիր կա-մակերպուճի՞ւն մը խաթէտիք։ Խայր։ Պիզ էօյլէ պիր չէյ խաթէմէտիք լաքին հազըզ քի, խաթէմէք մէճպուրիյէթին-տէ պուլունտուղուտուզ, վէ պու տա Անա քիլիսէմիզին ուսուլ ը իտարէսինին (վարչական դրութիւնուն) թաալիր նէթիճէսի խոլ։ Թէպայէթինտէ պուլունտուղումուզ տէվ-լէթ պիր մէրքէզտէն, հանի Սթանպօլտան խոտրէ օլունըս-ղը կիպի, պու մէմլէքէթտէ պուլունան ճիւմլէ Լուսաւոր-չական քիլիսէլէր տախի, մէղհէպի մէսէլէլէրտէ, այնի մէր-քէզտէն, Փաթրիքխանէ թաւրաֆընտան խոտրէ օլունուր-լար։ Փրօթէսթանթլըզ Ա.յնթաապտան էվվէլ Սթանպօլտա պաչլատը, վէ քիլիսէմիզտէ բարեկարգութիւնա մը-հիմ հալլար պուլունտուղունու խնթար էտէնլէր իլէ ալ մէր-քէզի խոտրէ նիճէ մուամէլէ էթտի խսէ, հալիյէ, պիւթիւն տէ-րուն ի մէմլէքէթտէ տախի այնի մուամէլէ հիւրիւյէճէք խ-տի։

Օլ կիւնլէրտէ (1844–1848 տէ) Փաթրիքլիք քիւրսիս-սիւնտէ օթուրան զաթ Մատթէոս հազրէթլէրի խոլ։ Իչտու-

19 ընձը ասրըն իւք գըսմընտա, Պօղոս Փամբրիք Հայ Հռովմ.ական ալէ նէ մէսիքի իսնթիլար էլէտի խսէ, Մատթէոս Փամբրիք տախի Փրօթէսթանթլար իւք էօյլէ, վէ պէլքի տէ տահա ակրի մուամէլէտ պուլունտու։ Փրօթէսթանթլար ատօզ համմատըզլըընտա, զօրա միւրաճաաթ էտիպ՝ նիչէլէրի նէֆի էթտիրտի. քիմինի՝ ճինտիկ կէթիրմիչ տէյու Փրիվէյ պափաթտը։ Էհտալիյ պու «նօտազանդլար» իւք ատազա էթմէմէք էմր օլունտուդ՝ էզըտգլար ուսթալարը հանընտան գօվուլտուլար. վէհաէրէլէր էվլատլարընը թատա էյլէտիկլէր. միւսթէճիրլէր օթուրտուդլարը խանէլէրտէն էզըտըրըլտըլար. էհլ ի էռնաֆտան օլանլարըն տիւքեանլարը պափաթտըրըլտը, վէ նիչէլէր տէ, գօրճ պէհանէսիյլէ թէվգիֆ էտիլտիկլէր։ Հէյէ Նիկոմիտիյալը Տէր Յաւսէֆիւն իւք Տէր Վրդանէսէ էտիլմէտիք հաղարէթ գալմատը տէր իսմ պիլմէմ հանըզը՞ մը իմ։* 1846ընն իպթիտալէրընտէ պիր չէֆտա բանագրանք վէ նզամք կոնգակը էզգարտը քի, պուննըն իւէկընտէ օլ վագթըն Փրօթէսթանթլարը քէնտիսէ փէք նէգաքէթլի պիր արզ ը հալ թագտիմ էտիպ՝ մէրհամէթինի իսթէտիլէր իսէ տէ, Փամբրիք հաղրէթլերի պուննա էհէմմիյէթ վէրմէտիքտէն պաշգա թէտաուսիւթ տէվամ էյլէտի, վէ հէման օ ոէնէնին օրթալարընտա տօզլուս Փրօթէսթանթլարտա գարշը հէնի պիր բանագրանք կոնգակը տահա էզգարըլտը քի, Նէրսէս Նալիսկոպոսուն էջմիածին կաթողիկոսը թագին օլուն-

* Իւք բանագրանի կոնդակընտա Տէր Վրդանես ալէյհինտէ արհետի բապիրէր իսթիմալ օլունմուտ իսի.—«Տօղրու բարիզտեն սաիմըշ.» «իզլալ հտինի.» «մուզաստես ֆիլիսեճինի տիւմեճի.» «փարեզեիճի գուրս.» «մուճիսլ ի բեօֆեզ.» «տինսիզլիր վէ բաիճեզերտեն պէտթեր.» «Քրիստոսը հէյ վէրեճի.» «Քրիստոսըն գաթիլի.» «Շէյթան հվյատը.» վէ «Նեռին գիւրիյեքի:» (Թեմիճի իչիւն Պէրպէրեան ԵՒւեթիս Վարժապետին բարիխինտե 293—303 սաիճեզերե միւրաճաատ օլունա:)

տուղու օլ պէօյիւք չէնլիք կիւնիւնտէ (Յունիս 21տէ) ալանի սուբէթտէ օգուշտուս, վէ սուբէթի թաչրալարա տա կէօնտէրիլիպ՝ էմր տախի օլուշտուս քի, հէր այնի օ կիւն կէլտիքտէ, պու ափօրօզնատէ թէքզարլանըլըր։ Պուշլարը թապիկի իչիւն տէյիլ, իլլա, այըր քիւչտէ թէչքիլինի մէճպուրիյէթ նէ՞րէյտէն, եա նա՞սըլ մէյտանա կէլտիյինի կէօսթէրմիք իչիւն վիքր էտիյօրսուզ։ Իչիմ, թամամ պու վազըֆտա իտի քի, Սթանպօլ Փրօթէսթանթլարը՝ Անա Քիւչիսէյրի թարաֆընտան միւսաատէ, վէ եա պապուչյէթ պուլաճապլարընա քէնտիլէր իչիւն հիչ պիր իւմիտ արմըդ գալմամըչ օլտուգունա գանի օլարագ՝ 1846նըն Յունիսի իպթիտասընտա, Սթանպօլտա, Թիւրքիանըն իւք Հայ Աւետարանական քիւիսէսինի թէչքիլ էյլէմիյէր։

Պու կիւն, 50 այնի կէրիտէն պապտըգըմըզտա միլլէթիմիզին մէրքէզի ետարէսինին իչտա մուամէլէսի պիզ զարիպ կէօրիւնէպիլիյր։ Ֆագաթ, վազըֆտարը վէ հալ ու քէյֆիյէթլէրի տիւշիւնէճէք օլուր իսէք, պէյքի օ գատար թէճաճիւլ էթմէյէճէյիզ։ Զիւնքի, ասըլտուման պէրրու եէրլէշմիչ օլան ատէթլէր վէ աւանդուֆիւնիյէր իւէ օղրաշմագ հատտ ը զամընտա հայըրճա չէֆինի իքէն, էյէր եկեղեցականլար տա, անլէրին ղըմըլտամասը քէնտիլէրին մէնֆաաթընա տօգանըր զանընտա պուլունուրլար իսէ, մէսէլէ էլպէթտէ տահա չէֆինիչէնիր։ Պուննան մատտա, միլլէթ օլ կիւնէրտէ սէօզլէրի Սուլթանըն եանընտա եէրէ տիւշմէյէն պուվվէթլի Ամիրալարա մալիք օլտուղունտան, նասիհաթ վէ թամթըրըգ իւէ կէօրէմէտիյի իչի զօր վէ պուվվէթի թարիգիյէ կէօրմէք թէճրիպէօնտէ պուլունաճապը տախի թապիի տիր։ Պունա իլավէ էյլէ, Փաթրավլէյլէրին քէնտիլէրէ պէօյիւք թաքիպ թանըտըգլարը Փրօթէսթանթլըգ ալէյհինտէ ույանմըչ օլան հիտտէթի ալէվինի եէյնէզէյէմէք իչիւն ֆուրսաթ պաչըրմայաճապլարընը։ Բէզալիք հիտտպա ալ, միլլէթին իչտ ի իտարէսինտէ պուլունան զաթքըն վարժապետտան տէ-

ՙվել, իլլա, Մատթէոս Փաթրիք օլտուղունը, քի անոնց հպատ-
պընատա խօճասը (Փէչմիմաճեան Գրիգոր վարժապետ) սէ-
նէյէր եվվէլ, «մէպահինէ կիւվէնիլմէզ» տէմիշ իտի։ Տա-
հասը վար։— Շուրասը տահի ունուտուլմամալը քի, ա-
տէմ փուս վէ միւման վապմընատա, էթրաֆընատաքի նէյնէ-
լէրին նէ իտիյինի էյի թէֆրիք էտէմէտիյի կիտի, իշպու
սէրպէսթ Աւետարանական էֆքեար պէյանընատա պուլուս-
նանալընը տա, ատ իտատա վէ իմիկատալընընը նէ իտիյի
էյի անկլաշըլմատըղը օ իլք կիւնէյէրտէ, քէնտիյէրէ չէշմի
հագարէթ իլէ պագըլըպ՝ տինի, իմանը, Ալլահը վէ ախիրէթի
ինքեար էտէն քիմսէյէր կիտի կէօզէտիլմիյէր։ Ռամիկ ճէ-
մաաթ պիր քէրրէ պու գանըչա կէլտիքտէն սօնկրա, անկէ-
րէ խապէր անկլամամագ, եա տա պաղարմընչ տուղրուլարընը
պապթ էաէպիլմէք պիթի թապի գօյայ օլմայաճագ իտի։ Պու
սէպէպտէն, միլլէթին պաշընատա տուրանալ՝ պիր թարաֆ-
տան, էհալինին տուղրուլարընա խըզմէթ էթմէք մէճպու-
րիյէթինտէն, վէ տիկէր թարաֆտան ենիչէրիական միւտա-
հաղալար իգթիղասընտան, պուննալար իլէ, միւսաատէսիզ
թավրանմագ ուսուլսուզնու իթթիհամագ էյլէտիյէր։ Պու միւ-
նասէպէթիլէ խամընըտա թուխթուլտուղու թագտիրտէ, 50
սէնէ եվվէլքի մուամէլէտէ պու կիւն պիղէ զայը ի թապիի
կէօրիւնէն նինչէ հալլէր խայըճա թէֆսիր օլունապիլիր,
թէպրիյէ օլունմամագ իսէ տէ։

Իշպու իֆատէլէրտէն ատ անկլատամաղընմըղ պու իտի-
քի, Սթանպօլտա, Փրօթէսթանթլար ալէյհինտէ, իլք կիւն-
լէրտէ էտիլէն մուամէլէ անլէրի այրը տուրտուրմագա մէճ-
պուրիյէթ հասըլ էթտիքճէ, թաչրալարտա տա, անտէն
Ֆարգլը պիր թարիք թուխթուլմայաճագ իտի։ Վէ իչթէ պու
միւնասէպէթիլէ տիր քի, պունտան 50 սէնէ եվվէլ թամիմ
պու կիւնքի կիւն Այնթապտա տահի իլք Աւետարանական
քիլիսէ թէչէքքիւլ էյլէտի։ Շուրասը եանկըչ անկլաշըլմասըն
քի, Թիւրքիանըն Հայ Փրօթէսթանթլարը իլք կիւնտէն պէրու

քէնռիլէրէ ՀԱՅ ԱԽԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ խնդիրները ալմըշլար խոչ, իշխու Աւետարանական թռապիր՝ Անոա քիլիսէլէրինին Աւետարանական օլուսուլլնը ինքեար էմմէք մանասընուա օլմաչլըպ, անճապ թէֆիրիլ իչիւն տիր։ Լուսաւորչական քիլիսէ՝ Փարիսլը, վէ հահօա հայրապետէլէրինին հէր հանկը պիրինի Քիլիսէյէ ևանդնազ պիր պաշ թանըմատըճա, վէ ալէլ խուսուս Քիլիսալը Մուգաատէսի ճէմաաթա եաուազ էմմէսինքատէն պաշգա, հէր ֆէրտին անը օգուսմասընը թաւսիյէ էտիպ լիիրիպատընա էտաս անը թանըտըճա, Աւետարանականլըդը քէնռինտէն քիմսէ ալամազ։ Լուսաւորչականլըդը Փրոթէսթանթլըդտան այլըրան խուսուս՝ քէնռինին վարդապետական ճիհէթինտէ տէվիլ, իլլա տահա զիյատէ ծիրականընտա տըր։ Աւետարանական ճիհէթինտէ տէվիլ, իլլա տահա զիյատէ Հայրապետականընտա տըր։

Ասըլ մատտէմիդէ տէօնէլիմ։—

1848 տէն չիմռիյէտէք միւրուր էտէն պու 50 սէնէլիք միւատէթի, 8, 12, վէ 30 սէնէլէրտէն իպարէթի օլմազ իւզրէ իւչէ թաքսիմ էտիպ՝ էվվէլքի 8 սէնէյէ, ԹԻՇՐԻԼԱԹ ՄԻԻՏՏԻԹԻ, իքինճիյէ (1856–1868 էտէք), ՊԻՕՑԻՄԻՔ ՄԻԻՏՏԻԹԻ, վէ իւչիւնճիյէ տէ ԵՒՐԼԻՇՄԻՔ, հահօա, ՏԱՀԽԻԼՏԻՆ ՊԻՕՑԻՄԻՔ միւատէթի տէյէպիլիրիվ։

Իլք քիլիսէ, իլք իպատէթիկեան, վէ իլք չօպան թաղինի մէղքիւր իւչ միւատէթլէրինին իլքինէ ալտ տիր։

Իլք կիւնտէն պու անէտէք Աչնէթապ չօդ Մխիթարիստէր կէօրտիւ։ Պիզատ էմէյի օլանլարը պիրէր պիրէր տայըչըլըմազա գալըչտազ էվիյի ուզուն պիր իչէ թէչէպպիւս էմմիչ օլուրուզ։ Քրիստոսուն պու ատըպ իչճիլէրինին գալապալըդը արասընտա Պօղոսուն Գօրնթացուլարա տէտիյինի տէմէյէ էն չօդ միւնասէպէթիյլէ օլան.— «Ալանըդտա պիր հապիդ միսար կիսպի թէմիզ պլատըմ» տէմէյէ էն հապըն կէլէպիլէն Տքթ. Սմիթհ տիր։— Պու կիւնքի ճէմիյէթ միւնասէպէթիյլէ էնքի գայտալարը հօգլար իքէն, միւսամիլէյ-

հին օլ վապըթ Ամէրիգայա եաղտըղը մէքթուպլարը կէօ-
ըիւպ օդուժամազա ֆուբուաթըմ օլտու , վէ անլէրտէն էօյրէն-
տիմ քի , պու զամ պիվիմ ալէոսէվիյէ պիլտիյիմիզտէն խայ-
լըճա պէօյիւք պիրի իմիշ : Տէյիլ անճագ կիւպէլ պիր
վախիզ , վէ մահիր պիր հէքիմ , իլլա տահա գիյատէ , տագիզ ,
վէ իրտը կէօրէն պիր նադիմ (կազմակերպիչ) կէօրիւնիւյօր :
Ա.յնթապ փրօթէսթանթլարընըն պու կիւնքի նախլ օլտուղը
պէրէքէթլէրտէն հէր հանկը պիրինին իպնին սիւրէր կէրի
կէօթիւրիւրտէն , սայքի ճիւմլէսինին տէ էսասընը Տքթ .
Մարթինն իլք Լյերթիպլէրինտէ պուլուրտուն : Իլք կիւն-
տէն , փրօթէսթանթլարըն սայըսը տահա 20-30 քիչի իքէն ,
անլէրի ըուհանի վէրկիյէ ալըշըրըտը : Գատընլար իչիւն ,
հաֆթա ալտօքնտա տուա ճէմիյէթինի պուհտան 49 սէնէ
էվվէլ մէրդում պաշլատը : Թառիմ 1849 տա իտի քի , օլ
քիւչիւք ճէմաաթ իչինտէ իշլէմէյէ մուգթէտիր օլանլարըն
սայքի ճիւմլէսինի , սայըտա 30 քիչի օլտուղլարը հալտէ օն
թագըմա այըրըպ իւչէր իւչէր էվվէր գիյարէթինէ թայնի էյ-
լէտի : Հէման օ սէնէտ , չօճուգլար իչիւն Կիրակի Մէքթէ-
պի պաշլատը : Թէպշիր ի պէչարէթ մէպտէլէրինէ Տքթ .
Մարթին օլ իլք կիւնլէրին քիւչիւք ճէմաաթընը էօյլէ թալիմ
էյլէտի քի , չօգլար հիւան ի րիզալարըյլէ էթրաֆա տագը-
լըպ՝ Ա.ւետարանը վազ էթմէքտէ պուլունտուղար : Պուն-
լարտան նիչէլէրի մաաշըզ օլարագ , կիլիսէքլէրի մահալ-
լէրտէ պիր թարաֆտան սէնաաթլարընը իչլէրլէր , վէ պիր
թարաֆտան տա , պիլտիքլէրի տէրճէճէտ վազ էտերլէր իտի :
Իչթէ պու թէպշիր ի պէչարէթ բուհաւնուն ուչանաբրըլմասը
նէթիճէսինտէն օլտու քի , պուբատա 8 ադա իլէ քիլիսէ մի-
չէքքիւլիւնտէն պէս իւչ սէնէ ոօնկրա , եանի 1851 տէ , Այն-
թափտան կէօնտէրիլմիչ վախըլէր պուլունույօր իտի , Ֆի-
լիտէ , Հալէպտէ , Անթաքիատա , Ռէսաղտա , Մարաչտա ,
Մալաթիատա , Աաբեամանտա , Պէհէնիտէ , Նիզիպտէ , Պի-
րէճիքտէ , Ուրֆատա , Տիարպէքիրտէ վէ սաիրէտէ : Եէնի

ուսուլաս իւլք մէքթէպլի, պունաան 50 ալնէ էվվել Այնթապա-սա թէշքիլ էտէն, մխսթապալի կէօրէն քէսիլին կէօդէրի օլսուդունաան, իւլերիսէ Այնթապ իչիւն սաի մէքթէպլեր-սէն դիյաոէսինէ լուդում օլաճապընը հիսս էսիյօր վէ 1850 սէ, Սթանպօլսան սէօնէր իքէն, Իսրայէլեան Զինոր վար-ժապետի սէրսապէր կէթիրիպ տահա եվէքսէք սէրսէր թա-լիմ էթտիրմէք իչիւն իւլք այի մէքթէպլի պուրսաա իհտաա էյլէտիյի, պիր հիսապսան, պու կիւնքի Գօլէճին պիսայէ-թի սայըլսա կէրէք տիր։ Թա իւլք կիւնտէն պու ճէմաաթ-սա իսարէ ի գամիյէ մէպաէլէրինին թայիմ էանիմէնիտէն իս-տի քի, ազ վագըթ ոսնկրա Այնթապ պաշպաղընա մէրքու-թիւլլահի օլմայարագ միմկին սահիպլի օլսուս։ Զօպան թահ-սին օլուհասուդու թա իւլք սէնէյէտէն, եանի 1856 սան պաշա-յարագ, քիւլիսէ քէհնի չօպանլընդեն թէքմիլ մասաչընը վէր-մէքտէ պուլունսուս։

Փրօֆէսօր Ռիւքիանեն պաշգա սէմթէլերինտէ Այնթապսան էվվել պաշլամըշ իսէ սէ, պուրսաա, վէ պու-լանըն թէէսիրլի թահթընա տիւշէն մահալլէրտէ գահիր օլան թէրագգի վէ թէգաաութիւմ՝ պաշգա եէրլերտէ կիօրիւլմէյէն տէրճէճէլերտէ օլմուշ տըր։ Տ.քթ. Սմիթհին իֆադէլինէ կիօրէ, Այնթապ փրօֆէսօրլըրընդեն մէսաուիքի 1847տէ անճագ 50 ղրչ, եանի պիր գագաղ իւլէ, իսպաոէթ ճէմիյէթ-լէրինտէ հանան մուսաֆիրսաը։ Ֆէրսաասը սէնէյէտէ, պիւ-թիւն ճէմաաթի սայըսա անճագ 40 գաոսաը օլսուդլարը հալ-տէ 600 ղրչ. գաոսաը ապէյ քիմիագլարսա վէրսիքքտէն պաշ-գա 800 ղրչ. կիսկի պիր մէպլաղ տա խայրխահ մադէմլէ-րէ վէրմիշլէր իտի։ Մէղքիւր սէնէյէտէ 54 չակիրտալի անճագ պիր մէքթէպ, վէ գաոսընդարսաան տա օգուամագ պիրէն ան-ճագ 6 քիչի պուլունսուդու հալտէ, քիւլիսէ թէշէքքիւլիհան-տէն 8 սէնէ ոսնկրա, եահսա Պատ. Գրիգորեան չօպան իմա-յլին օլուհասուդու սէնէյէտէ (1856տա) քիւլիսէ ազալարընդեն սա-յըսը 183 է, ճէմաաթի 40 սան 670 է, մէքթէպլերին սաէտի

Լուչ օլուալ՝ թալէպէլէրին սայլըսը 220 յէ, վէ օղուամագ պիլէն պարըլարըն սայլըսը տա 6 տան 273 է չըգմըչ իտի։ Մէկքիւր սէնէէտէ (1856 տա) պուս ճէմիյէթ քէնտի միմպէրի, մէքթէպլի, վէ սաիր լուհանի մապուսլէրի իչիւն 10,665 ղրչ. վէրմիչ տիր։ Պուննան տըշարըտա տըր, ինչաոը 1855 տէ խիթամա կէլմիչ օլան քիլիսէ պինասը իչիւն վէրմիչ օլտուղու 13,000 ղրչ։ Թիւրքիատա իւք Փրօթէսթանթ քիլիսէ պինասը Այնթապընդա տիր։

12 սէնէէտէն իպարէթէ օլան իքինճի ճախօտա պէօյիւմէք միւտաւէթինէ կէլինտիքտէ, պուս միւտաւէթտէ չալըշանլարընմըզ արթմընչ իտի։ Տքթ. Սմիթ վէ Ջէնոր վարժապետ չօճուկան բահաթլարընդա կիրմիչլէր իտի։ Պուս թալիատա չօճուկան հալինտէ էն ուզուն միւտաւէթ պիրիլիքտէ իչէմիչ օլան իքիտէն, ճանի Մր. Շինայտըր իլէ Պատ. Գրիգորեան պաշգա, ոսնկրատան անլէրէ իչտաչ օլմագ իւզրէ կէլտիլէր Տքթ. Փրաթ, Մր. Բաֆֆինկ, Մր. Նաթին վէ սաիրլէր։— Էվվէլքինտէն տահա միւթէալլէմ իչճիլէր եէթիչտիրմէք լուզումու հիսս օլունալագ Մր. Շինայտըրըն վէ Տքթ. Փրաթըն նէզարէթի թահթընտա իլմ ի իլահի թալիմինէ միւպաչէրէթ օլունուպ, եապընտան իրագատան խայլըճա կէնճլէր ճէմ էտիլտի, վէ պուննլար վազըֆիլարընըն պիր գըսմընը մէկքիւր տէրտլէրէ, վէ պիր գըսմընը տա Սլէքսան Պէզճեանընն մէքթէպինտէ լիսանա, վէ պուդը իտմիէր թահսիլինէ վէրիրլէր իտի։ Պու մէքթէպի՝ 56–65 տէք 10 սէնէ տէվամ էթմիքտէն սոնկրա Մարաչա նագլ էտիլտի։ Մր. Բաֆֆինկն Այնթապա եէթիչմէսի պուս միւտաւէթին իւք գըսմ[illegible]րընտա իտի (1857 տէ)։ Իսմ ի ճէմիյէլ արամըզատա ունուտուլմայաճագ օլան Բրիստոսուն պուս սատըպ վէ ղայրէթլի իսլամէթճիսի սայէսինտէ իտի քի, Այնթապընդն կիրակի Մէքթէպլի եէնիտէն եարատըլըր կիսի օլուալ՝ հալա օլ վազըթտա քէսպ էթտիյի խըզ իլէ տէվամ էթմէքտէ տիր։

Գըզլար իչիւն ալի տէրէճէտէն պիր մէքթէպ թէէսիսի,

Մխա Փրագթըլըն նէզարէթի թահղընաա օլտուղս հալտ, պու մխատէթտ (1861 տէ) պաշլատը։

Իշպս Լքլինճի մխատէթտ ճէմաաթըն թէքէսխըլխ, Լլք սէնէլէրտէ օլտուղս կլսպի, վէ անտէն տահա պլյատ, չօղճա, խաթխանէն Լլավէ թարխպլյէ օլմաչ տըր։ Լլք 8 ամնի Լզէրլինէ պիր 8 սէնէ տահա կլչախլինտ, նանի 1864 տէ, ճէմաաթըն կլնկչլյի Լչլան Լքի չօպանա լուզում կլօրլխլու վէ պու սէպէպտէն, քլվլախէնէն Լքլյէ այրըլըպ պիր գըմընըն Փօլթտան Պատ. Ա.ևտխէ Լհալէկի մխնաախպ սայրլտը։ Վէ քլվլախտէն հէր Ֆէրա քէնտինէն խմխախյի չօպանը Լննթխտաղ էթմէկի թարխպի Լննթխտաղ օլտունուղ պիր, նա օլ պիր թարաֆա հիչ Լկյ պէյտն էթմէկչէն պիր գաչ ազատան մատա, պագխի կնգլի գուրա Լլէ Լննթխտապլարը– նը պիլտիրէկ 147 Լկյ պիրինտ, վէ 147 Լկյ օլ պիրինէ Լ– սապէթ էլլէտի. վէ քլվլախէնէն այրըլմագ Լկտմի 1865 ին Հոկտեմբերինտէ իճրա օլտունուղ, ճէմաաթ տախի, նըսֆընը– տան ճիւղի պյատէի պիրինճի քլվլախէ գալմագ Լւզրէ Լ– քլյէ պէօլէնտուլէր, վէ այրըլանլար, չօպանլարը Պատ. Գրնգոր օլարագ՝ Հասըրլըյա կէօչմուլէր։ Պու այրըլըշ մոհաթապէթ վէ սէլամէթ Լւզրէ իճրա օլտունուղ, հիչ պիր պյլ ու գալը մոճճնլագ օլմատը, չինքի քլվլախէնին Լլք չօ– պանը քէնտի եէրինի Պատ. Ա.ևտխէ թէրք էտիպ՝ քէնտի ճէմաաթըյլէ պէրաբէր եէնի պիր Լաթատէթխանէ գաւլէնինի տէր Լհտէ էթմէկէ բագը օլտու։ Մր. Շնայտըրըն հիմմէ– թի, խայրխահ քէմանէլերինն սէխավէթի հէմ պիրգաթ Ա.ն– թատ Փրօթէսթանթլարընըն վէրկիճճ գայրէթի տայէսին– ատ, թագսիմատէն ագ ատնկլա, նանի 1868տէ Հայիկ քլվլախ– սի տախի պինա օլտունուղ, պու ճէմկէթ, պու կնուն օլտու– գը կլսպի, Լքի մտնթագամ Լաթատէթխանէկէ մալիք օլտու, վէ պէօյլէճէ, պերէքէթլի սէնէլէրտէ պիր էսքի տրը զօվա– նը պագէն Լքի օղուլ վէրտիկի կլսպի, Ալլահըն պէրէքէթի թահթինտէ հասըրլըտան չըգան Լլք ճէմաաթ տախի ագ

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ (1937)

Ձախից աջ՝ առաջին շարքում նստած են՝ Ա. Ալեքսանյանը, Ա. Ղազարյանը, Ա. Ղուկասյանը, Ա. Ղուկասյանի կինը, Ա. Ղուկասյանի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ աղջիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի հայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի տատը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քույրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի պապի քրոջ թոռնիկի մայրը, Ա. Ղուկասյանի քրոջ թոռնիկի պապ

վապըթ վարձընտա իքէ պինայը տօլտուրտը։

Մր. Շնայտըը Ա.ինթեափա 1848տէ կէլիպ՝ պուրտատան 1868տէ այրըլտը։ Տէմէք, պուրտատա 20 սէնէ իշլէտի։ Միւմանիկիհ պու միւնատէպէթլէ, Ամէրիգայա եաղտըզը պիր մէքթուպատա, Ա.ինթեափըն 1848 տէքի հալընը 1868տէքիլլէ մուպայէսկ էտէրէք պիլտիրիյօր քի, 1848 տէքի օլ քիւչիւք պիտայէթ՝ թէվէսսիւ էտէրէք՝ քէնտինին կիլիթիկի վէմանատ մէմուլ օլուննայան նիտպէթլէրէ վարմըշ իտի։ Տքթ. Ամիթհին պաշչամըշ օլտուղտա օլ քիւչիւք կիրակի Մէքթէպի՝ իչք 8 սէնէլէրտէ անճագ 131է հէթիշմիշ իքէն՝ չիմալ (1868տէ) 1000–1200իւ պուլմուշ իտի։ Քիլիսէ ապալարընըն սայրսը 373է չըգմըշ։ Մէքթէպլէրի պիր եէրինէ 7 թանէ օլուպ՝ իշլինատ 400իւ միւթէճավրզ չօճուգլար թալիմ օլունմագտա իտի։ Ճէմաաթըն սայրսը իչք սէքիզ սէնէ նիհայէթինտէ 670է չըգմըշ իքէն, իշպու իքինճի միւտտէթին նահայէթինտէ (1868տէ) 1900իւ պուլմուշ իտի։ Բուհանի վէրկիլէրի 1856տա անճագ 10,000 ղրշ. կիպի իքէն, 1868տէ 31,000ի պուլմուշ իտի, (Հայիրկ քիլիսասընընըն ինչասը իշլիւն վէրտիքլէրի 24000 ղրշ. մէղքիւր մէպլաղտա տահիլ տէյիլ տիր)։

Ցագախ, չուբասը տահի թէալիմ օլունտա կէրէք տիր քի, եէնի թէչէքքիւլ էթմիշ պիր ճէմաաթ՝ հօմրիւնիւն չօճուգլուղտա, վէ պինայէն ալէյհ թէճրիպէսիզլիյի վաղըթլապընտա պիր թագըմ բահաթսըզլըգ վէ կիւճլիւքլէրտէն սաղլամ օլմայճադը պէտիհի տիր։ Պուլտատա տա, պունուն թէճրիպէսի տէ չօգ կէօրիւլմիւշ տիր։ Թա 1850 տէ, քիլիսէնին տահա 30–40 ադատան իպարէթի պուլունտուղտա պիր վապըթտա, քիլիսէյէ ադա գապուլ էթմէք ուսուլու (ընտուրմիւն) հագգընտա, օլ քիւչիւք պէտէնին իքիյէ թագսիմինի թէհլուխ էտէն միւճատէլէ վէ միւնագտա գուհուր էթմիշ իսկ տէ, հէլէքի մասլահաթ գօրգուլան նէթիճէյէ վարմամըշ տըր։ Անուէն սոնկրա պիր 1853տէ, վէ պիր

տէ 1858տէ իւքի նիքեահ* սէպէպլինատէն նիէլէրինէն քիւիսէճէ թէրպիյէէրինի իճապ էթտիրէն էփէյիճէ պէօյիւք փատ-թըրթըլար վէ գարըշըգլըգլար չըգըպ՝ իշլին պաշընատա պուլունանլարը հայլըճա իշղալ էյլէտիւէր։ Պունատան մատա Ղրիսթիյան քիւիսէնինէն էսասի թալիմլէրինատէն պիրի օլան քէֆթարլէթ թալիմի հագդընատա 1867տէն 1871էտէք միւսուլ էտէն 4–5 սէնէ զարֆընատա, օլա կէլէն մէուճաութէ վէ խաթինթապլար ապ էնատիշլի մուճիպ օլմատըլար։ Ցապաթ, քիւիսէ, Ալլահըն ինայէթսիզլէ, պուղարըն հիչ պիրինատէն, էսէրի պագի գալաճապ պիր գիյանա օղրամայըպ՝ ապլի վէ բուհանի թէնէվվիւատէ, հէմ թէճրիպէքէարլըպտա թէրապի էտէրէք քէմալէ ատղուս պէօյիւմէքտէ օլմուշ տըր։

1868տէն 1898էտէք օլան իւչիւնճիս միւատէթէ կէլինատիքտէ, հարըմ ատրլըգ թալիխսիմլիէն էն փարլապ զըսմընա կէլմիշ օլուբուզ։ Սայը նագթա ի նագարընատան պապար իսէք, պէօյլէ տիր։ Միւսթագպէլի թէէմին էտէճէք օլան խուսուսլարը նագար ը տիգգաթա ալըր իսէն, երինէ այնի նէթիճէյէ վասլ օլուբսըն։ Ձիսմանի հալը, հախօտ սէրվէթ իլէ մատատ գուվվէթ թարաֆընը տիւչիւնիւբ իսէն, անտէն ֆարգլը պիր գարարա կէլէմէզսին։

Իլք միւատէթէլէրատէ օլատուզուս կիպի, ֆիլվագը պուղատա հարիճտհ չօգ իլավէլէրիմիզ օլմատը։ Լաքին նէչվ ու նէմա վէ պէրէքէթ չօգճա տահիյտհ օլատու։ Հապիք Տօգթօր-

---

*Մեզիւր իֆի ցիֆեահրը պիրի, Փափազ Մաճուկըն ցիֆեահը օլուպ, մերգուսմըն Փrօքհսրահցիլրզը գապուլ հբթիյի սեպեպտհ ֆհճտիճտհճ այրըլմըշ օլաճ զեվճհսի, օլ rհssի մհսէֆիճտհ տհorբ սհճհ տհվամ հտիպ իլհրիսի իչիւճ տախ ասլա պիր իւմիs fհoշհսի կհorիւճմհեիյիճտհճ, մերգում պիր ախերիճհ, պիր աշխարհական (Պօլոս Նէլճհ) հետիյլէ ցիֆեահ օլուճտու։ Նիֆեահրը իֆիցճիսի տհ Մագահ Նագարըճֆի օլուպ, պուտա, պիր ախերիճհճ ճեահցլըսըճը կերի հբթիրիպ fհճտիսի ալը։

լարբմըզըն արթմասը, վէ էհալիմիլին սըհհէթ գահաէլէրին, հէմ ինսան էօմրիւնիւն զըյմէթինէ տահա զիյատէ էհէմմիյէթ վէրմէսի սայէսինտէ, ասլա սըրա զուհուր էտէն գօլէ-լալարտան վէ տիկէր իլլէթ ի սարխէտէն պիւէ պէօյիւք պիր զիյանա օղրամայարագ՝ գաւմ թարիխ ի թասվիր իլէ արթ-մագտա պուլունուպ՝ թէքէսսիւր էյլէտի։ 1868 տէ Այն-թապտաքի պիւթիւն ճէմաաթ իլի ուճագ 1900 սայըլըր ի-քէն, պու կիւն 3300իւ թէճավուզ էթմիչ տիր։ Մանէվի թէրագգը պուննտան էքսիք օլմամըշ տըր։ Բիւյուկ իքիյէ այրըլտըզընտա, իքիսինտէ մէվճուտ քիւչուկ ազալարընըն սայըսը 373 իքէն, պու կիւն օլ իքիյէ Ալայպէյի քիւչուկսինին 160 ազասը տահի իլավէ օլունտուգտա, ևէքիւնիւ 1405է պաչիզ օլուչօր։ Մէքթէպ, մինպէր վէ սայր լուհանի մագ-սէտլէր ուղուրունտա Այնթապընը պիւթիւն Փրօթէսթանթա-րընըն սէնէվի վէրկիսի 1868տէ 31,000 զրչ. կիսի պիր մէպ-լաղ իքէն, չիմարի 68,500 զրչ. օլմուչ տըր։ (Իսթիչաթ-տան էվվէլ պուննտան զիյատէ իտի։) Պու կիւն Այնթապտա Փրօթէսթանթ ճէմաաթընըն մուխթէլիֆ տէրճէտէն 24 մէքթէպլէրի օլուպ, պուննլարտա գըզ, օղլան 1159 թալէպէ-լէր թահսիլ օլունմագտա տըրլար։ (Ենկի էյիմխանէ թա-լէպէլէրի պու լագամտա տահսիլ տէյիլ տիր)։ Կիրակի մէքթէպլէրիմիզ պու կիւն տէրս վէ խօճա ճիհէթիյլէ 30 սէ-նէ էվվէլքինտէն տահա մունթազամ օլուպ՝ ազալարընըն վաստէթ սայըսը իքի գաթլանմըշ կիսի օլուպ 2200է չըգմըշ տըր։ 1868 տէ Միս Փլաքթընըն մէքթէպինտէ օղուչան զըզլարըմըզ սայըտա վէճ մահտուտա իքէն, պու կիւն, իւչ քիւչուկէլիմիզէ մէնհուպ օլմագ իւզրէ, Գըզլար Մէտրէսէ-սինտէ 54 զըզլարըմըզ,* վէ Գօլէճտէ 30** կէնճլէրիմիզ թա-լիմ օլունմագտա տըր։

Պու միւտահիմին խաթիտասընտա Մարտին Թէփէսի

* 39 ու իֆիցնի ֆիլիսեֆճ։— ** 18ի իֆիցնի ֆիլիսեֆճ։

խալի, էօքսիւրիւք տէլիլի թէփէսի վէ Գօլէճ թէփէսի չա-
գալլար մէքեանը իտի։ Իլեէվմ պու մէվզիւլէրի թէղիին է-
տէն պինալալը, հէմ Ալայ պէյի քիւլիսէսի, իշտու ասն 30 սէ-
նէլիք միւտտէթ զարֆընտա մէյտանա կէլմիշ օլուպ՝ անտէն
էվվէլ ինչա էտիլմիշ օլան իլքի քիւլիսէլէր իլէ պէրապէր
Այնթապ Փրօթէսթանթլըղընըն միւսթապիլինի պիր գաթ
տահա թէէմին էյլէտիլէր։ Պու պինալար, ալէլ խուսուս
գըզլար վէ օղլանլար իչիւն օլան իլքի պէօյիւք մէտրէսէլէր,
չօճա պաչգալարըն իանէսիյլէ մէյտանա կէլմիշ օլտուգճա,
պուռնալարըն պիզիմ թէրապգըմըզա ալագասը նէ՞ պիր տէյ-
տիւչիւնիւլմէսինն։ Պու ճէմաաթ 2000 լիրա վէրմէյէ բոպի
օլմասա իտի, պու կիւն պինագիր պիր նօգթատա Գըզլար
Մէտրէսէսինն, վէ տահա տիւքքիւչա պիր մէվզիտէ Գօլէճի
կէօրէպիլի՞ր մի իտիք։ Բուհանի ճիհէթտէ օլտուղու կիսի,
էյէր մատտի թարաֆտա տահի Ալլահ պիղի պէօյիւտիւպ՝
միւպարէքէթլէմէսէ իտի, մէգքիւր մէպլաղը վէրէպիլի՞ր մի
իտիք։ Պիլիրիմ, պու ալի թէէսիսաթ իչիւն, ալէլ խուս-
սուս Գօլէճին մէյտանա կէլմէսի իչիւն, պու ճէմաաթ ադիմ
զայրէթ վէ ֆէտաքեարլըգ կէօսթէրտի։ Պաչտա օլան ա-
տէմլէրիմիզ լիրալարընը 50 չէր վէ 100 էր իլէ վէրտիքտէն
պաշգա, նիչէլէր պէտէն իլէ տահի չալըշտըլար։ Վէ պու
ճիւմլէտէն սոնկրա, թէսաւվուրուն դուվվէտէն ֆիլիլէ կէ-
թիրիլմէսի էօնիւնէ, տէֆի միւմքինսիզ կիսի կէօրիւնէն
մուգավէմէթլէր չըգտը իսէ տէ, էնճամ, Ալլահընն նայէ-
թիյլէ նահիլ ի մուվաֆֆագիյէթ օլուռնտու։ Պէօյլէճէ, էմէք
զահմէթի կէչտի, վէ անընն սէմէրէսի օլան պէրէքէթի պագի
գալըը։— Պէրէքէթի տէտիք, սահի՞հ մի։— Գօլէճ, համիլէն
մէսաբիճի վէ չէքիլէն էմէյի աճէպա տէյտի՞ մի։— Տար
տիւչիւնէնլէրիմիզ արասընտա՝ տէյմէտի տէյէնլէրիմիզ պէ-
քի պուլունտա։ Պրագալըմ պիւթիւն միլլէթի վէ մէմլէքէ-
թիմիզ իչիւն օլան հիւսն ի թէէսիսինի, Գօլէճինն սատէ Այն-
թապ Փրօթէսթանթլարը հադգընտա օլան խայրը խըզմէ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԻՉ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ, ՄԱՐՏԻ

ՀՈՒՆՎԱՐԻ 1922 Թ.

Թինի կէօսթէրմէք իչիւն պիր իքի բագամ քիֆայէթ էտէր։ Գօլէճտէն, չիմտիյէ գատար իթմամ ը միւատէթ էյլէմիչ օլան 168 մէզունլարըն գաչը՞ Ա.ինթաղ Փրօթէսթանթլա-րընտան տըր զանն էտէրսինիզ։ 47. պունլարտան պիրի վէֆաթ էթմիչ օլուպ, 16սը հէքիմ, 7սի հէքիմլիք մէքթէպինտէ, 3իւ էճզաճը, 3իւ չօպան, 1 վաիզ, 7սի խօճա, վէ պագի 9ու տա սէնաաթ վէ թիճարէթլէ մէշղուլ։ Պունլարտան աչըպ կէօրիւնմէյո՞ր մու քի, սատէ մատտի մէնֆաաթ նօգթա ի նազարընտան պագըլսա պիրէ, Ա.ինթաղ Փրօթէսթանթլարը՝ Գօլէճ իչիւն վէրմիքլերի 1600 լիրանըն պիր չօք միլլինի չու կէչէն ազ վագըթ զարֆընտա կէրի ալմըշլար տըր։*

Պիզիմ Աւետարանական պիր ճէմիյէթ հալինտէ թէ-լագգըմըզը տիւչիւնտիւյիւմիւզ սըրատա, ինճիլին պիզէ տօլայլըտան օլան պէրէքէթլէրինի տէ ունուԹմամալը իչ։ Տէմէք հաճի՞թ մի տիր քի, պու կիւն խանէլէրիմիզտէ տա-հա պիյատէ ֆամիլեա (home) մանասը վար տըր։ Գարը-լարըն պու կիւնքի մէվկիի 50 սէնէ էվվէլինքի տէյիլ տիր։ Պու կիւնքի չօճուգլարըմըզ՝ եարըմ սար էվվէլկի չօճուգլա-րընտան չօք պախթիյար տըրլար։ Ցիսուսըն անլէրէ վէրտի-յի էհէմմիյէթի՝ վալիտէյն ինտինտէ անլէրին զըյմէթինի ար-թըրմըշ տըր։— Պունտան 40–50 սէնէ էվվէլ օսգպէլարտա բաթթ կէլինէն քիրլի վէ տիւզէնսիզ չօճուգլար հա՛նի։— Թէմիզլիք վէ նէզաֆէթ ճիհէթինտէ օլան պէօյլուք ֆարք սիմալար վէ էլպիսէ իւզէրինտէ կէօրիւլտիւյիւ կիպի, պէօրքճիւլիւք սէնաաթլընըն տիւչմէսինտէն տէ աչիքեար տըր։ Գատընլարըմըզ տափրէսինտէ օլան ֆարքը կէնճ-լէրիմիզ պէլքի էյլի պիլմէդիլեր։ Եարըմ սար էվվէլկին գա-տընլարընըն վէ չօճուգլարընըն էլպիսէճէ զըյաֆէթլէրինի անլատաք խաթէյէնլէր պու կիւնքի քէօյլիւ գարըլարընա վէ

*Պունըն 22սի պիրինճի ֆիլիաստան տըր։

չօճուգլալըընա պագալընալա։ Ա.հվալ վէ տատմ ը պէյթիյէ տախի անլէրինքինտէն չօզ ֆարգլը տէյլէ իտի։ Կէնճ գատընլալա, եավաշ կէլինլէրէ կէլինտիքտէ, անլէրին ֆամիլեա տաիրէսինտէ մալիք օլտուգլարը սէրպէսթիյէթ հուտուտունըն 50 սէնէ էվվէլ նէ գատար տար օլտուղունը պու կիւնքիւէ անկլասալար, վէ քէնտիլէրին էլեէվմ պուլունտուգլարը մէվգիյի անլէրինքի իլէ մուգայէսէ էտեպիլտէլէր իտի, ինճիլին քէնտիլէր իչիւն նէ՛ պէօյլէք պիր պէրէքէթ օլմազ օլտուղունու տահա էյի կէօրէպիլիրլէր իտի։ Պու ուօն 50 սէնէ իչինտէ՝ թէրգիւնք սէնատմը տայքի պիւս պիւթիւն պաշղալաշը, չօճուգլուղումտա, սէթրի փանմօլ կէյնի պիր թէք խրիսթիյան կէօրտիւյիւմ թաթրըմա կէլմէյօր։ Գատընլարըն էլպիսէնտէ օլան ֆարգ տահա պէօյլէք օլմազ տըր։

Պիր ֆիտան, քէնտինին խապէրի օլմատըգը հալտէ, իչինէ գօնուլտուղու քիւրրէ ի հավատան թէէսիր գատալ էտէրէք պէօյլատիւյիւ կիլպի, ինճիլ քիւրրէ ի հավատընտա հաչայան պիր ճէմիյէթ տախի, ապըլտա, նէգատքէմ վէ նէգաֆէթտէ, մէզազ եավաշ կուսմօ տէնիլէնտէ, գայրէթ վէ ֆէտաքեարլըգտա, խաֆէսէ խաֆէմէսէ, իլլա իլէրիյէճէք տիր։ Հէր հէյտէ, վէ Ա.յնթատտա պիրէ պունուն խապաթլարընը կէօրմէք չէթին տէյլ տիր։— Էհլ ի էանաֆ արատընտա եէնիյէ վէ թէրագգիյա տօղրու իլք թէչէպալիսուլէր, — էվլէրտէ իմ տիիշ ամֆիևատարը վէ իմ մուզիգատար տէնատմտա իմ պունար ամֆիևատընըն իտատը.— գարպի տիւնեանընըն մէքթէպլէրի իլէ իմ ազագատա պուղունատնար,— Գըզլար իչիւն իմ մհբոկ,— կէնճլէր իչիւն իմ թանգարան,— ուսուլ ը ճէտիտ իւզրէ իմ խօճատար,— վէ իմ soqgoրղար,— ուսմուսընն խայրը ուղուրընտա էֆրատ թարատընտան ինչա էտիլէն իմ պինատար,— իմ էյրատխանէ, իմ խատաթխանէ,— իմ գօղճճ,— պունդարընն ճիւմէէսի պու քիւչիւք ճէմատթընն ատըսընտա կէօրիւլմէսի, ինճիլին թէէսիլինտէն գայրի պիր

եօլ իւէ թէֆսիր օլուճա պիւյ՞ մի։

Տահասը վար։ Պու ճէմաաթըն, թէհսիրի թահթընա պուլունտուղու չու 30 սէնէվիք ևէնի էօմրիւ, անըն ճիւմանի հալը, եախօա սէրվէթի խուսուսընտա աճէպա նէ՞ չէհատէթ էտիյօր։ Տքթ. Սմիթհ քէնտի կիւնիւնտէ, փրօֆէսթանթ պիւյատերլէրէյն հէր պիւյինդեն սէնէվվի գաւանճընըն միւթէվասըթ բուգամընըն 1050 ղրչ. օլտուղուընու պիւյտիրիյօր։ Միւթէվասըթ պաղանճ ահէպա պու կիւն նէ՞ գաւտար տըր։ Նէ գաւտար օլտուղուընու պիւյմէդ խսէք ատ, էլլի սէնէ էվվէլդեն բաղ ամը գաւտար օղնաստղընը տա պիւյիրիզ։— Միւմքինֆ օլտատա, Տքթ. Սմիթհ պու կիւն տաւխի արամընզա կէլիպ՝ հէր քէսին սէնէվվի գաւանճընը անլատմադ մէջպուրընտա պուլունտուղա, գանն էտերիմ մուվաֆֆագ օլամազ, վէ սէպէպի տէ մալիւմ տիր։— Պիւտիրմէք հէր ատէմին իշինէ կէլմէզ։— Պու կիւն սայըճա, 1856տա օլտուղումուզուն, եանի պուընտան 42 սէնէ էվվէլդեն, անճագ 4–5 միլի կիլի իզ։ Նէ՞ տէրսինիզ. Սէրվէթիմիզէ աճէպա օ նիսպէթէ՞ մի արթմընշ տըր։ Պրաքտիքըմ սաայիթ միշքէլէրի, վէ կէօրիւնմէզ հալտէ հըֆզ օլունան մաշէրի, պու կիւնքի էլպիսէմիզ, ուսուլ ը թէհայյիւշիմիզ, մէֆքուրէյթ ը պէյթիյէմիզ, վէ չինիլիք կիւնդէլինտէ գաւտընլարընմըզ իւզէրինտէ կէօրիւէն թէզինաթ պու պադատէ նէ՞ խապէր վէրիյօր։ Իմամ Մօհտան ճէմաաթ հալինտէ, պու կիւնքի պիւթիւն սէրվէթիմիզ աճէպա նէ՞ գաւտար տըր։ Պիւմէմ վէ թամմ պիւյմէքլիյէտէ պիր եօլ կէօրմէմ, անճագ չու գաւտարընտա չիւպհէ էտէմէմ քի, բուհանի վէրիւ սըրաալարընտա կէօմէրմէք իմթինիլէնտէն տէ գալըն տըր։ Պու պադատէ պիր խուսուս գիքր էտերսէմ, մէսէլէ հադգընտա անկլայըշմըզա եարտըմ էտէր տէյու գանն էտերիմ։— Պիւտաէրլէրին չու սօն 30 սէնէ զարֆընտա, սաֆտուն ալմադ, եա տա մուճէտահէն եափտըրմադ թարիխիյլէ սահիպ օլտուգլարը մէսէքէնէլէրին գըյմէթինի, խմթէրաէնիզ

պիր քէրըէ տիւչիւնիւնիւզ, վէ պուննտա տա, 200 լիրալըզ-տան աշաղը օլանլարը հիսապա տախիլ էթմէյինիզ։ Պու թաղըմտան օլան պինալարը խաթրըմա կէլտիյի տէրէճէտէ, պէն պիր քեաղըտ իւզէրինէ ալըպ, հէր պիրինին էօնիւնէ տէ, տահիպլէրինին ֆահիչ սայմայաճաղընը զանն էթտիյիմ պիրէր զըյմէթի գօյարապ ճէմ էյլէտիյիմտէ, նիչէյի իւրիճ պիր մէպլաղ չընգտը։— 20,000 լիրա կիպի։— Քիւչիւլթմէք խաթէյինէլը նէ տէրլէր խէ տէսինլէր, Ալլահ պու հիւզտէն տախի պիրվի պէրէքէթլէմիչ տիր։

Մատտի վէ մանէվի նէչիվ ու նէյմա վէ թէբագպըմըզ իւզէրինէ չու կէչմիչ 50 աչնէնին հիւսն ի թէէսիրինին միւ-թէալաաըզլէ մէչղուլ պուլունտուղումուզ սըրատա, ունութ-մամալը իզ քի, պաշգա չէյլէրտէ օլտուղու կիպի, իւհանի տախրէտէ տախի, Ալլահ վասիթալար իլէ իշղիվիշ տիր, վէ իշ-ղիր։ Պէրէճիք էօնիւնտէքի Ֆրանթը Ֆրանթ էտէն, անտէն հօգաբատաքի պիր չօգ տալլարըն իթթիհատը օլտուղը կիպի, պու կիւնքի պէրէքէթի խաբմանլարը տախի քէնտի պաշլա-ըընա մէյտանա կէլմիչ օլմայընչ՝ վիւճիւտէրի իչիւն մագիյէ մինինէթտաը ըզ։ Տէմէք հաճէ՞թ մի տիր քի, 1898ին մահ-սուլունտա 1848ին վէ անտէն էվվէլին հիսաէսի վար տըր։ Սահիհ տէյի՞ մի քի, պիրզ պու կիւն Մուբատ վաբժապետին վէ անընն չակիրտէլէրինին, Պետրոս վէ Միքայէլ վարպա-պետլէրին, Մր. Վանլէնէվին, Մր. Ճօնսթընըն, Տքթ. Սմիթհ վէ Մր. Գրէյնին էմէքդէրինտէն խաթիֆատէ էտիյօ-բուզ։ Տքթ. Փրաթ՝ վազղարը վէ թէրճէմէյէրիյզէ,— Մր. Գաֆֆինկ, արամըզտա միւտուէթի պըստա, ամմա թէ-սիրի պագի գալան իպզմէթլէրիյզէ, Մր. Շնայտըր 20 աչնէլիք չօպանլըգ էօմրիւ վէ միւէսսիր վազղարըյզէ, Հա-նըմ Շնայտըր, Միսիս Գաֆֆինկ, վէ Միսս Փրաքթըր ֆէ-տաքեարանէ էմէքդէրիյզէ, վէ սատէտիզ ամմա գալպի կէնիչ օլան Տքթ. Թրօպրիճ կէօզլիմիւզ էօնիւնտէ տուբան օլ պէօյիւք էսէրիյզէ։ Հէվի պուննլար ունուտուլա պիլի՞ր մի։

Ֆրոմ. Հ. Ս. Պետրոսեան և Ս. Սուքիասեան (1906)

Պասալարըմըզըն օլ իլք կիւնլէրտէ կէօսթէրտիքլէրի աշք ու զայրէթ վէ ֆէտաքեարլըգ տահա չօգլարըմըզըն խաթըրընտա տըր։ Պուննան 50 սէնէ էվվէլ թէհնա հէրլէրէ չէքիլիպ՝ կէօզ եաշլարըլըյլէ տուա էթմէքտէ օլան օլ քիւչիւք ճէմիյէթ արասընտա կէօրիւնէպիլիր իտի, սատէտիլ Փարմագըզ, իսպատէթքեար Պարսում օղլու, ճզնաւոր կիսպի Թանըլան Լուբչիկ Աւետիս իլէ Պօղոս Խէլֆէ, զայրէթլի Գարամանիկ Սարգիս, վիճաան բահաթընը Փիլօնա թէրճիհ էտէն Տէր Աստուածատուր, աղըր պաշը Գըլճը կարապետ, Մէթին Փօլաթ Աւետիս, վէ թէհատիտէն դըմըլտանմայան Գարա Գրիգոր։ Պիր աղ սօնկրայա պագ. տիւքեան վէ տէսթիկեահ-լարընը թէրքէլ, կէճէլի կիւնտուզէ գաթարագ՝ իւչէնմէզ տէվամ վէ եօրուլմազ զայրէթ իլէ իշլէմէքտէ տիրլէր, Լէ-ոն Գրիգոր, կիւլէսէր Ներսէս, Պէզճի Յակոբ, Թէրզի Լէ-ոն, Նիգիսալի Աստուր, վէ էմսալընտէն օլանլար։ Իքինճի վէ իւչիւնճիւ միւտատլարտէ պաշտա տուրան աստէմէրիմիզ-տէն նիչէլեր կիթմիշլեր իսէ տէ, էմէքլէրինին վէ ագճէլէ-րինին էսէրլէրի մէյտանտա օլուպ պագի գալտըգճա, պու ճէմաաթ անլէրէ նէ տէրէճէ մինննէթտար օլտուղունը ու-նուտա պիլիր մի։ Զօգլարըն համիյլէթ վէ սէխավէթինին էսէրի օլան Գօլէճ չէօյլէ տուրսուն, Նիգիսալիեան քէնտի վարժարանը վէ Թանգալանըյլէ, վէ Քիւրքճեանլար քէնտի ալի մէքթէպլէրիյլէ կէօզիւմիւզ էօնիւնտէ տահա լաազ տիրլէր։

Պուննան 45–47 սէնէ էվվէլ, ուզուն պօյլու վէ պէյազ իզարը պիր զարիպ գարը սօգագլարըմըզտա պիր գաչ սէնէ տօլաչըպ՝ էվտէն էվէ կէզտի։ Պու կիւնլիւն կէնճ գատընլարը մէրգումէյէ նէ տէրէճէ մինննէթտար օլտուգլարընը ճէպա պիլիրէ՞ր մի։ Հանըմ Շնայտերը տէմէք իսթէյօրըմ։

Էօքսիւրիւք տէյիլի թէփէսինտէ, փէք սէյրանկեահ պիր մէվգիտէ Գըզլար Մէարէսինին կէօրիւը, վէ էլեէվմ իչինտէ 90ատն գիյատէ գըզլար թալիմ օլունտուղընը, վէ

պիտայէթինտէն պու անկտէք, չէհրիմիզէ վէ էթրաֆըմըզա, մէքթէպլինի պինթիրմիշ օլան 256 թալիմլի զըզլար եկթիշտիրտիյինի իչիտիր մէսրուր օլուրըզ։ Ճաղաթ, իչպու մէսէրէթիմիզ ալաասընտա ունուտտուղլըր մի իլ, 37 սէնէ էվվէլ 8 թալէպէ իլէ պու մէքթէպլի պաշլայըպ անըն նէշվ ու նէմասը էսպապընա պէլլի վիւճիւտ, վէ սարֆ ը զիհն էյլէմիշ օլան խաթունը.— Միսս Փրաքթըրը։— Ունուտտուղլըր մի իլ, անը տահա միւնասիպ պիր մէվզիյէ նադլ իլէ, տահա մունթազամ պիր հիյյէթ ալմասընա վասիթա օլան խաթունը.— Միսս Փրոսթ։ Ճասիթանէ հազըրնտա, կէլին հիչ պիր սէօզ էթմէյէլիմ։ Անըն կէլէք չէհրիմիզէ, վէ կէբէք պիւթիւն մէմլէքէթիմիզէ օլան հիւսն ը խըզմէթինի պէն նէ գատար սէօյլէյէմ, պիզ տահա զիյատէսինի պիլիրսինիզ։

Պիր ճէմիյէթին նէշվ ու նէմա պուլմասը, վէ քէսպ ի գաւվէթ էթմէսի իչիւն խըսուսիյատ տիւնեասընըն էլեկտրիք միւրաճաաթ էյլէտիյի վասիթալար նէ խոէ, պունտան 50 սէնէ էվվէլ Տ.քթ. Սամիհհին թէրթիպլի հէման օ օլտուղը պունտան էվվէլ զիքր օլունտը։ Ենանի, չօճուգլարընը վէ խուսուսա գատընլարընը թալիմի, սէրպէսթ տիւշիւնիւսլ իշլէմէյէ ալըշտըրմագ, բուհանի վէ խայրըը խըզմէթիէյէտէ իչլէմէք, էյի մագսատէր ուղուրսուզ ադճէ վէրմէյէ թալիմ օլունմագ, վէ թէպզիր ի պէշարթէ բուհուէյէ մէլուֆ օլմագ։ Միւամիլէյհին պու հիւգաէն խըզմէթի ադիմ օլմուշ տըր։

Իչպու հարըմ ասլ զարֆընտա, Ինճիլին չէհրիմիստէ պու տէրճէ քէսպ ի թէրագգը էյլէմէսինէ թէէսիր էյլէյէն սէպէպլէր ալաասընտա, սիւքիւթ կէչիրմէսի ճաիզ օլմայան պիր սէպէպ տահա վար տըր։ Պու տա, միլլէթիմիզին էօթէտէն պէրու հաիզ օլտուղը, սիյանէթէ հալէքաթար վէ կրօնասէր թաապիաթը տըր։ Պունու ումումէն էրմէնի միլլէթի հագդընտա լատիա էթմիյիմիզ կիպի, Սյնթասընը Հայլարը հագդընտա, խուսուսի օլարագ, տահա զիյատէսի-

նի տէյէպիլիրիզ։ Ա.յնթապցին խրիստիյան էհալիսի իզ-միր վէ Սթանպօլ կիսի մահալլէրտէ պուլունանլարըն մազ-հար .օլտուղլարը մուղիր ատաթ վէ իւլֆէթ թէէսիրաթըն-տան ազատ, վէ էճատատան բարնապաշտըղա մէյյալ պու-լունտուղլարը իչիւն, հանկիսը անկլայըճա միւնասէպէթ վէրէն իւլք կիւնլէր կէչտիքտէն ոօնկրա, սէրին ֆիքր իւլէ Ա-ւետարանը էլլէրինէ ալտըլար, վէ անըն, օլ ուղուրա էճ-տատլարընըն դան ատօքաիւլիւ Ավետարան օլտուղունու, վէ քէնտիլէրէ անլատըղլարը այըզ լիսանտա սէօյլէտիյինի կէօրէրէք, աչղ վէ դայրէթլէ անը էօյրէնմէյէ, վէ մուճէ-պինճէ եաչամալա դայրէթ էլլէտիլէր։

Թէրազդիյէ պիր միւնասէպէթ տահա։ Պու մէմլէ-քէթտէ մէզհէպի հիւրրիյէթ էսասլարընը թէմին իչիւն էն չօդ չալըշան, վէ էմէյինտէ տէ մազհար ը մուվաֆֆագիյէթ օլան քիմսէ, պու ասրըն օրթալարընա տօղրու Սթանպօլտա ինկլիզ սէֆիրի պուլունան Լօրտ Սթրէտֆօրտ Րէտքլիֆֆ օլ-մուշ տըր։ Միւսամիհլիկ քէնտի մէմուրիյէթի հէնկեամընա-տա, այրըճա փրօթէսթանթլար իչիւն, վէ պիր գաչ սէնէ ոօնկրա տա, Թիւրքիանըն պիւթիւն քրիսթիան էհալիսի ի-չիւն ֆէրմանլար թահսիլինէ մուվաֆֆագ օլմուշ տըր։

Հագիգաթա րիայէթ խաթրը իչիւն, տահա տէյէճէյի-միզ վար։ Կէչէն նըսֆ ասր զարֆընտա նաիլ օլտուղուս-մուզ Թէրազդը վէ պէրէքէթտէն տօլայը, զիյր ի իտարէսին-տէ պուլունտուղումուզ հիւքիւմէթ ի Սէնիյէյէ տախի նէ տէրէճէ մինննէթտար օլտուղումուզու ունուԹմամալը իզ։ 1850տէ այրըճա փրօթէսթանթլարա մախսուս օլարաղ իհսան օլունան ֆէրման, վէ մուտախսէրէն, Գըրըմ մուհաբէպէհի ապտալինտէ (1856տա) պիւթիւն մէմալիք ի մահրուսէնին Թրիսթիյան էհալիսինին մէարըֆճա վէ մէզհէպճէ, հիւրրի-յէթինի թէմին էյլէյէն կիւլհանէ Ճամիի ը Հիւմայունու, Թէրազդը վէ թէգաատիւմ իչիւն վատի ճատատէլէր քիւչատ իյլէտիլէր։

Այնթապը 50 սէնթիլիք Աւետարանական էօմբիւ վասֆընըն նագըս օլմամասը իչիւն, անըն՝ քէնտինտէն տըչարըտա կէօրտիւյիւ իչին տախի մաւխթասար պիր պիքրի վաճիպէտէն տիր։ Պիր տախրէ չէք, վէ պու տախրէ, Բէսապ, Աստանա, Հաճըն, Այնթապ, Ալեքսանտրէթ, Ատըլհաման, Մէվէրիք, Ուրֆա վէ Հալէպի իչինէ ալմըն։ Տէմէք հաճէթ մի՞ տիր քի, էլճիլմ պու վասի մէյտանտա պուլունան ճիւմլէ Աւետարանական քիլիսէլերին վալիտէսի մագամընտա պուլունմուշ տըր, Այնթապ։ (Մէգքիւր խանթը տահա կէրիտէն չէքէրէք Նիկոտէյի, Գայսէրիյէյի, Մալաթիայը վէ Տիյարպէքիրի տէ իչինէ ալմալը խոշ։ Ճագաթ պու մահալլէր չիմոի պաշտա իտարէտէ պուլունտուղու իչիւն տախիլ էմմէյօրուզ։) Այնթապ, իչպու մէղհէպի հայաթընըն ի՛մա իլք կիւնլէրինտէն Ուրֆայա, Քիլիսէ, Բէսապա, Մարաշա, Ատանայա վէ պաշտա նէրէլէրէ ինճիլի վազ էմմէք իչիւն ատէմլէր կէօնտէրմէքտէ օլտու։ Բէսապը պիլիրիզ։ —պիր քիւչիւք Գաւապա խոշ տէ, տախիլինտէ, վէ էմրաքընտա էլճէվիմ 1500 ի միւթէճավիզ Փրօթէսթանթ ճէմաաթ վար տըր։ Գօնշումուզ Մարաշ էվէյլի տայանտը։ Աւետարանականլըղըն հարէքէթինէ պուլաշմամագ իչիւն իլքինտէ վէք զայրէթլի պուլունտը։ Բէօսէ Ատաուըր, օլ Նախանայէլ կիլպի հիւէսիզ պիրատէրլի նէ հայ հուշ, վէ նէ տէպատէպէ իլէ թարտէթմիլէր։ Անտէն ոօնկրա Փափազ կալապէտ իլէ միւսիոնճէ րէֆիկի (Պէզճի Յակոբ) էվվէլքինտէն էյի թաւթիֆ օլունմատըլար։ Օրատա Նիկոպոլի Ատաուըրն էմէյլի վար։ Պատ. Սարգիս Մանուկեանըն էմէյլի վար։ Խայըր միւտաւէթ Փօլաթ Աւետիս իչէտի։ Ուղաթմազա նէ հաճէթ. օրատա, իլք վալիզէրիմիզտէն հանկըսընըն խըզմէթի եօգ տըր։ Ճագաթ պու էմէք, պու խըզմէթլէր պօշա կիթմէյէն։ Պիլիրիզ, պու կիւն օրատա, 1116 ազասը օլան լուչ քիլիսէ իլէ, սայըտա 3000 գատար պիր Աւետարանական ճէմաաթ վար տըր։ Իրի ուֆագ 23 մէնթէպի, վէ անլէրտէ թաւլիմ օլուս-

նան 1259* թալէպէլէրի վար տըր։ (Եէնի թէէսիս էտիլմիշ օլան էլթամ մէքթէպլէրի պուննտա տախիլ տէյիլ տիր։) Գըզլար գօլէճինտէ 50ի մութէճավըզ թալիմ օլունանլար օլուսպ՝ մէքթէպ նիսպէթլէ տահա եագըն ալնէլէրտէ պաշլամըշ խսէ տէ, պու գըսսա մուտտէթ զարֆընտա թահսիլ ի տիփլօմա էյլէմիշ օլան 53 գըզլար չըգարմըշ տըր։ Հէման, օրատա մունթազամ պիր իլմ ի Իլահի մէքթէպլի մէվճուտ օլուպ, պիտայէթինտէն պու անէտէք տիփլօմալը տիփլօմաըզ 104 վախըլէր չըգարմըշ տըր։ Պու իւչ քիլիսէլէրին բուհանի մապսէտ վէրտիքլերի վէրիլի՝ իսթիչաթտան պէրու խանյըճա արթմըշ օլուպ՝ կէչէն ալնէնինքի (1897 նինքի 54,700 դրշ. ա պալիկ օլմուշ տըր։ Ատանատա Գարամանիկեան Սարգիս պիրատէրին վէ սահրլէրին ազ չօգ էմէքլէրի պուլունմուշ խսէ տէ, օրատա խըզմէթի էն չօգ օլան Այնթապը Պատ. Ատատուր տըր քի, 1856 տա չօպան թաղին օլունուպ 24 ալնէ կիսպի ուզուն պիր մուտտէթ օլ քիլիսէյէ խըզմէթ էյլէմիշ տիր։ Շիմտի մէսէրրէֆլէ իչիմմէքտէ իկ քի, քիլիսէնի 303, վէ պիւթիւն ճէմաաթը 1150 ազատան իսպարթէթ պուլունտուղը հալտէ, 380 թալէպէյի հավի 8 մէքթէպի օլուպ, միմպէր, մէքթէպ վէ սահր բուհանի մագսէտլէր ուղուրունա, Ատանա իչիւն վէճ քէսատլըզ օլան չու. 1897 տէ պիրէ 47,433 դրշ. վէրմիշլէր տիր. (1896 տա վէրտիքլերի 53,500 դրշ. օլմուշ տըր)։ Ընդունըլմըզ տավրէ իչինէ սուշչէն մահալլէրին հէփսինի այրը, այրը, պիքը էթմէյէ նէ՞ հաճէթ։ Մատէմ քի Այնթապըն ալագասը պիւթիւն Կիլիկիա իթթիհատը իլէ տիր, անըն իչիւն, պու տավրէտէ, չու սօն 50 ալնէնինն Աւետարանական էմէյինին սէմէրէսի նէ օլատուղունը թօփտան պիքը էտէճէք օլուր իսէք, զանն էտէրիմ մապսէտիմիզէ խըզմէթ էթմիշ օլուս

* Պուննուն պիր սիւլսիւնէ եագրընը Լուսաւորչականլարատան վէ Գաթոլիքլերտեն տիր:

բուզ։ Պու կիւն կիլիկիա իթթիհատը տախրէնինէ 5178 ազասը օլան 34 քիլիսէլէրիմիզ վար տըր։ 40 պատար մէր-քէզլէրտէ ինճիլ վազ օլունմագտա օլուպ, 15000ի միւթէճավըզ պիր ճէմիյէթ ապասընտա 15 ձեռնապրնալ մէմու-րիյին ի րուհանիյէ լէյ պէրապէր տիկէր պիր չօդ իմթիյազլը վախզէր իչլէմէքտէ տիրլէր։ (Եապընլարտա գազազէտէ օ-լան չօպանլարըմըզ վէ տըչարը գաչանլարըմըզ մէզքիւր սայլտան տըչարտա տըր)։ Տախրէմիզին 102 մէքթէպլէ-րինտէ պու կիւն 5289 թալէպլէր թալիմ գապուլ էթմէքտէ տիրլէր։ Պունտան 40 սէնէ էվվէլ պիւթիւն պու տախրէնին րուհանի վէրկիսի 250–300 լիրա կիպի պիր մէպլաղ իքէն, պու կիւն 2428 լիրայա պալխ օլույօր։ Մարաչտա, Այն-թապտա, Ատանատա վէ Հաճընտա զըղլարըմըզ իչիւն ալի մէքթէպլէրիմիզ օլուպ՝ պունլարտա 300 պատար զըղլար թալիմ օլունմագտա տըրլար։ Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճի իլք մէզունլարընը, (Graduateլէրինի) տահա 1880 տէ չը-գարմըշ իսէ տէ, իչպու 18 սէնէ զարֆընտա թահսիլ ի տիփ-լօմա էթմիչ թալէպլէրինէն ատէտի 168է պալխ օլմուշ օ-լուպ՝ պունուն պիր սիւլսիւնտէն վիյատխի — 61 տանէսի, էլեէվմ վախզիմ վէ մուասլիմլիք խըզմէթլէրինտէ, 42սի տիփլօմալը տօգթօրլար հալինտէ, 4ի էճզաճըլըգ, 25ի քի-թապէթ վէ ավօգաթլըգ վէ թիճարէթ տախրէլէրինտէ, վէ պագիսի տէ Ինվլօփա վէ Ամէրիգա տար էլ ֆինունլարընտա հալա թահսիլէ տէվամ էմմէքտէ տիրլէր։

1847 նիհայէթինտէ՝ պիրինի Ա.նթաթ հազրընտա չէօյլէ տէտի։ «Ա.նթաթ հազրընտա նէ տէյէյիմ, պէն պուրա կէ-լէլի տահա 15 կիւն օլմուշ տըր։ Պուրանըն իչէրիսի վէհ իւմիտլի օլտուղունա հիչ շիւպհէ խմթէմէզ։ Պէնճէ, պու մահալ Իզմիրտէն, Պրուսատան, Իզմրումտան վէ տէրսուն ի մէմլէքէթտէ պուլունան պաշգա հէր հանկը պիր մահալտան գիյատէ իւմիտլի տիր։ Պուրատա Միսիօնէրլէր պուլուն-տուրուլտուղը թագտիրտէ, էթրաֆընտա քէնտի իլէ ա լա-

գատար պուլուհան պիր չօգ մահալլէրէ նուբ մէյքէզի օլ-մագ իչիւն Մուգատտէր թարաֆընտան հազըրլանմըշ պիր չէհր կէօրիւնիւյօր»։ Գուլաղա փէյդամպէրլիք կէլէն պու սէօզլէրի, պուհատան 51 սէնէ էվվէլ Տքթ. Սմիթհ սէօյլէմիշ տիր, վէ հարֆ պէ հարֆ, թամամ տէտիյլ կիպի տէ օլմուշ տըր։ Ֆագաթի պուհնդարը պիրքը նըմմէքդէ հաչա քի, պիր տիւրլիւ իֆթիհնամա մէյդհնտէ պուլուհնադըմ։ Արամըզտա պու իշլէրի կէօրէն ինճիլ թա էվվէլտէն պէրու, տիւհնա-նըն խօր կէօրիւմիչէլէրինի վէ էտհադատէլէրինի վասիթա գուդդանմագտա պուլուհնան ինճիլ օլմուշ տըր։ «Հէր նէ իս-տէմ Ալլահըն լհնայէթիյդէ իմ» քէլամը Պօղոս իչիւն սահիհ օլտուդը պատար պիրիմ հագդըմըզտա տախի սահիհ տիր։ Իյէր բահաթ, սաատէթ, թէրպիյէ վէ միհնեվվէլիք խուս-սուսդարընտա պու կիհնիւն ատէմիէրի վէ ֆամիլեադարը տահա էյի պիր հալտէ պուլուհնուօրդար իսէ, զայրէթտէ, մուհամպէթտէ, ֆէտադեարդըզտա, վէ քրիսթիյանդըզ էօմ-րիւնտէ էյէր վար իսէ պիր նէչիվ ու նէմա. էյիյէ, ալայա, ճէլիյէ վէ բուհանիյէ տօղրու էյէր վար իսէ պիր թէրադգը. պուհնուն ճիւմլէսինին միւէյյիֆի Յիսուս տըր։ «Պէնտէն էօյրէնին», «Պանա կէլին», «Պէնսիզ հիչ պիր չէյ հափա-մադաբնըզ». «Թարիզ պէն իմ», «Հայաթ պէն իմ», «Տիհնհանընն նուբուս պէն իմ» տէյէն Յիսուս։ Իզդէթ վէ մէճմ իլէ էպէտ Անընն իսմինհ օլսուն։

Կէօրտիւյիւմիւզ թէրադգը վէ թէգատտիւմ անճագ կիլիկիա իթթիհատընա մունհասըր օլմայդա՝ Աւետարան պու ուօն 50 սէնէ զարֆընտա պու մէմլէքէթտէ չօգ իչ կէօրմիւշ, վէ քէնտի նուբուհնուս սալմատըդը քէօչէ պուճագ սայքի գալմամըշ տըր։ Պուհնուհնդէ պէրապէր իդրարա մէճպուրուզ քի, պու մէմլէքէթտէ, Փրօթէսթանթդըդըն իչպու եարըմ սայրըզ թարիհնի սահիֆէլէրինին ճիւմլէսի տէ փայդագ վէ միճճէլա օլմամըշ տըր։ Թագրիր էյէտիքդէրի Քրիսթիա-յանդըդըն ահգեամը մուդայիրհնտէ եաչայարագ թաչը-

տըզլարը Շէրիֆ խամէ հագարէթ տավէթ էտէնէէրիմիզ, վէ Մըսրըն խազինէսինի Քրիստոսուն սիմիմինէ մխրաճճահ կէօզէտէրէք բուհանի վէ էպէտի հէրհնէ զէմանի վէ ֆանիյի ինթիխապ էտէնէէրիմիզ ազ օլմամըշ տըր։ Հազրդաթ տըր քի, հէր հէր քիլիսէէրտէ վէ ճեմիյէթէէրտէ դարըշըդըգլար վէ կիւճլիւքլէր զուհուր էյլէմիշ տիր։ Յապաթ իլք կիւնլէրին թէճրիպէսիզլիյի, ինսան թապիաթընըն զաիֆլիյի, վէ տէլիճէ թէմսիլի խաթրլարտա խուսուստը հալտէ, պունլարըն թէֆսիլինտէ օ գատար կիւճլիւք գալմազ։ Պիր հաչմէթլի նէհրին սահիլինտէ ճիւզի սու ապընթըլարընըն թէրս թարաֆա ագմալարը՝ օլ պէօյիւք սու պէտէնինին Օգիանոսա տօղրու թէգատիւմինի իսլալ էտէմէտիյի, վէ հախօտ կիւմրահ պէօյիւյէն պիր ֆիտանտա թէք թէք ֆիլիսէէրին գուրտումասը զէման միրուրինտէ անընը ուլու պիր ադաճ օլմասընա մանի օլմատըզը միսիլլու, էքինճլէրը փիրինին, չարպտա վագը քէնտի գատիմ պաղչէսինէ ատքտիյի պու խարտալ թօխտումու տա՝ բիւզկեար վէ գասըրգալարա բազմէն նէշէ ու նէմա պուլուսա, պու կիւն օլտուզը կիպի, տալլարընտա հավա գուշլարընըն խմթիրահաթ էտէճէյի գօճա պիր պէտէն օլմուշ տըր։

Զիյատէ վագթընըզը ալմայարագ, մատուէմիզին խսթար էյլէտիյի պագը միւթալաաալարէ խիթամա կէյէլիմ։—

Պու պաապտ իլք տէյիճէյիմ զաթէն հէմինհուին խաթրընտա օլան տըր։—ՊՈՒ ՊԻՋԻՄ ԻԶԻՆ ԹԻՇԻՔՔԻՒՐ ԿԻՒՆԻՒ ՏԻՐ։ Թէշէքքիւր իչիւն հէր տաիմ մէվճուտ օլան սէպէպլէրիմիզ՝ պէօյլէ պիր վագըթտա տահա նէ գատար պիյատէ թէզայիւտ էտէր։ Զաիֆ իքէն գուվվէթ պուլտուգ. քիւչիւք իքէն Բապպ պիրի պէրէքէթլէտի։ Մատուի վէ մանէվի պիր չօգ սաատէթ վասըթալարընա մալիք օլտուգ։ Պիզ, վէ պիրլիմիզ ալագատար պուլունան գօմշուլարըմըզ, Աւետարանըն հուզուրսումուզա աչտըզը սօֆրալարտան պօլ պօլ հիսսէտար օլտուգ, վէ հալա օլուչօրուգ։ Պու մէմլէ-

քիմտ պուհատան 50-60 սէնէ էվվել պաչամըչ օլան ինճիլի խալահալի մէչէպալուսիւնին հիւսն ի նէթիճէլէրինտէն , տէյիլ անճաղ պիզ Փրօթէսթանթլար , իլլա պիւթիւն միլլէթիմիզ էֆրատը ասղրուատան ասլայըտան խոթիֆատէ էթմէքտէ պուլունույօրուզ : Ռիհթապ ը Մուգատաէս պիր վազըթ , հէր ատէմին կիւճիւ հէյմէյէն նատիր պիր խապինէ օլուպ՝ անճաղ պազը գըմաւարը մէք մէք խանէլէրտէ պուլունուր իքէն, խայրխահ Ռիսթիանլարըն հիմմէթ վէ սէխավէթի ատյէմնատէ պու կիւն պիր ըզատա պիւէ անըն պիւթիւնիւնէ մալիք օլապիլիր : Պիր վազըթ , քիւհնէէրտէն վէ մանատաթըզըտատան , վէ ատա սըրա զէնկինլէր խանէսինտէն պաչտա պիր հէյտէ կէօրիւմէզ իքէն , անը չիմալ սայքի հէր խանէտ վէ համթա քէօյլէրտէ պիւէ պուլապիլիրսին : Սթանպօլատա , միլլէթիմիզին ապէլ վէ բուհանի մէնֆաաթը ուղուրուն նա նէչրիյաթատա պուլունան Ռիհթապ ը Մուգատաէս չիրքէթի 300 ,000000 ատհիֆէ նէչր էթմիչ օլուպ պուհուն 166 ,000 ճիլալի Ռիհթապ ը Շէրիֆին գըմաւարը օլմուչ տըր : Ֆագաթ մէզքիւր բագամատր չիմալիյէտէք օլանըն տէյիլ , իլլա պուհատան 26 սէնէ էվվէլէտէք էսիլէն նէչրիյաթըն ճէմի տիր : Անատն պէրլու պուհատ նէ գատար իլավէ օլունուուղունու պիլմէմ , անճաղ եապընատա վէրիլէն բաֆօրթատան չու գատարը ատչըգ անկիաշըլըյօր քի , պու չիրքէթի թարաֆընատան , հալա Թիւրքիա էրմէնիլէրի իչիւն , հէր սէնէ եէտի միլիօն ատհիֆէյէն պիյատէ պասըլըպ տավըտըլմազատա տըր : Վէ պուհատ իչիւն պիպիմ պէտէչ հալինատէ վէրիլիյմիզ ագճէ քեապըտընը էյիճէ էօտէմէզ :

Մէքթէպլէրիմիզէ կէլինինճէ , անլէրատ օլան լինգիլապ քիւլլի օլաուգատան պաչտա , հէյէ գըմաւարըմըզըն թաւիմ ու թէրպիյէ մէսէլէսի սայքի պիւթիւն չու սօն 50 սէնէնին իչի տիր : Պուհատան մատա , միլլէթիմիզ կէնճլէրինտէն , հիւքսէքճէ թաւիմ ու թէրպիյէ թահսիլի մէրապընատա պուլունանլարա մէմլէքէթին տէօրթ ֆարգը մէրքէզլէրինտէ մէվճուտ

օլան Գօլէճլէը,—լուհանի խըզմէթէ թալխալ օլանլար իչիւն Իւմի Իլահի թահսիլլինէ թալսըմ օլունմուշ մէտրէսէլէր, ֆաոիլեալարը տահա մոունթազամ վէ տահա մէսուա զըլաճագ օլան վալիտէյէրի հազըրլամագ պաալընտա, Անատօլունուն մուխթէլիֆ թարաֆլարընտա վազը ևիւքսէք զըզ մէքթէպլէրի,—պուննլար նէ պէօյիւք զօլայլըգլար վէրմէքտէ տիլլէր։ Վէ պիզի արզ ը թէչէքքիւրէ զըլաղուզլամազլա՞ր մը։

Եագընլարտա նէ՞ ֆուրթունալար կէօրտիւք։ Նէ աթէչլէրտէն կէչտիք։ Պի՞զ մի։ Շէն քէօյլէր եերինէ հանմըշ թարլալար, տէրտէյսիզ վէ ճէմաաթսըզ ժամլար. սահիպսիզ զաւմըշ զաւխալը զուլիպէյէր, ճիվիլտէշտիքլէրի օճագ պաչընտան ալընըպ չար թարաֆա տաղըտըլմըշ սիւրիւ սիւրիւ չօճուգլար, վէ սէյսէրի տօլաչան տուլ խաթունլար կէօրմէք խոթէր խոչէն, պիր ազ լըրազա պաք։ Շիմալա վէ չիմալ ը չարգընա պաք։ Պուննլար կէօզ էօնիւնտէ օլարագ պիզ քէնտի հալընըզ իչիւն թէչէքքիւր էթմէյէլի՞մ մի։ Լաքին պիլիյօրսունուզ, տիլտէ օլուպտա ամէլտէ կէօրիւլմէյէն թէչէքքիւրիւ ինճիլ գաղուզ էթմէզ։ Պիրաուէրլէր, հէմչիլէրէր, էօյլէյէրէ պիր հարտըմ էլի ուղաթմագ իչիւն պուկիւնքի փուրսաթը գաչըրմայալըմ։

Մատտէոիզին իսթար էյլէտիյի իքինճի պիր միւթէալաա,—Նհալ ի հազրղը մազիյհ ալինահբտարլղը տր։ Սըճագ Պաղտատ օվասընտա Գօճա Ֆրաթըն քէնարընտա տուրուսպ սու իչէն պիրի, վագթը յէ պին կէօզ հայլալարընտա հաղմըշ օլան հաղմուր իլէ գարա մինինէթտար պուլունտուղը կիպի, ունութմայալըմ քի, պիզիմ տախի պու կիւնքի նահլ օլտուղումուզ լուհանի պէրէքէթլէրտէն տօլայը պիզտէն էվվէլքիլէրին էմէք վէ ֆէտաքեարլըընա մինինէթտար իզ։ Պիզէր տահա տօղմազտան Դիոնեսիոս Եպիսկոպոս, վէ Սթանպօլու պիր քահանայ, վէ Մր. Կուտէյ պիր արայա հէլիզ պիզիմ իչիւն Մալթա ինճիլինի հազըրլատըլար, 1831

տէ։ Պախթիյարընըզ է՛յ նէտլի հալըը։ Պու կիւն էճատ-
տընըզըն խաթըրընտան կէչմէյէն ազիմ վէ միւխթէլիֆ լհ-
սանլարա մալիքսինիզ։ Ազլի վէ բուհանի թալիմ իչիւն քի-
թապլարընըզ վար, քիլիսէլէրինիզ վար, կիլսակի մէքթէպ-
լէրինիզ վար. կէնճլէրինիզ իչիւն թանդարանընըզ վար.
Սիզին իչիւն տիւչիւնիւճ իչլէյէն ատէմլէրինիզ վար. էլ
դըսմա սէլէֆլէրինիզին նամլ օլմատըզը պիր չօք աթիյէէ-
րինիզ վար տըր։ Լաքին էյլի պիլիյօրսունուզ քի, պունլար
քէնտիլիքլէրինտէն կէչմէտի։ Թարլալարըմըզը սուվարան
հազմուրտա Աթլանթիք կիւնէչինին էմէյի օլտուզը կիսի,
պու բուհանի հազմուրլար տախի, պունտան հարըմ ատր
էվվէլ, Աթլանթիքտէն տահա էօթէտէն սուտուր էյլէմիչ օ-
լան իլման վէ ֆէտաքեարլըզ պուլուվլարընընը պօչալթտըզը
պէրէքէթլէր տիր։ Ամէրիգան Պօրտ Շիրքէթի, վէ անա էլ
վէրէն ինճիլի քիլիսէլէր՝ պիզի պու կիւնքի պու նօզթայա
նէթիչսիզմէք իչիւն, նէ՞ խազինէլէր, վէ խազինէլէրտէն
տահա գըլմէթլի օլան նէ՞ էօմրլէր ֆէտա էյլէմիլէր, վէ հալա
էտիյօրլար։ Ինճիլ ֆէտաիլէրինին վէ գահրէմանլարընըն
մէգարլարը վար տըր արամըզտա։ 1848ին ատէմլէրինտէն
արամըզտա սաղ գալանլար փէք ազ տըր։ Անլէրին պէօյլէք
փայը պիզտէն այրըլըպ կիթմիյէր, լաքին անլէրին էմէք-
լէրի, տուալարը պագի գալըր։ Նէ գատար սահիհ տիր
Ցիսուսըն սէօզլէրի,— «Պաշգալարը էմէք չէքէրլէր, վէ սիզ
անլէրին էմէյինէ տախիլ օլուրսունուզ»։

*Տիկէր պիր իսթար.— Միւսթազպէհէ փարզլընը վար։
Մազիյէ մինէթտար օլտուզումուզ կիսի, միւսթագպէլէ
տէ պօրճլու իսլ։ Ալլահ իսթէրսէ,— վէ պունա չիւպհէ եօք
տըր,—պուրատա, վէ պէլքիսէ պունտան տահա կէնիչ պիր
պինատա, պունտան 50 սէնէ սօնկրա իքինճի պիր Յոբելեան
հախօտ, տէյէլիմ ատր պաշը միւնասէպէթիյլէ պէօյլուք պիր
ճէմաաթ թէքրար պիր արայա կէլէճէք տիր։ Աճէպա օլ
կիւնիւն բափօրլու նէ՞ օլաճագ տըր։ Շիւպհէմ եօք քի,*

պու կիւն ալամըզտա պուլունան չօճուզլարտան նիչէլէր ա-նը իչխանճէքլէր տիր։ Ամէնպա օղ կիւնիւն թէվարիխի նէ օ-լաճադ տըր։ Պիւմիւ նէ օլաճաղընը, ֆագաթ չու պիր չէյի թէրէտտիւտսիւզ վէ վիւաէհսիզ տէյնպիլիրսիմ քի, օղ կիւ-նիւն մադազաթաընըն նէյլի, անըն ահլիֆէլէրինին փարըզ ևա զարանըլըզ օլմասը, պու կիւն պուբայը տօղտուբան պու-նէյնի նէյլին, ալայա տիւչէն օղ իքինճի 50 ակնէյի նիճէ ևա-չայաճաղընա մէրտուճ տըր։

Պու կիւն պուլունո՞ւրսա ալամըզտա, մալիք օղտու-զունու զայդ էթմէք լազըմ կէլիր։ Պու պադաէ, պիզի սէ-լէֆլէրիմիզտէն կէլէն սէտա նէ՞ տիր.— Նիճէ ալտընըզ խէ, էօյլէ վէրին։ Նիճէ թէյլիմ ալտընըզ խէ, սիզտէն ասնկըա-քիլէրէտէ անը քէմալը ոատտագաթլէ թէյլիմ էտինիզ։ Պի-զէ կէլէն սէտա, Տիմոթէոտա կէլէն սէտա տըր.— «Իմանէ-թի հըֆզ էյլէ»։ Նա՞սըլ հըֆզ էտէլիմ. ճէվապը գօլայ տըր. Պունտան էվվէլքի 50 ակնէյէրտէ, անըն հըֆզ օղունմասընտա, պէնզէնիդ գուվվէթլէնտիրիլմէտինէ նէ վաղթադալը խոթ-մալ օղունտու խէ, վէ պու կէչմիչ թէճրիպէտէն էօյրէնիլ-տիյի իւզրէ, օղ վաղթադալտտա էն միւէսսիսլէրի հանկըլա-րը պուլունտու խէ, իլէրիսի իչիւն տաճի թուվվուլաճագ մէսէլէք, հէման օ տըր. անըն իչիւն՝ կէչմիչտէն իդրէթ ա-լարագ տէրիմ։

ԻՇԼԷՅԻՆ։— Պաչգա տաիրէլէրտէ օլտուղը կիւղլ բու-հանի վէ մէզհէպի տաիրէտէ տաճի՝ հայաթ, վէ սըհհէթ վէ գուվվէթտէ իլէրլէմէնին չարթը իչլէմէք տիր։ Իչլէյին, սէլէֆլէրինիզ կիւղլ, սըռագ իլէ վէ տէվամլը։ Իչլէյին քէն-տինիզվէ վէ ահէրլէրի թէրֆիլ վէ թագաճա էտճէք իչլէրտէ։ Իչլէյին, ֆէտաքեարլըզ, տօղրուլըզ վէ տինտարլըզ իլէ։

ՎԷՐԻՆ։— Մագինին միւսթագպէլ իչիւն վէրտիվ մուհիմմ տէրսլէրտէն պիրտէ պու տըր. վէհիւ։ Ամի վէ ճէ-լիլ մագսէտլէր ուղուրսուզնա սաղ էտին։ Վէրին, վագիթը-նըզը, գուվվէթինիվլը, նուֆուզսուզնուզտա, դազանճընըզը,

Ալլահտան ալաբալընըզ հէր չէլի, հաթթա հայաթընըզը։ Վէրմէքլիյէ աղ չօզ ալըշմըշ խսէքտէ, գապուլա մէճպուլ իլ քի, պու թալիմին տահա այր, բէնինտէ իլ։— Պիզտէն էօյրէնիալ՝ պիզտէն ասնկըա իչէ պաչլամըշ օլան նիչէլէր պու պապատ պիզի կէչմէքտէ տիրլէր։ Պիզ պուրատա մէքթէպլէրիմիզտէ, չօճուգ պաչընա սէնէտէ 30 ղրչ. կիսի մէտաբիֆ էտէր իքէն, եապընտա ալաբալըմ մալիումաթա կէօրէ, Աատնա ճէմաաթը 1897տէ չօճուգ պաչընա 51 ղրչ. կիսի մէտաբիֆ էթմիշլէր տիր։ Բուհանի վէրկի, վէրէնլէրի տահա ֆագիր էթմէմիշ տիր։ Խթէբսէնիզ, պու պապատ, չաս իքի չէլի ունուտմայընը.—Պիրի պու քի, պու ալէմտէ մահասուլ վէ նէթիճէ, տահիմա, էտիլէն մէտաբիֆ նիսպէթինտէ տիր։ Հէյալ թարիգատէ օլմագ իւզրէ սէն հիչ պիր վաղթ պէշ ղրչ. իլէ 500 ղրչ.ը գալանամագընը։ Իքինճիսի տէ պու քի՝ Մէէքիւթ Ուլլահ բուհանի խսէ տէ, Ալլահըն թէրթիպլինտէ, անը իլէրի կէօթիւրէճէք օլան վասիթա մատտի վէ ճհամանի տիր։ Պունտան մատտա, էյէր բուհանի վէրկի տէտիյիմիզ Յհսուսըն նամընա խսէ, պունլարընը էն պէօյիւյիւ անընը թարաֆընտան կէօրտիւյիւմիւզ մուհամպէթին նանընտա լա չէյ տիր։ Պու սէպէպտէն ալաբալըմըզ թալիմին պիզէ թավսիյէլի պու տըր.—Մէտաբիֆ՝ չախսընը իչիւն, նա էհ լ պէյթին իչիւն օլտուղունտա, ալթունունա վէ կիւմիւչիւնէ գըյմամագ էտէր խէն վար է՛թ, լաքին Բեթլէհէմ նեմիլիլինտէքինէ թագտիմ էթմէք լազըմ կէլմիյինտէ, հիչ պիր վաղթ տար կէօզիւչիւք էթմէ։ Նարտին եապընը գըյմէթլի խսէ, մուգայյէտ օլ, սագլա, էսիրկէ. ֆագաթ Յհսուսուն այագլարընա տէօքմէք լազըմ կէլմիյինտէ, սօն տամլասընատէք պօշալթ. օլտատա խտարէճիլիյի ունուտ։

ՎԱՋ ԷՑԼՅՑԻՆ.— ՄԻԺՏՅՑԻ ԹԼՊՇԻՐ ԷՑԼՅՑԻՆ։— Պիր քիլիսէնին բուհանի հայաթտատ թէրագգը էթմէէնին էն միւէսսիր վասիթալարընտան պիրի տէ պու տըր.— Թէպշիր ի պէշարէթ։ Աատմէէրի Յհսուսա կէթիրմէք իչիւն տախիլ-

տէ վէ խարխճատէ չալըշմագ։ Ապան առւլար թէաֆֆիւնն էթ-մէզ։ Բրիտաս իչխւնն վէ Ինճիլ իչխւն իչէչէն Քիլիսէտէն հիչ պիր վագըթ գօրգուլմազ։ Պու քիլիսէ տախմի 30–40 ճանտան իպարէթի օլտուղը պիր վագըթտա պէչլինճէ տատմէչէրինատէն նիչէչէրինի տաղա ոօյա թէպչիլը ի պէշարէթի իչխւն տուղըթտը իսէ, պու չէյ անընն զաֆիլէնմէսինէ ասլէպ օլմատը։ Պիթմէք իւղրէ օլան պու ատր գարֆընտա Բրիս-թիյան ախունեատը պէմինին չար թարաֆընտա էվլատլարընը տաղըթմազէ, էն քնարըը պուլունանլար քէնտիչէր օլտուչար։ Ամէրիկան Պօրտ Շիրքէթի թէչխիս օլունտուը պու կիւն 88 սէնէ օլմուշ տըր։ Պու շիրքէթի Խարտըմ Խանն քիլիսէ-չէր, ախունեանընն պաչգա սէմթէչէրինատէ օլան իսղմիթէչէրին-տէն մատա, տատէ պիրիմի իչխւն, քէնտի սէչմէ տատմէչէ-րինատէն էրքէք գարը, պէօյուք պիր գալապալըգ վէրտիքատէն պաչգա, չու կէչէն 50–60 սէնէ զարֆընտա, պիր էրմէնիչէր իչխւն ապալը 2,000,000 լիրա ոարֆ էյլէմիչէր տիր։ Պու ոօն սէնէչէրատէ, Թիւրքիա էրմէնիչէրի իչխւն օլան մէտա-րիֆչէրի էվվէլքի սէնէչէրինքի գատար տէյիլ իսէ տէ, ելնէ (1896տա) արամըզտա 164 չալըշանլարը, վէ 40 պինն լիրա-տան գէյատէ մէտարիֆչէրի օլմուշ տըր։ (Մաթպատա մէ-տարիֆի, հէմ իսթիհչաչաթի միւնասէպէթիյլէ էտիլէն խանէ պունտա տախիլ տէյիլ տիր)։ Ամէրիկա քիլիսէչէրի մէզ-քիւր մէտարիֆ ևիւզիւնտէն, պու կիւն աճէպտա տահա գա-իֆ օլմուշլա՞ր մը տըր։

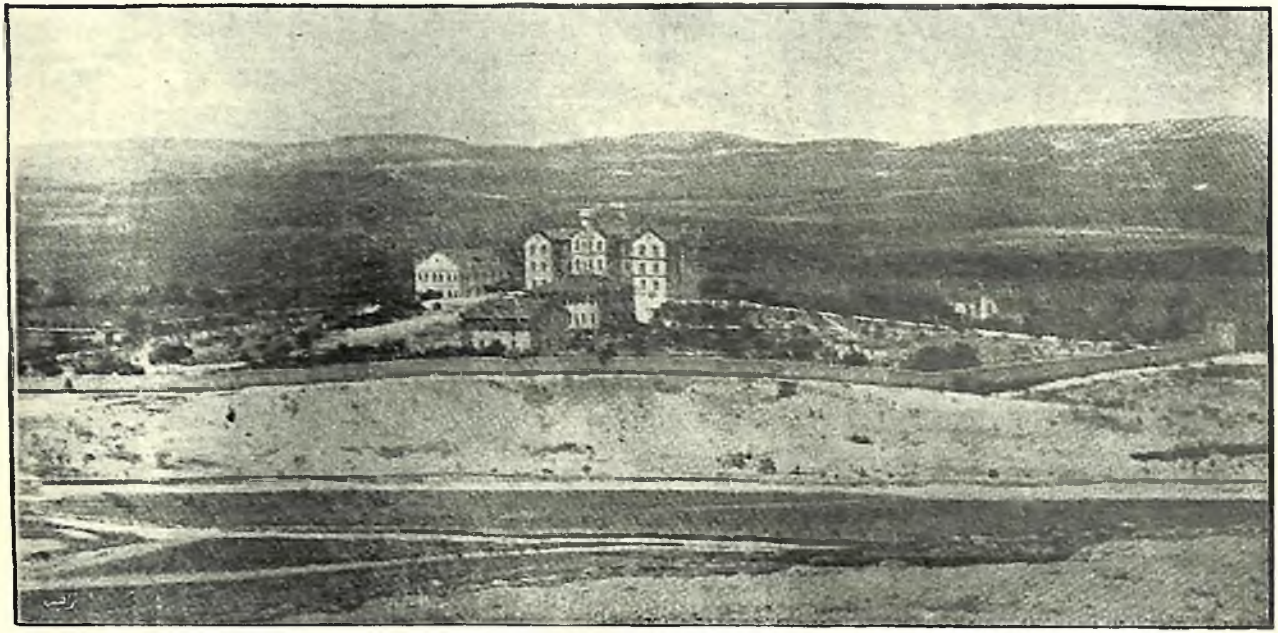
ՉՕՃՈՒԳԼԱՐԱ. ՄՈՒՏԱՖՅԷՏ ՕԼՄԱՆ։ Անէրին վիւ-ճիւտիւնէ, ագլընտա, վէ ախալագընտա մուղայյէտ օլուն։— Պու տէմէք տիր քի, թալիմլի Բրիսթիյան ֆամիլեատար խէչքիլինէ տիղգաթ էտին։ Պու տա տէմէք տիր, Գըզ-լար մէքթէպլինի վաճխոյ օլտուղու սուբէթատէ իչէրի կէօ-թիւրիւն։ ՉՕՃՈՒԳԼԱՐԱ. ՄՈՒՏԱՖՅԷՏ ՕԼՄԱՆ։ Պու տէմէք տիր, մէքթէպլէրէ մուղայյէտ օլուն։ Պիր գավմըն մանէ-վի գուվվէթինի վէ միսթագպէլինի անլատաղ խոթէր խանն,

անդն սէրվէթինէ եա սայըսընա պագմա, իւլա մէքթէպլէ-րինին ինթիզամընա, վէ օղ ուղուրա էյլէտիյի մէսաւիֆին միգտարընա պագ։ Կէրէք քէնտի ղըստա մազլմիղին, վէ կէրէք տիւնեա թարիխինին պու պագաէ պիղէ իխթարը պու տըր.— մէքթէպ տէնիլմէյէ լայըղ օլան պինալարը արթը-ըրն։ Վարժապետ վէ վարժուհիլէրին սայըսը վէ տէրէճէ-սինի գալտըրըն։ Սէնէվի բաֆօրթլատա չօճուղ պաչընա մէսաւիֆ 30 ղրչ. տան ենուէ վէ 100էն 200է չըդսըն։ Եագընտա պիր զաէթաատա բաայի կէլտիյիմէ կէօրէ, Ամէ-րիգանըն Երիսյական քիլիսէլէրի, տաի մէքթէպլէրինտէ, չօ-ճուղ պաչընա ունէտէ 400 ղրչ. տարի էտիյօրլար.— օ տա, 5–10 չօճուղ իչինն տիյիլ, իւլա 200,000 չօճուղ իչինն։

Պիր իխթար տան.— ՕԳՈՒՍՏՈՒՆ։ Օգուստոն գազէթ-թալարը, վէ միւֆիտ քիթապլարը, վէ ալէքսանտրա Քի-թապը Մուգատտէս։ Ալէմ միւճահատէսինտէ օգուստոն ճէմաաթի արզայա տիւշմէզ, էօնտէն կիտէր. Եաղըզ քի, ճէմաաթըմըզատա պու մէյլ վաճիսի օլտուղու տէրէճէտէն չօգ կէրի տիր։ Ախզ ու իթա ատէմլէրիմիզ վէ էհլ ի էս-նաֆտան օլանլարըմըզ հէր չէյէ վաղըթ վէ ազչէ պուլուր իչքէն, հայֆա քի, օգուստոս չօգլուղ էհէմմիյէթի վէրտիք-լէրի եօգ տըր։ Էհալիմիզին փէք պէօյիւք պիր դըսմը, ահվալ ը ալէմտէն վէ փօլիթիքա վագաալարընտան պիխա-պէր եաչարլար։ Հալը վագթը եէրինտէ օլան ատէմլէրիմի-զին օնտա պիրինին էլինտէ Աւետարան կէօրիւլմէզ, քի զա-կէթալարըն էն էյիսի օլմասըյլէ պէրաապէր էն ուճուղուս տըր։ Գաանընալարըմըզա կէլինճէ, գօրգարըմ քի, մէքթէպլի պրա-գըզ ֆամիլիա էօմրիւնէ գարըշտըգտան ոնդա, քիթապ էօմրիւնէ տէ վէտա էտէրլէր։ Քիթապ ը Մուգատտէս, խա-նէկէրիմիզատ վաճիսի օլտուղը սայըտա ածէպ պուլունուր օ մը, վէ պուլունանլար լաղըմ կէլտիյի տէրէճէտէ խոթիմալ օլունուր օ մը։ Պու ճէմաաթըն խալխ խմանտա սապիթ պալմասը մէսէլէսինէ Քիթապ ը Շէրիֆին ալագասը նէ օլ-

տուզընը ունուԹմայընն։ Էնքի վագընԹատա, խուսուտա մաԹատա իճատընատան էվվէլ, էհալի արատընատա Բիլմատ ը Մուզատտէխին պուլունմատըզը զէմանլատա, քիլիսէյի հանըզը ատէԹէլը ետա Թալիմէլը կիւտիւմէք նիսպէԹէլ զօյայ օլատիւիր խոխ. պաւ կիւն պէօյլէ պիր չէյ օլմատ։ Բիլմատ ը Մուզատտէխ իլէ իւլֆէԹի օլան պիր էհալիյի, զէլատէԹ ատէչիւմէք կիւճ պիր մատատաԹ տըր։ ԲարեպաշտուԹիւն քէնտինտէ Թատիւատ չէքինի ատմըշ օլան էմմէնի, Աւետարանի ուզուրունա քէնտի ճանընը վէրմէյէ բատի օլան պիր գատմ տըր։ Իմիդատընըն էտատը Բէյատ Աւլատ օտատզճա, Լուտեր ետա Շենորհալի պիրէ կէչիտ ֆարզը պիր չէյ Թալիմ էտէճէք օլսա, անը եէքտէն իչտա էմմէյէ հազըր տըր.— չիւնքի պիրիր քի, Աւետարանըն նուֆուզը հէր հանկը պիր Ատատաճարան, ետա Սուրբտուն, վէ ետա հայրապետին նուֆուզունա իլէկտիտ ֆաիտ ոլար։ Հալ պէօյլէ օլատզճա, իանէլէրիմիզտէ պաշդա հէր նէ չէյին էքսիքլիյի պուլունուր իսէ Ինճիլ էքսիք օլմատընն։ Ֆամիլիատարընմըզտա ընըն օգուննատըզը կիւն կէչմէյին. չօճուգտարընմըզընն իւք էօյլէնտիյի հիքեայէտէր անտէն օլսուն։ Կիտիկի մէքթէպլէրիմիզ անըն Թալիմ վէ Թէտրիսիյէ մէչզուտ պուլունսունար, վէ ատի մէքթէպլէրիմիզտէ մէղհէյի Թալիմէ էսաս օլսուն։

Մազինին պիր իսիմատը տահա.—ԲԻՍՊ Ի ՃԻՍԱՐԻԹ Ի-ՏԻՆ։ Սանընտան քի Աւլահ պաւ ատն սէնէյէրինն ֆուրսէտունատարընը վէ զուլմէԹինի պիլտիյինտէն, չօգ սէնէյէր կվվէյ Թէտարիք կէօրիւտ ֆուգարանընն պիրէ պիր գաչ զրչ. իլէ ատատիւէճէյի Աւետարանչատը մէմլէքէԹին մուսԹէֆիֆ սէմԹէյէրինէ տատընԹմընչ քի պաշդա հէր Թարաֆտան Թէսէլլի վէ իւմիտ գատիւատարընըն գատինտըզը գարանըտգ կիւնէյէր կէչտիյինտէ, սէֆիլ վէ բարեպաշտ էհալի քէնտի Թէսէլլիսինի օրատա պուլսա։ Կէօզիւ օլան պիրի պուրատատա խուսուսի պիր նատատանատուԹիւն կէօրմէմէք էտէմէզ։ Մէմլէքէթիմիզ

ԳՕԼԷՃ ԹԷՓԷՍԻ ՃԷՆՈՒՊ ԹԱՐԺՄՏԱՆ

պու կէչմիշ նըսֆ ասր զարֆընտա պու եիւզտէն ֆիլվագը պէօյիւք պէրէքէթէ նայլ օլմուշ տըր։ Պու կիւն պու տիւյարտա 327 մէրքէզլէրտէ, Աւետարան էհալիսին անկլատըզը ալըզ լսանտա Րրիստոսուն մուհաթապէթի վէ խէլասընը իլան էյլէմէքտէ տիր։ Փրօթէսթանթ քիլիսէլէրինին ատէտի 125 օլուպ՝ պունլարըն 12,787 ատէտ քիլիսէ ալալարը, 50,000 զատար ճէմաաթը վար տըր, վէ պունլարըն արասընտա 100 ձեունադրեալ վէ 128 մէզուն վաիզլէր իշլէմէքտէ ալըրլէր։ Բէզալիք պու 125 քիլիսէնին 433 մէքթէպի պուլունուպ անլէրտէ զբվ, օղլան 23,017 թալէպլէրը թալիմ գապուլ էթմէքտէ տիրլէր. վէ իլէրի իչիւն ճէսարէթպախչ խուսուսալատան պիրի չու տըր քի, պու ճէմաաթ թալիմ ու թէրպիյէ վէ ումուր ը խայրիյէ վէ մէզհէպիյէ ուղուրունա ապչէ սարֆ էթմէյէ սէնէ պէ սէնէ տահա զիյատէ ալըշմագտա օլարագ՝ 1896 տա վէրտիքլէրինին ենքիւնիւ 14,191 լիրայա պալիզ օլմուշ տըր։ «Վ.ասընը թահիֆելէր հէնկեամէ էահիպ իւմմէթիլէր պաթըլըզգ թէֆէքքիւր էթմինլեր։»—վարսընը. «Միւլլիւք ի ղէմին Բասպըն ալէյհինտէ վէ Անըն Մէսիհի ալէյհինտէ միշաավարէ էթմինլեր։» Մէլէքիւթ Ուլլահ հէր կիւճլիյէ բասմէն, տահիմա իլէրի իլէրի կիմմիչ վէ կիւաճէք տիր։ Մաղինին մուվաֆֆագիյէթի, միւսթագպէլին թէմինաթը տըր։

«Զըդ տէնիզէ տօղրուս պագ» պուլուպ չըզըյօր մո՞ւ.— Գատմէլ տաղընտա պէօյլէ տէտի ենիա քէնտի խըտմէթքեաըընա։ Վէ անըն էլ գատար պուլուպ կէօմմէսի իւզէրինէ չօգ կէչմէզտէն պիւթիւն կէօք գափլանըպ սուսուզլըգտան սուսամըշ զէմին պիր քէրրէ տահա սէմանընն բահմէթինտէն ճանլանտը։ Պէօյլէ օլսուն պու մէմլէքէթի իչիւն տախի. պու կիւն պու տիյարըն ֆալզը սէմթլէրինտէ կէօրիւլէն սէյրէք վէ էլ գատար կիպի կէօրիւնէն ուֆագ պուլուպ, հայրլըպ կէնիչլէնսինլեր վէ Ալլահըն լինայէթինին մէյտանա կէթիրտիյի եղիալարըն տուալարընըն պէր տէվամ եօգարը չըգմա-

ըլլէ, պու քիւէլիւք վէ սէյրէք վարէլէր կէլիսպ պիր պիրինէ պաղուչսունլար, վէ Տօրօս տաղլարընտան պահր ը սիյահա, վէ Արարատեան Ատալար տէնիզինէտէք պու վասի մէմլէքէթի իսթիկլա էտիսպ, Աւետարանըն զանի եաղմուրլարըլլէ անը իհետա էյլէսինլէր։

Սէվկիւլիւ պիրտահլէյլէր վէ հէմշիրիլէր, իշպու Ցունէլեան միւնահէսպէթիյլէ սիզի էն ուօն տէյճէյիմ պու տըր, — էյէր նէտ ի ամէրինին տահա բահամ, տահա միւթէպէյէր, տահա գուվվէթլի, տահա զէնկին, վէ խուսուսա, էյէր անլէրին քէնտի հէմճինսիլէրինէ վէ տիւնեայա տահա խայրլը քիմսէյէր օլտուղունու իսթէրսէնիզ—պիւիւիմ իսթէրսէնիզ, —էյէր պու կիւնքի պէրէքէթլէրին զէվալընը տէյիլ, թէրազդըսընը ալտուլարսանըզ, տինտար օլուն, վէ տինտար պալըն։ Ձիւմլէ տիկէր վասիթալարա մուվաֆֆագիյէթ վէ քէմալ վէրճէք օլան մէրքէզլի գուվվէթի իչմէ պու տըր։ Հալա, վէ սու, վէ միւնասիպ թահամ սըհհէթէ, վէ եաղմուր լէ կիւնէչ մահտուլամա գաիմ վէ գարուրլի չարթլար օլտուղու մխսլիւ, ունուրթմայընը քի, պիր ճէմիյէթին տէ մատան վէ մանէվի թէրազդըսը, ինճիլին պէյան էյէտիյի մէպտէյէր մուճէպինճէ եաչամասընա մէրպութ տըր։ «Թագվա հէր չէյէ ֆաիտէլի տիր. չիւնքի անտէ չիմտիքի հէմ կէչէճէք հայաթընն վատը վար։» «Բատպ գօրգուսը մէնպա ը հայաթ տըր։» «Մալահ պիր միլլէթի թէրֆի էտէր։»—«Նէ միւսպարէք օլ գաիմ քի, Ալլահը եէհովա տըր։»

Մ. Թ. ԳՕԼԷՃԻՆ 25 ՍԷՆԷԼԻՔ ՄՈՒԹԱՍԱՐ ԹԱՐԻԽԻ

ԳՕԼԷՃԻՆ իշխու 25 սէնէլիք թարիխին իճմալ էմթիլիմիզ սըրատա, միւնասիպ օլուր քի, Այնթապտա Ալի աէրէճէէն մէքթէպլին նէ՛ զէման վէ նիճէ պաչչատըղը, վէ հաթոտ, չիմանիքի Գօլէճին թէէսսիւսիւնէ նօլ աչան իլք ատըմլար նէ՛ օլսուդու հազըրնատա պիր իլքի սէօզ էտէլիմ։

Մ. Թ. Գօլէճի, 1866 տա Մարաչատա քիւչատ օլունան իլմի իլահիատէն, վէ օ՝ 1856 տա Այնթապտա պաչչայանատան, վէ պու տա, 1850 տէ իհտաս օլունան Ջէնոք վարժապետին մէքթէպլինատէն իլէրի կէլմիչէր։

Տօքթ. Ագապիա Սմիրնի կէօրմիւշ օլանլարընդ հալատ տէյիլ տիր, վէ Մր. Շնայտըրը պիլէնլէր էլպէթտէ տահատ չօգ տըր։ Մր. Շնայտըր վազ վէ լիսան ճիհէթիլլէ կիւնէնիւն էն պէյլի մինպէր ահիպլէրինատէն օլսուդու կիպի, Տօքթ. Սմիրնօ տախի չափուդ, չափուդ պէօյիւմէքտէ օլան պիր ճէմաաթտըն միւսթապէլինի թէէմին էտէն նատալարը տիւչիւնիւպ թէրթիպ վէ թանըմ էթմէք տուրնախչըլըդի իլէ մէէուճ պիրի խոր։ Պիրի՝ վազթա միւնասիպ վախզ օլ-

տուղու միսիլլիս, տիկէրլի տէ կիւնիւնիւն նազիմի իտի։ Պու զաթ, եանի Տօքթ. Սմիլհ իտի քի, Այնթապտա մէքթէպ նէ իտիյի հադիսնտա եէնի պիր թաասվուր վէրմէք իւզրէ, պուննան 51 սէնէ էվվէլ (1850 տէ) Սթանպօլտան, Տօքթ. Հահլինին Պէպէք մէքթէպլինտէն Իսրայէլեան Զէնոր վարժապետի պուրայա ճէլպ էյլէտի։ Զէնոր ասլէն Պրուսալը օլտուղու հալտէ Սթանպօլտա վարժապետլիք էթմէքտէ օլան Իսրայէլ նամ փէտէրինին եանընտա պիր միւտտէթ թահսիլ իլէ մէշղուլ օլտուգտան սոնրա, եօղունու պուլուպ՝ Պէպէք մէքթէպլինէ տուխունւլ էտէր, վէ խարճլը իւլ ատ խաթիտատը սայէսինտէ տէրսլէրինտէ իպրաղը թէրաղլի էյլէտիյի կիպի, մէշհէպլի գանըշլարընտա վազը օլան ինղիլապը ճիտտի սէպէպլիյլէ, սիյրէթ ճիհէթինտէ տախի խօճալարընըն ինթիմատը քիւլլիհինին ճէլպ էթտիյինտէն, Այնթապ իչինն միւնասիպ պիր խօճա լուզումու պիլտիրիլտիյինտէ, Տօքթ. Համլին քէնտինի եօլա գօչար։ Միւմաիլէյհ օրթա պօյլու, աչըգ պէնիզլի, գումրալ սաչլը, վէ չէվիգ հարէքէթլի պիրի օլուպ 1850 տէ Այնթապա կէլտիյինտէ 20 հանչընտա իտի։ Պաղը քիմսէյէր հադիսնտա «վազիթգտան էվվէլ տօղմուշ իտի» տէտիքլէրի թապիր զանընըմըզճա, պու կէնճ հադիսնտա տախի սէրպէսթ տէնիլէ պիլիր իտի։ Էյլի լէհօտտ, էյլի բնագէտ, էյլի քիմիագէտ, վէ էյլի հաքիմ օլտուղտան պաշգա, վէք հիւնէրլի էյլի տախի վար իտի։ Տահմա թէճրիպէլէր իլէ օղրաչտըղընտան ալտըղը ճիւպլի մաաշ, էյլէտիյի մէսարիֆէ էյլճէ քիֆայէթ էթմէդ իտի։ Ալաթ ու էտէվաթըն պէօյիւք փայընը քէնտի էլիյլէ եաւիաը իտի։ Մէքթէպ վազիթը օլմայան սաաթլարտա, Զէնոր վարժապետի արայան պիրի, մուավինն չըրադը եանընտա օլտուղու հալտէ ալէսսէվիյէ քէնտինի թէճրիպէ օտասընտա պուլուր իտի։ Թէճրիպէ օտասը եաթագ օտասը իտի։ Էյի խաթրըմա կէլիր քի, սօվուգ պիր կիւնտէ կէօզիւմիւ աչմըմ իտի, պէն պէնի, տիչարքի մէքթէպ օտասընտա պօյլու պօյունճա

Եէրէր սէխլմիշ պուլտում. չիւնքի քիւչիւք թէճրիպէ օտա-
սընտա խամ ամէչլին պաչընտա քէօրիւք չէքէր իքէն տէվ-
րիլմիշ իմ, վէ պէնի սիւրիւքլէյիպ սիչարը չըզարմըշ իտի։
—Իյէքթրիք վէ պալօն վէ եալտըզ իչիւն եէնի ուսուլ նէ
օլտուղունու Այնթապա իլք կէօսթէրէն քէնտիսի օլտու։
Թալէպէկեանըն քէնտի չանթալարընտա Զէնոբուն մէքթէ-
պինէ կէօթիւրիւպ կէթիրտիքլէրի տէրս քիթապլարը, իւրի
բազամ, ճուղրաֆիա, քերականութիւն, ուլուսի ը Թապիյէ
մէպահիսի, վէ հիւսն ի խաթի թէֆթէրլէրի խոյլէր։ Ան-
ճագ, պունլարըն սայքի ճիւմլէսի էլ եապըը իտի, չիւնքի
օլ կիւնլէրտէ մաթապա տէրս քիթապլարը վէք նատիր օ-
լուպ, պուլունանլար տա Թալէպէկեանըն անլամատըղը պիր
լիսանտա, եանի էրմէնիճէ օլտուղունտան, Զէնոբ օգուննու-
լան տէրսլէրին սայքի ճիւմլէսինի լինկիլիզճէտէն վէ էրմէ-
նիճէտէն աչըղ թիւրքճէյէ թէրճիմէ էյլէյիպ՝ էլ թէֆթէրլէ-
րինէ եազտըրմալը իտի։ Սալթ պուն պատարը, պիր խօճա-
նըն պիւթիւն վագթընը ալմազա քեաֆի իքէն, տէրսլէրին
ճիւմլէսինտէ եալընըզ քէնտիսի պազմալը իտի։ Պէյան-
տան միւսթաղնի օլտուղու իւզրէ, պուն մէքթէպէ գապուլ
օլունան Թալէպէնին հազըրլըղընըն մահտուտ օլմասը տահի
խօճանըն իչինի արթըրտաճագ իտի։ Եալընըզ պաչընա պուն-
ճա հիւքիւն ալթընա կիւտիքտէն ատնըտա, խոթիւրահաթ վէ
թէնէֆֆիւս իչիւն կէչիրիլճէք վագթը տա քիմիավի վէ
ֆիզիգի թէճրիպէլէրէ հատր էտէն պիր կիշիճ՝ ատաչըպ տէյիլ
տիր քի թէզ չիւրիւսիւն, վէ պէօյլէ տէ օլտու։ Սէվտիյի
իլմլէր տահրէսինտէ քէսպ ի թէրտգի վէ իքմալ ը թահսիլ
հասրէթիյլէ սուզան օլարագ՝ Ամերիգայա կիթմէք իչիւն,
ազիմ խահիշ իլէ թէտարիք կէօրտիւյիւ հէնկեատտա, իչի
չօգճա, տէմէթ պաչըլարը կէօթիւրմէք օլան չօղ զահմ իւ-
լէթ,—ուղուրսուզ վէրէմ, պու կիշիճ պրուսալըլըտա եազա-
լատը, վէ խըզմէթինէն տէօրտիւնճի, սինինինէն իսկ 24իւն-
ճիւ սէնէգինտէ քէնտինի Այնթապ թօփրաղընա գարըշտըր-

տուբ, Քիլիսլի Սարգիս, Մանուչակ Ներսո, Նիգիսլի Ս-տուբ, վէ սահրէ։ Պունլարտան չիմոի հայաթտա օլան կէօրուշմիւնիւզ իւզրէ անճագ իւչ թանէ տիր. իմոի պուն, լարըն, վէ իւզերլէրինէ արա սըրա տըշարտան զամմ օլուշ-նանլարըն, իլմ ի Իլահիտէն մատա պաշգա տէրսլէր օլուշ-մալարը տահի արզու օլունուր իսի, հալապուքի, 1854 տէ Զէնոք վալիժաթհոն մէքթէպի քէնտինին վէֆաթընէ էն-ճամա կէլմիշ իսի։ Անըն իչիւն, օլ մէքթէպի թէքրար քիւչատ էտերէք իլմի տահիր պարը տէրսլէր թալիմինի իւհ-տէսինէ թէսլիմ էմմէք իւզրէ, Զէնոբըն թալէպէլէրինատէն 1852նին պահարընատա Սթանպօլա, Պէպէք մէքթէպինէ կէօնտէրիլմիշ օլան Ալիքսան Պէզճեան 1856նըն սօնլարընա տօգրու Այնթապա ճէլմէ օլունուր։ Պիպիր վէֆթիի պու կիւնքի գօրէշլէր իլէ մուգայիսէ օլունամազ իսի տէ, չուբա-սը հազիրլէթ տիր քի, քէնտի կիւնիւնատէ, պիւթիւն Թիւր-քիանըն թալիմ ու թէրպիյէ մէրքէզլէրինին էն եիւքսէլի ի-տի։ Մէրգում՝ մէքթէպինի տահա պիւթիրմէմիշ օլուշ՝ Գըրըմ մուհարէպէսինին մուճիմ օլատուղու թալիմ եիւգիւն-տէն պիրազ տա գիյան էյլէմիշ օլարագ, վէ Պէպէքտէ տահա գիյասէճճ գալմասընա սինին տահի միւսաատէ էտէր իքէն, տավէթէ իճազէթի մէճմուաներիյէթինատէն վաթանընա տէօ-նիւշ՝ հէման օլ սէնէնին (1856նըն) կիւզիւնատէ, իչինէ պէտ էյլէմի։ Վէ չօգ կէչմէզտէն Քէատատան, Քիլիսատէն, Պի-թխատան, Մարաշատան, Ուրֆատան հէմ Տիյարպէքիրտէն թալէպէլէր կէլտիլէր։ Պունլարըն արասընատա սինննճէ, խօ-ճալարընատան քիւչիւք օլանլար փէք ազ իսի։ Պու վա-գըթտա միւնասիպ գիր մէքթէպ պինամըզ օլմայըտ՝ իւք պուլունատուղումուզ մահալ՝ Հասըրըտա փէք ատի գիր եէր օլարագ պու կիւնքի չօճուգ մէքթէպէլէրիմիզին էն էնկինի անա գըյասէն միւքէլլէֆ տիր։ Պիր ազ սօնրա Գայսճըզ Քիլիսասընատա արգասը սօգաղա օլան իւսթ զաթ պինատա էլիմիզէ կէնիչճէ գիր եէր կէչէրէք նէֆէս ալտըգ, վէ տա-

տը։ Զկնոր վարժապետին չակերտէրինտէն էլեկտր հայթա-
տա օլանլար, խոմբըմա կէլմիյինէ կէօրէ, կէօվիւ քիւչիւք
Աւետիս, Մերճան Աւետիս (միլլէթ պաշը) Պարսում Կարա-
պետ, Եղիազան Կարապետ, Յակոբ Խէլֆէ Ներսէս, Տէմիր-
ճիեան Հաճի, Մանուչակեան Գէորգ, ... Յարու-
թիւն, վէ սայրլերի տիւրլէր։ Զօղլարը վէֆաթ էթմիչ օ-
լուսա՝ կէօվիւ քիւչիւք Յակոբ, Թաշճը Օհան, Սէյտիլ Ագամ,
Աբրաչ Յովհաննէս վէ Թիւֆէնկճի Յովհաննէս, անլէյտէն
տիր։ Զկնոր վարժապետին նէ սիյրէթ վէ ֆէտաքարլըգ
սահիպի օլտուղու չոճ քէյֆիյէթտէն տոխտ անլաշըլապիլիր
քի, էվվօլտայ կիտիսի՝ մէչհուր պիր քիմիագէտ օլմազ ի-
չիւն քէնտինէ պէօյիւք պիր թէքլիֆ էտիլմիչ իքէն, —նա-
նի Այնթապ վէ Լոնտրա հէման պիր վապըրտատա հուզուրուշ-
նա գարշը պէ գարշը գօնուշմուշ իքէն, միւմանիէյհ մէլլէթ-
տաշլարը արտընտատա իշլէմէքլիյի թէրճիհ էյլէտիյինտէն
Լոնտրայը պրոպլըզ՝ Այնթապա տէօնտիւ (պու խուսուսու
պիպէ խապէր վէրէն Տօքթ. Համլին տիր։)

Այնթապտա պաշլայան Աւետարանական հարէքէթ վէ
ինթիպահ՝ օղ տէրէճէ չալիշըգ թէվէասիւ էյլէմի քի, իլգ 7–8
սէնէ զարֆընտա Գայտաճըգ Քիլիսասը պինտասընը ինճապ էթ-
տիրէն պիր կէնիչ ճէմաաթի մէյտանտա կէլտիքտէն պաշգա,
պու հարտաքէթ էթթաֆտաքի պատապալարա վէ չէհրէրէ,
հաթթա Տ/նարպէքիրէտաք ոնրայէթ Լաէրէք՝ ըուհանի խըզ-
մէթ խոթխոտամ էտիլէճէք իշճիլէր ըուզումը կիւն պէ
կիւն արթմադտա օլտու, չէօյլէ քի Մր. Շնայար՝ պիր թա-
րաֆտան Քիլիսայա չօսանլըգ էթմէքտէ օլտուղու սըրա-
տա, տիկէր թարաֆտան տա 20–30 հաչընտաքի ևամխալի
կէնճէկտէն, վէ սապըգ անա քիլիսատա տիրացուղուգ էթ-
միչ քիմսէկէտէն պիր սընճի թէչքիլ էտիպ՝ անկէրէ Աստ-
ուածաբանութիւն տէրսի վէրմէքտէ իտի, պուննար իտիկէր,
Թոմման խալֆէ, Պօղոս խալֆէ, Աբրաչ խալֆէ, Փափազ
Կարապետ, Գարա Գրիգոր, Փօղոս Աւետիս, Քէօսէ Ա-

հա սօնրա հէման օրատա, Մր. Քաֆֆինկլին էսէրլի օլան եէնի պինա առբառաբուլմալըէ մէքթէպլիմիզ անա նագլ օլունտու։ Իլմի Իլահի օգուլյան թալէպէլէր տէրս վագթը կէլտիկնտէ Մր. Շնայտըրըն օտասընա կիտերլէր իտի, վէ պագի վագըթլարընըն չօղունու Բիլիսէ ավլուսունատաքի մէդքիւբ պինատա կէչերիպ պուրատա օգուտուպլարը տէրսլէր, Իլմի Րուհ ի Ինսանի (Իմայական Փիլիսոփայութիւն), Էրմէնիճէ, Իլմի Բագամ, Ճօղրաֆիա, Մանթըգ վէ Իլմի Պէճի տէրսլէրի իտի։

Նագընտարատա, էսքի քեաղըտարըմը էլտէն կէչերիր լքէն, օլ իլք սէնեէլերնին մէքթէպ թէֆթերինտէն պիր գաչ քեաղըտ պուլուտում։ Վէ պունլար 1858, 60, 61, վէ 62 սէնեէլերինտէ օգուլյան թալէպէլէրտէն պագըլարընըն էսամիսինի վէ տէրսլէրինին պուլունատուգու հալը կէօսթերիյօրլար իտի։ Պու քեաղըտարատա էսամիսինի պուլուտուգում դըրզ գատար թալէպէլէրին հալա նըսֆը կիպի հայրաթատա տըր։— Պօղոս եօգուն Յարութիւն, Պօտատ Աւետիս, Շնորհօք Յարութիւն, Պիլէմճ Յարութիւն, Ճիպրայէլ Յակոբեան, Մէթ. Մանուկ վէ Մահսերճի Գէորգ, պունլար 1858ին թալէպէլերինտէն տիրլէր։ Նիպլիպլի Ատուր, Ատանալը կարատեհատ, Պօղ եագալը Մարտիրոս, Ճին իլի Յարութիւն, վէ կէօպիւ քիւչիւք Աւետիս իսմլերինի ատ 1860ըն գայընտատա պուլուտում։ 1861ին թալէպէլերի արատընատա իտիլէր Մարաշլը Սիմոն (Պատ. Սիմոն), Թոլ օղլու Սարգիս, Պալտոճեան Յակոբճան վէ Ճեպիճի Յովհաննէս։ Պունլարատան սօնրա, Լեւոն Կարուճ, Հալէպլի Նազար վէ գալայճը (գազանճը) Կարապետ իսմլերի տախի 1862ինին թէֆթերինտէ կէօրիւլիյօր։

Իշպու մէքթէպ պու հալտէ, եանի գըսմէն Ատուատա Ծարանուքիւն վէ գըսմէն իլմէ տաիր տէրսլէր իլէ օղրաչարագ՝ 1856տան 1866յատէք տէվամ էյլէտի, վէ գըսմը ազամը . . . . օլմագ իւզրէ սէնէ պէ սէնէ 30–40 թալէպէլերի պուլունուր իտի քի, պունլարատան նիչէլերի,

ալնէնին իւչ այլըզ թաթիլ միւտաէթինտէ վաիղլիք եա խօճալըզ էթմէք իւզրէ էթրաֆա տաղըլըրսա իտի։ Մէզքիւր թարիխտէ (1866տա), Մր. Շնայտըրըն Այնթասը թէրքլէ Պրուսա թարաֆընա կիթմէկի իճապ էտիպ՝ տիկէր թարաֆտան տա տահա գուվվէթլի իշճիլեր հէթիշտիրմէք իւզրու-մու հիսս օլունարագ՝ եէնի պիր թէրթիպ վէ իտարէ թահ-ալինտէ, իշպու Իլմի Իլահի մէքթէպլինին իլմի շիւպէսիյլէ պէրապէր Մարաշա նագլի թէնսիպ էտիլսի։ Իլմի Իլահի-նին պաշընտա գլուսա պիր միւտաէթ իշիւն Տօքթ. Փրաթ պուլունտու իսէ տէ, ազ սօնրա միւամալէյհին Սթանպօլա տավէթի օլունմասըյլէ 1867տէ պու խըզմէթի Մր. Մանթկա-մըրիյէ հէվալէ օլունտու, վէ պիր ազ սօնրա (1869տա), Մր. Թրօպրիճ, վէ 1871տէ տէ Մր. Փէրրի իլավէ օլունարագ պիր հէյրինէ տահա կէնճ վէ տինճ իւչ խօճալար, վէ տիկէր թա-րաֆտան տա լինկիլիզճէ լիսան թալիմինէ տահա գիյատէ էհ-տիմալըյէթ վէրիլէրէք, թալէպէկեանընն մալիւմաթ մէնսապը-նընն կէնիշլէնտիրիլմէսի, վէ պունընլէ պէրապէր, էյլի թա-լէպէլէր գապուլ էթմէք ուսուլունուն իթթիխապը՝ մէքթէ-պի ճանլանտըրըտը։ Սէնէ պէ սէնէ թալէպէկեանընն այրըտ արթարագ՝ պիր միւտաէթ պէօյլէ տէվամ էյլէմի իսէ տէ, գիյատէսինին լուզում հիսս էտիլմէսի տահի պէրապէր արթ-մազտա իտի։ Թարիխ, ֆէլսէֆէ, Մաթէմաթիգա վէ ուլում-ը թապիյէնին մուխթէլիֆ շիւպէյէրինտէ, թալէպէյէրին մալիւմաթընըն մահտուտ օլմասը, Աստուածաբանութիւնը լայըզըյլէ անլամալարընա մանի օլտուղու, վէ պունտան մատա, թինճարէթ վէ մաթպաա միւնասէպէթիյլէ մէմլէքէթ տուխտուլ էթմէքտէ օլան զարըլըն մէտէնիյէթիյլէ պէ-րապէր պագը մուղիր թատավվուրտի վէ հանըզ մէպտէյէրին տահի տուխտուլը ֆիհմ օլունարագ՝ անլէրէ մուգավէմէթ է-տէպիլէն վահզ վէ մուալլիմլէրին լուզումը քէյֆիյէթի, քի-լիսէյէրիմիզտէ, գիյատէ հիսս օլունուս-յօր իտի, վէ պունա եէկինտէ չարէ տէյու, Իլմի Իլահիտէն

այրըճա, ալի պիր մէքթէպլին հախօտ գօլէճլին՝ տահրէմիտէ թէէխիս օլունմասը տիւշունիւլիւպ՝ կիլիկիա Իթթիհատը թարաֆընտան միւքէրրէրլին Մ. Թ. Միսիօներնա ապդ օ-լունտու։

1871ին Ատանատա թէճէմմիւլ էտէն Իթթիհատը Մ. Թ. Գօլէճլին թարիխը պաշըպը աստ օլունապիլիր։ Պու Իթթիհատընըն 23 քիլիսէէրլինտէն կէլմիշ, վախդ վէ մուրախախապալարընտան վէ տահրէմիտին միսիօներլարընտան իսթարէթ վասը վէ վարլըգ պիր հիյճէթ օլուպ, խուսուսա, Ամերիկան Գօրտոնն սըր քհաթիպլի Տօքթ. Գլարկըն տահի անտէ հազըր պուլունմասըյլէ պիր դամ տահա էհէմմիյէթ ալմըշ օլտու։ Միւսամիլէյհին իշպու հուզուրու, Իթթիհատ իչինն ֆիլ վագը պէօյիւք պախթիյարլըգ իտի, դիւրա քէնտի հիսապէթ ֆիքիր, ալի հիսսիյաթ, վէ ուլումվը ճէնտապ տահիպլի պիրի, պիր արայա կէլմիշ օլան Կ. Իթթիհատընը րէյ էլ այն կէօրիւպ՝ անլէրին պու հիւզուէն օլան իհթիյաճընա հապընտան վազգը օլմասը, վէ տիկէր թարաֆտան Գօրտ Շէրքէթինէ տօղրու միւսամիլէյհին սըգը ալագասը՝ էօյլէ հիւքմէթ պիր մէքթէպլին դուվվէտէն ֆիրիլէ կէլմէյինէ չօգ հարտըմ էյլէտի։ Պինաէլէյհին, միւսամիլէյհ՝ Իթթիհատընը պու տույղուտունու թահսին վէ թէճվիզ էյլէմէք մէվղիինտէ պուլունտու, վէ պունուն պէօյիւճէք պիր մէպլաղա միւհիմճ օլտուղունու պիլպիրմէյիլէ պէրապէր, Ինկիլիթէրանըն վէ Ամերիգանըն խայրխահ քրիսթիյանլարընտան թահսիլ օլունապիլէճէյինէ, վէ համէթա, Ամերիգան Գօրտոն տախի, տօղրուտան վէ տօլայըտան հարտըմ էմմէք խսթէյէճէյինէ իւմիտվար օլտուղունու տախի պէյան էյլէտի։ Անճապ, չունու տա իլուվէ էյլէտի քի, պունտա մուվաֆֆաղիյէթի թէէմին էտէն էն պէյիլ չարթլարտան պիրի՝ լազըմ կէլէն մէսաբիգաթա Իթթիհատընը տահի իչթիրաք էյլէմէսի տիր։ Պու թէքլիֆ վէճ տօղրու խոի, իմի ճիհէթէն.—պիրի պու քի, քիլիսալարընը վէրէճէյի պիր,

թաչըատան անըն օն միալինի թօփլամալա աուհուէէթի մուճիալ օլուր իտի։ Պիր ախէր միւնասէպէթ պուլ քի, վալա վարսանընտա պուլ մէքթէպ պիւսպիւթիւն եէրլիլէրին էլինտէ պալաճալընտան, պիտայէթինտէն, անըն իտարէսինտէ սէօ-լէրի օլաճալը միսիւլլիւ մէսաւիֆինտէ ատ հիսսէլէրի օլմա-լը իտի։ Տիկէր թարաֆտան տա, մալիւմ օլսը քի, պուլ վէք աղըր պիր չարթ իտի, չիւնքի, մէղքիւր 23 քիլիսէ-լէրտէ քէնտի քէնտիլէրինի իտարէյէ մուդթէտիր անճագ պիր դաէյը օլուպ՝ գըսմը ազամը ֆհիսիֆհէրի իտանէյէ միւհթաճ օլ-տուգլարընտան, պուլ պէօյիւճէք մէղլաղընն թէտարիքինէ հիսսէտար օլաճագլարընը պիլթաղի, վատ էտէմէղլէր իտի։ Անըն իչիւն, նա պուլ մէքթէպ սէվտասընտան պիւսպիւ-թիւն վազ կէչիլմէյի, նա տա պաչգա պիր չարսէնինէ պագ-մալը իտի։ Իմտի, չօգ միւզաքէրէտէն սօնրա, ագըպէթ մէյտանա չէօյլէ պիր թէքլիֆ կէլտի. հանի, մատէմ քի, պէօյլէ պիր գօլճմ իչիւն միւնասիպ պիր մահալ ախուչիւնիւլ-տիւքտէ, ճօղրաֆիասնա մէվգի վէ ճէմաաթնա կէնիչիլէք հի-տապա ալընարագ իւք՝ խաթրա կէլէն եէրլէր Ա֊նթաղ իւէ Մարաչ օլաճագ տըր, օլ սէպէպտէն, պուլ իւքի չէհրլեէրտէն հէր հանկիսը իթթիհատա վէքեաէլէթէն մէպլաղ ը մէզպուրէյի վէրմէյէ բազը օլուր իսէ, Գօլճմ օրատա թէէսիս էտիլսին։ Կէրէք Ա֊նթաղ վէ կէրէք Մարաչ, պէօյլէ պիր չէյի պուսվէթ-լէրինին մաֆէվգինտէ կէօրէրէք պիրտէն ահզ պէյտնըյէ կէ-րի չէքիլմիչ իքէն, պիրմէտ օլ վազըթտաքի ճէմաաթլարը-մըզ չիմտիքինտէն հալլը օրատուգլարընտան մը, վէ նա ալի թալիմ ու թէրպիյէյէ արզուլարընէն գալէգսինտէն մի, նա նօգ իսէ, պուննու գաչըրմայահագ պիր ավ կիսի կէօ-ղէթտիքլէրինտէն մի, հէր իքիսի մէղլաղը մաթլուպէյի քէն-տիսի վէրիպ՝ մէքթէպէ քէնտիսի մալիք օլմագ իսթէյտի։ Պէօյիւճէք միւճաահէյէյ գաիտու ահճագ տըր տէյիւ տիւ-չիւնիւէպիլէն պուս գահիրի կիւճլիւք տասի թէկ հալլ օլուն-տու։ Ձիւնքի, թարաֆէյն բազը օլտու քի, հէր պիրի,

պէօյլէ ալի պիր մէքթէպլին քէնտինտէ օլմասը իչիւն կէօ-
րիւպ պիլտիկի սեպէպլերի պա թահրիր, Ամէրիկան Պօրտուն
Փրուտէնչէլ՝ գօմիթէսինիկ պիլտիրմին։ Մէկքիւր հիյէթին
գարարը հա՞նկը մահալին լէյհինտէ օլուր իսկ, Գօլէճ օրտա-
գահիմ էտիլմին։ Պէօյլէճէ, հէման այնի սէնէտէ (1871 տէ),
Մարաշտան վէ Այնթապտան մէքթուպլար թէտարիք օրու-
նուպ՝ Պօսթօնա կէօնտէրիլտի։ Մարաշ՝ տիկէր միւնասէ-
պէթլէրի արասընտա պիլա չիւպհէ պիքր էտէճէք իտի,
ֆագր ը հալընա բաղմէն ճէմաաթըն կէլմիյէթինին.—ա-
զաճ քէրէսթէ ճիհէթինտէ պինա իչիւն պօյայլըղընը, սու-
յունուն վէ պաղչէլէրինին պօլլուղունու, վէ թահսիլի մէնզա-
րէսինին տիլքիւչալըղընը։ Այնթապ տահի, քէնտի մէք-
թուպտընտա պէօյլէ պիր մադէտէ ուչիւնլուղուղու ճիհէթին-
տէ, պինա իչիւն թաչ քէրէսթէսինին պօլլուղունու, ապ
ու հավասընըն ոտալամըղընը,—ճօղրաֆիաճա մէկթէպլինին
միւնասէպէթինի, իթթիհատ քիլիսէլէրինին էքսէրսյէթի-
նին մէյլի քէնտի լէյհինտէ օլտուղունու, պինա իչիւն էլտէ
ալա պիր եէր հազըր պուլունտուղունու, մէչլութ մէպլա-
ղը թէէտիյէ էթմէք քէնտիսի իչիւն տահա դօլայ կէլէճէյլի-
նի, վէ զաթէն պէօյլուք պիր մէքթէպ (իլմ ի իլահի) Մարաշ-
տա օլտուղճա, գօլէճին տէ պիթթապլի պաշդա պիր եէրի
թէնսիպ գըլընաճաղընը պասթ ու պէյան էյլէմիչ իտի։—
Մէգքիւր իսթիտալարըն ճէվապը Այնթապըն լէյհինտէ օլմադ
իւզրէ 1872 նին իսթիտալէրինտէ Ամէրիկատան զուհուր էյ-
լէմի, վէ պէրապէր չու թալիմաթ տահի կէլտի քի, Մր.
Թրօպրիճ իլէ Ս. Պէզճեան Ամէրիկայա միւթէվէճճիհէն, իլք
ֆուրսաթլէ Այնթապտան հարաքէթ էյլէսինէլէր, չէօյլէքի,
պիրի (Մր. Թրօպրիճ) լազըմ կէլէն ապէչլի ինկիլիթէրատան
վէ Ամէրիկատան թահսիլ էթմէք իչիւյլե մէչղուլ օլսուն (քի
պու մուհիմմ օլտուղու դատար տա միւչքիլ պիր խըզմէթ
տիր) վէ տիկէրիտէ իլէրիտէ տահա ֆահտէլի սուրէթտէ մու-
ալիմլիք էտէ պիլմէք իչիւն. Եէյլ Գօլէճինին իլմի չէօպէ-

ՅԱԿՈԲ ԱՂԱ ՓԻՒՐՓՅԱՆ

սինտէ պիր միւտտէթ թահսիլ իլէ մէշղուլ օլսուն։ Օլ կիւն-
լէրտէ իտի քի, Այնթապ Փրօթէսթանթլըղընըն թարխխնտէ,
միսլի կէօրիւլմէտիք պիր զայրէթ վէ հարապէթ միւջահատէ
օլունույօր իտի։ Մր. Թրօպրիճ վէ րէֆիզի, եօլա չըգմազ-
տան 1600 լիրանըն թէէտիյէսի թէէմին էտիլմէլի իտի, պու
չարփի ը գաթի իտի. օլ սէպէպտէն ատէմլէր լիրալարը 10 ար,
20 չէր, 40 ար, 50 չէր, վէ տահա պիյատէ օլարագ սայմազ-
տա իտիլէր։ Նազար Ալա 100 լիրայը վէ Քիւրքճեան Յա-
կոբ Աղա 300 լիրայը վէ Ատուր Աղա 120 լիրայը պիրտէն
հազըլտըլար։ Մաթոսեան պիրատէրլէր, Զամիչեան Ներ-
սէս էմմի, վէ Պապիկեան Կարապետ էմմի, 50 չէր, 60 ար
լիրա հազըլտըլար։ Պատ. Գրիգորեան հիմմէթլիլէ օլ վա-
զըթտան հրճվ օլունմուշ օլան վատալար, քեաղըտընտա օ-
գունտուզունա կէօրէ 20 չէր իլէ 30 ար լիրա արասընտա
հազըլանըլարըն ատէտի ալթը. 10 արտան 15 էր լիրայատէք
վատ էտինլէր օնպիր. 5 էրտէն 3 էտէք հազըլանլար օթուզ-
պիր օլուպ, վատալըը պիր լիրատան տէօրթ լիրայատէք օ-
լանլարըն սայըսը տախի՝ 53 օլարագ, պունլարտան մատա
փէք չօգլարը տախի հալլարընա կէօրէ հէրպիրինինքի 100
ղրշ.տան էքսիք օլմամագ իւզրէ հազըլմըշլար տըր։ Մէզ-
քիւր քեաղըտտա կէօրտիւյիւմ 150 գատար խոմտէն, էլեէվմ
ատղ օլանլար նըսֆընտան էքսիք տիր։ Իչմէ պունտան,
եանի 1,600 լիրանըն թէէտիյէսինտէն ասնրա խոմ քի,
պունտան 29 սէնէ էվվէլ թամ պու կիւնլէրտէ (Յունվ. 21
տէ) Մր. Թրօպրիճ, Ա. Պէզճեան իլէ պէրապէր Այնթապտան
հարապէթլէ չէնտ կիւն Պէյրութտա, վէ տահա ուզուննճա
պիր միւտտէթ Սթանպօլտա էյլէնտիքտէն ասնրա, մէնպիլ ի-
մազտուտլարընա վասըլ օլտուլար, պիրլի Ինկլիլթէրայա վէ
օլ պիրլսի Ամէրիկայա։ Պիզ Ամէրիկատա իքի սէնէ էյլէն-
տիքտէն ասնրա 1874 տէ Այնթապ տէօնիւմ չիմտիքի պէ-
տէնին 15 թալէպէտէն իպարէթ օլան պէչիյլի պաշընտա
պուլունտուպ։

Գօլէճին լուք իտաւոյէսի պու օլուպ՝ պիզ Ամէրիկա-տան տէօնէյնէտէք Ենովքեան Մարգիս խոճանըն իւհտէսինէ պրագըլմըշ իտի։ Օլ վագըթտա տահա Գօլէճէ մախտուս պիր պինամըզ օլմայըպ՝ պու քիւչիւք մէքթէպ Իքինճի քիւ-լիանըն հավլուտունտա վապը քիւչիւք պիր օտատա պա-րընտըրըլըյօր իտի։ Ասըլ Գօլէճ պինասընա տարֆ էտիլմէք իւպրէ պիր մըղտար ապչէ տէրճ էտիլմիշ էտիյսէտէ, պինա-նըն չէհրին հա՞նգը սէմթինտէ օլաճապը պարտրըպշարըրըլ-մատըդընտան, հալա մէյտանտա պիր թէչէպպիւս նօզ իտի։ Էյտ, մալիւմ Մարտին Թէփէյի պուլունտուպ՝ Մր. Մարտին պինանընդն օրայա գուրուլմասը էյհյինտէ իտի։ Մր. Էտէմ իսէ, պու էֆքեարա քիւլլէյէն մուզայիր օլուպ՝ էլէ կէչիրի-լէպիլիր իսէ, կէօպիւ չիմոնքի թէփիտէ իտի։ Հալ չուքի, օտա վէք պէնկին վէ նուֆուզլու պիր իսլամընդն,—Թահա Ս-ֆէնտինին թատարրուֆունտա իտի։ Իմոի պագը քիմսէ-լէր թային օլունտու քի, միւսամիւյհ Էֆէնտիյէ կէօրիւ-չիւպ՝ միւմքին իսէ օրասընը տամտուն ալաբնըպաբ։ Թահա Ս-ֆէնտի պու վագարըլըգա կիրմէտի, ամմա անտէն չօդ էյլ-սինի եափտը, չիւնքի իսմէնիլէն մահալլըն թայիմ ու թէր-պէյէյէ մագարր օլաճապընը անլատաբ իւզէրինէ, անը հիպա էյլէտի. 100 ատօնիւմատէն վէյտաէ պիր արատայը մէճճանէն վէրտի։

Պու օլ մէվգի տիր քի, '72նին պահարընտա Մր. Թրօ-պրիճ իւէ Մարաշտան Ա.Ֆրթագա կէլիր իւքէն չէհրէ եագլաշ-մըդընմըզտա էթրաֆտա կէօզ կէզտիրիպ միւսթագպէլին Գօ-լէճինի, իւզէրինտէ տուբտուբաճագ էֆն միւնասիպ մէվգի տէյիւ փիքրիմիսզէֆն անը զարարըլաշմըրմըշ իտի։ Պէօյ-լէճէ, արզու էտիլէն մէվգի էյտէ էտիլտի, վէ Գօլէճ պու-կիւն օլ թէփէյինին իւզէրինտէ տիր։

Պաշընտա Մր. Էտէմ տուբան պինա գամիլթէսինին իւք իչի մէզքիւր արատընդն միւնասիպ պիր գըլմասը էթրա-ֆընա տուր չէվիրմէք իտի քի, ասըլ պինա իչուն թէտարիք

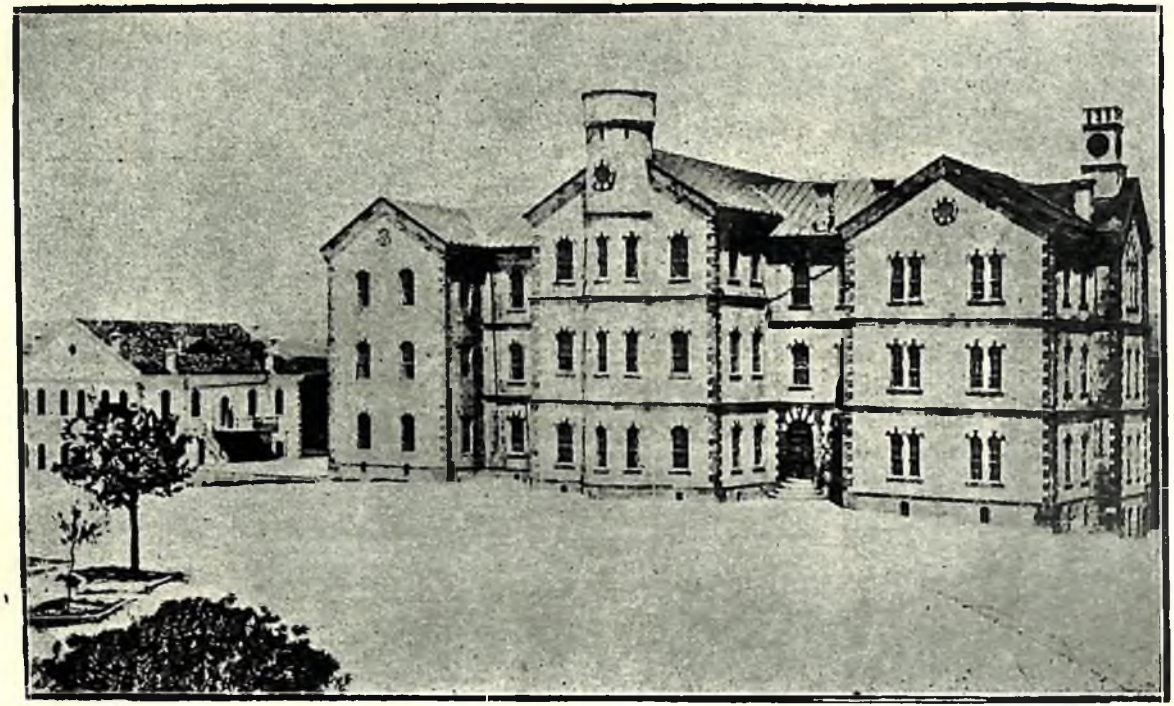
էտիլէճէք աղած վէ թաչ քէրէսթէյի գօյաճագ էմին պիր մա-
հալ օլա։

Նըսֆը հէյլիտէն, վէ նըսֆը Ամէրիգալըտան օլմագ
իւզրէ 8 ազատան իպարէթ օլան Գօլէճ Գօմիթէսի հիյյէթի
ասըլ պիննա իչիւն իգիթիգա էտէն իլատէ ի չահանէնէին թահ-
սիլի պաալընատա Սթանպօլա միւրաճաաթ էյլէմիլէր, վէ ան
գարիպ տէսթիրէս օլունաճաղընա էմին օլարագ՝ էթրաֆ
տաւրը չէքմէյէ պաչլամըչլար իտի, պու տիվար 60 տէօ-
նիւմ, եախօա 150,000 միւրէտտատա արչըն կիպի պիր գը-
թայը իսթիվա էտիյօր իտի։ Պաննուն եէրլի ազալարը,
Պատ. Աւետիս Կոստանթեան, Հաճի Աւետիք Ազա Ճըրնագ-
եան, Ատուր Ազա Նիգոյոսեան, վէ պիրտէ ահիզիհի իտի,
վէ Ամէրիգալըլարատան տա. Մր. Մանթկամըրի, Մր. Թրօ-
պրիճ, Մր. Փիրի, վէ Մր. Մափին իտի։ Այնթափտա ալի
տէրէճէտէն պէօյլէ պիր մէտրէսէնին վիւճիւտընա Գրիս-
թիյան վէ ղայրի քրիսթիյան հէր սընըֆ էհալի իչթիրագ վէ
մէսէրրէմ կէօսթէրմէքտէ իքէն, տար ֆիքրի հիսաապար-
տան նաչի խէֆիյէն անա գարչը իչէյէն տաճի պուլունա-
տուղու չօգ կէչմէվէտէն, մա թէէսսուֆ անլաչըլըը, չիւնքի
տիչ տիվարը եափմագ իչի հիւքիմէթի մարիֆէթիյլէ տուր-
տուրուլտու, վէ գարչը իչէյէն չաճա Նագարէթեան Նիկո-
ղոս ազա պու մուվաֆֆագիյէթինտէն ճէսարէթի ալարագ՝
արթըգ իսֆա վէրտէսինի գալտըրըգ՝ Սթանպօլտա, հիւ-
քիմէթի մէմուրիյէթինտէ պուլունան միլլէթի պէօյիւքլէրի-
նին էլիյլէ պունա մուվաֆֆագ օլտուղունը թագրիր, վէ
իսթիտատըզըն էպէտի մահքումիյէթէ հիւքմ օլունտուղու-
նա տա իֆթիհար պէյան էյլէտի, վէ իֆթիհարա ինանաճա
հագգը տա վար իտի։ Մէրգում տիրայէթ վէ էհլիյէթի ի թա-
պիկյէտի, վէ չէհրին էն ղէնկլին ճանէտանընտան պուլուն-
մասը միւնասէպէթիյլէ ահիպ ի նուֆուզ, վէ մագտէտինի
պաչա վարսըրմանըն եօղլարընը պիլէն պիրի օլտուգտան
պաչգա, տէր Ալիյէտէ տէ փաչա մէրթէպէսինտէ իչէյէնլէ-

լի վար խոն։ Իշին Պիտայէթիեանէ պէօյլէ ըէմինլի պիր կիւճլիւյէ թէսատիւֆ էյլէմէք ֆիլ վագը ազ ճան սըգընթը-սընը մուճիպ օլմայաճագ խոն։ Ելինէաէ, միւնասիպ վա-սըթալարըն խոթիւմալընտա տէվամ էտիլտի, վէ ալէսոէվիյէ վագը օլաուդը լուպրէ, հագպ, վէ հագիգաթ՝ անսըզ իչլէյէն պուվվէթլէրէ ֆայդ օլտուդը չօգ կէչմէկտէն զահիր օլտու, պիրա, տէյիլ անճագ ուշչ տիվալ իչլուն, իլլա ասըլ պինա իչ-լուն ասիսի թաւէպ օլուհան իլտատէ ի չահանէ՝ չէրէֆ ուս-տուպ պուչրուլտու։ Պուրատա, իֆնա ի մէմնունիյէթ վա-պինֆէսինի պէյան ընճընտա խոտոէթէն պիրքը էթմէք խոթ-պիսզ քի, պունատա վէ տիկէր սըրտաչատա Սթամպօլա նազըր-մասը լազըմ կէլէն էվրաք ը ըէմմիյէնին թէտաւիքընտէ, Գօլէճ՝ Քէնտիրճեան պիրատէրլէրին,— Ֆէթհալլահ էֆէնտի իչ, Յովհաննէս էֆէնտինին գալէմէրինտէն ապ խոթիֆատէ էյլէմէմիշ տիր։

Տէրս Փրօֆեսընճա Գօլէճին ասըլ պիտայէթի հանի Ֆրէչմէն սընըֆընըն թէչքիլի Թարիխի պունատան Թամամ 25 սէնէ էվվէլ օլուպ՝ 1876 Հոկտ. 11 տիր։ Օլ սէնէ գօլէճ 38 թալէպէ իլէ աէրուն ի չէհրտէ պաչլատը։ Պունլարըն 11ի Ֆրէչմէն խոտ։ 1876 վէ '77 էն մէչղուլ սէնէլէրտէն օ-լուպ՝ անլէրտէ Գօլէճ պինասը մէյտանա կէթիրիլտի, վէ հէր իչի պիթտիքաէն սոնրա 1878ին պահարընտա, 50–55 թալէպէ իլէ եէնի պինայա կէչիլտի։ Ֆագաթ պու մէսէ-լէնիթ աճը գարըչտը, չիւնքի հէման այնի սէնէտէ մահալլի հիւքիւմէթտէն մէմուր կէլիպ՝ պինա պիթմիչ խոէ տէ, ի-չինաէ էմր ի թէտրիսէ միւպաչէրէթի իչիւն այրընճա լուխսա-թա լուզում օլտուդու պէյան էտիլէրէք, թէտրիս օտաճրդ պաֆիտաըլըպ միւհր ալթընտա ալընտը։ Պու թաչ նէրէյտէն տէյտիլինի էյլէճ պիլմէտիք խոէ տէ, չու գաատրը մալիում տիր քի, եաատագ չօգ սիւրմէյիպ՝ միւհրիւ գօյան պաթ քէն-տինի կէչիպ անը քէնտի էլիյլէ կէրի գաւտրըտը։ Գօլէճին պիտայէթի կիւնէրինտէ անը պահթիյար գընան թէտատիւֆ-

ԱՑՆԹԱՊ, Մ. Թ. ԳՕԼԼԷՃԻՆ ՄԷՐՋԷՋԻ ՓԻՆԱՄԸ

լէրտէն պիրլի հալինտէ, պուբատա չու խուսուսու տախի պիքր էյլէմէք ճախլ ալր քի, օլ վագըթլարտա Սթանպօլտաքի մէալըթի նազըրը, ալէն Ա.ֆնթալը, վէ կիւնիւնիւն պիրլինճի մէալըթի փէրվէրլէրինտէն օլան՝ տէվլէթլի Միւնիֆ փաշա հազրէթլէրի օլսաչ՝ միւմանիլէյհ իլէ Տօքթ. Թրօպրիճին խուսուսի մուաթէֆէտէ պուլունմասը, լուխուսի ը լազըմէնին թահսիլինէ, վէ վազըթ վագըթ զուհուր էտէն միւմանատըն միւնաէֆի էսիլմէսինէ չօզ հասասըմ էյլէմի։

Պու թարիխտէն (1878) պէա իլէ Թօլէճ իշլէրի՝ պիլա միւմանատի իլերլէմէքտէ պուլունուս, վէ հաթթա, նէ 1890ըն ևտնկընը, վէ նէ 1895ին իղթիչաչաթը անըն տէվամընա մանի օլմատը, վէ թալէպէլէրինին ատէտի 50–60 տան 80է, վէ 80տէն 100է վէ տահա պիյատէյէ կիթտիքճէ թէրէֆիւ էյլէմի։

Մ. Թ. Թօլէճի քէնտի իլք մէզունլարընը սայըտա 7 թանէ օլմագ իւզրէ, 1880ատ մէյտանա կէթիրտի, վէ անտէն պէրու, պիր պիրի իւզէրինէ, սէնէտէ 9, եա 10տան էքսիք օլմամագ իւզրէ, պիրա ֆասըլէ, ահալիյէ մէզունլարընը թագտիմ էթմէքտէ պուլունմըչ տըր, վէ պու սէնէ թագտիմ օլունանլար՝ պուննլարըն 22նճի թագըմը տըրըլար։ Իլք Թուրֆանտասը օլան 1880ին մէզունլարընտան՝ պէա պիրի (Տօքթ. Մտեփան Կիւլիզեան) վէֆամ էթմիչ օլուպ՝ պագիլէրի տիրէյէ, Տօքթ. Նազար Քիւրճեանի, Տօքթ. Գրիգոր Պօղոսեան, Տօքթ. Թէօֆիլոս (Թալասը), Յովհաննէս էֆէնտի Ճէմէլեան, Յովհաննէս էֆէնտի Խրլօյեան վէ Մուալլիմ Զէնոր Պէղճեան։ Պունլար, վէ տիկէր սէնէլէրին մէզունլարը հագըլնատա տահա խուսուսի վէ մուֆատատ մալիւմաթ ալմագա փուրսաթը մըզ օլաճագ տըր։ Շիմտի անճագ չու պատարընը տէսէք քիֆայէյ էտէր քի, մէզքիւր 22 սէնէ զարֆընտա, Թօլէճին էթթիչտիրտիկի մէզունլարըն ատէտի 200իւ կէչմիչ տիր— 211 թանէ օլմուշ տըր։

Թօլէճ իլէ պէրապէր պիր տէ Հէքիմլիք չիւպէսի պու-

լուհատուբուլմասը՝ թա իւք կիւնոտէն միւէսոսլէրինին տիպ-
պաթընը իշլալ էթմիշ իտի, քի, Ազարեան Սմիթհ Քոսթա-
խանէսի պու թատավուրուն նէթիճէսի տիր։ Տօքթ. Թրօ-
պրիճ՝ մուխթէլիֆ վազըթլարտա Անատօլունուն մուխթէլիֆ
թարաֆլարընը կէզիպ տօլաշմըշ պիրլէ օլտուղունտան, էհ-
լիյէթլի վէ էյի հէքիմլէրին գըլլէթի նիւղիւնտէն, ահալի ի-
մէմլէքէթին նէ տէրէճէ մութաալըրըը օլտուղու քէնտինին
տիզիպաթ վէ ըսպգաթընը ոսն տէրէճէ ճէյլ էյլէմիշ ի-
տի։ Պու սէպէպտէն Գօլէճ թէէսիսի կիպի իշլտու պէօ-
յիւք ուսուբուն պաշլընա կէչտիյինտէ, ֆիքրինտէ էն
չօք տօլանտըրտըղը մէսէլէլէրտէն պիրլէ տէ պու օլուպ՝
կէօրիւնմէյէնլէրէ կէօրիւնիւր կիպի լինանան թաղըմտան
օլմապէ, իւք չէհրլէրին մաղպաթալարը Սմէրնիզայա կէօն-
տէրիլմէսի իւղէրինէ չօք վագըթ կէչմէպտէն, 1871ին Դէկ-
տեմբէրինին ոսնուննա տօղրու (20սինտէ), քէնտիսի պինիպ
Սըվազա կիթտի քի, քիւչաար արզու օլունան թըզպպիյէնին
պաշընտա պուլունմապ իւղրէ, Տօքթ. Ուէսթի տավէթ էյլէ-
սին։ Բէզպաիք պու տուդյունուն նէթիճէսի իտի քի, Ին-
կիլիզերայա վէ Սմէրնիզայա սկիթլինտէ, իւք թէշէպպիւսէ-
րինտէն պիրլէ Տօքթ. Նօրիս, վէ Տօքթ. Գարիպլին Սիւնի կի-
պի էհլիյէթլի հէքիմլէր էլտէ էյլէմէք օլտու։ Վէ պէօյլէճէ
ապ ոսնրա (1878տէ), չէհրլին էն կիւզէլ մէվզիլէրինտէն պի-
րինտէ Սէյիթապտա Ինճիլի իչի Թէէսիս էտէն Տօքթ. Սմիթհ-
լին նամընա օլմապ իւղրէ, Ազարիա Սմիթհ Քոսթախանէսի
ինչա էտիյտի։ Թըպպ տէբրաչլրինէ նէ տէրէճէ էհէմմիյէթ
վէրիլտիյի չունտան տոլայ անլաշըլըը քի, Գօլէճին ըչտմի
պիտայէթինտէն անճապ տէօրթ սէնէ ոսնրա, նամի 1880տէ
տիփիլօմա ալան էյտի Թալէպէլէրտէն պիրլի (Թէօլոկոս) թըպ-
պիյէյի տայոլ պիրթիրմիշ իտի։ Իչպու Թըպպ չիւպէսինին
պիտայէթինտէն ապ ոսնրա Տօքթ. Նորիս, վէ պիր ապ տա-
հա ոսնրա Տօքթ. Սիւնի պիտաղըպ կիթտիսէը իտէ տէ, իչին
պաշընա 1882տէ Տօքթ. Շէփըրտըն կէչտիյի կիւնտէն պէր-

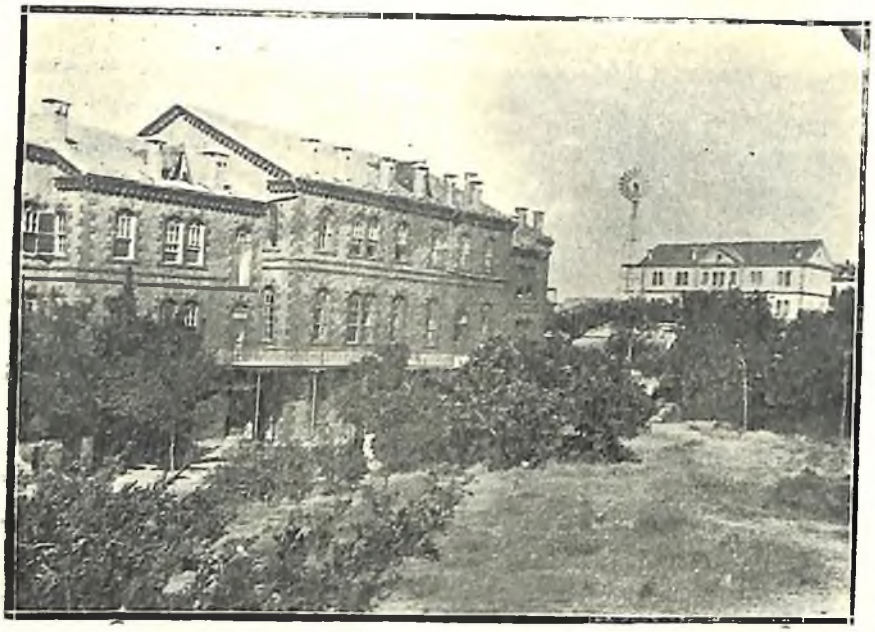
ՏՕՓԻ . ՇԻՔԼՐՏ

յու, Ամասիոյ քննական Խէսափուխ մագսէտինէ նէ տէրէճէ տատագաթլէ խըզմէթ կլլէմիչ օլտուղը ֆասըլէսիզ տէվամընտան վէ ասմէրէսինատէն զօլայ անլաշըլըը։ Բիմի ուզուն վէ քիմի զըսսա միւատաէթ պաւլունմադ իւզրէ պաւ տահրիճէ իշլէմիլէր, Տօգթ. Նորիս, Տօգթ. Սիւնի, Տօգթ. Ալթունեան, Տօգթ Ա. Գաբրիէլեան, Տօգթ. Տէյվիս, Տօգթ. Սթիվընս, Տօգթ. Մաւսին, Տօգթ. Յ. Պէզճիեան, Տօգթ. Համլինը, Տօգթ. Հ. Նալպանեան վէ Տօգթ. Շէփըրտ։ Պունլարտան էն ուզուն միւատաէթ տէվամ էտէնլէր ասնրաքի իւչ էր օլուպ՝ Հ. Նալպանեան 12 սէնէ, Տօգթ. Համլինը 1893 տէն պէրու իշլէմիչ օլուպ՝ պիւթիւն տահրիճին ճանը մադամընտա պաւլունան Տօգթ. Շէփըրտ խսէ, 19 սէնէտէն պէրու քննաինի անընէ թէվհիտ կլլէմիչ տիր։ Միւսաւէյին մուվազզաթ զայրաւպէթի էտնասընտա, Տօգթ. Մաւսին, Տօգթ. Յ. Պէզճիեան վէ Տօգթ. Համլինը պաւ մէմտուհ իշի կէօմիւրմէքճի ալըրլէր։ Ազաբեան Ամասիոյ Խալխանէնին մուվաֆֆաղիյէթի վէ չէօհրէթինատ՝ քէզալիք ազ հիսէբէրի օլմադըջ տըր. Միս Սրնօփ, Միս Թիտըլ (քի չիմոի Միսխս Ալմաւնեան տըր), Միս Վալիս, վէ Միս Թրօպրիճ կիսի ճան սիհիյէտնէ չալըշան նըրսէսըրըն, ճէրիտահ մուավինի Սարդիս էֆէնտինին, վէ սէնէտէ 500-600 լիրա-ըզ իւաճլար ֆիւրուհէթի իւէ ուղրաշան էճզաճըսըրըն։ Ազաբեան Ամասիոյ Խալխանէնին հէյէթիչ 19-20 սէնէ զարֆընտա կէօրտիւյիւ իշ հադրընտա, քնաշքի մուֆաւաղ պիր բահրմադուզ օլսա խոխ։ Պիւմէզէնին, Տօգթ. Շէփըրտըն վազթը օլմասընըզընտան մը, եօղ խոխ պէօյիւք իշլէր կէօրիւր լըքէն քննաիչլէր կէօրինմէք իսթէմէյէն նատիրլէր թագըմընա մէնսուպ օլտուղունտան մը, միւսամիհէյհին պաւ պապատ իֆտաէչիլի ալէսհէվիյէ վէք գըսսա օլմաճ տըր։ Եինէտ, եագընտա վէբանիյի մուհթաւար պիր բահրմանըն պիր գաչ բաղամը՝ ճիլուէր պաւար պէչիլ վէ վատի տիր։ «1882ճէն 1900է գատար Ամասիոյ Խալխանէնէ ճապա թէտաւիւ

էտիլէն խասթալարըն առէմի 56,599 օլուպ՝ պունտա տա-
խիլ տէյիլ տիր խասթախանէյէ հէմ չէհրէթ վարասըլմէ թէ-
տավի էտիլէնլէրին սայըսը։ Ելինէ, մէզքիւր միւատէթ
զարֆընտա, պայընտըրմայարակ էտիլէն ուֆագ ամէլիյաթ ը
ճէրրահիյէտէն պաշգա, իմրա էտիլէն սալթ պէօլիւք ամէ-
լիյաթ 4,998 թանէ օլմուշ ալը»։

Թըպգ տավըէսի, եախօտ, Հէքիմլիյէ տաիր տէրսլէր
վէրիլմէսի անճագ 1887յէտէք տէվամ էտիպ՝ մալիյէսինին
դըսսալըզը սէպէպլինտէն տուրտուրուլմուշ տըր։ Քիճ՛ջի
թէքրար պաշլայըպ տէվամ էթտիրիլմէսինէ պիր հօլ պու-
լունսա։ Պու գըսսա միւատէթ զարֆընտա օրտանի 20
գառար էհլիյէթլի Տօգթօրլար մէյտանա կէլիպիլ, վէ պուն-
լարըն նէ պէօլիւք իսրըմէթլէր կէօրմիւշ վէ կէօրմէքտէ օլ-
տուգլարը նազար ը տիգգաթա ալընտըգտա, օլ չիւպէնին
թէքրար քիւչատը հէմ հատտ ը զաթընտա, վէ հէմ Գօլէճ
օլան ալագասընճա նէ գատար միւֆիւտ օլաճաղը թարիֆտէն
միւսթաղնի տիր։ Պու խուսուսա Քրիսթիյան տիւնիատընըն
էսհապ ը սէրվէթինտէն օլանլարըն նազար վէ միւսթալաասը-
նը չիմտիյէտէք օլտուղունտան տահա միւէսսիր պիր թարիգ-
տա տավէթ էթմէնին եօլու քեաչքի պուլունսա։

Մէսրուր զալպէր լէյ, Մ. Թ. Գօլէճին պու նըսֆ Ց-
բեւեանը զիյնէթինի էյլէմիյիմիզ սըրատա, անըն պաշ ւիիւս-
սիսի, վէ իւք բէյսի օլան զաթ հագգընտա պիր գաչ սէօզ
էյլէմէմիզ վաճիպէտէն տիր։ Միւսաճիլէյհ պու ուզուրա
1872տէն 1888էտէք, 16 սէնէ խըզմէթ էյլէտի։ Իւք տէօրթ
աէնէլէրինի Ինկիլիթէրատա վէ Ամէրիգատա Գօլէճ նչիւն ապ-
չէ ճէմ էթմէյէ վէրիպ՝ վագըթլարըն տարըլըգնա վէ քէսատ-
լըգնա բաշմէն եինէ 5–6 պին լիրա էլտէ էթմէյէ մուվաֆ-
ֆագ օլտու, քի պունուն սայէքի ճիւմլէսի պինտյա վէ էթ-
բաֆ տիվարա սարֆ օլունտու։ Գօլէճին իտարէսի տիւմէ-
նի, եախօտ բիյասէթ ուամուրու տահա մահիր վէ էհլիյէթլի
պիր քիմսէյէ թէսլիմ օլունմասընը ալուչիւնիւպ, Ամէրիգա-

ԱԹՆԹԱՊՏԱ ԱՄԻՐՈՒԱՆ ԽԱՄԹԱՒԱՆԻՍ

տաքի մխթելվելուելէ պու մագսէա լչլուն գանտիտալար թէքլիֆ էյլէտի խսկ տէ, անլէր տինկլէմէք խսթէմէտիլէր, Տր. Գլարգըն իգտամ վէ խպրամը իւղէրինէ, պու մէսուլիյէթլի ումուրու քէնտիսի տէր իւհտէ էյլէյիսի՝ 1876նըն սօն պահալընտա, Մ. Թ. Գօլէճին իլք ըէխսի հալինտէ, Այնթապա տէօնտիւ, վէ անտէն սօնրա, թէնէֆֆիւս, վէ ագէէ թահսիլի մագսէտիյլէ Ինկիլթէրրայա էյլէտիյի պիր իքի գըսսա սէֆէրինտէն մասա, վէֆաթը կիւնիւնէտէք պիւթիւն վագթ ու գուվվէթինի Գօլէճին մէնաֆիի, վէ անըն վասըթասըյլ, տիկէրլէրին ագլի վէ ախլագի վէ մատտի մամուրիյէթի գազդյլէրինէ հասր էյլէտի։

Տօգթ. Թրօպրիճի թանըմայանլարըմըզ ազ տըր։ Միւմահիլէյհ քէնտինին հուզուրը, չամաթասը, վէ հավսօտ թագրիր ի քէլամընըն պէյազաթը ճիհէթիյլէ ֆիլ վագը տիգգաթ ճէլզ էտէնլէրտէն օլմամըշ իտի, լաքին պուննլարտան տահա գըյմէթլի էվսաֆա,— հալիպի ազամէթի թէրքիպ էտէն ասնաըրըն էքսէրինէ մալիք իտի։ Միւմահիլէյհ իլէ իւլֆէթի օլանլար պիլիրլէր քի, օ՝ էֆքեարընտա սախի, իւնահյէթինտէ նէզաքէթլի, ամմալընտա նէճիպ, մուամէլէհնտէ միւսթագիմ, թէչէպպիւսնտէ սաադդ, միւշքիլաթտա սապթ, տիւչկիւնէ տօսթ, միւհթաճինէ չֆիկ վէ թագվանրն միւհքէմ թէմէլի իւղէրինէ միւէսսէս օլան ախլագ ը համիտէ տահիպի պիրի իտի։ 1872տէն 1888տէ վագը օլան վէֆաթը թարիխինէտէք Խասթախանէ վէ Գօլէճ պինալարընտա սարֆ օլունանտան մատա, Գօլէճ իլէ Խասթախանէնին պիրլիքտէ օնպիր սիհ ղրուա գատար սերմայէսի օլմուշ իտի։ Միւմահիլէյհին իշլէք վէ մահիր պիր գալէմի վար իտի։

Շու սըրատա, Մ. Թ. Գօլէճ հագդընտա տէնիլէճէք խուսուսլարտան պիրի տէ, էմսալը արասընտա քէնտինի թէքգտէն տուրտուրան ճիհէթ տիր։ Պիլտիյինիզ իւզրէ, թիւրքիանըն Ասիատա օլան պու գըսմընտա տէօրթ Գօլէճ տահա վար տըր։ Մ. Թ. Գօլէճի չու ճիհէթլէ անլէտէն

միւմէֆէրլիգ ալը քի, անլէը Լաաէն Լճնէպի միւհաճաաթ իլքէն, պու նէրլի իլէ միւշթէրէք ալը։ Անլէրին սէրմայէ-սինաէ, Լաաբէսինաէ, վէ ուսուլ ը Թաւլամինին (վրօգրամըն) Թանգիմինաէ նէրլինին բէամի հիսաէսի նօգ ալը։ Անլէրին ապաճարընաա պուլունաուզլարը Ինճիլի քիլիսէլէր իլէ ընա-մի պիր ալագալարը, վէ մուայյէն պիր միւաաէֆ ասնրա մէտրիսէնին նէրլիլէրի Թէալիմ օլունաճագընաա տաիր պիր Թէրճիմալէրի նօգ ալը։ Պու Լաաի Ֆարգաան ասլայը, Մ. Թ. Գօլէճի չօգճա, Տօգթ. Գլարք իլէ Տօգթ. Թրօպրիճին հիմմէթլէրինէ մինէմէթաալ ալը։ Իլք կիւնաէն նիչանկաճ պու օլաաւ քի, պու Գօլէճ նէրլիլէր իչիւն օլաաւգաս կիպի, վարա վարաագընաա աա պիւաալու Թիւն նէրլիլէրին էլինաէ վէ Լաաբէսինաէ պուլունաուն. պուճնաան օլաաւ քի, տիկկր Գօլէճլէրաէ, Լաաւգաաա Բօպէրթ վէ Պէյքաթ Գօլէճլէրինաէ օլաաւգաս կիպի, անը Ամէրիգալը վէ Եվրօփալը Լոճալար Իւ-լէ տօլաաւրաճագ նէրլինէ, նէրլիլէրաէն էհիյէճլի Լոճալար Թէաարիքինէ Թէչէպպիւս Նախլէրէք, վագթի վագթի Ամէ-րիգայա Եվրօփայա Թաճոլ իչիւն կէնճլէր կէօնաէրիլիր։ Գօլէճ՝ իլք Լուչ սէնէլինաէ (1874–1877) սայէի Թէք պիր Լոճա Լուչ, (Ա. Պէզճեան) Լաաբէ օլաւնաաւգաան ասնրա, 1877 տէ Մարաչ Իւմ Լ Իլահիսնաէն Լէաանեան Մարգիս էֆ. իւչ Գրիգորեան Յովհաննէս էֆ.ւէր տաիրէթ օլաւնաաւլար, վէ Գօլէճաէ էմր և Թալիմէ պիր միւաաէֆ (իւչ սէնէ) Մուաւէ-նէթ էաիպ, 1880տէ Ամէրիգայա կէօնաէրիլմիչէր, վէ օրա-աա, Ամհէրսթ վէ Եէյլ Գօլէճլէրինաէ Լուչ սէնէ Թէալլիւմ էյլէմիքաէն ասնրա, պիրի տէվամի սուրէթմաէ մաթէմաթի-գա վէ Լմի հայաթ մուալլիմի, վէ տիկկրի Ֆէլսէֆէ վէ պէտահնի և տին և Մէսիհի մուալլիմի օլմագ Լուզրէ, 1883տէ Այնթաապ տէօնիւշ՝ օլ Թարիհաէն պու անէտէք Խզմիթ-լէրինէ տէվամ էմմէքաէ պուլունաուլար. անճագ պագը տէ-րէճէ Թագէլէնմէք Լուզրէ, արաաա պիրէր գշաա միւաաէթ պիրի Եվրօփայա վէ տիկկրի Ամէրիգայա կիտիպ կէլմիչէր։

Մր. Բիկզ (Զարլս Բիկզ) 1880ական թուին մուսալլիմի թայլին օլուներուն՝ 1894էն ետք օր խըզմէթին տեվամ էյլէմի։ Դօլէճին էն իլք մկզունլարընուան պիրի օլան Զէնոբ էֆ. Պէզճեան՝ Դօլէճին պիր միւսաւէթ (լուչ ալնէ) մուսաւիին խօճա հալինաէ խոթիխատաւ օլունուսպան ոնըա, հուպուպ թահսիլի լչլուն 1883ան Փարիզ կէօնտէրիլմի, 1887ին ավուէթ էտիպ՝ հուպուպ, թարիխ ու ֆրանսըզճա մուսալլիմի հալինաէ խըզմէթինէ պիրա ֆասըլ տեվամ էյլէմէքաէ պուլունմուչ ուրը։ Դօլէճին ինկիլիզճէ չէօպէնինին տաճին մուսալլիմլէրինաէն պիրի հալինաէ, Պաու. Փափազեան տաճին 1892էն պէրու Դօլէճին հէյէթ ու թալիմիյէնինաէ մուհիմ պիր մեվզի ինրաղ էյլէմիչ տիր։ 92 մկզունլարընուան օլուպ՝ չէնու ախնէտէն պէրու Սիվազաս մուսալլիմլիք էթմէքաէ օլան Նշան էֆ. Պալեօզեան Դօլէճին էրմէնիճէ խօճալըղընը տէրիւհատ էյլէմէք իւղրէ 1898ան Դօլէճ թարաֆընուան տավէթ օլուպ՝ չիմալի օր չէօպէնին պահմ մուսալլիմի (Փրօֆէսօրու) հալինաէ խըզմէթինէ տեվամ էյլէմէքաէ տիր։ Քէզալիք Յարութիւն էֆ. Մուրատեան, Մուշեղ էֆ. Համբարեան, ու Մովսէս էֆ. Գալանճեան, հէր պիրի քէնտի տարիբինուաէ, էմր ու թէարիսէ իչթիրակ ու մուսալէնէթ էյլէմէքաէ տիրլէր։ Մուրատեան էֆ. Ամէրիգատա մուշիպա թահսիլինէ իլքի սէնէ վագըթ վէրմիչ տիր։

Թարիխիյլէ օղրաչըղընըզ միւսաւէթին իչէրինաէ, նապընուա լահաթընա տավէթ օլունմուչ օլան միւհիթէրէմ Տօգթ. Բիկզին տաճի հիսէսի վար ուրը։ Միւամիլէյ 1878ան պիր պաչ այ ու 1885էն 1888էտէք տահա ուզուն պիր միւսաւէթ Ամէրիգատա պուլունուսաւ ու բուամճա, իսլանիճէ ու լաթինճէ ու ինկիլիզճէնինին թէարիսինաէ, հէմ պաղը պաչա տէրիլէրաէ Դօլէճէ նարուզ էյլէմի։

Մ. Թ. Դօլէճին, կիլիկիա իթթիհատըյլէ ալագասը նէ՛ օլուսպունաւ տհալիմիլին կէնճ թագըմը էյլիճէ պիրմէտիւլինաէն, պուրատա օր խուսուսուտա պիր իլքի սէօզ ֆահսէ-

ատն խալի օլմագ։ Ա.նթաագ Իթթիհատա վէքեալէթէն 1600 լիրայը թէսիյէ էյլէմէսիյլէ, Իթթիհատ չու աթիտէքի զիքր օլունան Իմթիյազլարը էլտէ էյլէմիշ օլտու։ (1) Նըսֆը հէրլի վէ նըսֆը Ամէրիգալը օլմագ իւզրէ, Գօլէճին 8 ագա-տան խագաէմ օլան Իտարէ Մէճլիսինի քէնտիսի (Իթթիհատ) ինթիխապ էտէճէք տիր։ (2) Մէզքուր Իտարէ Մէճլիսի Գօ-լէճ իչինն հեր սէնէ թանգիմ էյլէտիյլ սէնէվի բափօրթուն պիր սուրէթինի տէ կիւիկիա Իթթիհատընա կէօնտէրէճէք տիր։ (3) Գօլէճ իւք 25 սէնէ զարֆընատա արզու օլունան տէրէճէտէ թէմէլլէնմիշ օլուր խոճ, անտէն սօնրա, Ամէրի-գատաքի Միւթէվէլլիլէրի տախի, պիթթապիճ օլմագ իւզ-րէ, Կիւիկիա Իթթիհատը ինթիխապ էտէճէք տիր, Իթթիհա-տըն ինթիխապ էտէճէյի մէզքուր Իտարէ Մէճլիսինէ, պէօ-յիւք սէհահիյէթ վէրիլմիշ տիր։ (4) Պիր ֆարզ ատտա իչ-թիրատը, պինդա ինչատը, իչիս եա մուտաւէմ թայինի, տէրսէլէր վէզիֆատը թանգիմի, մէքթէպիյէ միգտարընըն թայինի վէ Գօլէճ իչինն նէզամաթ ը ումումիյէ կիպի չէյ-լէր՝ Ամէրիգատաքի Միւթէվէլլիլէրին թատիպինէ հէվալէ էտիլմէգտէն, Մէճլիս ի Իտարէյէ գարարլաչըրըլաճագ տըր։ (5) Եէրլի սէրմայէնին ճիւմլէսի, Մէճլիս ի Իտարէյինն թատարրուֆատնատա օլուպ՝ իրտատը մուտավին խօճայարընն մա-աչընա հատր էտիլէճէք, վէ արթան ատա օլուր խոճ, Փրօֆէ-սօրլարընքինէ իլավէ էտիլէճէք։ (6) Իչինն պիտայէթինտէն 25 սէնէ սօնրա Գօլէճին էմվալ ը զէյր ի մէնգուլէսինին օն-ատա պիրինտէն մատա ճիւմլէսի Մէճլիս ի Իտարէյինն թատար-րուֆատնատա օլաճագ տըր։ (7) 1875ին Ցունվարընատան ի-թիպարէն 50 սէնէ սօնրա Գօլէճ քէնտի թէէսիւսի մագսէ-տինէ խրզմէթ էմմիշ վէ էտէճէք օլտուզու հապդընատա, Փրուտէնչէլ Գօմիթէտէ գանատթ հասըլ օլտուզու թագտիր-տէ, Գօլէճ նամընատա օլան սէրմայէնին ճիւմլէսի՝ Իտարէ Մէճլիսինին թատարրուֆատնատա կէչէճէք տիր։ (Պու խու-սուսատ Մ. Թ. Գօլէճ իչինն 1874տէ Ամէրիգատա թանգիմ

Թիֆլիսի Գրիգորյան ս. Կարապետ եկեղեցու քահանաները 1902 թ.

օլուհան նիզամիամէ լ էսաասիյէ միւհթէվիյաթընտան տըբ-
լար)։ Պաւ թէրթիպատէ, եանի, Մ. Թ. Դօլէճինի, տիկէր գօ-
լէճլէրտէն միւթէֆէրրիք օլարագ՝ եէրլի պիր Դօլէճ էթմէք
թաասվվուբուհնատա, ֆիլ վագը Տօգթ. Գլարգըն պէօյուք
հիսսէսի վար տըր։ Միւամալէյհ, 1872ինին իպթիտաէլէրին-
տէ, Դօլէճին նէրէտէ վէ նիճէ թէէսիս օլունաճաղը խուսու-
սընտա, Փրուտհընշիզ Դօմինիքէնին էֆքեարընը պէյան էյլէ-
տինի սըրատա, չու տըպգամիա չայան սէօզլէրի տէմինէ ի-
ան։— Պիզիմ էֆքեարըմըզ պաունու՝ Պէյրութտաքի Դօլէճ,
եաիսօտ Րօպէրթ Դօլէճ կիպի էճնէպի մէքթէպի եափմագ
օլմալըզ, իւլա ևհրի ևհֆթկա, վէ էրմէնի Դօլէճի եափմագ
տըր։ Լաքին պաւ մէսէլէտէ տաղ իչ կէօրէն Տր. Թրօպրի-
ճինի պահրէմանանէ հարէքէթի օլմուշ տըր. չիւնքի, Փրու-
տհընշիզ Դօմինիքէնին էքսէր զըամը զօնահրվաթիվ օլտուպլա-
րընտան, իւէրիտէ, նիզամիամէ լ էսաասիյէ թանզիմ օլուս-
նաբ իքէն, եէրլիյի, Ամէրիկալըյա միւտավի իմուքթամագ
թաասվվուբուհնա գարշը կէլտիւէր, իշթէ օ վագըթ իտի քի,
միւամալէյհ պիրտէն տայանըպ, հալ պէօյլէ օլաճագ իսէ,
քէնտինին պաւ իչտէն էլ չէքէճէյինի պէյան էյլէտի։ Պաւ-
նուն իւղէրինէ Փրուտհընշիզ Դօմինիք պաշգա եօլ կէօրէմէ-
յիտ, Մր. Թրօպրիճինի էֆքեարընա ըիպա կէօտիէրմէյէ մէճ-
պուր օլտու, անճագ մուգավիլինտէ չունը քէնտինէ տէտի
քի, պիպ սէնին տէտիյինի գապուլ էտէրիզ, չու չարթ իլէ
քի, սէնտէ պիպիմ թէքլիֆիմիզի ըէտա էթմէյէսին, եանի,
Մ. Թ. Դօլէճինի ըիյասէթինին գապուլ էտէսին՝ պէօյլէճէ
փապարըզ պիրթտի։ Մ. Թ. Դօլէճինի պահթիյար գըլան
խուսուսպարատան պիրբի տէ, թա իլք սէնէլէրինտէն պէտ իլէ,
Տօգթ. Ֆուլըր կիպի պիրինին հուգուրը, թէտպիրի վէ թէտ-
բիսինտէն իսթիֆատէ էյլէմէսի օլմուշ տըր, միւամալէյհ,
74իւն սօն զըամընտա Սյնթապա կէլտի, վէ 82տէն 87յէտէք
տիշարտա պուլունտուղու միւտտէթի սայմատըզըմըզտա,
22 սէնէ միւթէմատիյէն Դօլէճ իլէ միւնասէպէթտէ պու-

լուսնմուշ տըր։ 88ին հազընատա, Տօղթ. Թրօպրլճեին վէֆաթը, Թօլէճէ նէ տէրէճէ հիւղն ու քէտէրի մուճխալ օլտու լոչ, Տօղր. Ֆուղըր կիսալ, Թօլէճ իչլերինէ վապըֆ վէ թէճրիպէքեար պիրինին, օլ մէսուլիյէթլի ումուրը տէրիւհատ էթմէք իւզրէ պուրատա հազըր պուլունմասը տա, Թօլէճ հապընատա պէօյիւք պիր պախթիյարըզ օլտու։ Միւամալէյհ 89ուն իպթիտալէրինատ՝ Թօլէճ ըյադաէթինէ կէչմիշ օլտուպ՝ հալա 13իւնճի սէնէսինատ տիր։ Ձէնապը Հազրատան, միւամալէյհ իչլիւն ուզուն էօմրլիր թէմէննի էտէրիզ։

Թօլէճին իչտու 25 սէնէլիք միւատէթ զարֆընատա կէօսթէտիլի մուվաֆֆագիյէթատ, Ամէրիգան Պօրտ Շիրքէթինին տախի ազ հիսսէսի պուլունմամըշ տըր։ Պիտայէթինատ, հէմ տէվամընատա՝ Պօրտուն հիմմէթի ֆիլ վապը պէօյիւք օլմուշ տըր։ Բէնտի Միսիօնարլարընատան Տօքթ. Թրօպրլճ կիսալ պիրինին պու իչի վապֆ էթմէյէ դանատաթ էթմէյիպ, անը քրիսթիան տիւնեատընա լայախկյ տախի էյլէմիշ տիր։ —Իւմիտլի ամմա միւհթաճ կէնճէրինի թահլիմինէ եարտըմ էթմէք իւզրէ, իլքինատէն պէրու, հէր սէնէ նագահն խանէ ադչէսի կէօնտէրմիշ տիր։ Սաղթ պու գատար տէյիլ,— 1872տէն իտա պու անկատէք, Թօլէճ մէսաղիֆինին պէյղիճէ պիր դըսմընը, քէնտի քիսէսինատէն վէրմէյէ ըսպղի օլմուշ տըր, չիւնքի իրատը մէսաղիֆինի գօրուչատագ գատար պօլ պիր սէրմայէսի օլմատըղընը վէ պունըն թէտարիքի տէ վապթա միւհթաճ օլտուղունու պիլտիրինատէն, ըչխսին վէ միսիօնար մուասիլմէրինի մատչընը քէնտի սանտըղընատան վէրմիշ տիր։ Վէ նիչէ քէրըչ, Թօլէճ մալիյէճէ միւչքիլաթ վէ մուզայագայա տիւչար օլտուղունտա, տօղրուտան տօղլայըտան եարտըմ իչլիւն ազ զայրէթ կէօսթէրմէմիշ տիր։

Սահիհ տիր քի, Մ. Թ. Թօլէճին մազիսէ հէվի կիւնլէրի այտընըղդ օլմամըշ տըր։—Իչէ պաչչար պաչչամազ, Տօքթ. Նորիսին վէ ազ սօնրա Տօքթ. Սիւնինին մուֆթալաղաթը՝ մէյուսիյէթի մուճխալ օլտուղու կիսալ, 1880 տէ տէ

տախիլտէն պաղըլար թաւաֆքընտան հիւճմէ մազհար օլտու։ Մէկքիւր սէնէտ իթթիհատ Այնթապտա իտի, վէ հիսապը պըտա վէ թաղիմիը աճէլէ օլան քիմսէլէր թաւաֆքընտան հիւճմ օլունուպ, Դօլէճ քէնտի մապտխնի ասլխինէ խըզմէթ էթմէյօր վէ իանէսինին պէօյիւք վապընը Այնթապտան օլան թաւէպէլէրէ հասր էտէրէք, թաշրապըլարը իսթիֆատէէն մահրում էտիյօր սէնիլտի, ֆագաթ թահվիլաթտա կիրիչիլիպ՝ րագամտա միւրաճաաթ էտիլտիքտէ դուրպապըլյա թաշ ամբըլմըշ օլտու. չիւնքի թաֆսիլէն կէօսթէրիլտի քի, օլ սէնէ իանէ էտիլէն 50 թաւէպէտէն անճագ 16սը Այնթապը օլուպ՝ իանէսինին եէքիւնի 12,843 1/2 պրշ. օլաուպու հալտէ, պուռնուն անճագ 4,011 1/2 ու Այնթապըլարտա վէրիլմիշ վէ պաղի 8832 սի թաշրաատան կէլէնլէրէ. վէ պուռնտան թէպէյիւն էյլէտի քի, Այնթապըլարտա ֆիլ վագը պիր ապ պիյատէ վէրիլմիշ,—20 փարա— 4,011 պրշ. հիսապլերի եէրինէ 4,011 1/2 պրշ. ալմըշտըր։ Պուռնտան 11 սէնէ էվվէլ, Դօլէճ իւզէրինէ տահա պէօյիւք պիր հիւճիւմ Մարաշ Մխիթնարը Մր. Քրիսթի թաւաֆքընտան վագը օլտու, վէ մէրզուսմ սէսինի Պօսթոնա գատար եէթիշտիրտի։ Շէքվա պուռ իտի քի, Դօլէճ թէէսիւսիւ մապտխնէ խըզմէթ էթմէյօր իտիլ։

Մարաշ Իլմ ի Իլահիսինէ սէնէտէ 5–6 թալէպէ եէթիշտիրմէյօր իտիլ, վէ պուռ հալ պէօյլէ տէվամ էտէրսէ, Իլմ ի Իլահիյէ թալէպէ նէթիշտիրմէք իչիւն Մարաշտա, ֆէնիհալ պիր Ազատէմիա քիւշատ էտէճէք իտիլ, (նիճէ քի Իթթիհատտը, Փոնֆէրանսը վէ Պօսթոնուն նէ տէյէճէկլինի պէքլէմէյէճէք՝ գալըպ քէնտի պաշընա, Քրիսթիճէսինէ՝ պէօյլէ պիր շէյ էյլէմի տախի։ (Քէնտիսի պալթալըգ էթտի. վէ եանըլմազ իտիլ ամա պիզտէն տա պիզտէն իտի)։ Կէօրիւնիւր քի, Պօսթոնտաքի եէնի սըր քեաթիպի (Տօքթ. Սմիթ) Մր. Քրիսթիյի վէ Փօլէճ ատէմլէրինի վաճիպ օլտուղու կիպի թանըմատըղընատան, մէսէլէ իւքինտէ պիր ապ ուղատը վէ չիքեայէթ էհէմմիյէթ վէրիլմիշ կիպի կէօրիւնտիւ. Ֆագաթ պիր ապ

սօնրա Պօսթոնտաքիւէր հազիւգաթ ը հալը անլատըզլալընտա՝ Գօլէճի թալթիֆ եօլու մէգթուպ եազտըլար, վէ տիկէր թարաֆտան տա Մր. Բրիսթի տահա խայրլը պիր մէմուրիյէթէ տավէթ օլունարակ՝ Մարաշը թէրք էթմէյէ լայխ օլմասըյլէ օրթալըդ տուրուշուտը, վէ մէվճուտ օլմայան դուսուր ունուտուլտու։ Պէօյլէ պիր ուզուտգէթ տախի Գօլէճին հանգիսը լոխ։ Պու զաթա 1890ըն սօնունա տօղրու (Դեկ. 26–27 կիճէսինտէ) վագը օլուպ, հէր ճէհտ ու իզտիհամ բաղմէն, պինանըն տէօրթտէ իւչիւ հանտըգտան պաշգա՝ մաթապաա, սու սօպասը վէ ալաթ ու էտէվաթըն պիր գըսմը թէէֆ օլուպ՝ քիւթիւպխանէյէն տէ, խայրըճա պէյան վագը օլարագ, պիւտիւն զայաթ 3,000 լիրայըդ կիպի հիսապ օլունտու։ Ելինէ տէ էմրի թէսրիսէ տէվամ էտիլտի, վէ տօսթլարըն զայրէթ վէ համիյէթի սայէսինտէ, պու չիմանքի պինա մէյտանա կէլտի քի, միւհէնտիսլիյի վէ միմարլըզը, վէ խոթմալը մադսէտինէ ուլդունլուզը ճիհէթէլէրինտէ էվէլքինէ նէ գատար ֆայդ օլտուդու մալիւմ օլուպ՝ պու բիւճհանիյէթէն տօլայը, Գօլէճ՝ էվվէլ պէ էվվէլ Տօքթ. Յուլըրա մինէնէթտար տըր։ Պու եէնի պինատա Մր. Սանտըրսըն տախի էմէյի ունուտուլաճագ թագըմտան տէյիլ տիր։ Վազտա սէնէխինտէ (1895) տիրսլէրին տուրտուրուլմասը անճագ 5–10 կիւն սիւրուպ՝ խարճատէն պիր տիւրլիւ միւտանատէ վագը օլմատըզընտան, էմր ի թալիմէ տէվամ էտիլտի։ Պու տա գէթէ պուրատաքի թալէպէլէրիմիզտէն հիչ պիր գուրսան կիտէն օլմատը խէ տէ, վազատտան պիր այ սօնրա (Դեկ. 15տէ) Գօլէճտէն Իսքէնտէրունա տօղրու կիճէլէյին ֆիրար էտէն 6 քիշիտէն տէօրտիւ հէման չըզտըպլալը կիւն ֆիլիա գուրպինտէ, էօլտիւրիւլտիւքլէրի պիր գաչ կիւն սօնրա իչիտիլտի (պունլար խոխլէր Տիրատուրեան Ղազար Յօճա, Աչճը Փանոս, Յարութիւն Կիւլիւզեան, Աբրահամ Փանոսեան, Մովսէս Յովսէփեան վէ Սեդրակ Վարժապետեան. սօնրաքի իքիլէր գուրթուլտուլար։) Պէօյլէճէ Մ. Թ. Գօլէճ

ԳՈՒՆԴ ՄԵԶՈՒՆԱՐԸ 1903—1904

Ներքևում ամրագրված են՝ ձախից աջ կանգնածները. Տօքթ. Ա. Կիլիքեանի, Գասպար Ալեքսանեանի, Տօքթ. Ա. Ալեքսանեանի, Տօքթ. Ա. Ղազարեանի, Տօքթ. Ա. Ղազարեանի, Տօքթ. Ա. Ղազար

ճի՝ չու կէչմիշ լուպ ասլլըգ էօմրիւնտէ ալա սըրա միւշ-
քիլաթա թէսաոիւֆ էյլէտի իսէ տէ, անլէր մուվաֆֆաթ
չէյլէր օլուսլ՝ կէչիպ կիթտիլէր, վէ քէնարսի հէմ իչի պագի
գալտը։ Անըն պու 25 սէնէլիք էօմրիւնիւ թանըյան պիրի՝
«Գօլէճ քէնտի թէէսսիւսիւ մագսատինէ խըզմէթ էթմի՞չ մի
տիր, էտիյո՞ր մու», սիւալլընա, միւսպէթ պիր ճէվապ վէր-
մէք իչիւն, զանընմըզճա ասլա թէրէտտիւտ էթմէյճէք
տիր։ Մ. Թ. Գօլէճինին մէպտէսի վէ նիչանկեատը նէ օլ-
տուղունուն ահալի թարաֆընտան ատղրու անլաչըլմասընա՝
անըն չու պիր գաչ սէնէլէրի՝ քեաֆի օլմուչ տըր։ Անա
տօղրու իչթիրաք վէ թէվէճճիհ՝ սէնէ պէ սէնէ արթմազ-
տա օլուպ՝ Անատօլունուն սայքի հէր թարաֆընտան թալէ-
պէլէր ճէլլ էթմէքճէ պուլունտու։ Իանէ իլէ օգուչանլա-
րընըն սայըսը թէտրիճէն ազալտը։ Փրօգրամը թէրէֆֆիւ
էյլէտի։ Մուալլիմլէրին ատէտի 1–2սէն 12յէ չըգտը։ Հէլէ
չու սօն սէնէլէրտէ (1898 տէն պէրու) Գօլէճին մուալլիմունը
սիլքինտէ, վէ իտարէսի պաչընտա Մր. Մէրիլ կիսի պիրին-
նին պուլունմասը անըն իչիւն պէօյիւք պիր պախթիյարլըգ
օլտու։ Պիր ազ էվվէլ կիքր օլուննտուղու կիսի, պու սէնէ
Գօլէճին մէզունլար չըգարտըլընըն 22նճի սէնէսի օլուպ,
Պուննլարըն ատէտի 200ու կէչմիշ տիր։ (Ղալիպա 211 տիր)
պուննլարտա 14 վէֆաթ վագը օլմուչ իսէ տէ, պուննուն ան-
ճագ 8ի էճէլ իչի տիր։ Հայաթտա օլան 197 տէն, թապըլ-
պէն 30ը թիճարէթ վէ սանատաթտա, 31ի բուհանի խըզմէթ-
տէ, 43ի մուալլիմլիքտէ, 46սը հէքիմլիքտէ, վէ պագիսի
մուխթէլիֆ խըզմէթլէրտէ պուլունուչյօրլար։ Նագընտա
հօճաուլուղըմտա օղրատըղըմ հէր հէյտէ մէզունլարըմըզա
բաթթ կէչտիմ։ Քիլիստէ, Լոնտրատա, Իսքէնտէրիյէտէ, Գա-
հիրէտէ, Պէյրութտա վէ Անթաքիատա։ Պու պէնիմ իչիւն
քիւչիւք պիր պախթիյարլըգ տէյիլ իսի։ Պու կիւն կիլիկիա
Իթթիհատընըն մինտէբլէրինտէ իչլէյէն 16 չօպանլարտան
9ը, վէ մէզքիւր տաիրէնին ալի մէքթէպլէրինտէ թալիմ էյ-

լէյէն 23 յօճալատան 14իւ Մ. Թ. Գօլէճլինին մէգունլարըն-տան տըլըար։ Մէգքիւր 211 թալէպէտէն, անճագ իւչ թա-նէսի պաշկա գավմտան օլուալ՝ պագիսի էյմէնի տիր, վէ պունլարըն 50 տէն վիլայատէճէսի Լուսաւորչական օլարագ, պագիսի, Բողոքական տըր։

Նէ՛ տէրսինիզ. Գօլէճ քէնտի թէհսիւսիւ մագսէտինէ խըզմէթ էյմի՞չ մի տիր։ Էյմէթքա՞ մի տիր։

Էյի չէյին մաւվաֆֆագիյէթի իչիւն էյիյի սէվէն հէր ա-տէմ քէյֆէնէր իչէն, ագչէ վէ էմէքճէ, անաէ հիսսէսի օ-լանլարըն մէսէլէթի՝ էլպէթտէ տահա ագիմ օլար։ Սէվի-նիրիմ քի հազուրսուն արատընտա պէօյլէէր ազ տէյիլ տիր-լէր։ Անլէրի խամլէրիյլէ թատտա էյմէք՝ ուզսուն պիր ճէյվիլ հաճմագ տէմէք օլաճագընտան, հէմ տահի, նէգատքէթէ բի-այէթ իլթիլտըրնտան պու թէչէպպիւստէն տոյմ ը նագտար օլուճմաչ տըր։

Սէօզիւմիւզիւ պիթիրմէգտէն չուճնու տա տէյէմէմ քի, Գօլէճլին մագիսի՝ անըն մուսթագպէյի իչիւն պէօյիւք թէ-մինագի խոչ տէ, պու տա հագիգագի տըր քի, օ քէնտինի տէր մէնգիլինէ նէթիճմիչ տատա էյմէյօր.—վիլայատէնի խա-թէյօր. — պիլիյօր քի, վագըթլարըն մաթլուպունա ուչմագ վէ ալէչ խուսուս, էմնալընտան օլան այիկէր մէտրէսէլէրտէն կէնի գալմամագ իչիւն, տօղատուլաճագ պէօյիւք պէօյիւք իհթիյաճլարը վար տըր։ Բիւթիւնլանէսինէ, պինտալարընա, ալամ ու էտէվիթընա վէ խօճալարընըն ատյըընա, պէնի պէնի իլավէէր լագըմ տըր։ Թօփ ագմագ իչիւն մուգթա-զի օլան գըրգ չալթտան է՛ն մուհիմմի պատուր օլտուղու կի-պի, պու կիւնգի կիւնտէ Գօլէճլին է՛ն պէօյիւք իհթիյաճը տա ագչէ տիր։ Ագչէ, հագըր գատուրթինի տէֆի իչիւն, վէ ագչէ, տահիմի իհթիյաճընի իգմալը իչիւն։ Գօլէճ ուսում-բաշընըն պաչընտա օլան գաթթն՝ պու մէսէլէնին միւթալաա-սըյըէ օլրաչմագտա օլտուղու գանտագթպախչ պիր խուսուս տըր։

Պու չարխը լայըլըյլէ տէօնտէրմէք իչիւն պուվվէթ լա-
ըլմ օլտուղու պէտիկի տիր։ Մ. Թ. Դօլէճի՝ Անատօլունուն
պաշդա Դօլէճլէրինտէն էնկին տէվիլ իքէն, քէնտի մուալ-
լիմլէրինէ վաճխլ օլան միւքեաֆաթը նի՞չիւն վէրմէյօր տէ-
յիւ անը պի հազրլըն մուախասպէ էտէնլէր օլույօր։ Ինչալլահ
ազ կիւնլէրտէն, պու մուախխէվյէ ապթըլ մէյտան ալմազ,
վէ պու եիւզտէն վուգուբ միւմքին օլան զաաֆլըն տախի
էօնիւ ալընըր։

Պիր սէօզ տահա։ Մ. Թ. Դօլէճին պիտայէթինին զահ-
մէթ վէ սըգլէթինի չէքէն տօսթլարըմըզտան նիչէլէրի պիզ-
տէն այրըլըպ կիմ տիլէր. պիզիմ պու նըսֆ Ցոբելեանը կէօր-
մէյէ միւտաատէ պուլմամըզ մահզա իլահի լութֆ սայէսին-
տէ տիր։ Շիւպհէ եօզ տըր քի, պուրատա, եա տահա պէօ-
յիւք պիր պինատա, պունատան 25 այնէ ոօնրա թէքրար պիր
Ցոբելեան ճէմիյէթի օլաճագ տըր, Մ. Թ. Դօլէճինին 50
այնէլիք թամամ Ցոբելեան ճէմիյէթի, վէ պիրա չիւպհէ, պու
կիւն պուրատա հազրը պուլունանլարատան նիչէլէրի անտէ
տախի հազրը պուլունաճագլար տըր։ Օլ կիւնիւն թատավ-
վուրու պիրէ պու կիւնքի միւսինլէրինն հասրէթ վէ հասէտի-
նի թահրիքէ քէտֆի տիր։ Իշտու 1926նըն ճէմիյէթինտէ
պուլունաճագ օլանլար, պիրիմ կէօրիւպ իչիթիմիյէտէն
աճէպա նէ զաատ ֆարգլը չէյլէր կէօրիւպ իչիտէճէքլէր։
Ամմա վէ հասրէթիմիզ պու տըր քի, չիմոիյէտէք օլտուղու
կիպի, վէ տահա պիյատէ, պունատան պէօյլէ տախի, Մ. Թ.
Դօլէճի միլլէթիմիզի վէ մէմլէքէթիմիզէ նուր վէ զիվվէթ,
վէ պէրէքէթ մէնպալը օլմազ իւղրէ, ճէնապ ը Հազդ թալա-
ֆընատան լոտա վէ լոնեա օլունա։

Ա.Վ.Ա.ՄՐՆ ԹԱԼԻՄ ՈՒ ԹԷՐՊԻՅԱՆ

ՊԱՐՊԻ քրիստիանները զայրկէմ վէ ֆէտաքեարլըղը իլէ, մէմլէքէթիմիզէ պաշլամըշ օլան մէզհէպլի իսլահլարըն մէյտանա կէթիրմիշ օլտուղը հիւսն ի նէթիճէլէրի կէօրտիւյմիւզէ, պիր թարաֆտան սէվինիպ՝ Ալլահա, վէ անաէն, վասիթա օլանլարա, դալպէն թէշէքքիւր ատղ էյտիլմիզիզ սըրատա, տիկէր թարաֆտան տա, մէզքիւր իշին ահվամ վէ թէրապպիսինէ արզուքէշ օլարապ՝ անը թէշէմին էտէն էսպապը տիւշիւնտիւյմիւզէ, խալվրա չօգ չէյլէր կէլիր խսէտէ, պու մէրամա վասըլըն, հալընըզ չարխի տէմիզսէմ պիլէ, պաշ չարխի պանա կէօրիւնտիւյիւ իւզրէ, խաղրըն թալիմ ու թէրպիյէսի տիր։

Պիզէ էյն, դուվվէթլի վախզէր վէ խօճալար լազըմ տըր. թէրպիյէլի վէ իլմիհաս օլուշնուր ավօգաթլար լազըմ տըր։ Էհլիյէթլի վէ մուսթագիմ հէքիմլէր լազըմ տըր. դալէմինէ վէ քէլամընա մահիր քիմսէլէր լազըմ տըր։ Լաքին պունլար պիրն քիչինին իչինէ անճագ պիշ օն թանէ պուլունապիլիրլէր, վէ քէնտի խըզմէթլէրի իչին պիյատէսի լազըմ տա տէյիլ տիր։ Ֆագաթ տալի պու պատար իլէ խԹիյաճըմըզ տօլմազ. եհտէ պիր, իքի, հա պէշ քիչինին

միւնեվվեր պիր ադա, վէ թէրպիյէլի պիր հալա թէրֆի պը-
լընմըշ օլմասը, աչըղըմըզը գափամազ։ Գուվվէթիմիզ՝
պիւթիւն պէտէնին գալտըրըլմասընտա, ումուման թէրապ-
զիսինաէ, խալգըն թէգաատիւմինաէ տուր։ Պիր չիչէք իլէ
եաղ կէլմէզ տէմիքլէրի միսիւլլիւ, եարը պուչուգ տէրէճէ-
տէ մէյտանա կէթիրիլմիշ պիր գալ աատմ իլէ՝ Թիւրքիա Փրօ-
թէսթանթլըղը գափմ տուբամազ։ Նէ զէման, քէօչկէրլէրի-
միզ, չուվհալարըմըզ, պօյաճըլարըմըզ, վէ աէմիրճիլէրի-
միզ քրիսթիյանլըղա մահսուս թալիմ ու թէրպիյէ սէմիրճ-
լէրինի կէօսթէրիրլէր իսէ. նէ զէման թիւճճար վէ էհլ ի էս-
նաֆ, հեր սընըֆտան օլան կէնճլէրիմիզ՝ ճէհալէթ վէ պա-
թըլ էթիպատաթ հիւքմիւնտէն թահսիլա ի կիրիշան էմմիշ
օլանլարա մահսուս հարէքէթ իպտիդա էտէրլէր իսէ. նէ զէ-
ման ուտում խալգ իւղէրինատէ թալիմ ու թէրպիյէնին հիւքմ ի
նէթիճէլէրի նիւմայան օլուրսա, օ զէման Աէլլահըն եարդը-
մըյլէ գահիմ պիր թէմէլիմիզ օլմուշ օլուր. օ զէման միւս-
թապէլիմիզին ուֆուգուննու վարլագ կէօրէկլիրիզ։

Գաղիյէմիզին տիկէր զըսմընա կէլինինճէ, թահիմ ու
թէրպիյէ թահսիլիյլէ նէ՛ տէմէք խոթէհիյմիզի՝ անճագ ու-
մումի սէօզլէր իլէ իֆատէ էտէպիլիրիզ։ Ադատըղըմըզ
խալգըն թէգաատիւմ վէ թէրագգըսը օլտուգճա, պուննա վա-
սիթա հալինատէ, ալի մէտրէսէլէրինի թալիմ էյլէմիյի ալի
տէրպիյէրէ պագամազըզ։ Ուլում ը թահսիյէ վէ ագլիյէնին
եիւճէ նէվիլէրինի, վէ ուլում ը ըխլագիյէնին հիւքսէք տէրէ-
ճէյէրինի թէմալլիւմ էմմէք իչիւն 5–6 սէնէ վագըթ վէրմէք՝
էքսէրիյէ ֆուգահա թահգիմընատան պուլունան էհլ ի էնսա-
ֆըն հալընա հիչ էլ վէրմէզ։ Վէ պիզիմ թալիմ ու թէրպիյէ
տէմիլիմիզ տահի սատէճէ պու իլմլէրինի թէհէրրիւսինաէ
մէրքէզիլէնմիշ տէյիլ ուր։ Էյէր լինսանա քէնտինին վիճդու-
տու վէ ճանը հագգընտա տօղրու պիր թէսավվուր վէրիլիպ՝
անլէրին սըհհէթ վէ գուվվէթինէ հիւքմ էյլէյէն գահսէյէր
անլահթարըլմա պիլիրսէ, էյէր լինսան քէնտինատէ վէ քէնտ-

տինտէն խալիճաէ օլանը՝ օլտուղը կիսկի կէօրմէք իչիւն թա-
լիմ էտիլիսի՝ ապլընըն գուտրէթլէրի իշկիմիյէ, վէ տօղրու սու-
րէքտէ իչլէմէյէ թէչվիկ էտիլէ պիլիր խոէ, էյէր քէնտինին
ապլընը վէ գուվվէ ի խոթինթաճիյէսինի՝ պաթըլ իթիւպատաթ
թէէսիրինտէն, վէ ապրաք ը չախմիյէսի հիւքմիւնտէն խալի
օլարաք՝ իչլէմէյէ ալըշորըլա պիլիր խոէ, վէ հէփսինտէն
պիյատէ, էյէր անա, ինճիլտէ պէյան օլունտուղու իւզրէ,
քրիսթիյանլըղըն էսասլարը էյի անլաթըրըլըպ՝ Ալլահըն
թաալիաթը, ինսանընն պօրճու վէ էօմրիւն պոշ մագսէտի
հագգընտա լայըգը մալիւմաթ վէրիլէրէք ֆէսատատան նէֆ-
րէթ իլէ ֆապիլէթի սեվմէք էօյրէթտիրիլէ պիլիր խոէ, փէք
պէօյիւք պիր ատըմ ալընմըշ օլուր։ Վէ պէնիմ՝ ումուտ
խալգըմըզ իչիւն արատըղըմ թալիմ ու թէրպիյէ պունտան
ղիյատէ տէյիլ տիր։ Պիւթիւն ինսան,—հէմ ճէսէտի, հէմ
ագըլ, վէ հէմ ախլագի վէ րուհանի գըսմը տօղրու վէ հի իչ-
լէմէյէ թալիմ էթտիրիլսին, պունտան ղիյատէ պիր չէյ խա-
թէմէղիպ։ Ինսանըն ճէմի ի պապիլիյէթ վէ գուտրէթլէրի,
հէր պիրինէ հիւքմ էյլէյէն գապտէլէրէ իմթիսալէն թէգաա-
տիւմ վէ թէրպիյէսի թարիֆինէ սեվգ էտիլիսի՝ քէմալէ հիւ
թուֆտուրսուսուն, պաշգա պիր չէյ արզու էմմէգիլ։

Թալիմ ու թէրպիյէտէն ւազգահ նէ տիր։ Հագիգաթ ը
հալտէ, ինսանլարը ֆարգը իչլէրէ թէչվիկ էտէն մուճիպլէր
ֆարգը օլտուղու մխսուսիւ, թալիմ ու թէրպիյէ թահսիլին-
տէ մագսէտլէր տախի ֆարգը օլմուշ տըր։ Պիրինին միւրատը
թահսիլ ի չան ու չէրէֆ տիր. տիկէրինինքի սերվէթ տիր.
պիր պաշգասընընքի գուվվէթ տիր, վէ հաքէգա պաշգա
չօղար։ Վէ լաքին Ցիտուսուն տինինին պիգի գօտուղու
մէվգիտէն պագաճագ օլուր խոէք, պունա պիգիվ վէրէճէյի-
միզ ճէվապ սատէ, վէ պիր չէյ չէյնտ տիր։—Թալիմ ու թէրպի-
յէտէն պաշ մագսէտ՝ ինսանըն ճէմի ի գուտրէթլէրինի միւմ-
քին մէրթէպէ, հէն ինճէսահր վէ հէն խայրը սուրէթտէ իչլէմէ-
յէ թալիմ էտիլ՝ ալըշորմագ, վէ ատէմի ախլագ ճա գալ-

պապլուխլի են եւ-քսէք մէվլիւէ գալըբմագ ըլը։ Պիր ա-տէմին քէնտինէ վէ պաշլարընա էտէճէյլի խայր ու մէն-ֆաաթըն մըգտարը՝ քէնտինէ, մէվճուտ օլան խըթխըտաա ու պապլուլէյէթլէրին մէւթինաըպ սուրէթէ թալիմ էտիլմէ-նէ մէրպութ ըլը։ Պիր օղլա քէօմիւր նէ ճիւղի պիր չէյ ալը. պիր քիւչիւք գահվէ ալթը թէտարիւքինէ անճագ քի-ֆայէթ էտէր. լաքին պա թէճրիպէ անլաշըլմըշ ըլը քի, վէրէպիլմէյի հէյրէթէտէն հիչ գայ էմմէյէրէք ճէմիսի իչի եարատըղը անտէ, պիր օղլա ալըրլըղը 4500 ղրշը գատար եօգարը գալըբմագա քէտիքի պիր գուվվէթ վար ըլը։ Սուչու եօգարտան աշագը ագիմ չիտտէթ իլէ տէօքիւլէն պիր պէօյիւք ճէնտէյէ՝ էլպէթտէ, հատտըղ գուվվէթ վար ըլը. լաքին նէյէ եարար. անըն կէթիրէճէյլի մահհասէնաթըն մըգ-տարը անտէն խըթխըտաէ իչիւն տարի օլուանան էմէք վէ հիւնէրին մըգտարընա մէրպութ ըլը։ Անա պուղատայ իւ-յիւթտիւրէ պիլիյորսըն, թահթա պիչիտիրէ պիլիյորսըն, ատա գուտաշլար տօղուէթտուրա պիլիյորսըն վէ եախօտ, մէնտասէպ եօղլար իլէ անը էլէքթրիկ գուվվէթինէ թահվիլ էտէրէք՝ պիւթիւն պիր մէմլէքէթի անընէ թէնվիր էտէպիլիյորսըն։ Պաշգա պիր մէսալ ալալըմ.—իչթէ իլգի օղլա տէմիր. պիրի տան մըսա հալինտէ, վէ օղ պիրի ճէպ տաաթլարընդըն բագգաս չարխլարընդա բուպթ օլուանմագ իչիւն եավըրմըշ ղըլ կիպի ինճէ ղէմպէրէք հալինտէ տիր։ Էվվէլգի անճագ պիր գաչ ղրշ. տէյտիյի սըրատա, սօնկրաքինդին գըյմէթի քէնտի տա-ղըրլըղընըն ալթընշը տէօրթ մխալի ալթուն գատար տըր։ Պու-ֆարդ տարի օլուանան էմէք վէ հիւնէր նէթիճէսի տիր։ Բէ-զալիք ինսանընդն ճէսէյտի, տպլի վէ բուհանի գապլըյէթլէ-րինտէ, մէքթուպ հալտէ օլարագ՝ հատտըղ իմքեանիյէթ մէվճուտ օլուպ՝ պաունլարընդն վէրէճէյլի մահտուդաթ վէ մու-հասէնաթընդն տէրէճէյլի, անլէրին կիւղէլճէ նէյվ ու նէյմա պուլմասը իչիւն վէրիլէն էմէյլին մըգտարընդա մէրպութ ըլը. չէօյլէքի, պու կիւնդի չօճուգլարընդն իլէրիտէ, տպլի վէ

ախլատի սատատէթատէն մահրատմ վէ պիր գաչ զրչ. Նէվմիյէյի գօվալատան աէֆիլ պիր ըրղատ, էհալիյէ գար օլմազ պիր սէրսէրի, վէ նատ տատ, նիչէհէրի մէսատտ գըլըգ՝ քէնտի էնտա֊ֆընա չէրկֆ կէթիրլէն էհլ ի հիւնէր պիր ուսթատ օլմասը գատէրինէ հիւքմ էյլէյէն խոտուտ՝ քէնտի խոճիատատլարընըն լայըգըյլ նէչվ ու նէմա գատըմասընը թէէմին էտէն վասի֊թատյա գատ կիւն մալիք օլուտ օլմամալարը տըր։ Թէրպի֊յէնին գաչ մագսատլէրինատէն պիրի՝ լինատընն ճէմ ի գուտուրէթ֊լէրինի միւսթատիտ օլտուգլարը տէրլճէտ միւստիր վէ մահ֊սուլտատ օլարակ իչլէմէյէ թատիմ էտիպ ալըշտըրմագ տըր տէյօր խոճա, սէպէպի գատ տըր։

Լագքին գուճատան գիյատէսի լագըմ տըր։ Թատիմ ու թէրպիյէ քէնտի թատիպինի գատ տէրլճէյէ կէթիրտիյինտէ, անը վիւճիւտտէ, ագըլտա վէ լուհատա տէվ կիտի պիր բէ֊րէմատն էյլէտիյինտէ, խըզմէրինինն հէփսինի տատա թէէմատ էյլէմէմիչ տիր։ Հազիգի թատիմ ու թէրպիյէ տէտիյիմիպատ էլպէթտէ գուճատան գիյատէսի անլաշըլմագ կէրէք տիր։ Ինատընը գապիտիյէթի ու խոթխատատլարընա անլէրինն՝ միւսթա֊խատ օլտուգլարը ճիհէթի վէ դուվվէթի վէրտիքտէն գաչգտ, անլէրինն իհտատ ը ատհինի իլէ իչլէմէքտիյինտէն թէէմին էտիյմէ֊սի, չիտատէթ իլէ հիւքմ ի թէէմուրինն պիրլէչտիրիլմէսի տատխ լագըմ կէլիր։ Թատիպինէ վէ տիւնեատյա խատյրը օլաճագ օ֊ատն թատիմ ու թէրպիյէ գուճ տըր. էն չօգ դուվվէթինն էն էֆ ի տուրէթտէ իչլէմէսի տիր։ Թատիտյէ էյլէտիյիմիպ դուվ֊վէթ՝ ֆուրթուննատատն թէվէլլիուտէ գաֆիլ տէրէյէրի տօլ֊տուրուտ՝ էօնլինտէ կէլէնի սիլիպ սիուփլուրիուգ կէօթիուրէն, վէ պրագտըգը խատրատաթ էսէրլէրինատէն մատտա պիր չէյի գատմագըգ՝ մահվ օլատն Մատտ սէլի տէյիր, իլլա լինատընն ըտահաթ վէ սատատէթ վատրթատատրընը հագըրլատմագ իւգրէ, հիւդրէյէճէ չատխատտը տէօնտէրէն պիր տաքին վէ տէվատմի գուվվէթ տիր։ Պիրիմ տրատտըգըմըզ, ատթէֆիչանատտըն չիտատէթի, վէ զէյդէյէնին գուվվէթի տէյիր, իլլա լինատնա

ֆարդլը պիր հալ կէօմէրկճիլինէ չիւպհէ օլունմազ։ Մէզքիւր վաղթալարըն հիչ՝ ատկիլ կէնճ խապըմը լուզերինաէ հիւան ի նէխլիճէ կէօմէրկճիքլերի գավիկն մէմուլ օլունուր։ Լաքին, մաատէմ վէ մազպէմինն պու անճագ ճիւզի պիր գըսմը ուր։ Պու էօմրիւն էշղալը լէ ազ չօգ խուխուրմուշ օլանլարը պու կիւն անկերին իչինէն չէքիպ չըգարմազ էտէմէդիզ։ Պունուան մաատ, քիչիւքլիւքլերինաէ նի՛ճէ վէ նէտ՛ խալիմ օլունմուչլար իսկ, անկեր քէնտիկերատ ատէմ հիւքմիւնէ կէչմիչ օլարագ՝ չիմալ անկերի հեր խուսուսատա եկեն պիր ճիհէթ վերտիրմէք հէման հէման միւմքինօլուզ ուր։ Ագտէմճէ տէհլիւմիկ կիւլի, վագըտ պէօյլեկեր իչինն չօգ էտիկեճէք չէյ վար ուր, լաքին զըյտարմա, իչիմիզին էն մահիմմ վէ էն պէօյիւչիւ չօճուգլար իւզերինաէ օլաճագ ուր։ Պու կիւճի ինճիկլի ճէմաատը արպա օլունան մէկգիչէ գաղտըրմանըն ֆաւտտաէը կէչմիչ իսկ, կէլէճէք նէսլինքի էլտէ տիր։ Օթուզ գըրգ սէնէ ասնկրա անա, պաբա, սէնաաթքեար, թիւճճար, վաիզ, խօճա վէ հէքիմ օլաճագ օլանլար՝ էլ ան չօճուգ հալինաէ պուլունտուգլարընաան, անկերի թամամ ատէմ պօյունա էրիչտիրմէք Լազագընա խէչէպհիւս եմմէքլիք պու կիւն էլտէ տիր։ Էյէր օլ պէօյիւք մէրտամա,—պիր ազ ասնկրա մէչտանա միւնէվվէր վէ գուվվէթլի պիր ճէմաաթ կէլմէսինի թագիի ասլ պու իսկ, եանի չօճուգլար իւզերինաէ իչչէմէք իսկ, պունըն տա թագիի վաղթալարընատան պիրինճիսի մէքթէպկէր տիր.—ատի ինֆրաիդիր։

Պունուան մէչտանա կէլէն իւք սիւալ պու ուր.—ամէն պա ատի մէքթէպկէրիմիզ մաթլուպա ճէվապ վերճէճէք հալատ մի տիրլեր։—Մէվինիրիզ քի պագը եերլերատ պունըն էհէմմիյէթի ազ չօգ թանըրլմըչ օլարագ՝ օնա կէօրէ լայըգլը գայրէթ վէ ինդպաթ սէնէ պէ սէնէ արիմագտա ուր։ Լաքին չօճուգ մէքթէպկէրիմիզին էքսեր գըսմը նէ՞ հալատ տիր. միւամագպէլիմիզ հագգընատա մէճմուն օլունաճագ պիր ալամէթ կէօմէրկճիյօրլա՞ր մը, չօգլարը խամկերինաէն տահա ատի

հիւան ի խըզմէթտէ պուլունաճագ նէհանէլէրի համալ իչինն էնվա ի ֆապրիգալարը իչլէտէն, զապթ վէ նիզամ ալթընա ալընմըշ սու վէ պուհար գուվվէթլի տիր։ Պիրի լազըմ օլան խաքէնտէրլէր, Նափօլէօնլար վէ Բուսօլար տէյիլ, իլլա Մօլալար, Գէօրմանօսլար վէ Ֆրանգլինլէր տիր։ Քէնտի գավմըմըզ հագգընտա թափսիլ էյլէմիյիմ թալիմ ու թէրպիյէ պու տըր. առէմին ճէմի գապիլիյէթինին միւթէվալին վէ ահէնկլի պիր սուրէթտէ նէշէ ու նիզամ պուլմասընը, վէ թալանթալընընն հն միւէսսիր վէ հն խայրը սուրէթտէ խաթիմալընը թէմին էտէն թալիմ ու թէրպիյէ տիր։ Միլլէթիմիզի վէ մէմլէքէթիմիզի իսլահ էտէճէք օլանլար՝ նէ թաւֆանտան էվվէլին ճէպպարլարը կիպի, ճէհէտտէ պէօյուք օլանլար, նէ տէ Ֆրանտանըն իհթիյալճըլարը կիպի, հիւան ի ախալազտան պի պէհրէ, վէ անճագ ապատա գուվվէթլի օլանլար, պուննար տէյիլ տիր։ Ինճիլլին մէհէքքի.—«Ադամ մէյվէհնատէն թանրըյը» քէլամը՝ անէքրին տէյիր ու զըյմէթինի թագտիր իչինն քնաֆի տիր։

Պու նէվ պիր թալիմ ու թէրպիյէյէ վասըլն վասըլմա լարընը ան-չինտիւմիւզատ, խաթըրըմըզա իւք կէլէն պիրթագտի մէքթէպ օլուր։ Վէ լաքին ճէմաաթըմըզընն՝ հաչընը ալմըշ վէ եահօա մէքթէպ չաղընը կէչիրմիշ զըսմը իչինն մէքթէպլէրը նէ՛ եափապիլիր. անէքր իչինն պու ֆուրսաթի կէչմիշ տիր։ Չօճուգլարա մահտուս օլան պիր թալիպկ կիր-մէքճիյէ նէ վազըթլարը վար տըր, նէ տէ ուչկունտուգլարը։ Պէօյլէլէր իչինն էն էյի չարէ, ալանի տէրսլէր, կէճէ մէքթէպլէրի, վէ իչինտէ մինֆիրտ քիթապլար վէ զաղէթալար պուլունտուրուլան գրատթհանէլէր տիր։ Պու պատտէ մինպէրլերին տահի էտէճէք պէօյուք խըզմէթի օլուրլը պէտիկի տիր։ Իթթիհատընըզը թէշքիլ էտէն մուխթէլիֆ մահալլէրտէ պու խատտատտա իշլէմէյէ գուտրէթի վէ ֆուրսաթը օլան զամանլար՝ էյի էլլէրինտէն կէլէնկ էմէճէյ բազի օլուրլար խէ, ատմատ ճէմաաթըմըզըն պիր գաչ ալնէ զարֆընտա հայրճա

տեխլէ՞ր մի։ Ինքեաբ օլուհամազ քի, պուհատան 20–30 սէնէ էվվէլ մէքթէպճէ պուլունտուղումուզ հալա նիսպէթլէ պու կիւնքի չօզ իլէրիտէ տիր, լաքին այնի միւտտէթ զարֆընտա այնի տէրէճէ ֆարգը վէ պազէն տահա պիյատէսինի մէմլէքէթիմիզին Փրօթէսթանթ օլմայան ճէմաաթլարը ապատըհատա տահի կէօրմէմիզ չէօյլէ տուբսուն, պիզիմ ասլ ալաաքաճմըզ չուհ տըր քի, տահ մէքթէպլէրիմիզին էլեվիմ իզհար էյլէտիյի հալ՝ էհալինին լիթիյահաըմըզ տահիրէսինտէ պուլունան տահ մէքթէպլէրին քեաֆֆէսինին չիմանքի հալընը, քեաչքի ալպու էթտիկիմ տէրճէէտէ պիլտէ իտիմ, պուհը քեամիլէն անլամազա ֆուրսաթըմ օլմամըշ իտէ տէ, պիլինմէյէնլէրի պիլինէնլէրտէն հիւքմ էթտիկիմիզ թապտիրտէ, միւսթապիլէ իչլէն թաչըտըճըմըզ արզուլարըն վիճդիւտէ կէլէճէյի հապճընտա պիր վատտ անլէրտէ կէօրմէտիկիմիզի ճիւմլէմիզտէ մաէթթէէսիֆ իզրարէ մէճպուրըզ։ (ա) Մէքթէպ սինինտէ, վէ հաքօտ, հաչլարը նէտի իլէ օն պէշին ապատընտա պուլունան ղըզ վէ օղլանլարըմըզընն քեաֆֆէսի մէքթէպլէրտէ պուլունույօ՞ր մու։ (բ) Միւնասիպ տէրս քիթապլարը վէ էտէվաթ ը սաիրէ մէքթէպլէրիմիզտէ լայըզ օլտուղու կիպի մէվճո՞ւտ մու տըր։ (գ) Մէքթէպ պինալարըմըզ նէ՞ հալտէ տիր։ (դ) Ասճալարըմըզ էհլիյէթ ի լազըմէյի հալ՞ պի տիրլէր։

Էյէր մուվաֆֆագիյէթին չարթը՝ պաշգա ըզրալարտա, Ամէրիկան զամի էյլէտիյի զամտէլէրէ միւթապագաթ էտիլմէսի իտէ, չօճուղլարընն թաւիմ ու թէրպիյէսի պունա պիր իհթիմամ օլամազ։

Ինանընն վիճդիւտճէ թէրճիհլի պու օլտուղճա, անընն դապիլիյէթլէրինին լայըզըյլէ նէչվ ու նէյմա պուլմասը վէ քէսպ ի թէրաքզը էթմէսինին հաընըզ թարիհլի հատտէլէրտէն պաշլամազ տըր։ Իօմբինն ուլու ճամտտէսինէ օլտատան չըզըլըր։ Պու սէպէպտէն, լազըմ կէլիր քի, չօճուղլար ի-

չէւն ոէրս քիմաալը օլմազ մազսէտիլլէ թէհլիլլէ օլուճան քիմաալար անլէրին սինն ու գապլըլըէմինէ, վէ պիր թէտ-բիճ թէգաատսուզլուճունէ, կէրէք լիսանճա կէրէք մաատէճէ ուլյաուբուլմազ օլալար։ Շիմդիքի մէքթէպ քիմաալարը-մըզ պուս պաատէ էվվէլքիլէրէ խոյլըճա ֆայդ խոէկը տէ, ոէրէճէկ ի մաթլուպէտէ օլմաատըգլալըը տոխդ մէյտանաա ատըր։ Իքինճի վէ իւչիւնճիս գրաատ քիմաալարըմըզ՝ քաա-վիրի օլմազ, հէմ թաահիհ իլէ վագիթ ու հալըն մաթլուպընա ուլյաուբուլմազ իչիւն միւճէտտէտէն թաազ, վէ պուհնատան մաաա, չուս տիզիյէ միւհնաոիսիզ պիր ոէօրսիւնճիս գրաատ իլաոէ օլուհմազ կէրէք տիր, վէ լաքին, մէզքիւր խաւաուս պուս եիւզատն օլան գիյանըմըզըն անճազ քիւչիւք թաատֆը ատըր, տատա պէօյիւկիւ՝ լուգուսաս միւսթագիլ իքէն, վիւճաաը հիչ օլմայան քիմաալար ատըր։ Զօճաուգլարըն իւք տիզգահ վէ տրգուլարընը ճէլգ էտէն, վէ պինատէն ալէհ, էն չօգ խահիշ իլէ էօյլէնտիքլէրի՝ խաոիճաճ թաազիլ նէհանլէը օլաուգը պէտիհի իքէն, թէվաբիս ի թաազիլէ չիւպէլէրինտէ անլէրին հալ ու գապլըլըէմինէ ուլյաուբուլմաչ նէ՞ քիմաա-լարըմըզ վար ատըր։ Էն չօգ սէվտիքլէրի չէյտէն պիրի հի-քիայէ իքէն, մաատէմ վէ ալալագի թէէնիրի անլէրին իհ-թիյաճընա միւհթագըզ կէլմէք իւզրէ թէտարիւք էտիլմիչ նէ՞ թէվաբիս քիմաալարըմըզ վար ատըր։ Հէյէ տախրէմիւ-պին պիր չօգ թարաֆընտա պիւտպիւթիւն գայդ հիւքմիւնէ տիւշմիւչ օլան լիսան ը մատէրգաատըմըզըն (Հայերէն) իհճա-սընա մէտաթ օլմագ իւզրէ, հիչ պիր միւնասիպ թէտաբիւ-քիմիզ հօգ ատըր տէր խէմ, գանն էտէրիմ հանըզչ օլմագ։ Պունդաթատան մաաա, օխյահ թախթա վէ անըն լայըգըը խա-թիմալը, միւնասիպ խաոիճաճար, քիւրսի վէ պիր քիւչիւք քիւթիւպհանէ մէքթէպլէրիմիզին գաչընտա՞ վար ատըր։ Իչէր աէմիրճիկիք վէ մաանիօզուգ իչ կէօրէպիլմէմէ իչիւն միւնասիպ ալաթ վէ էտէվաթա միւհիմաճ խոէ, մէքթէպ քէնտի մազսէտինէ վասըլ օլմագ իչիւն լազըմ կէլէն վասի-

թալարա տահա վէյատէ մԻւհթաճ տէյի՛լ մի տիր։

Մէկքիւր վասըթալարտա՝ տիզդահ ը մախտուտէյ չա-
յան օլանլարտան պիրիտէ՝ ևհթիակ պինազարը տըր։ Մէրքէզի
Մխիօնուն 1880–1881 ճէտվէլինատէն անկլատըլըմա կէօրէ՝
կիւնկիա Իթթիհատընտա 73 ատէտ ատի մէքթէպ վար տըր։
Պուննլարտան ածէպտա պա՛չ թանէնի մահզա մէքթէպ օլմազ
իչիւն եաիըլմըշ պինազար տըր։ Պուննլարըն էքսէր զըսմը
էնքի վէ էոնտա վէ մէթրուք պինազար օլուպ՝ նիչէնէրի տէ,
պինտա իսմինատէն տահա վէյատէ պաշգա պիր իսմէ լազըգ օ-
լան տէյիքլէրը տէյի՛լ մի տիր։ Հավասը 5–10 քիշիյէ քիս-
ֆի օլմատըգտան պաշգա, ալէտսէվիյէ թէզտիկ ի հավա
սուհուլէթինատէն տէ մահզուտ օլան պուտ տար գօզուչլարա
էլլի, ալթընըշ վէ պազէն տահա վէյատէ չօճուգլարըն, գը-
չըն սօվուգտունա վէ եաղըն թէաֆֆիւնիւ հավասընտա մազ-
հար պիր հալատ սըգըչտըրըլմալարը չօգլարըմըզըն ճան ա-
ճըգը իլէ սէյր էյլէտիյի պիր խուսուսա տէյի՛լ մի տիր։ Թա-
վէ չօճուգլարըն վիւճիւտինէ, տպըննա վէ ախլազըննա պէօյլէ
հալլէրին թէէսիրլի նէ օլաճազընը կէօսթէրմէք գալտա տիր։
Պու՝ թալիմ ու թէրպիյէ տիյիլ տիր։ Թէրպիյէնին իչի
հափտագ, պինտա էթմէք տիր, պու իսէ՝ հըգմազ խարտագ
էթմէք տիր։ 20–30 ահնէ ատնկրանըն միւհթաճ օլտուգը
թէրպիյէլի անալար վէ պաղալար, տահա գուվվէթլի, տա-
հա պայրէթլի վէ տահա ֆազիլէթլի ճէմաաթլար պու լինէր-
աէն չըգաճազընտա լինանտազիլի՛ր միյիդ, տադլար պատար ի-
մանընմըզտա օլտա։ Պուննը կէօրիւա՝ վազիֆէսիզ գալմազ, էն
պէօյիւք պիյանըմըզտա կէօզ գափտամազ տըր։ Էյէր ատամըզ-
տա պաչլամըչ օլան իսլահաթ իչինի մահվ էթմէք գաատիյէ
պիր խատ ը ազիմ, հէնի պիր ճիրօն զուհուր էյլէսէ, վատըլ
ը մէքտամ օլմազ իչիւն պիրիմէմ քի, պուննատան տահա միւհիմիր
պիր եօլ թուխտազիլի՛ր մի։ Պու տէտիյիմ միւգտալագա կէօ-
րիւնմէսինն։ Տահա էյի մէքթէպ պինտալարը պուլուսնտաճազը
մէտոու օլուսնան մահալլէրտէ պիրէ, օտալար վիճք էոնտա տըր։

Թհնհմմիւս իչիւն հաւանըն ւնզտարընը պուչւագ: Թէ-նէֆֆիւս իչիւն, չօճուպ պաչընա սաաթտա 20 միւքհաապ ալագ ԹԷմիլ հաւանըն լուզուսմա պա ԹԷճրիպէ անլաչըլմըշ իքէն, պիլիմ պինալաթտան չօգլարը սաէմ պաչընա պուշ-նաւն նըտֆընաան էքսիչինի վէրիյօր, օ տա քհմհի տէչիլ, չէօլէքը, կինիչինի 20 չօճուզա կիւճ իլէ՝ Թէհամմիւլ էտէն պիր եէրէ, պիլ 60 թանէնինի վէ պաչէն տահա վիյատէսի-նի տօլտուրուչօրուզ: Նիչէ չօճուգլարըն մէքԹէպէ կէլմէ-մէսի, կէլէնէրինի չօգլարընըն պէնիպէրինին քէսիլմիչ օլ-մասը վէ պաղը վալիտէյնին չօճուգլարընը վազըԹնըզ մէք-Թէպտէն չըզարմազ նիյէԹինէ կէլմէսի, ահաՓ պիր: Իլէ-լիտէքը էօմրիւ մէնֆաաԹը վէ սաատէԹի պիր էօմր պըլ-մազ իչիւն էհէմմիյէթի իւք բաատէէրտէն օլան՝ վիւճհիւտճ ազհհէթ վէ գուվվէթ վէ հիւսն ի էնտամ պինասընը՝ պէօյէ մահալլէր կոչի օլուռնուր տերէճճէէրտէ գէտէէհաքտէն պաչ-պա հաասէէրին գուվվէթինի ալըպ՝ պէյնի ույուչուգ պիր հալա կէԹիրմէքլէ՝ ագլի Թէգաատհիւմէ խայլըճա մանի օլա-ճագլարը տախի տէրքեար տըր: Էյէր պիյա, վէ հավա վէ հէրաբէթ վէ պէտէնինի հարէքէթի կինի խաւսուալաթտա ազհ-հէթ գավահտինի իմմիխսալ էԹմէք՝ Էվլըօփա վէ Ամէրիգա մէքԹէպլէրի իչիւն լազըմ խոչ, պիլիմ իչիւն օն գաթ տա-հա պիյատէ լազըմ տէյնի մի տըր:

ՄէքԹէպլէրիմիզին գաբանըզգ հալինի տահա գիյատէ գաբանըզգ էտէն խաւսուալաթտան պիրիտէ՝ էհէմյէթլի խօճա-լարըն գըզէԹի տըր: ԻհԹիյաճը տօլտուրաճագ գաատար Թաւիրիլի խօճալարըն էլան մէյտանտա մէզճուտ պուլունա-մատըզը խաԹթա կէլիր խոչ տէ, պու պապտէ աալ Թէէսիւֆ օլունաճագ Թատաֆ, խաւսուալ ը մէզքիւրիւն էհէմմիյէթի-նին լայըգըյլէ Թանըլմըշ օրնաստրդը տըր: Պիր ճէմաաԹըն վա-իդի նա չօպանը գաւֆ խոչ, տահա գուվվէթլիսինի արայօր. էլինատէն կէլիր խոչ, քէնտի չէհրինտէ նա գաատապաալընտա էհէմյէթլի պիր հէքիմի պուլունատուրմագա չալըշըյօր: Կա-

քին չօճուզլարա խօճալըզ էտէհէք զաթըն՝ էհլիյէթ ի լաղըմէյլի հաիզ օլուպ օլմասըզընա կէլինինճէ, պուհատան 40–50 սէնէ էվվէլին թէսաւվուրը՝ կէօրիւնիւր քի չօզ տէյիշլիմիշ տիր։ Էյէր թալիմ ու թէրպիյէնին թասլաթը վէ մապսէտի հադըզնատա տէտիքլէրիմիզ տօղրու լսէ, խօճանըն խըզմէթինին նիճէ ապըր պիր խըզմէթ օլտուզաս անլաշըլըր։ Էյէր չօճուզլարա՝ պու էօմրատ կէօրէճէք պէօյիւք խըզմէթլէրէրի օլան վէ պուհատան ոօնկրա իլ էլ էպէտ հաշայաճապ էօլիւմսիզ բուհլարա մալիք զաթլար նազարըլմէ պագաո լսէք, վէ էյէր, քիթապէթ, թիճարէթ, սէնատաթ, մէզհէպ վէ թալիմ ու թէրպիյէ կիպի մուհիմմ իշլէրին պաշընտա պիր գաչ սէնէ ոօնկրա տուբրաճագ օլուպ՝ քէնտիլէրէտէն ոօնկրա կէլէճէք պինալէրին վէ օն պինալէրին մատտի վէ բուհանի զատէրինէ հիւքմ էտէճէք օլանլար՝ պու կիւնքի չօճուզլար օլուուղունու միւթէալաա էտէճէք օլուր լսէք, խօճալըզ մէմուրիյէթինին ապամէթ վէ էհէմմիյէթինի անլարըզ։ Էյէր պիր գաչ պօյալարը ֆիլան նիսպէթէ գարըշտրարագ մէյտանա կիւտէլ պիր բեմ կէթիրմիէք, վէ հաթոա, պիր փարչա պիչիմսիզ գայալը հավաշ հավաշ հոնուպ իչինաէն պիր Ջէօհրէ չըգարմագ պէօյիւք իշլէր սայըմըզ իսէ, պիր գաճֆ չօճուզգա էմէք վէրէրէք՝ օնտա մէքթուպ օլան զատիլիյէթլէրի էն միւքէմմէլ սուբէթաէ մէյտանա կէթիրմէք,— անուտ մէվճուտ օլան էօլիւմսիզ ֆիքրէ, ալտապըլմէյլի հիյյէթ վէ զուվվէթի վէրմէք, վէ ապըլի հէմ ախլագի, ճէմի ֆէզագիլ իլէ անը թէղէին էյլէմէք, հանի ինտանը՝ ատլ ինտան էյլէմէք, էլպէթտէ տահա ալա տըր, տահա ճէլիլ տիր։ Պիր թէրպիյէ օլունմուշ տաէմ, զատիլիյէթլէրի՝ միւթաէհհիտ պուլունտուգլարը ատլ գուվվէթ վէ ահէնկի խպրագ էտէն թամամ պիր տաէմ, ճանըզը պիր բէսմատն վէ ոօղուզ պիր մէրմէրատէն նէ զատար ալի խսէ, պունը մէյտանա կէթիրմէք իչիւն նգթիգա էտէն էմէք վէ հիւնէր տէ օլ զատար ալի տիր։ Սիւպհանը թալիմ էյլէմէք

նէ՞ տիր։ Էօնլէրինտէքի վասն օլմանատա քէնտիլէրէ ըէհ-պէր օլմագ, վիւճիւտիւն վէ ըուհուն միւալիթէլա օլտուղը զաիֆլիքլէրտէն գուրթուլմասը իչիւն անլէրի տաիմի սըհ-հէթ մէնպաընա գըլաղուզլամագ, վէ խուսուսա, անտէն տաիմագա մաիլ պուլունտուզլարը ֆալիլէթ թարիղինտէ աստմլարընը գաիմ էյլէմէք տիր։ Յօճա պուլունան զա-թընն իչի պիր պագըմա վաիղինքինտէն տաիի մուհիմմ վէ մէսուլիյէթլի տիր. չիւնքի խըզմէթի ահնի պինա եաիմագ տըր, վաիղ խան ազ չօգ հազըրլանմընչ քէրէսիէ իւզէրինտէ իչէյէճէք տիր։ Էյէր խօճալըգ մէմուրիյէթի պու տէրէճէ պէօյիւք խան, քէնտինին նիճ պիր քիմսէ օլմագ կէրէք օլ-տուղու գօյմճա անլաչըլըր։ Ինսանըն թաալիաի վէ հէ-վաիճինէ, իլմի, ախնաաթա, Բէյտաի Ուէլլահա վէ Ալլահընն թաալիաթընա աչինա պիրի օլմագ կէրէք տիր։ Թալիմ ու թէրպիյէ իլմասընտա մահիր, զաալի ու խոտաիյէ մուղլիէ-տիր, վէ քէնտի հիւանի հաբէքէթի, նասիհաթը վէ ալա թէէսիրի վասըթաըրյէ թալէպէլէրին ախլագի վէ մէզհէպի պինաասընըն թէմէլինի տօղրու վազ էթմէք էհէմիյէթինէ մա-լիք պիրի օլմագ կէրէք տիր։ Էյ գըսսա, մալիւմաթը վա-սի, թէէսիրի տէրինի, խաալէսի քէսկինի, լիսանը ֆասիհ, ուսուլ ը իղահաթը հէրինտէ, թահղիղ ու թէչրիհէ մահիր, սահիհ ի խուլուս, զաբաբընտա զաիի, սաղրը ազիմ վէ էֆքեար հէմ վիւճիւտիւ սաղլամ պիրինի օլմագ կէրէք տիր։ 1881 Սթամբուլինին պէյանընտա կէօրէ իմթիհասընմըզ տաիրէսինտէ սաի մէգթէպլէրը խօճալարընընն սաէտի 82 տիր։ Պունլարատան նիհէյէրի քէնտի խըզմէթլէրինի սէվիպ՝ սատագաթ վէ մուհաֆազէթ իւզրէ չալըշըգլարընա չիւսդէ էթմէմ, վէ քէնտիլէրտէ օլմայանը չակիրտլէրինէ իլհագ էթ-մէսի քէրիքլէրի իչիւն էլպէթտէ թաեիսի օլունամազլար։ Լա-քին, տաիրէմիզ Փրօթէսթանթլըղընըն մէգթէպլճէ իհթիյա-ճընը տօլտուրմագա քեաֆի, վէ էվսաֆ ը լայըմէ իլէ մուա-թասընֆ օլմագ իւզրէ՝ իչէրինտէ ահճէպա գա՞չ թանէ պուլու-

նաբ։ Եէտինտէ պիր Գօլէֆին, վէ նախօտ պաշպա նիւքսէք պիր մէտիէնին չէհաաէթնամէսի պուլունմանլար ամէպա պա՞չ թանէ տիրլէր։ Վէ էյէր չէհաաէթնամէյի պապըլար վար իսէ, օր թաչըպգալըը քեաղըտա ամէնպա պա՞չընըն հապիզի լիյագաթը վար տըր։ Մէվճուտ խոճալարըմըզտան հէր պիրինի չախսըն կէօրիւպ՝ նի՞ մէրհէպէտէն օտուզտուճունա անլամազ գօյայ տէյիլ իսէ տէ, խայը միւտաաէթտէն պէրու եանլարընտա պուլունմաճ չահիրտալը իւզէրինտէ միւչահատէ օտունան էմէքլիլի նէթիճէսինտէն, վէ պիր տէ մէգքիւբ էմէյի պէտէ ալտըգլարը միւքեաֆաթըն մըգտարընտան ապ չօգ անլաչըլապիլիր։ Շիմանէքի փօրթանթան էհալիտէ 15–30 եաչընտա օլան կընճէրիմիզին էքսէր գըսըմը՝ չիմանէքի վէ պուճուտան էվվէլքի մէքթէպլէրիմիզտէ թալիմ ալմըչ օլանլար տըր։ Վէ պուճուտարըն ալտըգը թէպիյինին քէնտիլէրէ թէճրիպի նէ օլմուչ օլտուգտունու կէօրթէրէն ալամէթլէր արտընտա պիրի տէ Աճեատաիր գափըմտասընըն օգուճունտաղ տըր։ Մէգքիւբ 15–30 սինտէ տագալի 8–10,000 նուֆուտուսմուգ պուլունուգ՝ տատ, անլէր պու գատար գափէթա տարֆ էթմէյի իչին, պագը պէյիլ մահալլէրտէն ալտըգըմ հիսապա կէօրէ, պուճուտարըն անճագ օնատա պիրի գափէթա ալմագտա տըր։ Ղազլթա օգուտմագա հավէյի, վէ օգուտուգըընը անլամազտա մուգթէճիր, վէ տահա գիյատճի, ալէմ միւվաճէհէսինէ չըգտարըլմագտա չայան պիր մէքթուպ նա պիր պէնտա եազմագ իչիւն միւնասիպ պուլեմ վէ քէլամ տահիպի օլմագ իւզրէ, էհալիմիզին 2000տէն գիյատճ օլան պէօյիւք գըզլարը վէ գարըլարը տրագընտա, ածէպա պա՞չ թանէ պուլունուր։ Վէ լաքին խոճալարըմըզա վէրիլէն մահիյյէնին 60, 80, 100, 150 գրչ. օգուտուգընը տիւչիւնիւր խէք, մուհասէնաթընըն չիմանէքի գիպի օլտուգտունա թէճաճիւպ էթմէքտէն խէ, հալէրին տահա պէտթիէր օլմամըչ օլտուգտունա թէճաճիւպ էթմէք գէրէք տիր։ Պէօյէ ճիւգի պիր միգտար մատչա պէտէյ խոճալըգ

Լմմէլէ բաղէ օլան պիրլէ՝ ալէսաէվիլէ, պաշկա եէրաէ օն-տան պիյատէսինի գազանամայան օլուա՝ պու տախի անըն մալիք օլտուղու Թալանթըն քէչֆիլէթ վէ քեմմիյէթինէ է-լի պիր միղան ալը։ Սու քէնտի վուճուդընտան եօգալըյա չըզմազ, պիր խօճա քէնտինէն ևիւքսէք Թալէպէ մէյտա-նա կէլթիրէմէդ։ Մահիյէսի 4–500 դրչ-լըգ խօճալար գուլ-լանմազ, էհվէնդէրինի գուլլանմազտան էմր ի իտտիլէյէ տա-հա մալ Թապըգ օլտուղու, պունտան մուզտուռէմ մէքթէպ-լէրիմիզէ մէտտրիֆ էտէնլէր Թէրաֆընտան էտտա իթթիֆաղ օլունմաչ օլտա իսի, գանընըմճա պու կիւն փարա տարըզըգը չէքմէկլէր իսի. չիւնքի պու ուստուլուն օն ահվահի, օլ պի-րինին էլլի սէնէլինտէն տահա մահտուտտար օլաճաղը պի իչ-թիմալահ տըր։

Գօրգարըմ քի, «Եվվէլքիլէր ռօնկրատքիլէր օլաճագլար» հիւքմինտէ քէնտի լուգէրիմիզէ իյտա էմտիրմէք Թէրաֆը-նա ռօղրաւ կիմմէքտէ իզ։ Գօրաըն կէչէն սէնէ իչինն (1881) հազըրլատըգը բաշօրմա պագ։ Գարսի Մխիթ ռաթխէնո-աէ, եանի Մարաբվանը, Սիվազը, վէ Գայսէրիյէյի տախի տախիլինտէ, տայարագ Բիւլղանիա իթթիհատընտա 29 քիլի-սէ, վէ պունլարըն ճէմիսի 1796 ապասը պուլունտուղու հալ-աէ, տայի մէքթէպլէրինին տայըրը 107 վէ քեաֆֆէ ի Թալէ-պէլէրինին տաէտի 5017 տիր։ Շարգի Մխիթռա, վէ եա-խօտ Ռարբերիմ իթթիհատընտա կէչիլինճէ, 33 քիլիսէ, վէ 1897 ապա օգուտուղումուզ պըրատա, 137 մէքթէպ վէ 5308 Թալէպէ պուլունօրուզ։ Ռանըլմազ իսէմ, նուֆուս եա տայը ճիհէթիյլէ պիրլիմքի հէվտինտէն կէնիչ տիր։ Այնի ճէմաէ-աէ, տախրէմիզ իչիւն 32 քիլիսէ, վէ 2880 ապա գօնմուչ տըր։ Ռարբերիմ տախրէնինին 1897 քիլիսէ ապասը իլէ 137 մէքթէպլի օլտուղը հալտէ, պիրլիմ 208 տաէտ մէքթէպիմիզ օլմազ լազըմ կէլիր իքէն, այնի ճէմաէլէտէն էօյլէնուիյիմիզ կէօրէ անճազ 73 մէքթէպիմիզ վար տըր։—եանի հէման իչ պաթ կէլիր. վէ օ հիսապա կէօրէ պիրլիմ մէքթէպլէրիմիզտէ

8000 ամն վիյատէ թալէպէլէրիմիզ պաւլուռնամասը լաղըմ կէ-լիր խքէն, եալընըզ 3564 թանէ պաւլուռնամուշ տըր։ Եանի, 100 ղէրինէ անճաղ 44,—իմի պուչուզ գամ գատար կէլի։ Խարբերթի տախրկռնատէ, Փրօֆէսէօրնի ճէմաաթը անճաղ 10–15–20 լառնէ գատար օլան պիր գատապատան նագընղարա-տա պէտըղըմ պիր մէքթուպա կէօրմ, հէր պիրինէ սէնէվվի օխուզ լիրա մաաշ թէքլիֆ էտիրէք, պիրի Այնթապ Գօլէճինատէն, վէ տիկէրի Խարբերթի Գօլէճինատէն իմի խօճա ճէզա էմմէյէ չալըշըյօրլար։ Պէտիրիմէ կէօրմ, խարճատէն պիր մուավինէթի օրմայըդ՝ պու մէսարիֆին հէփիսի քէնտի քի-սէյէրինատէն տիր։ Խալահաթ թարիպինէ պիդատէն խայըրճա ոօնկրա չըզմըշ օլանլար՝ կէօրիւնիւր քի, տաի մէքթէպէլէ-րին էհէմմիյէթինի թանըմադ խուսուսընտա պիդատէն չօդ պի-յատէ իւէրի կիմմիչ օլուպ՝ պիդատէն չօդ պիյատէ պաասիրէթ վէ ֆէտաքեարլըգ կէօսթէրմէքտէ տիրլէր։

Փրօֆէսէօրնիդ պու սէմթէրտէ պաշլայալը 30–35 սէնէ օլուպ՝ պու միւատաէթտէն մէմուռ օլանտան թէրագգի մէրթէպէսինատէ մէքթէպէրինիմիզին պաւլուռնմասընըն, քիթապճա, պինտճա, վէ խօճաճա միւհիմմճ օլտուգլարը խալահաթտան խայըրճա կէրիտէ գալմըշ օլտուղունուն սէպէ-պինի ախչիւնէճէք օլուռ խսէք, ֆիքրիմիդէ մուխթէլիֆ սէպէպլէր կէլիր։ (ա) Խահիշ վէ զայրէթին չօդ կէօրիւնտիւ-իւ իւլք սէնէլէրատէ, մէքթէպինի էհէմմիյէթինի լայըգըյըէ հիտա էթմէքլիք օրմաասընը չէօյլէ տուբուռն, հիտա օրուռնատա պիդէ իճթիռասընտա գալգընչմադ իչինէ գուվվէթ տախի եօգ իւ-տի, վէ պու կիւն էհալիմիդատէ սէրվէթի կէչմիչ սէնէլէրէ նիհասէթլէ խայըրճա թէքքասիւր էմմիչ իսէ տէ, չի ֆայտա քի պէօյլէլէրինտի նէքսէր գըսմընտա, թալիմ ու թէրպիյէնին լուգումը հագգընտա օլան տուբուռ՝ չօգճա էսքի հալինտէ գալմըշ օլարագ, անլէյտէն մէմուռ օլանտան ֆէտաքեարլըգ կէօրիւնմէմէքտէ տիր։ Շուբուռը սահիհ տիր, վէ կէօրիւ-նիւր տաիմա սահիհ գալաճագ տըր քի, ինճիլէ բաղգէթ է-

*ան՝ղէր՝ պատիմ կ՚ուզեր ծ՚ատուզուս կ՚ըսէ, ալէսսէվ՚իչ, ֆուզուլա թաղըմ՚ընատան օ՚ղմուշ՚լար վէ էօյլէ օ՚ղաճապ՚լար ալը։ Տիկէր թ՚ալաֆատան, մէմլէքէթ՚իմ՚իզին հ՚ուքումէթճէ ահ՚վալը՝ է՚հալիմ՚իզին քէսպ ի սէրվէթատ է՚տէպ՚իլէճէյի թէ՚ղ՚ազ՚իչ վէ՚ք մ՚ուսաֆատ օ՚ղմատըզը տաճի պէտէ՚հի տիր։ Գըրըմ մուհարէպէճ՚ինին ղ՚ընթաճ է՚յէճ՚իչ՚ի աղըր մէսաբ՚ուֆ՚ալատան զուրթուլմազատան է՚վ՚էչ, պաչ՚ալալը մէյատնա կէլմէքլէ, պ՚ինթաճ՚ալ է՚հալի տաճի հ՚ուքումէթ իլէ պէրաբ՚ալէր, մալ՚իյէճէ տաբ՚ը՚զը՚զը՚ն նէթ՚իճէճ՚ինին է՚քմ՚իչ վէ է՚քքէճէք տիր։ Պու ճ՚իւզատէն օ՚ղան պաչ՚զա կ՚ուճ՚ուքուլերի պ՚իքրէ հաճէթ հօզ ալը, ատճ՚ընմէպատէն անլէր ղ՚ոնթրա կէլիր։ (բ) Մէքթէպ՚իլէրէ տօզրուս ճէմ՚իյէթ թ՚ալաֆքընատան լ՚ազըմ կէլէճ՚ն չէվ՚ռ ու պայրէթ՚ին լայըզը ատրէճէճ՚ինատէ կէօղթերըլմէտ՚իյ՚ինէ պ՚իր սէպէպ տէ՝ պու կ՚ուճ՚ունքի փրօթէղթանթ է՚հալիտէ պուլ՚ունան վալ՚իտէյ՚նին վէ եաչ՚ը քըմ՚ոճ՚ըլերին էքսէր փայը քճնաճ չօճուզլուզլարընատա մ՚ուճ՚ունատ՚իպ թ՚ալըմ ու թէրպ՚իյէ ֆուբաճթընա մ՚ալըք օ՚ղմատըզ՚ըլը քէյֆ՚իյէթ՚ինատէ ապանըզմազ մատ կէրէք տիր։ Իլէրիտէ այնի կ՚ուճ՚ուլ՚ուն թէքբարլանմատը՚նա մէյատան վէրմէմէքլ՚իյ՚ինի եալընըզ չարէտի, պու կ՚ուճ՚ունքի չօճուզլուզը օ՚ղ ֆուբաթթատան մահրում է՚թմէմէք տիր։ (գ) Էյէր Մ՚իսիոներլէրիմ՚իզ՝ թ՚ալըմ ու թէրպ՚իյէ գաբ՚իյէ՚նին չուս ատն ակնէլէրատէ վէրտ՚իքլերի է՚հէմմ՚իյէթի՝ այնի տէրճէճատ իլք ակնէլէրատէն պաչ՚ալամըշ օ՚ղատալը լատի, պու պապատ մէսէ՚ք՚լերի հէր նէ օ՚ղմուշ լատ, պ՚ինչ մալ՚իմ օ՚ղմայան հապ՚ը ակէպէլէրին նէթ՚իճէճ՚ի օ՚ղմուշ օ՚ղատպ՚իլը, վէ հաչաքի, մէմլէքէթ՚իմ՚իզ վէ մ՚իլլէթ՚իմ՚իզ իչ՚իւն անլէրի ֆէտաքէտարանէ է՚յէտ՚իքլերի խըզմէթ վէ ինսանի՚յէթի թէնզ՚իլատ էթմէք ակվատընատա պուլունալըմ։

Յատաթ, կէչմ՚իշ իչ՚իւն անճապ է՚սէֆ էթմէք պ՚ինհուտ՚ի տիր, է՚յէր պ՚իյատէ պ՚իր չէյ է՚տ՚իլմէզ խտ։ Ճ՚իւմլէճմ՚իզին արզուսը պու տըր քի, խայրխահ ղէվաթըն հ՚ումմէթի վասըթատըյէ մ՚իլլէթ՚իմ՚իզ արատընատա պաչ՚լանըլմըշ օ՚ղան պու

ինճիլի խալահաթ գահիմ վէ տահիմ օլսուն։ Այլըլմըզ էչնէն իչէրէն չիրքէթին ալի մէրամը՝ մէքթէպճէ, մինպէրճէ, քիթապէթ վէ մահալուաթճա, քէնտի քէնտիմիզի խոտարէյէ միւզիթէտիր սիր մէվզիյէ սիզի եէթիչտիրմէք օլուպ՝ պուննան ֆիյիզ կէթիրիլմէսի էլպէթտէ, սիզէ վէ անլէրէ զայէթ սըզդուրուլուս օլան սիր խուսուս տըր։ Զօճուգլուգ հալինտէն գուրթուլուպ՝ քէնտի քէնտինի խոտարէ, վէ համիյա պաշգալարա տա հարտըմ էտէճէք քիտմիզ սիր ատէմ մէրթէպէսինէ չըգմազ ֆիյիզի՝ լաթիֆ վէ ալի սիր ֆիյիզ տիր։ Պանա կէլիր քի, հէր հանիգը թարաֆա պագտըգ, պունդա վաղըն իչէ չարէսինի տահ մէքթէպլէրիմիզին խալահընտա կէօրէճէյիզ։ Պիզիմ կիպի թահթ ը թէպալիյէթտէ պուլունան սիր ճէմաաթըն քէնտի քէնտինի խոտարէ էտէպիլմէսի իչիւն լազըմ կէլէն պէս պիր չէյ տիր, հանի գուվվէթ, —ուաssի վէ ուանաուիի գուվվէթ։ Մաssի գուվվէթ տէմէքլէ սէրվէթ տէմէք, վէ ուանաուիի գուվվէթ տէմէքլէ տէ ապի, ախլագի վէ բուհանի գուվվէթ տէմէք խալիյէլիմ։ Էվվէլքի ոօնդաքինէ վաղըթա հալինտէ միւճէրրէտ լազըմ տըր։ Լաքին սիր ճէմաաթ իչիւն թահսիլ ի սէրվէթտէ քէսպ ի թէբտիգինին չարթը՝ իթթիֆաճաթ ը պաթըլէնտէն գուրթուլմագ, սայըտա թէքքէսիւր էթմէք, պէքէա, հիւսն ի ախլագ, վէ իչ ու սէնաաթ սէրպէսթիյէթի կիպի խուսուսիյար օլուպ՝ պունլարը էլէ կէթիրմէնին պիզիմ իչիւն հալընըզ հօլու թահիմ ու թէրպիյէ օլուսուզաննա՝ ալունէճա քէնտիսի չահիտ տիր. իչինքի պաշգա միլլէթլէրին սթաթիսթիքէրինտէն էօյրէնտիյիմիզի կէօրէ, հէր նէրէյէ քի, ուսմուզ խալգա՝ քիսմէթխանըզդ իչէրինէ միւէսսէս թահիմ ու թէրպիյէ վէրմէքլիյէ սիզդահ օլուննուսյօր խէ, ախլագի թէմիզլիք, մահլուֆէթ ու սէնաաթտա թէրաագը, նուֆուսաճա թէքէսսիր, վէ պինաէն ալէյհ սէրվէթ վէ չահահ օլաուսա տըր. վէ պունուն մուզայիրի, միլլէթլէր արասընտա սէֆալէթ վէ զէլալէթ, մաուտի վէ մանավի թէտէննի, ֆազիլիլիք վէ ախլագի ֆէսատ՝ ալէսհէվիյէ, տէ-

տիլիմիզ թէրպիյէտէն մահրումիյէթ իլէ եան պէ եան կիթ-
մէքտէ օլուրէր։ Թիւրքիա Փրօթէսթանթլըրընըն՝ արաա-
րընտա պուլունտուղը գավմլարա նիսպէթլէ ֆագիր, ագալ-
լիյէթ, վէ անլէր Թարաֆընտան իչթիրապ ը հիսս կէօրմէք-
տէն իսէ, մուղայիրլինէ մագհէր, վէ էնքիլիյին վէրէպլիէճէյի
էմլաք վէ սէրմայէտէն մահրում պիր ճէմաաթ օլտուղու,
վէ տիկէր Թարաֆտան տա, Ինճիլ մաթիֆէթիյլէ գօնուշմուշ
օլտուղու եէնի մէվզիյի հըֆզ էտէպիլմէսի ուահա վիյատ
մէսաթիֆէ միւթէվազըֆ պուլունտուղը, Թահթ ը միւթէա-
այա ալընտըգտա, պաշլամըշ իչին միւսթապպէլինի թէմին
պաալընտա էհալինին գուվվէթինի թէքսիր մագսատիյլէ, ան-
լէրին Թալիմ ու Թէրպիյէսի էսպաալընտա պագըլմագլըրըն
էհէմմիյէթի բանա կէօրունիւր։

Գուվվէթի քրիսթիյան ահլէյէր տախի պունուն նէ-
թիճէսի օլաճագ տըր։ Թալիմ ու Թէրպիյէ իլէ քրիսթիյան-
լըրըն պիրլէշմիշ պուլունտուղը ֆամիլեալարտա մէվճուտ
օլան մանասվի գուվվէթի նէ՛ ալիմ տիր։ Պիր մունթազամ
էհալինին վասի ֆագիրլիգասընըն պի հիսսայ չալըգլարընը
սիւրիւնիւշմիշ վէ սուհուլէթլէ տէօնտէրէն պաշ չալըգ (փէր-
վանէ) օլտուտա տըր։ Թալիմ օլունմուշ քրիսթիյան վէհէր-
լէր վէ մատէրլէր պիր տէֆա մէյտանա կէլտիքտէն սոնգրա,
էհալիմիզ միւսԹագպէլինինն աղըր վէ միւշքիլ մէսէլէսի հէ-
ման հէման հալլ օլունմուշ սայըլա պիրիր։ Էյէր պիզիմ ա-
րամըզտա վէ պու ասրտա տա չօղա վարմազտան Ռոկեֆէ-
բան վէ Օգոստինոս կիսպի ատէմլէր Թէքրար լազըմ օլաճագ
տըր տէյու տիւշիւնիւր լսէք, էվվէլա, անլէրին վալիտէ-
լէրի կիսպի վալիտէլէր եէհիչտիրմէք էսպաալընա պագմամըզ
լազըմ կէլիր։ Եիւքսէք մէքթէպլէրի չօղալթմագա չալը-
չըյօրուզ, վէ էյի էտիյօրուզ, անըն հագգընտա իֆթիհխար
էյլէտիյիմիզ պիր Գօլէճէ մալիք իլ, վէ իֆթիհխարտա հագգը-
մըզ տա վար տըր, չիւնքի, չօղալըրընըն արզու էտիպ տէ,
նահիլ օլմատըղը պիր պէրէքէթ, վէ հաթիճա պիզտէն սայը-

տա չօգ վէ գուվվէթլի օլան անա քիլիսէմիզին մահրում օլտուղը պիր նիմէթ տիր։ Լաքին չուլտասընը տա ունուԹմամագ կէրէյիզ քի, պէօյլէ ալի մէքԹէպլէրին չօզալմասը, վէ անլէրին մէնֆաաթ ու մուհասէնաթընըն ոէնէ պի, ոէնէ իզտիյատ պուլմասը՝ ատի մէքԹէպլէրիմիզին հիւսն ի ինանԹիզամընա մէլալուԹ տըր։ Ուլու նէհրլէր՝ անճակ տալղարը սայէսինտէ ուլու տըրլար։

Խալգըն Թալիմ ու Թէրպիյէսինին մուհիմմ նէՂԹիճէլէրինտէն պիրի ոէ, մինպէրէ վէ ազաիա ի տինիյէյէ օլան աալագասը տըր։ Ինճիլին՝ քիլիսէլէրիմիզոէ Խալիմ ու Թէպչիրինին՝ ոաղա եա ոօլա սաւմայըզ՝ քէնտինէ մախսուս սաոէնիյի, վէ փաքըլըզը հալինտէ տէվամ էՂԹիմէի՝ չօգճա պուննա մէլալուԹ տըր։ Տիւնեանընըն խալֆխասընտան պէրու, գավմլարըն ճէհալէԹի՝ սահիպ ի գուվվէԹ օլանլարըն էլինտէ անլէրի չէնէլէրինտէն ԹուԹաճագ տիպիկին օլմուշ տըր։

ՃէհալէԹ գուվմէԹ տիմէք օլուպ՝ կէօրիւյմէկի խոՂԹինիմէյէն նէսննէլէր իւզէրինէ չէքիլէն փէրտէլէրին էն պալընը պու օլմուշ տըր։ Պանա կէլիր քի, մազիտէ քիլիսայա տուխունուլ էտէն զէյաւէԹին էն պէօյիւք գավուսը պու խի, խալգըն ճէհալէԹի, վէ էյէր չիմոի տախի Թէտապիր ի լաղըմէյէ Թէչէպպիւս օլունմազ խոՂ, այնի հալլէրին միւսԹագպէլտէ Թէքրար վուգու պուլմայաճաղընա նէ՞ ԹէմինաաԹընըզ վար։ Ջուհուրը միւմքին օլան հանլըչ մէպտէյի վախզլէրին հանլըչ Թալիմինտէն վէ սու ի Թէսիրինտէն քիլիսայը վիգայէ էտէճէք պիր գուվվէԹ արար խէք, գալպի վէ ֆիքրի միւնէվվէր օլմուշ պիր էհալիտէն պաշգա նէ՞րէտէ պուլապիլիրզիզ։ Սպանիատա պինլէրճէ քէսանընը՝ նէյէ ինանմագ կէրէք օլտուղունա հիւքմ էտէն պիր վատիպ՝ Իսվիչէրա եա Ամէրիգանընը պիր փրօԹէսԹանԹ վախզինին նէՂրինե կէչէճէք օլսա, էսքի իշինտէ աճէպ նէ՞ տէրէճէ մուվաֆֆագիյէԹ պուլուր։ Միւնէվվէր պիր խալգ՝ գալանլըգ պիր մինպէր ալԹընտա օԹուրամագ։

Խուլասա ի քէլամ. էյէր կէլէճէք ասը՝ պու տաիրէտէ չիմոիքինտէն տահա ազիլ, տահա ֆազիլ, տահա զայրէԹլի վէ գուվվէԹլի պիր ճէմաաԹ մաՂլուպ էտէր տէյու ինանըչյոր խէք, էյէր ինճիլի քիլիսԹիանլըզըն պու մէմլէքէԹտէ խալահ վէ թէճահի էտինճ հէմ պագի պիր գուվվէԹ օլմասընը արզու էտէր խէք, էյէր տօղան կիւնէչին Թէքբուր գանը պրզու էտէր խէք, էյէր տօղան կիւնէչին Թէքբուր գանը պրզու էտէր խէք, էյէր տօղան կիւնէչին Թէքբուրաճասընը, վէ պիր աքս, տէվրիէրտէն պէրու պու Թօփրադը գափլամընչ օլան գուլմէԹի տէՖ էՂԹիմէք իչիւն եիւճէրէտ պիր նուր օլմասընը արզու էտէր, վէ էյէր Խալիմ ու Թէրպիյէ իւէ պիրիէմինչ քիլիսԹիանլըզըն պու կիւն պաշգա միլլէԹիէրէ պախչ էյլէմիի գահաԹ վէ սաաոէԹտէն պու մէմլէքէԹի քիլիսԹիանլարընը տա հիսէսաար էյլէմէք՝ ֆարմէնէքէի քիլիսԹիանլարընը տա հիսէսաար էյլէմէք՝ ֆարխալգըն Խալիմ ու Թէրպիյէսինին Խէմին էտէճէք վասըԹալար հէր նէ խոՂ,—քիլիսալը՞ մը, պինսալը՞ մը, իսճա եէԹիչիրէն մէքԹէպլի՞ մի.—պունլարա չիմոիյէտէք օլանտան տահա վիյաաէ էհէմմիյէԹի վէրիպ՝ վիճհուտունա չալըչմագլըգ ազըլըզըլըգընը իսիմիյար էտէյիմ։ Պիզ պուրատա հազըր պուլունանլար պու պոպոտ էլիմիզատն կէլէնի էտէլիմ, էլլէրինտէն կէլէնի էՂԹիմէք իչիւն քիլիսէլէրիմիզի վէ ճէմիյէԹլէրիմիզի Թէչվիզ էտէյիմ։

ԻԹԻԳԱՏԱԹ Ը ՊԱԹԸԼԷ*

ՅՆՍԱՆ ասէն հիւրը պիր մախուզ տըր։ Անճագ իլք կիւնտէն պու հիւրրիչէվինի թէհաիւտ վէ իխլալ էտէն մատ՝ ման մանէվի տիւշմէնլէրի էքսիք օլմամըշ։ Ֆիզիզի էտա՝ բէթ պէօյիւք պիր պէլա տըր։ լաքին ապլի վէ ղուհի էտա՝ բէթ պուհատան օն գամ պէօյիւք պիր պէլա տըր։ Ինանըն մանավի հիւրրիչէվինի, իսթիղլալիչէվինի թէհաիւտ էտէն ա՝ տուլատան էն պէլլի պիրի տէ իթիղատաթ ը պաթըլէ տիր։ Անըն կէչմիշտէ վէ հազըրտա էմմիշ վէ էմմէքտէ օլտուղու խատարաթ, խատապիչէթ փէք ազիմ օլմուշ տըր։ Իշ՝ թէ պու ազշամ մատտէմիզ պու՝ հանի, իթիղատաթ ը պաթ՝ թըլէ տիր։ Մատտ փէք վասի տիր. պիզ պու պապաղ պապը ումուտմի մուխթալաթաթ իլէ իքթիֆա էտէճէկիզ։

Իթիղատաթ ը պաթըլէ տէյտիլէք նէ տէմէք իսթէհ՝ զիմիզի զաննըմճա թարիխ հա թահտիտէ հաճէթ տէյիլ տիր։ Պօչ, վէ պի էտտա չէյտիլէք ինանմազ տըր։

---

*Ուրբաթ ագշամլարը ումում հեալիյի թեվֆիր վէ թալիմ իչիւն գայանըգ ֆիլհասըլնա 13 Փեբր. 1890 սա իրտա հէլիճ նուբգլարըն պիրի։

էսարըննա վագըճի օլմազ հասրէթի, հէր վագաա եա ա-յամին սէպէպինի արամազ մէյլի, վէ սէպէպ օլմայանը չօգ ակճա սէպէպ տէյու գապուլ էթմէք թէճրիպէսի, ի-թիգաատաթ ը պաթըլնին զահուրսընա վէ ինթիշարընա չօգ թէէսիր էթմինչ տիր։

Պու պապտէ տէյճէնքլէրիմիզի լուչ թագսիմ ալթընա ճէմ էտէպիլիրիզ.— եանի, փալ եախօտ պագընճըզ, սիհր, վէ ճիվինիզ թէհսիրինէ իհսանվազըզ։

Ա. Ցալճըզ։

Գաահիլէրին պիր զարպ ը մէհէլի վար իսի։—Տէրլէր իսի քի, էյէր իլահիար վար իսէ, անլէր ինսանլարըն խայ-րընը արարլար, վէ էյէր ինսանլարըն խայրընը արարլար ի-սէ, քէնտի միւբաահլարընը ալամէթլէր վասըթասըյլէ անլէ-րէ պէյան էտէրլէր։ Պու սէպէպտէն, վազտաղարա՝ բասթ կէլէ օլուջօրլար նազարըյլէ պազամայըզ՝ իլլա անլէրին վա-սըթասըյլէ իլահիար թարաֆընտան պէյան ը միւբաա օլունան խէֆի պիր խուսուս վար տըր տէյու ինսանըրլար իսի։

Ալահմի թաալիյէ վասըթասըյլէ, զահիլն քէշֆինէ վէ իլահիարըն էֆքէարընը անլամազա միւպաչէրէթ էթմէք պէչէրիյէթին էսքի վազըթլարընտա օլնին վէ հիւքիւմէթին ըէամէն թաատիզ էթմիյի պիր խուսուս իսի։

Գաահիմ Բօմալըլար տահի, պաչզա էսքի միլլէթլէր կիճի, խարիզ լուլ ատէ կէօրիւնէն հէր վագտատա իլահիա-րըն մահատսա պիր մազսադ օլմազ կէրէք տիր տէյու ինսան-տրզլարընտան, օլ մազսադին նէ իսիյի, պազը ալամէթլէր վասըթասըյլէ անլաչըլմազլըր տէյու տիւշիւնիւրլէր իսի. պինաէն ալէյհ, պու մազսադ, եանի, պազը ալամէթլէրտէն իլահիարըն էֆքէարընա վազըճի օլուպ՝ ատէմլէրէ խաթար վէրմէք խըսմէթինէ, ըէամէն, հիւքիւմէթտէն թային օլունմուչ մէհմուրլար վար իսի։ Շիմդէք վէ կէօք կիւրիւլթիւսիւնէ պիրինճի տէրէճէտէն էհէմմիյէթ վէրիլիպ, մուճէպինճէ տա-խի թէֆսիրի սրանըլըր իսի։ Դահիլ, վէ եախօտ իլահիա-

*Ինսանսաա, էն չօվ սաւ լ խթխմալա մաղհէր էտվէլէն պապվլէյէթվէլսէն պիրի՝ իւնան եախօա իւնանվագ պապվլէյէ-
թի տիր։ Ջեաֆի խապաթ վաբ իլքէն, իւնանվանագ լինսան լ-
էհէն նէ սէրվէճ համապաթ խսէ, քեաֆի խապաթ օլմասըլը
պըրսաա իւնանվագ տաթխ անտէն էքսիք համապաթ սէյվէլ
տիր։*

*Իմանըզվաբ, եախօա հապվապթա սէբաւէթ էտէն
քեաֆի սկսպվէր մէվճուսա իլքէն, լինանմապսան խմթխնա
էտէնվէր՝ ումուսմ թապսաֆընսան հիւքմ ու թայիսէ չայան
տըրըսաբ։ Ֆապաթ, պուհուն աքսի օլսբապ, պօշ վէ սապսըզ
չէյվէրէ խթխմաա էտէնվէր, եախօա, ապէրն վէ խապայէրն վէհ-
մէյաթընա հապվապթ կիսի բէապյէթ էտէնվէր, ապէ ը սէյիմ
թապսաֆընսան այնի մահֆըսմիյկիթ մաղհաբ օբտուպտան
պաշպա, ֆիւվապը բնպպթթա տաթխ չայան տըրըսաբ՝ էհէն-
քի, խթխպատըպէրդ չօվ քէրբէ ապդաւա թատապսուսթ էտէն
պիր իւսէթ օբտուպտ հապտ, տապըզ վէ խապաթթըզ նէնանէ-
վէրէ լինանմապ՝ պէշվէրկէթին պըմաը ապամը իւզէրինէ հիւքմ
էյվէյէն պիր պէյա օլմուշ տըր։ Պուհուն էսիրվէրի, տիւն-
եանըն խպթխատսընսան պէյտս, հէր միւսէթ վէ մէմվէքէթ-
տէ քէսրէթ իւզէրէ պուբուհմուշ վէ պուբուհմապտա տըր։*

*Խթխպատաթ ը պաթըվէնէրն պաշ մէնդաբ ճհհադէք տիր.
պիվկիսկիպվկիք։ Մատան վէ մանաւվա ալէմի խտարէ էտէն
թապիի գահտէվէրի պիրմէմէք, թարիխ, սիւնեա, վուգուս-
աթ ը ալէմատն պիխտապէր օլմագ, վազտաբարըն հապվկի սէ-
պէպվէրինէ վազըֆ օլմամագ տըր։ Ճէհաւէթ՝ իւնանսաա
պուբուհան հէր չէյն եա հէր վազտաայը խէֆսիր էթմէք պա-
զսաւս, վէ վալիտէյն, խօճա, հէմ բուհսան կիսի տահիպ ի
նուֆուզ քիմսէէրէրն ճհհ սէօվկիհնէ վէ խէֆսիրվինէ fkorfko-
rիհնհ իւնանմապ մէյվի խրն պիրվէհէրէք խթխպատաթ ը պաթը-
վէյի տօպուբմուշ, վէ պէման անվէրի փէրվէյտսէ էտիպ՝ նէյս-
սէն նէյսէ իւտավէէէր խրն նագվ էյվէմիշ տիր։ Իսնանսաա
պուբուհան պիրմէք հասրէթի, միւսթապպէվինն եա պահպին*

ըլըն մազոխտինէ վազըֆ օլմազ իչլուն մխըրճատաթ էթտիք-
լէրի իքինճի պիր թարիփ, գուչլարըն չամաթատը, վէ պա-
նատարընըն սէմի խոր. ֆազաթ պու մէրամա խըզմէթ է-
տէն հէր գուչ օլմայըզ, անճագ պազը գուչլար խոր Իլահա-
ըըն ֆիլբիննի անլամազ մխըրատ օլուննան սըրատատա՝ մխը-
րատճատաթ օլուննան գուչլար՝ գարմազ, ազ պապա, պորգա,
պայգուշ վէ թաւուզ օլուզ՝ պուննարտան իւչ իքիւէրին,
հանի գարմազ իւչ ազ պապանըն գանատյարընընի սէմի, վէ
պորգա, պայգուշ վէ թաւուզուն տա պօղազլարընտան չը-
գարտըգյարը սէյուէր, խոթխոթիքլէրինի խատէր վէրէն ատա-
մէթթէր տէյու կէօգէտիւիր խոր: Թաւուզ փիլինճէրինին եմ
եմմէլէրինին թարդը տաճի պու ֆալճըյարըն էլինտէ, գախ-
պի անլամազ իչլուն պիր վատըթա հալինտէ խոթխմազ օլու-
նուբ խոր: Ինազէրինտէ, ոխկէր հայվանաթտան տաճի նի-
չէէրինին հարէքէմի մանատըզ տէյիլ խոր: Պիր Բօմալը
հօգա կիտէր իքէն, էօնինտէն գաֆիլ պիր քէօփէք ետա
պուբա ետա թաւշան կէչէճէք օլտա, օ ատէմ տէր հալ կիտոխգ
պիր ֆալճըյա խատէր էթմէյի խոր քի, նէ եափմազ կէրէք
խոխլինի օ քէնտինէ պիլտիրէ:

Ֆալճը պուլունան քէտ, խըզմէթինէ թաճատա օլուն-
մուշ օլան ազիզ մահալինէ կիտէր, վէ էլինտէքի ատա իչէ,
պաշը իւզէրինտէքի կէօքաէն պիր գըմմ այըրըգ անը իքիյէ
թագսիմ էտէր, վէ պիրքրի սէպէթի էտէն գուչլարըն՝ օղ
թագսիմէրինի պիրինտէ ետա օղ պիրինտէ կէօրիւնմէյէրինէ կէօ-
րէ, անլաշըլմատը մխըրատ օլուննան խուսուսըն էյհինտէ ետա
ալէյհինտէ խատէր վէրիր խոր:

Պու խուսուսա նէ տէրէճէ էհէմմիյէթ վէրիլտիյի, վէ
ֆալճըլըզ խըզմէթինի նէ ալի պիր մէմուրիյէթ օլտուղու չու
քէյֆիյէթտէն անլաշըլատըլմըր քի, փատիչահ, գօնսիւլ,
վալի, քէհանի վէ ճէնէրալ կիպի հէր նէվի մէմուրիյն ին-
թիխապը, քիւպէրանըն թէէհհիւրիւ, վէ ետա մուհարէպէյէ
մխըտաչէրէթ կիպի թէչէպպիւսաթ պիրէ, ֆալճընըն բէյի վէ

թաստիպի մխունդամմ օլմատըդճա մխութեպէը վէ մագպսել սայըլմադ խոխ։

Գաւոխմատէ, պու պիքը օլուննան տօլայը ուսուպլլարտան պաշկա, տօղլրուտան տօղրուչա իլահլարըն մխութատընը անլայաճագ մուտայչէն մէրքէղլէր տախի վար խոխ։ Եուննանխա թանտա Տօտունա, Տելֆի, վէ Թրօֆօնխոս նամ մահալլէր՝ իլահլարըն մխութատը նէ խոխլինի խատպէր վէրէն մէրքէղլէրին էն մէչհուրլարընտան խոխ։ Տօտոննանընն չէօհրէթի պուննտա խոխ քի, օլատտա խատպէր նա իլհամ, իլահլարըն փխրի խթխպար օլուննան Ջէվա Թարաֆընտան ուստուբ էտչր տէչրս նանընլըը խոխ։ Շէօհրէթի Թարաֆընտան՝ Տելֆի պխրինճմ մէվզիչի իհտյաչ էթմիչ օլուսդ՝ խատպէր նա իլհամ Սփօլլօ Թարաֆընտան վէրխլխր խոխ։ Մընսրատա Սմմոն, վէ Ախխա ի Սուղրատտա Թէչմխոտս, Դարխա, վէ Փաթմալտա մէրքէղլէրի տախի մէչհուրլարտան խոխլէր։ Տելֆիտէ խատպէրի վէրէն պխր գարը նէպխչէ օլուսդ՝ իլհամ այը Թանընլտան Ապրխլ այընտա պուրտայա, հէր Թարաֆտան ապիմ պխր իպտհամ ճէմ օլուսդ խոխ. չհօյլէ քի, սընրա Թայինի իչհնէն գուրտայա մխութճատաթ լապընմ կհլխր խոխ։ Ֆագաթ պխրի Թարաֆընտան Թագտիմ օլուննան հէտխչէ չօգճա օլուսդ խոխ, անընն իչհնէն գուրտայա համէթ գարմադ խոխ։ Իթտա օլուննագագ իլհամ՝ նա իլահա Թախախս օլուննտուչ տէֆինէ ապագը նախլտապլարընընն խընչրխմընը, նա անընն տապլարը արտանընտաքի չընկրտապլարընընն ախպհնմէսի, նա Թապխպ օլան քէս կհճէ մապետէ եաթտրպընտա քէնտինէ պէչան օլուննան տուչյապար, վէ նա տա, տօղրուտան, իլահընն մագարրը Թանընլան մէրքէգաէն կհչէն անպաչընրը խոտան վէ Թէքքէպհուտ վատրթատրչյհ Թէպպխղ օլուննուսդ խոխ։ Տէմէք հաճէթ տէչխ տխր քի, պու ատնրագքի նէվ՝ էն մխուէտսխպ տայըլըը խոխ. չհունքի իլահ նա փուտթ քէնտինի ախօյչէյօր կհնի իչհինհնը խոխ։ Հալ չու քի, պու իչհ կէօրէնէչէր, էքսէրի գարըտան օլան փուտթ քնախհնհէչէրի օլուսդ, պուննագար պխրա չհուպհկ, քէնտի ախպհչրհնհին

խթիմալինաէ պէօյլուք մկհարկթէ մալկ օլմուշ օլմալըլար. չէօյլէ քի, ոէօյլէյէն վէ թէքէլլիւմ էտէն քէնտիլէր իքէն, տինլէյէնէ օլ ոէալէր պիւս պիւթիւն պաշկա պիր թալաֆտան կէլիյօր կիպի կէօրիւնիւր խոր: Շիմտի պիլէ, պու մարթֆէթէ մալկ էօյլէ քիմսէյէր պուլունուշօրլար քի, ոէնին եանընտա տուրուր իքէն, ոանա ասլա սէզտիրմէյէրէք, տուտաղլարընը պիլէ զըմբըտաթմայարաք, կէօքտէն հա եէր ալթընտան ոէօյլէյօր կիպի ոէս չըգարապիլիյօրլար: Պէօյլէէրէ ventrilogue *ոէրլէր, եանի զարընտան ոէօյլէյէն:*

Ղախալի հա մէճհուլու անլամագ իչինն միւրաճաաթ օլունան ուսուլլար վէք չօգ օլուշ՝ անճաք պիր գաչընը պիքր էտէլիմ:

Գաահիմ Բօմալըլար ապասընտա, մէճհուլ օլան պիր միւթթէֆիմին քիմ օլտուղը անլաշըլմագ միւրատա օլունտուղունտա, պիր պալթա խոթիմալ էտէրլէր խոր: Պիր պալթայը պիր գազըլըն պաշընտա էմանէթ պիր տուրկթոէ տուրտուգատան ասնրա, պիրկը պիրկը, չիւպհէլի քիմսէյէրինն խամէրլինն ոէօյլէրլէր խոր, վէ հանկը խամոէ պալթա ճիւպհէճէ գըմբըտանընը խոր խոէ, միւթթէֆիմ օ օլտուղուս հիւքմ օլունուր խոր:

Այնի մագսէտէ, պազը եէրլէրտէ տէ խալպուր խոթիմալ էտէրլէր խոր. չէօյլէ քի, պիր խալպուրը միւնասիպ պիր տուրկթոէ տասլա՝ չիւպհէլի խամէրլին սըրա իլէ ոէօյլէնոէյի վագըթտա անընն հարատքթ էթիմլինաէն միւթթէֆիմի (կէօյա) պուլուրլար խոր:

Պիր հալ հա թէչհպպիւմիւն ուղուրլու օլուպ օլմասընը անլաշըլմագ խոթիֆինիտինի սըրատարտա, Ասատալ, վէ պաղը տիկէր չազգի միւլլէթլէր՝ օգ գաճըրըղընտա միւրաճաաթ էտէրլէր խոր: Պիր տէթթէ օգ ալըպ անլէրին պազըսընընն տաիրը իւզէրինէ, պիւրմէք խոթիֆիքլէրի խուսուսուն լէյհինտէ, վէ պազըսընտա ալէյհինտէ խպարէլէր եազարագ անլէրի

եայտան պիրէը պիրէր ֆըրլամթըզտան սօնրա, արամադա կիսէրլէր խոր, վէ իւք թէսաոիւֆ էյլէմիքլէրի օգուն սա֊փընտա նէ եազըլը պուլուրլար իսէ, օնա կէօրէ հարաքէթ էտէրլէր խոր։ Տէմիք հաճէթ ատլըլ տիր քի, պու՝ զուրա֊նըն պիր նէվի տիր։

Ղախատէն, թիւթիւն եախօտ տիւման տախի խոպէր վէրէպիլիր։ Պու ուսուլա միւրաճաաթ էտէնլէր, ախէշէ եէմին, վէ եա խաշխաշ թօխտումա ամարլար խոր վէ հա֊սըլ օլան տիւմանըն գօյուլուզու եա աչըզլըզընա, վէ եա֊խօտ, հարէքէթինին չու եա պու թարաֆա օլտուղունա կէօրէ՝ ուղուր եա ուղուրսուզլուգ խոթինթաճ էտէրլէր խոր։ Պու նէվ ֆալճըլըգտա, պախուտուս, իհրապ էտիլէն գուր֊պանլարըն տիւմանընա չօգ էհէմմիյէթ վէ մանա վէրիրլէր խոր։ Տիւման փէք գօյու օլմայըպ տա, տաղա եա ոօյա էյիլմէյէրէք ոօզլուս ամուտի չըզար խոխյակ, էյիյէ ալամէթ տայըլըր խոր։

Պիլլօր ֆալճըլըգը եա պագըմճըլըգը տա վար։ Պուն֊տա, պագըմճը՝ պիր տուրու պիլլօր փարչասը, եախօտ, միւճէվհէրլաթտան տայըլան պիր թաշ խոթիմալ էտէր խոր. էն մադպուզը պէզտաի (Beryl) ասնիլէն ճէվհէր խոր։ Մէր֊գում պու թաշը պիր օղլանըն եա պիր պագիրէնին էլինէ վէրիր խոր, վէ անլէր պունա տիզպամթէ պագարըգլարընտա, պիլինմէնի արզու օլունան չէյի, եախօտ անըն եազը իլէ պէյանընը, վէ եա տա օլ խուտուսը խատէր վէրիճէք օլան բուհը անըն իչինատ էկօրիւրլէր խոր։ Պունտան 5–10 ա֊նէ էվվէլ պու թարաֆտա խոյըճա տիզպամթ վէ չէօհրէթի քէսապ էթմիչ օլան բրիլիագ պագըմճըլըգը պունա վէճք եազըն կէլիր։ Սու պագըմճըլըգը տա պու նէվիէն տիր։

Ալտպլար մէյտանտա օլմայան պիր քիմսէնին սուբէ֊թինի, վէ եախօտ անըն նէ հարաքէթտէ պուլունտուղունը անլամագ իսթէմիքլէրինտէ՝ սույա, եա այինէյէ պագարլար խոր։

Պու եագըն ակնելերտե, էաքլէլէլ պիր ակ տէյնէք պա-
զըմճըլըղը զամմ օլուհնաու։ Պագըմճընըն էլինտէ մատնո-
տէն, վէ եալնօա տահա մազպուլու, ֆընտըղ ալամճընատն
ուճու չամթալ պիր տէյնէք օլուսպ՝ ինանըլըր խալ քի, օ զամթ
պու տէյնէյին մարիֆէթինէ, նէր ալթընտա նէլէտէ մատնն
եա տու պուլուհնաուզունու, վէ համթա օլ տու, հանկը թա-
րաֆտան կէլիպ հանկը թարաֆա կիմսէյինի խատըր վէրէ-
պիլիր խմիչ։ Օզուճուչ տայըլանըլարտան պիրի պու խատխա-
յա ինանանըլար պուլուհնաու։ Տէօնէն մատա, զըմըլտայան
խաքէմէէ, մէտմէր ուտուլու, վէ ըտիֆրիչուհիզի խամէլէյինէ
մատրուֆ օլան պագըմճըլըղ տաճի չօղճա պու տարըն պէր-
կիւզարլարը օլուսպ՝ կէօրիւնմիւչինէ կէօրէ, տար իլէ պէրա-
պէր քէնտիլէր տէ զահիլ օլաճապլար տըր։

Պունլարըն տայքի էնճամը հօզ, վէ թատտա իլէ
պիմմէզ։ Բիմի զահիպ անլատապ իչիւն ֆիւլան տայըտա
օլան նօհուտլարա միւրաճաաթ էտէր։ Բիմի, քիմսապ ը
Մուզատտէհ բատթ կէլէ աչարապ, վէ փարմաղընը բատթ
կէլէ պիր այէթ իւզէրինէ գօյարապ, քէնտի մազատա եա
թալէյինի անտէն հիւքմ էթմէյէ գալգըշըր, քիմսէ, պունլա-
րա գանտաթ էթմէյիպ, պագըճը համիյլի միւտէմմա ալ-
տատըճըլարա միւրաճաաթ էտէր։

Չէլէ բուչալարա կէլինինճէ, պիլմէմ նէ տէյլիմ։ Գա-
խալ քէչի էթմէք մագսատինէ խոթխոթալ օլաճանն ուտուլլար-
տա, պու էն գատիմ, էն վահի, վէ էն չօգ միւտտէթ սիւ-
րէնի օլուսպ՝ ատէմլէր թա խալթխատատէն պէրու, միւսթագ-
պէլ՝ բուչա վահըթատըյլէ ինտանա քէչի օլաճուր տէյու խ-
նամընշլար տըր։ Գատիմ նուհանլիլէրին խթխգատը պու խ-
տի քի, բուչալար իլահլարըն վիրի Զէվա թարաֆընտան ին-
տանըլարա թէպլիղ էտիլէն իլհամաթ տըր։ Վէ Պագէլիլէր
վէ Մըսրիլէր կիսպի էն էաքի միլլէթլէր տէ բուչայա օ տէ-
րէճէ էհէմմիյէթ վէրիրլէր խալ քի, մէհաբինն ապատընտա,
միատիշահլարըն բուչալարընը թապիր էթմէք խըզմէթինէ

մի-քելլեֆի պէս ուղիմա ընճիւմէնի պուլունտուրուլար լա-մի։ Նոքի Օսմալըլար վէ Ռումլար պէս մուհիմմ մէսէլէտէն տօլայը, իլահլարըն ֆի-քրինի անլամազ խոթէմի-քլէրինտէ, օլ իլահըն մապէմինէ կիտիպ՝ լազըմ կէլէն գուրպան վէ թազա-միմլէլէրի տըզ էթմի-քտէն սօնրա, կիճէ օլատա եաթար-լար իսի-քի, անլամազա տըզու էթմի-քլէրի խուտուս քէն-միլէրէ բուլա վասըթասըլմէ քէչֆ օլունա։

Բուլա ֆալճըլարընըն սայըսը հատա ու հիսապա կէլ-մէզ։ Շիմտի պիւէ հէր էվտէ ապալի պիր իքի թանէ էք-սի-ք օլմազ։ Ենէթէր քի, հէր խանէտէ տիննի 40–50-մի կէչ-միչ պիր գարը պուլունսուն։

Բուլաթարա վէրիլէն էհէմմիյէթլի պէօյի-ք ակպէպի՝ եուսուֆին, Ֆիրօնուն վէ Նաբուգոթոնոսորուն բուլաթարը կիպի խարիզ իւլ ատէ բուլաթարը, հէր նէվի ատի բուլայա նուամունէ թուպմազ, վէ պիր տէ, պազը բուլաթարընն սօնրա-տան գահաթ էտէն վազատաթա բաթթ կէլէ օլան միլթա-պազաթընը՝ պահաէ կիպի թանըմազ խաթասը օլտուղունը անուաթմամազ կէրէ-կ տիր։

Պազըմճըլըգլարընն վէ-ք էսքի, վէ տիւնեանընն պազը սէմթլէրինտէ հալա տէվամ էթմէ-քտէ օլան պիր պէօյի-ք տազը տահա վար աբը քի, պու աբըտտա անընն հազգընտա տահի պիր գաչ սէօզ սէօյլէմէզտէն կէչմէյէլիմ։ Տէմէ-ք խաթէմի-մի եըլտըզ ֆալճըլըգը, եախօտ միւնէճճիմլի-ք տիր։

Եըլտըզ ֆալճըլըգը եախօտ ՄԻՒՆԷՃՃԻՄԼԻՒ, (astro-logy) եըլտըզլարընն վէ սէյիարէլէրին մէվզիի վէ հիյէթին-տէն ինսանընն գատեր վէ նասիպինի խաապէր վէրմէ-ք խա-միտտընտա պուլունան պիր ֆէննի տիր։

Պունուն վէ-ք էսքի օտաճազը թապիաթ ը մասլահաթ-տան տըր։ Սահմէթէր թա իւք կիւնտէն պէրու, Գամէրին (ճեղր ու մէտաէ) վէ պահատուս Շէմսին հայաթ մէսէլէ-սինտէ տիւնեա իւզէրինէ պէօյի-ք թէէսիւրաթը օլտուղունու կէօրահի-քլէրինտէն, պունատան, թապիի պիր եօղ իւլէ խաթին-

թաճ էյլէսիլէը քի, սէյեարէլէրին վէ եըլտըզլարըն տախի ահվալ ը ինսան իւզէրինէ ադիմ թէէսիւրաթը օլսա կէրէք տիր։ Անլէրին, էճտատ ը սէմաւիյէյէ ճանըը նէմոնէլէը նատըարըյէ պադմալարը տախի պուռ ֆիքրէ թադվիյէթ վէրիր խոլ։ Ալրխաթօռէլ պէօյլէ թաւիմ վէ թահրիր էյլէմիչ խոլ։

Եէհուատիլէը Պաոպէլ էսարէթինտէն ոօնրա պուռնուն վիէչինէ չօդ տիւշմիւլէը. վէ քրիսթիանլըզըն պուհուրունտան ոօնրաքը ասրլարտա տախի, պախուսուս պուբունը վուսթատա, վէ տահա պիյատէ 16ճը ասրտա, վաղթըն մէչահիրինտէն վէ ուլէմասընտան նիչէլէր պուռնա ինանմադտա պուլունտուլար։ Դարդի միլլէթիէը ասասընտա պուռնուն հիւքմ ու իդթիդարը չիմալ սայքի պիւսպիւթիւն կէչմիչ խոտ տէ, Շարդ էհալիսի ասասընտա պէօյլէ տէյիլ տիր։

Միւնէֆճիմլէր, ուֆուզատըն չէմալի վէ ճէնուպի նօզ-թալասընտան կէչէն ալթը տախրէ ը ադիմէ վասըթասըյլէ, պիւթիւն կէօք քիւրսիսինի (պարիսուզ ասլիմի կիսի) օն իքի միւսաւի զըմադաա թադսիմ էտիպ՝ պուռնուն հէր պիրինէ պիր հի, եախօտ խանի խամինի վէրիրլէը խոտ, մէզքիւր թադսիմ խանթիալը եէրլէրինտէ պադիմ ֆարզ օլունտուզ-զունտան, սէմանըն հէր պիր եըլտըզը,— Սյ վէ կիւնէչ վէ սէյեարէլէր տախի, 24 սաաթ զարֆընտա պուռ 12 խանէլէրին հէր պիրինտէն կէչէրլէր խոտ։ Սէմաատա Շէյմանն պուռ-լունտուզուռ եէր պիրինճի խանէնին խալթխտասը իթիպար օ-լունուր խոտ. եանի, կիւնէչ տատահլայըն տօզար իքէն պիրինճի խանէ պաշլայըպ, անտէն իքի սաաթ, վէ եախօտ սէմանըն 30 տէրէճէ զարպա տօզրուռ տէօմիմէնինէն ոօնրա իքինճի խանէ, վէ իքի սաաթ տահա ոօնրա իւչիւնճիւ խանէ, վէ պէօյլէճէ, տախմա չարպա տօզրուռ տէվամ էտէրէք հէր 30ար տէրէճէ էօթէտէ տէօրախունճիւ, պէչինճի, ալթընճը վէ տախրէ խանէլէր կէչիրլէր խոտ. չէօյլէքի, կիւնէչ պաթար իքէն չարպի ուֆուզատան եէմինճի խանէ, վէ եարը կիճէտէ տախի օնունճուռ խանէ կէօրիւնմէյէ պաշլար։

Մէկքիւր օն իքի խանէլէրուէն հէր պիրինին այրը այրը մանալարը վար իսի։ Պիրինճի խանէ՝ էօմիւր խանէսի, իքինճիսի սերվէթ, իւչիւնճիւսիւ պիրատէրլէր, տէօրտիւնճիւսիւ վալիտէյն խանէսի, պէշինճիսի էվլատ, ալթընճըսը սըհհէթ, եէտինճիսի թէզէվվիւճ խանէսի, սէքիզինճիսի էօլիւմ, տօղուզունճուսուս մէզհէպ, օնունճուսուս ըիւթպէ, վէ վայէ խանէսի, օն պիրինճիսի տօսմալար, վէ օն իքինճիսի տիւշմէնլէր խանէսի տիր։ Պունլարտա՝ պիրինճիսի վէ օնունճուսուս, եանի կիւնէչլին պուլունտուղու, վէ 90 տէրէճէ անըն ղարպընա տիւշէն թագսիմ՝ էն գուվվէթլի վէ եախօտ էն ուղուրլու խանէլէր սայըլըրլար իսի։ Սյ, կիւնէչ վէ սէյեարէլէր պու օն իքի խանէլէրին սահիպլէրի սայըլըր իսի։ Ութարըտ, (mercury) Զէօհրէ, (venus) Մէրիխ, (Mars) Միւշթէրի, (Jupeter) վէ Զօհալ (Saturn) նաման պէշ սէյեարէլէրտէն հէր պիրինին իքիշէր խանէսի վար իսի. Շէմս իլէ Գամէրին խոէ, պիրեր շաշմազ վէ տէյիշիլմէզ խանէլէրի օլուպ՝ չէմսինքի Էոէտ (Արեան) պիւրճիւնիւն պուլունտուղու թագսիմ, վէ գամէրինքի տէ, Սէրաթան (ենկէճ) պիւրճիւնիւն պուլունտուղու խանէ իսի։

Պիր եըլտըզ ֆալճըսը, պիր վազաանըն մանասընը թայրն էտէպիլմէք իչիւն հիսապա ալաճաղը չօզ խուսուսուսլար օլուպ՝ պունլարտան պաշլըճասը, օլ վազաանըն հանկը խանէյէ թէսատուֆ էթմէյինի, վէ օլ վազըթտա օլ խանէնին ամիրի նա սահիպի հանկը եըլտըզ (սէյեարէ) օլտուղուսուս, վէ պիրտէ, օլ վազըթտա պիւրճէրլին եախօտ սէյեարէրլէրին պիր պիրինէ նիսպէթլէ պուլունտուզըլըը մէզմէյի անլամագ իսի։ Շու սօնրաքի, եանի մէզմէյ խուսուսուս, ապաըրընտաքի տէրէճէլէրին ատէտինտէն թայրն օլունմագ իւզրէ, պէշ նէվ իթիպար օլունուր իսի. եանի, 60, 90, 120, 180 վէ 0 տէրէճէ։ Պունլարտա 90 իլէ 180 տէրէճէ ուղուրսուզ սայըլըր իսի. պիր աքս, 60 իլէ 120 տէրէճէ ապաըզ՝ ուղուրլու վէ մագպուլ թանըլըր իսի. Իպթիլան խոէ, եանի

տէրէճէ ֆալրէը սըֆըը օլարագ պիր ատատա պուլունմալա-
ըը, էյի ետ քէօթու հիչ պիրինէ ալամէթ կէօրէմիյէճիպ՝
ֆալըն նէթիճէնի ալկէը խուսուսլար իլէ հիսապ օլունուր
խոր։ Սէյեարէլէրին եախօտ պիւրճլէրին թէկնիրինէ կէլի-
նինճէ, պուննարա վէք ֆարգլը խատոյէթ վէ գաւվէթ
համլ օլունուր խոր։ Ջօհալ եըլտըզը կիւնէչտէն էն իրագ
օտուզու իչիւն թաալիմէը ոզուգ սայըըը խոր։ Միւչթէ-
րի վէ Ջէօհրէ վէ Գամէր խոչ, միւթէակիլ վէ ուղուրլու թա-
նըըը խոր։ Շէմսին վէ Ուֆաղըըն թէէնիսաթը հալ ու
քէյֆիյէթէ կէօրէ թէզայիւր էտէր խոր։ Պիլֆարզ, էյէր
պիր վագաա, կիւնէչլին քէնոի ատ խանէնի օլան էչէա
պիւրճիւնաճ պուլունուսուզու վագթա թէսատիւֆ էտէրոճ իւ-
մի, չօզ էյի վէ ուղուրլու սայըըը խոր։ Մէրիի իլէ Ջօ-
հալա տամամ էն գօրգուզու նազար իլէ պագըըը խոր։ Պիլ-
ի պիր վագաա վուզուխնաճ, պիլֆարզ, պիր պէօյիւք ֆա-
միլիատան պիրինէ պիր չօճուգ տօզատուզունուա, անիոճ
միւնէճճիմէ սիւրատաաթ օլունուր խոր, վէ մէրգուսա,
մէգքիւր խուսուսաաթը, հանի վագաանըն հանկը խանէյէ
թէսատիւֆ էյլէխիյի, օլ խանէնին սահիպինին մանատը եա
պուվվէթի նէ օլատուզու վէ օլ վագըթտա պիւրճլէրին նէք-
տիկէրինէ նիսպէթլէ մէվգիլէրի կիպի խուսուսաաթը հիսապա
ալատագ՝ պիր խայը քիտաըա գարալատըգտան տօնրա, չը-
գան նէթիճէյի պիլմիրիը խոր։ Պէօյլէճէ, կէրէք հիյն ի թէ-
վէլլիւսատ, վէ կէրէք թէզէվվիւճ կիպի էօմրիւն տիկէր
մուհիմմ վագաալարընատա եըլտըզ ֆալճըլարընա միւրաճաա-
աթ օլունուր խոր։ Թէվէլլիւա վէ էօլիւմ, վէ ֆուրթունա
վէ զէկիյէ կիպի վագաալարըն թամամ վագթընը իզէտէն գա-
բարատագ լինաոնըն էլինաճ օմատարընատան, անէր ուղուր-
լու վագթա թէսատիւֆ էթմէնի տէյուս միւնէճճիմէ պիր չա-
րէ պուլունամագ խոր. լագինի սէյետամէ, վէ ախզ ու լիթա
վէ մուհարէպէ վէ թէզէվվիւճ կիպի վագաալարըն վագթընը
թամլին էթմէկ էգսէրիյէ լինաոնըն հիւգմիւնաճ օտուզունա-

ատան, մխանիճմիէբատէն անլայատագ՝ անլէըլի էն ուզուլլու վէ էն խայլը սայլեան վագըթլատտա իճրա էտէպիլիր։ Տէ-նիլիյօր ք՛ի, մէղքիւր եըլտըզ ֆալճըլատընտան սայլեան Գարատան՝ Լաթիէլի աէվմէտիյի իչիւն անըն թէվէլլիւտիւ կիւնիւնիւ ատչէչտիրտի ք՛ի, ֆալըն նէթիճէսի ուզուրատուզ էըզըլըն։

Տիւնիատնըն խաթխատատընատան պէրու Մխանիճմիլիյէ օղ ատրկճ էհէմմիյէթ վէ իթթիֆատ վէրիլմիշ խտի ք՛ի, հիւքիւմէթ տաիրէտնտատ պաշ մէմուրիյէթլէրտէն պիրի պու խտի։ Դանիէլ քիթապընատա օղուչօրուզ ք՛ի, Նապուգոթոնոսոր չօղ մէշհուր բուչայը կէօրթիւլիւնտատ, Պապէլին ճիւմլէ ուլէմատ-ընը, վէ սիհրպազլարընը, վէ պիւյիւճիւլէրինի, վէ մխիւ-նիճճմիլէրինի չաղըրթտը։ Պունատան 3–4 ճիւզ սէնէ էվվէլ Իչրօսանըն սայքի ճիւմլէ քրիսթիան հիւքիւմէթլէրի հէման օ հալատ խտիլէր։ Վէ էլ եէվմ Ասիանըն չօղ հիւքմատլատ-ըը պու խթիդատ վէ ուսուլատա տըր։

Հէր նէվի պագըմճըլարըն արզուսի վէ կիւլիւնճէք իչլէրի օլտուդու կիպի, եըլտըզ ֆալճըլարընըն քի տէ էքսիք օլմամըչ տըր։ Հէր ատրտա, պունլարըն պիր պէլլի խտիսատ՝ ֆիւլան ունէ սիւնիատնըն ատնու կէլէճէք տիր՝ տէմէլլէրի օլմուչ տըր։ Պու խատատա իչիւն Թանրն էթտիքլէրի պիր Թարիխ 1186 օլուպ՝ տիւնիատմըզ, չիւքիւր օ կէչիտի սէլամէթ իւզրէ կէչտի։ Պիր միւտատէթ սօնրա, Սթօֆլէր խամինատ պիր եըլտըզ ֆալճըտը իւտն էյլէտի ք՛ի, տիւնիա 1524 Թարիխինատ տու Թուֆանը իւէ Թէլէֆ օլամագ տըր, վէ պունա խատաթը տախի պու խտի ք՛ի, օղ սէնէնին փիտը-վար ալընատա իւչ սէյտարէլէր, եանի Մէրիխ վէ Միւշթէրի վէ Զօհալ պուլուգ պիւրճիւնտէ պիրլիքտէ պուլունտաճագլար խտի։ Պու խատաէր էթրաֆտա չատ օլտուս. նիչէլէր գայըգլար վէ գուլլէրէր հազըրլատըգլար, վէ Օրիյէլ (Aurial) նամ պիր պէլլի գաթ տախի Նուհտան կէմիսի կիպի պիր կէմի եափըպ՝ մխիհէյտա պուլունտուրատուս։ Հալ չու ք՛ի, տէնիրէն վագըթ

կէլտի, վէ պաչդա սէնէլէրտէն տէ եաղմուրսուզ կէչտի։

Սօն սէնէլէրտէ միւնէճճիմիլիք վէ ֆալճըլըգ Միւճթէ-միէ ի Ամէրիգաատա էվէյլ էհէմմիյէթ քէսպ էյլէմիչ։ "The Christion Century"տէ պու սէնէ նօ. 7 վէ 13աէ վէրիլէն մալիւմաթա կէօրէ Miss Evangeline Adams նամ պիր գա-ըը՝ միւնէճճիմիլիքտէ չօգ քէսպ ի իչթիհար էյլէմիչ։ Հէր միւրաճաաթ էտէնտէն յա ազէլ 50 տալէր պաըը իսթիչ։ Բէնտինէ միւրաճաաթ էտէնլէր իչինտէ Caruso, (մէչհուր մուղաննի), Mr. Hill, Mr. Bryan (սաղըգ խարիճիյէ նա-ղըըը), Mr. Weeks սաղըգ հարպիյէ նազըըը, Pierpont Morgan (մէչհուր պանքէր) Edward VII (Ինգիլիզ փատի-շահը) պուլունմուշ։ Շիմտիյէտէք 100,000աէն պիյատէ քիմսէ իչիւն եըլտըզ ֆալը աչմըշ։ Բէզալիք Շիկագօատա մէչհուր պիր միւնէճճիմին 100 գատար էն պէյլի թիւճճա-բան վէ գումիտանիա տիրէքթօրլըընտան միւշթէրիսի օ-լուսլ՝ պուննլարըն հէր պիրի մագթու սէնէվի 1000էր տալէր վէրիր, վէ խոթէլճիլէրի վապըթ ֆալճը վասըթասըյլէ եըլ-տըղլարըն պուրճունըն խոապէլինի պաըրլար իսթիչ։ Ամէրի-գատա American Society of Magiciansըն րէիս վէքիլի John Mullhollandին պէյանընա կէօրէ, Ամէրիգատա էլ եէվմ միւնէճճիմիլիք վէ էնվա ի ֆալճըլըգ իլէ մէչղուլ օլան 100,000 գատար քիմսէ պուլունուսլ՝ պուննլարըն սէնէվի ի-թատը 125,000,000 տալէր իսթիչ. սաղթ Նիւ Եօրք չէհրի պու մագսատէ սէնէվի 25,000,000 տալէր սարֆ էտէր իսթիչ։

Եըլտըզլար մարիֆէթիյլէ զահիլի պուլմագ իչիւն պուն-լարըն մունթազամ գանունլարը վար խոլ։ Ինգիլիզէրըալը Բօպէրթ Ֆլըտ նամ պիր միւնէճճիմ՝ խըրսըզը պուլմագ ի-չիւն ամբատէքի գահտէյի զիքր էտիյօր. եանի, էյէր Ուէթա-ըըտ եըլտըզը օլ վագըթտա Ապրէպ պիւրճիւնտէ պուլու-նուր իսէ, օլ տէմ խըրսըզ Թաա (տաղ) պաշլը պիրի օլուր։ Էյէր սէմանըն ալթընճը խանէհինին տահիպի իքինճի խանէ-

ոէ պուլունուը խսէ, օլոէմ խըրսըզ ֆամիլիա տախլինաէ օլմուշ օլուր։ Պիր ազ էվվել վիլքըի կէչմիշ օլան Գարաման միւնէճճիմին իչմալերի ոէֆա պէ ոէֆա պօշա միւշոիւքտէն սօնկրա, էնճամ քէնտինին 1755 ոէ էօլէճէյինի իլան էյլէ-սի, վէ բիվայէթէ կէօրէ, մէզքիւր վազըթ կէլմիյինաէ, պու ֆալ տախի պօշա միւշմէսին ոէյու պիր չէյ եէմէյերէք աճ-լըզտան էօմիէքլիյի իհթիյար էյլէսի։ Օն իւչիւնճիւ Լուի-նին տօղտուղու հէնկեամտա (1601տէ), մուհթասըլընտաքի օտատա պիր եըլտըզ ֆալճըսը պուլունտուրուլտու քի, պու զաթըն մուսթաղպիլի նէ օլաճաղընը օլ սաաթըն պիւրճէ-բինաէն հիսապ էոէ, վէ էյլէսի։ Միւշարիէյհին թէվէյիւլտ սաաթը միզան պիւրճիճինիւն չարզտան թուլու էյլէտիյի վազթա թէսաուիւֆ էյլէմիյինաէն, պու տօղան զաթ միզան կիպի տօղրու օլաճաղ տըր ոէյու անա՝ Ամիլ Լուի թէամիյէ օլունտու։ Պուհնարտան պաղըլարը վէհ ուսթա օլարաք՝ մէհքիւք վէ պէյհիսիզ թասիրաթ իլէ ճահիլ խալզը ուզուն միւտտէթ ալտատապիլմիշլեր տիր։ Պաղըլարընըն տա, քէնտի քէնաըտ վէ հիսապլարընա իհթիմատլարը չօք օլտու-զունտան, պիլքիւ սէպէպի էոէն պաղըլարը միսիլլիւ, քէնտի տիլլերի իլէ թուհթուլտուլար։

Բ. Սինո

Իթիգատաթ ը պաթըլընին իքնճի պէօյիւք պիր մէնպաը տա սիհրի ինանմագ տըր։

Սիհր ոէյէրէք էլ չափուզլուզու իլէ, եախօտ, սէյիր-ճինին ֆալզընտա օլմատըը թաղրիմտան օլան ալաթլար վասըթասըյլէ նճրա էսիլէն աճիպ վէ զէրիպ ամէլլերի ան-

---

Այնթապճա մարուֆ Սբրահամ պապա՝ փէք զէքի պիր միւնէճճիմ իսոէ։ Եիւքաէք տախրէտէն պէլլի միւրիտլերի վար իսոէ, պու միւրիտլերտէն պիրի մահրէմանէ պանա տէտի քի, Սբրահամ պապակէլտիքտէն սօնրա Ցա.ա նէ լուզում գալըր։

Զ. Պ.

լաթմագ խոթէմէզիվ։ Պաէնա տահա պիյատէ էլ չափուգ-լուզը, հօգագապալըգ, վէ եախօտ կէօզ պայըճըլըգ թէամիյէ օլաէնուբ։ Պաէնալատան նիչէկլէրինին կէօրէնչլինիվ վար-մըը. վէ անլէը հէր նէ գատար ածայըգ տա կէօրիւնմէյէը, կէօզ պայըճը քէնտիսի, անլէրին մալիքիվ օլտուգտաէնուբ, վէ պէտէյի վէրիլմիյի հալտէ հէր խոթէյէնէ էօչլէմմէյէ հա-զըը պուլաէնտուգտաէնուբ թագլիր էյմէքտաք պուլաէնուբ։ Հազրէթ ի Մուհամմէտ կիւնիհտաէ, անլէն միւճահիտլէրինին կէօյա պօչա տիւշմանլըգ մազհարինտան նաչի անլէրիվ միւ-սապագալմա չըգըչան Մըսըր սահհարալարընըն կէմիքլէրին չօգճա պուբ գապիլտաէն օլսա կէրէք տիր. չինտի պիլտիրմիվէ կէօրէ, էժատը, գան վէ գուրտարտը քէյֆիյէթինտաէ գահիրէն մուվաֆֆագիյէթ կէօսթէրիյորլար իսէ տա, անտէն ճանրաքիլէրտաէ, հանի՝ թամամըճըգ տիր տինիյի, հայ-վանալարը թէյէֆի, չըգսան, տիրէչ գարըչըգ տօլուբ, չէքիլիվէ, գարանլըգ վէ իլգ տօղուբչալարընն գըրգընը մատտէյէրինտաէ պիր չէյ էտէմէյէճէգսինի պաշչա պաշչալարընըն ալէթինէ տիւշ-տիւրէը։ Իմամ տիհր աէմէքլէ պուբ գապիլտաէն օլան մալիւ-ֆէթիյէրի անլամմագ նիյէթինտաէ տէյինիվ, իյլա, տիհր տէ-յէրէք՝ օլ հալիյէրի անլամմագ խոթէյօղուգ քի, անտէ ատէմ-լէը պիր նէյթիճէ մէյստանէ էյմիրմէք իչինի, օլ նէյթիճէյէ տօղրուբ քէնտիյէրտաէ պիր տիւրիւճ սէյէպ ալագաը պուբ-լունմայան վաճիպտալարա մ'իւրտաճատի էտիյէը, վէ ինտա-նըրտալ քի, քիմսէնէնին անլայամատըգը վէ թէֆսիր էտէմէ-տինի պիր հօճ իյէ, էտանի տիհր իյէ, արզուբ օլունան օլ խուբ-սուբ վիճտուբ պուբուբ։ Պաշգա թագլիր իյէ իֆտատէ էտէ-լիմ.—ալագատըգ վէ անլայըճըլմագ պիր սուբյէթտէ մէյստանա նէյթիճէյէը կէմիրէպիլիրիյէը տէյուբ ինանմագ պաթըլըգընա տիհր տէյօղուբ։

Գատիմագ, ալէմ ի ճիհանիհինին գանունն վէ գատէյէ-լինին փէք ճիւճի անլայըճըլագը վագթլարտա, վագտալարը օլուբ օլմագ՝ տէպէպլէրէ համլ էմմէք, վէ ատալարընտա հիչ

պիր իրիսպաթ եա միւնաասէպէմ կէօրիւնմէյէն ալայիմին սէպէպ վէ նէմիճէ ալապաընաա պուլունաուգլարընա ինա-նըպ ինանմըյըմագ էլպէթտէ կիւճ օլմագ իտի։ Պիր ֆարզ, գաամիմ Յիհնիգէլիլէր հագգընաա նագլ օլունույօր քի, պիր գըլըճ եարաընա չիֆա վէրմէք, եախուտ անը սագալթմագ իչիւն, օլ եարայը հասըլ էթմիչ օլան գըլըճա մէրհէմ ոիւ-բէրլէր իտիչ։ Պունա պէնքի կիւվէյսին. ֆիլ վագի տէ կիւ-լիւնէճէք պիր իրիսպաա տըր, չիւնքի, պէրիտէքի գըլըճա ոիւրիւչէն մէրհէմին՝ էօթէտէքի եարայա նէ՞ ալագաատը վար տըր։ Շիմտի տաիսի, պիրինի ագրէպ սանճաըգընտա, էթ-բաֆտաքիլէրին իլք ոիւաալը պուռ օլուր, օլ ագրէպ պուլու-նուպ էօլտիւրիւլմի՞ մի. կէօյա, ս սագ գալըպ՝ հարէքէթ էթտիքճէ, ագրը սա վիւճիւտաէ էօյլէ հարաքէթ էտէր իւ-միչ։ Պաթըլըգ ճիհէթտիլ պուռ իրիսպաատըն Յիհնիգէլիլէրին-քինտէն ֆարգը նէ՞ տիր։ Պաւ գաապիլտէն տիր եագընտա տաւյտաւգաւմ չաւ իլաճ տաիսի. նաիի, պիրինի պիր քէօփէք ըսրըգը իտի, օլ քէօփէքին իրիւյիւնտէն պիր մըգտար էլտէ էաէրէք եագընտ սա քիւլիւնիւ օլ եարա իւզէրինէ գօյտճագ օլուր իտէն, չար չոփաւգ էլլի օլուր իտիչ։

Գաամիլէրին իրէպագէթինին իտայլըգը պէօյլէ ագլա ոըղտագ վաագըթտար իլէ օլուաը՝ հէմտո հէմտո սիհրէ եագ-լաչըր իտի։ Նէզատաաթչին պաղը գըտմըրը պաղը էմրտագա տէվա օլտուգաւ իչիւն, տիւչիւնտիւէր քի, հայվան նէպա-լա ֆաիզ օլտուգճա, հայվանաթ վիւճիւտունին պաղը գըտմըրը տահա միւէյյիր իլտճ, վէ էն մագպուլ ագալարը իտի, չարէտիգ տէրտիլիբ տէվա օլմագ կէրէք տիր։ Պաւ սէ-պէպտէն, տաապի չօճաւգլարըն, վէ կէնճ պագքիրէչլէրին գտն-լարը ճիւգտամ իլլէթինին պիրէ տագալտըր տէյյաւ գտնն օլուն-տաւ, վէ նիւրէք վիւճիւտաէ հայաթըն գէմպէրէյի կիւպի օլ-տաւգտաննտո, չօգ տէրտիլիբին տէվատը նիւրէք տիր կիւպի տիւչիւնտիւլմէ։ Տօնուգ եաղընըն պաղը եարայտրտա ֆաի-տէպի օլտուգաւ, պտ թէճրիպէ անկաչըրմտսը իւզէրինէ, ին-

ամանքն իչ եաղըսընատա ատհա պիչատէ չիֆտապախշ գուվվէթ օլմալը տըր տէյու լինանըլտը։

Շիւրքէթ ի պէչէրիչէնին իւք վագըթլարընատա էրքէքլէր ղավղա իւէ մեշղուլ օլտուղլարընատան, հէքիմիւք իչի գարըլարա, խուտուա՝ գօճա գարըլարա գալմըչ խալ։ Ինվա ի էմբազա լաղըմ կէլէն իւտճլարը պուլուտ հապըրլամագ անէլէրին ուճուր ը պէյթիչէնինէն պիրի կիսի կէօղէվիւր իւալ։ Վի պիր միւսինճէ գարը էնվա ի քէօքլէր վի գապուգլար վի թօխտումլար վի չիչէք եախօտ եաւրտագլար թօփտաչլըգ՝ անղէրի գայնաթմագ իչիւն, իւտճ գաղանըընին պաչընատ կէչէվիչինատ, հէր քէս մէրգուճմէչ թէհայիւր, հէմտէ տէհճէթ իւէ պագարըտար խալ, չիւնքի անղէրին էնվա ի էմբատա տէվա օւտուղունա իթթիմատ էթտիքտէն պաչգա, անղէրին մարիֆէթթիչէ մէչտանտատ օլմայան պիրինի պիր պէտայա օղրաթմագ, եա գախպի պուրմագ վի եա, ֆիւան քիմսէյի հուզուրա ճէկտ էթմէք կիսի, սիհր եօղտու հէր խաթէչիւինի էտէպիչիր տէյու լինանըրըտար խալ։ Տօքթօր Լիվինկըսթընըն պիւտիրտիչինէ կէօրէ, հատա, ճէնուտ ի Աֆրիգանընն օրթա սէմթէրինին տահաւխի լինանըյօրտար քի, մուխթէլիֆ էճզագտար վի տուխթուխուէր խաթիմատըչէ եաղմուր վի ֆուրթուճունա կէթիրտիչէ պիրիր,—պիր թարըտա մահուտուտար եա մահուտուտուգ գըրընատիչիր,—հապըր տա եա գախտաթ օյան պիր քիմսէյէ պէրէքէթ եա պէտա կէթիրտիչէ պիրիր, վի եախօտ գախտ քէչի օյուճուտ պիւտիրիչիր։ Պու սէպէպտէն, օղ սէմթուտ քեահինի օյան քէս, հէմ րէխս ի ըուհանի, հէմ հէքիմ վի հէմ պագըմճը տըր։ Պու մագսատ խաթիմատ էյէտուքէրէր իւէճտար վի սիւմպուէր, եախուտա քէօմիւրիւճ, պուտան եիւրէչի, եըրան տէրիսի վի քէմիչի, վի օճա ինէքէրէրին պագըրսագընատան չըգարըրան պիր նէվ թիւչիւճ թաշ, վի ճինա ճինա քէօքլէր տիր։ Տօքթօր Լիվինկոթընն սէյօր քի, պու քեահինէչտուէն, վի եախօտ եաղմուր հէքիմէրինէն պիրինի, քէնտի խուսուսը հապըրնատա չիւտահէ կէօսթէ-

ըիպ տէ , իւաճ եա թիւթիւն կլիպի չէյլեր եազմաւրուն կէլիպ կէլմէմիսինե թէէսիր էտէմէպ տէյէճէք օլսան , մերպուամ տէր-հալ չանթասընտան պիր քէօք էրզարըպ տէօյէր թօզ էտէր , վէ պիր պրսմընը սուայ գարըշարըպ պիր գօյունա իչիրիր , վէ զավալըը գօյունու պիր ըսթասըմօ թուրթուզ՝ պիր գաչ տապիպէ զարփընտա էօլիւր . թօզուն պապի պրսմընը տա ա-թէչէ աթըպ պուլութիւտա տօզրու տիւթիւտու վէյրիր , վէ պիր պաչ կիւն զարփընտա եազմաւր կէլիր (էյպէթտէ պիր եէրէ) : Պունտան մատէ , մէզքիւր եազմաւր Տօզթօզունուն թավսի-յէսինե կէօրէ , հէր քէս , էնվա ի պազա պէյտատատան գուր-թուրմագ իչիւն պիրէէրլինմէ էչչիա էչչիա իւտճար վէ քէօք-էէր թաչըրըտար : Պարպար Ա.Փրիգալըտարըն պու ճէհաւէթինե կիւրէնիէր ատասընտա գօրգարըմ քի , հալա իւզէրիւիկ վէ չապա վէ մավի պօնճուգա վէ մուսգայա ինանանըտար էքսիք տէյիւ տիր :

Իւաճտար , վէ թէրքիպէր վէ տիւթիւտիւէր վէ էմտաըընտան օլան վատըթտար իւէ էորար ը ալէմէ վարը-ֆ օւունտուզու վէ տիկէր խարիգ իւէ տատ նէթիճէէր մէյտանա կէ-թիրիւտիւ իւթիգատ՝ գուբուն ը միւթէվատըթէտ , վէ համթա 18 ինճի տարըն իպպիտատէրինէտէք օւ տէրէճէ իչ-թիհար պուէտուէքի , իւքինճի Միւվէհիթըր Փափա , վէ Ա.պէր-թաս Մայնօս , վէ Րօժէր Պագոն կիպի մէչհուր քիմսէյէր պի-ւէ պունա ինանըգ՝ մուճէպինճ հարատքէթ էթտիքէրինի թարիհս սէօյէյօր :

Օգուստ իւֆիւրմէք , վէ էֆտուն , վէ թրըսըմ վէ մուսգա տէնիէնէր տախ պու նէվատէն՝ եանի , սիհր գապի-ինատէն տիրէր : Ֆիյան սէօզ եա թատիր չու պատար պինե տէֆա թէքրարըտանըր իսէ , մագսէտ հասըտ օւուր , եանի , եհթիճ վար իսէ , պուէտունուր , վէ եախօտ զուրպէթտէ օւան պիրինին կէմէնի միւրատ օւունուր իսէ , կէիր : Ֆիյան տուատը , վէ եախօտ , պիր պիրինէ հիչ պիր բատթ վէ ա-լատատը օւմայան , վէ նիչէ քէրրէ հիչ պիր մանա տախ

մատ օլուհուբ, մուհասպէթի սօղուխմագ համ արթըրմագ իչ-
էլուն թըլըսըմլարա վէ նուսխէլէրէ (մուսպալարա) միւրա-
ճաաթ օլուհուբ, համ էֆսունլու չէրպէթլէր իչէրիսինդէ։ Պէօ-
լէ նազար պէլիչէնիանէն գուրթուլմագ իչուն, հայվան գա-
ֆասընա վարանմատ, եէնի պինալարա ատըլըր, վէ ինսան
վիճիւտիւ օ գատար ատըրըլըդը կէօթիւրմէյինտէն, չապ
վէ իւզէրինդէ վէ համայլէլէր իլէ պու ափէթտէն վիդայէ օ-
լուհուբ։

Գ. Ձինձիհրիճ թէհսիրի։

Իմիպատաթ ը պաթըլէյէ իւչիւնճիւ պէօյիւք պիր մէն-
պա տախի, ահվալ ը ալէմ վէ ինսան իւզէրինէ ճինձիլէրին,
համ, կէօրիւնմէզ լուհլարընն ադամ թէէսսիրի վար խաչինէ
ինանմագլըգ սըր։

Շիրքէթ ի պէչէրիչէնին էն պատա վէ էն ճահիլ տախ-
րէչէրինաէ պիրէ, լուհլարընն վէ ճինձիլէրին վարըլդընա ինա-
նըլմըշ սըր։ Զիւնքի, ինսան քէնտի ֆիքրինին թէրճիման
իմիպիզատընտան, տախմա, կէօրտիւյիւ ալէմէմ վէ թէպէտ-
տիւլաթա սէպէպ ատամըշ, վէ պու սէպէպի մէչյատնատա կէօ-
րէմէհիյի ադրաթատա, անը կէօրիւնմէզ լուհլար թէէսսիրինէ
համլ էյմիշ սիր։ Պիլ ֆարզ, տիւն լահամ վէ տաղլամ օ-
լան պիրի պու կիւն քէչֆիպզ օլուպ՝ համաղա տիւչէր. վէ
համատա, հավա տաքին իչքէն զաֆիլ պիր ֆուրմանընա չըղըպ
ադամ խատաթաթը մուճիպ օլուր։ Պու նէտէ՞ն օլտուճ.
պուհլարընն սէպէպի նէ՞ սիր։ Մատէմ քի, կէօրտիւյիւ համ
պիրտիչի պիր թաղիպ սէպէպ իլէ թէֆսիր էտէմէյօր, կէօ-
րէմիհմէզ դուվվէթլէրէ վէ լուհլարա մուճաճաաթ էտէր։

Թատանհալըլարընն իմիպատընճա, պիր տաէմ զաֆիլ
պուլունուպ տա պիր էօլիւնիւն իտամինի պիլդը էտէրսէ, անըն
լուհուճ կէլիպ պուհաճն տէբուճինինէ կիրէր, վէ ճիկէրինին կէ-
միրիր իտիչ։ Շէհտիտ ատաճընըն սէպէպի պու իտիչ։

Սար ը հազըրտա Տօքթօրլար՝ իլլէթլէր վէ խատթալըգ-
լարընն չօղունուճ միկրոպ թաղիր էյլէտիքլէրի հայվանճըգլար

վերմէյէն ֆիլան ախօղէրվի ախօյէը լսէն, եըրթըճը հայվան-լարըն վէ գէհիրվի ճանվէրվէրվին մաղարրաթըճնուան պուրթու-լուրուն, հիթիք պուլունուբ, վէ պաշխա չօգ մադանտվէը հասըլ օլուբ։

Սիհր նէվվնուէն օլան պաթըլ հիթիպատարըն պիր պէլ-լիճէսի տէ, նազար եախօտա կէօգ ատյմէք անհիվէնէ ինանմագ տըր։

Բույ ի գէմինաէ, էնքի նէնվի հիչ պիր միվէթ օլմամըշ քի, ադ չօգ պու պաթըլ հիթիպատա թէէսիրվի թահթինաէ պու-լունմասըն։ Պու հիթիպատա կէօրէ, քիմինվին ահօզիւ, վէ քի-մինվին կիօզիւ վէնք մուդիրը օլուպ՝ անվէրվին թէէսսիրվինաէն պուրթուլմանըն էսպապընա պադմագ լազըմ կէվիր։ Գա-տիմ Բօմաղը միւվէրսիթիս Փինիկյօսուն րիվայէթինէ կէօրէ, պադը գասիվէրվէրվին կէօգվէրվի էօյէ քէսկին իսիչ քի, զըյա զըյա պադաըգվադը քիմսէնվէրվի ուչուչտուրադվիվը, հաթթա էօյախուբէպիվիրվէր իսիչ։ Փուրթադգուսուն րիվայէթինէ կէօ-րէ, Պօնտոս թադաֆընտա (չիմոնքի Թրապզօն ախթինաէ) սաքին օլան Թիվիսան նամ գադիվէ՝ միւհիմ պիր գուվվէթէ մալիք օլուպ՝ ախօղէրվի, նէֆէսէրվի, եախօտա կէօգվէրվի քիմէ նէթիչվիր իսէ, անվէրվի եախադա ախուչուրիպ էրիտիր ախու-քէտիր իսիչ։ Պէօյէ չէյվէրէ ինանմագ, տէմէք հաճէթ տէ-յիվ տիր քի, ահիռէ ինանմագ տըր. չիւնքի պիր պաշգասընըն ախօվիւ եա կէօվիւ իվվէ անըն նէթիճէսի տիր տէյու ինանը-լան հալտար ադադընուա հիչ պիր ադադա եա միւնասէպէթ եօգ տըր։

Դադալի մէմվէքէթվէրտէ, ահիր գաթիվինաէն օլան պու միսիվիւ հիթիպատաթա բադգէթ չիմոտ, ադյքի հիչ գալմամըշ իքէն, Շարգ էհալիսի ադադընուա տահա ճարի տիր։ Պու մէմվէքէթտէ իքի եվիր պիր քէօյէ կիմսէն, կէօվիւնէ իվք իվիչէն չէյ՝ նազարատան պուրթուլմագ իչիւն խոթխոթալ օլուա-նան վասըթադար տըր։ Նիչէ՝ իվէ էմրագըն տէֆի ի-չիւն հալա տէրվիչէն մըրըմըսընա վէ քեագըսընա հիթի-

իւէ թէֆիսը էտիյօրլար։ Սաճօա ատալըլարըն իթթիֆաք վէ թալիմի պուճուտան պիր ազ ֆարդլը տըր։ Անլէրին ատամլը-նէ կէօրէ, էճտատլարընըն բուհու կէլիսի՝ պաշլարընա եա միտէլերինէ կիւմէքլէ խասթալըգ վէ էօլիւմ հաւասըլ կէ-թիւիր իմիշ։

Գօյմայօասըն վազիընտաքի Անգիլ ատալըլարը հապ-պընտա նագլ օլուճուլյօր քի, տիւրլիւ տիւրլիւ եօլլար գաւ-լանարագ՝ ճինլէրի քէնտի արաալարընտան ատալլարա վէ տէր-եայա գաչըրմազա չալըշըրլար իմիշ։

Փաթատինիալըլար, խասթատաքի ճինլի գաչըրմազ ի-չիւն անըն պաչը ուճուճատա գօյալը պիր տաւսուլ չալարլար իմիշ։

Գալաապարատա, ատգազլարա եաւիմա պէպէքլէր գօրլար իմիշ քի, ճիննլէր անլէրէ կիւլսին, վէ կէճինին գարանլըգը պատըրընտա, էլլէրինտէ գամչը ատգազլարա չըգըգ ճինլէ-րի տէնիզէ գօվարլար իմիշ։

Սիատա, ճիննլէրի էվվէլա քէնտի խանէլէրինտէն ատգազլարա պաչըրըր, վէ ատնրա թօփլար էնտաախթ էտէրէք օրատան տա օրմանլարա իւրքիւտիւրլէր իմիշ։

Մըսըրլըլար վէ Պապէլիւլէր իթթիֆաընճա, իւլէմլէր՝ հավա բուհլարընըն աէրտըն իւ լինտանա կիւմէկի նէթիճէսի օ-լուտ՝ տահհարըն վէ ճինճինին իչի պուճուտրը միճնատիսի հօլլար իւլէ թարտ էտիսի՝ խասթալը գուրթարմազ իմիշ։

Տիւննատանըն մէտէնի եա գայը ի մէտէնի սէմթլէրինտէ պու ֆիքիր վէ իթթիֆատտան քիւլլիյէն խալի պիր եէր պուլամագսընը։ Պուրատա չօգ քէրրէ իչիթտիչիմիզ «ճինն չարխմագ» թաալիրի անըն նէթիճէսի տիր։ Գարըլարըն ունուտուլմագա լայըգ պէտ տուտալարընտան պիրի, «ճին չալասըճա», պուննա տէյալէթ էտէր։ Պիլմէմ նէ սէպէպտէն ճին թէսաւվուբու չօգ քէրրէ, ատ պուլունան մահալլէրէ բուպթ էտիլմիշ տիր։ Ինսիզ վէ գարանլըգ մաղարալարատան գիյատէ, լինսիզ համամլարտան ատգընըլըր, վէ անա տայր

չօգ հիքեայէլէր թէրթիպ էտիլմիշ ոլը։ Հալա, եաչըճա գարըլարտան չօգլար գազանտան եա թավատան սըճապ ոու պօչալմամագ լազըմ կէլտիյի սըրալարտա, էվվէլա «քիչ քիչ» էտէրլէր, օրատա պուլունան «էօմէքլիէրլի» եա էնիքլէրինի սիւրէրլէր քի, խաչլանմասընալար։

Պու միւնասէպէթլէ պիր սիւալ ֆիքրէ կէլիր։ Էֆէնտիմիզին կիւնիւնատ հագիգի մէճնունալար պուլունտուղու կիպի, պու կիւն տաիի պուլունո՞ր մու։ Վէ եախօտ, Էֆէնտիմիզին էյտընտա մէճնուն օլանլար, հագիգաթէն ճինն թէէսիրի թահթինատ մի՞ իտիլէր, եօգ իտ, օլ վագթըն աատմլէրինին զանն ու իթիգատը իգթիզասընտանո մը պու իտ իլէ միւտէմմա օլունտուլար։ Պու սիւալլարա ճէվապ վէրէպիլմէք իչիւն՝ աատմ մահիր պիր Տօքթօր վէ մէչհուր պիր Աատուածաբան օլմալը. պէն պունլարըն նէ պիրի իտ, վէ նէ ատ օլ պիրի։ Անըն իչիւն պու մէսէլէյի անլէրէ թէրք իլէ, քէնտի եօլումուզա տէվամ էտէլիմ։

Բուհլար թէէսիրինէ ինանանլար, ապտէմճէ իտ օլունտուղու վէճհ իտըրլ, իլէ վէ էմրազտան պուչպա, էնվա ի պազա, վէ աֆէնի վէ մուվաֆֆագիյէթինիզիլքլէրի տաիի անլէրէ համլ էտէրլէր իտ։ Պիլ ֆաըզ պիրինին ավա կիտոսպ պօչ տէօնմէսի, վէ եախօտ զարանլըզտա թէօքէզիյիպ սիւչմէսի պունուն իլէ թէֆսիր օլունաւր իտ։

Աատմլէրին կէօրիւնմէզ բուհլար իլէ ալազատար պուլունտուղունա, վէ ինանալար՝ իւլֆէթի էյլէսիքլէրի ճինն-լէրէ իտիֆտիքլէրինի եաիօտըրատիւր օլատուգտարընա իթիզատ օլ տէրէճէ զուվվէթլի իտի քի, գատիմ Բօմա չէրիա-թընատա, պիր քիմսէ քէնտի զօմչուտունուն մահատուտունու սիհր եա պիւչիւ իլէ պիր պաչգա թատլայա նոգլ էթմէսի նիզամ թահթինատ եատագ էտիլմիշ իտի։ Ծագաթ, հիճապ իլէ տէմէյէ մէճպուտուգ քի, ճինննէր մարիֆէթիյլէ չէչիտ չէչիտ սիհրլէր վէ պիւչիւլէր օլատիւր տէյտ, ինանմագտա-զըն էն տէհչէթլի նատմունէլէրի վէ էն վէնիմ նէթիճէլէրի

Բրևոթիյանլըգ ասրընատա, վէ Բրևոթիյան մէմլէքէթլէրևոտէ կէօրևւմիւշ ալը։

Ատար ը վիւսթատա պիր թապըմ ալն մաւալլևմլերի Բևթատ ը Շէրիֆի քէնտի ճահլևանէ խաչալաթ ը չախսիյէլևրևնէ կէօրէ թէֆթիր էտէրէք, չէրիֆ խաթևնթատ (հաւատա քննաւթիւն մահքէմէլերի վէ ածվլըգ սէնէտի կևպի մաւզևրը վէ հանլըշ չէյլեր մէյտանա կէթևրտիքլերի կևպի, Շէյխան վէ ճևննէր հադդընատա տա միւնէվվեր ապլ ը սէլևմին աւլա թէճվիզ էտէմէյճէյի ֆիքրևլէր մէյտանա գոտուաթ։ Պաւ սօնրաքի խաւատատա մևւթաւատաթը թապրևպէն չէօյլէ օլատա, եանի, Բրևոթիյանլար Բրևտատա լինանըգ վաճթիզ օլարագ՝ Շէյխանըն հևւքևւմէթինատէն գաւրևթատևյօրլար. Շէյխան խոչ, պէհէմէհալ օնլարը կերի գևյր ի խատրէսինէ կէչևրմէք ևչէնատէ տևր։ Պաւնատն իչևն էնվա ի չարէչեր ատևշևնևւր։ Հաթևթա օլ լինատնլար իլէ վազարևրգա կևրմէյէ տէ հաղըր տըր։ Ինատն կերի Շէյխանա պօյան էյեր, ճան վէ թէն իլէ քէնտինի օնտա տաթար խոչ, Շէյխան տա օլ լինատնա խաթէտևյինի, խաւատատա խաթևչտի քէօթիւևշևւ, եթմէք իչևն էլտէն կէլէն եարտըմը եթմէյի վատ էտէր։ Պաւ եօլտա Շէյխան իլէ կևգևլ մաւգավէնէյէ կևրմիչ զանն օ լաւնան քևմսէներ, ատյիվ եաղընըգ տինճէ հերետիկատ, իյևա սիյատէթինն տէ հևւքևւմէթճէ խաչևն ի տէվլէթ վէ մաւգևրը տաչըրըրևար խոչ։ Օլ սէպէպտէն պաւ կևպի ճևննատար վէ սիհրպազ տաչըրևան քևմսէներ, տանքի օն տօգաւզտունճաւ տարտա պատար, եանի 400 սէնէ պատար ուզաւն պիր միւտատէթ, Բրևոթիյան տևւնևատաղնատա, Իվրոպատա, Ամէրիգատա չէտատ թէատատիյաթա, վէ չէսատ խաքէնճէլերէ մարզհար օլատարագ՝ պինդերճէյերի խատամ էսիրմիչ տևր։ Պաւ վագատ՝ Բրևոթիյանլըգ թարիխինին պատանլըգ վէ ածըլը պիր տահիֆէսինի թէչքիլ էտեր։

Շաւրատը տաճի մաւճիպ ի էսէֆ տևր քի, պաւ պաթըլ ևմիդատա գաւրպան կևտէն պինչարէչերին զըտմը ազամը պա-

ըլլալ լսի։ Նոքի վագլմաա հէքիմլիք վէ սիհրպազլըգ, ալէսսէվլիյէ պիրլիքտէ պուլունուպ՝ չիրքէմ ի պէշէրիյէնին իլք հէքիմէրի տէ գարըլար օլսուդու, պունտան մատա իլք ալտանան գարը (նշա) օլուպ՝ պունուն Շէյխան իլէ ալագասը սահա նապըն օմագ կէրէք տիր տէյու տիւշինիւլմիւյիւ, վէ պիրտէ, գարըլար ֆէսատատա իլէրի կիտերէք Շէյխան իլէ ալագա ի ղէյր ի մէչրուէ ի ճիսանիյէտ պուլունուրլար տէյու ինանըլմասը, անլէրի ճահիլ քրիսթիյանլարըն գալիմլիյինէ հէտֆ էյլէմի։

Պու թագըմատան գանն օլունան գարըլար հագգընատա գանըչ պու լսի քի անլէր Շէյխանըն մուսավէնէթինի իսթիհսալ էտիպիլմէք իչիւն պիր մուգավէյէ սէնէտի նապըպ, անը գանլարըյյէ լմգալարլար, իսմլէրինի տէյիչիպ, եէրինէ եէնի պիր լսմ ալըրլար. Ալլահ վէ Բրիստոս վէ Մարիամը ինքնատ էտիպ՝ նաչը թէփէլէրլէր, վէ Շէյխան տախի պունլար ալթընգ քէնտի մալը օլտուդունու կէօսթէրմէք իւղրէ, անլէրին վիւճիւտիւնէ քէնտի տամգասընը պատար։ Պու վատարլըգ պիթիքտէն ոօնրա, մէրգումէ ալթընգ, օնա հէր իսթէտիյինի էթտիրէ պիլիր, չու չարթ իլէ քի, իճրա էթտիրիէճէք խուսուս պէյա վէ աֆէթ նէվինտէն պիր չէյ օլսուն, չիւնքի Շէյխան քէնտի թագիմթը վէ խայրը չէյլէրէ խուսուսմէթի իգթիդատընտան՝ տահմա, անճագ ֆուրթունա, գօրագլըգ, մահսուլաթըն վուրդունու, ատէմլէրէ մարագ վէ պիւրրիյէթսիզլիք կիսպի քէօթիւ վէ մուգիրր չէյլէր էթմէյէ բագը օլաճագ տըր, վէ հաթթա չու գատարընա պիրէ իննանըլտը քի, պու պիւյիճիւ գարըլար, պալ մուսուննատան պիր քիմսէնին թատվիրինի եատիրպ սա, անա պիր չօգ իյնէլէր սավլատալար, վէ եախօտա աթէչէ եագըն գօյարագ, եավաչ եավաչ էրիթսէլէր օլ թատվիրին սահիպի եաթագա տիւշիւտ՝ ինճէլէր իւզիւլիւր, վէ ագըպէթ էօլիւր։

Ինսան պիր քէրէ սատը չէյէ ինանմադա պաչլատա, խայալ գօրու իւէ իֆքաթ տէրէճէլէրէ փէք գօյայ կիտիյօր։

Օլ կիւնլէրլին ատէմլէրլի, հաթթա ագըլլը սայըլանլարը պիւ-
լէ լինանըլար քի, պու պիւյիւճիւլէր, արատա պիր, կիճէ-
լէրլի ճիննլէր իլէ մէճլիս կտէրլէր. չէօյլէքի պու մէճլիս
կիճէլէրլինատ, պուննլար, վաֆթիվղսիվ էօլմիւշ չօճուպլարըն
իչ հաղընատան հաւիրըմըշ պիր մէրհէմ իլէ այապլարընը վէ
օմուպլարընը հաղլայըլ՝ պուլունատուպլարը էվլին պուխա-
րիսինտէն չըգարլար, վէ էյէր քէնտինի կէօսթէրմէք իչիւն
աչըգը օլան ճինն կէմիդ իսէ, օ էօնատ վէ քէնտիսի արգա-
սընատա օլարագ, եօգ իսէ քէնտիսի հաւընընըգճա պիր սիւ-
վիւրկէ սաիրընա (տէյնէյէ) պինիսվ հավայա ֆըրլար, վէ
մէճլիս մահալինէ վատըլ օլուր։ Օլատա, Շէյխան սիյահ
չէհրէյի վէ քէչի-պէյաֆէթինատ օլատուղու հալտէ պաշ քիւր-
սիտէ օթուրուր, վէ ճիւմլէ ճիննլէր հէմ պիւյիւճիւ գարըգ-
լար անա ալտը ուսպուտիյէթ կտէրլէր։ Թաամլարընատա
էքմէք վէ թուպ պուլունմադ, վէ իչքիլէրինի էօքիւպ պա-
գանագլարը վէ ամէրն գաֆա քէմիյի իլէ իչէրլէր։ Օլատա
եէյիսվ իչիսվ սըրթ սըրթա տէօնէրէք լագա կտէրլէր. վէ ա-
լատա պիր, պաշգալարա էթտիքլէրի պիյանլարը նագլ, վէ
իլէրիտէ կտէճէքլէրինի տէ թէրթիսվ կտէրլէր։ Անատէն ոօն-
լա ամադ ը չինիյի իճրատընատա պուլունուրլար, վէ էն ոօն-
լա, օլ քէչի պէյաֆէթինատ պուլունան Շէյխան քէնտի
քէնտինի հագարագ քիւրիւ հաղըր պուլունանլարա թէվվի
օլունուր, քի անըն վատըթաորյէ ֆուրթունալար չըգար-
սընալար, վէ անատէն հէր քէս քէնտի մահալինէ տաղըրըր։
Պիւյիւճիւ գարըլար էվլէրինատէն չըգար իքէն հագադարը-
նա, գօճալարընըն հանընա պիրէր տէյնէք ուպատըրըլար,
վէ քէնտիրէր ադատէթ կտէնէկտէք գօճալարը պու տէյնէքլէրի
քէնտի գարըլարը սանըրըլար։

Ինատընըն պի էտատ իթիկատը պու տէրէճէ իֆրատթա
վարտըղընատա, պիւյիւճիւլէր ալէյհինատ նիճէ մուամէլէ է-
տէճէյինի թատագվուր էմմէք միւչքիլ տէյիլ տիր։ վէ
պու պարպարճա մուամէլէլէրինատ էքսէրի ճիւհէյա թարա-

ֆընտան ակլիլ ատ , լլա , լէսամէն հիւքլիւմէթ լի ըուհանիյէ վէ ճիսմանիյէ թարաֆընտան էսիլմիշ օլմասը՝ ատէմի տաճա պիյատէ միւթէհայիլը պըլար ։

Քրիսթիյանլըգ ասըլնատան էվվէլէ ասուչէն վապըթլարտա , պապըլար սէրը վէ պիւյիւ կիլսէ խարխը լուլ ատէ գուվվէթլէրէ մալիք օլապիլիր տէյու լինանըլսըդը իչիւն , պէօյլէլէրէ միւթէհէմիմ նազարըդդէ պապըլմայըդ , անճաղ քիմ քի պու գուվվէթ վէ մարիֆէթիվէ պաչգալարըն պիյանընա խաթիմալ էտէրսէ , անա պիր նէվ ճանի նազարըդդէ պապըլըր լար ։ Բօմալըլարըն 12 լիվնա թապիր օլուճատն էսքի նիզամաթընատա , եէրին մահասուլունա պիւյիւ էտէնլէր , վէ գօմչուճուճան պուդջայրնը պէրը իչէ քէնատ թարլասընա կէչիլէնլէր ալէյհինատ ճէզա գանունլարը վար իսի ։ Անատէն 150 սէնէ սօնրա , պէրը վէ պիւյիւ իչէ պաչգալարընը գէրլէչէօրլար տէյու 170 Բօմալը գարը հիւքմ օլուճատու ։ Պու պիւյիւմ վէ անըն նէթիճէսի՝ թա քրիսթիանլըգ ասրլարընատէք սիւրատիւ կէլսին ։ Տէօրթունճիւ ասրատա Գօնսթանթին իմփէրաթօր՝ ատհհարլարա վէ պիւյիւճիւլէրէ իտամ ճէզասը թէրթիպ էթմիչ իքէն , այնի հալատ պուլունուպ տա , մարիֆէթլէրինի խայը իչիւն խոթիմալ էյլէմիքլէրէ զանն օլուճանլարա ֆոխտէյի քըմսէյէր նազարըդդէ պապըլըր իսի . պիրա պէօյլէյէր , քէնատ թարլասմլարը վէ ասիւթսիւլէրէ վէ սաիր պու կիլսի եօլլարըդդէ , ֆուրթունա վէ սու թուդեանը մխսիլիւ աֆէթլէրէ տէֆ էտէպիլսիլէր տէյու լինանըլըր իսի ։

Պէօյլէճէ , գաամմաք սահհարլըդդըն խայրը վէ խայրսըզ իքի նէվլէրի պուլունուուդը գապուլ օլուճուպ իսի խսէ տէ , քրիսթիանլըգ ասրընըն գուրունը վիւսթասընատա , վէ Հերեմիկոս զանն օլուճանլարա գարշը Փոխտի քիլիսէ թարաֆընատան Շէրիֆ Խթիմիտ մէհքէմէլէրի քիւչատ օլուճուուդա վապըթլարտա , սիհրպազըդ հերեմիկոսուդ իլէ գարըշտըրըլմազա պաչլանըլսը . եանի , սիհրպազլար հերեմիկոս սայըլսըդը կիլսի , հերեմիկոս զանն օլուճանլար իչիւն

ըլնաէ, պուննուն ճիւմլէսի պիլա թէրէտիւա պիւլիւյէ համլ օյուննուա՝ ոէպէպի պիւլիւճիւ զանն օյուննանլար տաւրէսինաէ ալանըը իսի։

Վա՛յ հապըննաա չիւպհէ ալըզ օյան քիմոէյէ. ալթըզ անըն իչի պիլմիչ սայլըը։ 0 քիմոէ ալուննեանըն էն ոէֆիլի վէ էն պուտալաըը օյուուն, եէթէր քի, թէխայլիւլ գուվվէթլէրի քէսկին օյան պաղը քիմոէյէր կէլիպ՝ «Պիզ պունը ֆիլան գալանըզդ կիճէաէ պիր քէչիյէ, նա սիւփիւրիկէ սաիրնա պինմիչ օյարագ հավաաա ֆըզըլայըզպ կիտէր իքէն կէօյտիւք» տէսինէյէր։ Հալ չու քի, սըզդ իւյէ պէօյիէ տէյէն չահիսէյէր ազ պուլունմազ իսի։ Պինաէն ալէյհ, մաղնուն իւէյհ հուզուրա ճէպպ օյուննուա՝ իսթինմազ էսիւյիր, վէ էյէր քէնալինէ իսնաա օյուննան գապահաթընը մուդիր օյմազ իսէ, չըպլաաըըզպ վէ պաչը տաիսի թրաչ էթտիրիպիպ՝ վիճիւալունէ Շէյթան թարաֆընաան պասըզմըզ օյան սամդա հուսօա իչարէթ ալանըըը, վէ տէրինին տիկէր պըսմլարընաան ֆարդը պիր եէր նա իչարէթ կէօրիւյտիւչինաէ, մէրդումէնին պիւչիճիւ օյտուզունա ալթըզդ չիւպհէ գալմազ իսի։ Վիւճիւտաէ չայէա իչարէթ տէնիյէճէք պիր իմարէ կէօրիւյմէզ իսէ, իպըար էթտինէյէր տէյու իսքէնճէյէ միւբաճաաթ օյուննուը։ Պու իսքէնճէյէր իսէ, տայանըզմազ ճէզաար օյտուզունտան, պիչաւէ գարըզար ասը օյմայան չէյէրի իպըար իւէ իտամ մահալինէ կէօնտէրիյէր իսի։ Նիչէյէրի տէ, ինքեաըրն ֆահտէսիզ օյտուզունու պիւտիքէյէրինտէն, հէման իւք չաղըզըտըգյարընտա պիրտէն իպըար իւէ, ուզաթմայատագ էօյիւմ ճէզաընա պաղը օյուրուար իսի։

Սաաէ, Սյմանիանընն Պոմպէր նամ քիւչիւք պիր գըթաընտա տէօրթ սէնէ զարֆընտա, պու եօյ իւէ էօյիւմէ հիւքմ օյուննանլարըն սայլըը 600, վէ Վուրցպուրկտա տահա պիյատէ օյուտ՝ սայը 900է պաիիզ օյմուշ։ Ձէնէվաաա, իւչ այ զարֆընտա (1515–1516տա) 500 քիչի իհրաղ էտիյ-

տախէ, պուհլար սիհրպազ տըր, պիւյիւճիւ տիր, ճիհնիէր իւէ իչթիւրաք էտէրէէր տէհնիւտի։ Օվ մէչհուր վաթանիէր-վէր գահրիման՝ վէ հապընըլարտա տուրբլար տէրկճէսինէ թէրֆի էտիւէն ժան ո՛Արգ նամ ծրանսըզ գըզըն իտտամա մահքիմիյէթինին պէյիւ պիր սէպէպի՝ մէրգուսէնին սիհրպազըը, վէ ճիհնիէր իւէ իչթիրաք թէօհմէթի իտի։

Պիր թարաֆտան, պու ֆիքր, հանի խէյալաթըն հապիպաթ եէրինէ կէչմէսի ֆիքրի քէտպ ի չիտտէթ էտէրէք, վէ տիկէր թարաֆտան տա, պիւյիւճիւ վէ սիհրպազ զանն օյունան քիմսէչէրտէն իտտիֆ ու տէհչէթ ուտուտ իտտիգ ա-րտասընտա կիւժտիքճէ թէզայիւտ էտէրէք՝ պիր գաչ ատր մի-րուրինտէ մատյահաթ օվ տէրկճէչէրէ վարտը քի, սէքիվինճի Ինոովիհնտհանուս Փաւհա՝ 1484տէ պիր Կոնգակ չըգարըպ, պունտա, ճիհնտաթարըը վէ պիւյիւճիւչէրի արայընգ պու-մաղ վէ թիչէֆ էթմէք իչհուն, Շէրիֆ իսֆենթազ մէհմուտըս-ընա վէ պաղը տիկէրտէրէ սէյահիյէթ ի քեամիչէ էթա էյէ-սի։ Մէգքիւր Կոնգակ մուսախտարէն 1494, 1521 վէ 1522 տէ, Սաղէքանըգը, վէ Լեոն, վէ Ադրիանոս Փափտարը թա-րաֆընտան տախի թաստիգ օյունտաւ։ Պունուն իւզէրինէ, պու իչէ պագմագ իչհուն թային օյունան խուսուսի մէհմու-լար թարաֆընտան տախի, պիւյիւճիւչէրին քէչֆի, մուհա-քէմէյի վէ հիւքմիւնիւ թային էտէն խուսուսի պիր նիզամ-նամէ գաչէմէ ալընաբագ՝ ըհտիէն իչէ պաշչանըտտը։ Իչ պու տէրկճէչէրէ վարտըգտան սօնրա, արթըգ իւէրինէ խայալ էթմէք կիւճ տէյիւ տիր։ Պիրի զաֆիւ քէյֆինի պօզտուղունտա, եախօտ վիւճիւտունին պիր թարաֆընտա ափանտըգ պիր աղրը զուհուրինտէ, ֆամիլիասընտա եա ախզ ու իթտասընտա պիր գազա վուգուհունտէ, վէ եա պիր ֆուրթունա չըգըգ՝ գարատա վէ տէրեատա մաղարըտթը մուճիպ օյտուղունտա, հայվանաթտա գըզըզըն կէօրիւտիւ-յինտէ, վէ եախօտ ահվալը ճարիյէտէն ֆարգէը օյմագ իւզէրէ հէր հանկը նախօշ վէ մուսիրը պիր վագտա զուհու-

տի։ Գօմօտա, պիը սէնէտէ 1000 քիչի նապտըլաը, վէ անտէն սօնրա խայլը պիը մըւտաւէթ հէր սէնէ 100 քիչի թէլէֆ էտիլտի։ Պիւյիւճիւլէրի նապմադ իչիւն թէատրիք օյուննան սիթէչին ալէվի 1520տէ ծրանտանըն հէր թարաֆընտա կէօրիւլմէքտէ օյուսը՝ հիւքիւմէթ տահրէնտէ մահքէմէլէրին պէյիլ պիը իչի պաւ խոր։

*Պաւ իլլէթ, հանի պիւյիւճիւ պանն օյունանըյարա թէատոմ էթմէքլիք Ինկիլթէրայա կէճճէ կիրտի խոտ, պիը քէրրէ կիրտիքտանէն սօնրա ատ իչ կէօրմէտի։ Վապրէթ խալահ ը մէզհէպ վապրէթ իքէն պիւէ, պուննա մանի օյամատը։ Ելիզապէթ Գրալիչա պուննու (սինդրապուլըզը) էն պէօյիւք ճիւնայէթ սըրատընա գօտու, վէ մուտահսէրէն պիրինճի Ճաճարտա Գրալ՝ մէսէլէյէ տահա պէյտաէ էհէմմիյէթ վէրիտի՝ պաւ ճիւնայէթտէ թուրթուլանըլարըն խոտամընը էմր էյլէտի. չէօյլէ քի, չօգ կէչմէզտէն, պիւրթիւն Ինկիլթէրանըն հէր թարաֆը տէհչէթլի պիր մէնպարէ խալրադ էյլէտի։ 1634տէ, Լանքէչայր պիւյիւճիւլէրի խամինթադընտա, պիր թէք օղլանըն չէհատէթի իւզէրինէ 17 քիչի հիւքմ օյունտու։ Հէր նէ պէման եիւզիւ գըվրըչըգ, ատնը պիւրիւչիւք, չէհրէմի թիւյլիւ, լինճէ սէսլի, փարչադ կէօզլիւ, էաքի վէ կըրթըգ էլպիսէլի, հէմ հանը քէօփէքլի ահճուզ պիր գարը կէօրիւլիւր տէ, պուննան իւզէրինէ տէ, չինթինճինին արադատը թարչըտան էվէ կէլիր իքէն պիր չէյէ իւլչէրէք տէվրիլմէտի, վէ հահատա պիր ուղուրսուզ թէնհէյլ չօճուղուն մէքթէպէ կիտմէմէք իչիւն ատը հօգտան իյնէ հուվմադը կիտի գադարար պուհուր էաէր խոտ խալ, պուննարընն սէպէպի մէրգուամէ գարը օյտուղունա չիւպհէ էտիլմէզ խոտ։ Պաւ մխսիւս սէֆիլ պիչարէյէր չարչափուգ ատր տէսթ էտիլիսի, իգրարա կէլսինլէր տէյտ, գամիլլէրէ վէրիլմէյէն գալիմ ճէգարար պուննարա վէրիլիր խոտ։

Օն եէտինճի ասրըն օրթադարընա տօգրու, տէմէք պուննատան 240 սէնէ կիսգի եվվէլ, սինդրադ վէ պիւյիւճիւլէ-

ըլի՝ տէրուն լ մէմլէքէթտէն տիւքէթմէք մապէհիլէ, ինչ-
կիւլթէրըտաա, հիւքիւմէթ թարաֆընտան եէհինէ թէսլիմ
օլունան նիզամ ը խուսուսի տահրէհնտէ, պիւյիւճիւէրէ
իսթէհլինի էտէպիւմէք վազիֆէսիյէ, միւքէլլեֆ Մատ-
թէոս Հափքինս նամ վէք զատաար պիր մէմուր թային
օլունմուշ խոլ։ Պիւյիւճիւէրը նիզամնամէհինին պէյան
էթմէյինէ կէօրէ, մէրզումի Հափքինին օղրատըղը հէր զա-
սապա քէնտինէ պիր ինկիլիզ լիրասը վէրիլի վէրմէյի խոլ,
վէ քէնտիսի ան պունա պէհէյ, օրասընը պիւյիւճիւէրատէն
թէմիզլէմէյի՛ խոլ։ Մէրզումըն ուսուլ ը թէհարիւհի պէր
վէճհ ի աթի թարիֆ օլունուշյօր.—մազնուն՝ իլէյհի էվվէյա
չըպլատըպ վէ թրաշ էթմէրիպ վիւճիւտունէն հէր թարա-
ֆընա իյնէյէր սահիպար խոլ, թաքի պու հօղ իլէ, անընն
վիւճիւտունու Շէյխանընն պատատըղը սամզայը պուլսունա։
Մաղահաթ պունուն իլէ պիթմէհիյինու իքինճի պիր թէճ-
րիպէյէ միւրաճաաթ օլունուր խոլ, հանի, մէրզումէյի պիր
չալըշաֆա սարսըղտան, վէ էլէրինի հէմ այազլարընը պաղ-
լաալըպտան սոնրա, պիր ըրմաղա հա կէօրէ աթըպ՝ պէհէնի-
նէ բաաթի էթմիշ օլտուղլարը պիր սինճի իլէ չէքէրէր խոլ։
Պու թէճրիպէհէ էյէր պիչարէ զարը սույա պաթարսա,
սուչսուզ ապը, չիւնքի սու անը վաֆթիպէ զաղուր էթմիշ
օլույօր. սոմա էյէր պաթմայընչ սույուն ճիւպիւճինու զալընը-
սա, (վէ հէվհինինու պիր միւսաէթ սույուն ճիւպիւճինու
զաղաճաղլարը իսպէհի ոլիր) օղ վագըթ զաղահաթը վէ
միւթթէհիմ տիր, չիւնքի սու անը զաղուր էթմէյի։ Պա-
պէնու, անէրի իպրաա կէթիրմէք իչիւն ան վէ սուսուղ
պրաղըր խոլ, վէ հիչ տուրտուրմայարագ 24 հա 48 սաաթ
ահպիւյէ ճիւպիւմէյէ մէճպուր էաէր խոլ։ Պիւյիւճիւ զանն
օլունան պիրինի՝ աղլասըն ակյու էմր օլունուսուղունա էյէր
կէօղիւնաէն հաչ էրզմազ խոլ, վէ հախօտ, Բաղդանի
տուայը սէօյլէր իքէն, պիր հէրաէ ճիւպիւճէ հանըղըր խոլ,
պու՝ անընն Շէյխան իլէ ագա ը ահա էթմիշ օլտուղունա պիր

*Իսպահի սայըլըը Իսկ։ Հասիքինա պու եօլսա, պիր չօղ պիսսէ քիմսէլէրին գանընա կիրտիքաէն սօնրա, ալէյհինաէ չէքվաճըլար գալըլսա՝ քէնտիսի տահի ուս թէճրիպէսինէ մագհէը էտիլտի. նիճէքի, պիր եօղ իլէ հապայը գուրթարըլսա պիր տահա պու իշէ թէչէպպիւս էյլէմէսի։ Ինկիլթէրրանըն Ուզուն Բարլամէնթ Իսմիյլ մարուֆ օլան Բարլամէնթի վազթընսա, (1640) ահալի եէտիյլէ թէյէֆ էտիլէնկլուսէն պաշգա, սաղթ հիւքիւմէթ մարիֆէթիյլէ ըէամէն Իսաամ օլուսնան պիւյիւճիւլէրին սայըսը 3000 Ի միւթճավըզ Իսի։ Պու հազգսըզ վէ պիր էսաս թէասսուֆ՝ օն եէտինճի սոլըն սօնուննա տօգրու կէվշէտի, վէ 1716 տա, պիր վալիտէ իլէ տօգուզ հաշընտա օլան գըզճաղըզը, ճանըարընը Շէյխանա սամմըշլար, վէ սապօն քէօփիւյիւ եաֆարագ, հէմ չօրապլարընը այագվալընսան էչգարտարագ, գասըրգա վէ ֆուրթունա եաֆմըշշար տէյու հիւքմ օլունուսա՝ այնէն սոլըտըշար։ Ինկիլթէրրատա էն սօն վուգաաֆ պու օլսու։

*Սգօչիսա, պիւյիւճիւլիւյիւն հիւքիւմէթ մարիֆէթիյլէ ճէվալանըարմագա լայըգ պիր ճինայէթ սայըլմասը 1563 տէ, Մարիսա Գրալիչանըն էյամընսա պաշլայըսը՝ անտէն սօնրա, Ալթընճը Յակոբսա վուսիչահ Թախթա ճիւլիւս Լթախյինաէ, պու մէսէլէնին չահան թէֆթիչլինէ կիրիչմէսիյլէ անա էհէմմիյէթ վէրմիշ օլսու։ Միւմաիլէյհ՝ Փրէնսա Աննա իլէ էվլէնմէք իչիւն 1590 տա Տանիմարգայա կիտիսը՝ սուսէթինտէն սօնրա, քէնտի գայագուսէթի էանասընսա, քէնտի ալէյհինաէ սիհր վէ պիւյիւ էտիլմիշ օլսուղունու իշտէրէք՝ ճիւմլէ մագնուննիյհէրի ճէյգ էթտիրիսգ մուհաքէմէլէրինաէ հագգը պուլունսուս։ Էլ ղբսաս, պու վագաասա 30 քիշի հիւքմ վէ Իսաամ օլունուս։ 1659 տա, կյուրգօսա պիւյիւճիւլէրի պուլմագ իչիւն էտիլէն թէհարրի վէ Իսթինթագ իւղէրինէ, հէման պիր սէֆասա, 17 քիշի սիրի սիրի հանսընըգըտը։ Մէղքիւր թարիխաէն պէտ իլէ չիտաէթի թէհնէղղիւլ էտիպ, Սգօչիսա, պու գապիտաէն օլան սօն

Իտամ վագաասը 1722 *ակ օլտու։ Սգօչիատա, իլքինաէն ասնուենատէք պու ուղուրա թէլէֆ օլանլարըն սայըսը* 4000 *է պալիղ օլմուշ ատը։ Միւճթէմիէ ի Ամէրիգատա տաւկի պու նիզամլար, 17 ճի վէ գըսմէն 18 ճի ասրտա ճարի օլուաք՝ չօգ պիւչիւճիւլէր թէլէֆ էտիլտի։*

Պուենուն պաթըլ վէ պի էասս պիր իթիգատ օլտուղուենու ատա ադրա պէյան էակինէր օլատ իսէ, էֆքեար ը ամմէ սէյլինի տուրատուրմագա քիաֆի օլմատը։ Ալմանիանըն վուրդպուրգ չէհրինաէ, պու հիւքմ իլէ իճրա օլունան ասն իտամ 1759 *ատ,—Իսվիչէրիատա* 1782 *ակ, վէ Ալմանիանըն Փռանքֆուրդ չէհրինաէ* 1793 *ակ օլուաք՝ անտէն ասնրա պիւճիւնէ էվրօփատա պու չէյ պիր տահա իչտիմէէ քափքաէն պաչտա, հիւքիւմէթէր տաւկի քէնատ ճէպա նիզամճատիէրինաէն պիւչիւճիւլիւք վէ տահհարըզա թէալլիւգ էտէն գըսմը պիւտ պիւթիւն գալաբատըլար։*

ԽԱԹԷՄ

Պիթթիրէլիմ.—

Պաթըլ իթիգատաթի պէլիչէօնատէն գուրթուլմագ իչուն չարչ նէ՞. պու տէրտին տէվատը նէ՞։

Պաթըլ իթիգատաթըն մէնագաը ճահնագէք ատը. տէվատը ճուր ատը. ադամըն թալիմ ու թէրպիչէսի ատը. հադիսլի թալիմ ու թէրպիչէնին թատիմի ատը։

Էվվէլ պէ էվվէլ վալիտէյնին, խուտատա վալիտէնին թալիմի կէրէք։ Զօճուգ իլք թալիմինի սիւտուչէ պէրագէր վալիտէօնատէն ալըր։ Զօճուգ իլք կիւնատէն միւնէգվէր, միւթէալլէմ պիր վալիտէնին կէօգիւչէ, ագլըչա՝ նէսնէլէրի, վազատագարը կէօրմէչ ալըշմալը։

Սանիճն, մուալլիմ եա մուալլիմէլէրին թալիմի ատը։ Մուալլիմ ճահիլ եա քէօր օլուր իսէ, չայրտաի նատը՞լ օլուր։ Հագիգաթէն միւնէգվէր պիր մուալլիմէր լազըմ։

Պու մուալլիմլէրտէն էն մուհիմմի բուհագանլար ատը.

անդերին թէէսիրի ամէլիաէ վէք ապիմ տիր. մէնեվվէր ըուհպանդար նէ պատար պէօյիւք պէրէքէմ օլմուշ իսէ, տար ֆիքրիւ, ճահիլ, մէնթէատըզ ըուհպանդար տա օլ պատար պաթըր իթիդատաթը նէչր էաէն պէյլի վաըզթաար օլմուշ ալըրար։

Սաղիսէն, չօճուգ վէ կէնճ իւք կիւնաէն քէնաի պաշը-նա տիւշիւնիւսւ մահաքէմէ էմմէքիւյէ թաւիմ էաիւմէյի։ Պաւնուն տա էն միւէատիր չարէսի մէքթաթիպ ի իպթիտայէտէն պաշտայարաք՝ ուլում ը թատիիյէ, ուլում ը իրյապիյէ թաւիմինէ էհէմմիյէթ վէրմէք տիր։ Իւք կիւնաէն իսաիս իւմի թաւիմ ատան չայիրտին գապալինէ իթիդատաթ ը պաթը-լէ քէօք սաատատ։ Շէքեաըրը էւտէ էյէմէք իչիւն կիճէ-նին զուտմէթինէ կիւվէնէն օլմանըն վահյի հայվանատը՝ Շէմսին թուրուբյէ նիհան օլտուգտան կիսի, ատէմ ի ճիս-մանիտէ միւշահատէ օլուռնան ատամ ի միւթէհնիվվիէյէ հիւքմ էաէն գապաէէրին անտաշըրմասը վէ մէսմուս հապա-պաթէրին գահիր օլմասըյէ տատի, իսայատթ վէ վէհմիյատթ իւզէրինէ միւէատէս գիւյիւմէրը վէ պի էատս պաթը իթիդա-տաթ տուրմայըգ գաիլ օլուրտար։

ՀԱԼԷՊ ՎԻԼԱՅԷԹԻՆՏԷ ԹԱԼԻՄ ՈՒ ԹԷՐՊԻՅԷ*

Էֆէնտիլէր.

Ալէլ ուժուամ մէմլէքէթիմիզ, վէ խուսուսիլէ վիլայէթիմիզ իչուն մէքթաթիպատէն վէ թալիմ ու թէրպիյէնին լոզումունա պահս էյլէմէք՝ մատտի ալէմին պահս ի հայաթը օլան Շէմսին լուզումունատան պահս էյլէմէք կիպի պիր չէյ տիր: Լիսանլար սիւքիւթ էյլէսէ պիլէ՝ պաւլունատուղուզ հալ՝ ատղըլսըրըն տահի իչտիհճէյի պիր տէրէճէտէ, պու լիհթիյաճատան տօլայը նիտա էթմէքտէ տիր: Սօն 40–50 սէնէլէր էվրօփայը վէ Ամէրիգայը եէնի տիւնեալար էթմիշ լաքէն՝ պիզիմ մէմլէքէթիմիզտէ սէնատէթ վէ ուսուլ ը պուտաթ հալա, 1000 վէ 2000 սէնէ էվվէլքի ուսուլա բաղլըյէք էթմէքտէ տիր: Ամէրիգատա, արտվինճէ Հալէպ վիլայէթինին տէօրթտէ պիրի գատար վէ էհալիսի տէ Նըսֆը գատար օլմայան Գօնէքթիքըթ նամ վիլայէթտէ, պիր սէնէ զարֆընտա 622 փահէնէթ վէրիլմիշ, եանի էօյլէ քիւչիւք պիր տահրէտէ, էքսէր զըսմը զրատթա վէ սէնատէտա սու-

---

* 1878 տէ Հալեպ Մեկլիս ի Ումումիսիցէ մեարիֆէ տաիր իրատ եդիկեն ճուրգ:

հաւլեթ վէրմէք իւզրէ՝ պիր ոչնէ գարֆընտա պու գատար եէնի իճատլար մէյտանա կէլմիչ տիր։ Վօշինկթօնըն փա-թէնթ տախրլանմասը հընթվ օլունան փաթէնթ մօտէլլերինին սայըսը 200 պիւնէ հասընը օլուպ՝ պուննարընը իւզէրինէ հէր սէնէ օն պին գատար գամիր օլունմապ տա տիր։ Պիւթիւն Հավէպ վիլայէթի տախրլանմասէ զաղէթա տէնիլմէք պիր թէք զաղէթամըզ պուլունմազ իսէ, վիյատանընէ նէ հօրու-լուր։ Լաքին պուրատարընա չօգ վագըթ վէրմիյիպ տօղ-բուտան մահաւմիզէ կէչիլմիր։

Ճիւմլէմիզին մուզիրը օլտուգը իւզրէ՝ պիզէ մէքթէպ, հէր չէյտէն էվվէլ մէքթէպ լագըմ տիր։ Մահիր հէքիմ օ տաւր քի, հէմ իյիլէնին նէ իսթիյինի անլար, հէմ ատֆի իչիւն էն միւհիմիր չարէյի պիլիր։ պիզիմ գուտուբուզըզ չօգճա խ-քընճախանաէ օրմուշ տիր։ Ճէհաէթ պէյիչէնինի կէօրմիւշ, վէ մազարրաթընը ապ չօգ անլամըշըզ։ լաքին ատֆի թէ-շէպպիւսիւնէ կէլինճէք, նա պիր չէյ էթմէյիպ կէրի չէ-քիլմիշիզ։ նա տա, իճրասընա պաշլատըգընըզ սըրատարտա թէքթիքանաէ գուտուբ էթտիյիմիզ իչիւն մուվաֆֆագիյէթ պուրմամըշըզ։ Թէքթիքանէ գուտուբ ատաիյիմ պաշլըճա իքի տիր։ վէ պիրի պու տիր քի, մէքթէպլէրիմիզ չօգ ատֆա էհլի օրմայան միւտաիրլէրինին նա մէճլիսլէրինին թահթ ը նէզա-րէթինէ պուրունաբագ՝ պիրթաքի էհլիյէթսիզ խօճալար թայինի օլունուբ։ չէօյլէքի, մէքթէպաէ սընըֆլար թէչքիլի վէ ուսուլ ը թէտրիս հագընընտա պիր նիզամ վէ գաիտէ օլ-մատըգտան պաշգա, տահա ֆէնտը, խօճա օլան քէս նիչէ ատֆա, ավալագ ը համիտէ վէ ըֆֆէնտիյէ տէ պիր պէհրէ օլ-մազլէ, մէնֆաաթտան պիյատէ մազարրաթը մուճիպ օլուր։ վէ տօղրուտը, պու միսիւլլու մէքթէպլէրին չօգ հօլ ալ-մազտան էնճամ պուրմալարը թէչէքքիւր օլունճագ պիր քէյֆիյէթ տիր։ Թէրթիպճէ գուտուբուն իքինճիսի՝ մէք-թէպլէրի հալըմըզդա ուչտուրմամագլըզ տիր։ Ուզուն միւա-տէթ ած գալմըչ պիրինին թահամ պուլտուդունտա էօլչիւ-

սիւզճէ եէյերէք բահաթըզլըգ տավէթ էյէհլի մխիւլլիւ, պիլ տահի չօգ քերրէ, թալիմ ու թէրպիյէյէ իհթիյաճըմըզըն չիտտէթի տուլդուսունտան թահրիք օլունարագ՝ քիւչիւք չէյէ գանատթ էթմէյիլ՝ կէօզլիւմիւզ պէօյիւքլէրինէ պագ-մըշ տըր։ Փարլագ Իվրօփանըն պինէլերճէ մէարէհէլէր վէ տար էլ ֆինունալար արատաստընա բագխըն բահ ը թէգաա-սիւմահ եըլաբըրմ սիւրաթըյլէ հօլ ալաըզընը կէօրսիւյիւ-միւշտէ, անլէրի վասըլ օլմագ արզուսուզըն գալէպէհինտէն սիւպհան մէքթէպլէրի կէօզլիւմիւզ կէօրսիւնմէգ օլուսա՝ պիւտէն Սաւլթանիյէ վէ մէքեաթիհլ ի ալիյէ ակրէճէլէրինա-տէն պաչամագա գալգըչըրըգ։ Մէմլէքէթիմիզ պու խաթա հիւպհիւնտէն չօգ զարար չէքմիշ տիր։ Թիւրքիանըն պէլիճէ չէհրլէրինտէ, վէ ալէյհ խուսուս Սթանպօլտա ահալի պա-զէն զայրէթէ կէլէրէք՝ կնահ չիրքէթ վէ կնահ ճէմաաթ թա-րաֆընտան պէօյլէ հիւքսէք մէքթէպլէր թէէսիսինէ գալգը-չըմըշ խէ տէ, տէրճէ ի հալըմըզտա ուչտուրումատըզը ի-չիւն, անճագ պիր միւատէթ տէվամ էահիլ՝ անտէն նիհան օլմուշ տըր, վէ ահամիյէ տէ տէյիլ, չիւնքի ներմիւպանա պիրերը պիրերը չըգըլըր։ Իզահի չէօլտէ քիւլլի մէզլուգ իլէ ինչա օլունան պէօյիւք պիր տէյիլմէն չօգ սիւրմէճէտէն խա-րատ օլուր։ Պաշտաընընդն չիլմէհինի կիյմէքլէ չօճուգ թէզ պէօյիւմէգ։ Գարիյէ վէ գատտագա խալգընտա ուչմայան մէք-թէպլէր, մէարիֆճէ էհթիյաճը տօլտուրմագլար։ Անճագ պէօյիւք չէհրլէրտէ պիր գաչ թէրպիյէլի քիմսէլէրին պու-լունմատը միլքի մամուր էթմէգ։ Շիմտիյէտէք պէօյլէյէր ագ չօգ պուլունմուշ տըր։ Մէարիֆին խալահընա պագըլա-ճագ խէ, իլգ էհէմմիյէթ վէրճէք չէյ՝ սիւպհան մէքթէպի տիր։ Եէհմիյէտէ պուլունան մէարիֆ նիզամնամէսինճէ մէքթէպլէր՝ մէքեաթիհլ ի Սիւպհանիյէ, Րիւշտիյէ, Խուա-նիյէ, Սաւլթանիյէ վէ Ալիյէ նամըյլէ պէշ տէրճէյէ թագ-սիմ օլունմուշ օլուսա՝ պուննլարըն գանունննամէ ի մէգտուբ-աա ըհամ ու թարիֆ օլունտուգը իւզրէ, վիճուտտա կէյմէսի

էն չօգ արվու օլուճան մէվատտան խոչ ու է, ճիւմլէսինին պիրտէն լճքասը իչիւն լաղըմ կէլէն մէսաբիֆաթ, տէվլէթ-միզին չու հալինտէ թէհամմիւլլինին մաֆէվգինտէ օլտուղու չէօյլէ տուրսուն, մէպլաղ ը մաթլուպ էլտէ օլսա պիլէ, մէզքիւր փրօգրամըն, պախտուսու Սուլթանիյէ վէ Ալիյէ տէրէճէլէրինին՝ այնիյլէ իճրայա գօնուլապիլմէսի իչիւն պիր չօգ սէնէլէրէ միւհթաճ խոսյինտէն, չիմտիկ անլէրի հիսապտան տըշարըտա պրագըպ՝ անլէրին վուճուտունա չարթ վէ էսաս մագամընտա պուլունանլարտան, եանի, Սիւլէյմանիյէ վէ Րիւշտիյէտէն պաշլամագ պիրլիմ իչիւն քէտը ը ադըլ տըր. չիւնքի իճրասը տահա գօլայ տըր: Շիմտիքի հալտէ, Սիւլէյմանիյէ վէ Րիւշտիյէ նամըյլէ անճագ իքի մէրթէպէ մէքթէպլէրին թէճսիս վէ թէճքիլինէ միւսաչէրէթ օլունսա մաթլէպ հասըլ օլուր: Իհթիյաճլը խօճալար վէ նէզարէթ թահթընտա՝ էմէք վէ փարամըզը պու իքի թաղըմ մէքթէպլէրէ մունհասըր էթտիյիմիզ թագտիրտա, հէր պիրինէ տէօրթ ակչէ միւտաէթ վէրէրէք՝ անլէրին վասիթասըյլէ ոէքիզ ակչէ զարֆընտա ազ եօլ ալմըշ օլմազըզ:

Օզանլար վէ գըզլար իչիւն Սիւլէյման մէքթէպլէրի թէճսիսի հագգընտա մէարիֆ նիզամնամէսինտէ (3–17 մատտէլէր) վէրիլէն թէրթիպ էյի սիր, անճագ իճրասընա հէր հալ միւսաչէրէթ օլունմագ լազըմ տըր:

Մէզքիւր նիզամ միւճէյիլինճէ Սիւլէյման մէքթէպլէրինին միւտաէթի տէօրթ ակչէ վէ ուտուղու մէճմուրի օլուպ՝ մէարիֆի տահսի մահալլէսի խալգը եախօտ ճէմաաթը թաթաքընտան թէսվիյէ օլունճագ տըր:

Գաատալարընը՝ հալա սիւլէյման մէքթէպի օլմայան մահալլէրինտէ, վէ պա խուսուս գարիյէլէրտէ պու միսիլլու մէքթէպլէրին պիր ան էվվէլ իհտասընա միւճաչէրէթ էթմէք իչիւն րէիսի մուվաֆֆափ պիր հիյյէթ հէր գազանընը մէրքէզինտէ պուլունտուրուլմասը լազըմ տըր: Թալիմ էթտիրիլէճէք տէրսլէրէ կէլինինճէ, այրը այրը ճէմաաթլարընը

Սիւպեան մէքթէպլէրինտէ քէնտի լիսանլարընա, վէ ուսուլ ը տինլէյէ վէ միլլիյէթլէրինէ տաիր տէրսլէր թալիմ էթտիրիլտիքտէն պաշգա, մուխթասար ֆէնն ի հիսապ, մուխթասար ճօղրաֆիա, մաթիմաթ ը նաֆիէյի ճամի վէ ախլագա միւխթէալլըգ ըհսալէլէր, խիւրքճէյի հիչ տէյիլ իսէ, ամի պիր տէրէճէյէ օպուչուպ եաղապիլմէք, վէ մուխթասար ճէպր օպուխթուրուլմասը՝ մահալլի մէքթէպ նէզարէթի թարաֆընտան մաթլուպ օլունմագ կէրէք տիր։

Մէքթէպ ի Րիւշտիյէնին ուսուլ ը թէչքիլի վէ մէսաիլի֊ֆաթը խուսուսլարընա նէզաամնամէնին կէօրէ էրթիյի թալիպ (18–32 մաատէլէր) միւնասիպ տիր։ Անճագ՝ նէ տէրսլէր օպուխթուրուլաճաղը, վէ հէր պիր սէնէյէ անլէրին թէվզիի, նիճէ օլաճաղը խուսուսլարընա, անտէն աղ չօղ ֆարգլը օլարագ ամիւտէքի թէրիյիպլին իթթիխազ օլունմասընը ճաիպանէ թէքլիֆ էտէրիմ։

Լիսան ը Օսմանլընին թէսպիհի լիգ սէնէտէն պաշլայը֊պագ՝ միւքէմմէլ թիւրքճէ քիթապլէր վէ ինչա թահսիլի իչէրսինտէ տէօրթ սէնէ միւտաւէմին նիհայէթինէտէք տէվամ էթ֊մէսին։

Թէպաիլիք ֆրանսըզճա՝ իքինճի սէնէտէն պաշլայըպ միւտաէթ սօնուճնատէք տէվամ էթմէսին։

Պագի տէրսլէրէ կէլինինճէ, ամիւտէքի միևվալ իւղրէ օպուխթուրուլսուն։ Պիրինճի սէնէտէ՝ իլմի հիսապ, ճօղ֊րաֆիա, թարիխ ի Օսմանի, հիւսն ի խաթթ, վէ ճիհաաթիք։

Իքինճի սէնէտէ. ճէպր, ճօղրաֆիա ի թաթպիգիյէ, թէճ֊վիէր թուխմագ ուսուլը վէ իլմ։

Իւչիւնճիւ սէնէտէ. հէնտէսէ, թարիխ ի ումումի, հիքմէթ ի թաթպիգիյէ վէ թարիխ ի թաթպիգիյէ։

Տէօրթիւնճիւ սէնէտէ. իլմ ի միւսթէճէսաթ, իլմ ի քիմիա, մէսաիլ ի ուղումը սէրվէթ ի միլէ, վէ գավանինի֊ն ի Օսմանիյէ։

Իչպու տէրսլէր ճէտվէլի էփէյի տօղրու կէօրիւնիւր ի֊

ոչ ատ, թէպէտև իշի էվրօփաւարի ուսում իւղրէ թէրթիլ, վէ էհլիյէթլի խօճալարա թէյլիմ օլունսուզլուգ թափիրատ, մանավաֆֆագիյէթլէ պաշա վարսըրըլաճապը պա թէճրիպէ անլաշըլմըշ տըր։ Պունսան մատա, մէղքիւր բիւշմիյէ մէքթէպլինսէ, սատապամ իւղրէ չալըշարագ թահսիլ ի ուլում էվմիշ թահսիլգիհանսան՝ Ամերիկան մէքթէպլէրի իչուն միսսար ը քեաֆիսէ էհլիյէթլի խօճալար եէթիշտիրիլէճէյի տախի միւսթէհսան տըր։ Զիւնքի պիզ պուննա Բիւշմիյէ համինի վէրմիշ խանք ատ, հարա պու իսմէ պագը շէհիրլէրիմիզատ մէվճուտ օլան մէքթէպլէրէ ասլա զըյատ օլունմայաճագ տըր։ Շեհիրլիքլիէրին հէման հէման ճիւմլէսինատ ճիւղի հիսսագ վէ ճօղրաֆիատան մատա ուլում ու ֆինունա միւթէալլըգ պիր շէյ պուլունմայըբ՝ թահիմ էմտիրլիլէն չէյլէր ատսուլը ամիսկատէն, վէ սիւպհան մէքթէպլէրինատ օպէռասիւրատաճագ մէվատտան տըրըլար։ Հուղուբ ը ալիլէրինէ ճէտվէլինի թագսիմ էյլէտիմ պու Բիւշմիյէ խոճ, անլէրէ նիսպէթլէ Սուլթանիյէ տէնոճ ակսա տըր. վէ վապրա տա Սուլթանիյէյէ մահսուս ակտէրտէն խայըլըարը պունան ճէտվէլինէ ատրճ էտիլմիշ իւր։ Իհթիյաճատաը ը մըզա ուդուն վատաթ պիր ճէտվէլ եափըպ՝ թէմամըյլէ օնա խիթիսատ չալըշմագլըգ՝ նէտքսէք վէ չաչալը խամիէր իլէ ալատանըգ ալատաթմագատան պին գաթ խայըլը տըր։

Վէ լաքին մէտրիֆ մէսէլէսի քեագըտ իւղէրինատ հէր նէ գատար միւքէմմէլ վէ հիւղէլ պիր սուրէթլէ թէսվիյէ տէ էտիլսէ, պաշգա ըզրատատա օլսուզլուգ կիսի, պունատա տատխի իհթիսաը ճիհէք ու մէհատա, փատայա վէ հիղիհգի մէհուրղատա մէզատուֆ տըր. վէ պու պատագ տէվլէթիմիզին նիյէթ ու մէքսատը չօգտան պէրրու իլան վէ պէյան էտիլմիշ օլմագլէ, գալըր պէս փատա իլէ ատէմ լիւզումու։

Վիլայէթիմիզին մէտրիֆ ումումուրունատա հալըմըզա մանավաֆըգ քիւչիւք պիր պիտայէթ էթմէք իչուն, չիմունքի հալատ պիզէ ոչնէտէ ագատլի 20 պին լիրա իղթիդա էտէր։

Մէպլաղ ը մէզպուբուն վիւճռուտա կէթիրիլէպիլմէսինէ պաշ-
լըճա իւչ եօղ կէօրիւնիւյօր։ Եանի, եա ենին պիր վարիտաթ
մէնզալը պուլմագ, եա էհալինին վէրիվիսինէ զամմ իլէ խճ-
թիյաճը օրատան տօղտուրմագ, եա տա վարիտաթ ը վիւա-
յէթտէն թէօվիյէսինի իսթիտա էմմէք։ Տէվլէթիմիզին
ումուր ը մալիյէսի չօգ պիհն եօրմուչ, վէ տահա եօրաճագ
պիր մէզիտէ պուլունարագ՝ էլ եէվմ մէյտանտա տըր։ Ի-
հալիյէ պար օլմամագ իւզրէ ենին վարիտաթ մէնզալարը
հէր նէրէտէ պուլունուր, վէ հէր քիմին թարաֆընտան մա-
լիյէ նէզարէթինէ պիլտիրիլիր իսէ, օնատան մուգատտէս պիր
վազիֆէ իֆտաը տահա օլամագ։ Մէմուրիյն ի քիւրամա
վէրիլէն ևիւքսէք մաաշլարըն թէնզիլի, իսթիհգաճըզլարա
վէրիլէն թէգաիւտ մաաշլարընըն տուրտուրուլագլմէսի,
ո զատար էհէմմիյէթի օլմայան ֆազլա մէմուրլարըն վէ
մէճլիսլէրին զալտըրըլմասը, մաաէնլէրի իչլէթմէքլիյէ մա-
նի օլան աղըր չալթլարըն լազվը, վէ եէրլի էմթաատան
կէօմրիւք ալընմասընըն ֆէսխի կիպի ումում մալիյէնին
խալահընա մէտար օլաճագ հէր կէօնէ թէքլիֆ հէր էհլ ի վա-
թան թարաֆընտան նէզարէթի ի ճէլիլէյէ թէգլիվ էտիլմէն։
Տէմէք խսթէյօրսուն քի, ենին վարիտաթ մէնզալարը թէք-
լիֆի՝ ումում մալիյէ մէսէլէսինէ թէալլիւզ էյլէտիյինտէն
օրատընը հիսապա կիրտիրմէյէրէք՝ էլտէքի մէտարիֆ մէսէ-
լէսինի հալլ էթմէմիզ լազըմ կէլիր։ Եանի, ենին վարիտաթ
մէնզալը պուլունատա տա պուլունմատա տա, մէտարիֆէ եօղ
կէօսթէրիլմէլի։ Պիր ատէմ եէվմի նաֆագասընտա քիֆա-
յէթի էտէնտէն պիյատէ փարա պազանամագ խսէ, ենինէ էքմէք
ալմալը չիւնքի օնսուզ եաչայամագ, եա էնքի էչտասընտան
սաթաճագ, եա տա գարշէն պուլաճագ։ Փէզալիք մէտարըֆ
միլքին պագասընը վէ հայաթընը թէէմին էտէն էքմէք օլ-
տուգճա, հէր չի պատ ապատ իճապընտա պագըլմագ կէրէք
տիր։ Պինտա պէրիյն, ենին վարիտաթ մէնզատալարը ատա-
մագ գազիյէսինի պիր թարաֆտա պրագտըղըմըզ հալտէ, կէ-

լսրիզ ասլ մէսէլէյէ, եանի, պու փարայը էհալիյէ՞ մի թահ-
միլ էտէլիմ, եօղսա տէվլէթտէ՞ն մի լսթֆսհամ էտէլիմ։
Պէնտէլէրինէ կէօրևւնէն պու տըր քի, Հալէտ վիլայէթինին
պիւթիւն վարիսաթընսան ագալլի եիւզսե պէշինի սատ
մէարիֆէ թահսիս օլունմագ իւզրէ տէվլէթտէն լսթֆստա
էթմէլի իզ։ Անճիլէրինի պու ֆիքրի կէթիրէն միւթէալաթ
ամիւտքիւէր տիր։

1. Թալիմ ու թէրպիյէ իշինտէ ֆէտաքեարլըզըն իլճի
թարաֆտան տա, եանի հէմ էհալի հէմ հիւքիւմէթ թարա-
ֆընսան օլմասը տօղրու տըր, վէ մատէմ քի սիւալտան
մէքթէպլէրինին մէսարիֆի էհալիյէ թէրք էտիլմիշ տիր,
պագիսինի տէ հիւքիւմէթին վէրմէսի հագդ տըր։

2. Հիւքիւմէթ մուզսհիպատա լսճ, էհալինին մուզսհի-
պասը օնտան էքսի՞ք մի տիր։ Իշտու հիյէթի ի ալիյհէ հէր
հանկը մէսէլէ մէյտանա կէթիրսիլտի լսճ, հէր թարաֆտան
տա էհալինին միւթէզարրը օլտուզու անլաշըլմագտա տըր։
Գալտըրըլան հէր թաշընի ալճընտան պիր էհալի ագրէսի
չըգմագտա տըր։ Էհալի պու հալինտէ օն վէրսյօր լսճ, հիւ-
քիւմէթինի տէ ճիւզի պիր շէյ, պու մէսէլտէզըն պէս եիւզսե
պէշինի վէրմէյէ հսմմէթ էթմէյէրի պէօյիւք պիր շէյ օլմա-
յաճագ։

3. Էհալիմիզին էքսէր զըսմընըն սօն տէրէճէ ֆագր ը
հալա տիւչար օլտուզունու պիլսյօրուզ, լաքին նէ սէպէպ-
տէն պէօյլէ օլմուշ տըր։ Պունըն մէտուլյէթի քիմի՞ սիտա
տիր։ Իսլահաթ իչինտէ պու ֆուրսաթլարընն զայի օլմասընտա
էհալի սէպէպսիյէթ վէրմէմիշ տիր։ Գըրըմ մուհասէպէսինի-
տէն պէրրու, Բուսիտա տաճիրի իսլահաթընտա չօզ իշ կէօր-
տիւ։ Պու կիւնքի կիւնտէ, օն պին ևիդճի զիյատէ չըմտըն-
տիֆէր իսլահաթլարընտա մալիք տիր։ Պիզ նէ՞ եափտըգ, պու
միւտտէթտէ նէ՞ զատար եօղ ալտըգ. Թիւրքիտա իսլահզրազ
էյլէտիյի 200 միլիոն լիրա իչէ իսլահաթ տաճրէսինտէ նէ՞չէր
էտէմէզ իտի. լաքին նէ՞ էյլէտի։ Պու վէրուչան հալա սէ-

պէպիչէթ չօղճա հիւքիւմէթի թարաֆընտան վէրիլմիչ օլ-
տուղճա, թազմինինն տէ, պազը տէրէճէ օլսուն, օրատան
պէքլէյօրուզ։

4. Պուննտան մատա, նազար ը տիդգաթա ալընտճագ
քէօչէլէտէն պիրի տէ չու տըր քի, սու մափսէտ հիւքիւ-
մէթի հէր նէ վէրիր իսէ, տօլայըտան քէնտի քէնտինէ վէր-
միչ օլուր։ Պաղա պաղչէյէ օլուննան մէսաբիճ՝ պիր ազտան
տահա զիյատէսինին ալմագ իչիւն տիր։ Մէսրըճ վէ նաճիա
վէ զրտաթ վէ սէնտաթ վէ թիճարէթինին իսլահընտա լայըգըլըգ
թէչէգպիւս օլունտուզունտա վիլայէթիմիզին վարիտաթը
չիմանիքինին պիր գաչ մինալ օլտճաղընտա չիւպհէ եօգ տըր։ Տէ-
բուն ը Աֆրիգատտա նիչէ նէհրլէր կէօլլէրէ տօղրու ճէրէեան է-
տիմ՝ օրատտա գումլարտա գարըշարագ կէօղտէն նիհան օլտուգ-
լարը մընտուլլուս, վիլայէթիմիզին վարիտաթը տահի չիմտիյէ-
տէք լա էն գաթի մալիյէ ոանտաղընտա ագմըշ օլուսա՝ օրատան
էօթէհինին կէօրմէմէյիմիզ էճլաէն, էյի օլմադ մը՞ քի, պիր
գըտմը քէնտի կէօղիւմիւզ էօնիւնտէ օլան մանէվի թարլա-
լարը ալվատտագա խոթխոթալ օլունտուն։

5. Մէսրիֆին լիւզումունը էհալիտէն չօգ զիյատէ՝
հիւքիւմէթի հիտա էյլէմէքտէ տիր։ Պինաէն ալէյհ, թազիմ
ու թէրպիյէճ լազըմ օլան տուլդուլյու վէ չէվգ ու զայըբէթի
էհալինին գալտինտէ ուչանտըրմագ իչիւն ճէհտ ու ֆէտա-
քեարլըգըն չօգճա հիւքիւմէթի թարաֆընտան պաչլանըգ
կէօսթէրիլմէկտի խոթխոթա էտէր։

6. Էհալինին՝ հիւքիւմէթտէն էմնիյէթի ալէգ օլուն-
մուշ տըր։ Շիմտիյէտէք փէք չօգ վաղտար իճրասըզ գալ-
մըշ տըր. փէք չօգ փարալար ալընտըգլարը մագնէտինն զէյ-
րինէ տարի օլունմուշլար տըր։ Մէքթէպ նամընա վէրիլիյէ
գամի էթմէքլիք՝ էհալինին ֆագր ը հալընա ուչդուն կէլմէ-
սինքտէն պաչգա, իթթիհատընա տա մուղայիր տիր։ Մէսա-
րիֆ իսմիյլէ իթահիլ օլունտագ մէպղաղընդ՝ մէսարիֆ ուղ-
րընա տարի օլունտագընա էմնիյէթի էթմէյօր, վէ էթմէմէ-

յէ հապդը տա վար տըր։ Պուննու տիւղէլթմէք հիւքիւմէթին էլինտէ տիր։ Հիւքիւմէթ՝ վիլայէթ վարիւտաթընըն պիր գըսմընը՝ անըն մէարիֆճէ իտարէճընըն թէսվիյէսինէ թահսիլէ՝ պիր գաչ սէնէ պու եօլտա տէվամ էտէրէք միւնտամին օլմուշ օլան էմիյէթ՝ եէրինէ կէլտիքտէն սոնրա, էհալինին վէրկիսինէ զամմ էթմէք միւթէլաատընըն վազթը օ վէման կէլմիշ օլուր։

7. Իսթիւրհամընը թէքլիֆ էթմէյիմ չէյ՝ ֆէվգ էլ ատէ վէ գէյր ի մագուլ պիր իմթիյազ տէյիւ տիր։ Վիլայէթիմիզ ահալիսի հիւքիւմէթէ տօղրու վազիֆէսինին եիւգլէտճէ սէնէ-լէտէն պէրու քէմալ ը ատաադաթլէ իֆա էթմիշ պուլունմասընյէ, պունտան պէօյլէ իմթիյազլար իլէ մազհար ը միւ-քեաֆաթ էտիւտ սէգա տըր։ Կիրիտիլիէր 20–25 սէնէյէն պէրու տէվլէթէ խայլը պահչ ազըընը վէրիպ, խայլը գաիւէ վէ մէսարիֆի մուճիպ օլտուգտան սոնկրա, չիմտի պէօյլէ պէօյլէ իմթիյազլարա մալիք էտիլմիշ իլքէն, պիրպիր գու-սուրումուզ, իթաաթընմըզ վէ սատադաթընմըզ մը տըր։ Հապդ միղանա վուրուլուր իսէ, պիրպիր տահա զրյատէսինէ իսթիհգագընմըզ օլմուշ տըր։

Պու միւզահաղաթա մէպնի, ահիպզէրինին գըյասընճա, վիլայէթ վարիւտաթընըն ադալէտ եիւգսէ պէշի վիլայէթին ումումի ը մէսարիֆինէ թահսիս էտիլմէլի տիր։

Պու պահատա պիր նօգթայա տահա տիպգաթ ը ալինէպինիգի տավէթ էթմէք իսթէրիմ։ Մէսարըֆ թէրթիպինտէ գուսուրլարընմըզտան պիրի՝ մէքթէպլէրիմիզին՝ էհլի օլմայան միւտիրլէր եա մէճլիսլէրին թահմ ը նէգսարէթինտէ պուլունմասը օլուգտընը պունտան մուգաատէմ գիքր էթմիշ իսիմ։ Թէրպիյէ մէսէլէսի գաատար նազիք վէ էհէմմ մէսէլէ տահա պուլունմազ սէնէք ճաղիպ տիր։ Պայէզիգ կիպի էն ա-լա չէքլէրի ալմաղա գապլիյէթի օլան սիւսլանան ֆինքլէրին-նի վէ բուհլարընը՝ էհլիյէթսիզ նէգսարէթլէր վէ խօճալար ի-տարէսինէ թէտիմ էթմէք համաղաթընըն էն պէօյլուլուգ տիր։

Ջէնամէ պիտըլմէթ մուճէվհէրաթըննըն ուամուբ ը թամիրլիյէսի-
նի քիմ պիր տէմիրճիյէ իհալէ էտէր։ Փօլիթիզա տիւնեա-
սընտա խամի տահա եէնի եէնի իշխատլմէքտէ օլան փուրթի-
լէսթ Ճաւիսն հիւքիւմէթինին մէարըֆ խուսուսընտա խա-
լըտ էյլէմիյի պայրէթ վէ պասիրէթ՝ տօղրուսու Թիւրքիանըն
պագըպ տա էօրնէք ալաճաղը պիր պայրէթ տիր։ Ալմանիա-
տան, Ինկիլթէրրատան վէ Ամէրիզատան մէարիֆէ ալինա
քիմսէյէր ճէլպ կաիպ՝ անկէրին մարիֆէթիյլէ Սիւպեան մէք-
թէպլէրինտէն թա էն ալի տէրէճէյէրինէ վարանատէք մէք-
թէպլէր իհտաս էթտիրմէքտիյէ թէրէտտիւա էթմէմիշ տիր։
Պիզ ֆագր ը հալըմըզտան թէչէքքի էթտիյիմիզ սըրատա,
տիւչնամէքտիյի տէ քիպրիմիզէ սըղտըրմազըզ։ Էճնէպի սէօ-
պիւնտէն վէյհ կէթիրիրսիզ. հալ չու քի, էճնէպի եաւրտըմը
օլմագսըզընը տա պէյլի պիր իշ թուվթամազըզ։ Պէն տէ տէ-
րիմ. պիչարսընիք վէ սէֆալէթի նէ՞ իտիյինի թալիմ էթմէք
իչիւն էճնէպի պիզէ կէլմէսին, պիզագ մուքէմմէլի վար
տըր։ Հաստա, նիֆագ վէ թէսասիւպիւ տէր իսէն, պուննա-
րը էօյլէթմէք իչիւն էճնէպիյէ իհթիյաճըմըզ հօգ տըր. չիւն-
քի պուննուն մուապիլմէյէրի քիւրսիւսիւնտէ օֆուրանլարըմըզ
ազ տէյիլ տիր։ Պայգասընընն հէյաղ գազանճընը քէնտի քի-
սէմիզէ էնտիրմէքտիյինի մախֆի վէ պայրի մէչիրու եօլլարընը
թալիմ իչիւն էճնէպի պիզէ կէլմէսին. պու իլմ սօն տէրէճէ-
լէրինէ վարաբըլմըշ տըր։ Լաքին մէարըֆ իչիւն լայըգը
մէքթէպլէր իհտաս վէ թանըմիմ էյլէմէք իչիւն տավէթի էտէ-
լիմ էճնէպիյէրի. Ինկիլօփատան օլսուն, Ամէրիգատան օլ-
սուն։ Թալիմ ու թէրպիյէնին պինասընը տուրտուրմագ,
վէ մաքինասընը իշլէմէք իչիւն, անկէրին թէճրիպէսինի-
տէն խաթիֆատէ էտէլիմ։ Ամէրիկա կիպի եէրտէ սէնէվի
մատը անճագ ալթը հիւզ լիրա օլան պիր մէարըֆ միւտիրի
թանըրըմ քի, չակիրտանը 130 պինտէն խպարէթի օլան Սիւպ-
հան մէքթէպլէրինէ նէզարէթի էտէր. սէնէ զարֆընտա ճիւմ-
լէսինի տօլաշըր, վէ մէքթէպճէ հէր խուսուսատա սթաթիս-

թիւք ճէտվէլինի ճամի՝ կընկիչ պիր բաիսը տա հէր ունկ թէրթիպ էտէր։ Պէօյլէ միւսթապիմ վէ միւսթահա միւտաւէլէյն իտարէսինէ, իչի վէ ապէյլի թէսլիմ էմմիքտանն սօնկրա, չօղա վարմազտան մուհասինաթընը կէօրմէյիզ։ Սէտան մաղլուպիյէթի, փրանսըզլար կիպի պիր միլլէթի պիրէ մէարիֆճէ իհթիյաճլարը հապընտա ուչանորրատ։ Ծըբանտա Թօլէճի մուալլիմլէրինտէն՝ Պրէտ նամ պիրի՝ «պիր պիրէ զաւիպ կէլմէյնէլի (Ալմանիալըլարը) քինտիմիզ մօտէլ թուրթմալըզըզ» տէմիչ տիր։ Ժիւլ Ֆաւր Սիմօն 1872 տէ, մէարըֆ տաիրէսինինն նազիրի պուլունտուղու հալտէ չէօյլէ տէմիչ տիր. «Փրանսիա քինտի մէքթէպ ուսուլու իլէ ճէհալէթէ զալէպէ էյլէմի, պիր օֆուզ պինտ չալըշտըղտան սօնկրա պէօյլէ պիր զալէպէտէն իստազտա զալմըշըզ։» Ֆրանսըզլար պէօյլէ ալուշինտուքլարի սըրատա պիզ քինտիմիզ նէ՞ տէյէլիմ։

Իճրատըզլըզ պէլիյէոնտէն նէ զէման զուրթուլտաճաղըզ։ Մալիյէ վէ մէհասիբիմ վէ մէարըֆ վէ նաֆիա կիպի հիւքիւմէթլին ումուրլարը մազամընտա պուլունտուղու խուսուսաթըն ինհիսամա եիւզ թուրմուչ օլտուղուս անլաչըլըպ՝ էրպապ ը սիյասէթ վէ ֆէթֆանէթ թարաֆընտան պինդիր սարֆըյէ պէզլ ի զայրէթ էտիլէրէք խալահալ եօլլարը կիօսթէրիլտիկինտէ, պէօյիւք պէօյիւք ալղըչլարըլար իւլ թահսին էտիլմիչ տիր. լաքին էվ ֆախատ քի, օլ ատաթ միլլուր էթտիկինտէ, հէր չէյ ունուտուտուրմուչ, վէ Մալտա հալտալը միսիլլիւ, տաղտանապ կէչտիկինտէ ակյա նիհան օլտուպ զուրուս տէրէճէն պաչպա պիր չէյ զալմամըչ սըր։ Պու տէֆաքի իչէրիսինզ տախի պէօյլէ օլմասընն։

ԿԻՒԿԻՈՒՐԱԿԱՆ ԱԿԱՄԻՐԻ (1893—94)

Ա. Ծուկիասեանց, Մ. Խոէմլը, Ս. Ալամդարեան, Ա. Ղազարեան, Ա. Ղազարեան, Ա. Ղազ

ԻՊՊԻՀԱՏՐՆ 25ՁԻ ՍԿՆԷ Ի ՏԻՎՐԻՅԷՍԻ*

«Իշքե Պիրաահդերին իբրիհաս խազրե սաիին օլաճարը ևե խոշ, վե ևե չաբիճ տիր։» Մկզ. 133. 1։

Ալէմ իմմիհաա ալէմի տիր։ Մուհէմմէդի հէքիկէթինէ բաղի էլէյհին տէրհալար վէ Ռէվհանաալար ուճաճդ տամլալարդն մէճմուա ալը։ Աբարաթ վէ Անառհա կիսի պէտինէդի գուա տանէլէրինին նըզընիքաա ալը։

Իմմիհաա թէսավվուրա.—Չօլլարը պիրէ բաղի էմմէք ուսուլը իլահի տիր։ Նէպատաի վէ հայվանաի ալէմինատ միւչահատ օլունան գաղիլէ վէ սընճի վէ ճինս մաղսումէրի պաճնա ախլալէի էտէրլէր։ 1500 միլիօնատան իլաթէի օլան ինսան ֆամիլիատընըն իին տանէսի պիրին պիրինէ քեամիլէն պէնզէմէդ իսկ տէ, ֆիլհագի վէ բուհանի խատալէթլէր ճիհէթիլէ ճիւմլէսի տէ պիր տիր։ Կէօրիւնէն վէ կէօրիւնմէյէն ելատըզլատան իլաթէի օլան պիւթիւն ալէմ ի մէլճուատի պիր մէֆքրէի պինա օլուսդ՝ անըն պիր քիւչիւք քէօչէ-

---

* Կիլիկիա իբրիհատընըն 25 լինի սեռե ի տիվրիյէսի միւնասեպէրե, Այնթապտա, Գայանըգ իլիսեսինե, 3 Յուլիս, 1892 տ. եսիկե վազ։

սի լթիսպար օյուննապիլլն պու ապեննեամըզ, նա՞սըլ, եա նէ-
ան եափըլմըշ խսկ, անլէը տախի հէման այնի քէրկսթէտէն
վէ այնի թարզ իւզլէ եափըլմըշ տէյու կէօրսննույօր։ Պու
ուֆաճըզ զէմին իւզէրինառ օթուրուպ գալգամըշտա, էքիսլ
պէչմէմիզէ, եազմադը վէ իւսգիեարըմըզա հիւքմ էյլէյէն
դախառ վէ գուվվէթլէր նէ խսկ, Սէմավաթ ումմանընատա,
մէսաֆէ, վէ ճէոամէթ վէ քէսրէթ ճիհէթիյլէ թէֆիհհիւմին
մաֆէվգինառ օյան օլ մէֆրէթ քիւրրէէր իւզէրինէ հիւքմ
էյլէյէն գուվվէթ վէ գախառէրին տախի, հէման օ գապու-
ան օյուուդը կէօրսննույօր։

Պու պապառ, ինսան քէնտինի տախի Ֆալիգինին քիւ-
չիւք պիր այինէսի տիր. Անըն կիսի լթթիհատ աչըգը տըր։
Հէմճինսի պուլուննան ինսանդար իլէ պիրլիքտէ պուլուննմազ,
պիրլիքտէ տիւչիւնմէք վէ պիրլիքտէ իչլէմէք խսկէր։ Պի-
տայէթ ի վահուբուննատա պէյրու անըն չատըրլարընը պիրի-
պիրինէ եազաչաղրատա, վէ անլէրի Մըսըր վէ Նինվէ, վէ
Տըմըշգ, վէ Պապէլ կիսի մէրքէզլէրի ճէլգ էյլէյէն գուվվէթ
նէ օլմուշ խսկ, պու կիւն անլէրի օլ միսիլլիւ էհէմմիյէթլի
մէվգիլէրէ չէքէն հէման օ տըր։

Ամերատատա պէյրու ինսանատա մէքթուպ վէ մուամէթաթ
կէօրսննէն նինէ գապիլիյէթլէր պու վազըթլարտա, խուսու-
ի պիր սուբէթտէ պաշ կէօսթէրիսի՝ հարէքէթէ կէլսինքլէրի
միսիլլիս, իթթիհատ մէյլի տախի էօյլէ օլմուշ տըր։ Ամա ը
հագըրտա չէրէֆ օլմագ իւզրէ՝ անա թէզատատիւմ ատըր, հիւք-
ըմյէթ ատըր, քէշֆիյաթ ատըր վէ մէարիֆ ու մէքթուպաթիպ
ատըր ատնիլտիկի կիսի, պիլ միւնասէպէ իթթիհատ ատրը ան-
նիլէ պիլիր։ Պուննատա իթթալիտա իթթիհատ էյլէյիպ՝ մուհիթա-
զամ պիր տեվլէթի հիյէթինին ալտը։ Ալմանիա իթթիհատ էյ-
լէյիպ՝ տահա ճէսիմ վէ գուվվէթլի պիր իմփէրաթօրլուգ
մէյտանա կէթիրտի։ Ֆրանսա պիր չօգ չալգանթըլարտան
ոնդրա ճիւմհիւրիյէթի իթթիհատընատա գալար գըլտը։ Միւթ-
թէհիտ ի Ամերիգատան քէօլէյիք լավզ օյուննմասըյլէ,

Շէմալի վէ ճէնուպլի մէմլէքէթլէր իթթիհատ էյլէտիլէր։ Հուզուզ ը պէյն էլ միլէլին թանըլմասը, կիւնէումիւզակ պէօյիւք պիր ատըմ ալըպ, ենէքտիկէրինէ էն խասիմ կէօ-ըիւնէն տեվլէթլէրի վէ միլլէթլէրի պիւյէ նիչէ ումուր ը մու-հիմմէտ իթթիֆագա կէթիրտի։ Ճինս ի ինսանըն տէրտինի թասֆիֆ, վէ սաատէթինի թէզեիւտ իչիւն թէչէքքիւլ էթ-միչ օլան խայրխահ իթթիհատալարըն, (չիւնքի չիրքէթ իթթիհատ ատմէք օլը) գըսմ ը ազամը ասրը հազըր էսէրի օլը։ 1874իւն կէօսթէրտիյի հիսապա կէօրէ, էլ եէվմ փրօթէսթանթ օլունուսընտա մէվճուտ օլան 49 միլիօնէր չիրքէթլէրինին 45 ի պու սայտա թէչէքքիւլ էթմիչ օլը։

Հաթթա քիւլհասալը իթթիհատը տախի եէնի օլը. տէ-յիլ սալթ պիւյիմ իչիւն, իլլա պիւթթիւն Քրիսթիյան իւնիւա-սը իչիւն։ Եկեղեցականլարըն պիր պիրինի թէչիվիք, վէ խըզմէթլէրինին մուվաֆֆագիյէթի պասընտա գօնուչուսը տուա էթմէք իւզրէ վագըթ վագըթ պիր արայա կէլմէէրի եէնի պիր ուսուլ օլմայըպ՝ ինճիլի քիւհանէլէրին պաչօնիա-լարը մապէյնինտէ չօգտան պէրու ճալի օլմուչ իսէ տէ, ասըլ իթթիհատալար, եանի, րէիս ի ըուհանիլէրտէն մատա, քիւհասալար Թարաֆընատան մունթէխապ մուրախախասալարըն տախի հազըր պուլունտուղը հիյյէթլէրին պիտայէթի Ամէրի-գատա պիրէ տահա 60–70 սէնէլիք պիր քէյֆիյէթ տիր։

Պիզիմ պու թէճէմմիւլիմիզ տախի այնի գավիյէնին իս-պաթը տըր։ Պիզ պու կիւն կիւնկիա իթթիհատընըն ասըր պաչըսընտա տէյիլ, անճաղ 25ինճի սէնէ ի տէվրիյէսինին իչտինտէ պուլունույօրուզ։ Տէմէք տիր քի, կիւնկիա իթ-թիհատը հալա, քէնտի մէվճուտիյէթինին իլք սէնէլէրինտէ, վէ չէպապէթինին պիտայէթի կիւնէլէրինտէ տիր. եանի, իճ-րատընա տավէթ օլունմուչ օլտուղը իչտիհատի պիրինճիսի տէյիլ, անճաղ մուգատաէմէյինին եաւխըչ օլուպ՝ կէօրէճէյի իչին գըսմ ը ազամը տահա իլէրիտէ տիր.—միւսթափպէյ տիր։ Անըն կէչմիշի իչիւն մէսլուր օլտուղումուզ կիպի,

կէլէճէլի էչիւն տախի թէտարլիքլի պուլունմամըզ իճապ է-տէր։ Ալ ակպէպաէն լթթիհատ, եանի, Բրխթիյան իթթի-հատը խուսուսընտա օլան էֆքեար ու թէտավվուրաթըմը-զըն թաղէլէնմէյի, պապը տէրճէյտ օլսուն, օլ թէտարլիք տէմէք օլսուզտընտան, մինեռատիզ սայըմ քի, իթթիհա-տընդըզըն 25 ակնէլիք էօմրիւնիւն նիհայէթի օլան պէօյլէ պէլլի պիր վազըթտա.

Բրխթիյան իթթիհատը ևէ՞. կիօթիւրտիյիւ ճիհէթ եախօտ ևէյլ ի թապիհան ևէ՞. վէ միլլեաղարզըզըն հագգընտա ևէնը տահա մէհեահար վէ միւֆիս հրմհնիւն ևաղարը ևէ՞ օյտուդուռու պիր պաչ սագիպէ մինթէլաամըզա մատահ էտէլիմ։

Ա. Բրխթիյան իթթիհատը ևէ՞ տիր։

Իթթիհատըն նէ օլսուզտընը անկլամամըզա եարտըմ էտէր, էվվէլա անըն նէ օրնասդըրընը անլամադ։

Մաևիւմ օլսուզտը իւզրէ, իթթիհատ պիրլիք վէ իթթի-ֆագ տէմէք տիր. պուռնանդէ պէրապէր չուբասը ուռնուսուլ-մամալը քի, պիրլիք տէմէքլէ հեր խուսուստա հէմհեար վէ գանըչ պիրինի անլաչըլմայճագ տըր. պու միւամքինսիզ տիր։ Պիր միլլօն տահիմէ իքի տանէսի սիմաճա այնէն պիր պիրինե պէնզէմէտիյի կիմսի, տիւշմնէկիւ վէ գանըշ վէ թէ-տավվուրճա տախի քիտմիլէն պիր պիրինե պէնզէր իքի քիշի պուլամազընն։ Ատէմիէր, խըլգաթթարը, թալիմ ու թէր-պիյէլէրի, վէ մուհաթ պուլունտուգլարը թէէսիսաթըն ֆարգը օլսուզտա ակպէպաէն, տահիմա եէքտահիկիլինտէն միւթէֆէրրիգ տիրլէր։ Պիրինին՝ վիճտան իւզրէ հագգ վէ ճահիլ սայըզընը, պիր տիկէրի, այնի տէրճէյտէ սըագ իւյ օլարագ՝ հանըզը վէ գուսուրլուս կէօրիւր։ Յիսուսըն թաւթուլ-տուգտա կէճէտէ, Բէտուլտար տաղըլըգ քիմսէյէ կէօրիւնմի-մէքլիյի միւնտահիգ սայըգլարը սըրատտա, իքի տանէսի ֆարգ-ընը տիւշիւնէրէք, գալատալըգլէ պէրապէր կահահանըն գօնա-ղընտա կիտէրէկէ։ Պետրոս, գըլյամ կիւնիւնիւնէ տատահընտա, պիյատէ խագաթ արամայըգ՝ պէս գարըլարըն սէօվիւնէ ինտա-

նարագ, հէման մէզարա գօշար. Թովմաս լսէ, օձ ըէսուլլա-
ըըն պիւէ չէհատէթինի քեաֆի սայմայըզ՝ Ցիսուսու էլլէ-
ըիլլէ լէմա էթմէք իսթէր։ Բարնաբաս, եարը եօլտա քէն-
տիլէրտէն այըըլան Մարկոս լագապլը Ցովհաննէսին պու
հարէքէթինէ օ գաւառ էհէմմիյէթ վէրմէզ. Պողոսըն օլ
պապատ էֆքեարը քիւլլիյէն ֆարգլը օլտուզունատան, Բար-
նաբաս իլէ ույուշամայարագ՝ պիր պիրինտէն այըըլըըլար։
Թէյմանի, էլիֆազ, Շուհի Պիլտատ վէ Նահամաթի Սոֆար,
Ցորուն էն ուատըգ տօսթլարընատան իքէն, անընէչ նէ չէտիա
միւճատէյէ թուէթուլտուգլարը, վէ սէպէպի—էֆքեար ֆար-
գը—մէյտանատա տըր։

(2) Բրիսթիյան իթթիհատը կանիզնա կօզ գափաագ
տէմէք տէյիլ տիր։ Բրիսթիյան իթթիհատընա ույտուրմագ,
եախօտ ույուչտուրմագ տէնիլէն թէսաւվուր կիրմէզ։ Պիր
թիւճճար քէնտի թիճարէթի, եա տա մէնֆաաթը խաթրը ի-
չիւն՝ չէրիքինտէ կէօրտիւյիւ պիր գուտուրա կէօզ գափայա
պիլիր։ Տօսթլար, տօսթլուգլարընա խէյէլ կէմէհէն տէ-
յուս պիր պիրլէրինտէ կէօրտիւքլէրի եանընըզը կէօրմէզտէն
կէյէպիլիրլէր։ Ջէվճ ու զէվճէ պաչգալարընտա թէհամմիւլ
էտմէէթիքլէրի գուտուր ու սէհվլէրի պիր պիրի ևէզէրինտէ
կէօրտիւքլէրինտէ, նիչէ քէրրէ անլէրէ իղմագ ը ատն էտէր-
լէր։ Ցագաթ էյէր մէզքիւր ալագալարտա զահիր օլան խա-
թա վէ եանլըշ ալագանընն տօրլ էտասը օլան խուսուսաթտան
պիրինէ գարշը խէ, օլ վագըթ նէ թիւճճար, նէ տօսթ վէ
նէ զէվճ ու զէվճէ, պուննալտատան հիչ պիրի սիւքիւթէ բագի
օլմագ։

Սահիհ տիր քի, Բրիսթիյանլար պիր պիրլէրինէ թէ-
համմիւլ էտէն, աֆվ էտէն վէ պիրլիյէ բիայէթ էտէն օլմագ
կէրէք տիրլէր։ Լաքին էյէր գարշըտաքի խաթա՝ ախլագա,
եախօտ տինին էտասի թալիմաթընատան վէ Բրիսթիյան իթ-
թիհատը չէրսիթինատէն պիրինէ տօգանընըտա, իթթիհատ
խաթրը իչիւն սիւքիւթ ճաիզ օլմագ։ Սէմավաթ մէյէ-

քիւթիւնիւն անախթապը քէնտինէ թէպիմ օլուճան Պեարսա պիւէ, ընյա հօլլաւ հանդըշ հարէքէթաէ պուլուճաւը խա, ըէսաւլթ կիպի պիր ալագա խաթըը իչիւն տախի Պօզաս սիւքիթ էտէմէյիմ, ճիւմլէնին էօնիւնտէ անը թապիր կաէր։ Լաւէր՝ լիթիֆաըն խայրը նէթիճէլէրինին նէրէյէրէ վարըդընը անլամագա մուղթէսիր պիրի տիր. ևինէաէ բաւհանի արզաաաշըզգաա պուլուճան հանդըշըարը պիր քէրրէ անլատըգտան ոսնկրա ուչաշմագ սէվտասըյրէ սիւքիթ էտէմէդ։

Անա քիւհամդը իւէ իթթիհատաա պուլուճամագ, վէ մինէթիմիդ վէ մէմլէքէթիմիդտէ Մէէքքիթ Ռէլլահըն թէբարդին էյլէմէօ իչիւն պիրլիքտէ տիւչիւնիւլմէք իչլէմէք նէ խօշ տըր։ Պաւնաւնէ պէրապէր շուբհասը պէտիկի տէյիլ մի՞ տիր քի, պիդիմ օլ քիւհամէն այրըլմամդը իճաագ էթտիրէն հանդըշըարա կէօզ գաւմամագա, վէ անէրին կէօրմէդտէն կէլիպ՝ տէա չըգարմամագա, պիրիւք վէ իթթիֆագ խաթրը իչիւն քիւհամէյիմիդ հիչ պիր վազիթ բուդի օլմայաճագդար տըր։

(3) Քիւհիյան իթթիհատընաա տօդրաւ անլաշըլմասը լազըմ կէլէն մէվաաա ը մուհիմմէտէն պիրի տէ չաւ տըր քի, էֆքաաա եա քիւհամէդը պէչինէտ, իբբինաs վէ իբբիճագ հապիպաթտան վազ կիչիւհի տհիճի տիր. հանդըշա կէօզ գաւմագ պիր շէյ տիր. հազիդագտան վազ կէչմէյէ բուդի օլմագ պաշգա պիր շէյ տիր. էվվէլքի ճահիդ տէյիլ խա, սոնրագքի հիչ ճահիդ օլամագ։

Ռասուլ ը խաարէ ի քիւհամէվիյէտէ չաւ եա պաւ թէբիթիպի բաղիպէթ էթմէք. էֆէնտիմիդտէն վէյաաէթմի, եա գըյամը կիւնինիւնիւ բէամի պիր աաւբէթտէ կէօդէտիդ կէօդէթմէմէք, վէ վաֆթիդի չօճաւդըաւգաա, եա աա պէօյիաուճքտէն սոնրա էթմէք կիպի խաւաաւտար՝ ֆիւդաղը քիւհիյան իթթիհատընա մանի օլմամագ կէրէք տիւրէր։ Պիդ վաֆթիդի չօճաւդըաւգաա էտիյօրաւդ։ Ռասուլ ը խաարէտէ ժողդվա-

կանլըզ տէնիլէնի գապուլ էթմիշ իզ։ Պիզ ալա Բապա-նիլի Քրիստոսա ալէնէն իման թազըիր էտինլէյիլ հաալ էթ-միշիզ։ Ելինէտ, պուննալըը պիզտէն ֆարգլը տիւշինիւալ իճրա էտէն Ինճիլի քիլիսէլեր իլէ իչլիրաք վէ իբադիհաա էթմէյէ պուննալըը պիր մանի սայմազըզ։ Պիզ քէզալիք Քրիստոսուն Ուլուհիյէթի, կիւնահ իչիւն իճրա օլունան քէֆթարէթ, Ալլահըն զէման վէ մէքհանաան միւնէզզեհ րուհանի պիր գաթ օլաուզը, ճանըն էյլիսմոիզլիւ, միւճա-գաթ վէ միւքաֆաթըն էպէտլիյի վէ թէյլա Թալիմի կիպի Թալիմաթա լինանըրըզ։ Լաքին պուննալը իբադիհաա նա ուլուչմազ խաթրը իչիւն վազ կէչիլմէք Թազըմտան տէյիլ տիրէր։ Պիր Մուհամմէտիյէ, «Սէն Թէյլա Թալիմի-նի բէտա էտիյօր խմիչսին, վալլահ էթ, սէնին տիւշինոիւ-միւն կիպի տէ օլապիլիր։ պիզ սէնի քրիսթիյանճա ապդաուաշլը-զըմըզա անազ ատա գապուլ էտէրիզ։ պիզ իբադիհաա խաթ-րը իչիւն պու նօզթաուա խոլաալ էթմէդիզ» տէյէմէզլիյին։ Պիր նէհուտիյէ «Սէն Մէսիհին Ուլուհիյէթինի գապուլ էթ-մէզ խմիչսին վալլահ էթմէզ։ Նէթէր քի անը պէօյիւք պիր փէյ-գամպէր վէ պիր մանուաա Իսան Ուլլահ տէյու Թանըյաագըն, հէր աաէմին գանըչը պիր օլմա՛զ ետ, սէն պու գանըչըն իլէ նինէ՝ պիզիմ քրիսթիյանլըզ պադաալընա աախիլ օլապիլիր-սին, պու մաաոէտ քիմի էօյլէ տիւշինիւր, քիմի պէօյլէ» տէյիլէմէզլիյին։ Պիր մաաոիյաունը Ինճիլի իբադիհաթ տախիէ-սինէ գապուլէ բազի օլմազ, պիրլիք խաթրը իչիւն բուհանի այէթին վիւճիւտունիւ ինքեարա բազի օլմազ տէմէք տիր։ Տին տախրէսինաէ պիր Մօսան իլէ ուլուչմազա, վէ միւթա-թէֆիզ կէօրիւնմէյէ բազի օլմազ, Ալլահըն զէման վէ մէ-քհանաան միւնէզզեհ րուհանի պիր գաթ օլաուզու հագի-գաթլընաան վազ կէչմէյէ բազի օլմազ տըր։ Գըյասէդդին իւլ էմմաթ Թալիմինի բէտա էտէն պիրինէ նուսհազ նիւզ կէօ-թէրիպ՝ «Զարարը նօգ, պիզ ճիւմլէմիզ պիրաաէրլէր իլ, էֆէնաա հիւքմ օլունմազ, սէնին կիպի տէ տիւշինէնլէր

թէյան իթթիհատը բաւաւմաթ վէ զահիրի խուտուսաթ պիր-լիլինտէն իտարէթ պիր չէյ իսէ, չիւտիհ եօզ քի, պու պապ, տէ պիրինճի մէվզի վէ չէրէֆ Փափավի քիւլիսէյէ վէրիլմէ-լի տիր։ Իսլամ քէնտի մուտայէն կիւնէրինտէ իսլատէթէ տուբատուզունտա, ան պինինին պիրտէն եէք պիր պէտէն հալինտէ էյիլիպ զալմալարը, ճիւմլէսինին տէ հիյէթ վէ հարէքէթլէրի այնի թարաֆա վէ այնի վազըֆտա օլմասը, քէնտիֆէսինին տէ ադընտա հէման պիր թագըրին հէման պիր անտէ թէքէրրիւր էտիլմէսի ֆիլ վաքը ճալիպ ի տիգ-դաթ տըր։ Ֆիլ վաքը ինսանըն թէհալիւր վէ թէհաուսիւնիւ-նի մուճիպ օլուր. հալիպուքինէն, պունտա իսլատէթէ թէհավ-վուրտանա էհէմմիյէթ վէրէն իւնտուրէրէր վար տըր։ Լաքին Քրիսթիյան իթթիհատը պու զատարըլէյէ, անճաք զահիրիսի իլէ իքթիֆա էտէ՞р մի։ Տէնիպ սահիլինի թէչքիլ էտէն զում տանէլէրինին ճիւմլէսի պիր չէքլտէ, պիր զրթատա, վէ պիր վազիյէթտէ պուլունտուզու իչիւն, ակվահիլ տիւնե-հանրն էն կիւչկ վէ էն միւքէմմէլ զըսմը տէյիլ տիր։ Պիր փատիշահրն թէվաիինտէն ճիւմլէսինին տէ մէզհէպ պիր, լիսանը պիր, ակնատթը պիր, էլպիսէսի պիր, տաքին օլտուգլարը էվլէրին չէքիլ պիր, ոօֆրա վազըթլարը վէ հաթթա ուլուսագ վէ ուլանմագ տաաթլարը պիր օլմասը օլ միլլէթին զուվվէթ վէ սէրվէթ վէ լինթիզամընա պիր ալամէթ տայըլմագ։ Պիր օլտուննուն մէյտանը մուհաբէպէտէ եիւզ ապարտաիպիմէսի իչիւն նէֆէրաթընըն ճիւմլէսինին տէ պօ-յու պիր, եաչը պիր, խամի պիր վէ բէնէկի պիր օլմասը քի-ֆայէթ էթմէդ։ Պէօյլէ սըրալարտա ասլ իշէ եարայան, անէրին տէրուհի ահվալընըն պիրիյի տիր, եանի, թալիմին քէմալը, զալին չէճաաթը, փատիշահտա ուաւագաթ, վէ վաթանտա մուհափազէթ ճիհէթինտէ օլան պիրլիք տիր։

Իշթէ պէօյլէճէ, Քրիսթիյան իթթիհատը թատլին ֆարգ-լարը զալտըրան, եախօտ եանլըշա կէօզ գափայան, եա, հափիպաթը օլ ուղուրտա ֆէտա էթմէյէ լազըմ օլան, վէ եա-

պուլունուը» տէյէրէք անոա իշթիրապ վէ իթթիֆագ էլինի ուզաթմագ, պիր զահիրի պիրիւք եօլունա ճանըն էօլիւմ-սիւզլիւյիւ հագիգաթընը ֆէտա էթմէյէ բագի օլմագ տէ-մէք տիր։ Ինա՛յր. իթթիհատ հագիգաթատն վագ կէչմէք տէմէք տէյիլ տիր։ Իթթիհատ ուզուլունա առէմ քէնտի հագգընատն, բահամըընատն, մէնֆաաթ ը զաթիյէլինտէն, վէ պազը տէրէճէտէ էֆքեար վէ սիւչլիւնկիւսիւնտէն վագ կէչէպիլիր, առմա հագիգաթ ը էսասիյէտէն վագ կէչէմէզ։ Ֆիլիսէ թարիխի պունա չահտա տիր։ Անըն գույուատաթը-նըն էն՞ փարլագ սահիֆէլէրի, հագիգաթը զանլարընատն վէ էօմրլէրինտէն զըյմէթլի թուբանլարըն սէպաթ ու մէթա-նէթինի բիվայէթ էտէն սահիֆէլէր տիր։

(4) Ֆրիսթիյան իթթիհատը լուսուսմաթ վէ ալին ու ա-տէթ պիրլիյլի տախի տէյիլ տիր։

Էյէր Ինգիլէն թաւիմ վէ թաւմիյէ էյլէմիյլի պիրիւք պու գապիլտէն օլսա իտի, օլ վագըթ՝ Փարիաւի քիլիսէ պի հագգըն տիւնեատա իթթիհատա վէկ ալա պիր նիւմունէ տէյու կէօսթէրիլէպիլիր իտի. չինքի Երիցականը, ժողո-վականը, Մէթոտական եա Կալվինականը եօգ տըր։ Չինք-քի 100 միլիօնու միւթէճավըզ պիր ճէմաաթ՝ պիր մէրքէզ-տէն իտարէ օլունուր, վէ ճիւմլէսի պիր իրատէթէ թաւի տիր։ Ճիւմլէսինին իպատէթ ուսուլը պիր, ժամէրպուբիւ-նը պիր, Մարիամը պիր, Սուբբաթը պիր, պահքըրը պիր վէ զաոիկլէրի պիր տիր։ Եիւզ պինլէր իլէ թատատա օլուս-նան բէիս ի բուհանիլէրինին ուսուլը վավիֆէլէրի պիր, պըյաֆէթլէրի պիր վէ իտարէ օլունուուգլարը նիզամ պիր տիր։ Ֆիլան Փարիաւի քիլիսէտէ պու սապահ նէ չա-բաճան թէրէննիւմ էտիլտի, վէ ժամագիրքին հանկը սահի-ֆէսի գրատաթ օլունտու իսէ, մուհագգագ հիւքմիւնտէ թու-թապիլիրսին քի, բու ի զէմինէ տաղըլմըշ օլան եիւզ պին Փարիաւի քիլիսէնին հէր պիրինտէ այնի չալաճան թէրէն-նիւմ, վէ այնի ժամագիրք գրատաթ օլունուու։ Էյէր Ֆրիս-

խօտ, կեօրհնելու լուսաւմաթ վէ այլն ու ատէթլէյեսէ պէնղէր օլմազա գատ էտէն պիր իթթիհատ տէյիլ, իլլա տահա տէրին վէ տահա գահիմ էտաւալը իւղէրինէ գաբուլմուշ օլուպ՝ նէթիճէսի տահա իրազա վարան պիր իթթիֆագ տըր։ Ինճիլին թաւիմ էյլէմիյի իթթիհատ տահա տհրուճի վէ այլ, վէ ռուհանի մէպտէյէր իւղէրինէ թէէսիս էտիլէն պիր պիրլիք տիր։ Ֆիթաղ ը Մուգատտասի սլոզ վէ խուլուս իլէ մհաթէյաա էթմիյիմիզտէ կէօրհուլօլուպ քի, պունաա ամմոտէքի խասասիյէթլէր մէվճուտ տըր։

(1) Ֆրնսթիյան իթթիհատընըն մէնպալը վէ մհաչհվվիդի իլահի տիր. Րուհ իւլ Գուտուտան տըր։ «Վէ ահլամֆթին պէնտիյէ Րուհունուն մուճիզ օլսուղուս իթթիհատը հրֆզ էթմէյէ ճէհա էտինիզ» (Եվհա. 4. 3)։ Էֆէնտիմիզին պիլմէրտիյինէ կէօրէ «Րուհ, հագիգաթա իրշատ էտէն», վէ «Հագիգաթընը Րուհուս» օլտուգճա, անընն մուճիզ օլսուղուս իթթիհատ տահի պիթթաալի հագիգաթ իւղէրինէ մհաէսէս օլաճագ տըր։ Ո Րուհ տահիմա մհամինէյը իլէ պէրապէր գալտըգճա, անընն թէէսիսէրինին նէթիճէսի օլան պիրլիք տահի տէվամի վէ գահիմ օլաճագ տըր։

(2) Ֆրնսթիյան իթթիհատը՝ իհան վէ իբհգաս պիրինի տիր։

Միլլէթ, վէ վաթան վէ լիսան վէ հալ պիրլիյլէ ատէմլէրի իթթիհատտա ճէլպ էյլէյէն պէօյիւք գուվվէթլէր օլմուշ իսէ տէ, իման վէ իթթիգատ պիրլիյի տահիմա, անլէրէ դաւիպ կէչէպիլէճէք տէրճէճէտ ֆահիգ պուլունմուշ տըր։ Հէր նէ ղէման պու տուչդուաւար պիրի պիրինէ գարշը կէլմիչլէր իսէ, վիճտանընն սէսինէ բուպպէթ էտիլտիյի հալտէ, ատէմլէրի հէքտիկէրինէ բտալիթ էտէն պէնտէրտէ իհան վէ իբհգաս պիրլիյի տահիմա էն գուվվէթլիսի պուլունմուշ տըր։ Յուգտա Րէսուլ, «մուգատտէյլէրէ պիր տէֆա թէէլիմ օլունմուշ օլան իման իչինն մհճահէտէ էտինիզ» տէմէնտէ էտտոլ թէտավվուր պու տըր։ Պօղոս Րէսուլ Եփեսոսլուլարա հա-

վալ լաքեն, պու ֆիլքրի մէյտանա կէթիրէրէք «գուվվէթի-նիզին պիր լումիտինէ տավէթ օլունտուղունուզ միսիւլլու ճէսէտ պիր, վէ լուհ պիր, Բապպ պիր, Իման պիր վէ վաֆ-թիզ պիր միր» տէմիշ միր։ Ելինէ Րէսուլ ը միւմինիէյհ, այնի ըէսալէտէ, մուգատտէսէլերին լքմալը մագսէտիյլէ Ալ-լահ քէնոտ քիլիսասընտա քիմինի ըէսուլ, քիմինի փէյդամ-պէր, քիմինի միւպէշշիր, քիմինի չօպան վէ քիմինի մու-ալլիմ Թայլին էյլէտիյլինի պնքը էյլէմէսի ագապինտէ «Թա քի ճիւմլէմիզ լման վէ Իսին Ուէլլահը պիւմէքքիլ-ը իթթիհատընա վասըլ օլալըմ» տէմիշ միր։

(3) Ֆրիսթիյան իթթիհատը խլզվնեք վէ մագսէտ իթթիհա-տը տըր։ Ֆրիսթիյան պու ինէնեուտա նէ չէյէ տավէթ օ-լունմուշ խոտ, իթթիհատտան մագսատ անը տահա միւէսսիր պիր ռուբէթտէ պաչա վարտըրմազ տըր։ Աֆվէրզա վէ խէ-լատա վէ պուտասյէթէ տավէթ օլունանըն պիր պէօյուք խըզմէթի՝ այնի պէրնքէթէրէտէն պաշգալարը տա հիսսէտար էթմէք, վէ էօյրէնուիյինի ախէրէրէ տէ էօյրէթմէք միր։ Ֆ-ֆէնտիմիզ կէօյէ ալընաճաղը վադըթտա, ղէմինտէն միւֆա, լուպաթ էտէճէյի օլ ոսն ատպիզէրէրինտէ, սէօյլէտիյի ունու-ռուզմազ սէօզլէրտէն պիրլիտէ պու տըր, «վէ միւնթէհա ի զէ-մինէ գաատար պանա չահիտ օլաճաղընըզ» (Ամաթ. 1։ 8) եանի, Ալլահըն պէնիմ վասիթամ էյ պէյան օլունան Թապիաթընը ախէնեատյա պէյան էտէճէքսինիզ։ Պու պէօյուք ումմուլտա մուվաֆֆաղիյէթ՝ չակիրտանըն իթթիհատընա լուպթ էտիւ-միշ միր.—«Էյ Փէտեր, ճիւմլէսի պիր օլալար... Թա քի պէնի սէն իլտաթ էյլէտիյլինէ տիւնեա լինանա։ Պէն անլէրտէ վէ սէն պէնտէ, Թա քի պիր օլմազլըդտա քետմիլ օլալար, վէ պէնի սէն իլտաթ էթտիյլինի, վէ պէնի սէվտիյին միսիւլ-լու անլէրի սէվտիյինի տիւնեա անլայա»։ (Եուհ. 17. 21, 23)։

(4) Ինճիլին Թալիմ ու Թավսիյէ էյլէտիյի իթթիհատ՝ ևուհապպէր իրթիհատը տըր։ Րիյասըզ վէ մէնֆաաթ ը զա-

*թիւէտէն խալի օլան մուհապպէթ.—քէնտի ըահաթ ու սաաոէթինի տիկէրլէրինինքինոէ ապայան մուհապպէթ։ Վէ պու քէնտի խըզմէթինին մաալի նէմինճէսի տիր։ Էյէր Բըրնապիայի Բրնոտոսուն օրտուսունտա ատքէրլիք էոէճէք իսէ, զաիֆէ պուվվէթ, միւհիմճա եարարամ, տէրտլիյէ հէմ տէրա, ատուշկիւնէ տէոմէք օլաճագ իսէ, պունլար ֆէտա-քինարլըղընըղ օլամազ։ Պունլարըն մաալէպ էյլէտիկի ինքինար ը նէֆս անճագ, «հէր չէյէ սապր էոէր, հէր չէյէ իւմիտ էոէր, քէնտի ֆանտոզինին ապամազ, վէ ատա վէվաղ պուրմազ» տէ-նիլէն մուհապպէթ իլէ միւմքին օլուր։ Տիւննէոա մամոտ պու միտուրլուս պիր մուհապպէթ իլէ մէրուֆ օլան հիյէթլէրէ միւհիմճ տըր։ Պեորոս Բէուրլ ֆարդըր ապազապարոան նէչէթ էոէն պօրճլարը աէօյլէտիքտէն ոօնկրա, խիւլասա հալինոէ պէօյլէ աէյօր. «Անհայէթ իւլ էմր ճիւմլէնինիզ հէմ էֆքեար, հէմտերա, զարնոաչ ակվինճ, չէֆիզ վէ լամիֆ օլուռնուզ»։ (Ս. Պետ. 3. 8։) Պօղոս Բէուրլ տանի անոա պէնզէր պիր սըրաոա, «պաուլարըն ճիւմլէնի իւզէրինէ քէ-մալէյէթինի իրթիսալը օլան մուհապպէթի կէչինինիզ» տէմիշ տիր։ Տիպկամ էյլէ աէօյլէրէ. «Ահմալիյէրին իրթիսարը օլան մուհապպէր։» Եէնի ալուհոանըն քէչֆինոէ՝ Գօլօմպոս պիր միւշքիլ իլէ Ամէլոնթիքի կէչէպիլուլ, վէ Պօնապարթի անճագ գավի միւրատը սայէսինոէ Ալալ տաղլարընը միրուր էոէ պիլուր. Ֆագամ մուհապպէթին,—ինճիլ մուհապպէթինին կէչէմիյճէյլի տաղ, վէ աշամայաճաղը Օպիանոս նօզ տըր։

(5) Բրնոթիյան իմմիհատը Բրնոտոս իւզէրինէ միւէս-տէս օլան պիր իմմիֆագ տըր։ Բրնոթիյանըղ Բրնոտոսըղ մանատըղ օլտուղուս կիսպի, Բրնոթիյան իսմինի ալան հէր Թէրթիսլ վէ Թէչէպպիւս, հէր չիրքէթ վէ իմմիֆագ՝ Անտէն տյրը օլտուղը հալոէ՝ մանատըղ տըր։ Պիլ ֆարդ, Բրնոթիյանլարա հէմ էֆքեար օլմալարը ինճիլոէ, Թէքրար պէ Թէքրար Թէքիա էսիլմիչ իսէ, էտտա Բրնոտոս կէօոմէրիլմիչ տիր։ Պօղոս Րօմ. 15. 5 տէ՝ Րօմալը քրնոթիյանլարը իմ-

թիհատ վէ իթթիֆագա տավէթ էտէր իքէն, «Ալլահ սիզէ՝ պիրի պիրինիվ իլէ հէմէֆքեաբ օլմագլըդը իհսան էյլէյէ» տէմէքլիյի քեաֆի տայմայըգ՝ օլ ճեհիֆեատլըդըն մանա վէ հուտուաունու տա պիլտիրմէքլիյի լազըմ կէօրէրէք, «վէ սաղը վէ թէսլիյէ մէնգաը օլան Ալլահ սիզէ, Բրիստոս Յիսուսա կիօրէ պիրի պիրինիվիլէ հէմէֆքեաբ օլմագլըդը իհսան էյլէյէ» տէմիշ տիր։ Վէ երինէ պաչտա պիր սըրատա (Փիլ. 4. 2 տէ) «Բաղպտա հէմէֆքեաբ օլմալարընը, Էվօտիայա իչճա էտէրիմ, վէ Սինթիխէյէ իչճա էտէրիմ», տէմիշ տիր։ Բաղպտա օլմայան, ճանի, Բաղպըն միւրատընա միւթաղիգ օլմայան հիչ պիր իթթիֆագ Ինճիլի տէյիւ տիր։ Փիլիպպէլիլէրէ օլան իչտալէտէ (Փիլիպ. 2. 2 տէ) հէմէֆքեաբ վէ ճեքմիլ, վէ հէման մուհաթապէթինիվ պիր օլուսլ՝ պիր չէյ թէֆէքքիւր էտինիվ» տէնիլմիշ լուտ, օլ հէմէֆքեաբլըգ վէ մուհաթապէթ պիրիլիյինին նէ իտիյի պիր գաչ տաթը աչաղըտա (4 վէ 5 այէթլէրտէ) տէբահէթէն պիլտիրիլմիշ տիր։ «Հէր պիրինիվ ումուրը ղաթիյէտինէ տէյիւ, անճաղ ախէրլէրին ումուրատնա տաին պագաըն։ Բրիստոս Յիսուստա պուլունան էֆքեաբ սիզտէ տաին պուլունուն, օլ քի Ալլահ սուբէթինտէ պուլունտուղը հալտէ Ալլահա միւտավիլ օլմաղը չիքեաբ տայմատը»։ Տէմէք օլույօր քի, քրիսթիյան իթթիհատը իչինճն լազըմ տըր տէտիյիմիվ ֆէտաքեարլըգ վէ մուհաթապէթ, վէ մէրատ ու մագսէտ Բրիստոստա պահիր օլան նէիմէն օլաճագ տըր։

Պէօյլէճէ Ինճիլտէն էօյրէնտիյիմիվ Բրիսթիյան իթթիհատը, էտատը Բրիստոս, միւչէվվիլի Բուհ իլլ Գուտս օլմագ լուզըմ, իման վէ իթթիպատ, վէ խըզմէթ, վէ մագսէտ, վէ մուհաթապէթ պիրիլիյի տիր։ Բիլիտանըն՝ տիւնեատա կէօրէնէյի իչ, անճաղ պու միւսիլլիս պիր իթթիհատ լէյ միւմքինն օլաճագ տըր։ Պիր մէմլէքէթինին ֆէթհի՝ այըբ այըբ ֆէրտլէրին գայրէթիյլէ գապիլ օլմատըգը կիպի, Ալլահ տախի միւնասիպ կէօրմիւչ տիր քի, տիւնեատան ֆէտատըն

ասֆիլ լէչ անըն հէբլինէ սալահ հիւքիւմէթինին լսպա էսիլ-մէսի լէչուն, քէնտի էվլատլարը՝ միւթէֆիքլէրին պիրլիքտէ իշլէմինէջէր։ Թալիմինի տօղրուտան Յիսուսուն ամընչ օլան Պօղոս Րէսուլըն պու պասաժէ օլան ասօղլէրի վէք ապըդ տըր։ «Բրիսաուսուն պէշմէրթինէ լայըգ օլատուդու վէճհ իւզ-րէ հարէքէթի էտինիլ...պիր բուհտա սապիթ գէլըպ պէշա-րէթէ օլան նման իչուն կէօնիւլ պիրլիգի լէչ միւճահատէ է-տինիլ։» (Յիլ. 1. 27։)

Իշթէ Բրիսթիյանլըդըն իթթիհատը.—սապիթ, նա բու-սուճաթ, վէ նա գահիրի խուսուսաթ պիրլիգի տէյիլ, իւ-լա, բուհ վէ նման վէ էֆքեար վէ մազհապ պիրլիգի տիր։ Այնի չէմինի թէէսիրի Թահթընաա օմմագ իւգրէ, պիրի Շա-րօնուն վասխընաա, պիրի Նիլին քէնարընաա, պիրի Ալգը-էթէէյնաա, վէ պիր տիկէրի Սմագօն օվալարընաա մէյտանա կէլմիչ մուխթէլիֆ չէչէքլէրտէն եավըլան պիր կիւլտահթ միւքէմմէլ տիր։ Բէլամ ը Շէրիֆ տախ, այնի լսահ թէէ-սիրին Թահթընաա օլտուդը հալտէ, Յոբ, վէ Մավահ վէ Դաւիթ, վէ Եսայի վէ Պօղոս կիպի, վագթ վէ մահալ ճիհէ-թիյէ եէքտահիկլրինաէն վէք միւթէֆէրրիգ օլան ֆիքրէրին վէ գալպլէրին ասար ը մէճմուի օլան Բիթապ ը Մուգատաէս խնթիլաֆտա մէվճուտ օլան պիր իթթիհատ տըր։ Իշթէ պէօյլէ տիր Բրիսթիյան իթթիհատը։

Բէլամ ը Շէրիֆ անը պիրէ պէօյլէ բէտմ էտիյօր։ Յիսի վագը քիւսսէյէր վէ անլէրի Թէշքիլ էտէն էֆքատա, մէվհու-պէյէր վէ Թալանթլար խուսուսունտա, հէք տիկէրինաէն վէք միւթէֆէրրիգ տիրլէր, ֆագաթ Բրիսաուսուն էթրաֆը-նա ճէմ օլատուգլարընտա, անա օլան ալագալարը վէ վագի-ֆէյէրինճէ, հէր ֆարգ գահիլ օլուր։ Բիլհատտա ճիւմլէսի-նին Թալանթը պիր տէյիլ իսէ տէ, Րէսուլուն պուդյուրատուդը կիպի խըզմէթի պիր տիր։ «Բիմինէ հիքմէթ քէլամը,» «քի-մինէ իլմ քէլամը,» «պիրինէ իման,» «պիր տիկէրինէ իւ-համլար իլէ աէօյլէմէքլիք,» «քիմինէ էլինէ լ մուխթէլիֆ-

ֆէ», պիրիներ սերվէթ վէ նուֆուզ, վէ պիր տիկէրինէ իչէ-
մէք իչիւն սըհհէթ վէ գուվվէթ վէրիլմիչ օլարագ, պէօյլէ-
ճէ, քիլիսէյէ մէվահիպ ի մուխթէլիֆէ վար խէ տէ, պուն-
լարըն ճիւմլէսի այնի Զաթ թարաֆընտան վէ այնի մէքամա
ինսանո օլունմուչ օլմազլէ, մագսէտ պիր վէ խըզմէթ պիր
տիր։

Բ. Բրիսբիյան իբրահիասընըն կիօթիւրտիյիւ ճիհէթ, եա-
խօտ, ւնիյ ի թապիխի ևհ° տիր։

Պէլքի պիր վագըթ վար իտի քի, անոտէ, Բիլիսալար
իթթիհատընտան պիր մուհասէնաթ իւէրի կէչէպիլիր օլուս-
պունա չիւպհէ էտէնլէր պուլունուր իտի։ Ցագաթ, չիմոն
պիգիմ իչիւն պիրէ, օլ վագըթլար զանն էտէրիմ պիւս
պիւթիւն կէչմիչ տիր։

(1) Շիմոն հէր քէս պիրիր քի, իբրահիաս գուվվէհ տիր։
Պիր ինճէ ատմիր թէլաէ չօգ գուվվէթ եօգ տըր. լաքին
պունլարըն պիր գաչ պինի պիր արայա կէլտիյինտէ, տիւն-
ետնէրն էն մէֆրէթ ատմա քէօփրիւլէրի անլէրատն ասըլա-
պիրիյօր։ Իւչ գաթը իփիլ գօլայ գըրըլմաթըգը տիւնեա-
նըն էն էսքի ատրպ ը մէոէլլէրինտէն տիր։ Էկէր Էվրօպա
վէ Ամէրիգա կիպի մահալլէրտէ պուլունան քիլիսէյէ պիր
պիրինին մատտի վէ մանտվի մուտավէնէթինէ միւհթաճ օլ-
մատըգլարընը հիսս էտէրէք իբրահիատա, պիրիլքտէ իչէյիպ
տիւչիւնմէյէ գըլաղուզլանմըչըտր խէ, պիգիմ պու խիթիյա-
ճըմըզ էլպէթտէ տահա գիյատէ օլսա կէրէք տիր։ Պիգիմ
հէնիվիյիմիզ, զահիֆիյիմիզ, այրըլտըգըմըզ քիլիսէյէ օլան
ալագամըզ, վէ ումումէն ալատագ՝ պուլունուսուզումուզ հալ
ու քէյֆիյէթիւէր, քիլիսէյէրիմիզ հագգընտա պէօյլէ պիր
իթթիֆագըն վիւճուտատնու տահա գիյատէ զարուրի գըլար-
լար։ Բիլիսէյէրիմիզին անճագ քիւչիւք պիր գըսմը խտա-
յէ ի զաթիյէ մէվգիինտէ պուլունուպ՝ իւչտէ իքսիր կիպի
պէօյիւք պիր վայը ատ չօգ մուտավէնէթ իւէ եաչայատիւ-
մէքտէ տիրէր։ Ատամըզտա ինճիլի խտահամ իչինի պաչ-

լայան, վէ էլ եէվիմ մալիք օլտուղումոզ պէրէքէթլէրտէն տօլայը մինիէթաարը պուլունտուղումոզ Ամէրիգան Պօրտ Շիրքէթի, զանիփ քիլիսէլէրիմիզին մինափրճէ վէ մէքթէպճի իհթիյաճաթընա քէնտի եարտըմընը հալա տէվամ էթմէքտէ օլտուղունա մէսէրրէթ վէ միւհենտիսլէթիմիզի պէյան էթմէքլէ պէրապէր, քիլիսէլէրիմիզ պու զանիփ հալտէ պուլտուղունա, օլ եարտըմը տէվամ էտէճէյինէ տէ իհթիմաա ը զավիմիզ վար տըր։ Ֆագաթ չուբուընընը սա սիւիւրիւլ քի, պու մուավէնէթ վէք ուզուն սիւր միւտաէթ օխուրմէյիպ՝ էյտի կէճտէ սիւր էնճամա կիլէճէք, վէ քիլիսէլէրէ էն եագընը ալագատա պուլունանլարը ոխուճիւնտուրճէք սիւր։ Պու սիւճիւնկիւնիւն վաղըթլըճա, իլէրիտէն պաչամաագ հէր հալտէ խայրը օլտուղունա՝ չիւ պիհ էտիլէմէզ։ Իլէրիտէ, զանիփ քիլիսէլէրիմիզին մատտի վէ մանավի իհթիյաճընընը տօլտուրուլմասը պաագընտա լազըմ կէլէն վէյահութի ախուճիւնիւպ թէրթիպ էթմէք իչիւն իհթիհաա թէճէմմիւլէրիմիզտէն տահա միւնասիպ սիւր հիյչէթ պուլունագլը՞ր մի։

(2) Իհթիհաա թէճէմմիւլէրիմիզին ասիկէր խայրը սիւր մէյլի տահա, չայան ը տիգգաթ տըր։

Ֆիլիսէ իտաթէսի ուտուլլարընտա սիւզ ժողովականղզ նէ խոխինի տահա սիւրմէզտէն էվվէլ արամըզտա չօգճա անը կէօրմիւչ, վէ անա կէօրէ իչլէմէյէ ալըշմըշըզ, վէ եագընտալատա տա ըխտիճն անը զագուլ էյլէյիք։ Ժողովականղզ հէր սիւր քիլիսէյի քէնտի պաշընա քիտիմլէրն հիւրը վէ միւաթապիւ, վէ հէր հանկը սիւր հիյչէթէ մէսուլիյէթտէն ազատ թանըր։ Անըն իչիւն թաւիմ եա ատէթ ֆարզը ճիհէթիլէ իֆլաթա վարմազ մէյլ ու թէհլիքէսի՝ ժողովական ուտուլատա, տիկէր լինճիլի յարանուանութիւնլէրին հէր հանկը սիւրինտէն գիյատէ տիր տէնտէ ճավզ տիր։ Պիր ժողովական քիլիսէ, քէնտի թաղըմընատա օլան գօճչու քիլիսէլէրտէն, հիչ պիրինէ պագմայարագ, նիչէ մուհիմմ խուսուսալատա, անլէրտէն ֆարզը սիւր մէյլէքտէ պուլունա պիլիր։ Ֆա-

դաթ, իթթիհատ ուսուլու՝ հիւբրիյէթին իֆրաթընա մէյտան վերմէմէք իչիւն էյի պիր չարէ տիր։ Պունտա քիլիսէլէր դապուլ էյլէմիքլէրի պիր նիզամնամէ թահթընտա հիւքմ ի րիզալարըյլէ պիր իթթիֆագա կէլմիչ օլմալարըյլէ, պիրթաղի անա ըհտիյէճ կոէր, վէ իթթիհատ խաթիրը իչիւն խուսուսի ֆէտաքեարլըգ էթմէյէ բաղի օլուրլար։ Եալընըզ պաչընա իչլէյիճէք օլան պիր քիլիսէ իթթիհատ թէճէմմիւլէրինէ տիկէր քիլիսէլէրին էֆքեարընա վագըֆ օլմազլէ, իթթիխաղ էտէճէյի մէսէլէ իչիւն անուէն միւթէէսիր օլմազ էտէմէզ. վէ պէօյլէճէ, ժողովականլըգ ուսուլունա այրըգ օլտուղու մէյհուզ օլան մազարրաթի հիչ տէյիլ իսէ պաղը տէրէճէ իթթիհատ վաղըթաղըյլէ թէտաւիր օլունմուչ օլուր։

(3) Իթթիհատ ուսուլու բուհանի տաիրէտէ իչլէյէն պուվվէթէ զամմ էտիյօր. չիւնքի, քիլիսէնին աչիատհիական ազալարընը մուրախխաս հալինտէ հիյչէթէ պապուլ էթմէքլէ, անլէրին իսթիտատ ու գապիլիյէթլէրինաէն իսթիֆատ էտիյօր։ Տահա, եագըն վագըթլարատէք քիլիսէնին ուամուր ը բուհանիյէսի անճագ մէմուրիյն ի բուհանիյէ վաղըթաղըյլէ թէսվիյէ օլունուպ՝ արալարընտա աչխարհական պուլունտուրմագ խաթրլատան պիրէ կէչմէզ իտի։ Օլ էսքի մէսէլէքտէ, բուհանիլէրին քէնտի պաչլարընա այրը, վէ տիկէրլէր իլէ գարըշմագ իսթէմէյէն պիր ոընֆ (կարդաւոր) կէօրիւնմէլէրինաէն իլէրի կէչէն նախօչ տուլդու չէօյլէ տուբատուն, Ռիհտոտուն քիլիսէսինտէ, անլըն մէմուրիյէթինէ տարֆ էտիլէպիլէճէք նիչէ պուվվէթի վէ թալանթլար ահիլ վէ մէքթուպ պամըշ իտի։ Ինճիլի քիլիսէլէր իթթիհատը աչխարհական մուրախխասալարը քէնտի թէճէմմիւլէրինէ գապուլ էթմէքլէ՝ քիլիսէ թարիխինտէ պէօյլէ պիր ատըմ ալընմըշ օլտուղ։ Մէլէքլէթ Ուլլահըն լինթիչարը էմրինտէ միւմքինի մէքթէպէ պիւթիւն քիլիսէյի իչլէթմէք մէսլէհինէ ըհտիյէճ էթմէք նէթիճէլէրինտաէն օլմուչ քի, Ինճիլի քիլիսէ պուղ ատըտա, կէչմիչ հէր հանկը ատըտան պիյատէ քէնտի աչխար-

հակառակ ազատությունն խըզմէք վէ թալանթլարընաան խոթֆաաէ եօլլարընը արամըշ ապը։ Իթթիհատ ուսուլումուպան պու պէօյլուք մէնֆաաթը ինքնար օլաճանամազ։ Թուճճար վէ էհլի էանաֆ թազըմընաան օյան մուխալիֆաթլըմըզ, ավտէմէլէրինաէ քէնտի քիլիսէլէրինաէ տահա մուֆիտ պիր տուրէթաէ իշլէմէլէրինի եապաճաք էաէն, եէնի եէնի մալումաթ վէ թէճաւվուր քէսպ էթմէլէրիյլէ պէրապէր, սիկէր թարաֆտաան տա, քէնտի թէճրիպէլէրինի, վէ նիչէ սըրաթլատա, սըրֆ լուհանիլէրինքինաէն տահա պէյատէ տէյնը ու զըյմէթի օյան մուէթէճաաիլարընը պէյան էթմէքլէ՝ ումուտ տաիրէյէ պէօյուք խըզմէք էթմիչ օլուրլար։

(4) Տիկէր պիր ճիհէթաէն տահա, քիլիսէլէրիմիզ հապզընաա, իթթիհատ թէճէմմուինէն էհէմմիյէթի չօզ ապը. չիւնքի փազիր իզ. քիլիսէլէրիմիզտէն չօզլարը քէնտի բուհանի մէմուրլարընը անճաք տար պիր տուրէթաէ պէտիյէպիլիյօրլար. վաիզ վէ չօպանլարըմըզըն պէօյուք պիր էքսէրիյէթի, էմր ի խուսուսիյէ էյուճէ մուզայիէտա օլմազ մէճպուրիյէթինաէ պուլունույօրլար։ Թազէլէնմէք իչուն սէյհահաթա, վէ մալումաթ ալմըշլարընաա իչուն, եէնի եէնի քիթապլար էլտէ էթմէկէ ֆուբուսաթլարը եօզ ապը։ Պու հալաէ, աչնէտ պիր քէրուէ քէնտի իզուզմէքլէրինի թէրք իզի պիր ապայա կէտէրէք՝ կէօրուշմուպ, զօնուշմալարը նէ խոշ, վէ նէ մուֆիտ ապը։ Պու մուհոտաէպէթէ լազըմ կէլէն եօլճուլուզ, վուճուտա ճիհէթիյէ մուհթաճը պուլունուտուգլարը բահաթ վէ թէնէֆֆուհաէ եարալըմ էթմակէյի մէսէուլինի, ճիհաէլէրինին պիրլիքաէ էնվա ի մէսէլէէր խուսուսընուա մուպաահէթ ի էֆքեար էթմէկէրի, վէ քիլիսէլէրիմիզին բուհանի թէզաահուրաթ վաահթալարը հապզընաա սէօյլէմէպ տինէլէրի տահի, ֆիքրէճ թազէլէնմէկէրի իչուն պէօյուք պիր չարէ ապը։ Սէնէ պէ սէնէ իթթիհատ թէճէմմուինաէ հապզը պուլունուպ անըն բէվիչինէ աչինաա օյանալար, նէրէյի վէ մէսէօնէր մուհթէճէթի պիր հէյյէթ թէչքիլ էթմիչ

օլուզ՝ մ իւզաքէրկ վէ թէֆթիշլիյլէ մէչլուլ պուլունտուղու մատտէլէրին՝ քիլիսէլէրիմիզճէ նէ ասէրճէ էլդէմ օլտուղուն ևապընատն վապըֆ օլանլար, պիլա մէրհաւուտ թապրիկ էտէպիլիրլէր քի, կիլիկիա Իթթիհատը՝ այնէտէ պիր տէֆա մէճպուրիւ էթմէդիլ՝ պիր նէվ մէքթէպ խըզմէթինի տաւխի իֆա էթմիչ օլույօր։ Պու սըրատա, պէօյուք քիլիսէլէրիմիզ ատլի քէնտիլէրինի տիւշիւնմէմինլէր։ Խուսուսա քէօյ վէ գատապալարտա պուլունդուն քիլիսէլէրիմիզի իթթիհատըն պու եւրոպէն էյլէմիյի խըզմէթի, ֆիլվաղը քիւչիւք պիր խըզմէթ տէյիլ տիր։

(5) Պիզիմ Փրօթէսթանթ քիլիսէլէր հալինտէ, քէնտի միլլէթիմիզէ, վէ այրըլաըզըմըզ քիլիսէյէ տօղրու մուհիմմ պօրճլարըմըզ վար տըր։ Անա օլան գանճա ևապընըզըմըզատան տօլայը մ իւֆթէխիր իլ, չիւնքի քրիսթիյանլըզ ուղուրտունա էն չօղ թէատուլյաթա մազհար, վէ էն պէօյուք ֆէնաքիաըզըգլարա բաղի օլան էն իլք միլլէթէր արասընատա տըր։ Պունունլէ պէրաբար՝ էսէֆլէ իգլատա մէճպուրուզ քի, Բօմա վէ Րում քիլիսէլէրինէ մահտուս նիչէ ըուտուսմաթ վէ այնի ու ատէթլէր կա իլք կիւնատէն անընն իչինէ սիվրիլմէքլէ, Լուտաւորչական քիլիսէ՝ Ամաքիւական սատէկինատ գալմայըգ՝ ինճիլին ինայէթինատէն օլան խալկա վէ փըրկատար թալիմի՝ այնի ու ըուտուսմաթըն գալատալըգը արասընատա գայդ օլմագ թէհլիքէսինատ պուլունտը։ Պիզիմ իթթիհատըմըզ պու տըր քի, Լուտաւորչական քիլիսէնին պու հալը նիհայէ պէօյլէ տէվամ էտէմէյիգ՝ տիկկէ մէսաթլ ի մուհիմմէ ի ըուհանիյէ իլէ պէրաբէր եկեղեցական բարեկարգութինիւ տախի մ իւթէէատա վէ մ իւզաքէրէյէ մատտէ էթմէկ իւզրէ մ իլլէթատաչլարըմըզըն էրտէ կէճտէ պիր համագուատ եկեղեցական ժողովկատը օլաճագ տըր։ Պունու տէմէքլէ, մ իլլէթին ճիւմլէ իլէրիտէ պուլունան տիւշիւնէն թագըմընըն էֆքեատըընատան ֆարկը պիր չէյ տէմէկիյիմ ի թթիհատընատա իմ։ Պէօյլէ պիր չէյնն նէ պէտան օլաճագընը

պիւմէզ խսէք տէ, թէզ օլմասընը արզու էտէրիզ։ Վէ էյէր պիզ Աւետարանականլար, անա քիլիսէմիզէ տօղրու ֆալ-ղընըզ իզմիրլասընտան էօյլէ պիր բարեկարգութիւնա հասըէթքէչ խսէք, վէ միւմքին օլտուղու հալտէ, իճրասընտա ճիւզի քիւլլի պիզմէտէ պիր հիսսէմիզ օլտուղունը թա-պին արզուլար խսէք, Աւետարանական մէպտէլէրտէն զը-մըլտամամագ չալթըյլէ, պու պապտէ միլլէթիմիզէ պիր խըզմէթ էտիպ էտմէյէճէյիմիզի տիւշիւնիւպ միւթէալա էթմէք լուզըմ, իթթիհատ թէճէմմիւլէրիմիզտէն տահա միւնասիպ պիր ֆուրսաթընըզ օլապիլիր մի։

(6) Իթթիհատ ուսուլու, քիլիսէլէրիմիզտէ հայաթ ը ըուհանիյի թէշվիգ էտէն էն պէօյիւք վասիթալարտան տըր։

Պիր չօք քիլիսէլէրին միւշթէրէք մէնֆաաթընա թէ-ալլիւգ էտէն մէսէլէլէր հագգընտա ճիտտի պիր տուրթմէտ պօնուշմագ լուզում չօպանլար, վահիզէր վէ մուրախխասլար-տան խսպարէթ 40–50 քիշինին (վէ պօնֆէրանս հալինտէ տա-հա կէնիշ պիր հիյյէթին) պիր արայա կէլմէլէրի, հէր պիր քիլիսէնին պուլունտուղը հալ վէ իհթիյաճըն մէյտանա կէ-թիրիլմէսի, տահսիլտէ վէ խարճտէ Մէլէքիւթ Ուլլահըն թէվֆիկ էմրինտէ քիլիսէլէրին մէտուլէյէթ վէ ֆարզլարընըն խուսուսի պիր տուրթմէտ խզրուզ օլունմասը, ճիւմլէ քիլի-սէլէրիմիզին ահվալ ը ըուհանիյէսինէ խուսուսի ալագասը օլան՝ կիրակի Մէքթէպի տէրսլէրի, վէ կէնճլէրին Բիպլիթի-յան Շիրքէթլէրի կիպի վասըթալարը, էն ֆահտէլի տուրթմէ-տէ մագսատ խըզմէթ էթտիրմէնին եօլլարընը թէհարիի էթմէք, քիլիսէնին մուվաֆֆագիյէթինի թէհտիտ էտէն իչ-քի մաղարլաթընըն էօնէլունիւ ալաճագ չարէկէր արաշտըր-մագ, քիլիսիյան ֆէրահզի տահրիքսինէ տիւշէն իշլէրտէ՝ միւմքին խսէ հէր պիր ֆէրտի իշլէտէճէք թարիգէր տիւ-շիւնմէք, Ալլահըն պէօյիւք լինայէթիյլէ արամընզտա պաշլա-մըշ օլան լինճիլի խսլահաթ իշինին միւսթագպէլինի թէքմին պասընտա մինպէրլէրիմիզէ միւնասիպ վէ միւսթահիտ քիմ-

ակլէր թէտարիք էթմէք, վէ իքի ճինտաէն օլան կէնճլէրիմիզ, Բրլոթիյանըզ մէպաէլէրիյլէ իտարէ օլունան ալի աէրէճէտէն թալիմ ու թէրպիյէ մերքէզլերի թէհիյյէսի կիպի մուհիմմ մէսէլէլերին թէֆթիշ վէ միւզաքէրէսիյլէ մէշղուլ օլմազ, 20–30 քիլոմէտէն ճէմ օլմուշ պէօյլէ պիր իպտիհամին ենէք մազսատ վէ ենէք մուհաֆազէքէլէ հէման պիր ոօֆքա էթրաֆընա ճէմ օլուպ՝ հէման պիր ինէլտաքեաբը եատ էյլէմիյէրի, եվ զըտտա, քիլոմաարըմըզըն քէնտի ֆաալիյաըընա քէտտ ի պուվվէթ էթմէկէրինէ, վէ ինճիլին մէպաէլէրինէ կէօրէ օլան թարիխտէ, ունէ պէ ունէ նէչիվ ու նէմա պուլմազլարընա թէալլիւպ էտէն ճիւմլէ պու խուսուսլարըն մէյսանա կէթիրիյէրէկ, իթթիֆաք վէ խուլուս վէ տուա իլէ անկերին հաղըընտա գոնուշուլուպ տիւշինիւլմէկ, պու շէյխիր քիլիսէկերէ թէէսիրսիզ գալագալը մի։ Պուբատան այրընընալ քէնտի խըզմէթլէրին մահալինէ տահա գիյատէ հայմի վէ իչմահ վէ ճեսաբէթ իլէ ատօնմէգլէը մի։ Պուննուն ճիւմլէսինին ումումի թէէսիրի, պիզ խոթեսէք խոթեմէսէք, քիլիսէկերիմիզէ հայաթ ը բուհանիյի իլերլեթմէք ճիհէթինտէ օլաճաղընա չիւպհէ ճահիզ օլամազ։

Մէնպուն օլունաճաք պիր հալ տըր քի, իթթիհատ հագընտա պաղը հանըզ թէհավվուլարըն ունէսէն ունէյէ տօղրուլմազտա օլտուղու կիպի, անըն տէյէր ու գըմէթի տախի կիթտիքճէ տահա գիյատէ անլաչըլմազտա տըր։

Իթթիհատընըզըն իլք ունէկերինտէ չօզ քիմսէկտը, վէ պէկքի տէ քիլիսէկերիմիզէն նիչէկերի, անը, սէլահիյէթ ի միւսթաքիլէյէ մալիք ամիր վէ հաքիմ պիր հիյյէթ տէյու թանըտըգլարը իչուն, քէնտինտէն օ եօլտա խըսմէթլէր մէմուլ էյլէտիկեր. չէօյլէ քի, քիլիսէկերէ նիզամ վաղ էթմէն, վէ չունու չէօյլէ էթմէկլիսինիզ, վէ պունու էթմէմէկլիսինիզ տէյու, անկերէ էմրկեր իթա էյլէսին։ Պու սէպէպտէն տէ, հէր ունէ իթթիհատ թէճէմմիւհինտէն ոօղրա, ճէմաաթլարըմըզտան չօգլար, օլտուղու տուտուբ էտճէկլինի պանն էթտիք-

լէրի, եէնի եէնի նիւամլար վէ թէնալիւլը պէքլէմէքտէ օլ-
տուլար. վէ մէյտանա էօյլէ պիր չէյ կէլմէմէլինտէ, պիր
նէվ մէյուսիյէթ հիսս էտիլ՝ Իթթիհատ պիր իչ կէօրմէյօր
տիւշիւնիւլմէսինէ սաիտըլար: Վէ համիմա չոխսա տուվա-
լար իչիւն պիրէ Իթթիհատը պիր հիյանէթ ի հաքքըմ կիպի
տիւշիւնէնլէր էքսիք օլմասը: Պիր թարաֆտան պաղըլ-
մըգտա, պու հալ զարիպ կէօրիւնմէյէճէք տիր: Հիչ պիր
պիյա ու դալ էմմէյէրէք քէնտի ընէս ի բուհանիլէրինին էմ-
րինէ վէ կոնդակտարընա ֆէրման նազարըլյլէ պաղմադա ա-
լըշմըշ օլան պիր ճէմաաթտան ատհա տիւնքի կիւն այրըլ-
մըշ պիր ահալի իչիւն՝ պէօյլէ տիւշիւնմէք թատիլ նոր:
Լաքին սէվինիրիզ քի, սէնեէլէր միրուրըյլէ քիւնահ ի Մէսի-
հիյէ, վէ հիւրրիւյէթ ի քիւնահէվիյէ նէ սէմէք օլտուղտա
կիթտիքճէ տահա էյի անլաշըլմադատա օլմուշ տըր. չէօյլէքի
էյէր Իթթիհատ պու կիւն քէնտի սէյահիյէթի հուտուտատնու
թէճաւուզէ, ամիր վէ հաքիմ մեվկիլինին իհրաղ էթմէյէ
գալգըշտա, հէր թարաֆտան քէնտինէ պարչը պուվվէթլի
փրօթէսթօ սէյտալարը իչիտիլէճէկլինէ չիւտհ նոթէմէզ:

Հանի՞, Իթթիհատ նէ՞ իչ կէօրմիուշ տիր: Նէ՞ իչ կէօ-
րիւյօր տէյտու արատըրտա իչիտիլէն, վէ պիր ուճաու կիւնիւ-
միւզէտէք եէթիչէն սէյլէր՝ չօղճա, մէզքիւր եանլըշ գանըշ
իդթիհատընտան օլտա կէրէք տիր: Բուհանի վէ մանաւի
նէթիճէյի կէօրիւնիւր վէ ճիհանին թարաֆտա ատամադ պի-
հուտէ տիր:

Մանաւի հայաթտա օլան թէզատուսիւմլին՝ կէօզէ չար-
վար սուրէթտէ զահիր օլագիմէսի ֆիլզիզի հայաթընքինա-
տէն տահա ազ վազիթա միհճաճ տէյիլ տիր: Շուբհասը ու-
նուտուլմամալը քի, ֆէրտին թէրագզիսինին կէօրիւզ կէօս-
թէրմէյէ սահիհլեր քէտֆի օլտուղը հալտէ, նէչիք ու նէյմա
վէ թէզատուսիւմ տէնիլէնլին պիր ահպի իւզէրինտէ կէօրիւ-
նէպիլմէսի ճհպղհրհ՝ վէ նիչէ քէրրէ տարլատա մահտուս տըր:
Տահա անճագ 25 հաշամըշ օլան Իթթիհատըմըզըն, քէնտի

տասրէսլոնին մանաւլի պէօյիւմէսինէ օլան թէէսիրի՝ քէնտի սինինտէն մէմուլ օլուշանտատն ազ օլմամըշ սըլը։ Կիլիկիա Իթթիհատը պուս պապատ, քէնտի էմսալը ապատընատա պիրինճի մէվզիի Թուրքմուշ սըլը ատմէյի անըն ըուշ ատըլըգ թէվասիսինին փարլապ տանիֆէլէրի քեաֆի վէ մէհմուտնիյէթպախշ Լոպաթլար իպրապ էտէրլէր։ Մէմալիք ի Օսմանիյէտ մէվճուտ Իթթիհատապ իչինտէ մինապէր վէ մէքթէպլէրինին պուվվէթ վէ ինթիզամը ճիհէթինտէ ճիւմլէսինէ տէ ֆաիզ պուլուշմապ չէրքֆի, նյէր եանըլմայօր իսէք, Կիլիկիա Իթթիհատընըն սըլը։ Նիչէ կէօղլէրի էհէմմիյէթսիզ, վէ պէլքի տէ լիւզումատսուզ կէօրինէն պուս, կեահ Մարաշտա, կեահ Այնթապտա, վէ կեահ պաչպա պիր մէրքէզէ ապա օլուշանտ ասնէվի թէճէմմիւլլէրինի, պուս կիշինքի ահվալըմըզ իւզէրինէ Թէէսիրի ֆիլ վաղը ապամ օլմուշ սըլը։

Իթթիհատ Թէճէմմիւլլէրի իչինէ իտպալըճա զահմէթ վէ մէսապիֆ վէ ֆիտապէսիլըգ իպրապ օլուշմապտա սըլը։ Ֆիլհագիգաչէր պիր պաչ հաֆթա վապղսիզ վէ չօպանօղլ գալմապտա բապի օլտուգտան պաչգա, անլէրինի կիտիպ կէմիճիլէրի իչինէ պիր միղտապ եօղ քիրտաս տապի վէրմէքտէ տիլլէր։ Իթթիհատ ճէմիյէթինին վուկուս պուլտուգուս մահալտէ պիրտաէրլէր մահղ չայան միւտաֆիր վէկիվէրլիք իճրապօղլէ տըչալըտան կէլէն ատամլարը իտանէլէրինէ գապուլ էտիպ՝ անլէրին բահաթը էպապալընա պագմապտա սըլըրլար։ Պու պապատ չէքիլէն ճիւզլի պահմէթի, վէ էտիլէն պիր պաչ զըչմէտապիֆի Իթթիհատընըն մանապի պէրէքէթլէնտիրինապէն պէօյլէք կէօրէրէք՝ անըն վիճուտունա գարշը տիւշինիւլմէյէճէյինէրինին ապրը արթըգ կէչմիչ օլուշ՝ պիր տահա կէլի տէօնմէյէճէք պիր տէյու ինանըրըգ։ 5–10 պին նուֆուստան իպարէթ օլան վասի տասիրէտինին մանապի Թէրապէզըսը կիպի մուհիմմ պիր ումուր պաչընտա պուլուշնանլարընը վիւճիտաճէ վէ բուհճա Թապէլինէրէք, քէնտի խըզմէթլէրինէ աէօնէպիտմէյէճինապ օլան մուհասէնամ, օլ ուզուրա էտիլէն մէ-

սարիֆաթ վէ էէքլէէն պահմէթ իւէ ասլա պէյան գաղուլ էթմէզ։

Գ. Իթթիհատը տահա միւֆիս հսկափղի՛ր մի իզ։

Կիւլիկիա Իթթիհատընըն կէչմիշ 25 սէնէլիք մէվալիհլինին կէօսթէրտիյի իւզրէ, քէնտի մէվճուտիյէթինին մագսատինէ խըզմէթի ճիւզի օլմամըշ ըլը։ Պաւնըն մագիւատ կէօրտիւյիւ իշ հէր նէ տէ օլսա, միւսթապպէլատ անատէն պիյատէսինին կէօրէկլիլիր։ Թապիր ի ախէրլէ ախէնիմ, Իթթիհատըն քիւհսէէրլիմիզէ խըզմէթի չհամալքինատէն պիյատէ օլաղիլիր վէ օլմալը։ Իշտու պիյատէ միւֆիտլիյէ նահիյ օլմագ իչհուն հէմ Իթթիհատըն, հէմ քիւհսէէրլին էտէճէյի վար ըլը։ Իթթիհատ, քիւհսէէրլին մուհաֆազէքէ վէ թէվէճճիւհ վէ տուասընը տահա պիյատէ ճէլգ էտէճէք թէտաղիր Իթթիհատճընատա՝ չհամիյէտէք օյտուգընատան տահա ալգըգամէլը վէ ույանըգ պուլունա գիլիր, վէ քիւհսէէր անա՝ տահա պիյատէ էննիյէթ վէ իշթիրակ կէօսթէրէգիլիրլէր։

Շուբասը լինքիար գաղուլ էմմէգ քի, քիւհսէէրլիմիզ Իթթիհատը, վէ անըն հիւքմ ի խըզմէթինին նէ տէրէճէ հաղընատան թանըրլար իսէ, անա տօղրու տույդու վէ իշթիրաքլարը օլ տէրէճէ քէսգ ի գուվվէթ էտէր։ Հալ չուքի, Իթթիհատըն հէր սէնէ թէճէմմիւհինատ կէօրտիւյիւ իշտէն հաղընատա քիւհսէէրլիմիզին մալիւմաթ վասըլ գալարը չհամիյէտէք վէք մահտուտ օլմուշ ըլը։ Թէճէմմիւ վագթընատա, օթոուզատան զիյատէ քիւհսէէրլին ահվալընը միւսէյյին բիւթօրթլար տինլէնիլիր։ Հէր կիւն պիւֆիւն հիյդէթ այրըճա, վէ ապշամալարը քիւհսէէր իւէ պիրիքտէ, տուա, վէ իսպատէթ վէ բուհանի միւթալաաթա վագըթ վէրիլիր։ Չօպան, վաիզ, մուրտախատա վէ մինթօնէրլէրտէն իսթարէթ պէօյիւք պիր իզտիհամ հէր կիւն պիր չօզ սաաթլար վէրիլիր 6–7 կիւն միւթէմատիյէն քիւհսէէրլիմիզին հայաթ ը բուհանիյէսինէ թէալլիւգ էտէն մուհիմ մէսէլէլէրին թէֆթիշ վէ միւզաքէրէսիյէ մէշղուլ օլուր։ Ճէմաաթլարըն

նէչվ ու նէմա պուլմալարընը վէ մամուրիյէթլէրինի մուճիպ օլաճաղ էլդէմմ մատուէլէր հազըրնատա պիր չօգ էմէք իլէ թէտարիք օլունմուշ իհսալէլէր գրատի օլունուր, քիլիսէլէրիմիզ իսկ, ետ Իթթիհատատան ատօնէնէլլին ազըրնատան, ետ ատա իտալը պիր միւատէթ սօնրա Աւետարեբերէն, վատանըն անճաղ գուրուս պիր գատուրմասընա վազըֆ օլատիլիրլէր։ Պէնճէ պուրատը պէօյլուք պիր իսլահաթա միւհթաճ ատր։ Իթթիհատ վէ Թօնֆէրանս քէնտի ադնէվի իշլէրինին պիր միւքէմմէլ վէ մուֆատատ մազսատընը տահա իտի իլգին, քէնտի քիլիսէլէրինատն հէր պիրինէ եէթիշէմիյինին իճապընա գադմադ կէրէք տիր։ չէօյլէքի, օլ մալատա, իհտալէ հալինատ, միւքին իսկ հէր պիր իճալըն էլինատ պուլունա, վէ պու, ատ պիր մէհապիֆ իլէ պաշա վարտըրըլատիլիր։

(2) Իթթիհատըն քէօյ քիլիսէլէրի իշիւն խուտուսի էատճէյի վար ատր։ Պու նէվ քիլիսէլէր, մէվզիլէրի վէ քիւչիւքլիւ քէլէրի իզթիդատընատան, հիչ պիր վազըֆ գուվվէթլի պիր իշճիյէ մալիք օլամայաճաղտար, վէ, պինատէն ալէյհ, թալիմատ վէ թագվատա գատիլիյէլէրի տէրճէտինատ իւէլէնվով պէօյլումէք վէհատիֆինատն մահրում գալաճաղտարը չէօյլէ տուրատա, հավայ հավաչ զէվալ պուլուսալ՝ էօքի գատանըդ հալա ախշամէք իհէղիքէտինատն ատ հիչ պիր վազըֆ ագատ օլմայաճաղտար։ Իթթիհատըն պուննատա մէտուլյէթի վար ատր։ Պիր գաչ տէնէատէն պէրու Թօնֆէրանստա պիքրի կէչմիգատ օլան, պիր քրիսթիյան թալիմաթը քիմատընըն՝ չէհր քիլիսէլէրիմիզ իշիւն լուզումը հիտա օլունմագատա օլատուդը թագվիրատ, քէօյ քիլիսէլէրիմիզ պէօյլէ պիր չէյզ պիրիմագաղ տահա գիյատէ միւհթաճ ատրլար։ Ինչվիչի վէ լիսանը միւնասիպ պիր տուրումատ իէրիմիզ էսիրմիչ պէօյլէ պիր քրիմատընն նէ պէօյլուք պիր խըզմէթ կէօրմէնէյի թալիֆատէն միւսլիմատընն իսկ տէ, եապըգ քի, տահա գուվվէտէն ֆիրէյէ կէրիրլիրմէմիչ տիր։

Պաւ չէշխտ զաւիք քիւլխէնէրին մինպէրլէրինտէ օպուշ նաւլմագ իչպէք, արա արբա անկէրէ միւնասիպ վազկար եօլ-լամանըն իճապըննա պագմագ, վէ եախօտա վախըլմընէ եարարմ օլմագ իչպէրէ վազ վըրանկարը, վէ տաւա ճէմիյէթլէրի իչինն տաւա մատտէլէրի կէօնաէրմէնին էտապաըննը տիւշիւնմէք տահի պաւ ոէնէվի ճէմիյէթլէրին կէօրէճէյի էն մուհիմմ վէ մուզաատտա վազիֆէտէն տիր։

(3) Իթթիհատըն իւք ֆուրսաթ իւէ միւթէաակկիպ ալըպ՝ հասր ը տիպգաթ էտէճէյի մուհիմմէտէն պէրիտէ ինֆրաստրուկ-տիվ տիր։ Կիւլիկիա իթթիհատը տաիրէնինտէ գրգար վէ օզ-լանկար իչինն 143 գատար մէքթէպլէրիմիզ, վէ պուննարա-տա 6375 գատար օգուշանկարըմըզ հիսապ օլունուշտար։ Պաւ էփէյի պիր բագամ տըր. վէ ճէհտ ու գայրէթ տայէնինտէ տահա արթըրըլապիլիր։ Լագին մէքթէպլէրիմիզտէ տահա գիյատէ տուշիւնմէյի տէյճն նօգթա, պիրա չիւտհէ, քէմ-միյէթտէն գիյատէ քէյֆիյէթի մարաֆը տըր։ Պաւնտան կէօրիւմիւզ նօնիւնէ աչըլան պէօյուք ոիւտ պաւ տըր։ Եանի, էնկին վէ եիւքսէք մէքթէպլէրիմիզտէ կէրէք ուսուլ ը թէարիս, կէրէք տէրս վէրօգրաֆը, վէ կէրէք խոճալարըն հէյիյէթի՝ ճէհպա վագիֆ ու հալըն մահկումըննա մուվաֆֆա-գաթ էտիյօր մը։ Պաւնտան 20–30 սէնէ էվվէլ փէք մագ-պուլ տայըլան ուսուլ վէ վէրօգրաֆ պաւ կիւն պէօյուք խո-ճահաթա միւհիմմ պուլունապիլիր։ Պաւ խուսուս Իթթի-հատ իւէ Միչընըն, Գոնֆէրանս հալինտէ ամէք ը նազար է-տէճէքլերի էն պէճէտ իչլէտէն տիր։

(4) Իթթիհատա տիւշէն նահէճէքլեր պըրատընատա պիր խուսուս տահա պիւք էմմէք խոմիթիմ։

Վագիֆ ը մուայյէնինտէ իթթիհատա մագսէտիյէ կիւլիկ-իանըն մահխէլիֆ իարաֆլարընատն պիր արայա կիչէն է-ֆէնտիլէր, պա խուսուս չօգանար վէ վախըէր վէ մէհօ-նէրէր էյէր մէճլիսէ չիմտիյէտէք օյատուպունատն տահա թէ-տարիֆի կէլիրսէ խոչ, քիւլխէնէրիմիզ հաիյիչ տահա պիյա-

տէ մխսիէֆիա օլաճագ սըր։ Պիր բուհանի մէտօր պիւ-
լիւն ալնի, քէնտի խըզմէթի ի ասիյէսիյլե մէչղուլ օլուաք՝
անճագ, ալնիվի խէճիմխուն վագի ու մահալընը պէյան
էտէն տավէյնամէյլի պագալ եմէլքաէն ոօնրա, Իմմիհատ
հագգընտա ալուչիւնմէյէ պաչլար խտ, (Պէլքի նիչէլերի ա-
նը տա էմմէզ) օ տար վագըիտա, ուտուտա խըզմէթ էտէ-
պիւէճէք պէւլե պիր թէտարիք օլամայաճաղը տէրքեար
սըր։ Ճէմաատխարըմըզտան չօղլար Իմմիհատըն տալ խըզ-
մէթ վէ մագաէտինի սըրը սագը նօյլնամիքլերի կիպի, գօր-
պարըմ քի բուհանի մէմուրլարըմըզտան տա նիչէլեր օ հալ-
տէ պուլունմուչլար սըր։ Իմմիհատ խէճմխուլերինէ է-
տտա օլան պէօյուք մագտաէլտաէն պիրի տէ, քիւհսէլերի-
միզին պիր սէնէյիք նօմրունին թէվարիսինտաէն մխսիէ-
ֆիա վէ մխսիէնէզպիհ օլմագ օլտուղը խտաթըլտըտա թուա-
թուտա, օղ վէտան 30 վէ տատա պիյատէ քիւհսէլերին պիր
սէնէյիք խէճիսպէլերինին մէճմուա մէյտանա կէմիսիյէ-
րեք, պագըլտըրընտա իմմիհատ օլուհան էէնի էէնի խէր-
թիսպէլ վէ անէլերին մուհատէնագը, վէ տիկէրլերինտէ թէ-
տատուֆ օլուհան էէնի էէնի միւչքիլագ վէ անէլերին սէ-
պեպ վէ նէֆխիճէլերի անլաչըլաճագ, վէ պէօյլէճէ, քիւհսէ-
լերիտիզ հայագ ը բուհանիյէտ խէլտագըն իչիւն նէ չէյլերէ
խմիհտաւ, վէ նէ չէյլերտէն խճիհնտագ էմմէք կէրէք օլտուա-
գը հագգընտա կիւզէլ պիր տէրս ալաճագլար սըր։ Վէ
պունուն իչիւն էլագիտաէ էյի խէտարիք լագըմ սըր։ Վագ
վէ տուա ճէմիյէթլերինին տատա ճաղիտ գըլմագ, ագալարը-
նը տատա գայրէթլի վէ իչլէք վէ ուչանըգ տագլամագ, կի-
տակի Մէքքէյէի տէրտլերինին տատա միւճիտա գըլմագ, ճէ-
մաատը իչկի պէլիյէհնտաէն տագընտըրմագ, վէ կէնճլերի
վտքըգտա, վէ խագվա խտրիսինտաէ իչլերի կէօմիւրմէք
կիպի մուհիմմ վէ մուգտատէս վէչտիճինի մուվաֆֆագիւ-
յէմէէ պաչա վատտըրըլմատը իչիւն, պիւխիւն տէնէ չալըշ-
մագտա օլան պիր քիւհսէ, հալսօտ պիր բուհանի մէտօր,

օտատա, խուսուսի մէսէլէլէր լէ օղրաչան, խէֆլի պիր հիյլէթ տէյիլ սիր։ Անըն տուալարընըն մատտէսի Մէլէքիւթ Ուլլահ, վէ միւթէլաա վէ միւզաքէրէսինին նիշանկեատը, քիլիսէլէրին հայաթ ը բուհանիյէի վէ իմարը կիպի խուսուսալար օլտուգա, պու չէլլէրտէն ճիւմլէ խօշլանանլար պիթթաալի հազըր պուլունուպ հիսէտար օլմագ իսթէյճէքլէր սիր։ Վէ ֆէլ վագի ատ, էվլիյատա վէ Ամէրիպատա վագը օլան պու կիպի ճէմիյէթլէրտէ, Քրիստոսուն իչինի տէվէն չօգ քրիսթիյանլար՝ հապշատան վէ եըրագատան ճէմ օլուպ՝ հազըր պուլունուրլար։ Միւսիւլմէնլէրին հուզուրը պէօյլէ պիրիքինթիլէրէ պէօյլուք թէչվիգ սիր։ Սահիհ սիր քի անլէրին պօյայըղը պիրագ հօգ տըր. անլէրին հէր չէհրատ, վէ նիչէ քէրրէ քէօյլէրտէ պիրէ հօթէլլէրի վար տըր. քիսմէչէ հիւքօ օլմայարագ կէլիպ հօթէլլէրտէ բահաթ էտէպիլիրլէր։ Զօգ կէչմէզտէն այնի պօյայըզլարըն պիզիմ աբամըզտա տախի պուլունմաճաղընա իւմիտվարըղ։ Լաքին օ վագիտա պէքլէմէյէրէք տախի, պիզիմ իթթիհատ վէ Գօնֆէրանս թէճէմմիւլէրիմիզ տահա չէն, վէ ճէմիյէթլի օլապիլիր։ Էթրաֆ քիլիսէլէրտէն արղու էահնլէրին կէլմէյէրինէ պագը տէրճէ կիւճլիւք վար իսէ, հիյլէթին ապտ էյլէտիլի մահալլըն քրիսթիյանլարընատան պիր չօղալըընըն հազըր պուլունմասընա նէ՞ մանի վար տըր։ Իթթիհատ Սկնթագ վէ Մարաշ կիպի պիր գաչ պին Փրօթէսթանթ նուֆուսուս պուլունան պէլլի մերքէզլէրատ թէճէմմիւ էյլէսիյինատ, լազըգ տէյի՞լ մի քի, Քրիստոսուն քիլիսէսինին մուվաֆֆագիյէթի իչիւն չալըշըգ հաչատագա թէահիւտ էյլէմիչ օլան պիր քրիսթիյան օլ ճէմիյէթլէրատ հազըր պուլունա, չէօյլէ քի, հէմ քէնտիսի միւսթէֆիտ օլա, վէ հէմ հուզուրույլէ պաշղալարընը ճէսարէթլէնտիրէ։ Ուսմանի տախիէմիզին խայրընա վէ ահվալ ը բուհանիյէսինէ ալագատար պուլունան խուսուսալատան տօյայը տուա վէ միւզաքէրէ էթմէգ մագսատիյէ չուս գատար քիլիսէլէրտէն վաիղէր վէ մու-

պիթիաալի, ազաալընաան պաւլուընաուաւզաւ իթթիհաաա իչլիւն տաախի իչլէմէքքաէ տիւր. չիւնքի քիւլհաէսինէն պիւր սէնէյլիք էօմրիւնիւն խիւլաաա ի թէվարիհինէն օյաայա կէօմիւրկճէք տիւր: Պաւ սէպէպտէն, էյէր քիւլհաէկէրհմիզ վէ ըաահանի մէմաւրլաըմըզ սէնէ գարփընաաա չալըշըր ի.քէն՝ իթթիհաաա օյան ալագալաըընը խաաթըաա թաւթաւրագ իչլհաէկէր, օյ պէ-ման սէնէվի թէճէմմիւէ կէչմէյէրի պիւա չիւգհէ, չիմաի-քինաան չօգ թէհաաիւքյիւ վէ միւֆիւա օյագճագ տըր:

Պաւնաաա քիւլհաէկէրհն տաախի էաէճէյի վաւ տըր տա-տիք: Քիւլհաէկէր իթթիհաաա քէնաի պաւվէվէնէրհնհն մէճ-մաւի նագալաըյյէ պագագաագ՝ անաա տահա պիյաատ էմհիչէթ վէ իթթիմաա կէօմթէրհաէկէր կէրէք տիւր: Իթթիհաաըն պաչ մագսէտի, ինճիյի ճէմաաթիքաաա մահաաաւ օյան խաւաաւ-տաթաա քէնաի պիւթիւն տահրէհնհն պէօյիւմէսի վէ քէնագ ի պաւվէվէթ էյյէմէսի օյաաւզճա, քիւլհաէկէրհմիզ քէնաի մէհէրրէթ վէ մաւզայագալաըընը, մաւվաճֆագիչէթ վէ միւշքիլաթիքաըընը տահա սէրպէթ, վէ տահա սըզ սըզ օյ-մագ իւզրէ, անաա արվ վէ թագահմ էթմէքքաէն իհթիրազ էթմէ-մէմէլի տիրէր:

(2) Պաւ պագաէ, քիւլհաէկէրհն Իթթիհաաա էաէճէքքէրհի էն պէօյիւք մաւագէնէթ, անրն խըզմէթհինհի լայըզըյյէ թագ-տիր էահա՝ անաա իչլիրաք կէօմթէրմէսի տիւր: Քիւլհաէկէր պէօյիւ էթմէյօրհաւ տէմէք նիչէթհինաէ տէչիվ իվ. անճագ տահա գիյաատէսինհն լաւզաւմաւնաւ անհագմագ խոթէյօրհզ: Քիւլհաէկէրհմիզհն մէսաիթ վէ միհմանհնիւվագհզ ճիհէթհիյյէ Իթթիհաաա տօզրաւ խոյրագ էթմէքքաէ պաւլուընաուզհրը իչ-թիրագ վէ մաւհագագէթհն սէնէսէն սէնէյէ արթմագաա օյ-տաւզաւ պաահի ի մէսէրրէթ տիւր: Լագքհն պիր խաւաաւս վաւ տըր քի, անաա՝ խոյահաթաա միւհթագճ պէօյիւք պիւր նօգաան նագալաըյյէ պագըհաա կէրէք տիւր. վէ պաւ տաա, Իթթիհաաա թէճէմմիւէրհմիզհն մէհմաւ օյաւնան տէրիճէհաէ գաչագա-ղզըն օյմաաւզաը տըր: Իթթիհաաա թէնհա վէ գաֆհաը պիւր

*բախեսուլալ պիր եէրէ ճէմ օլտուգլարընտա, տէյմի՞կ մի քի օղ մահալըն քրիսթիյանլարը, թիւճճարան վէ միւհթէշէրանտան օլսուն, պուընու պէօյիւք պիր փուբաթ վէ նմթիյազ սայաթագ քէնտի հուզուրլէրինէ օղ հիյչէթի թէքրիմ էթմիչ օլալար։ Զօգ պահմէթ վէ մէսաւիփամ իլէ չու պատար քիչի պիր ալայա կէլիսգ, խայըը կիւնէշէր պիւթիւն վագթ վէ զինհէրինի խըզմէթլէրին էշրէֆի օլան պու իչէ թախսիս էյլէտիքլէրի պիր վագըթտա, օղ մահալըն քրիստիյանլարը, պու թէճէմմիւլին քէնտիլէրէ հիչ պիր ալագասը եօգ կիսգի, անա հիսաէտար օլմագլըզը խաթրտան կէչիրմէյէրէք՝ հէր քէս, անճագ աստէթի իւզրէ քէնտի տիւքքեանը վէ թիճարէթի փէշինէ տիւչէրսէ, պու հարէքէթ Իթթիհատա ճէսարէթ վէրի՞ր մի, անըն խըզմէթինի թագտիր վէ թահսին էթմէք սայըը՞ր մը։ Էյէր քիւչիսէլերիմիզ ուճաւր ը բուհանիյէյլի ուճաւր ը ճիհանիյէյէ թէրճիհ էթտիքլէրինի պէօյէ սըրաալատա խոպաթ էթմէյճէքլէր խսէ, նէ զէման էաէճէքլէր։

Կէչմիչ պիզի մէհմուն էթմիչ խսէ, միւսթապիլ իչիւն իւմիտիմիզ տահա փարլագ տըր։

Կիւիկիա Իթթիհատընըն բուսպ ասրլըգ էօմրիւնիւն խայըը նէթաիճինտէն օլմագ իւզրէ, պու կիւն Իթթիհատա հագգընտա եանլըշ թէսաւվուրլար կիմթիքճէ զարիւ օլուպ՝ անըն մագսատ վէ խըզմէթինին տահա էյի անկլաշըլտըգընը, օ՝ քէնտինի թէշքիւ էտէն քիւչսէլէրէ տօղրու ֆէբարիզ ու մէսաւիյէթինի, վէ քիւչսէլէր անա պօրճլու օլտուգլարը մահապէթ վէ իչթիրաքը տահա էյի անկլայըպ՝ մուճէպինճէ հարէքէթ էթտիքլէրինի, վէ տիկէր թարաֆտան, քիւչսէլէրին պու միսիւլլու Իթթիհատընըն մէյլ ի լ ապիխսի զարիք քիւչսէլէրի պիրլիյէ կէթիրտէրէք՝ պուվվէթլէնտիրմէք, ֆէրահ ժողովականլըգտան մէհտուզ օլան մաղարրատը թախթիք էթմէք, աչխարհական պըմբըմըզըն գուվվէթ վէ խոթիստատլարընտան խոթիֆատէ էթտիրմէք, իւէրիտէ մէսաւիյէթի

քիւլլիյէն պիտէ թէրք օլուռնաճագ օլան պիր վասի տաիրէ-
նէին իտարէսինի տէրէօհատ էթմէքլիյէ պիտի հաղըրլամագ ,
անա քիւհանմիտ տօղրու օլան ֆարղըմղըրն էտասը պատղըն-
տա պիտի տուհուլէթ կէօսթէրմէք , վէ քիւհանէլէրմիտեն հա-
յատի ը լուհանիյէնին իլէրլէմէսինէ հարամ էթմէք օլտուս-
ղունու տիւչիւնտիւչիւմիւզատ, զալտըմից մէսէրլէթ, վէ ճէ-
նապ ը Հազրա Թէչէքքիւր տուլդուտուլէ մալամատ օլուր ։
Իթթիհատըմըզըն իլք 25 սէնէսինին ռոնուռնու կէօրմիւչ-
միշ իչուն տէվլէնիյօրուզ , վէ պու կիւն պուրատա հաղըր օ-
լան պու պէօյուք իսլահհատան՝ անըն Յոբելհանընըն ըս-
մինատ պուլունմազըզըն տատա պէօյուք պահթիյարըզըննա
նամլ օլաճագ օլանլարը տա չիմահտէն Թէպրիք կէտիրիլ ։

Էչ Թրիտաուն քիւհանի , Էչ ճիւմլէ իթթիհատ մագ-
սէտիյլէ պուրայա կէլմիչ օլան միւհթէրէմ պիրատէրլէր ,
չօպանլար , վահիլլէր վէ միւպէչիրլէր , պիղ ճիւմլէմիզ Ալ-
լահընն պաղընըն մուհթէնէֆ Թարափլարընտա՝ մուհթէնէֆ
խըզմէթլէր իչուն տավէթ օլուռնմուշ իչճիլէր իզ ։ Ուհուռթ-
մայըզ քի , մուվաֆֆագիյէթիմիզին չարԹը իթթիհատ
ապր ։ Ալել խուսուս մատտի վէ բահանի ալէմէ հիւքմ էյ-
լէյէն չու պէօյուք գահտէյի ուհուռթմայըզ քի , հտևանքն
թհրհֆֆիւ հրևհոնին չարբը՝ ալի վհ միտհիֆի օլանքն անընյհ
իթթիհատը տըր ։ Թօփրագ վէ տու վէ քէօմիւր չիչէյէ հա պիւլ-
պիւլէ Թէհավվիւլ էտէպիլմէսի իչուն հայաԹըն ալի մէգ-
տէսի՝ հայաթտըզ անատըր իլէ իթթիհատ էթմէյի ։ Պաչպա հօլ
հօզ ։ Վէ ինսան տիւչտիւրիւ չուզուրատան էսքի ճէյլալընտա
վէ կիւհանէրն խարտագԹընատան Ալլահընն միւշահէհէթինէ
գալաբըրըլմասը իչուն Ուլուհիյէթ պիրԹէնէպիւլ անընյէ
իթթիհատ էթմէյի , վէ հրևիշ տիր ։ «Բէչատ Թէն օլուպ ա-
րամըզատա սաքին օլմուշ ապր ։»

Պու պէօյուք պահտէնին ամէյի ճիհէԹտէ պիղէ օլան
ալագատը պու ապր , հանի , հէր հանիկը ապպատաշլըզ հա իթ-
թիհատ հալինատ խըզմէթմիզ ՄէյէքիւԹ Ուլլահ իչուն իչ-

վէ պէօյլէ ակվամլէ, պիր ազատան Շէմա, ակմթ լուր բատա վասըլ օլունճա, արատա գալան ինճվ սիյահ ֆասըլէյէր տա-խի գալ օլարագ՝ պիւմիւն մէնգարվ նէքթաբէ պիր նուր ովկիանոսունա թէհավվուլ էտէր։

Պէօյլէ ովր Քրիսթիյան իմմիհատը։ Բահանի ովնա-կանըն տախի քէնտինէ մահաուա տապլարը վէ տէրէյէրի օլ-տուդունատ՝ հագիգաթ նուրու ճիւմլէսինի պիրտէն խա-թիատ էթմէկ։ Իլքինտ թապսիմլէր չօգ վէ ուֆագ ոլը. լաքին ակնատն ակնվյ վէ ատատան ատա իլէրլէմէքտէ վէ նիւճվէլէնմէքտվ օլան նուր ը հագիգինին թէհսիրի թահթինա, էնինէ վէ պօյուննա թէվէսսու էտիպ՝ կէնիչլէնվերէք պիր պիրինվ դավուշմագատա օլուրլար. չէօյլէ քի, գէյման միրու-թինատ, քրիսթիյէր իմմիհատը գավմար իմմիհատընա, վէ գավմար իմմիհատը տախի տիւնիա իմմիհատընա թէհավ-վուլ էտիճէք տիր։ Շիմտի մանէգի տապլար վէ տէրէյէր ակպէպինատէն, պուրատա, իմմիհատըմըզըն տախիլէվի նինչէ քէրէվ տար վէ մահաուա գալըյօր իտէ տի, սէվինիրիզ քի, գէյմանըն ճէլէնտը պիրվ քէմալ, վէ պինատն ալէյհ տահա կէնիչ պիր իմմիհատա տօպրու կէօթիւրմէքտվ տիր. վէ նվ միւգարէքտ տիր օլ հալ վէ մահալ քի, անատ հագիգի իմմի-հատըն իհտալընը մուճիպ օլան հիր ֆասդ, հիր տուդրու վէ հիր ինանվի գաաֆ մէյտանատան գալտըրըմըզ օլարագ, հէր ւիտանատան վէ գավմատան վէ միլլէթտէն պիր արայա կէլէն՝ քիմսէնինն տայամատըզը օլ պէօյուք իտպահատ քէնտուէրի օլ հալա նատվ էտէն վահիտ Մուհամմէդ պիր մէսքէնտ, պիր ւիտանատա, պիր տուդրուտա վէ պիր աչգատա թէմմէթա էտիպ՝ «խէյատ թահթատա օթուրան Աէլահըմըզդա վէ Գուդրուդա մախ-տուտ տըր» տէյու ոօնու կէչմէզ օլան օլ ակմավի իլահիյի թէրէննիւմ էտէճէքլէր տիրէր։ Գաէնդարըն ճիւմլէսի Աէ-լատատան թէվէլլիւտ էթմիչ վէ Քրիսատոտա միրատ չէրիքի օլան պիրատէրէր տիրէր։ «Իչթէ պիրատէրէրին իմմի-հատա իւզրէ տաքին օլմալարը նէ՞ խոչ վէ նէ՞ լաթիֆ տիր։»

լեմէք խսէ, էյեը իշխոիլ աաէմլէրլն քէմալէ վէ գուասիյէթէ կէթիրմէք, վէ կիւնահըն էնկին մէվգիլէրինաէն լման վէ իթաաթըն եիւքսէք նօգթալարընա չըգարմագ խսէ, պէս պէլլի ոիը քի, օլ խուսուսալարտա քէնոհոմիշ եիւճէ պիր մէվգի ւհրագ էթմիշ օլմաալըդճա՝ պուս խըզգաէթի կէօրմէյճէյիշ։ Գարանլըգ գարանլըգը տէի էոէմէշ, վէ էոնա էոնագը եիւքսէյէ գալտըրմաշ։

Մէգքիւր պէօյիւք գահոէ պիգ չուրասընը աա էօյրէտիյօր քի, աագիթ օյունաուզամաւշ աագիթէ լայըգ օյաուըգը սուրէթոէ էշշէյէպիլմէմիշ իչինն, եանի, Բրիոմիէյանըգըն ալի մէրթէպէէրինաէ գուշունագիլմէմիշ իչինն, ճիւմլէօնաէն եիւքսէք օյան գուասիյէթի վէ մուհագգէթ մինգագը իլէ իոիթիլաթ վէ իթթիհաագմըգ օլմագը ագը։ Բէուշլարըն մուվաֆֆագիյէթի իչինն պուս իլահի միւշարէքէթ էֆէնտիմիզին ինանմագ օլ տէրէճէ իլգէմ էոի քի, ասն տուասընտա տէֆա պէ տէֆա պուննու իոիթիաա էյլէտի. «Պանա վէրտիյին իզգէթի անլէրէ վէրտիմ, թա քի պիգիմ օլտուզամուզ կիսգի անլէը տագիս պիր օյագար, պէն անլէրաէ, վէ ոէն պէնտէ, թա քի պիր օլմագտա քէտմիլ օյագար։»

Տաղիսթան պիր մէմլէքէթի իուզէրինէ Շագգաան Շէմսինն մուսու էյլէտիյի իւք տագիգէլէրաէ, անընն վէրթէվվիւլ, անճագ միւրթէֆի տագլարըն գիրվէլէրինէ տօգուննամասըյլէ, օլ նօգթալար, հագանընն եիւքսէք տէմթինտէն պուգանն պիրինն կէօգուննէ, սիյահ պիր տագհ իուզէրինտ ալթուն փուլլար, վէ եագսօա, մուգալլամ տիր տէրնա իուզէրինտ ընուր տաագարը կիսգի կէօրինննիւրլէր։ Օլ միւրթէֆի նագարկեահտան գագմագա տէյտմ էյլէ Շէմս ուֆուգտան եօգարը եիւճէլէնտիքճէ, պու վարլագ ագասիսէր թէվէսիս էտիսգ անլէրի պիրի պիրինտէն այըրան սիյահ պէնտէր կիթթիքճէ տարալըը, վէ քիւչիւք գըմաալար եէքտիկէրինն եագլաշմագլէ պիրէր պիրէր գաուշուշագ իթթիհատա էթմիլէրինյէ գիյա իլէ միննեվվէր վասն մէյտանյար հասըլ օլուր,

ՏՈՒՍ.

Է՛յ, պիրլիյինէ կէօրլուննէը կէօրլուննէդ ալէմլէրին չէհա-
տէթ էյլէմէյի Ալլահ, Սէն Իթթիհաատըդը, Կիւլիկիա Իթ-
թիհաատընը միւսաբէքէ, վէ Սանա օլան ւլման վէ իթաաթ
խուսուսունտա անլէրի տահմա միւթթիհիտ ղըլ։

Է՛յ, ճիւմլէ միւմինլէրին պիրլիյինին պէնտէ օլան Բուհ
իւլ Գուտս, Յիսուսընքինտէն ալըդ իհտար էտէճէյին հէր
չէյի, իրչատ էտէճէյին ճիւմլէ հազրէթլէրը ծօղրու ան-
լայըդ՝ իճրա էմմէքլիքտէ Սէն քիւլէէլէրիմիվի տահմա
միւթթէֆիդ պուլունտուդ։

Է՛յ, Փէտէրին Իսի իւլ վահիտի, սօն կիճէյտէ, «անլէրի
սէնին իտմինէ հըճդ էյլէ, թա քի պիրդիմ կիտլի պիր օլալար»
տէյու չակիրտլէրին հազրընտա արդ էյլէտիյին տուա՝ պիգիմ
իչիւն տահի արդ օլունմուշ օլսուն։ Իհտան էյլէ քի, Ին-
րիսթիյան Իթթիհաատընտա իտիլէ կէմիրէն, վէ հազդ վէ հա-
գիգաթ իւզէրինէ միւէյտէ օրմայան հէր կէօնէ թարաֆիվու-
լուք, նա ֆըրգա, նա նիզա ւուհու պիդտէն պահա օլսուն։
Ինտանընն ղազատը վատըթտընըդ Ալլահըն տահրընը իճրայա
գէլդըջմագ համագաթը արտընըդտա հիչ պիր վագըթ իչի-
տիմէյին։ Հազրիգաթա քիր տայըլան, վէ իւզէրիմիդտէ
անըլան Սէնին ճէլիւ իտմինէ հազարէթ կէմիրէտիւլէն հէր
հանկը պիր էֆքեար ֆարդը, նա մագսէտ իսթիթլաֆը, նա
հատէտա, նա թէտաատի մէյլի պիդտէն եըրատ օլսուն։ Ինտան
էյլէ քի, պիր ւման վէ պիր լեմհատէ վաֆթիվդ օլսունմուշ օ-
լան քիլիսէլէրիմիդին ճիւմլէսի, էֆքեար վէ ամէլատ կիսի-
տիքճէ տահա գիյատէ միւթթիհիտ օլադար. չէօյլէ քի, Թէ-
սիրէլի տահրէսինէ տիւչէն տիկկըլէրի տէ այնի ադագայա
ճէլդ էթմէքտէ մուվահֆահդիյէթ պուլադար։ Պիդ պաչդա
խուսուսուդարտա հէր նէ պատար այըդ վէ ֆարդը տա պուս-
լունագ, Սէնտէն նիյագըմըդ պուս տըր քի, Ինճիլին խալխ
Թալիմաթընըն ւմանը վէ պիրիկհինտէ տահմա միւթթիհիֆիդ
օլադըմ։ Արդտմուդ վէ տիւչմիդ պուս տըր քի, պիդ

ճիւղիմիզ, քրլիսելէրիմիզ, վէ անլերի թէչքիլ ետէն էֆրա-
սըն հէր պիրի, չիմալյէտէք օլտուղու կիպի պուննան պէօյ-
լէ տահա վիյատէ, պիլտիյիմիզ վէ ինանտըղըմըզ հապի-
պաթլարըն ինձրասընտա պիր, խըզմէթ վէ մագսէտտէ պիր,
Բրլսթիյան էօմբիւնիւն պուտսիյէթինտէ պիր, Բրլսթիյան
էօլիւմիւնիւն սատաէթինտէ պիր, վէ ապրպէմ, տիւնեանընն
թէէսսիսինտէն էվվէլ Փէտէրին նէզտինտէ մալիք օլտուղուն
չօղ մուհտասպէմ վէ ճէլալա նազար էթմէքտէ սախի պիր օ-
լալըմ։ Ամին։

Ֆակուլտետի դեկանատ ... Սահմանադրական իրավունքի ամբիոն ... Ֆինանսական իրավունքի ամբիոն ... Քաղաքացիական իրավունքի ամբիոն ... Միջազգային իրավունքի ամբիոն ... Քրեական իրավունքի ամբիոն ... Աշխատանքային իրավունքի ամբիոն ... Ֆակուլտետի գրասենյակ ... Ֆակուլտետի ուսումնական մասի վարիչ ... Ֆակուլտետի գիտական մասի վարիչ ... Ֆակուլտետի կազմակերպական մասի վարիչ

ԿԻԼԻԿԻԱ. ՇԵՀԻՏԼԷՐԻՆԻՆ ՁԻՔՐ Ի ՃԷՄԻԼԻՆԷ*

(Նաւերուն 3. 1-6: Վահիք 7. 9-16)

*Պենիւ հրեղինի սեռն չիւսի պիլմեզսին, ամ-
ման սօնրա անկլայամազսըն: Յովհ. 13. 7:*

Իմիհատալմըզըն էսքի Թէֆթէրլէրի զայդ օլմուշ տըր: Պու սէնէքի Թէճէմմիւլումիզ՝ Համըլմազ խոէմ, Կիլիկիա Իմիհատալընըն 42 եա 43 լունճիւ Թէճէմմիւլի տիր, էյէր տահա վէյատէ տէյիլ խոէ:

Պու Թէճէմմիւլ, պիւլունդուղու լուգրէ, կէչէն սէնէ Մահաչատա օլմազ իքէն, Թէպտիլինէ քեաֆի սէպէպ կէօսթէրիլմէյէրէք, պաֆիլ, Ատանատա օլմազը խատէր վէրիլմէսի լուգէրինէ, վէ վազիը տահի, Ատանա իգլիմինէ ուչմազ իչիւն, հէր սէնէքինատէն խայըճա եվվէլէ կէթիրիլմէսինյէ, պիմիմազի նիչէյէր կէլէմէյէճէքլէրի եճլատէն, էքսէրիյէթին Թէմին էտիլմէսի իչիւն ատէմ կէօնտէրմէք պահըճատա էմրաք քիւլհէյէրէ Թէշվիգաթ վէրիլուի, վէ պէօյ-

* Կիլիկիա Իրրիհատրնըն 1910, Յունիս 22-30 տէ Այնթապտա թենեմմիւ հտհն ճիյիթինին Իրրիհատ վազը տըր:

Պատ. Նազարէթ Հեզլինեան խմէլրլինէ, պուհնաան պէօյլէ իթթիհատ մէֆթէրլերլինաէ բաալթ կէլմէյէճէկլէ։

Պիւլա թէֆրիկ, հէր սընըֆա տօսթլուգ վէ իչթիրաք խպրազ էտէն կէնիչ գալգալի Հատան պէյլի չօպանը Պատ. Յակոբ Դուհնաագճեան, վէ հայաթտա օլան չօպանլարըմըզըն էն միւսինլէրլինաէն օլան ատաէմիլ, զայրէթլի վէ խըզմէթլինէ տաարգ Սէվկէթ Բիլհատաըն չօպանը Պատ. Կիրակոս Ժամկոչեանը, վէ հէմ 31 սէնէտէն պէրու Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճլէյլէ ալագատար, էհլիյէթլի մուսուլման, տաարգ վարգ, խալխ տօսթ, հագիգի վաթանփէրվէր, բուհանի միւբյիտ, տահիպ ի մալիւմաթ, Ալլահ տաէմի, վէ տուբրու վէ տէրճի ֆիքրլի Փրօֆ. Մարգոս Լևոնեանը, պուհնարը պու կիւն ալամըզտա կէօրմէյօրուզ։ Զիյանըմըզ տալթ պուհնար տէյիլ միր. պուլուհնաուգլարը ճէմիյէթիէր ալաաընտա պէյլի մէգգի տահիպլի օլուաք տա, մէգքիւր իթթիհատ ճէմիյէթինէ քիլիսաէրլի թարաֆընտան մուրախխաս հալինակ կէօնտէրիլէն Սիմճեան Յակոբ, Նուխհաճեան Յակոբ, վէ Մարաշտան պաչպա իքի Յակոբլար տահա, վէ Հաճըն թարաֆընտան պաչը էֆէնտիլէր տախի այնի նասիհաէ օղրատըլար։

Պուհնարը, պու բուհանի իչճիլէր, Պատ. Մ. Կ. Փափազեանըն տէյիլի կիպի, «Իօմրլէրինաէ վէ էօլիւմլէրինաէ Ալլահը թաղիզ էյլէմիլէր։ Գատիմ Գէթաեմանլիի վէ Գոզպոթաը անաըրան հալլարտան կէչմիլէր, խըտմէթ իւզէրինաէ իքէն անաըրըն պաթ օյուհնատուլար, վէ քիմսիզ քիմսէսիզ տէֆն օյուհնատուլար։ Գատուտան տըչարտա սիյատէթ չէքմիլէր, վէ օրտուհնըն տըչըհնտա եանտըրըլըտըլար։ Գալալէրինաէ մէսէրլէթ, վէ տուտապլարընտա տուաալար մըսըլմըսըյէ Թէսլիմ ի բուհ էյլէմիլէր։»

Պիր գաչ տանէսինաէն մատա, պուհնարըն սայքի ճիւմլէսի Օսմանլիյէ իլէ Սայ կէչիտաէ չհհիտ տիւչմիւլէր։ Պիր գաչ տանէ տէ Օսմանլիյէ իլէ Համիտիյէ արտաընտա, վէ

լեճճ, մահալլի կիւճլիւքլէրէ, վէ մէսաֆիէնին նիւրագլըղընա լազմէն մուխթէլիֆ թաւաֆլարտան եօլա ըկվան օլունտուս։ Անճաղ պիլտիկինիզ իւզրէ մահալ ը մագտուտլարընա եէմիչէմէյիպ՝ եօլտա թէլէֆ էտիլտիկտէ։ Պէս, Պատ. Պ. Թօփալեան իւլէ Պատ. Յ. Պիւլպիւլեան, ափիկըլէրտէն 2–3 կիւն էվվէլ Սէմթատտան հաւաքէմ էմմիչ օլտուգլարընտան հըֆզ օլունտուլար։

Պու սէպէպտէն, պու ոէնէքի թէճէմմիւճիմիզ կիւճիկիա իմթիհատը թաւիխնուտ թէքտէն տուրուր։ Սիմալարը խատյալըմըզտան ըչխտ օլունամայան տօսթլարըմըզը չիմտի պուրատա կէօրէմէյօրըզ։ Կէպէն վաիզ Յակոբ Ալպարեան, Օսմանիյէ վաիզը Կալուպճեան Քիւճիւկեան, Ալտուսթան վաիզի Յովակիմ Գայաեան, Սիսէ չօպան նատպ օլունաճագ օ-լան Մէլիտոն Մալեան տալըմըզտան էքսիլմիչ ալը։ Ֆէքէ վաիզի ֆէյտահ թաւալիմլը Աստուր Թօփալեան, Պաղչէ վաիզի Թագուր Յակոբեան, Համիտիյէ վաիզի չալըչկան Մար-գար Գալուստեան տախ եօգ տըր։ Հաճընըն իքինճի քի-ւիսէսինին վաիզը, վէ տալըզ Այնթապը իքինճի քիւիսէ-սինտէ իշչէմիչ օլան Լիւտն Սողոմէեանընը, վէ Քարս վաիզի Կոստանդին Սիւռհանեանընը եէրլէրի պօշ տըր։

Սէնէլէր թէատրիքընտէն ոնըտա, խոսուսա էկըմիյէմ իւլէ իշէ պաշլամըշ օլան կիշնճ չօպանլարըմըզ, Ուրֆանըն Հայ Աւետարանական քիւիսէսինին չօպանը Պատ. Սեդրակ Էքմէքճեան, Սիւրիանի Ինճիւլ քիւիսանընը չօպանը Պատ. Ճօրճիա Շէմմասեան, Ուրֆա պուլպինտէ կամուրջ Քիւիսէ-սինին չօպանը Պատ. Ջաքարիա Պետրոսեան, Հիւսնի Ման-սուր չօպանը Պատ. Ներսէս Գուլումճեան, քէպաճէք Հաճը-նընն պիրինճի քիւիսասընընն չօպանը խալիս վէ ճէսուր Պատ. Սթեփանոս Ասանիսիս, Խառնը քիւիսասընընն չօպանը Պատ. Ստեփան Յովհաննիսեան, վէ Էմինպուրիտա իքմալ ը Թահ-սիլտէն եէնի ոէօնմիւշ օլարագ՝ Թաղէ պայրէթի իւէ իշինէ պաշլամըշ օլան, Մարաշըն իւչիւնճիւ Քիւիսասընընն չօպանը

պլըլի տէ Ատանատա։ Սէնէլէը սօնրա Օսմանլըյէտէն վէ Սայ Կէչիատէն կէչէնլէը՝ Կիլիկիա չհիւլէրինէն խամլէրինի մէյ-մէը կոելէը իւզէրինատ հէ.ք.ը օլուհմուշ կէօրմէ.ք կէրէ.ք սիրլէը։

Իչմէ պէօյլէճէ, Թիւրքիանըն Տէօրթ Ինճիլի Իթթիհատըը ապասընատա, Կիլիկիա Իթթիհատը՝ սուրէթ ի մա-նէվրըյատ էն վէնկինի խ.քէն, պիրտէն ուիւշուիւ։ Շու պատառ ձեռնապրեալ չօպանլարըմըզտան 9 տանէսինին, օ տա է.քսէրի կէնճ թագըմտան օլմազ իւզրէ, Ապրիլ 15 գըթալընատա պիրտէն է.քսիլմէլէրի՝ Իթթիհատըմըզ իչիւն թագմինի ուհուհալ կէօրիւնէն պիր պայթ օլտուհ։

Շիմտի մագսէտմիզ էնքի տէրտլէրի թագէլէմէ.ք տէյնի տիր։ Հէր նէ տէ տէնուհ, օլմուշուհ օլմազըզ հալընատա կէթիրէմէզսիզ։ Միւսլիման օղուլ պայ օլմուշ խ.քէն, պուլունատա պիրիը. Տօթան գուչուհունատա ալթըլան Յունսէի՝ պիր կիւն սէվկիլիւլէրինէ գավուշատա պիրիը. Ֆագաթ, Օսմանլըյատ վէ Սայ Կէչիատէ, պիրտէն այրըլանլար իչիւն հալընըզ իւ-միտսիզ անէլէրին պիգի տէյնի, իւյա պիրգիմ անէլէրէ կիթ-մէմիզ տիր։

Կիլիկիա Իթթիհատը իչիւն պու պէօյիւ.ք ֆէյագէթի մուճիպ օլան ուհմումի սէպէպ հատ գուվվէթլէրէ կէլինտի.ք-տէ, օլ պատառ պիր չէյ սէօյլէմէզլիյէ, պիր թարաֆտան պապըլտըգտատ, հիչ պիր լիւզում հօգ տըր. չիւնքի, պիր սէնէտէն պէրու պու խուսուսատա օ պատառ հապըլմըշ, վէ օ պատառ սէօյլէնմիշ քի, իւյավէ կաէճէ.ք սայքի պիր չէյ պալ-մամըշ։ Ինատատա նէտի՞ն հատ նա՞սըլ պաշլատը. ճէտա-մէթի նէ՞ օլտուհ. միւթթիհիմլէր քի՞մլէր իտիլէր, վէ ճէվա ի սէպատըրընը նատը՞լ ատըրատ. կէրիտէ պրատըլան էյթամ վէ տուհուատ իչիւն նէ՞ էտիւտի, վէ նէ՞ էտիւյօր, կիպի սի-ատատ՝ էնատ թարիխլէր իւտ, զայէթ չօգ մէ.քրատանմըշ, վէ նիչէհէրի տէ հատա տէվամ էթմէ.քտէ օլուսի՝ անէլէր իւտ օղրաշմագ նիյէթինատ տէյիւիւզ։ Անճագ, տատիւիւ վէ խատ-

ըիճի մաթպուաթ տաիրէսինտ կէօրիւլինտէն խթիխալ վէ իսթիխսար կոերէք, պու իւլթիչաստա տմիլ պուլունան պուվվէթլէրտէն պաղըլարընը զըստաճա պիքր կոէր խոք, պէլքի միւնաճաթպէթին խարիճինտ օլմազ։

Պունտա, Սուլթան Համիտ չըպարըլան հիսաէտէն սորֆը նազար օլունուպտա, պաղիլէրի պէր վէճհ ի ամի իսթիխսար օլունապիլիրլէր։

1. ՀԻՍԱՊՄԸՋԼԸԳ, ԵԱԽՕՏ Ի՛ԶԹԻՑԱԹՍԸՋԼԸԳ։ Սըճազ պանլար սէրին տիւչիւնմէքլիյէ մէյտան վէրմէզ։ Թահրիզ օլունմուչ ֆիքրլէր, հարաքէթլէրինին նէթիճէսինի թարթաճազ մէվզուտ պուլունմատըգլարը իչիւն, մէսէլէքլէրի քէնտիլէրի խարատաթա մը՞ հօգտա սէլամէթ՝ մի կէօրիւլիւնիւ տուրուպ տիւչիւնճէք իհթիյամ եա տուրէնտիչիլիք էտմէգլէր։ Պու թազըմատան օլան նիչէլէր քէնտի խաթարընը անճազ տար ազաճընտա անլայտպիլտիլէր, էյեր անլատըլար իսէ։ ՀԻՍԱՊՄԸՋԼԸԳ։

2. ԹԱՄԱ վէ՛ ՍԻՅԱՍԷԹ։ Ատանա վազատընտա օլսահա վէ ամէճլ միւրաճաաթ էտնէլէրտէն չօգալընըն միւչէվվիգի թամա վէ հալվանի իչթիհատընը իպնա էթմէք արզուտուր օլտու — ախալագըզ վէ թէրպիյէսիզ քիմսէլէր իչիւն պունուն հէր իքիսիտ, զաաթը մէչքիւլ իսըրսըզլար օլուպ՝ ահիպլէրինի՝ լիսանա ալընմայաճաք ալչագըզլատա, տիվանէճէ զալըմըզլարա սէվգ էյլէտիլէր։ 5–10 զըչ-լուգ էչիտ էլտէ էմմէք իչիւն պիր խանէյի իչինտէքի ճանլար իլէ պէրապէր ամէճէ վէրմէք պէօյլէյէրին ինսինտ պէօյլիւք պիր պարպարըզ տայըլմայաճաք խոր. վէ պէօյլէ տէ օլտու։

3. Ատանա վազատընտա տմիլ օլան պիր ախէր պուվվէթ տէ, պուննտան 15 սէնէ էվվէլ Համիտ տէվրինտէ միւրաճաաթ օլունան ԵԱՆԼԸՇ ՄԱՆԹԸԳ ԻՏԻ։ Ճիւզ էէրինէ քիւլլի, վէ էՅԹՐԱՏ էէրինէ անլէրին մէնտուպ պուլունտուղու ԳԱՎՄԸ ալմազ խոթասը օլտու։ Հէր մէմլէքէթտէ,

*ասպիշի խնալ էտէն լատնքալ ՍՕՍԻԱԼԻՄԹԼԻՐ վէ ԱՆԱՐՇԻՄԹԼԻՐ պուլուհնասպլվը. հէր մլլէթաէ ՕՄՅՐՍՀԷՂ վա-թանփէրվէրլէր մկյատնա կէլմիշ վէ կէլէպլվը, ֆագաթ հէր ապէ ը սէվմամ սահլալն օլան պիրի, պլվը քի, պու թաղըմսան օլան 5–10 քիշիլի, ան-ան՝ 20–30 քիշիլի, թէքաիր էթմէք իչուն 20–30 պին քիշիլի թէլէֆ էթմէք իճապ էթմէդ։ Հէմ ատապէթ, վէ հէմ մէմլէքէթին խայրը թալէպ էտէր քի, պէօյլէվը իլէ էտիլճէք մուամէլէաէ ուսմամ գամմ գարըշարըլմայա. չի չարէ քի, Աատնա վազատընտա պու մէպաէյէ ըլտայէթ էտիլմէտի։

Ասլարատան պէրու Մլլէթէն պէկնինտէ հէրէէմիշ, վէ տէրինէ քէօք սոյմըշ օլան թէհատիւզ ատյպուռու տա պու սըրատտա ունուռտուլմամալը։ Տինի թէհատիւլլէրին անտը ճէհաէյէթ ալը։ Տին նէ՞, քրիսթիյանլըգ նէ՞, Իսլամլըգ նէ՞ խոյնին լայըգըլլ անլամայան պիրի էլպէթաէ մէրթէհատըգ օյառագ ալը։ Գուրան իլէ Ինճիլ մապէնինտէ ասլէն քիֆայէթ մէգատալը ֆարգլար վար իքէն, թարֆէյնին տար ֆիքրիլ մուապլամէյի պու ֆարգը օյ տէրէճէ իլէրի կէօթիւրմիւշ, վէ թէչհիտ էյլէմիշլէր քի, պիր պիրինէ քեաֆիր նազարըյլէ պազմըշ, վէ Ալլահըն մուհաքէմէսինէ պէքլէմէյէրէք, ճէննէթտէն նէ Քրիսթիյան Իսլամա հէր վէքմիշ, նէ տէ Իսլամ Քրիսթիյանտա։ Ասլարճա տէվամ էթմիշ օլան պու ճէհալէթ թէհատիւպու թապիէյրինի նէրէյէրէ կէօթիւրճէյի աչիքճա տըր։ Իւմիտ վէ էթմամալմըգ օ տըր քի, մէշրուԹիյէթին թէհտին էյլէտիյի հապիպի վէ Խալիս Թալամ ու թէկրիմէյէ ատյէսինտէ, թէհատիւպտէն նէչէթ էտէն կիւճլիւքլէրէ էնճամ կէլէճէք, վէ Քրիստիյան հէմ Իսլամ էօյրէնէճէք քի, մլւմլնի վէ պէյի ի մլւմլնի թայինն էտէն մլյան՝ զավալտա ինտանիյէնին մաֆէզինտէ օլան պիր մլյան տըր։ Պիր քէրրէ Քրիստիյան ինանընը քի, օյ ապ տորըգլըլար վէ պօզ ապալըլար ատտընտա սիյրէթինէ կիւվէնիւյը հապիպի վէ նէճիտ ինտանփէրվէրլէր*

վար, պիւր քէրլէ Մխուլիմ լինանալն քլ, քէնտիլէն քիտֆիր սայըլը քիմսէլէր ալտանմատ լինա Ալլահ քէնտիլէնէն վէյատէ միւսլիման սայըլան քիմսէլէր պուլունմապլիր, օլ վէ-ման, Անթաքիա, Խաւնը, Օսմանիյէ, Համիտիյէ, Սայ կէ-չիտ, վէ Ատանա վազտալարը գօյայ գօյայլընա թէքէրրիւր էտէմէզ։

4. Պու թախրիզաթ իչինաէ պէօյլուք հիսէսի օլան պիր գուվվէթ ատ, ՀԱԳԻԳԱԹ. ՐԻԱՃԷԹԻՋԻՒ, վէ ԹԱ-ՐԱՆՃԻՅՆԻՒ ԷՄՆԻՅԷԹԻՋԻՒ ՕՂՄԱՒՇ ՏԸՐ։ Սուհ ու ա-սայիշ սէվկն պիրի՝ նախօշ վազտալարը քիւչիւլմէմէք թա-րաֆընա հանըլմըզը կիւսէ, էգհան ը ամմէնի թախտիշ է-տիպ՝ գըզդըրմազ հավէսինաէ օլան պիրի տէ, քիւչիւլ-պէօյլէմէք, վէ պիրի պէշ կէօմէրմէք ազմինաէ պուլուն-նուր։ Տէմէք հաճէթ տէյիլ տիր քլ, մէմլէքէթիմիզին Մխուլիմ վէ ղէյր ի Մխուլիմ զազէթալարը վէ ալէնի նուէթ-լարը նիչէ սըրալարտա մխազալարա ուսուլունու վէ հազի-զամա բիսէթսիզլիք թարիզինի լըթիքեաց էմմէյէրիյէ, Ապրիլ 15 վազտասընըն այթէնի իչիւն քէրէսթէ հազըրլատը-լար։ Պու մխսլիւ պիր բէվիչինն նէթիճէսի, թարաֆէյնին նէգաթիկէրինէ էնթիյէթինին սէյլինի, վէ վէսվէսէ տավէթիւ-նի մուճիպ օլմազտան ֆարզլը պիր չէյ օլմայաճագ իտի։

5. Ատանա հասիսէ ի միւէյյիմէնինաէ ամիլ պուլուն-նան գուվվէթլէրտէն պիր պէյիճէսի ատ ՎԱԶԻՖԷՅԷ ԽԱՒՆ ՊՈՒՒԼՈՒՆՄԱՒԸՂ ՕՂՏՈՒ։ Պիր ազ էվվէլ իտա էսիլտիյի կիւսէ, վախտընըն լումի ու սայիշէրինին մուհաֆազասը պիր զազէթանըն վազիֆէ ի մուգատտաէսինին պիրինճիլէրինա-սէն իբէն, հա քիսէլէրինի գայըրտըգլարընատան վէ հա պաշգա հէր հանիը տուշն պիր սախիբէսէն զազէթալար ֆարզ-լարընա սատապախտը պուլունտուլար, Ատանա Վալիսի վէ Գօմանտանը իսթիչաշընէ էօնիւնիւ ալապիլիր իբէն՝ ֆարզ-լարընա խաին պուլունուլ՝ էմէքլէրինտէ պինէրճճ պիր-սուչլարընի գանը պուլունմասընա բաղը օլտուլար։ Ասքէր,

խըզմէլինէ խլյանէլ էակ՝ մուհաֆազա էտէճէլինին մահ-
վընա պըյամ էլէկի։ Վէ բէխ ի բուհանի էլակոտ ի ըհամի-
յէսինէ սատըդ պուլունմատը, վէ մուգատատէս ֆարզընըն
խլյաֆընուա օլարագ սիյասէթէ գարըշը։ Պունուն ճիւմ-
լէսի պիրլէշէրէք նէթիճէ ածէպա պունուան ֆարզը օլա-
պիլի՞ր մի լուկ։

Պունլար վազաալարըն ոաթհընուա կէօրէ կէօրիւնէն-
լէր ոիր, սէպէպ հալինտէ տահա տէրինտէն իշլէյէն պաշգա
գուվվէթլէր, վէ էսասի գուվվէթլէր տահի պուլունապիլ-
տիյի, թէֆթիշի միւշքիլ նիչէ վազաալարտան խոթհտալ
օլունապիլիր։

Լաքին պրագալըմ մէսէլէնին մազիսինի։ Պունու տօ-
ղուբան սէպէպլէրի, վազիֆէլէրին էտաընուա խալն պու-
լունան մէմուրլարը, Աասաքըն պին պիր զալըմլըդլարընը,
Անթաքիա էրմէնիլէրինին հալա ճէվապսըզ գալան ֆէր-
եատլարընը, վէ էմոալընուան օլան տիկէր խուսուսլարը,
վէ պու գարանլըգ վազաանըն տէրունիմիզտէ ուչանտըր-
տըղը պազը ֆիլքրլէրին մուխթասար միւթալաասըյլէ պիր
ազ օզրաչալըմ։

Պունուա պինհլէրի փէրուշան էտէն պաշ սիւալ։

ԱԼՂԱՀ ՊՈՒՆՈ. ՆՈ՞ՍԸԼ ԲԱԶԻ ՕԼՅՈՒ։

Նինվէհնին ոազը ոօլու պիլմէյէն չօճուգլարընը գայը-
բան՝ կիլիկիա չօճուգլարընը նի՞չիւն գայըրմատը

Եղեկիա վհատիչհանըն եաթաըմընուա կէօնաէրիլէն մէլէք
կիպի պիրէր մէլէք՝ նի՞չիւն ֆէրեաատ էտէն միւմինլէրին
եաթաըմընուա կէօնաէրիլմէտի։

Պու իշին պաշընուա պուլունուսլ՝ մայէթլէրինաէ օ-
լանլարա եանըշչ թաւիմաթ վէրէնլէր, նի՞չիւն Ամալ ը Բու-
սուլուն Հերովդէսի կիպի մէլէք թարաֆընուան վուրու-
լուսլ գուրտլարա եէմ օլմատըլար։

Գուրտ էլինտէ գալմըշ գուզուլար կիպի պազըշչան
գաթընլարա ուզանան էլլէր Յերուսաղամընքի կիպի նի՞չիւն

գաբաւմատը, վէ եաճօտ անլերլի վահչիանէ թաղիալ էտէնլեր Ղոչալըն գաժուսաւ էօնիւնատքիլեր կիալի նի՞չիւն անիատ քէօր օլմատըլար։

Լիսանըտըա կէլմէյէն խէպատէթլերին իճրասը զէմանընսա նի՞չիւն եկը եարըլըպ անլերլի եուէթմատը. վէ եաճօտ ակմանըն եըլատըրմըլատը նի՞չիւն պաղը գալը։

Պաշգալարըն խէլասը ուղրուսնա ամէհչիլեր իչինէ ամըճանըլատա՝ գուրշուն խասապէթ էթմէլի՞ մի խալ։ Օամանիյէ վէ Սայ կէչիա վազատալարը օլմալը՞ մը խալ։

Բապալ քէնտի վատալարընը ուհնուէթմա՞չ մը խալ։

«Ատնի ավաճ ձալարըմսա ըչամ էտէրիմ, ատնի ուհնուէթմայամաղըմ, ատնի թէրք էթմէմ, ատա թէրք էթմէմ» ատ՞մէմիչ մի խալ։

Պաւ ալուալլար ձէավէլինի հէր նէ գատար ուղաթսաղ, վարա վատասընսա թէգալրիւր էտէճէլիմիզ պիր ալուալ սըր։

ՊԻՉ ԱԼԼԱՀՀԸՆ ՊՈՒՒ ԱԼԷՄՏԷ ԱՆՎԱՑԻ ԻՏԱՐԻՍԻՆԻ ՓԵԱՄԻԼԻՆ ԱՆԼԱՅՈ՞ՐՄԸՅԸՉ։ Ալլահ՝ քէթատըն պիզէ թաւիմ էյլէսիյի Ալլահ խէ, հէր չէյնի խատիզի օլմասըյլէ պէօվիւք քիւչիւք ճիւմլէ վազատալարը վուղուա կէչիրիլէն պիր տահի։ Հիւքիւմատալարը էնահրէն վէ գալարսան քէնտիսի օլտուղուա կիալի, հէր պիր ֆէլտին հէր կիւնքի էօմրիւնիւն հէր պիր վազատընը թէրթիզ, վէ թանդիմ, վէ խատրէ Լանն տահի քէնտիսի տիր։

Ալլահ պու ալէմին մահքիսատընը պուրուա՝ անը թալէկ թէալիմ էտէրէք, քէնտիսի ճիհանըն պիր քէօչէսինէ չէքիլմիչ, կերիատն ակյիրճի օլան պիր ֆալը՞պ մի տիր, հօպ խէ, քէնտի ֆամիլիատը տէրուէնհնատէն այրըլմայան չէֆիզ պիր փէհէր միսիւլիւ հէր հէյատ, վէ հէր վազատատա հազըր վէ ամիլ օլան պիրի մի՞ տիր։

Նազընատա իթաիատա, վէ անատն էվվէլ Անթիլ ատատալարընատա օլտուղուս կիալի, զէլզէլէ՝ ատա սըրա չէհրէլերի խատրատ, էտիսի՝ ահալիյի օն պինլեր իլէ թէլէֆ էտիյօր.

պազէն հէյպէթլի գասըդալար եէը եիւզիւնիւ սիւփիւրիւպ ինանըը վէ էսէրլինի պիրլիգտէ մահվ էտիյօր։ Պազէն չէ-քիրկէ վէ ասկէր պէօճէքլէր չարէսիվ պիր աֆէթ կիսպի կէ-լիսի՝ ինանըըն էգմէյլինի էլինտէն ալըյօրլար։ Պազէն գօլէ-բա եա թաուն, եա գըզամըդ, վէ եա պաշգա պիր իլլէթ ի ոարիկ զուհուր էտիսի՝ ահալինինն պիր պէյլի գըսմընը սէյլ կիսպի ալըպ կէօթիւրիւյօր։ Նիչէ քէրէյ, պէօյիւք պէօյիւք եանկընարար ինհատուիւս էտիսի՝ գինկինի վէ ֆագիրի գուրուս հասըրտա պրագըյօր։

Պուննար, մատաի վէ ֆիրիդի ալէմնի պահտէնէրինէ ի-տարէ օլունան հալլար օլուպ՝ անդէրտէ անդամատըգընմըդ չէյլէր, վէ ճէվապընը ալամատըգընմըդ սիւալլար ազ ակիլ իսէ տէ, պիրի տահա գիչիւնահիւրին՝ պուս ալէմտէ ԱԼԼԱՀԸՆ ԱՒԼԱԳԻ ԻՏՄՐԻՍԻՆԷ ԹԻԱՆԻՒԴ Է-ՏԻՆ Ա.ՀՎԱԼ ՏԸՐ։

Պիրիրիդ քի, Ալլահ տաիլ օլուպ՝ չէրը ու չէրիր Անընն մէնֆուրաս տըր։

Պիրիրիդ քի, Ալլահ Գուտտուս օլուպ՝ Սալահ վէ Սա-լիհ անընն սէվմիդի տիր։

Պիրիրիդ քի, չէրիրէր իչիւն մուսիպէթ վէ տալիհլէր իչիւն պէրէքէթ վատ օլունմուշ տըր։ Պուննունէ պէրապէր պիրիրիդ, վէ կէօրիւյօրուդ քի, պուննուն մուդայիդի կէօրիւ-նէն հալլար տա փէք չօգ տըր. Նիչիւն պէօյլէ օլուրյօր։ Իլք տէյճէմիդի, պուս՝ եէնի օլմայըդ՝ ինանտ գատար էսքի պիր սիւալ տըր։ 73լունճիւ Մէգմուրատա պէօյլէ օպուրյո-րուդ։ (Շէրիրէր իչիւն) «ազ գալար այագլարըմ գայաճապ խոլ. գիրա չէրիրէրէն սէյամէթինի կէօրտիւմ...» «տահմ-լէրին չէքտիդի մէչապամը չէքմէդէր... կէօդէրի սիմիդ-լիքտէն տըշարը չըգար...» «աղըգլարընը սէմայա գարշը վազ էտիպ... Ալլահ նա՞սըլ պիրիր. Միւթատատա իլմ վա՞ր մը տէրլէր։» ...Հապիպամէն պէն գալպիմի պիհուտէ եէրէ վտաքէյինի՝ էլէրիմի սուչսուզլուգ իլէ եայգատըմ։»

վէ Ծոր ասէօր. «չէրիրէր նի՞չիւն եաչարլար, իմթիհանարլանըրլար, քէսպ ի զուվվէթ եաէրլէր» խանէլէրի զօրավուան սալիմ ասիր, Ալլահըն ասէնէյի անլէրին իւզէրինաէ ասէյիլ ասիր։» «Ամֆալլարը սիւրիւ կիպի կէզտիլէր, վէ չօճաղլարը բոպո եաէրլէր։» «Կիւնէլէրինի խօշ հալաէ կէչիրիրլէր, վի Ալլահա պիզտէն պահա օ՛լ, Ասնին թարիզլէրինի պիզմէք իմթիհանիզ ասէրլէր։» (24իւնվիս պազատա) «չէրիրլէր սիւրիւլէրի զասպ եաէրլէր...» «Նէմիմլէրին մերքէպինի կէօթիւրիւրլէր։» Քէնտիլէրին օսմանյան թարլաւան պիչէրլէր... չըպլազը կավազըզ եամըրըրլար» վէ «Նէմիմի մէմլէքէթն զօհաըրըրլար։»

Պինլէրճէ ալնէ միւսւրինաէն ոօնրա, պու կիպի սիւալլարա պիզ զաահիմ մևսիհինլէրինքինաէն ֆարզլը պիր ճէվապ վէրէճէք մէզիտէ պուլունմայօրուզ։ Անլէր պու մսվաֆֆագիյէթին մսվազզամ օլտուզունաս կէօրտիւլէր։ «Շէհրիրլէրին թէտպիրի պէնաէն իրազ օլսաւն.... իւզէրլէրինէ պէլալարը կիլիր... բիւզիկար էօնիւնաէ օլան սաման կիպի, վէ զաարըզանըն կէօթիւրտիւլիւ սաման ուֆաղը կիպի օլսուրլար։» «Ալլահ անըն հազըրզըլըզընըն ճէզաարնը էվլատալարընա սազլար։» «Կէօզլէրի քէնտի հէլաքընը կէօրէճէք վէ Զաահիրին զաղազընտան իչէճէք սիր։»

73իւնվիս Մէզմուրտան պիր ազ էվվէլ օգուստոսմսւզուն տիվամը աէյօր. «պուհաս—չէրիրլէրին զահիրի մսվաֆֆագիյէթինի—խորաք էթմէք իչիւն թէֆէքքիւր էթմէյիմամ, թա պէն Ալլահըն մազտահինէ կիրիպ՝ անլէրին ազըպէթինի անլայընճայաատէք պահա կիւճ կէլտի։ Թահպիզէն անլէրի զայաճազ եէրլէրէ զօսաւն։» «Պիր անամ նասը՞լ խորաք օլսուլար, տէհչէթլէր իլէ թէլէֆ վէ միսզմահէլ օլսուլար։»

Ալլահըն կերէք ֆիզիզի վէ կերէք ախլազի ալէմաէ ճիւմլէ իւզէրինէ ճարի օլան խորաքանաէ պու միսիւլլաս միւչքիլաթա թէսաահիւֆ էյլէսիյիմիզաէ նի՞չիւն պիզ պիզի

եօթալըմ, էյէր Օ՝ հիքմէթի վէ դուտրէթի պինիհայէ օլան պիրի, պիզ իսէ, մահտութա մախլուգլար իսէք, էլպէթտէ անլամատըղըմըզ չօգ չէյլեր պուլունաճակ։ Ենէն ենէն քէչիլէրիյէ միւմքիւն օլան չու գէմանլարտա պիլէ, պիլինմէք չէյլեր պիլինէնտէն աղ մը տըր։ Ֆիզիգի իլմիէրին Հասան անլաշըլմը՞շ մը տըր։ Պու կիւն 3000 սէնէ սոնրա Յորտան պուլունտուղու հէրտէն նը՞ գատար իլէրլէմիք։ Յոր 38ճի պապըն պիր չօգ սիւալլարընտան գաչընա՞ գանատիգտիչ ճէվապ վէրէմիյորմուշ։ «Պէն գէմինի Թէհրա էթմէյիմտէ, սէն նը՞րէտէ խալն...» «Անըն միգատար ը մէհահէսինի գի՞մ Թային էճտի. նախօտ, անըն իւգէրինէ խէյճի գի՞մ չէքտի։ Ֆիզիգի իլմիէրին վէրտիյի մալիւմաթա կէօրէ, մատաէնին նէ՞ օլտուղունու անկայօրմո՞յրգ. Նուր վէ էլէքթրիք վէ մըգնատըսիյէթ նէ՞ տիր։ Պէօյիւք Նէվտանըն քէչճի էյէտիյի օլ տիւզերտական միւճատէյէ գախտէսինին էտտը նը՞տիր. Եախօտ տէյէյիմ, ճիսմէրը նը՞չիւն ադըր տըր։ նը՞չիւն Գամէր Ջէմինին, վէ Ջէմին Շէմսին էթրաֆընտա տէվր էտիյօր։ Տիկէր Թարաֆտան ճէհէտ իլէ բուհուն, վէ լինատընըն հիւքրիյէթիյլէ Ալլահըն Թապտիրաթը էգէլիյէսինին տալագաղ նէ՞ տիր։ Կէօգիւնիւ պու ալէմէ տահա տիւնքի կիւն աչմըշ օլան ատէմ՝ էգէլի օլան ենովանըն ամէլլէրինտէ անլամատըգլարընա Թէտատիւճ էթմէկի գարիպ պիր վագաա՞ մը տըր։ Ալլահ հագգընտա, տարըմըզըն էքսէր իւէկմասընտան տահա ալիմ օլմալը իտի օ գադ քի, Ալլահըն լինատնարտ իլէ օլան մուամէլէսի խուսուսընտա սէօյլէր իքէն, պունտան 2–3 պին սէնէ էվվէլ տէտի. «Ալլահըն մէվատտ ը ամիգէսինի (տէրինն մատատէլէրինի) պուրա պիլի՞ըմիսին. Գատիրին քէմալընա վադըճ օլապիլի՞ըմիսին»։ «Սէմավաթ կիպի աղ տիր, նէ Հատտապիլիրսին։ Հավիյէտէն տէրինն տիր նէ պիտէ պիլիրսին»։ Նէ՞ կիւզէլ տէմիշ տահիպ ի Մէզմուր. «Ձեա Բա՞պպ, սէնին ահքեամընն» Թէտապիրին վէ էֆքեարընն, «գիւճճէ ի ադիմէ տիր», պէօյիւք տէրեա տըր։

(Թէքքէար, 77ձի Մէզմուրատ.) «Սէնին հօլուն տէնիզտէ, վէ Իսրայիլլէրին չօզ սուլարատա օլուպ՝ իլլէրին մալիւմ տէյիլ ոլսուն»

Կիւնէչ հապլայտըղճա ինոան կէօզիւ պիյատէ գա-մաչալըզը, վէ եէրէ գաթանատըզը կիպի, ատընըսընի քի, Ա-լահա պիյատէ հապըն կիւտնէյէր անըն հիքմէթինէ պիյատէ մուհթէհայյիլ գալըյօրլար։ Պա՛գ, իւչիւնճիւ կէօյէ գավըլ-մըշ Պօղոս պիւէ, նէ՛ գաատար քիւչիւլմիւշ, նէ՛ գաատար աճզ հիտա էտիյօր. «Է՛յ, Ալլահըն ղընա, վէ հիքմէթի, վէ իլմի-նին ատրինդիյի. անըն հիւքմիւէրի թէֆահհիւսատէն վէ իմա-նիզէրի թէֆթիչատէն նէ գաատար պահտ տիր»։

15 սէնէ էվվէլին վագաատընատա, վէ հապընատքի Ա-ատանա գըղմալընատա իմանըմըզը սապսըտան վէ պիզի պի-հուզուր էտէն խուսուս՝ չու պէօյիւք հագիգաթը ունուդմա-մըզ, հահօտ ահուշիւնմէմիզ տիր քի, պիզ մահուուտ մահսուգլար «Ալլահըն մէվատտը ը ամրիգէնին» էլգէթտէ անլայամայաճագըզ։ Իչթէ միւմինէյէրի դէյր ի միւմինէյէրտէն թէֆրիգ էտէն խուսուս. գէմինէ պագանալար գարանըզը վէ գուրմէթ, ամմա օրատա չօզ էյլէնմէյիպ՝ հօգարը նագար էտինէյէր, օրատա նուր, վէ այրընըզը վէ մուհապիթ միւշահատէ էտէյէր։

Յիսուսըն մէքքէյի կիպի պիր մէքքէյտէ թալիմինի ատմըշ, վէ բէտաւէթ իսրգմէթինէ հէնուզ միւսաշէյէթ էմ-մէքտէ օրան՝ ակվիւլու Յովհաննէսին պիրատէրի կէնճ Յա-կոբոս՝ Եէհուտիյէյի խօշնուտ էմմէք ուղուրունա, Հէրով-գէսին գըյըճընա գուբսան կիւմիտքատէն ատնրա, Պետրոսը տահի այնի մագսատ թուդուպ՝ մահպէտ իչգա էյլէտիյին-տէ գարիպ, փէք գարիպ պիր վագտայա թէտատուֆ էտի-յօրուգ։ Անըն իչիւն, հանի Պետրոս իչիւն, քիւիսէտէն ա-յէտ տէվամ Ալլահա տուտա օլուհնուդյօր նահ տէյուս հապըմըզ տըր։ Տուա՞ մը. տուանըն ֆայտէսի նէ՞. Յակոբոս իչիւն աճէպա նէ՞ գաատար տուդարար օլուհնուս. նէ՞ գաատար կէօգ

հաշլարը տէօքիւլմիւ. թէլէգրաֆ խամթը գըրըլմըշ կիպի, սէմայա (գահիրէն) սէս եէթիշմիյէմի, վէ Հերովդէսին գըլըճը Սալիհ Յակոբսըն գանըյլա պօյանտը։ Շիմամի Պետրոս թուքմուլտաւ, անըն իչիւն այնի գըլըճ պիլէնմիչ տիր. «քիլիսէյէն ալէտաէվամ տուա» օլունտուՙն մու։ Պունա անճաղ, Ալլահըն հիքմէթի վէ պուտրէթինէ թէվէքքիւլ էյէն իւանա ճէվապ վէրէմիլիր խոր. վէ պէօյլէ օլտու։

Պիզէ պատա, պէօյիւք Հերովդոս Բէթլէհէմ գըմալընը էմր էյէր իքէն թաչ քէսիլմէլի խոր, Հերովդիանըն բապտ էթմէյի վիյաֆէթ ատաըընա եըլտըրըմ ատըչմէլի խոր, Գէթսեմանիէ Ցիտունա ուգանան էլլէր դուրուտալը խոր. պիր Պօյոս, վէ պիր Պետրոս խաչա կէրիլմէքտէյն խոչ, պիւթիւն Բօմա եէր իլէ եէքտան օլմալը խոր։ Կիլիկիա էլթամխանէէրինին էօքսիւդ չօճուգլար իլէ ատլատուրուլմասընա սեպէպ օլանլարը եէր եարըլըպ՝ տիրի տիրի եուԹմալը խոր։ Օամանլէյէ ժողովարանընըն ալէվինաէ (պատիմաէ օլտուգտու կիպի) անը թուԹուչտուրանլար եանտմալը խոր։ Լաքին պէօյլէ օլմայօր, վէ օլմայաճագ։ Բատպ ատմիչ տիր. «Պէնիմ էֆքեարըմ սիպին էֆքեարընըզ, վէ պէնիմ եօլլարըմ սիպին եօլլարընըզ ատլիլ տիր։»

Սօն Հինդչարթի ագշամընտա, էֆէնտիմիզ չայիրտէրինին այագլարընը եայատըգը սըրատա՝ Պետրոսա, «Պէնիմ էթմէյիմի սէն չիմոն պիլմէկսին, ամմա, սոնրա անլայաճագսըն» տէտի։ Ա՛ճէպա նէ՞ պատար սոնրա, իչմէ պիլմէտիյմիզ, վէ պիզտէն մէքթուպ թուքթուլան պուրատը տըր։ Իօմը մէքթէպլի՝ միւմին իչիւն իման մէքթէպի տիր. վէ իչթէ պու մէսէլէյէ հալլար, պու մէքթէպլին էն չէքին տէրսէրինտէն տիր։

Ալլահ պաղէն, պօյու գարանլըգը վէ պուլուԹու թէզ տաղըտըպ՝ էվլատընը այրընլըգտա չըգարըր։ Պաղէն տէ տարլար պիւրէր։ «Յավաչի ոօդ, Բէնիամինի տէ կէօմիւրճէք ճէքսինիզ, պունուն ճիւմլէսի պէնիմ պաշըմա կէչտի» տէ-

ալլինուէ, իսթիյար Յակոբնէ գօյու պիր գարանլըգ վէ սըզլէթ իչինուէ խոխ. հիչ խաթըրընուան կէչմէյօր խոխ քի, պիր ադամն անը Մըսըրըն խախընուա կէօրէճէք։

Էմմաուս Եօլճուլարընա պագ. նիւզլէրի կէրուէ, իքի հանլարընը կէօրմէյէրէք՝ մէնի վէ մահլուն պիր հալուէ աղըը, աղըը ատըմ ալըյօրլար։ Իւմիտսիզլիք պաթաղընա ուիւշմիւշէր, «պիզ խոչ, Իսրայէլի խէյտա էուէճէք օլան օ ատըր տէյու իւմիտ էուէյօր խոխք» ուէուիլէր։ Լաքին չօգ ուիւրմէուէ, հէման պիր գաչ ատաթ կէչմէկտէն կիճէյէրի կիւնուիւզ, վէ հիւզնէյէրի մէսէրըթթ խէհավվիւլ էյլէուի։

Աթանասիան վէ ալլտան գօրգմայան, վէ Գոզլուխը սաիան իլէ գարշըլայան Գաւխթ, քէնտինին էօմրիւնէ Սաուլը գաատ էթմէյի սըրատա, օլ ակրիճէ սըզըլըգ՝ տարա կէլուի քի, «Սաուլը էլինուէն պիր կիւն հէյաք օլաճաղըմ. պանա՝ Ձելիխթիլէր ուէյարընա ֆիրսաթ էթմէքտէն էյլուի հօգ տըր» ուէուի։ Վէ պաւնու ուէուիլինուէ պիրա չիւպհէ հիչ խաթըրընուան կէչմէյօր խոխ քի, չօգ կէզմէզտէն Հէպրօնուա 7 սէնէ, վէ Երուսաղէմէ պիւխիւն Իսրայէլ իւզէրինէ 33 սէնէ քէմալ ը մուվաֆֆաղիյէթիլէ սալթանաթ սիւրէճէք իւուի։

Եվհայա տա պարանլըգ կիւնէրը կէլուի, վէ պիր գարըտան գօրգուզ՝ ճանընը գուրթարմագ իչիւն, թա Սինա տաղը սէմթէրինէ ֆիրսաթ էյլէուի։

Անընն ֆիքրինճէ ուիւնուա չէրիրէրէ թէսիիմ օլունմուշ, քէնտուի եալընըզ գալմըշ, վէ քէնտինին ուէ ճանընը ատայօրլար իմիչ։ Լաքին Ալլահ քէնտի կիւզլ ուիւշիւնմէյօր իուի. եհովայա սատըգ տահա 7000 քիչի մէվճուտ օլաուղուճնու քէնտինէ խաագէր վէրուի։ Պէօյլէճէ Եվհանընն տախի գարանլըգ կիւնէրի չօգ սիւրմէուի. «սօնրա»սը թէզ կէլուի։

«Պաւնու ուէ՛յիւ, Բաարթըսը» պաղըրանլարընն ուէտասը, օլ կիւնիւն զաւխ վէ սայըտա ազ միւմինէրի իչիւն թէֆսիրի միւշքիւլ պիր ուէտա խոխ. լաքին չօգ կէճիքմէուի օ տա

անլաչըլսը։ Պէս 40 սէնէ սօնրա։

Ներսընըն վէ խէլէֆլէլինէն թէատրո մէչալէլէրի տէ սէօնէր իմիշ—ֆագաթ 200–300 սէնէ սօնրա։

Իսրայէլ Մըսըրըն տէմիր ֆապրըգնըտա գահիլէն նա֊ֆլէյէ ֆէրեատ էթմէլի. խասս գաւմ էսիր կէօթիւրիւմի֊լի. ֆագաթ չօգ սիւրմէզ «սօնրա»սը կէլիր. Մովսէս գու֊հաբ էտէր, վէ Նաբուգոթոնոսորըն պօյունտուրուգու գըրը֊ըը։

Գու մէմլէքէթին Միւսլիմ վէ գայրի Միւսլիմ ահալիսի թարաֆընտան «Եա՛ Բաղդ, նէ՛ վագթա գատար,—նէ՞ վագ֊թա գատար» ֆէրեատըը սէմավաթա տուգա էտէր, վէ ճէվապը, «սօնու կէլիր էնճամ» 32 սէնէ սօնրա։

«Սօնրա անլայաճագսընն»։

Շուբատը տա ունուտուրմամըը քի, «սօնրա անլայա֊ճագսընն» թաղիրտէքի «սօնրագատրընն» պիր չօգունըն հու֊տուտու մէզարտան էօթէյէ կէչէր։

Սահիհ տիր քի, Կիւլկիւնա Քիւլիւտագրը իւզէրինէ գու֊աղըր տարագ նէ՞ սէպէպտէն, Եա նէ՞ մագսատ մէսնի օլ֊տուղունու պիղ չիմսի անլատմայօրուզ։ Իթթիհատըն վագթը նընն վէ մահալընըն թէպէտտիւլիւնէ՝ Ալլահ նիչի՞ն պիր եօլ իլէ մանի օլմատը, անը պիրմէյօրըզ։ Օ նա՞սըլ թէատրօֆ լսի քի, աստմէկըմիզ թամամ կիւնահունէ ամէչնի օրթատը֊նա կիթտիկէ։ Պազըլար եօլտա թէհլիքէ վէ գըթալ սէպէ֊րի իչիթտիքէրինտէ նի՞չիւն լինտամատըգտա. նի՞չիւն կէչի տէօնմէյտիկէ։ Գու միսիւլլու միւչքիլլէրի հալգ էտճէք պիր անախթար՝ տիւնեանընն իսթիխատընտան պէրու գու֊լունմամըշ, վէ պիրտէ տէ եօգ, Յիսուսուն անախթարընը֊տան մատա, իման վէ թէսլիմիյէթ անախթարը։ Նի՞չիւն պաղդճըգտա վէ կէօրիւքճիւկէր Յիսուսու գատուգ էթմէն տէ, տիւնեանընն պէօյիւք սայըղը նուֆուզ տահիլէրի ըչտա էթմինէր. ճէվապ, «պէկի Ք՛յ Փէտէր, գիրա լինտինտէ պէօյլէ խօշ կէօրիւնտիւ։»

Հապիպլի լմանըն մաթլուպու պու տէյիլ մի քի, նէթիճէսի պիզիմ իչիւն խայըրլը օլան ըլլահ Ալլահըն էլինի վէ հուզուրունու կէօրմիւյիւմիւզ կիպի, մուղայիրի օլան ահվալտա տա կէօրէլիմ։ Պազը արպատաչլար իլէ էտէճէյիմ պիր եօլճուլըղտան՝ զաֆիլ պիր քէյֆիպլիք իլէ մէքա էհլիլիմ։ Անլէր կիտէր, պէն կէրիտէ գալըրըմ, վէ սօնրատան անլէրի եօլտա խըրսըզլար սօյտուղունու տույտուղումտա տէրիմ.— Պէնի օ աֆէթտէն գուրթարմազ իչիւն քէյֆիպլիյիմ Ալլահըն էյիլքեանի պիր մէրթիպի իմիչ։ Էլպէթտէ պէօյլէ տիւչիւնմէք էյի վէ տօղրու տըր։ Ցագաթ չուրասը ունուտուրմասըն քի, հարամիլէր էլինէ տիւչէն արպատաչլարըմ, պէլքի պէնտէն էյի քիմսէլէր իտիլէր. միւմին վէ էվլատ Ալլահ իստիլէր. իմոմ անլէրին օլ ֆէլաքէթէ տիւչար օլմալարընտա Ալլահըն էյի, վէ նահախանամուրթիւնը եօ՞ղ մը տըր։ Իքիսինի տէ թէրթիպ էտէն այնի չէֆիզ Փէտէր տէյի՞լ մի տիր։

Ամբակում փէյղամպէր՝ հապիպաթէն Աբրահամ նէսլի օլմալը իտի քի, տուասընըն սօնունտա տէյէպիլտի.—

«Ինճիր ագաճը ֆիլիղլէնմէդ, վէ ասմալարտա մէյվէ օլմազ, ղէյթունտան մահսուլ կէլմէդ, վէ թարլալար եէյճէք վէրմէդ իսէ, աղըլտան գօյուն քէսիլիր, վէ ախըրլարտա սըղըր պուլունմազ իսէ պիլէ, պէն Բապպտա մէսլուր օլաճաղըմ, խէլասըմըն Ալլահընտա իպթիհաճ էտէճէյիմ։»

Ցորուն լմանը Ամբակումընքինտէն տահա պէօյլուք օլմալը իտի քի, իմթիհան ալթէչինին ԻՉԻՆՏԷ իքէն, տէյէպիլտի։ «Օ՝ պէնի գաթլ էթտէ տէ, պէն անա իւմիտ էտէճէյիմ։»

Վազատալար իլէ տօղրու պիր էօմր իչինտէն կէչմէքտէ օլան Պօղոս Իէսուր՝ տէյէպիլտի. «Պիլիրսիզ քի, Թագտիրի իւղրէ տավէթ օլունանլարըն, վէ Ալլահը ակվենլէրին խայրընա ճիւմլէ չէյլէր պէրապէր իչլէր։» ՋԱՆՆ ԷՏԷՐԻՋ, ԻԹՄԱՏ ԷՏԷՐԻՋ, ԻՄԻՏ ԷՏԷՐԻՋ, տէյիլ, ՊԻԼԻՐԻՋ։ Իչթէ միւմինլէն այագը ալթընտա գըմըլտանմազ պիր գայա։

«Պէն պիլմէմ, վէ պէն պիլմէզսէմ պու պանա նլզէ՞մ մի սիր։ Պու պանա քեաֆի տէյի՞լ մի քի, նէլասքեալըմ պիլիր։»

Մատաէմիզին իսթիաղ էյլէմիյի պաղը միւթալաաթ։

1. Պու սըրատա իլք ատմէք իսթէմիյիմ պու սըր քի, Յոքուն տօսթլարընըն տիւշմիւլիւ խաթատան սագընալըմ։ Անէրին տէմի՛քլէրինին խիւլասասը պու օլսուս քի, Յոր՝ պու ճիւմլէ ֆէլաքէթլէրի սապըգ իշլէմիչ օլսուզուս կիւնահլարընըն նէթիճէսի հալինաէ չէքիյօր։ Յոր խէ, պու ֆիքրէ գարշը իլա նիհայէ վրօթէսթօ էյլէմի։ Հէր աֆէթ վէ ֆէլաքէթ իչինն «կիւնահլարմըզսան օլսուս» ատմէք՝ չարգ էհալիսի արասընտա պիր ատէթ հիւքմիւնէ կէչմիչ սիր։ Ֆիլ վագը տիւնեասա կիւնահ նէթիճէսի օլան տէյս ու էլեմ չօզ սըր։ Լաքին հէր թասան, հէր զէյդէյ, վէ հէր գազա, տիւչար օլանլարընն կիւնահը սէպէպսինսէն տէյիլ սիր։ Կիւլիկիա էրմէնիլէրի՝ լինա Ալլահ տիկէր էրմէնիլէրտէն զիյատէ կիւնահքեար օլմասընգլարը կիւսի, Կիւլիկիանընն Փրօթէսթանթ Հայլարը տա տիկէր Հայլարսան զիյատէ կիւնահքեար տէյիլ իտիլէր։ «Ենա մուաւիլիմ, պուննուն քէօր տօզմասընա, քէնտինի՞ն մի, եօղսա վալիտէյնինի՞ն մի կիւնահ իշլէմէսի սէպէպ օլսուս» սիւալընա՝ էֆէնտիմիզին վէրմիյի ճէվապ մալիւմ սիր։ Նէ անըն, նէ ատ վալիտէյնինին կիւնահ իշլէմէսի, ֆագաթ Ալլահընն իշլէրի անտէ պէյան օլունմասը իչինն օլսուս» ատի։ Պիւթիւն Կիւլիկիա վագասընա, խուսուսա Պէյ օլան ալագասընճա, պու նագալ իլէ պագմալըզըզ։

Էֆէնտիմիզէ՝ Պիզատօսան էօլսիւրտիւյու Գալիլեալըլար խապէր վէրիլտիյինատ, քէնտինին նէ ատէթյինի պիլիրիզ, «Օլ Գալիլեալըլար պէօյլէ չէյլէրի միւսլիմէլա օլսուզլարը իչինն ճիւմլէ Գալիլեալըլարտան զիյատէ կիւնահքեա՞ր մը խոլիլը զանն էտէրսէնիզ, սիզէ տէյիմ քի խա՛յր։

2. Իչինտէն կէչմիյիմիզ վագասալարընն պիզէ պիր խիթաթը տա պու տըր քի, էօմրիւն մանասընը տօզրուս անլա-

յալըմ. անա տիւնեանըն-քինտէն ֆարպալը պիր կէօզ իլէ պա-պալըմ։

Պու տիւնեա իչիւն պիլէ, տալիկլերին մուվաֆֆաղիյէթի վէ չէրիլլերին տաէմ ի մուվաֆֆաղիյէթի գաիտէ ի ու-մումիյէ հալինտէ տօղրու խէ տէ, ուննուտուլմամալը քի, պու էօմր քեամիլ միւքեաֆաթ, վէ քեամիլ միւճազաթ մահալը տէյիլ միր։ Պուրատա, Ալլահըն քեամիլ էճրի կէօրիւլմէտիյի կիսի, ֆէսատ վէ կիւնահըն տա քեամիլ ճէ-զասը մէմուլ օլունմայաճագ տըր։ Էօմր տահա զիյատէ պիր մէքթէպ օլուպ, էճր նա ճէզա իմթիհան կիւնիւնէ հըֆզ օլունմուչ տըր։

Պին պիր թէհլիքէյէ կէօյիւս վէրէն Պօզոս, իսրարզ էյ-լէմիյի տատաղաթտան տօլայը նէ՞ միւքեաֆաթ ալտը. «Ի-յէր Քրիստոսա հալընըզ պու էօմր իչիւն իւմիտ էթմիչ ի-սէք, տաէմլերին ճիւմլէսինտէն սէֆիլ իզ» տէմէսինտէ, պունտան մատա նէ՞ մանա օլապիլիր։

Պու տէմէք տիր քի, միւմինին ճիւմլէ էլէմ ու քէ-տէրլերի անճաղ պու էօմրի միւնհասըր օլտուդճա, մուվաֆ-ղաթ տըր։ Էնճամը վար։ Ասրլար էվվէլ ահիպ ի Մէդ-մուր տէտի. Ալլայըշ պիր կիճէ գալըր, ամմա ատաահլայըն մէսէլլէթ կէլիր» (Մէդ. 30. 5)։ Էօմր նէ օլտուդուննու ան-լամադա վէք ալա Քրիստոթը օլան Բէտուլ տէտի. «Պիզիմ պիր ան իչիւն օլան խաֆիֆ մուզայաղամըզ, պիզէ զայէթ իւլ զայէ ավլիմ վէ էպէտի պիր ճէլալ հուտուլէ կէթիրըր։»

Փարիզ չէհրինէ՝ էյֆէլ Գուլլէսինին թէփէսինտէն պա-զան պիրի՝ անըն պինալարընը, մէյտանլարընը վէ թաղսիմ-լէրինի, չուզուլ ուօզազլարընտա հաչայանլարտան զիյատէ չօզ զիյատէ անլար։

Գայէթիյէ զուլպինտէքի էրճիյասըն թէփէսինէ չըզ, վէ (Պունտան 15 ինէ էվվէլ պիրիմ էթոլիմիզ կիսի) 5–6 պին արշըն ճիւքսէքտէն չէմալա պազտըրընտա, Գարա Տէ-նիզ սահիլինտէքի տագլարը, չարզտա Քրիստոսի թէփէ-

լէրինի վէ ճէնուպատա Սօֆ տալլարընը կէօրիւլսին, վէ պունլարըն մապէյնինէ տիւշէն չէհրէլէր, գատապալար, օվալար, վէ նէհրէլէր՝ կէօվիւն էօնիւնէ պիր խարիթա կիպի պատի օլուրլար, չիւնքի մէվզիին ելուքսէք տիր, վէ հէր չէյի մուխթէլիֆ ալադալարըյլա անլարընըն։

Եսայի վէյղամպէր միւմինլէրի փէք կիւզել պիր բէմզ իլէ վասֆ էյլէմիշ տիր։ «Բատպա իթթիսաս էտինլէրինն գուվվէթի թապէլէնիր, անլէր գարթալար կիպի գանատ իլէ եօգարը չըգարլար։» Գանատ իլէ!

Պու սէօզէ նէ ճէլիլ թատատվուրլար վար տըր. պու տէմէք,... միւմինլէր գանատը տըր, եիւճէլէրէ փէրվազ էտէպիլիրլէր։ Միւմինլէրէտէ, քէնտիլէրի գէմինէ բատթ էյլէյէն պէնտլերի գըրաճաղ գուվվէթի իլէ սիլքինիպ եօգարը չըգաճաղ գանատ վար։ Տէմէք, միւմինլէր վատատլարա եիւքսէքտէն, Ալլահա տահա եազըն օլան պիր նօգթատան պագարլար. պունլար տըր քի, իման գանատլարըյլա չըգտըգլարը միւրթէֆաաթտան, ախլագի ալէմէտ մէյտանա կէլէն գուհուրաթը տահա վատի պիր տախրէտէն կէօգէտիրլէր, վէ անըն իչինն տախի, տիւնեա ատէմլերինին տէյէմէյէճէյի թապրիրլէրէտ պուլունուրլար։ Պունլար տըր քի, ֆուրթունա հէր նէ գատար սէրթ տէ օլսա, տիւմէնտէ վէտէրինի կէօրէն չօճուգ կիպի, տէրուննի սէլամէթէ մալիք օլուրլար։

3. Պիր տահա.— Պէօյլէ հալլարտա թէլաշ վէ էնտիշէտէն գուրթուլմապլըղընն եալընըզ թարիսլի թհալիհիյէ տիր։ Մէճպուրիյէթի թէսլիմիյէթի տէյիլ, իլլա լութմատ թէսլիմիյէթի. չօճուգուն քէնտի փէտէրինէ տօղրու հիսս էյլէտիլի խալխս թէվէքքիւլ թէսլիմիյէթի։

Նէտէ՞ն տիր քի, տիւնքի կիւն ապիմ թէլաշ իլէ հիւքիմէթ գօնապընա կիրիպ չըգան ատէմ՝ պու կիւն տիւքեա նընտա րահաթ րահաթ օթուրմուշ, իչիյէ մէշղուլ տըր. չիւնքի քէնտի տավասընը խաթիգաթէթ վէ էհլիյէթինէ հաին

օլտուզու պիր ավօգաթա թհսլիմ հթմիչ տիր։ ՊուՆուն կիպի տիր օլ փհտեր նա վալիտհ քի, կիճհ կիւնահուզ քհյֆսիզինին պաչընտան այրըլմազ իքհն, արթըզ կիճհհլհրի րահաթ ույուա պիլիյօր։ Ջիւնքի քհնտի սհվկիւլիւսիւնիւ՝ իգթիտարընա վհ մուհամպհթինհ քիամիլհն էմին օլտուզու պիր տօգթօրըն սիյանհթինհ թհսլիմ հթմիչ տիր։

Ավօգաթ օլսուն, տօգթօր օլսուն, ինսան էյհր էհլիյհթի վհ մուհամպհթի մահտուտ օլանա կիւվհնհպիլիյօր իսհ, միւմին, ինանտըզը Ալլահըն մուհամպհթինհ իթիմաա էտմհ՞զ մի։

Պու թհսլիմիյհթին պիր չարթը տա, աահմ քհնտինին պհչհր օլտուզունու տհրխաթը հմմհսի տիր։

Պիզ չօգ քհրըհ Ալլահը, ինսանլարընքի կիպի հիւքմ հթմհք խաթաընտա պուլունուրուզ։ Պիզ վազաալարա, մհսաֆհ վհ զհման ճիհհթիյհ պուլունտուզումուզ տար տաիրհտհն պազարըզ։ Ալլահըն խարիթաընտա մազի, հազըր, վհ միւսթազպհլ զուհուրաթընն ճիւմհհնինին վագթ ու մահալլարը վհ հհքտիկհրինհ ալազալարը մուայյհն տիր։ Պիզ չուգուրտա տուրան պիր ահմ կիպի, պհս կհօգիւմիւզ հօնիւնիւ կհօրիւրիւզ։ Ալհմ ու ճիհանընն քիւրսիւսիւնտհ օթուրանա անընն հհր պիր նօգթաա աչըզ տըր։ Սապրը վհ սհրին ահմ բուհանի պաահրը վահի օլան տըր։

4. Պիր ախհր խօթար տահա։ ԽՈԻՍՈԻՍԻ ԷՏԻՃհՑԻՄԶ ՎԱՐ.— Սհմավաթա արզ ը հալ։ Գահիմտհ նգհկիա փատիչահ նրուսաղհմի վհ Թապութ իւլ Ահտը տիւչմհնտհն մուհաֆազա իչհւն ինսան ֆիլոսոֆի վհ գուվվհթինին հտհպիլհճհյի հհր չհյի հմտիքտհն ատնրա, աչաղըտա իւմիտ գալմահընընը կհօրհրհք՝ սհմայա միւբահաահթ հմմհք իչհւն Հհյքհյհ կիրիպ, հալընը Ալլահա արզ հյյհտի։ Ամմա հհմ ճիտտիյհթ, հհմ իման իլհ. վհ խհյաա ճհվապընա նահի օլտու։ Պիղիմտհ իթթիհահա հալինտհ հտհճհյիմիզ այնի չհյ տիր.— Սհմայա արզ ը հալ հյյհմհք։

Րէսուլլար, վէ անդէր իւլ պէրապէր պուլունան պիր պաչ իւմմի քիմսէյէր, վէ պաղը զաման գատընդար՝ զայրսուր նէհուտի միլլէթինին նուֆուզունա, վէ զալիմ Հերովդէս գարշը նէ՛ հափսանդըրդը խոր։ Հերովդէս Յակոբոսը մէյ-տանտան գալդըմդը, Պետրոսըն տա էօմբիւնէ գատա էյլէ-յօր։ Էօթէտէ խսէ, չէհրին պէլլիսիզ պիր քէօչէնինտէ, պէլ-լիսիզ պաղը քիմսէյէր թարաֆընտան «ալէտ տէվամ Ալլահա տուա օլունուէօր» իտի։ Ալլահ տուա իչինէն օլուսա՝ միւ-ճիզէյէր էթմիչ, վէ եինէ էտէպիլիր։ Ցագաթ միւճիզէյէ տէ լուզում եօգ։ Բէնտուսի, ճիւմլէ գուվվէթ վէ վազա-ալարը քէնտի միւրաատընըն իճրաատընա չէվիրէպիլէն հիք-մէթ վէ գուտրէթմէ մալիք պուլունտուդճա, էվլատալարընըն քէնտինէ թագլիմ էտմէյէճէնքլէրի պիր հալ ետա իհթիյաճ եօգ ատը։ Իթթիհատընըզդա հէր միւմինին, հէր քիլիսէնին վէ չու միւհթէրէմ ճէմիյէթին, էն խօչ վէ էն պէօյիւք խըզ-մէթի, ահվալընըզըն մէքթուպլարընը Պէյթ Ուլլահա կէօ-թիւրիւպ իլահի հուզուրա թագլիմ էթմէք ատը։

5. Պուլունտուդումուզ հալ ու քէյֆիյէթէ պիվ ՇԻՄՏԻՅԻՏԻՒ ՕԼԱՆՏԱՆ ԱՂԸՐ ՊԻՐ ՅԱՐՋ ԹԱՀՄԻԼ ԻՏԻՅՕՐ։

Թարլասընը էէքիրէկ եէյէն պիչաւիչ էնֆէթճինին՝ իչի էտճէյլի վար։ Եա, օթուրուպ իւմիտսիզ սուրէթէտ ֆիզան էթմէք, եա տա էօնիւնտէ տահա Յուլիս, Օգոստոս, վէ Սեպտեմպէր վար իչէն, թօպլարընը իչէ եարաթմադա չա-պալամագ։ Պու իսէ խուսուսի զայրէթ թալէպ էտէր։

Ասլ խայրսահ՝ տօղու ամգարընտան էչըգարըզ վէրէն տէյիլ, իլլա օլանընտան վէրէն ատը։ Միւսլին վալիտէյն քէնտի թօղունդարընը չօգ սէվէր, վէ լաքին անդէրին արա-սընտա տա էն չօգ սէվմէյէ, պայրըզ տիւչունտուդու, վաղթազ եէթիմ պրագըլանդար ատը։

Կիտին կիլիկիասը տօղաչընը, վէ կէօրիւնիւզ քի, անա-լար էվլատալարընը չիման, էվվէլքինտէն չօգ գիյատ սէվի-յօրլար, չիւնքի հէմ եէթիմ գալտըլար, հէմ տէ չօգ էքսիլ-

ալէլը. 5–6 տանէալէն պէր եա իքի թանէ պալմըչ։

Պու թարաֆտան ալուշվէրսալուպալ, Մուպաւաէր, կիլիկիա վազաասը միշնաակպէմիլէ քիլիսէլէրիմիզե եէնի վէ մահիմմ խըտմէթլէր թէալիմ էմմէյօ՛ր մը։ Պու կիւն պօչլուգ չօգ, լէթիյաճ չօգ օլաուգու կիպի, անը տօլտուրմագ իչիւն լազըմ կէլէն պայրէմ վէ ֆէտաքեարլըգ այնի նիսապէթաէ օլաճագ տըր։

6. Սալթ պարանըզը ալուշվէրմէյէլիմ, կէչիրտիլիմիպ հալլարտաա մէսէրլէթ վէ ճէսաբէթիմիզի մուճիպ օլաճագ՝ խուսուսալար աա ագ օլմամըչ տըր։ Ալլահ նուրլար Փէտէրի աէյի՛լ մի. Ֆուրթունալար վէ կիւրիւմթիւլէր արաընդաա պիլէ կիւնէչ կէօրիւնմի՛պ մի։

Ա.Ֆէթզէտաէ օլանլարա՝ թա պէմինին միւնթէհալարընդաան իչթիրաք էլլէրի ուզա՛նմաաը մը։

Պու վազաա, տաալը պիլտիպիմիզտէն պիյաատէ, պիպէ պիլմի՛րմէտի մի քի, խանէնիպլէրէ խանէ, չըպլազլարա էլպիսէ, վէ աճլարա էքմէք նէթիճտիրմէք իչիւն, խանէլէրինի վէ խապինէլէրինի էսիրկմէյէնլէր վար։

Էվվէթ, պու խալիպ իւլ աաէ պէման կէօրմէրտի քի, գօրգագլար վէ նամէրտլէր արաընդաա, ինսանլիյէթէ վէ հէմճինսլէրինէ չէրճֆ կէթիրէն ճիվիլճէլէր տէ վար։

Տիւնեա կէօրտիւ քի, հայաթա պատտ էտէնլէր արաընդաա, անըն վիլայէտինէ չապալանան Զէյմպըրըալը, Ուաւլիալէր, Ուէպլէր, Էմպըրճէլէր, Թէրփանիլէր, վէ Մէլանիւէր տէ վար։ Զէօլտէ տէ օվաոխալէր պուլունույօր։

Շուբաաը թէպէյյիւն էթտի քի, նէֆօլէրինի գըմմէթլի թուճճայարագ էօմր գուրթարմագ մագսատիյէ, հէր պաչայա կէօչիւս վէրիպ՝ ամէն իչինէ ամըրլան Րօճըրսէր, Մավրէրլէր, Թրօպրիճէր, Զէյմպըրըալը, Աչճեանլար, Աբաէնլէր, վէ Թէրպիճանլար վար իմիչ։

Տիւնեա կէօրտիւ քի, Իսլամիյէթէ հէմ տէ պէչէրիյէթէ լէքէ օլան՝ ճէվատ վէ Ասաֆ, վէ Անթաքիա խանլէրի

կիպի Մուսլիմէրէ գարշը, Ֆէգէտէ՝ Նուրի Պէյ, Գայատա՝ Փոլիս Ահմէտ էֆ. վէ Տէօրթ նօլտա՝ Պայթար գատէլէր կի-պի, Օսմանլը իսմինէ վէ ումում իսլամլըխթէ մուճիպ ի չէ-րէֆ օլաճագ գանըէմանլար ատա վար իմիշ։

Տուննա անլատը գի, պիր թէգ ատէմ, վարսըն պիր էճնէպի Տօղմօր օլսուն, (Տօղթ. Շէվրըա) գէնտի չոխսի բա-հայընը վէ տաւմի խըզմէթինի այլար իլէ ունուտուպ՝ Հասան Պէյլի կիպի պիր գարիյէլի մատումիյէթէն գուր-թարմագ իչուն չագալանարագ՝ ՕՆ ՏՕՂՈՒՋ ՊԻՆ ԼԻՐԱ ճէլգինէ մուվաֆֆագ օլագիլիր իմիշ։ Իչթէ ատնա հագի-պի պիր գահրէման. պուննուն ագըշնատա լաֆլարը, վէ էլնի-տէ մավզէրի եօգ իտի։ Ելնէ պու գիմատ տէյի՞լ մի իտի գի, կէչիրտիյիմիզ ագըր գըշտա, Այնթապ ֆուգարասընըն աճըգ զահմէթինէ տայանամայարագ խարճատէն 7–800 լիրա պուլուշտուրուպ՝ անէրին եարատմընա եէմիշտի։ Պու սըրատա Միսիս Շէվրըտըն տախի՝ Հասան պէյլի գատընագա-րընա օլան խըզմէթինի ունուեթմայագըմ։

Տարըզըմըզտա պիզի տուշունէնէր, պիզէ իչթիրագ կէօսթէրէնէր օլտուդունու պիզմէգ պիզիմ իչուն պատի ի մէսէրրէթ օլտուդու կիպի, մուճիպ ի ճէտարէթ տիր տա-խի։ Պիր Իսվիչէրատը (Մուսիս Ֆավր) կէլիպ՝ աֆէթզէտէէր արատընտա տօլաշըր, իհթիյաճըմըզը կէօրիւր, վէ 3000 լի-րա կիպի պիր մէզրաղ սաչար կիտէր։ Ջանն էտէրիմ պու զաթ գէնտի խըտմէթինին ոսնուննու տահա ալմամըչ տըր։ Պէյգի տէ կէրիսի վար։

Էրմէննինն պէյգի եիուզիննիւ կէօրմէմիշ, վէ անը թա-նըմամըչ օլան եիուզէրճէ վէ պինդէրճէ լինատնիփերվէրէր էճնիյէթ էթտիգլէրի պիր էճնէպիյէ, Մր. Փիթէ, տէյի՞լ մի գի, գէնտի գիսէէրինին աչտըլար, վէ կիլիկիա պիչարէ-կետընընըն իմատատընա խըզմէթ էթմէգ իւզրէ միւամաիէյհին իւհտէսինէ պէօյիւք պիր մէզրաղ 5–10 պին լիրա թէսիմ էյլէտիրէր։

Ա.ՅՆԹԱՊ, Մարաչ, Խարբերթ, վէ Ուրֆա էլթաւխա-նէլէրինաէ գաթէն 1500 գաւառ ևէթիմլէր վար իքէն, ևէնի վագաանըն մէյտանա կէթիրտիլի անաալը, պագասըզ չօ-ճուգլարտան տա 630 թանէօնինին մէղքիւր մէրքէզլէրաէ ճէմ էտիլիա՝ գայրըլմալարը պագընտա, Ա.մէրիգալըլարըն, Ինկիլիզլէրին, Ա.լմանլարըն, վէ տիկէր Քրիսթիյանլարըն իպարագ էլէկտիքլէրի գայրէթ վէ համիյէթ, ակնատէչէն տիզ-լէրէ տէրման օլագիլէն պիր մոհաապէթ տէլալէթ էմմէ՞զ մի։ Պու 2000ի միւթէճավըզ եէթիմլէրիմիզէ Քրիսթիյան տիւնեաալ հէր սէնէ, ագընտան 10–12 պին Լիրա ի Օսմա-նի սարֆ էտիյօր։

Ա.մէրիգատա պուլունան միլլէթատչլարըմըզըն էօք-սիւզ գալմըշ քիւհնաէլէրիմիզի տօկաչըպ՝ թագվիյէ էյլէմէք մագսէտիյլէ, Ա.ևետապանիչլէր թէատրիւք էթմէք գայրէթին-տէ պուլունատուգլարընը իչիթմէք, պիտիմ իչիւն մուճիպ ի ճէաապէթ վէ շիւքրանիյէթ օլան պիր քէյֆիյէթ տէյմ՞ի մի տիր։

Պունլար իմանըմըզա եարտըմ էթմէկլէ՞ր մի, պունլար կէօսթէրմէ՞զ մի քի, ֆէնատա վէ քէօթիւլիւք քիւլլի տէյիլ տիր։ Կէօսթէրմէ՞զ մի քի, պու զուլմէթ տիւնեա-սընտա գարանլըգա նուր, վէ էօղիւմ ապատընտա հայաթ սա-չան քիմսէլէր տէ վար։

Էվվէթ, ասլըսը տէվր, վէ սաթհ ը ղէմին թէպէտտիւլ էտէր, սահիթէ հերհանգար ուննուատուլըր։ լաքին պու մինիւլ-լու գահրէմանլար վէ լինանճիէրվէյիշլէր ասլա ուննուատուլ-մագլար։ Միս Շաթըգ էօլմիւշ խոէ տէ, սէօյլէյօր վէ սէօյ-լէյէճէք տիր։

Անճագ ուննուԹմայալըմ քի, պիզի հէնի զայրէթէ թէչ-վիզ էտէճէք օլան գուվվէթ, կէօրիւնիւրտէն զիյատէ կէօ-րիւնմէզ ալէմտէ, աչալըտան զիյատէ եօգարտա տըր։

Խիթամա կէչէլիմ։

Պատ. Մ. Կ. Փափազեան՝ չօլ մէչհուր թէճէմմիւտէ

կիւզել տէմիչ տիր.—«Տօսթլարըմըզ կիթտիկճէ, լաքին իչ-ճէլերի պիրէ գալտը. խըզմէթճիլերինի եարը պուչուգ պրագան-լար՝ օղ ալիմ ուճուրըն իճրասընա պիրզ հալա հայաթտա օ-լանլարը տավէթ էյլէյօրլար։ Գանըզ մէյտանլարտան պու-լաղըմըզա կէլէն սէտայը տինլէմէմէք էսէմէզվիզ։ Յիտու-սըն այագլարընըն կէզափլի, վէ թօփրաղընը Գելթուճուման կէօզ եաչլարընըն ըսլաթտըղը տիյար՝ Քրիստոսուն լիմտանընա զաղթ էտիւմէք կէրէք տիր, վէ ՋԱՊՔ ԼՅՏԻԼՃՃԻՔ ՏԻՐ։ Ճիհատը լիմտամ էյլէյէն Կիւլիկիա Շէհիտլէրինին ուօսթլարը, վէ Բապա Յիտուսըն խաչըմընը հալինուէ, չէօյլէ պիր գե-մանուա պիրզլէրէ տիւշէր քի, նամէհամ պրագըլան իչլերի տէվամա, վէ համթա քիւլիսալարը իչտուգ վէ Կիւլիկիա փեյ-զամպէրլէրինի խաամ էյլէյէն գավմա մուհասպէթ պէչարե-թինի թագտիմ էմմէյէ քէմալ ը թէվֆուգ վէ թազալըրուս ըսուհու իլէ միւհէյյա պուլունալըմ։»

Սօն սէօյլէմիւզ պու.— Ուենուէթմայալըմ քի, Մուգատ-տէր պիրզ պու կիւն վէրք մանաուար պիր մէզիտէ պու-լունուրուչօր։ Գարիպ պէմանլարտա եաչայօրուգ։ Կի-լիկիանըն Փրօթեսթանթ քիլիսէլերի պէօյիւք պիր աֆէթէ օղրամըշ, անա քիլիսէմիզ ահչէթլի պիր պիւհրան իչինտէն կէչմէքտէ տիր, հայաթընա թէհտիտ օլունուչօր։ Ուենուէթ-մայալըմ քի, պիրզ՝ պու տիյարըն էրմինի Փրօթեսթանթ քի-լիսէլերի պու թէհտիտէն ազատ տէյիլիզ։ Իտաի ուենուէթ-մայալըմ քի, ինճիլի քիլիսէլերին պու պագաք տավսի էտէ-ճէքլերի խուսուսի ֆարըգլարը վար տիր։

«Տիւնեատա մուգայատանըզ օլաճագ, լաքին ճէնա-թէթլէնմիզ, պէն տիւնեայա գալիպ օլտում։»

ԿԻՆՆԼԷՐԻՄԻԶԻ ՍԱՅՄԱՂԸ ԷՕՅՐԷԹ*

Կիւնլէրիմիզի սայմաղը հօյլի հօյրիք, ֆի ալիմ նիւրիֆ հեմնեհիմ: Սաղ. 90. 12:

ՊէՋ տախմ հօյլենմէք հալինտէյիզ, վէ հօյրենէճէք նէսնէլէրին սօնու օլմատըղընտան՝ հօյլենմէնլինտէ սօնու հէլմէյէճէք սանը:

Իլմէ տախը խուսուսլարը տահմլէրտէն հօյրենմէքտէ իզ: Ելուբէյէ, զալըղ տախը մատտէլէրի խէ, անլէրը հօյրենմէյէնլինտէն՝ հէր իլմին վուճուդընտան հօյրենմէյէ մուհթաճ պուլունմուչուղ: Նիճէ քի Մուվսա տախի օղ ասրտա իլմին օճաղը սայըլտըն Մըսըրըն իլմլերինէ աչինա օլմուչ իքէն, վէ հալա պիլմէմէյի խուսուսլարը տախի սօրուպ հօյրենէճէք քէնտինտէն իլէրի նիճէ ալիմլէր վէ խօճալար վար իքէն՝ օնլարըն, վէ հէմ զայըլ ինսանլարըն տախի հէր չէյէ ճէվապ վէրմէյէճէքլէրինի էյի պիլսինլինտէն՝ էօմիւր

---

* Փրօֆ. Ա. Պէզճեան բարաձրնցաւ 3 Յունվ. 1869 սենէսի իլէ Կիրակիսինցէ Մարաշցա Դանլը Տէրէ Բիլիսասրնցա հէյլէն վազ:

խուսուսուՆաա էօլրկնմէք իչխան Ալլահա խոթիտա էթմիչ տիր։ «Կիւնէլէրիմիզի սայմազը էօյլէ էօլրկի քի, ալիմ եիւրէք էտինէլիմ։»

Կիւնէլէրիմիզ, եախօտ էօմրիւմիւզ նա՞սըլ տըր. էօմիւր խուսուսընՆաա էօլրկնկէչմիզ նէ՞ վար։

Բէնտի պիլտիչիմիզ վէ թէճրիպէլիմիզտէն, վէ պուՆուտան մաաա Քիթապ ը Շէրիֆտէն տաիմ լՆաան էօմրիւ հազրընտա պապը հազրգամէլար էօլրկնկյօրուզ։ Էօլրկնկյօրուզ քի,

Ա. Էօմիւր մահտուս տըր. եանի, ՕՆՆու վար։ Նիճէ քի տիւնեանընն, էօյլէ տէ անտէ պէօյիւչէն հէր մախլուգտուն էօմրիւ էօլչիւրիւ պիչիլի տիր. պիր կիւն ՕՆՆու կէլիր։ Էն չօգ եաչայանընն ՕՆՆու կէլմիչ տիր. էյէր Ադամ 4000 սէնէ եաչամընչ օլսայտը պիլէ, չիմանիյէ չօգտան էօլմիւչ օլուր իսա։ ՊուՆատան էվվէլ կէչմիչ կէչմիչ օլան պինլէրճէ պին, վէ միլիօն սէնէլէրին ՕՆՆու իչիթ պու կիւն, վէ պու տագիգէ խիթամ պուլույօր։ Ինսանընն էօմրիւ իչիւն Ծոր տէյօր, (Պսալ ԺԴ. 5։) «Զիւնքի կիւնլէրի մուգարրէր տիր, վէ այլարընընն սայըսը սէնատէ տիր, հատտլարընը սէն գօտուն, վէ օ աշամազ։»

Էօմիւր պէօյլէճէ սայի մահտուտ տէյիլ, իլլա,

Բ. Գրսաա տըր տախի։ Մահտուտ, էօլչիւրիւ օլտուգտան ՕՆՆիրա, պարի կիւն եէրինէ եըլըմընզ օլսա, հատտսըզ միւատէթտէն նէ՞ էքսիլիր չտի. Փազլի իլմ էօյլէ հիսապ էթմէյտի, վէ հաթթա թապիսիլընն պախչ էթտիյի միգտարը պիլէ, ատէմ Փէնայա գուլլանտըզընտան՝ ՕՆու թէնզիլ էթմէյէ մէճպուր օլտու։ «Եըլլարընմընզըն կիւնլէրի եէթմիչ եըլ տըր, վէ էյէր գուվվէթի հասէպիյլէ 80 եըլ օլուրսա, եինէ օնլարընն էն էյիսի զահմէթի վէ ադրը տըր. զիրա թէզ կէչէրլէր, վէ պիզ ուչարըզ։»

Պիր զուշ էօմրիւ, պիր եէչէրթի էօմրիւ գատար պիլէ հօգ տըր, օլ էճլտէն միւնասէպէթի իւզրէ պէնզէտիլմիչ տիր, «ախէյլա»... «պիր չափուգ թաթարա»... «գարըշա»

... «լուլայա» ... «պաչան կէօրկէյէ» ... «չուլհա մէքիլ-նէ» ... «աչըլան չիչէյ» վէ պայըր։

Մահուուտուզ վէ պըսալըպատան մատա,

Գ. Սօնուհուն նէ՛ զէման կէլէճէյի տախի պէլիսիզ տիր։ Սօնու օլուուզու, վէ միւսաւէլին վէճ պըսա օլուուզու մալիւմ տիր. ֆագաթի ինսան ալնէյէր իւմիսիլէ ամ-պար թամիր էտէր իքէն, օ՛ կէճէ էօմրիւնիւն իչիմամ պուա-լաճաղընտան խապէրի օլմազ։ Հէր չէյ բահաթ վէ ա-սուտէ իքէն՝ պիր սաաթ սոնրա ամէճ նա սու, նա պըլըճ, նա պէլըէյէ, վէ նա պարանըպատա կէզէն թատուն՝ էօմրիւն թէլինի քէսէպիլէմէյինի պիլմէզ։

Պիչիմ հապըմըպատա, ինսան հապընատա պուհուն պէօյլէ օլմասը, նանի էօմրիւն մահուուտա, պըսա վէ պէլիս-սիզ օլմասը էլալէմէ խապըրըյը սըր. գիրա պուհնաթ իլէ պը-լաղուպլանըրըզ էօմրիւ գրյմիրի կէօկէմմէյէ. չիւնքի պիր իչթիհատը նէնէ՛ գատար ազ օլուրսա, օնուն պըյմէթի տէ օլ գատար չօղալըր։ Խապայէ սուսուպլուզ իլէ չէօլատէ գավրուլտուզունատա, պիր տէսիհի սու Մըսըրըն Նիլ ի միւս-պարէքինատէն տահա պըյմէթլի տէյի՞լ մի խոր։ Ո գանուն իւպրէ տուլ գարընըն պիր մանկըրը, պէնկինին չօգ լիրալա-րընտան պըյմէթլի տիր։ Էօյլէ վագըթ օլմաչ տար քի, նահաք սայըլան քիւչիւք պիր հայուան, պիր ֆարէ՝ պիր քիւէ պուզատայ պահասընա սաթըրմըչ տըր։ Էօմրիւմիւզ տախի հատտոպլ էպէհիլիքտէն այրըմըչ պիր պէօյիւք պըսա պիլ ֆարպ օն միլիօն, նա նիւզ պին սէնէ օլմայըպ՝ անճագ 50–60 սէնէ տիր. էպէհի զէման տէրեասընատան պիր գաթրէ տիր։

Լաքին էյէր ինսան էօմրիւնիւն էօյէհիւլիւ, պըսա վէ պէլիսիզ օլմասընըն պիր պէօյիւք մագսատ, ատէմի օնու պըյմէթլի թուրթմաղա պըլագուպլամագ իսէ, տէնիլէ՞մէզ-մի քի, ատէմ զաթէն պու տէրսի էօյրէնմիչ տիր, վագըթընըն գըսսա, վէ կէչիճի օլուուզունուն ֆարպընա վարմըչ տըր,

խելէր։ Օլ վազթըն առէմլերի տէ, կիւնլէրինին զըսսա օլառւղունու պիլիրլէր, վէ սաաթլարընը ուձուզ սայմադ խայէմեղլեր խալ. օնուն իչիւն Մավսէս պուննան ֆարզը պիր չէյ իչիւն տուա էտիյօր. «կիւնլէրիմիզի սայմադը հօյի էօյրէթ, քի ալիմ ևիւրէք էտինէյիմ։» Լ0ՅԼԷ էօյրէթ։ Պու «էօյլէ» լուգէթի կէօսթէրիյօր քի, առէմլեր էօմրիւ վէ օնուն զըյմէթինի պիլտիքլէրինտէն ֆարզը պիր թարզտա էօյրինմէյէ միւհթաճ ոլդուրար։ Նէ՞ թարզտա։ Նէ թարզտա օլառւղու նէյթիճէտինտէն էօյչիւլէձէք։ «Էօյլէ էօյրէթ քի, ալիմ ևիւրէք էտինէյիմ», Ա՛յիմ ևիւրէք։ Պու առէմէք պիր քի, լինտան էօմրիւն զըյմէթինի պիլմէք խուսուսընտա պաշընտա սողտամ կէօրիւնիւյօր խէ, ապդուլը կէօրիւնիւյօր խէ, ևիւրէֆտէ էօյլէ տէյիլ պիր. ևիւրէյի իլէթմէլի պիր. պու պապաէ օնուն քառոյական զըսմընտա պիր տիվանէկլիք վար ոլդր։ Պու սուրէթտէ նէ զաման նէյնտէ պիր Ալլահ առէմինին տուսաը. «Էօյլէ էօյրէթ, քի» գայրէթլի օլալըմ, քի իչիւզար վէ մահիր օլալըմ, քի թիճարէթ ու մէչղուսիյէթինտէ կէօզիս աչըզ, վէ վազթը սաթուն ալան օլալըմ, պու տէյիլ։ «Էօյլէ էօյրէթ, քի Ա՛յիմ ևիւրէք էտինէյիմ։»

Իման, պիզիմ էօյրէնմէք կէրէք օլառւղումուզ՝ Մովսէյին տիլէյուլի ֆիքը իլէ, էօմրիւն զըյմէթլի օլառւղունու պիլմէք պիր։ Օլ էձլատէն, պու մաաստ խուսուսունտա պիր տօղրու նազարիյէտիզ օլառն տէյիս, էօմրիւն զըյմէթի նէօլնառ՝ օլառւղունու, մախառս թէֆէքքիւրէ մաաստ էտէլիմ։

Նէ՞ պիր էօմրիւ։ Նաչարան զաթա նիհայէթսիզ զէմանտան թախտա օլուռնմուչ մահտուտա պիր միւտաէթ պիր։

Նէտա՞ պիր էօմրիւն զըյմէթի։ Էօմրիւն զըյմէթի սաաէճէ պազըլտըա ալտա օլան քէյֆիյէթլէրտէ տէյիլ պիր. չիւնքի պու զըյմէթ ուձուձմ պիր։ Հէր առէմ գիճիկճ տէյիլ պիր. հէր առէմ ալիմ տէյիլ պիր. հէր առէմ իզդաղ, վէ տօղրիճ սահիպլի տէյիլ պիր. հէր առէմ տէվլուտէն տէվլէ ևա-

կիւնկերնին էօյլեւլիս օլտուղունու պիլիյօր, էօմրիւ նիւն զըյմէթլի օլտուղունու անլամըչ տըր, վէ օնուն իւ չիւն տէ վապըընը ուճուզ սամմազ, վէ սաաթըընը հիչէ տէյիմէզ։

Ջէնկինն վէ ֆապիր՝ էօմրիւ մուխթարայա տիւչտիւ յինտէ, օնու զուրմամազ իչիւն պիւթիւն օլանընը վէրմէյէ հազըր պուլունմասը, ացլըգ պիր քիֆիյէթ տիր։ «Ինսան ճանընըն եէրինէ տէրիյէ պէտել տէրի, հէմ հէլի վարիյէթինի վէրիր» օլտուղու էսքի պիր մէսէլ տիր։ Ըղատը վէ բէնճաբըն կիւնէչ քէնտի նամըզընատա կէօրմէզսէն էվվէլ իչինտէ կէօրմէխ, չիֆթճիներին քէնտի էյինտէն պարանըզպատա չըզըզ՝ պարանըզպատա ալօնմէխ, օն պէչ սաաթ ուզուն կիւնտէ պիւէ չարչըատա էհլ ի էնտաֆ ավէքանպարընըն իւք ալանըզպատան իւք պարանըզպատաք ացլըգ կէօրիւնմէխ, վէ կիւնէչ քէնտի ալանըզպըզընը չէքմէփտէն ոնրա պիւէ իչտիւչէն ալամըար վէ տէգիհատըար չամամատը, պուղնար ինսան քէնտի վապըընը ուճուզ սամմազ իսթէմէզ օլտուղունա տէչրիւ տէ՝ նէյչ՝ չէհատէթ էօյրէյը։ Ջէնկինին վէ թիւճճարըն քէնտի թատմը իչիւն պիւէ էյիճէ վապըթ պուղամամատը, էն եազըն ոտաթըատը իւչ կէօրիւչմէմէխ, ուճուզ կէմի տուրուր իւքէն վուռալը վափօրա, էյէր վար իսկ վափօրու ատա պրագըզ՝ տատա պահալը օլան տէմիր եօղ ատրատաընատա պինմէխ, պիր զաչ զրչ։ իւչ պիթճէէք վուռթատ հազըր իւքէն թէչկիլաֆա ետրատար վէրմէխ, պուղնար օ քէնտի սաաթըընը ալթուռնատան զըյմէթլի կէօչէթտիկնէ տէչալէթ էթմէյօր մու։

Սահհ պիր քի, ատչ պագըչատա պուղնար ինսանը պայրէթլի, վապըընը վէ սաաթըընը զայըրսան, էօմրիւնիւ զըյմէթլի թուխան պիր զաթ կիպի կէօսթէրըրէր. ֆապաթ, ֆիթրատ ը ճէրինի բչըզը իւչ պագըտագատա էօյլէ կէօրիւնմէզ։ Մովսէսին կիւնիւնատ տէ սաէմիէր քէնտի խըզմէթչէրինատ չամաւքի կիպի զայրէթլի, տեվամէթլի վէ մէչղուլ

շատան տեղիլ ալը. Էօմլիւն տախի գըլմէթի՛ նէ՛ օնուն ուզունլուզունտա, նէ՛ օնուն իւչ պիւյէմիշ օլան իպտալ վէ տեվվէթտէ, նէ՛ վէնկինլիքտէ, վէ նէ՛ իւմտէ ալը։

Էօժրեան գըմսէրի վազըբա օյտուղու ՆէրմինԱսլինին պիօյիէրիշիլմէսի տիր։

Հէր չեյին գըլմէթի պուս գանուն իւչ Էօլչիւլմէ՞զ մի։ Ալֆոնսոն գըլմէթի քէնտի ապըզընտա տեղիլ, իւլա վասըթա օլտուղու նէմինէյին պէօյիւքլիւլիւնտէ՛ տիր։ Էյիմիսէ օնտան պիր վարչա պուլունուբտա, օ՝ Էսվապըմըզա, թաամըմըզա, վէ սոնր բահաթըմըզա վասըթա օլապիլիր։

Պիւթիւն տաղլարըն թէմէլլերի գայա տըր, վէ սանա սաթտամ գաչա՞ ապըրսըն. լաքին չոք պինայը տուրտուրմուշ օլան օնուն գըրընթըլարը չիմտի պիւթիւն Ավըր Տաղընտան գըլմէյիլ տիր. չիւնքի պէօյիւք պիր չէյէ, Ալլահըն խպատէթկեահընա վասըթա օլմուշ տուր։ Քէզալիք պուս ապաճ պիւթիւն պիր օլմանտան գըլմէթիլ տիր, չիւնքի պէլլի պիր իչ կէօրիւյօր։

Վազըթ օլմուշ տուր քի, պիր թէք քիպրիթին ֆիյաթը պինէյինճէ լիւտտան գըլմիթիլ օլմուշ տուր. չիւնքի օ՛ օյուբտա, ֆուրթունատան գարայա տիւշէն ճանլար տօնմատան դուրթուլաճագլար, հօզ խէ, սուտան դուրթուլուպ՝ սօվուղա գուրպան կիտէճէքլեր։

Էօմլիւ տախի, պէմանըն հատտսըզ քիւմէնտէն այըրըլըճ՝ վազտա վէնք ուֆակ պիր գըսմ տըր, լաքին պէօյիւք պիր նէմինէյէ վասըթա օլապիլիր, եանի,

Էվվէլտա, քէնտի տահիպինին բահաթ ու սաատէթինէ, վէ, Սանիյին, ախէրլէրին մէնֆաաթը վէ բահաթընա։

Իմտի Էօմլիւ գըյմէյի տիր. լաքին հանկը Էօմլիւ։

ՀՅԻ ՕՒՆԻՄ՝ ՀՅԱՐԲ ԼՓՄԼԲՏՏ ԿԼՋԼՆ ԼՕՄՐԻՒՐ.

Պիր վնգլէ, Ափրիգատա վահշի պիր փատիշահ Էօլմիւյիւնտէ, ախրէթտէ օնտա խըզմէթ էթմինլէր տեյու օնուն

մէղալընա պինէլերճէ քէօյէլէրին տախլ գանընը ագըգտըլար խե, գըյմէթլի էօմիւր օլ փատիշահըն տէյիլ խե, իւչ միլիսճ քէօյէնին հէմ գէտանի, հէմ էպէտի բահաթընա գափու աչմագ ուղուրունա գանընը տէօքէն Ամերիգա Ճիւմհիւրի ըէյսի միւթէվէֆա Արրահամ Լինքընընքի խե։

Պու տէհրին իսպիտալարընաա, հըլս ը չան վէ թամա իլէ աօլու օլարագ պիւթիւն էվրօփայը, պէ՛լի պիւթիւն տիւնեայը քէնոի ավուճունա սըղտըրմագ գաստինոէ օ-լուա՝ միլիօնլարճա քիմսէյէրին գանըյլէ քէնոինէ «պէօյիւք» լէնվանընը գագանան Նափօլէոնունքի տէյիլ խե գըյմէթլի էօմիւր, իլլա Ինկիլիզ Հօվարտընքի խե, քի քէնոի վա-թանընը վէ բահաթընը թէյք էոիպ՝ էօմրիւնիւ մահպուս-լարտա, վէ խատիմանէյէրտէ թէյճֆ օլան պիչարէյէրին հէմ գէմանի հէմ էպէտի բահաթլըգլարը ուղուրունա ֆէտա էյլէմի։

Տօսթում, պիր էօլմէզ ճանընը՝ կէօյիւն ճէյաղ վէ իս-պէթ վէ սաատէթինոէ Ալլահ վար օլտուգճա, վար օլմասը-նա պու էօմրիւն 5–10 սէնէյի ըուսգար օլունապիլիը մի։ Իչթէ պու գըսսա միւտատէթ օլ պէօյիւք նէթիճէյէ վասըլնա օլտուգտա գըյմէթլի ահէպա նէ՞ տիր։

Պիր ազ եօրղունուգ, պիր ազ ույգուսուգլուգ, պիր ազ կէօղ եաչը, պիր ազ գօվալայըչ, պիր ազ ֆէտաքեար-լըգ մէսաբիֆիյլէ՝ կիւնահա սաթըմըչ պիր թէյք ճան սա-թուն ալընապիլիրսէ, պիր թէյք գայդ օլմուչ գօյուն ազըյա սէօնտէրիլէպիլիրսէ, պու նէ՞ թիճարէթ տիր, պու նէթիճէ-յի իւչերի կէթիրէն չու պիր գաչ սաաթըն գըյմէթլի նէ՞ տիր։

Տօսթլարըմ,

1. Իչթէ պու տուր սահիհ էօմիւր։ Էօմրէ սատէ պիր միւտատէթ նազարընյէ պագըգ՝ վասըթալըգ ֆիքրինի օնտան գալտըրըր խէն, պօչ պիր չէյ օլուր։ Հայվանլարըն էօմ-րիւնէ նէ՞ տէրսին։ Ինսան էյի օլուա՝ էյլիք էթմէքճուն կէ-չիմէգսէ քէնոի էօմրիւնիւ, օնլարտան ֆարգը նէ՞ օլուր,

էյէր տահա հտնա օլմազսա։ Գըըլանկըճ էօմրե կէլիր, վէ օ միւտտէթի կէչիրիր, քէնտինէ թաամ թօխլամագ, եուվա հափմագ, վէ ճինսինի մէօրէթմէք իչինտէ. քէզալիք հէվ հայվանլար։ Պու պիր հօմիւր տիր. լաքին էնճամը, նէթիճէսի նէ՞ տիր։ Պունա սահիհ, ասըլ էօմիւր տէյէլի՞մ մի։

Պիր ատէմ տիւննէսյա կէլիպ՝ բահաթ բահաթսըզ հէր նէ հալտէ իսէ, ֆէլէքնի միւսաատէսի ալթընտա պիր միւտտէթ հաչայօր, 60–70, 100–120, վէ հաթթա 185 հաչայան տահի օլմուշ տուր։ Ֆագաթ պունտան նէ՞ չըգար։ Պիր էտնա գուրսաղընըն տահի 40–50, պիր թօսաղընըն, պիր գաղընտա՝ 100տէն զիյատէ հաչաալտը պիլինմիյ տիր։ Պաղը գուչլարըն վէ պալըգլարըն իսէ 200–300 վէ 400տէք հաչամալտը թահմին օլունուշօր։

Սաղմոստա (49. 20) հաղըմընշ տըր քի, «Ատէմ իպէթտէ օլուպ՝ ֆէհմ էթմէդ իսէ, հէյաք օլան հայվանլարա պէնզէր»։ Սահիհ տիր քի, պէօյլէ պիր ինսանտա քէնտի էօմրիւնիւ գուրլանմագ խուսուսունտա օնլարա պէնզէր. լաքին չիւպհէ եօք տուր քի, ախրէթ տահի հէսապա ալընտըգընտա տէնմէլի. «Ատէմ իպդէթտէ օլուպ՝ ֆէհմ էթմէդ իսէ, հէյաք օլան հայվանտա պէնզէր», վէ օնտան պէտթէր տիր։

2. Թէքրար, պու տուր ագիլ էօմիւր, պու տուր, հաննի էյի օլուպ՝ էյիլիք էթմէքլէ կէչիրիլէն տիր ազընը էօմիւր։

Թիճարէթ վէ ախզու իթտատա ազընը տէյօրլար օ ատէմէ քի, պահալը սաթմագ, վէ ուճուզ ալմանըն եօլունու պիլիր։ Ազընընդ նէհնէկէրինն տաըլ տէյէր գըյմէթինի պիլմէք տիր, օնուն իչինն պուզտայը արփա իլէ, վէ պաղընը տէմիր իլէ տէյիչէնէ ազընը տէմէզլէր։ Եա, էյէր պիրի ալթունու վէրիր տէ, տէմիր ալը, ինճույի վէրիր տէ, պօնճուգ ալը իսէ, օնա նէ՞ տէյրլէր։

Էօմիւր ինսանըն մալը տըր, վէ պու պապտէ ազընը-

լըղը՝ օնաւ նլիճէ գուլլանտըղընտան, նէ լըէ թըտմբա էթախ-
յինտէն էօլչէւլէճէք տիլ։

Ինտան նլիճէ քլի փարայը վէրիլ օնա պէտէլ կէօնէկէօն
նէյնէ ալտալըլը լտէ, էօյլէ տէ էօմրլիւնլիւ վէրէրէք օնա
պէտէլ տիւրլիւ չէյլէր էլէ կէթիրէ պիլիր։ Բլմիտի էօմրլիւ-
նլիւ իթիտար իլէ թըտմբա էտէր. քիմիտի՝ էօմրլիւնլիւ վէ-
րիր՝ մալ, պէնկինլիք ալըր. քիմիտի էօմրլիւնլիւ պիր ֆանի
թաճ իլէ տէյիշիր. քիմիտի էօմրլիւնլիւ տարֆ էտիլ՝ նէրինէ
պէվգ ու սէֆտա ալըր. քիմիտի տէ՝ վարըր հէր նէյի վար իտէ,
համթտա էն պըյմէթլի էօմրլիւնլիւ տէ տամտար, վէ օղ պէօղիւք
ինճանլի տամտան ալըր, եանի, ապլընը, գուվվէթլինի, ի-
թիտարընը, մալընը, պէնկինլիյինի, պիր սէօղ իլէ պիւթիւն
էօմրլիւնլիւ, մէսարիֆ էտէր, քէնտի ճանընտա վէ ախէրլէրին-
քինէ պիր էյիք էթմէք իչիւն։

Սլիմէրտէ տինտիզ վօյթէր կիտի քէտինն ապըլ տահի-
պի ազ պուլունտուս, օնուն կիտի տէ՝ պլմուտունը տէմիր
իլէ տէյիշէն տահտաղ թիւճճար ազ պուլունտուս։

Ջէնկինլէրտէ՝ գափուտուտունտա Ղազարոսըն օթուրտու-
ղու պէնկին գատար նապիք, վէ քէնտի քէյֆ ու ղահաթընը
տիւշիւնէն ազ պուլունտուս, օնուն կիտի տէ՝ էօմրլիւնլիւ ճէ-
հէննէմ ահթէյի իլէ տէյիշէն ազ պուլունտուս։

Տիւնեատա էն էյի ճէվահիրճիլէր, էն էյի տարրաֆլար,
էն էյի քրիսթիյանլար տըր։ Ինտան օլարագ՝ վազըթ տար-
րաֆլարընտա՝ Մովսէս կիտի, Եսիա կիտի, Պօղոս կիտի
տահաթլարընը փահալը տահան քի՞մ օլմուշ տըր։ Քի՞մ իտի
ահմագ, Փետրոսուն հուզուրունտա տուրան Պօղո՞սմու,
եօգսա օնա՝ «տէյիսիյօրսուն» տէյէ՞ն մի։

Քի՞մէր իտի վազըթլարընը փահալը տահան ապիլ
թիւճճարլար. չուգուրտաքի Դանիյէ՞լ մի, փուրունտաքի
իւչէ՞ր մի, կիւնէրինի չէօլէրտէ, տապլարտա, մաղարա-
լարտա՝ գօյուն փօսթլարը վէ քէչի տէրիւէրինտէ կէչիրէն-
լէ՞ր մի. քի՞մէր իտի. փուքիվէրէսթէլէրին օյունլարընա

պանտիլ օլմազ իւղրէ հանան, մէճլիսլէրինէ էյլէնճէ օլմազ իչիւն ճանվէրլէրատէն փարէլէնէն քրիսթիյանլա՛ր մը, հօզ-սա Դարեհ մի, Նարուզոմմանոսը մու, Ներսան մու, հօզսա՝ ոօյուպ սօյուլմազտա, ալտատըպ ալսանմազտա վէ կիւնլէ-րինի հաշար իքէն էօյմէքտէ կէչիրէն պայրուսուղլա՛ր մը, տէվլէթլիլէ՛ր մի, թահ ու թախթ սահիպլէրի՛ մի։

Բի՛մ իտի ահմազ, Ալլահըն իզզէթի ուղուրսունա զըյ-մէթլի կիւնլէրինտէն պիւթիւն իչ երկը չըփարակ վէ հալըն այագ կէչիրէն Եսայի փէյղամպէ՛ր մի, հօզսա՝ պիր գաչ կիւն տահա մալընա սէյր էտէրէք էյլէնմէք իչիւն գասա-վէթ իլէ տէօնէն կէ՛նճ մի։

Մ՚հ տօսթլարըմ, տահիհէն ինտանլար քէնտի տտի իչ-լէրինտէ պայէթ այըզ օլուպ՝ հիտայէ իլէ տավրանըրլար տա էօմիւր ախզ ու իթտասընա կէլինտիքտէ պու նէ՛ պիմ ֆարզ։ Գարնտաշըմ՝ սէն չուխանը՝ պատմայա փարչա վուրմազսըն. կիւմիւշիւն վար իսէ օնու պազմա, նայ էա նայչա հափ-տըրմազսըն, վէ հազդըն տա վար. տօղրու էտէրսին։ Իտի պու ապըրը, պու իթէրիմիպ՝ էօմրիւն իտուտուտունտա տա իչ-լէթ, վէ միւճէվհէրինի ճամ նէրինէ գուլլանմա։

3. Վէ եինէ, պու՝ ուզուն էօմիւր տիր։ Եանի, էյի օլուպ՝ էյլիք էթմէքտէ կէչէն էօմիւր՝ ուզուն էօմիւր տիր։

Էօմրիւն ուզունլուզունա էօլչիւ իքի տիր. պիրի՝ տէվր էտէն երկար տրր, վէ պիրի տէ՝ օր միւտտէթտէ իճրա զըրնան իչին միգտար տըր։

Էյէր պունտան 2–3 եիւզ սէնէ ապտէմ ույզույա հա-ման պիր չօճուզ՝ օր ույզուտա ույուչատ իթէմատ պու կիւն ույանտա իտի, իւզէրինտէն կէչէն երկար պազարտ օնա 2–3 եիւզ հաչընտա տէնիլէպիլիր իտի. լաքին ամէլտէ պու կիւնքի 3–4 հաչընտաքի չօճուգտան ֆարզը նէ՞ օլա-ճագ իտի։

Բէթհնզթա հավուզունտա եահան քէօթրիւմ չփա պուլտուգտան սօնրա՝ պիր թէք սէնէ պիւէ հաչամըշ օլտա,

չիւպհէ հօզ տըը քի, օ պիր սէնէլիք էօմրիւ 38 եըլըզ էօմ-
րիւնտէն ուզուն լսոի։ Պու ֆիքը իլէ պիզ տէյօրուզ քի,
ուզուն էօմր՝ էյի օլուպ՝ էյիլիք էմմէքտէ կէչէն էօմիւը
տիր։

Օպզանըն հէփիսի 400 միլիհէմ տիր. լաքին վար տէ-
միր քի օզզասը 3–4 ղրչ. էտէր. վար տէմիր քի օզգասը
3–4 եիւզ ղրչ. էտէր։ Վար վամպուզ օզդասը 4–5 ղրչա.
վար վամպուզ տախի օզդասը 4–5 եիւզ ղրչա.։

Էօյլէ տախի՝ հէր կիւն 24 սաաթ տըը, հէր այ 30 կիւն
տիր. հէր սէնէնին ուզունլուզու պիր տիր, լաքին վար էօ-
միւը քի, տէհրի պիր եըլ հօզ, վար էօմիւը քի, եըլը տէ-
հիրտէն չօզ տըը։

Պու ֆիքը իլէ՝ տիւննեատա էն չօզ եաչայան Մաֆոու-
սաղա տէյիլ տիր։ Նաչը 33 օլան Սաէմ Ցիսուս Քրիստոս
տըը. քի օնուն soզուզ նըղըզ էօմրիւ, պէյի տօզուզ կիւն-
լիւք էօմրիւ՝ Մաթուսաղանըն 900 եըլըզ էօմրիւնտէն ու-
զուն տըը,

Պօզոս Րէտուլ պա՞չ եաչընատա էօլսիւ. էյի պիլմէղիզ։
Շու գատար պիլիրիղ քի, րիվայէմէ կէօրէ՝ Լֆէնտիսինին
խըզմէթինտէ 30 սէնէ գատար եաչատը. վէ էյէր եաչընը
պու միւատտէթտէ էմտիքէրի իլէ էօյչէրսէք, օնա հիչ տէ-
յիլ լսէ՝ տիւննեանընն եաչը գատար 5–6 պին սէնէլիք պիր
եաչ վէրմէղիզ։

Բարեկարպիչ Լուտեր՝ սաիր կէօնակէօն վազլարը վէ
նասիհաթլարընատան մատա՝ քէնտի ասրընըն վէ տիւննեանընն
մէնֆաաթը իչիւն՝ 29 սէնէ զարֆընատա 715 միարչա քիթապ
եազմըշ տըը։ Եանլի, քէնտիսի եազմըշ։

Ուէսլի նամ... քրիսթիյան վախիղին՝ ատէմլէրին խէ-
լասը ուղուրունա աչզ ու զայրէթի օլ տէրէճէ զալիպ լսոի
քի, եէրտէն եէրէ տօլաչարապ, եէվմիյէ 2–3 վազ վէրմէք
իւղրէ 50 սէնէ պիր տիւզիւյէ չալըշմըշ տըը. չէօյլէ քի պու
միւատտէթտէ 250 պին միլ եօլճուլուզ էտէրէք՝ թաամինէն

45 պին գառաց վաղրար վերմիչ ալը։

Մուգատաւմ պիքրի կէչին Հօխարա Մարդատը՝ Ինկիլիթէրա վէ Իրլանտա մլուճիւմ վէ պիչարկիանքնըն պընտանալրընա վէ պէտ զօղուրա ակլիքրինէ կիրիպ էզմայը քեաֆիր սայմայըզ՝ ախնանընըն ախնը սիմիչէրինաէ տախի պէնճիրպինտա օլանլարըն նարտալընտա ատնէյէ կոնրէք՝ իչ քերրէ պիւիւին Ֆրանսայը, իքի քերրէ Իթալիայը, ալօրթ քերրէ Ալմանիայը, պիչ քերրէ Ֆինլանտիան, վէ պուննան մատտա Սպանիա, Փորթուգալ, Տանիմարգա, Շուէտ, Ռուսիա հիւքիւմէթլերինէ, վէ Օսմանլը Իմփրաթլընըն տախի պիր զըմընը ատլաչալը. վէ 12 այնէ պու ուզուրա չալըշարգտան սոնրա՝ պու ուզուրա Համիտիէ Ռուսիանըն Բէյրան չէհրինտէ Ֆէտտա էյլէմի։

Պէօյէ նաչամագ՝ կիւնիւ նըլա, նըլը այհրէ ալօնաէրը մէք տէյիւտ նի՞ ալը։

Պաւնաէնլա Մէֆիր Էֆէնտիմիզ, Համիտ խուսուսուան տա Ալլահընը սատգլարտա օլան վաղրընը տախի։ Նասլիտէ՝ (65.22։) «Դամմընըն կիւնիւնէրի ալտընըն կիւնիւնէրի գառար օլաճագ» այնմիչ ալը։

Տիւնիա իշլէրինտէ պէօյիւչինիւրտէ՝ էն չօգ նաչայան ալտճ ալը։ Երուսալիմտէ, Ջէյմունըսէ տատրնտա՝ պուննան 800 այնէ ագտիմ պուլունան վէյմուն ատճլաըրընտան պագըլարը հալա պու կիւնքի կիւնտէ մէվճուտ իմմիչէր։

Էմմնա տաղրնտա, վէ Ամէրիգանըն Մէքսիքա ակմինտէ էօյլէ մէֆրէմ վէ գօճա ագտճլար պիքը օլունուէօր քի, պէտնուէէրինին գալընալագընը էվվիրտիչ անճագ 40–50 ատչըն իփ եէմիչիր։

Պաւնլարտան տահա պէօյիւկիւ իտմի Պաօղագ օլարագ՝ Աֆրիգատա պուլունուէօր, քի տիւնիատա օնտան պէօյիւք ագտճ եօգ ալը։ Պու Պաօղագ ագտճլարընտան՝ պէտնինէն գալընագտը՝ 70–75 ատչըն գառար օլան պիրինին հաչը

հիսապ օրէնսուզաս նէ՞ պուլսնմուչ տըր զանն էակրսխնիլ . 5 ,150 եըլլըզ . հէման ալէնհամըզա հաչըս :

«Գամմըմըն կիւնկիրի ադաճըն կիւնկիրի գատար օլաճագ» ակմիչ ակր Գէլամ՛ը Ընկիֆ : Վա՞ր մը Ալլահըն գավմընաս , հախօտ քրիսթիանլասաս՝ 200–300–500 եա 800 եըլ հաչայան : Ընեպէհ նօղ տըր քի , պու վասըն իճրասընը եկրարըն սայըսընաս ապարաղ պուլամայաճաղըզ , իլլա ֆազիլիքին սայըսընաս :

Տօղմաս , ուզուն էօմիւր , սահի էօմիւր , ապիլ էօմիւր արզուկը խանն , իչմէ պու տըր . էյի օլուպ՝ էյնիք էքմէքաէ կէչէն :

Համա վէ-հէզար ֆէնէքքիւր օլսուն ճէնսապը Հազգա , կիւնէչ քէնսի կինիչ ակվրինաէ պիր ակֆա սահա տէօնսուս . եաչը 35 օլանընքի 36 , 18 օլանընքի 19 օլսուս . պաչընսան 60 վէմէկի կէչէն 61ինճիսինի սէ կէչիրիյօր : Ընեմսի պու սամընն ակվրնաս օլանլար ֆնայկֆէ օղրայըպ՝ 12 մահ միւսաֆֆաէ պու քիւչիւք սիւրիւսէն այըլսան ... քէսանընն սայըսընաս պուլունմասըլար :

Պու պէօյկ օլսուպս սուրկֆաէ , Ը՛յ անալար պապալար . կինճկը վէ գավկիֆկը , պու կիւն Ալլահա ֆէչէքքիւր կիւնիւս ակր :

Սալֆ պու սէյիչ : Պու կիւն հէր քէսէ թէֆէրիւր կիւնիւս ակր . ֆէչֆէքքիւր՝ կէչէն , սարֆ օլսունան , պիր սահա աէօնէյճէնք օլան պուճաս կիւնկը իչիւն : Պիր , նա պէչ կիւն իչիւն սէյիչ , իլլա 5 պիւ 10 պիւ 15 պիւ եա 20 պիւ կիւն իչիւն :

Պու կէչէն կիւնկիրինի ֆէրագիչ գօր ֆարֆարսան սաճէպ նէ՞ կէկիր : Կէօքսէն ընէն սէհկէ չարարսան , աճէպ նէ՞ զըմկի կէօսկէրիր : Փահասը իւսմիւնէ գաչա՞ օֆուրսուս : Սէնին եաչամանըն թարգը պու կէչիրսինն միւսաէֆէ նէ՞ զըմկի վէրսի : Ջէման՝ էակէմ տաղլարըն պաչընսան նինճ սավաչսուս խէ , սէնին սէ իւզէկինսէն էօղէ

թէէսլրսլի՞լ մի կէչտի։ Օնու նէյէ՞ գուլլանտըն. նէ՞ լուէ թրամբա էթտին։ Պունճա կլուննէրի վէրտին իսէ պէտէլ նէ՞ ալտըն։

Էյէր վաք ղամիր լուէ՝ պիր էլինի կէօյէ պալտըրըպ՝ օլ պիրինի կէօքսուն լուղէրինէ գօյարագ, «Պու ենկի եվրէյլի պալանտըմ։» տէյէպիլիր իսէն, էյէր Դողղոթա հավուզունա եայգանմըշ, վէ Յորգանան քէնարընտա վաֆթիվ օլմուշ օլտուղունա ահկի իսպաթըն վար իսէ, էյէր տէրտ սահիվինի աճըղընտա տօյուրմուշ, չըպլագըղընտա կիյմիրմիշ, խասթա վէ հապտտա լոքէն պիյաւէթ էթմիշ օլտուղունա օլ էմին Շահիտ քէնտիսի՝ չէհատէթ էտէպիլիրսէ. էյէր, պիր չըպուգ օլտուն, օնուն պաղընտա սէնին էմէյին լուէ չիչէքէնիպ մէյվէտաը օլտու իսէ, ուղուր օլտուն կէչիրտիյին սէնէլէրէ։ Էմանէթինտէ էմին պուլունտուն. թալանթընը գուլլանտըն, խուլտտա ալիմ սին, չիւնքի վազիթըն թիճարէթինտէ ալիմ պուլունտուն։ կէչմիշի տուչիւնմէքտէ Յուսա ճհֆա տօղուրան ատաթլար՝ սանա ահֆա վուհնաըը օլտուն։ Օ՝ տօղտուղու կլուննէ պհտտուա օգուտտուղու եէրտէ՝ սէն պհրհֆհթ օգու օլ կլուննէ քի, օնտա եէնիտէն տօղտուն. օլ ատաթա քի, օնտա աֆվիլըգ պուլտուն։ Պէլի, ախրէթտէ ատնատուգ սէննէլէր, վէ սայըսըգ եըլլար կէօրէճէքսին, լաքին օնլարըն արտասընտա ունուրթմայաճագսըն պու քուչուք վէ միւպարէք 5–10 սէննէլիք էօմրու. չիւնքի՝ պու պէտէլ լուէ օնու ալտըն։

Ամմա էյէր թէֆէք քուրուն ապտսինի կէօսթէրիր իսէ, էյէր կլուննէրինի հիչէ տէյիշտին, վէ եըլլարընը միւսրիֆլիք լուէ կէչիրտին իսէ, էյէր ախէր հէր խուատատա ապըլը լոքէն պունտա ահմագ պուլունտուն իսէ, տահիհէն պու ադընտագ հալ տըր. աղլայաճագ հալ տըր. ՅԻՂԱՆ ԷՏԷՃԼԻ հալ տըր. ամմա լումիտսիզ հալ տէյիլ տիր. չիւն քիսէ պիւս պիւթիւն պօչալմատը. վարմադընն պիր մանկըրա տահա եավրչալը, քի լամ լուէ գուլլանտըղընտա օնու ադրուն էտէ-

պիլիրսին. Եանի իչմէէ 1869 սէնէնէն տախի ուճուննտան մեուխամուչսուն։

Էյէր ձէննէմէտէ արայըպտա պուլամայաճաղըն պիր լուխ, պիր իննան վար իսէ, պու տըր. ախէրլէրինէ էյիք էմէմէք իմմիյազը։ Գօնուչման իլէ, տուման իլէ, իպրէմէն իլէ, նասիհաթըն իլէ վէ մէսարիֆին իլէ, էյիք էտէճէյին կիւնահքեարլար, թէօվպէխիլլէր, ճահիլլէր վէ պիչարէլեր վար իսէ, օնլար պուրատա տըր, վէ օնլարա սարֆ էտէճէյին կիւնլեր վէ սաաթլար տախի պուրատա տըր։

Էյէր՝ ահմագ օլուպ՝ հայվանլար կիպի եաչատըմ տէյու աճընըյօր իսէն, ֆուրսաթ վար. Եէնի պիր թիճարէթէ պաչլա, ադ իլէ հարաքէթ էյլէ. սաաթլարընը վէ տագիպէլէրինի զըյիհքի էտէն եօլտա նիւրիւ։

Իսմրիւմիւն չօղու հիչէ կիւթտի, վէ պօչա կէչտի տէյու աճընըյօր իսէն, կէլէճէք վագըթ էլինտէ տիր. Էյի օլուպ՝ էյիք էտերէք՝ գըսայը ուպալթ. թէվպէքեարլըպտա, հէմ Ալլահ իլէ նիւրիւյերէք պիր եըլը, պին եըլ էյլէ։

ՁԷՆՆԷԹ

«Վէ օրատա կիձէ օյնայաճագ։» Վահի 22. 5։

ԱՆՈՐԻՔ վէ մխուխթագպէլ էօմր թէտավվուրու Ահա ը Ամիլաէ, կվճէտէն կվնահուպէ կիսկի, ատըմ ատըմ իչէրիսէր։ Ամրահամ, իսանակ վէ Յակոբ վէֆամէ էմէտիքտէն չօգ ոօնրա, Ալլահ ելինէ անչէրին Ալլահը օլտըղընը պէյան էտէր։ 17նճի մէգմուրու եապան, «ենճ Բաապ, էհվ լ ոլուն-նա աաէմչէրտէն պէնի գուրթար, անչէրին քի նասիպի պոու հայաթտա տըր,» տէմիքտէն ոօնրա «պէն ոալահ իչէ ոլ-ատըրընը կէօրուպ՝ ուչանըղընտա սիմանտան ոօչաճաղըմ» տէմիչ տիր։ 73նճի Մէգմուրտա չէրիրչէրին պոու էօմրտէքի պէմանի մուվաֆֆագիյէթինի պէյանտան ոօնրա, «Ացքին պէն տամամ ոէնին իչէ իմ, թէտարիինչէ պէնի իհտա էտիպ՝ պատէհտա պէնի ճէլտ իչէ ալաճագսըն. թէնիմ վէ գալպիմ ֆանի խտէ տէ, գալպիմին գուվվէթի վէ նասիպիմ իչէ էպէտ Ալլահ տըր» տէմիչ տիր։ Յոբուն քի՞մ իտիյինի վէ ատրընը թամամ պիլմէյօր խտէ տէ, պոու պատատէ էֆքեարը վէնք վապըհ կէօրմենիւյօր. «Պիլիրիմ քի պէնիմ վէլիմ հայյ տըր..., վէ ահրիմատէն ոօնրա պոու թէնիմ ճինա պուղուր խտէ տէ, ճէնէհիմտէ Ալլահը կէօրէճէյիմ,» տէմիչ

տիր։ (Յոբ. 19. 25, 26։) Վահի քիթապըներտա Յովհաննէս առաքեալըն պիլտիրտիյի «ինչի ախմա վէ եէնի գէմին» խաչպէրինէ, անտէն ասըլար էվվէլ նասլի վէյղամպէրին քիթապըներտա բասթ կէլիյօրըզ։ (Նասլի 65. 17։) Դանիէլ տահա ալչըգ լիսան իլէ, «նէրին իթափապըներտա ուչուչանլարտան չօգլար, պազըսը հայաթ ը էպէտիյէյ, վէ պազըսը հապարէթ վէ ըէզալէթ ի էպէտիյէյ ուչանտաճապլար տըր» տէմիշ տիր։ (Դան. 12. 2։)

Տէմէք հաճէթ տէյիլ տիր քի, պու թէհավվուրուն միւքէմմէլի Ահա ը ձէհաթտէ պուլունուր։ «Իզղէթ վէ լայէմութլուգա թաւիսլ օլանլարա հայաթ ը էպէտիյէ վէրէճէք։» (Րօմ. 2. 7։) «Պիլիրսիզ քի պու զէմինն խանէմիզ պօզուլուր իսէ, Ալլահ թարաֆընտան էպէտի պիր պինամըզ վար տըր։» (Բ. Կորն. 5. 1։) «Պիլիրսիզ քի, Ո Իսհար օ-լունտուղունտա Անա միւչապիհ օլաճապըզ. զիրա Անը, հէման օլտուղու կիպի կէօրէճէյիզ։» (Ա. Յովհ. 3. 2։) Պիւթիւն Քրիսթիյան անինի պուներն իւզէրինտէ տուրուր, վէ էսասը Յիսուս քէնտիսի տիր։ «Շիմոն Իսէ, էօլիւմիւ իպթալ էտիպ՝ հայաթ վէ լայէմութլուգ զուհուրա կէթիրմիշ տիր։» (Բ. Տիմ. 1. 10։) «Էօլիւէր Իսրուլլահըն աւազընը իչիտէճէքէր, վէ իչիտինէրէ տախի տիրիլէճէքէր տիր։» (Յովհ. 5. 25։) «Գըյամէթ վէ հայաթ պէն իմ։» (Յովհ. 11. 25։) «Փէտէրիմին էվինտէ չօգ մէսքէնէր վար տըր։» (Յովհ. 14. 2։) «Էյ Փէտէր, իսթէրիմ քի, պանա վէրտիյին քիմսէյէր պուլունտուղում եէրտէ պէնիմ իլէ պէրապէր օլալար, թա քի պանա վէրտիյին ճէլալը միւչահատէ էտէյէր։» (Յովհ. 17. 24։) Իսասը Յիսուս օլտուղու կիպի թէմինաթը տախի Յիսուս տըր. «Պէն հայաթտա իմ, սիզ տախի հայաթտա օլաճապընըզ։» (Յովհ. 14. 19։)

Ալլահըն վարլըգընը վէ սըֆէթ ի ճէլիլէյէրինի պապուլ էտէն վէ լինսան րուհու վէ պապիլիյէթլէրի Անըն միւրատընը էսէրլէրի օլտուղունա լիման էտէն պիր քիմսէ իչինն,

մխսթաղպէլ էօմբիս թէսլիմ էտիպ՝ մուճէպինճէ եաչամագ հէր հալտէ զարուրլի ոլը։ Պարպար վէ մէտէնի, ամբզ վէ ճէտիտ սայքի ձիւմլէ միլլէթ վէ գաղիէլէրին ատաթ ու խթիզատաթ ը մէզհէպիչէի գուննա թագվիչէթ վէրիյօր։ Ինսան տահմ եաչամագ իսթէչէն գիր մախսուգ օլուսա՝ մա տուսմիչէթ ֆիքրի անըն մէչ ու միզաճընա մուղայիր կէօ րիւնիւյօր։ Ղայր ի մահտուտ գիր թէգատիւմ իչիւն ին սանատա գաղիչիչէթ մէվճուտ օլուգ, հայվան վէ նէգաթ վէ ճանսըզ մախսուգաթ իչիւն քէմալա ֆուրսաթ վար իքէն, ինսանըն գուռ ֆուրսաթատան մանրուտ էտիմիչ օլատուղունու տիւչիւնմէք չուռ ալմադ էն գէօրիւք գիր տիւզէնէգիչիլի գաղուղ էթմէք սայըլաճաղընատան, գուռ գէօրիւք հագիգա թա, ետնի մխսթաղպէլ էօմրի ինսանմադա գուռ ճիհէթտէն տահի մէճպուրիչէթ հասըլ օլուրյօր։ Լաքին չիմտի քի մագ սէտիմիզ, մէսէլէնին գուռ ճիհէթի, ետնի ճանընն էօլմէղիչի, վէ մխսթաղպէլ էօմրիսն իսպաթլատըլըգ օղրաչմագ օլմա յըլա՝ անճագ անը, ինճիլ ի Շէրիֆին գիրէ թագտիմ էյլէտիւ մխսպէթ գիր հագիգաթ մագամընատա ալըլա՝ գիրվի անա իսպաթ վէ ճէլգ էտէն խուսուսլատատան գիրինի մխսթալատա էթմէք տիր, ետնի,

«ՕՐԱՏՍ ԿԻՃԻ ՕԼՄԱՅԱՃԱԳ»

1. Գուռ տէմէք տիր քի, Օրատա զահիվիհ վէ ահիզիհ օլ մայագագ. չիւնքի, կէճէ գաֆիլիյէ ալամէթ տիր։ Էն սաղ լամ վիճդիւտիւն գուռվէթի գիրէ, գուրսատա մահտուտիյէ թէ թատլի տիր։ Գադը ֆիտանէլտ գիր մխստուէթ գարան լըգտա գալմատըգճա թէքրար հայաթ իսպրագ էտէմէհքէէ րի կիգի, ինսան տահի, գուռվէթինին թագալէնմէսի իչիւն գիր մխստուէթ գարանըգտա չէքիլիպ բահաթէանմատը լագըմ կէրիյօր։ Կաթը Գազիաթ, վէ գիր մէրքէպ չէնէհսիյէ գին քիչի թէկէֆ էտէն Սամիսոն գիրէ ույդուդա միւհթաճ տըր լար։ Էֆլաթուն 82 եաչատը. Գիրմատգ անա եապըն. վէ

կլատսթոն 90 կիսկ. լաքին պու ատէմլէր պիւկ օղ տէրէճէ զափֆ վէ ածիղ խոխլէր քի, ուչպու իչիւն ակնէլէրինտէն է-փէլ պիր զըամ թարհ օլունմագ լազըմ կէլսի. չէօյլէքի, ինֆա էտէճէքլէրի խըզմէթլերի կէօրէկլիմէյէրի իչիւն 30-40 սէնէ ուչումալարը լազըմ խոխ: Պիր զաչ կէճէնին ուչ-դուսուզլուղու պիղի նէ՛ հալլէրէ կիրիֆթամ էյէէխլինի ածը թէճրիպէլէրիմիզ իւէ փէք ալա պիլիրիզ: Ատէմ նէ՛ չօգ սըրալարտա էօյլէ հալլէրէ կէլիյօր քի, պիր ռաաթ ուչպուչ-յա պէտէ չօգ չէյ վէրմէյէ զաղը ինքէն օ էլինէ կէչմէյօր: Կէճէ իչիւն մինթէչէքքիր օլռագ կէրէք. «Օ՝ սէվախլէրինէ ուչպու վէրիր:» Կէճէ իչիւն մահճուզ օլռագ կէրէք. պիրա զափֆ վէ մէրպուէթ մախլուզլար օլռուզումուզու պիղէ խա-թար էտէր: Ֆագաթ պու ածիղլիք պուրռոսը իչիւն տիր: «Ֆանի ճէօէա ֆէննա պուզմայանը, վէ էօլիւմլիւ էօլիւմ-սիւզլիւլիւ կիյախքաէն ռօնրա» պուռնա արթըզ լուզում պալ-մայաճագ. «Օյռատա կէճէ օլմայաճագ:»

2. Կէճէ մալիւնաթ ճինհիխդ մանատոյիթ, եանի, ճա-հիլլիք վէ պիրկիսիղլիք ալամէթի տիր: Ատէմ պարանըզ-տա էթրաֆընը կէօրէմէզ: Քէնտինտէն պիր ատըմ էօթէտէ պուլունան ֆէլաքէթ եա իպպալտան խապէրի օլմազ: 19-ունճու ասրըն սէրմայէնիյէ 20նճի ասրա կիրմիչ օլան պէ-չէրիչէթին մալիւմաթը տահիլսի հալա նէ գատար տար օ-տուզընը անլաթմագ իչիւն, կէլէճէք 20-25 սէնէնին միրու-րը լազըմ տըր: Նէ՛ չօգ քէրէ, վալիտէյն վէ տօսթլար վէ հէքիմլէր, գալպլէրի խուն իւէ տօրու օյռուզու հալտէ, միհրիպան իւլէթլէր վիճնէլանինէ տիւչմիւչ օլան սէվիկլիլիյէ-րինին եաթագընա տիպիլմիչ, անճագ էյլէրինի օ-ղալայարագ նազար էմմէքտէն պաչգա պիր չէյ եափամա-յօրլար: Պու կիւն չարխիպ սէնիյէն մարագ եարդն չարէլի օլապիլիր, տէվասը պուլունա պիլիր: Զի չարէ քի, պու կիւնքի պիրկիսիղլիք ասղարըտնա օն պինլէր վէ միլիօնլար դուբպան կիլմէքտէ տիր: Թիւճճար պիւթիւն ֆիլտասէթ

վէ թէճրիպէ վէ հիսաղլարը իւէ պէրապէր, եինէ տէ իֆլա-սը մուճիպ օլաճագ փաղարըղա կիրիյօր: Պիր սէյեան՝ իէ-չէպիւս էյլէտիյի եօլճուլուղ քէնտի իւզէրինէ՝ էօմրիս գա-տար պահալը օխուրաճաղընը պիլմէյէրէք եօլա չըգըյօր: Ճահիլլիք նէ՛ պէօյիւք աֆէթ տիր: Ատէմլէր սըհհէթ գա-խտէչէրինի, թահսիլ ի սէրվէթ ուսուլլարընը, վէ թալիմ ու թէրպիյէ մէպտէչէրինի չոմախքինատէն պիյատէ պիւյէ-տի, մէմուրիյին ի ըսհհանիյէչէրին, վէ տօպթօրլարը վէ մահ-քէմէչէրին իչի խայըճա ապալարտան պաչգա, տիլէնճիլէ-րին վէ ֆապր ը հալտէն ըչնճիտէ օլանլարընը սայըսը տահի էքսիլճէք խտի: Այնի մանատուտիյէթ՝ մէզհէպի տահրիբատ տահի կէօրիւմէքտէ տիր: Միւսլիման պիւյէ փէք չօգ խուս-սուսլարտա գարանըղգտա տէյի՛լ մի տիր: Օ քէնտի քէն-տինի, քէնտի ըսհհուճունու վաճիպ օլտուղու տէրիճէտէ ան-լա՛յօր մը: Բօմ. 7. 14տէ կէօրիւլմիւիւ վէճհ իւզրէ, ին-սան խայը իւէ չէրըտէն մախլուխ, վէ տէրուունի մուճահա-տէսի քէնտինի չէրըզան էյլէյէն ածիպ պիր մախլուզ տէյի՛լ մի տիր: Յուքարն սօն թապրիրի (42. 5տէ) պէյան է՛թմէյօր մը, քի էօմրիսինիւն պէօյիւք փայը Ալլահ հագպընտա փէք մահտուտ մալիւմաթէ կէչտի: Սէն միւմին սին. պէյքի չօգ սէնէչէրտէն պէրու: Լաքին պու կիւն ինճիլտէ պէյան օլունան հագիգաթլարը նէ՛ տէրիճէ անլայօրսուն: Քրիս-տոսըն նասըլ պիր զաթ օլտըղընը ֆէհմ էյլէտի՛ն մի: Պու տիւննատա զահիր օլան Մուգատտէր ի Իլահի ամէլլէրինին տէրինլիլինէ վազըֆ օլտո՛ւն մը: Խուսուսի իլհամա մաւիք օլան Պօղոս պիրէ պու չէյլէրի պունտան 1900 սէնէ էվվէլ անլամայօր խտի: «Է՛յ Ալլահըն զանըլիք վէ հիքմէթ վէ իլմինին տէրինլիլի. Անքն հիւքմէրի թէֆէհհիւստէն, վէ թարիգէրի թէֆթիչտէն նէ՛ գատար իւսթիւն տիր,» տէմիչ խտի: Շիմտի անլաչըը՛յօր մը: Հաթթա չու միւթալաա էյլէտիյիմիզ ճէննէթի նէ՛ տէրիճէ պիրիրիզ: Յովհաննէս առաքեալ Վահի քիմսալընտա, անը վաոֆտան

Ջիյատէսի, վէ պիր հիսապա կէօրէ պուննտան տա պէտ-թէրի վար տըր։ Տէրունտէ, էսքի առէմտէ պազի գալան կիւնահ ևիւզիւնտէն միւմինին միւսթէղրաթ օլտուղու կէճէ նիչէ քէրրէ տահա տէհչէթլի վէ գարանլըղը տահա գօյու օլուր։ Ֆիլվազը, քէնտիսի էհլ ի իման տըր. Ալլահըն թաալիաթը վէ վատալարը հագգընտա հավասը պէրրաղ օլուպ քէնտիսի նուրտա սաքին օլուր։ Լաքին արա սըրա վա-գըթլար տախի օլուր քի, իմանը գաիֆլէնիր, քէնտիսինի չիւպհէյէր վէ վէսվէսէյէր գուշտարըր, վէ էֆրաֆընը գուր-մէթ սարար։ Ֆիլվազը թէվպէկքիար տըր. Բրիստոս Ֆի-սուստա եէնի մախլուգ տըր. իմանլէ Ֆիսուսա մէրգուէթ օ-լուպ՝ անըն հայաթընա մալիք օլտուղունու հիսս էտէր։ Ֆագաթ, պազին կէճէ կէլիր։ Պէտ խույլարը պաշ գալտը-րըր վէ քէնտի անլէրէ մալղուպ օլուր։ Մագինին կիւնահ-լարը սիւրիւ սիւրիւ կէօգիւ էօնիւնէ տիպիլիպ՝ իւզէրինէ տաղլար կիպի պատար։ Իմանը, թէվպէկի վէ Ֆիսուսա ա-լագասը հագգընտա գալգինտե չիւպհէյէր վէ գօրգուլար ուֆանըպ՝ տէրունի պիր մահարէգէ մէյտանը օլարագ, «Պէն նէ պիչարէ տահմ իմ» տէր. վէ թէքրար փէյրտէ չէ-քիլիպ՝ Ֆիսուսուն ևիւզիւնիւն թէպէսիւմիւնի կէօրմէնէ, վէ լաթիֆ սէտասընը իչինմէնինէտէք բուհանի խուսուստա գուլմէթտէ վէ ահ ու էնին իչինտե գալըր։ Ֆագաթ չօգ կէչմէգտէն պու հալլար էնճամա էրէճէք։ Ատէմ ճէննէթթէ, չօգ հուտուտընտան ֆէսատ վէ կիւնահըն իւէ էպէտ թարտ էտիլտիյի գուտուիյէթ ալէմինէ գատէմ պատըգտան ոնրա, պու բուհանի չալգանթըլար արթըգ խութամ պուլաճագ։ Ֆիսուսըն հուգուրըյտա Գալիլիա տէննիղինտէ վագը օլան չօգ միւհէյյիպ ֆուրթուննալը կէճէ այտընըղդա թէհտիվիւլ էյ-լէտիյի մխիլլու, «պանտիլի Գուդու» օլան տիյարտա տա-խի «արթըգ կէճէ օլմայաճագ տըր։»

4. Կէճէ, հիզմ ու fksker վէ skrs ալամէթի տիր։ Ա-ճաիպ տէյիլ տիր քի, ինսան կէօզիւնիւ տիւնեէտայա աչար

աճզ հիսս էտէրէք՝ ալթուն վէ մուճէվհէրթի իլէ իֆատէյէ չալըշմըշ տըր։ Լաքին հափիպաֆ ը հալ էօյլէ՞ մի տիր։ Տէյի՞ մի քի, «Ալլահըն քէնտինի սէվմէյէրէ հալըրլատըղը չէյլէրի կէօզ կէօրմէմիշ, գուլագ իշիթմէմիշ վէ ատէմին ֆիքրինէ կէլմէմիշ տիր։» Բաղըրմըզ Պեյրուտա տէտիյինի հէր ասրըն հէր Բրիսթիյանընա ատմիշ օլուռ, «Պէնիմ սանա նէ եաիտըղըմը չիմտի պիլմէզլինի։» «Մէլէքիւլմ Ուէլլահըն էսրարընա վագըֆ օլմազ սիզէ իհսան օլունմամըշ տըր։» Միսիմաղպէլ էօմրտէ տահի իլէլ եպէտ քէշֆ օլունմատըզ վէ քէշֆ օլունամազ չօզ չէյ գալաճազ իսէ տէ, ելինէ պու տիւննեանընը գարանլըղը գալմայաճազ։ «Շիմտի այինէտէն կիպի վէ բէմզ իլէ կէօրիւբ իլքէն օլ գէման հիւզ հիւզէ կէօբէճէյիզ» չիմտի վէնք չօզ խուսուսալարտա գարանլըգտա վէ կէճէտէ իլքէն, օլ վագըմ կիւնէչլի պալմայան տիյարտա պուլունաճաղըզ։ «Օրատա կէճէ օլմայաճազ։»

3. կէճէ, փըզ ու փիւռուր ալամէմի տիր։ կէճէ՝ ևըրթընը հայվանլարընը վէ գուշլարընը սէվտիյի վագըմ օլտուղու կիպի, պու տիւննեատա իճրա օլունան խատաատընը պէյլի գէմանը տա կէճէ տիր։ Նուր իլէ իմմիպազ էթմէյէն ամէլլէր կէճէնլին գարանլըղընը պէքլէրլէր. «Սէրիսօչլուգ էտէնլէր կէճէլէյլին սէրիսօչլուգ էտէրլէր։» Տահմ պէօյլէ տիր։ Հէր նէվ փէնալըղը իմմիքաճազ էտէնլէր՝ ալէատէվիյէ գարանլըղըն գալըն վէրտէսի ալթընա չէքիլիրլէր։ Օլ սեպեպտէն, «Օրատա կէճէ օլմայաճազ» տէմէք, գարանլըղըն ամէլլէրի, եանի, չէրը ու փէնատ օրատա օլմայաճազ տըր տէմէք տիր։ Տիւննեանընն սէլամէթինի իսլալ էտէն հարա, միլէր, գաթիլլէր, գուամարպազլար, զինաքեարլար, տօղանտըրըճըլար վէ պէքրիլէր օրատա օլմայաճազ տըր տէմէք տիր։ «Ամէլլէրի չէրիր օլան, վէ հէր քէօթիւլիւք իչլէյէն նուբատան իքրահ» էտէր։ Լաքին էօթէտէ պու տիւննեանընը գարանլըզ մէնզարէլէրի թէքրարլանմայաճազ։ «Օրատա կէճէ օլմայաճազ։»

աչմաղ նուբ արար։ Գաւնտապատաքի մասուամա պիւէ պա-
լանդըզ մէնֆուբ օլուաք՝ կէօղէրի պանտիլին ալէվինի վէ
սէմանըն մահիլթապընը թագիպ էտէր. չիւնքի նուբ՝ հա-
յաթ, սաաաէթ վէ մէսէրրէթ տիր. վէ պարանըզդ պուհուն
աքսի։ Ապչամըն եադըչմասը խասթայա մուճիպ ի էնսի-
չէ օլուաք՝ չաֆտաղըն պաչլամըզ օլմասը խասպէրի անըն իչիւն
էն պէօյիւք միւժտէէրտէն տիր։ Յիվ վազը կէճէ, ինսան
էօմրիւ իչիւն վէք միւնասիպ պիր չէպհ տիր։ Էօմրիւ պա-
լանդըզդա թահվիլ էտէն սէպէպլէր պիր եա իքի օլմայընչ՝
միւմինն տամի անդէրտէն ադաա տէյիլ տիր։ Զօղլարը սըզ-
լատան պօյէրա, թաուն, հարիզ եա պէդղէյէ աֆէմիյէրի քէնա-
տինի տէ պաւլուբ։ Հէր ճէհտ ու զայրէթինէ բաղմէն, նիչէ
քէրրէ, իղպալաբզդըզ տէնիլէն չէյ անըն եադաանը պէրա-
մայընչ՝ էօմրէյճէք պիր կէչիմ զօվալամադատան իքի եանը-
նը կէօրմէզ։ Պէդքի պահաթըզ պիր թէէհհիւլ, եա տիւ-
զէնսիզ պիր ֆամիլիա, սէնէլէրինի զամ իլէ տօղտուբուր։
Օլսաբ քի, սաղլամ վիճդիւա մարաղլանընչ՝ քէնտինի սէնէլէր
իլէ եաիմադա էտիր էտէր. եա աա պէդքի, կէնճ եաչընտա
պիր գաչ եէթիմ իլէ տուլ դալընչ՝ այտընըզդա վէ խօչ
խայալլար իլէ պաչլատընը էտմ՝ պիրտէն սօնու պէդղիսիզ
պիր գարանըզդա տիւչէր։ Շու նադիք վէ պէնզի քէսիք
խաթունա պադ. իչճէ խայըճա էտքիմիչ, քէնտի խաէ պիր
զաիֆ ըչըզ էօնիւնտէ, թագիսաթա զօր էտէրէք իչինէ չալը-
յօր։ Էֆէրտֆընտա, էսքի վիւժուքիւչէր իչինտէ եաիման պիր
գաչ էօքսիւզէ պիր գուլուս էքմէք իչիւն չապալանըյօր։
Զաիֆ վիճդիւա թէհամմիւլտէն գալմըչ։ Ինճամ զաֆլէթ
պասարադ իչինէ էլինտէն տիւչէր, վէ չօգ կէչմէզտէն ուչա-
նըպ՝ անը թէքրար արամադ իւղրէ գլսաա պիր ուչգուչա
տապար։ Մէսրուբ օլ Է՛չ միւմինճնէ, իչին տաիմա պու օլ-
մայաճադ տըր։ ՃԷննէթտէն, չօղ գափուլաբընտան տէրտ
ու քէտէրին կիրէմէյէճէչի մահալտան վէք իրագ տէյիլ սին։
«Օրատա կէճէ օլմայաճադ։»

5. կէճէ հօլիւմ թէշպիհի տիր. վէ հարֆլէյէն էօլիւմ վազմը ոլը: Սէպէպլէրի պլլոսէք պլլմէսէք, պու պլլը էմր ի միւսապէթ ոլը քի, վէֆիյաթըն չօղու, 100ա՞ 60–70ի, կէճէսէ վապը օլուչօր: Պիր քէֆ կիճինէն կէօզ եաչլարընը քիմ վասֆ էտէպլլլր: Յիսուս պլլէ ատամնուն մէպաը էօնլէնաէ ազլատը, վէ պու՝ աէրտիմէնուէլէյ միւժաէ տիր: Նէ՞ չօզ ապ ատէլըլար, քէնահլէրի իչինն հազըրլատըգլարը մէգարլատա, չէյնուխէթլէրինին տայատը վէ թէհէլլսի օլաճապ օլան կէնճ էվլատլարընը եաթըրտըլար: Սէմուտ ըիւզկեաըրընատան տահա միւհիմ օլան գօչէյա, վէպա վէ վէրէմին սէքլօնու էօնլէնատէն հէր ակնէ մէլլիօնլար տէվրիլմէքտէ ոլը, օ տա էքսէրլէյէ լինատնլարընն էն տիլպէր վէ էն իւմիտլէրէրի: Պու իլէչ ու էմրապընն էնճամը նէ՞ըէտ պատար գըլաճապ ոլը: Անճապ պիր հէյտէ. Յոհաննէսին վահիտէ կէօրտիւյիւ ՃԷՆՆԷԹտէ. չիւնքի անճապ օրատա «Ալլահ անլէրին կէօզլէրինատէն ճիւմլէ կէօզ եաչընը սիէճէք, վէ արթըգ էօլիւմ օլմայաճապ տըր:» Նի՞չիւն օլմայաճապ. չիւնքի էօլիւմիւն սէպէպլի օլան կիւնահ օրատա պուլունմայաճապ. չիւնքի, «Պէն եաչարըմ, սիզ տահի եաչայաճապսընըգ» տէյէն Հայաթ քէնահլի անլէրին հայաթը օլաճապ ոլը: «Օրատա արթըգ կէճէ օլմայաճապ:» Պու սէմէք տէյի՞լ մի տիր քի, օրատա արթըգ այրըլըչ օլմայաճապ. էճգահանէ եա հէքիմ արթըգ ատանըլմայաճապ. արթըգ ճէնապէ չանը իչիտիլմէյէճէք. էյնատանէէէրէ լիւպուժ գալմայաճապ, վէ պիրիճիյինի մէգարա կէօթիւրէն Նայինէլի գաբընըն վապատը արթըգ թէքրարլանմայաճապ:

Զատֆ վէ ատգ, ճահիտլիք վէ անըն սէմէրէէրի, կիւնահ վէ անըն նէթիճէէրի, էնվա ի սէրտէր վէ իգթիրապ, խատթալըգ վէ էօլիւմ,—պու չէյէրտէն խալի պիր մահալ պուլունտուղու միւժտէհի քի՞չքի հէր ֆէրտէ վէրիլէ պիէյի: Պու սըրատա ատճապա թէվպէհնիգ կիւնահքեարա տէնիլէճէք պիր սէօզ եո՞գ մու սըր: Էյմա՞հ, կիւ-

նահընտա տէվամ էտէնէ վէրվէէճէք պիր թէսէլլի քէլամը օլմասըպտան պաշզա, մուզայիրինի տէմէք ալզու օլունմայան պիր վալիճի իճրասընտա պուլունմապտա իլ։ Ինչլէլէր իչիւն միւթթագպէլ Լօմրիւն վէրվճէյի պիր միւժտէհօգ։ Հապրէմ ի Ճոբ օրտասընը «ախյար ը զաւմէմ վէ զըլլ ը մէվթ» թէմմիյէ էյլէմիշ ոլր (Յոբ 10. 21տէ)։ Յիտուս օլ հալա, «զաւմէմ ի խալխճյէ» լամինի վէրմիշ ոլր։ Պետրոս առաքեալ պէօյլէվր հագպընտա սէօյլէր իքէն (2 Պետ. 2. 17տէ) «Գօյու պարանըզդ իլէ Լալա անլեր իչիւն սագլանմըշ ոլըր» տէր։ Վէ Ճեպտա առաքեալ (13իւնճիւ այէթտէ) «Շիտտէթլի զաւմէմ անլեր իչիւն իլէ Հալետ հըֆզ օլունմուշ ոլըր» պուշուրուր։ Վահի քէթտընտա (14. 11տէ) տաթէ մուհարրէր ոլր. «Անլէրին ագապընըն տիւմանը իլէ Հալետ եօզարը չըգար։» Պունուն ճիւմլէսի տէմէք ոլր քի, թէվպէսիզ իչիւն օրտաա կինինտիՋ օլմայաճագ։ Իմտի կիւնահը զուճաղլայըզ՝ անընլէ էյլէնմէք նէ՞ պէօյիւք համազաթ ոլըր։ Պաշուի մահվընինտաէ ամէչ իլէ օյնանըլը՞ր մը։ Ուչլուտ քէնտիընտա ուշունուր՞ը մը։ Կիւնահքեարլար կէճէտ եաչատըգլարը սէպէպտէն հագիգի մէնֆաաթլարընը կէօրմէյօրլար։ Հատէտին, զարէզին, նէֆսփէրէսթլիյին վէ ճիւմանի հէվա ու հէվէսին պօյու տիւմանը իչինտէ եաչատըգճա, զարո՞պ մը ոլր քի, նանըզ թարիփվէ սիւզիւք էթմէնիզլր։ Պէօյլէներին մէսէլինտէ կէօրիւլտիւյիւ իւզրէ, էյլէնճէ նամընը թաչըյան կիւնահլար, փարլազ կէօրիւնմէն ատգատաչըգլար, խայրը տէյու խայալ օլունան թէէհհիւլլէր վէ գըստա եօլլարտա ատանըլան սէրվէթ՝ քէնտիլէրի նէրէյէրէ տօզրու սէվգ էտէճէյինի անլամագ միւչքիլ տէյիլ ոլր։ Պու հալլար քէնտի թալիպլէրինի, պինլէր վէ օն պինլէրլէ, մահպէսլէրէ, խասթախանէլէրէ, էճէլսիզ էօլիւմլէրէ, վէ էն տէհշէթլիսի, ախյագի խարագիյէթէ կէօթիւրտիւքտէն պաշզա, կէնճ վալիտէյնէրինի տէ վազիճընտան էվվէլ ազ սաչը իսթիյարլարա թահ-

վիլ էտէրէք, սաատէթ մէրքէզլէրի օլաճագ օլան օճագ պաշլարընը մաթէմաթանէլէրէ ասօնտէրմիշ տիրլէր։ Պունլար կէճէտէ, իմի զաթ կլճէտէ իշլէտիլէր, վէ անըն իշլուն թէօքէզէ օղրատըլար։ Հալ պէօյլէ իքէն տէ, Ալլահըն միւսաատէսիյլէ հալա ինայէթ տիւնիաընտա եաշատըգճա, վէ թէֆքիրէ վէ ինթիխապ գուվվէթինէ մալիք օլտուգճա, հալա գուլմէթի նուրա, կէճէյլի կլնտուգ վէ ճէհէննէմի ճէհննէթէ չիվիրմէք քէնտիլէր իշուն միւմքին տիր։ Ալլահըն խէյաս էտինճի գուատէթ վէ քէրէմինէ հաւտաա եօզ տըր. «Էյ ուճյաան գա՛ղ, վէ էօլիւէյտէն ատրիլ, վէ Բրիստոս սանա չիֆա վէրէճէք տիր։»

Անլաշըլտըգընա կէօրէ, վահի քիթապընըն թահրիր օլունմասընտան պիր պէյլի մագսատ, օլ էյամատա, հէմ հէր ասրտա, միւմինլէրէ ճէսարէթ վէրմէք իտի։ Պու ատիւնիամըզ գօճաման չէմանին էթրաֆընտա միլիօնլարճա տէֆա տէվր էթմիչ իսէ, 20–30 տէֆա տահա ֆըրլանմասը չօգ վագըթ ալմազ։ Միւմին, իսթիխյարլըգտան վէ մէզարտան գօրգմազ։

Էյ միւմին, կէօզլէրինտէ վէ տիլլէրինտէ պաա՞ֆ մը հիսս էտիյօրսուն. ասօնթլարընըն գօնուչսուզլարընը իչիթմէքտէ արթըգ կլուճլուչ՚ուն մի օլուչօր, կէճէլէր սանա, էվվէլքինտէն ուզո՞ն մը կէօրլունուչօր. պամէթինտէ մէ՚յլ մի միւշահատէ օլուննուչօր. օմուրուսա գալգմագ սէնին իչուն պիր հիսա՞պ մատտէսի մի օլմուչ տըր։ Միւսթէրիհ օլ, եէնի ատիւնիաատան լութագ տէյիլ սէն։ Պիլիրսիմ եաըընըզլըգ հիսս էտիյօրսուն. լաքին օղու եսայինին 60ընճը պաալընըն սօն այէթլէրինի։ «Արթըգ կլուննէյին պամմայաճագ, վէ այըն էքսիլմէյէճէք, պիրա սէնին էպէտի նուրուն էհտա օլաճագ. վէ մաթէմ կլուննէրինն խութամ պուլաճագ տըր։»

«Օլտա քէտէր տէրտ ու էլէմ
Վէրմէզ արթըգ սըզլէթ.
Զիւնքի կլուննահ, խպլիա, էօլիւմ
Էթմէզ մուգալէնէթ.

կէօրէ կէլտիյլ էն մէշհուր գալէմ սահիպլէրինտէն պիրի թա-
նըլան Պօղոս պիւկ, խէյաս պուլմուշլարըն սատաէթինի վէ
սէմանըն ճէլալընը վասֆատա ճահիլիք հիսս էտէրէք «Ալլա-
հըն քէնտիսինի սեվէնէրէ հազըրլատըգը չէյլէրի կէօզ կէօր-
մէմիշ, գուլագ իշիթմէմիշ, վէ ինսան ֆիքրինէ կէլմէմիշ
տիր» սէմէքլէ իքթիֆա էյլէմիշ տիր։ Իօմրիւն էնվա ի
ֆէլաքէթէրինէ, խասթալըգըն, ֆագր ը հալըն, բուհանի
ֆուրթունալարըն, վէ խուսուսա Իօրիւմիւն քէնքին օղլա-
ըընա հէտէֆ օլմազ միւմինլէրին գուլագընա նէ խօշ տըր
վահի ի նուհաննատան կէլէն պաս սէտա. «Աբթըգ նէ ածը-
գաճագլար վէ նէ սուսայաճագլար տըր։ Անլէրի նէ կիւնէչ,
նէ տէ պիր նէվ ի հէյաթէթ արթըգ վուրմայաճագ տըր. պի-
րա թախթըն օրթասընտա օլան Գուրան անլէրի կիւտէճէք,
վէ անլէրի հայաթ փունարլարընտա կէօթիւրէճէք տիր։ Ալ-
լահ տաիլի կէօզլէրինտէն հէր կէօզ նաչընը սիլէճէք տիր։»
Նէ խօշ տըր տիւչիւնմէք քի, իլէ ու էմրագա միւաթթէյա
չիւրիւք պիր ճէսէտ, բուհուն թէյրագըընա մանի օլան
ադըր պիր վիւճիւտ օրատա պուլունմայաճագ, պուրատա
սէմասընը գարարտան կիւնահ՝ օրայա տիւխուլ էթմէյէճէք,
վէ բահաթընը իթալ էտէն ֆէսատ անատն թէպիտ օլունա-
ճագ տըր։ Համտ օլսուն, օրատա կէճէ վէ էօլիւմ օլմայա-
ճագ։

Վէ ֆէնանըն Շահը սիւէր
Կէօզէն կէօզ հաչընը.
Խիթամ պուլմուշ տըր պու սէֆէր,
Կէչմիշ իլ Իրտահը։»

Բաղդըմըզ պիր սըրտաս Զէրեզէս օղուլլարընա՝ «Նէ խաֆէսինիզի պիլմէզսինիզ» ատի։ Պիզ չօզ քէրրէ անլէր կիսի արզուլարտա պուլունուրուզ։ Նէ՞ օլսա, ակմալի փէտէր միւսաատ էթմէ տէ, կէօրմէք հասրէթիյլէ ուզան օլտուղումուզ սէվկիւլիւլէրիմիզ կէրի պիզէ ակօնտէրիլմէ-լէր։ Նէ՞, եէթմի՞զ մի։ Անլէր կիրիֆմար օլտուղումուզ տէրտ ու էյիմլէրէ պիր քէրրէ տահա՞ մը կիրսինլէր։ Շու էօմրիւն հէրարէթ վէ պիւրուտէթինատէն պիր քէրրէ տահա՞ մը սըզլանըրնըզ։ Պիր տահա՞ մը էնիա ի մաղդուրտան թուէթուլուզ՝ ուզուն ուզուն եամըրնըզ։ Պիր տահա՞ մը «Շաֆաղ իլա՞ղ մը» ատյու ուսալլար էյլէսինլէր։ Պիր տահա՞ մը էճէլ իլէ օղրաչըզ՝ ճան հէվլինին սօն թէրէյիրնի տէօքսինլէր։ Հա՞յր, պուննա բաղը օլամազըզ։ Պունտան մաատա, չուրասը տա ալուչունմէյի տէյէր քի, անը թէքրար եանընտա կէօրմէքլէ ան քէնտին մէսուր օլտուղուն կիւպի, ածէպա օ տա քէչիֆէնէճի՞ք մի. այնին կիւլտիւյուն կիսի ածէպա օ տա կիւլէ պիլիճի՞ք մի։ Բիթանիալը Դաւարտա իքինճի տէֆա պու էօմրէ կիրտիքտէն սօնրա եաչատըզը միւսաէյիթ տւյա կիւլմիշ տիր տէյու էտիլէն բիվայէթ հազիրպուտան վէ՛ք օ գատար իրագ կէօրիւնմէյօր։ Գուզուննան ալուչինիւնտէն կէչէն պիրիսինի այն պուրատա նէ՞ եօլ իլէ ֆէրահլանտըրա պիլիրսին։ Կէօզ եաչըզըզ մէսէրէթ, կէճմիշ կիւնտուզ, լէքսիյ գուստիյէթ, վէ չալգանընըզը հայալ նէհրի եէրինէ այն անա նէ՞ թէքլիֆ էտէպիլիրսին։ Սէմանըն ալտուն թամգուրլարընա ատգանան փարմագտա հա՞նգը ուսդատըն քէմանընը, վէ սէրտֆիմ ահէնգինի տինլէմէչ գուլագտա հա՞նգը գօնտէրի թագտիմ էտէպիլիրսին։ Իչիւնճիւ կէօյէ գաֆիրլան, վէ ալունեանըն

ՄԻԱՓԱԴՊԵԼ ԷՕՄՐ

ԴՆՍԱՆ ֆիքըրնի իշղալ էտէն մէսէլէլէրտէ պիր հիտապա պաւնտան պէօյիւյիւ հօգ տըր։ Ալտըէմ տէնիլէն պիր հալ եա մահալ վա՞ր մը տըր։ Ճէօկա թիւրապա տէօնտիւք-տէն ոսնրա, ճան,— չու «Պէն» տէյէն վարլըգ,— միւթթալի (պիտակիվ) պիր հալտէ պագը գալըգ տէվամ էտէճէ՞ք մի։ Էօղիւմտէն ոսնրա պիր միւքեաֆալի վէ միւճազալի էօմրիւ օլաճա՞գ մը։ Ետնըլմայարագ տէյէպիլիրսիվ քի, ալիւնեա-մըզտա պու սիւալա վերիլէճէք ճէվապ՝ վէ օղ ճէվապտա բաայի էտիլէն նման՝ ախալափ վէ մէզհէպի էօմրիւն մինվէրսի տիր։ Պիր ֆէբտէն, հաթթա պիր գաւմըն մառուրիւճէմ եա խարապը չօգճա անը գապուլ եա ըչտա էթմէքլիյէ մէր-պուճի տըր։ Ինանըլտան քի միւսթագպէլ էօմր վար, վէ օրտտա պուլունաճաղըն հալըն թաալիմը պուրտտա եաչա-տըղըն էօմրիւն նէյիի իլէ թաալին օլունաճագ տըր, օղ վէման պիզզարուր սալահա թաալի օլուգ, ֆէտտտան իճթինապ էթմէքլիյինէ պու չէյ այնին իչիւն էն գուվվէթլի միւչէվ-վիղլէտէն պիրիսի օլաճագ տըր. հօգ, էկէր իթթիֆագտըն չու խոչ քի, մէզար ճէօճէտին օլտըղը կիպի ճանըն տախի էն ոսն մէնգիլի օլուգ, պու էօմրէ տաիր սիւալ ճէվապըն ճիւմլէսի օղ նօգթտտա խլթտամա էրէճէք տիր, օղ թագտիր-

տէ, հալիլլէ, հէր պիր արզուսնը լուռնա իչիւն խաթէսիլին կը-պի եաչայապիլիրսին. չու չարթ իլէ քի, ճէմիլլթ ի պէչէ-լիյէնին նիզամաթընը աչըգտան թէճավուզ էմմէյէսին։ Ֆիլվաղը ինանա թապին օլան մէնֆաաթ ը զամիլ վէ չէրէֆ առւյղուսու, վէ հիւքիւմէթ գօրդուսը, քէնալ հէվա ու հէվէսինէ պիհուտուտա առւրէթտէ թապի օմաղտան անը պաղը տէրէճէ վէրդայէ էտէր. լաքին վազատալատան կԼօ-լիւլտիւյիւ իւզրէ, չուրասը տա մալիւմ ատը քի, իչին իչին-տէն կէլէճէք էօմիւր թէհավվուրսուննը չըզ արաճազ օլուր ի-սէն, ատէմին կիւնահ վէ սէֆահէթ մէյանընտա հուլար-սըզ աթ կիպի գօչմասընը մէն էթմէք իչիւն մէգքիւր խուս-տուսալարըն պէօյիւք պիր թէէսիրի գալմայօր։ Ինանընէն էն չօգ սագընտըղը չօլ կհօրիւմիզ մահքէմէ օլուսդ, պիր քէրէ հագայը անտէն գուրթարմըշ օլտըղը տուրյուսընա կէլ-տիքտէն սոնրա, կհօրիւմիւր մահքէմէլէրէ ալուշմէմէնին հօլունու գուլաճագ գատար զէյրէքլիյի վար սըր։ Ճէմա-աթլարըն իտարէսի պաշընտա գուլունանլարըն գալմինտէն, մաազ Ալլահ, գու իթիգատ զախլ օլսա, գու չէյնի նէթիճէ-սի նէ գատար մախուճ օլաճաղը գօլայճա խայալ օլունա-պիլիր։ Գուճաղընտա քէմալ ը նիւվագիչէ պէսէէսիյին ճիհէրիսարէնին իլէրիտէ քէնտի ճինսինէ պէրէքէթ, նա տա պէչա օլագիլմէսի մէսէլէսինտէ էն պէօյիւք հիսսէսի օլան սիւալ գու տըր.—Անըն ախրէթէ իմանը օլաճա՞գ մը, օ՞լ-մայաճագ մը։ Տէրունինտէ թաչըտըղը ճանըն էօլիւմինէզ-լիյինէ, վէ անըն իլէրիտէ գուլունաճաղը հալ գու էօմիւր-տէն թային օլունաճաղընտա իմանը վա՞ր մը, յո՞ք մը։

Միւսթագպէլ էօմիւր մէսէլէսինին թայինի նէ գատար մուհիմմ իսէ, անը թային էթմէքլիյին կիւճլիւյիւ տաճի անտէն էքսիք տէյիլ տիր։ Ահտ ը Սթիպտէ գու խուսուս իչիւն արզու օլունան սէրահէթ հօգ իսէ տէ, պիւսպիւթիւն տէ գարանլըզ պրապլըմամըշ տըր։ Աբրահամըն վէ Մովսէ-սին էյամընտա կիւնիւն իլք չաֆաղը կիպի, մէզմուրլար

ասրընաա տահա վիյատէ այոընլըգ, վէ սօն փէյդամպէրլէրէ նէթիչվլաիքաէ թէֆսիրէ իհթիյաճ գալմայաճագ տէրէճէտէ վագըհ սըր։ Հէյէ Ահա ը ճէհտուէ կէչիլտիքաէ, էօյլէյլին կիւնհէյլի կիսկի պէրրագլանտըգը էճլտէն օղ պագատէ կիւճլիւ-յիւմիւղ հօգ սըր։ Ասղ միւչքիլ Ռ. Մուհաատէսին խարի-ճինտէ խագաթ ադայանլար իչիւն տիր։ Շիւպհէ տէնիլէն հալ հուաատա պիլմէզ։ Միւմին պիլէ նիչէ քէրրէ, լիսանէն տէյիլ իսէ տէ, գալպէն պու սիւալը քէնտի քէնտինէ էթմիչ սիր.— Հագիգաթէն Աբրահամ վէ Մովսէս վէ Պօղոս հալա հաչա՞յօրլար մը։ Վագթսըզ թօվրաղա գարըշտըրտըգըմ, վէ պիր չօգ թալանթլար վէ իւմիտլէր վէ ճէլիլ տուչղուլա-րը տա պէրագլը աէֆն էյլէսիյիմ սեվգիւլիւմ՝ կէրչէքտէն պէրհայա՞թ մը տըր։ Պէն քէնտիմ պիրագտան անէլըի կէօ-րէճէ՞ք մի լա՛։ Իչհամա իսանընը թագրիր էյլէյէն պիր միւ-մինին պիլէ գալպինտէ արա սըրա պու գապիլտէն միւլահա-զալար գուհուր էտէպլիլիր իսէ, Ռ. Մուհաատէսէ իսանը փէք զանի՛ օլան, վէ նա տա հիչ իսան էթմէյէն պիր ֆիքիրտէ ախրէթմէն տօլայը ուչանան սիւալլարա պիրթագլի Ռ. Մուհաատէսէ միւրաճաաթլա ճէվապ վէրիլէմէզ։ Պու տէպէպտէն միւմքին իսէ, պու գարանլըգ կէօրիւնէն մէ-սէնյէ պիր մղատար նուր վէրմիչ օմագ իւմիտիյէ խարիճ-տէն օլարագ խաթրըմըզա կէլէն պագը միւլահազալարը տէրմիյան էտէճէյիզ։

Տինէ տահի ճիւմլէ մէսէլէլէրտէ թէմէլ Ալլահ օլտը-պընտան, ֆիքր օղ պագատէ խալիս իսան վէ չիւպհէսիզլիք հալինէ կէլէպիլիր իսէ, օղ զէման, պաչգա միւչքիլաթ իլէ պէրագտէր միւսթագպէլ էօմիւր մէսէլէսի տահի հալ օլուն-մաւչ օլուր։ Իսան, հէր չէյին խալիգի պիր Ալլահ վա՞ր մը տըր, հանի պիր զուվվէթ, հա թէքսիր, վէ հա թէքաւ-վուր տէյիլ, անճագ ահիչիւնէն, միւրատ էտէն, վէ ախլա-պի թագլամա մալիք օլան պիր զաթ։ Անըն սըֆէթի վէ թագլամը նէ՞ տիր. միւրատընը պաչա չըգարաճագ հիք-

մէթի վէ գուտրէթի վա՞ր մը որ. Օ քէրիմ վէ ատի՞լ մի տիր։ Թապիաթ քիմասընըն լիսանը պու պապաէ պիզէ նէ՞ սէօյլէյօր։

Կէչէն ասրտա պիր թապըմ գահի քրիսթիյանլար՝ իւմ ի հէյյէթին վէ պահուսուս իւմ ի թապագամ ը որդըն քէչիլիյամընա տէհչէթլէ պագարզլարը կիպի, ահիկը պիր թապըմ քիմսէյէր տէ մէզքիւր քէչիլիյամա քինահ արզուլարընը թաստիխ էտէն վազըտալար նագարըյյա պագարզլարը էճատէն մէսնուր օլտուլար։ Իվվէլքիլէր օլ նէվզուհուր վազըտալարըն ահինէ վէ քրիսթիյանլըգա տօգուշնաճաղը գօրգուսըյա միւզթահիտ օլտուգլարը մխսիլտու, տինն իւէ իչթիրապքլարը օլմայանլար տահի այնի սէպէպտէն միւզթէհիճ օլտուլար։ Ցագամ իւմին թէյտազրընը վէ ուսուլ ը թէհարրիսէ իթթիհատ օլունան տէպգամ՝ մէզքիւր իւի թապըմըն տա հիսապընը պօչա չըգարտը։ Մաստ վէ ֆիքր ալէմինտէ նէհի նէհի գահիչէրին քէչիլ՝ ահինի վէ քրիսթիյանլըգը սուրէթի գահիչէտէ թաստիխ վէ իսալամ նյլէսի տէհնիլէմէգ խոստ, չու գաստարը սէրպէսթ ատնիւէ պիլիր քի, Տաիլէն թէրապգըյամ ահինին ալէչհինտէ օլմազտան պիյատէ լչհինտէ պուլունմուչ տըր. Էօյլէ քի պու կիւն Ալլահ թէհատիւսընը իչտա էթմէքլիք կէչէն ասրտա օլտըգընտան պիյատէ չէթին պիր թէչէպպիւս օլտըգը իտտիխա օլուհնապիլիր։ Սօֆու Սկեպտիկ պիլէ մաստ վէ մանէվի ալէմ հազըրնտա պու կիւնքի մալիք օլտըգը մալիւմամթէ Ալլահըն վարլըգընը տիւզճ ինքեար էթմէյիպ, տինէ հիւճում էթմէք իչհուն միւմքին իսէ եէնի պիլահար ատաշտըրմագ մէճպուրիյէթինտէ պուլունույօր։ Իւմէ միւտաճաամթէ Ալլահը ալէմտէն զալտըրմագ արզուսը կիւն պէ կիւն զէվալ պուլմագտա տըր։

Մհվճուտաթ վհ Ալլահ։ Իւմ նօգթա ի նագարընտան պիւէ մաստէնին ատընը թէֆիկր էթմէք իչհուն Ալլահըն վարլըգընը գագտա էթմէյէ մէճպուրիյէթ վար տըր։ Ֆիզիկս

վէ քիմեա, վէ հէյլէթ (Տիեզերապրոթիւն) ասլրուստան մատեէլը լուէ, վէ անլէրին թապիաթ վէ խեսայիսլիկնին թէհալիսիյլէ մէշղուլ օլտուգլարընտան, պիթթապի մասսհիին ատղր մէսէլէսիյլէ տախի օղրաչաճագլար ասըր։ Մէզքիւր իլմլէրին հէր հանկը պիրինտէ վապըատան վապըայա, գահատէն գահէյլ կէլի կէլի կիտէրէք, էնճամ անասընտա (վէ նա միւմքին իսէ, անասընը տա թէշքիլ էտէն տահա ուֆագ ճիւղլէրտէ) գարար գըլարըզ։ Իշտա մէվատը էսասիյէնին սայընը ակքիզ օլտուն նա սէքսէն, ֆարգ էթմէզ, ատլ սիւտ չու տըր. Անասընըն սայը նէ՞ տիր։ Պունդա վէրիլէճէք ճէվապ՝ զանընմադա, աթիտէքիլէրտէն պիրի օլաճագ տըր. նա (1) Թէճահիւտ կէօսթէրիլէրէք Պիղհզիկ տէնիլէճէք. նա (2) Մատատէ իպթիտասը օլմայընդ, հզկտհն սկսձուս օլան պիր վարլըգ տըր տէնիլէճէք, նա տէնիլէնլէրտէն պէլքի էն չարփըգ վէ մանասընդ օլմագ իւգրէ, (3) Զաթէն մէվճուտա տէնիլէ պիրէն հիչ պիր չէյ վագը օլմայընդ, հէր չէյ խայատ վէ վէհմ տիր տէնիլէճէք, նա տա տինին գասդուտ էթմէյլի կիտի, (4) Մէվճուտաթ պիր խալիգ թարաֆընտան վիւճուտէ կէթիրիլմէ, տէնիլէճէք։ Պունդատտան իւչիւնճիսիս հագգընտա սէօզ էթմէճէք զաթէն տէյմէզ։ Տիկէր իքիտէն «Պիլմէզ իզ»է կէլինինճէ, իլմին պաչ մագսատի հէմ տէ իֆթիհարը վագըատըը թէֆսիր էտէպիլէն էտտա եէթիչմէճէք օլտուգճա, քէնտի էտտը իգթիզատընտան «Պիլմէզ իզ» իլէ իքթիֆա էտէմէյէճէք տիր։ Նա էզէլի օլան պիր ատտհ, վէ նա էզէլի օլան պիր Ալլահ գասդուտ էտէճէք տիր։ Իտտի ապղ սահիպի լինտան հաՙնկըսընը տահա մագուտ կէօրէճէք տիր. հաՙնկըսընը տահա զիյատէ գարլին ի ապղ պուլաճագ տըր։ Գուրտու, հայաթընըզ վէ ֆիքրինիզ մատատէյի քէնտի քէնտինէ ատպէպ թանրմագլըզը՞ մը, նօգտա տիւշիւնէն վէ չալսսիյէթի օլան պիր զաթ թարաֆընտան վիւճուտէ կէթիրիլմիչ օլտըղընը՞ մը։ Էկէր ֆիքր ի լինտան կէրի կէրի կիտէրէք, պիր ճեանհ իչիւն էզէլի տիր, քէնտի քէնտինէ սէպէպ տիր ատ-

մէք մէճպուրիյէթինաէ պուլունաճապ խսէ, հէր չէյտէն էվ-վէլ օլուպ, ճիւմլէսինին պախս ի վիւճուտը պիր էգէլի ֆիքր վէ իրատէթ Սահիպինին վարլըգընը թէսլիմ էյլէմէք, ապ-ըն մէպտէլէրինէ էլպէթտէ տահա պիյատէ միւթապաղաթ էտէճէք տիր։ Պու խուսուս զարուրի օլուպ, խոպաթ վէ պուրհանա միւհթաճ տէյիլ տիր։

Պու Զաթըն էվսաֆընա կէլինտիքտէ, պու պապաղ թապիաթըն լիսանը՝ գաւիմ Մըսըրըն չէրիֆ հուքուֆաթը լի-սանընտան տահա աչըգ սըր։ Մահնուտա սանիինին կէօր-մէք պատարընա մալիք օլան լինսան, կէօրիւնիւր մէվճու-տաթըն կէօրիւնմէդ պիր ուպէյտի օլաճաղընը տիւչիւնտիւ-յիւ կիսի, օլ ուպէյտ ի էվվէլինտ տէ էվսաֆ ու թապիաթընը անըն ատարընտան խոթխոթալ էթմէքտէ պուլունաճապ սըր։ Սաղլամ պիր կէօզ վէ տուրուս պիր գալգ իլէ էթրաֆընա պագալգտա, մախլուգտա խալիգին ագամէթ վէ գուարէթ վէ հիքմէթինի, վէ օլտուգճա ախլագի թապիաթընը տա կէօրմէմէք էտէմէդ։

Ալլահըն ազամէթի։ Մահտուտա լինսան՝ պինհայէ Զա-թըն ագամէթինի տէրք էտէմէյէճէյի միւսէլլէմ խէ տէ, ճախուզաթրինգ վիւսաթը, վէ անտէ գահիր օլան պուվվէթին հատտօըգլըգը՝ պագը տէրէճէ օլտուն, անա պու պապաղ պիր թէտավվուր վէրէպիլիր։

Մէվճուտաթը մատտիյէ՝ ֆիքրինն նագարընտա՝ վարլըգը-նը գարուրի թանըսըգլըմըգ Զաթըն ագամէթինէ չայէպմէ պիր վիւսաթ թագտիմ էտիյօր։ Պէյթ Ուլլահըն տահրէսի, վէ մէֆրուչաթընըն մըգտարը Սահիպինին էքպէրլիյի իլէ միւթէնտսիպ կէօրիւնիւյօր։ Պիզ՝ պու քիւչիւք ախնահա-մըգըն պիրէ ճէտամէթինի անլայըգ անլաթմագտա կիւճլիւք հիսս էտէրիզ։ Ալի տապլարընը կէօրէն պիրի՝ անլէրին միւ-հէյնիպ ճէտամէթի հուզուրունտա մաթ գալըյօր. հալ պու քի օլ գօճա պէտէն տիւնեամըգընը անճագ 17 միլիօնտաա պի-րի տիր։ Շէմսէ ախնտիւյիւմիւզտէ, քիւրէ ի արզ անընն

նանընուտա զօվատտա տամկա կիսպի զալըը։ Հէմմի տօղրայա-
ճազ օլսան, տիւնեատընը կիսպի պիր միլիօն իւշ եիւզ պին
տիւնեա մէյտանա կէլիյօր։ Պաւնա իլտվէ էյլէ չու քէյֆի-
չէֆի տախի քի, էօվէտէ սէմտվաթ ալէմինտէ կէօրիւլէն
քէվաքիսին հէր պիրի պիղիմ կիւնէշ կիսպի, վէ պաղըլտըը
տա անտէն պէօյիւք կիւնէշէր տիր։ Վէ պաւնտար տա կէօ-
ղիւմիւզէ կէօրիւնէն զատտա ազ տէյիլ տիր։ Եարտըմտըզ
պատտա հուզուրտունտա քէվաքիսին տաէտի 5–6,000 թէ-
ճահուզ էթմէյօր խէ տէ, տուրպինէր իլէ պաղըլտըզտա,
անէրին տայրը չափուզ չափուզ արթմադատա օլուռ, ապը-
պէթ ոօն ոէնէրէրին մէյտանա կէթիրտիլի մէֆրէթ տուբ-
պինէրին կէօղիւ էօնիւնտէ բտպամ՝ եիւզ միլեօնլատա զա-
պարըյօր, վէ եինէ տէ պու նուրըտտր օղիանօսունա պիր տա-
հիլ եա հուտուտա կէօրիւնմէյօր։ Հալպու քի, իտտղըզլա-
ըընատա, հէմ տէ նուրըտտրընըն չիտտէթինտէն անէրին պի-
րէը չէմա օտտուզտարընա չիւսհէ գալմայօր։ Մեզքիւր զօճա
պէտինէրտէն պէտ պիրինին էնինէ, պօյունու վէ իսթիտատ
էյէէմիվի մէտաֆիզի զապտ էյլէմէք իչիւն ինտան գիհին տար
կէլիյօր խէ, ճիւմլէսինին մէճմու ը գըթտասընը, վէ ալէ-
խտուտա իչինէ տաէըլտընը օլտուզտարը մէյտանըն արզընը,
թուրտունը վէ իրթիֆաընը տէրք էթմէք մէսէլէսինտէ աղըզ
աչմամազտան պաշգա պիր էտէճէյի գալմազ։ Ձէտամէթ,
չիտտէթ ի պիյա վէ տէրէճէ ի քէմտլ ճիհէթի իլէ պիրիսիրինէ
պինզէմէզ օլան պուտնձա նուրտանի պէտինէրին տալ թտափա-
թընը, վէ չէմսիմիզէ մինտուզ սէյեատըէրը պուրուտնտըզը
կիսպի, պուռնտարընտա էթրաֆընտա էօյլէ տիւնեատար օլուռ
օրմատըզընը, վէ քիւրէ ի արզըմըզ կիսպի անէրին տախի տա-
խտազի մախտուտա մէտքէն օլուռ օրմատըզընը պիրմէզսէք տէ,
անէրէ նիսպէթլէ պէտ պիր գում տանէսի հիւքմիւնտէ օլան
տիւնեատընտան զբյատ էտէրէք, պուռնտարընտա չէմսիմիզ
կիսպի քինատիէրէ ատտա խըտամէթլէրի, վէ վատըզտըզտարընը իճատ
էթտիրէն մապտէտէրի օտրըզընը իսթիտատ էտէպիյիրիզ։

Ֆիզա հախօտ Մէքեան ը մուճէրըէա։ Մաssէ ճիհէթիլէ պու սէմաւաթ ալէմլինին ճէսամէթինին անլամանըն պիր հօլու տա, անլէրին չու իչինաէ պուլունուպլարը ֆէզայը ճանլուտայա չալըշմազ օլուպ, պունը պապղ էյլէմէք էմլինէ ֆիքը ի ինսան տահա պիյատէ աճզ հիսս էտէր։ Սէմայա աթֆ ը նիհէտահ էտիլմիյինէ, գամէր, չէմս վէ ալթէրան, եապըն վէ իրտպ, ճիւմլէնի տէ պիրզ այնի մէքեանուա կէօ-պիւնիւրլէր։ Ճիւմլէնի տէ, պիրզէն այնի իրտպլըպտա չա-թըլմըշ կէօք պուպպէնինէ եէրլիչմիշ իրի, ուֆագ նուբ-լար մէնզարէնինի թէչքիլ էտիլէր։ Հապիպաթ ը հալ իսէ, պունտան չօգ ֆարգլը տըր։ Պուղնատտա տիւննամըզա էն եապընը (240,000 միլ) գամէր օլուպ, չէմս անըն 400 միլլի էօթէտէ տիր։ Լաքին պունու անլայօլմը իզ։ Պիզ չօգ քէրրէ, տալ մանատընը զաւթ էմմէյէրէք, րատամատր պուլ-լանմազ մէճպուրիյէթինտէ պուլունուրըզ։ Շէմս պիզէ գամէրին 400 միլլի էօթէտէ տիր տէմէքլէ պու մէսահէյի անլամըշ օլմ֊այօլմը իզ։ Կիւնիւմիւզիւն էն գուվվէթլի թօփլարընըն ազըընատն չըգան պիր կիւլլէ, էկէր քէնտի խըզընը թէնզիլ էմմէյէրէք կէճէ կիւնտուզ կիտէճէք օլուբ իսէ, պիզատն կիւնէչ 7.50 սէնէտէ եէթիչիր*։ Մէզքիւր կիւլլէ անատէն էօթէ, հիչ տուբմայատատ էտքի խըզը իլէ եօ-լունա տէվամ էտէճէք օլուբ խսէ, օն պին, վէ հաթթա եիւզ պին սէնէ կիտէր, վէ էն եապընը քէվքէպէ գատար օլան եօ-լուն տահա եապըսընը, եա, օնատա պիրինի գաթ էմմէմիչ օլուբ։ Շէմսիմիզ իլէ անըն ապգատընատաքի էն եապընը քէվքէպին մատէյինինտէ օլան մէսահէ,— օլ սէյեապէպիզ, կիւնէչիզ վէ քէվքէպտիզ խատի մէյտան օլ գատար վատի տիր քի, մէզքիւր կիւլլէնին ատը քէսատիրիպ իւք քէվքէպէ

*Պու մէսիլլու պիր կիւլլէնին սիւբաթը տանէյէտէ 640 մէթրօ (2,100 այագ) էմիպատր օլունմուշ տըր։

այագ պատմառը իչլուն իմի վիլիօճ սէնէ լապըմ տըր*։ Եանի չէմ գամէլին 400 միալի էօթէամ օլուռլուռ կիսի, քէվքէպլէրին էն հապընը տա չէմային պիւդ իրագլըգընըն 270,000 միալի էօթէամ ալը։ Եախօա, մէգքիւր մէտաֆէ չու ռուբէթլէ տէ լիֆտաէ օլուռնագիլը։ Էլեկէմ պիլինէնէլէրտէ էն քէօքին սիւրաթ պիյանընքի օլուռ՝ (առնիյէտէ 186,000 միլ, Եախօա 300,000 քիլօմէթր) չէմատէն պիւդ եէթիչմէխնէ առնագ 8½ տավիդ լապըմ կէլիր իքէն, էն հապընը քէվքէպլին նուբըընըն պիւդ եէթիչմէնիլ տէօրթ տէնէ վէ տէօրթ այ լապըմ կէլիյօր։ Պէրապ պիր կէճէտէ տաղլամ պիր կէօվնէ կէօրէնպիլտիյի էն ուֆագ քէվքէպլէրին նիչէլէրինին իրագլըգը մէգքիւր Գանթուրուա քէվքէպլինին ադալլի օն միալի ալը։ Սէմաւաթ Զինիմաչինինտէ հապընը գօնչուլա-ըմըզատան սայըլապիլէն Գուլթպ քէվքէպլինին, Եախօա Տէ-միր Գապըգ թաղիր օլուռնան նէճմ ի տաղիթ իլէ պիւդիմ մա-պէյնիմիզ՝ նուբ իչլուն 47 տէնէլիք մէտաֆէ հիսապ օլուռնուա-յօր, պու տէմէք ալը կիւնէչիմիզին պիւդէն իրագլըգընըն իչ վիլիօճ վիպի։ Սէմաւաթ մէյտանընըն թէպիլիգինտէ Եարտըմընըգ կէօզ՝ անըն տէրինլիքլէրինի քէտարէմէթիյինտէն, ինտան ատնատաթատան Եարտըմ ալաթապ, ճամլապընըն գուլթուռ պիր մէթրօ վէ տաճա պիյատէ օլան ճէհիմ տուրպինէրէ միւրաճաատէ էմմիչ ալը։ Պու մէֆքիւթ ալէթլէրին պատապը էօնիւնատէ չու հաւատուռըգ մէտաֆէնին տաճա էօ-թէլէրի, վէ էնճամընգ կէօրիւնէն նուբըլար օպիրատօուռընըն տիպատիգ տէրինլիքլէրի տէչլըգ, գաիպատէն եէնի եէնի էօյլէ քէվքէպլէր գըյամ էտիյօրլար քի, անլէր պու տաղինյէ սէօ-նէճէք Եա մահվ օլաճագ օլատլար, պիդ անլէրի պուհատան

*Պու քէվքէպ Գանթուրուա պուրճունտա վագը օլուռ, գուլթպ ը ճէնուռպի սէմթլէրինէ տիւչտիւյունտէն, նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալիտէ՝ պուդլարը 30° տան գիյատէ օլան մահալ-լէրտէ կէօրիւնմէդ։

պիր գայ պին սէնէ ասնրայատէք եղնէ էսքի եէրլէլինատ կէօրէճէյիլ. եահաօտ, թապիր ի ախէրլէ իփատէ էահլսէք, պու անուէ օրատա եէնի պիր չէմս խալը օլունսա, տուննաա-մըզ անը, անճագ պուննաան 3–4 պին սէնէ ասնրա կէօրէպի-լէճէք տիր։ (Ռէնուէթմայալըմ քի, նուրըն պիր սէնէլիք եօլը, պիրագ եվվէլ փարզ էյլէտիյիմիզ թօփ կիւլլէսի իչիւն հէյան հէյան եարըմ միլեօն (470,000) սէնէլիք եօլ սըր։ Սէմավէթ մէյտանընըն վիւսաթը ազամէթի չու-մուէթաա-տան սա անլաչըլապիլիր։ Գամէր պիզտէն օլ գատար իւ-րագ տըր քի, սէմանըն օլ նօգթասընատա քէնտինին գուէթ-րու պօյունատա պիր խաթթըն հագիզի ուզուննըրը 2,000 միլեօն զիյատէ տիր։ Շէմս իւրագլըզընատա օ պօյատա պիր խաթթըն զըյմէթի պիր միլեօն միլէ եագըն տըր։ Էն եա-գըն տէտիյիմիզ քէվքէպ մէսաֆէլինատ գամէրնին գահիրի գուէթրու գատար օլան պիր խաթթըն պօյու 22,000 միլեօն միլ օլուր, վէ գուէթ քէվքէպի եանընատա եարըմ տէրէճէ (գամէր գատար) պիր մահալըն գուէթրու խէ պուննըն օն միլի տիր, եանի 220,000 միլեօն միլ տիր։ Նուր իչիւն 4,000 սէնէլիք եօլ տէնիլէն մէսաֆէ էօյլէ պիր իւրագլըզ տըր քի, օրատա վագը պիր չէմի՝ գատարըմըզ խաթթընատ ամուտի օլարագ, պիր թօփ կիւլլէսի գիւրաթթընըն 25 միլի օլմագ իւզրէ, սանիյէտէ 10 միլ գիւրաթ իլէ հարատքէթ էթ-մէքտէ փարզ էյլէտիք, մէգ քիւր չէմս 10,000 սէնէ զարֆընա 3,000,000,000,000 (իւչ միլեօն տէֆա միլեօն) միլ եօլ ալմըշ օլաճագ, վէ եինէ տէ տիւնեատան պագան պիրինէ, քէնտի էսքի եէրինատէն անճագ պիր մէրճիմէք գատար գը-մըլատանմըշ կէօրիւնէճէք, եանի, պիր ուճուր զէմինատ օլան պիր փէրվէյլին օլ պիր ուճուննը մէգքիւր քէվքէպ իւզէրին-տէն կէչիրէրէք չէվիրսէք, գամա գուպպէսինի տօլանատ մէգքիւր տարըտ իւզէրինատ հէր մէրճիմէք գատար մէսաֆէ-նին պօյու, էօնիւնատ 12 սըֆըրը օլան 3 բագամըն կէօս-թէրտիյի միւէյէնի տայրընատա օլաճագ տըր։ Էրպագ ը

հէյյէթին գավլինճէ, ճիւմլէ քէվքէպլէր սանիյէտէ 10–15 միլ, եա պիյատէ սիւրաթլէ հարաքէթ էտիյօրլար։ Հալ պէօյլէ իքէն տէ, քէնտիլէրատ հէքտիկէրինէ նիսպէթլէ մահալճա պէյլի պիր թէպէտիւլ կէօրիւնմէտիյինէ նազարէն, պիւմիւնասէպէ Սեվապիք թէմիլէ օլունուլօրլար։ Պունտան, եանի հատտըզ մէսաֆէլէրի նէթիճէսի օլարագ, քէնտիլէրատ մէվգըճճ պէյլի պիր ֆարգ կէօրիւլմէտիյինէն պիր քի, Աբրահամըն կիւնիւնէն սոնմէրի ֆիւլան քէվքէպլէր քիմէսինի (պուրճլարը) նասըլ, եա նէ սէյրէքլիքատ կէօրմիւյէր իսկ, պու կիւն պիզ էօյլէ կէօրիւյօրուզ։ Յոր քիթապլընըն զիքր էյլէտիյի Սիւրէյյա, վէ ձէպպար վէ Նաշ պուրճլարը՝ էլեկվմ հէր քէսին այնի իսմիէր իլէ թանըտըզը պուրճլար տըր. պու տէմէք պիր քի, 3–4 պին սէնէ զարֆընտա հարաքէթ էթմիյ օլտըզլարը միւհթէմէլ օլան պիր չօգ պին միլիօն միլիք մէսաֆէ՝ թէպտիլ ի մէքեան էթմիյ օլտուզլարընը կէօսթէրէճէք զատար օլմամըշ տըր։ Իչթէ Սէմավաթ ալէմի, վէ անը տօլտուրան ճիւմհուր։ Իսթէրսէն, պաչընը եօզարը զալտըրըպ, պու մավի կէօք զուզպէպինէ նազար էյլէ, վէ,—էկէր զուտրէթ նէթիչտիրէպիյիր իսէն,— խայալ էյլէ քի, պու պօչլուզուն իչինէ հէր պիրի չէմփիոն պէօյիւքլիւյինտէ, 100 միլիօն, վէ պագըլարընը գավլինճէ, 3–4 եիւզ միլիօն զօճա պէտէնէյէր ֆըրլատըրմըշ տըր։ Պունտունէ պէրաբէր չուբատընը տախի տիւչիւն քի, պու չէմալէրին սէյրէքլիքլէրի հախօտ պիր պիրինտէն իրագլըգլարը միւթէվասըթ պիր հիսապ իւզրէ, զիյանըն 4 1/3 սէնէտէ, վէ թօփ կիւլլէհինին 2 միլիօն սէնէտէ քէստիրէճէյի մէսաֆէ տիր։ Ձիւզիճի օլտուն, պունը զապթ էտէճէք զատար քէսիլին պիր դինն պուլունուր իսկ, օլ տէմ, քէվքէպլէր ալէմինին էնճամընզ Սահարատ հագգընտա պարի զըմէն պիր թէռավվուր ալընմըշ օլուր։ Իչթէ պու տըր, Պէյթուլլահըն էչիլինին վիւսաթը. պիր մէչտան քի, պիր քէնարընտան օլ պիրինէ նուր իչիւն 5–10 պին սէնէլիք,

վէ թօվ կիւլլէսի իչիւն 400–500 միլիօն սէնթիլիք մէտաֆէ կէօմթէրիլը։

Գուվվէք: Ալէմ ի մէվճուտաթըն վիւսաթ թարաֆընտան իպարաթ էյլէմիյի ապամէթ՝ գուվվէք ճիհէթիյլէ տախի սահիհ տիր։ Պու ալէմ՝ կէնիչլիք ճիհէթիյլէ օլտուղը կիպի, անտէ իպհաթ օլունան գուվվէթ նօգմա ի նազարընտան տախի խալիպլինին ապամէթլինէ տէյանէթ էտիյօր։ Մատտի ալէմտէ զահիր օլան գուվվէթ հէր նէ իսմտէ օլսա, էն ուօն մէնպաը Ալլահտա զարար զըլաճագ տըր։ Պու ալէմին հանկը թարաֆընտա պուլունսա, գուվվէթ նիւմունէլէրիյլէ տօղու տըր։ Պարուէթտա, պէօյիւք ճէնտէլլէրտէ, չիմչէք վէ եըլտըրըմտա, վէյզէյլ վէ պասըրըլատա նիւմայան օլան գուվվէթէ միւթէհայիր զաըրըզ։ Լաքին ճիւմլէ ի չէմփիյէ վէ սէվասլէթ տախրէօնտէ միւչահատէ օլունան գուվվէթ ի մէխանիքիյէ եանընտա պուլունար լա չէյ հիւքմիւնտէ գաըրըլար։ Գրուպ թօփընտան ատնիյէտէ 650 մէթր (2,100 այագ) սիւրաթլէ ֆըրըլատըլան 1,000 քիլօկրամըզ պիր գումպարայը արգասընտան չէքիլմէ տուրտուրամազընը. անտէ 4,600 պարիր գուվվէթինէ պէտէ կէլէն պիր թէօփ վար տըր։ Պու պէօյլէ իսէ, նա նէ՞ տէյճէյիզ օլ գուվվէթ ի մէխանիքիյէյ քի, քիւրէ ի արգըն սէնէվի հարէքէթինտէ մէվճուտ տըր։ Տիւնեամըզ՝ իւզէրինտէ սաքին օլտուղըմըզ պու գօճա պէտէն, չիմփին էթթաֆընտա ատնիյէտէ 18.50 միլ (թապրիալէն 30 քիլօմէթր) սիւրաթ իլէ հարէքէթ էթմէքտէ տիր։ Զիմփինին ազըրլըգը թօնօ իլէ իգատէ օլունտուգտա, էօնլունտէ 21 սըգըրը օլան 6 րագամ տըր։ Իսմի չիտտիթ ի հարէքէթ մէպտէնի իգթիսադընճա, պիր գաչ տագիգէյիք հիսապ իլէ գօլայ անլաշըլապիլիր քի, վէսմինին պէս պիր ատնիյէյիք (18.50 միլլիք) հարէքէթինտէ մէվճուտ օլան գուվվէթ՝ տիւնեամըզ կիպի պիր միլիօն տիւնեանընը ճիւմլէ գուվվէթի չարխլարընը, վափօրլարընը, չմէնտըֆէրլէրինին վէ ճէմիի ֆաալիգալարընը 77 միլիօն սէ-

նէ տէօնատէրմէյէ քնաֆիլ տիր։ Պու՝ պէս պիր սանիյէնին հիսապը օլուպ, սէնէմիլ 30 միլիօն սանիյէտէն պիյատէ տիր։ Տահասը վար, (ա) չէմսէ վէ էմլաքընատաքի սէյհաբէէլէտէ տիւնեամըպտա օլանըն 350,000 միսլի մատտէ պուլունսը-ը, (բ) սէվապիթ ալէմինէ չըպըլտըպտա, չէմսիմիզ կիպի պիր գաչ ճիւպ միլիօն պէտէնէկը մէվճուտ օլսըդը, վէ (գ) պուճաքըն ճիւմէէնինին տէ ճիւպ պինէէրճէ, վէ հաթթա միլիօնլաճա սէնէկէտէն պէրու ապիմ սիւրաթէլ հարէքէթ էմմէքտէ օլտըգլարը տաիսի հիսապա ալընապտա, մէվճուտաթ ալէմինին պու ճինհէթէ իպրազ էյլէմիյի մատտի պուվվէթի թայլին էտէն լապամըրը գաիւրամագտա լինսան ֆիլվագը աճ հիսա էտէր։ Պու իսկ՝ պէս պիր խուսուսըն, հանի հարէքէթ ի մէխանիզիյէէրինտէ օլանըն իզհարաթը օլուպ, նուր վէ հէյրաբէթէէրինինքի պաչգա տըր։ Չէյրաբէթէէրինտէ կէօրիւէն գուվվէթին ազամէթի հապընտա կիւնէչիմիզտէն ուճաղ պիր միսալ վէքր օլունսա քիֆայէթ էտէր։ Գայսէրիյէ գուրպինտէ վագը մախրուճի էրճիսա տաղը զիրվէսի սաիհ-ը պահրտան 4,000 մէթր (14,000 այագ) եիւքսէք օլուպ, Անատօլունըն էն միւթէֆիլ ճէպէլի տիր։ Մէզքիւր ճէպէլին գաիւտէրինին գուվթու 15 քիլօմէթր ֆասլ էտիլտիյինտէ, օլ գաիւտէնին մէսահէ ի սաիհիյէսի 176 միւրէպպա քիլօմէթր օլուր։ Շէմսանէն սաապը օլան հէյրաբէթին չիտէթի չունտան անլաչըլապիլիր քի, մէզքիւր կէնիչիքտէ, եանի 176 միւրէպպա քիլօմէթր պիր սաիհ իւզէրինէ կիւնէչտէն պիր սէնէ զարֆընտա (էլպէթթէ կիւնտիւզէյլի) ամուտի տիւչէն չուա ի չէմսէ մէվճուտ օլան հէյրաբէթին գուվվէթի օլ տաղը թէմիլինտէն 700 մէթր նօգտաը գաիւրամագա քնաֆիլ տիր։ Պու իսկ տիւնեամըղը չէմսէյէն ալտըդը պիր սէնէլիք հէյրաբէթին անճագ 700,000-ա պիրի տիր։ Տահասը վար. չէմսէյն տիւնեամըգա կէլէն հէյրաբէթ՝ անըն հէր թաւրաֆտա նէչիր էյլէմիյի քիւլլի հէյրաբէթին անճագ վէք ճիւզի պիր գըսմը տըր. 2,000 միլիօն-

տա պիրի տիր։ Պու՝ պիտ չէմսին հէրարէթի դուվվէթինտէն սէմավաթ իւմմանըննը տօլտուրան տիկէր սի չուման չէմսէլերինքի տէ հիսապ օլունապիլիր։

Իմտի մէզքիւր դուվվէթ մէնսալարըննը միւթալաա էտիպ տէ, անլէրտէ զահիր օլան ազամէթին հուզուրըննտա հայրան վէ լէրզան օլմամագ միւմքի՞ն մի տիր։ Պունլարը ահվալ ը զարուրիյէտէն աստա իլէ՝ պայազը պիր սուրէթտէ թէֆհիրէ չըզըշմագ, պունլար Նեվտանեան զահտէնինն, հաքաօտ մըզնաթըս վէ էլէքթրիկ դուվվէթինինն, վէ պէլքի տէ Բատիյումըն նէթիճէլէրի տիր տէմէքտէ նէ՞ մանա վար տըր։ Իլմ զահտէ քէշֆ էտէպիլիր. լաքին օլ զահտէնինն նէ՞չիւն զահտէ օլտըղընը Ալլահտըզ թէֆհիր էտէմէզ։ Մէվճուտ սէյեարէլէրտէն տահա էօթէյէ պու կիւն ենէն պիր սէյեարէ քէշֆ օլունտա, անըն սենէպինինն միւտահէթի նէ՞ օլաճապընը պիր տապիդէ եանլըշ օլմայտապ իլմ սէօյլէյէպիլիր։ Պիր էլէքթրիկ մաքինասը եալտըղլանաճագ նէյանէ իւզէրինէ պիր սաաթ զարֆընտա նէ՞ մըգտար կիւմիւշ չէօքտիւրէճէյինի էլէքթրիկին վէ քիմեանըն մալիւմ զահտէլէրի սայէսինտէ միլիկրամընա գաատար իլմ խասէլէ վէրէպիլիր։ Նեւտտն խասպաթ էտէպիլիր քի, զամէր պուլունտուղը մէսաֆէտէն տիւնեամըզա տօղրու 1 սանիյէտէ անճագ 1 1/3 միլիմէթր տիւշէճէք տիր։ Լաքին պու զահտէլէրինն նիչիւնինէ կէլինտիքտէ, էն սաղլամ ճէվապը՝ մատտէյի խալգ էտէնին միւրաատընտան զայրի պիր եէրտէ պուլամազընն։

Պիր լօգոմօթիվ Սիպէրիատա, եա Ճամիօնիատա, եա Ամէրիգատա իչլէսին, անըն միւհէնտիսլիյինտէ զահիր օլան ուսմանլի վէլանտա Ամէրիգա եա Ֆրանսա իչլի օլտըղընը անլայա պիլիրսին։ Նսէրին վէլանը վէ թէրթիպինտէ միւչահատէ օլունան վահտէթ ի թէսավվուր սանիլինին վահտէթինէ տէլալէթ էտէր։ Պէօյլէ տիր պու ալէմ։ Հէր պիր ղըսմը վէ թօփու պիրտէն պիր էլ իչլի տիր։ Աչաղըտա զէմինտէ, եօգարըտա, զամէր իլէ չէմտտէ, վէ տահա իլէրիտէ վագը

ակվապլիթ ճիհանընտա միւշահատէ օլուհան թէրթիպ ու նիւ-
զամ վէ անընն էն իրագ քէօչէլէրինտէ հիւքմֆէրմա օլան
պահուէ վէ ուտուլ պիր տիր։ Պու սօն սէնէլէրին մէյտանա
կէթիրտիյի թայֆալին վէ պէօյիւք տուրպինէր կիպի փէք
տագիդ վէ գուվվէթլի ալէթլէրին, հէմ ֆօթօղրաֆ ը սէմա-
վինին սայէսինտէ, իւմ ի հայդէթ պիպէ խտապէր վէրիյօր քի,
ախթէրան ալէմինտէ ճարի օլան մատաթ վէ քիմիէվի պահ-
աէլէր,—թէքէմմիւլ վէ լինճիղտագ պահուէսի—պիյա վէ հէ-
րարէթլէրինին թագվիպը, վէ քէնարլէրի թէշքիլ էյլէյէն
անասըր էտաէն պուրատա վէ ճիւմլէ ի չէմոյդ տախիլինա-
տէ օլանլար կիպի տիր։ Ճիւմլէսի պիր սանինին էսէրի, վէ
պիր միւհէնտիսինն պինտագը տըր։ Սէմավաթ հագդընտա
եարտըմըդ կէօղիւն կէօրէպիլդիկինտէն գիյատէ մավիւմաթ
պուլուհնմատըդը պիր վագիտա, «Սէմավաթ Բադպըն քէ-
լամըյլէ վէ ճէմին ճինուտը Անըն ադղընըն նէֆէսիյէ խալդ
օլուհնտու... Օ պուլյուրտու վէ օլտու, Օ էմր էյլէսի վէ սա-
պիթ օլտու» տէմէյէ ինտան մէճպուրիյէթ հիտս էթտի խսէ,
պու կիւն մախլուգաթ ալէմինտէ մուխթէլիֆ իլմէրինն աչ-
տըդը գաֆուլարտան թաշդըն պիր տուրէթտէ տաչըլան նու-
րուն հուզուրընտա տահա գիյատէսինի տէմէյէ միւնասէ-
պէթ հօգ մը տըր։ Պուհուն ճիւմլէսի տէ, տիշիւհնէն վէ է-
գէլտէն հէր չէյի հիքմէթլէ թէրթիպ էտէն պիր ֆիքրէ, հէր
չէյին իւգէրինէ «էյի» տամգասընը վուբան պիր մուհապէ-
թէ, ճիհան գատար վասի պիր գուտրէթ վէ ալէմէթէ վէ
ֆէգա ի նամիւթէնահինին հէր պիր նօղթասընտա հագդը
վէ ամիլ օլան պիր հուզուրա չէհատէթ է՞թմէյօրլար մը։

Ալլահ ազ ու զիհա ահինի պիր Զար տըր։ Թագվիթ
քիթապընտա օգուհնուլան այէթլէրտէն պիրի տէ պու տըր
քի, Ալլահ տիշիհնհնի վէ ֆիիր ահինի օլան պիր Զաթ տըր։

Մագսհս. վէ հիսապ տիշիհնհնի պիր ֆիքրէ տէյալէթ է-
տէր։ Սանտալհանընն չէքրի անատ օթուրտաճագ օլան ինտա-
նըն թէրթիպլի հիտապա ալընմըշ օլտըղընը կէօսթէրիր։ Զայ

ֆինճանըն զուլփընաան անը եափանըն մագնէտինի խա-
թիտալ էտէրիզ։ Մատտէլէր ալէմինէ պուռ նօգթատան
պաղըլըգտա, ալէլ խուսուս անըն թէրթիպի ինսանըն
ազւի գապլիյէթլէրինէ ուչուռուլմըշ օլմասը ճինէթինտէն
տուշլունուլտուքտէ, պունատա խուսուսի պիր մագնէտ կէօր-
մէմէք գապլը տէյիլ տիր։ Տուշլուպ գալմազ, ատաշընը-
մազ, վէ քէնտի ճէհտ ու չապասըյլէ թէճրիպէքեար օլմազ
ուսուլընատա քէնտի չօճուղընը թալիմ էմմէք խոթէյէն փէ-
տէրին եա մուալլիմին պուռ մէսլէքի հաքիմանէ տիր։ Ապ
ու ղէքեա սահիպի օլան ինսանա նասաիհն, տուննատա թամամ
պէօյլէ թէրթիպ օլունմըշ ատը տէյուռ կէօրույօրըզ։ Ինսան-
սա թէտրիճ, թէհաիրի, թէմհիճ վէ թէխայյիւլ գուվվէթլէ-
րի պուռնունտուղը կիպի, իչինէ գօնուլտուղը ալէմ տախի ա-
նընն պուռ գապլիյէթլէրինի իչղալ էտէճէք պիր հալտէ պուռ-
լունտուրըմըշ ատը։ Ֆաղլ էտէրիմ քի, ինինն ի պիւլուղա
հէնուզ վասըլ օլմուշ պիր պէյզատէյէ մուրթանթան պիր սա-
բայ կէօսթէրիրիպ, պուռ սէնինն տիր, տէնիրիր։ Անատ պի-
պըյմէթ նէհանէէրի հալի փէք չօգ օտալար վար իսէ տէ,
պունլարընն ճիւմլէսի տէ պիր պիրըէրինէ պէնզէմէյէն անախա-
թարլար իլէ միւհաքքէմ սուրէթատ քիւլիուէնմիշ օլուպ, պիր
տէսթէք անախթար, գարմագարընշ պիր հալտէ սահիպինին է-
լինէ թէսիիմ օլունուր։ Հա՛նիկը անախթարընն հանիկը օտայը
աչաճաղը պուռ կէնճ պէյզատէնինն էմէք, տիրայէթ վէ միւ-
տավէմէթինէ մէրպուտ տընը։ Ինսանա նասաիհն տիւննատա-
նընն թէրթիպինինի թամամ պէօյլէ կէօրույօրըզ։ Ուղում ը ֆիւ-
նունատա թէրագգը տէնիլէն չէյ զաթէն պուռ տէյի՞լ մի տիր.
սէրվէթ ու սաատէթ վասըթալարընը հալի օտալարը աչա-
ճագ անախթար պուռմագ։ Իմամ մէտէնիյէթինի վէ թէրագ-
գըյաթ ը իլմիյէնին փիրլէրի իթիպար օլունանլար անլէր
տիր քի, վագթ վագթ պուռ պաիուլարատան պաղըլարընը
աչմագտա մուվաֆֆագ օլուպ, հէմճինուլէրինի անլէրին
մուհթէվիյաթընատան հիսսէտար էտէպիլիյօրլար։ Իմամ տէ-

մէք օլուչօր քի, թէհալըլի լուհունը վէ մէրագ տէնիլէնի լինանա լիթա էյլէմիչ օլան չօլ էֆայր Ֆիիր՝ մատտի ալէմին տէ թէրթիպինի անըն գապիլիյէթ ի ագլիյէսինէ ուչտուրմըչ ալը։ Թապիր ի ախէրլէ լիֆատէ էտէճէք օլուր լսէք, տէմէք լսիյէնիլէն չունտան իպարէթ օլուչօր քի, ինսան քէնտինի ալուչինէն վէ ֆիքր սահիպի պիրի օլուպ, թապիաթտա օգուտուլուս՝ անճագ տահա պէօյլուք պիր ֆիքրին թէսավվուրլարը ալը։ Քէլիմէ վասի մանասընտա ալընտըգտա, իլմ՝ մախլուգտա Խալիգին ֆիքրինի օգումագ օլուպ, գավաիտ ի իլմիյէ պաշգա պիր չէյ տէյիլ, անճագ Անըն թէսավվուրընըն, վէ միւրատընըն իճրասը ուսուլը ալը։ Պիր մանատա, հագիգի Աստուածաբանութիւն ճիւմլէ իլմէրի չամիլ տիր։ Հէր հանկը տաիրէյէ պագտան, ֆիքր վէ մագսատ տէլալէթ էտէն հալլէր կէօրիւրսիւն։

Մագսատ թէսավվուրը ինսան իչիւն ագտէմճէ էտիլմիչ օլան թէսաւրիքեաթտա տահի միւչահատէ օլունուր։ Պիր չօգ ասլար սօնրա զուհուր էտէճէք օլան ինսանա ժէօլօժի միւտտէթինատ պիր ալագա կէօրմէմէք հէհան հէման զայը ի միւմքին տիր։ Սալայտա թէսաւրիք օլունան կիւմիւչ պէշիք, վէ պաշգա պիր չօգ էշնա ի նէֆիսէնին տօլագագ օլան վէյի ի ահտա միւնասէպէթի նէ իսէ, ժէօլօժի միւտտէթի թէսաւրիքինին տէ ինսանա նազարէն, մանասը օ տըր։ Եանի, մազիատ վէմինին թէրթիպինտէ, վէ նէսնէյէրինի նէքտիկէրյէրինէ օլան ալագալաբընտա էօյլէ չէյլեր վար ալը քի, պինյէրճէ ասլ սօնրա զուհուր էտէճէք օլան ինսանընը հիսապա ալմայարագ՝ անյէրի էյիճէ թէֆսիր էտիմէպինը։ Պունտան վէք չօգ ասլար էվվել, լուս ի զէմինտէ հայվանաթըն անճագ էտնա նէվյէրի պուլունտըգը պիր զէմանտա, անըն թապագալարը արասընտա տիւքէնմէկ տէմիր վէ քէօմիւր մատէնյէրինին ճէմ էտիլմէսինտէ, վէ փէնսիլվանիա հէմ Գաֆգասիանըն տէրին գօչուչյարընտա փէթրօլ տէրանպալ էտիլմէսինտէ պիր մանա նա մագսէտ կէօրմէ-

մէք մուսքլի՞ն մի տիր։ Գըշը ը ալգը՝ն մուհիթէվիյաթը, հէրաբէթին ճաիպ գուվվէթի, զաղլարը՝ն էլաթիք թաալիաթը, քիւրէ ի հաւանը՝ն էլէքթրիգի վէ անաորտա մահֆուզ ալիմ իմքեանալար, տէվրիէր ոօնրա բուն՝իւմայ ը զուհուր օլաճագ օլան Մօրալար, Յիրանգլի՝նէր, Ուաթալար, Քէվվի՝նէր, Խոխընընալար վէ Մարգօնիէր իչի՝ն, փէյգամպէրանէ իսալարաթ իտի տէն՝իլիր իսէ, էլպէթտէ եան՝ըշ պիր ոէօգ ոէօյլէն՝միշ օլմազ։

Մէգքիւր մուհթապագաթ հիւան թէտաւի՝քինոէ տախի նիւմայան տըր։ Ինսան հիւանէ մուշիֆագ օլտուղը կիպի, խարճոէ տէ անա զանի զանի իճապէթ վար։ Պէշ հասոէ՝ներ հայվան տախի մալիք տիր. Ֆազաթ կէօրսիւլիւնոէն վէ իշլիթմի՝լինոէն էգզէթ ալմազ հիւսն վէ տիպկերլիգքոէն մուհթէճէզլիկ օլմազ խոթխոտտը անճագ լինսանա մախսուս տըր։ Թէաթրօյար վէ մուզէխանէճէրի արայան պէս լինսան տըր։ Տախիլտէ պու գուվվէթ, խարճոէ տէ, սէմավաթ վէ զէմինի՝ն պաոթ էյլէտիյի մէնզարէճէր վէ տիլքիւչա ահէնկճէր։ Ինսանտա պու ճինէթէ տօղրու աշուրի պիր մէյլ, վէ տիշարտա տա, տօղան վէ պաթան կիւնէչտէ, սէմանը՝ն պուլուԹճարը՝նտա, եաղ իլէ գըշը՝ն հասըլ էյլէտիյի մուհթէնէվվի՝ն նէթիճէճէրտէ, կիւնտիւզիւն հայաթ վէ հարէքէթի՝նոէ, վէ սաքիթ կէճի՝նի՝ն մահիմապը վէ ախթէրանը՝նտա, Փարիզի՝ն քի՝նոէն վասի օլմազ իւզրէ, պահարը՝ն պաթ էյլէտիյի մէնզարէճէրտէ, վէ ճիւմճէսինէ ֆախր օլան ինսան սիմասը՝նտա, էլ գըստա, ահէնկ, վէ էլվան, վէ էչքիսալ վէ ըէվահ ալէմի՝նոէ տէ մէգքիւր տուչուչա պօլ պօլ ճէվապ՝լար մէվճուտ տըր։

Բագամ։ Խարճի ալէմի՝ն թէրթիպի՝նոէ փիրհ տէյա՝լէթ էտէն խուսուսալարտան պիրի տէ բագամ վէ հիսապ տըր։ Պիր սաաթը՝ն չարխալարը՝նը թէֆթիչ էտէն՝ անլէրի՝ն տիշլէ՝րինի՝ն սայըսը հիսապ իլէ թէրթիպ օլունմուշ, վէ պի՝նոէն ալէյհ տիւշիւնէն պիրի՝նի՝ն էսէրի օլտուղը՝նա չիւպհէ էթմէզ։

Պէօյլէ տիր խարլճի ալէմին լընթիզամը։ Իլմէը, խուսուսա թաալի իլմէը՝ ազըպէթ բագամտա թէգալըլուր էտիյօրլար։ Իլմի քիմեայա վէ ֆիլոլոճ ամէլի տալըէտէ գըչմէթ վէրէն զաթէն իչմէ պու խուսուսա տըր։ Ֆէննի քիմեա մըւրէքքէպ ճիսմլէրին իքի եա զիյատէ պէսիթլէրին լմթիւզաճընատան իսպարէթ օլտուղընը պիլմէքլէ իքթիֆա էթմէյիպ, օլ թէրքիպլէրի խտալէ էտէն գախոէլէրի ալտաչըրապ, ապըպէթ բագամլարա եէթիչմիչ տիր։ 80 անասըրտան հէր պիրինին քէնտինէ մախսուս չաչմազ պիր բագամը օլուպ, թէրքիպէ կիրիպ չըգմալարընտա օլ բագամլարտան սալա սօլա սաիմազլար։ Ասլլարտան պէրու պիրինմիչ տիր քի, գուչումճը, կիւմիւչ սուչընտաքի մահլուլ կիւմիւչիւ թէքրար խալխա մատէն հալինտէ էլտէ էթմէք խաթէտիչինտէ, օլ սուչուն իչինէ պիր վարչա պաղըր զօր, վէ անտէ մէվճուտա օլան կիւմիւչիւն ճիւմլէսի եավաչ եավաչ օլ սուտան այրըլըպ, պաղըր փարչասընըն իւզէրինէ պիր պապուգ հալինտէ չէօքէր։ Պու խսէ, ուսթա պիրսին պիլմէսին, պիր ամէլի քիմեէվի օլուպ, բագամ իլէ խտալէ օլունուր. եանի հէր հալտէ սուտան 108 գըսմ կիւմիւչ այրըլանատէք պագըրտան տա 31.50 գըսմ էքսիլիր։ Հէր վագըթ վէ հէր մահալտա մէզքիւր իքի մատէն իչիւն պու նիսպէթի ատա չաչմազ։ Գարա պօյա տէննիլէն եէչիլ թուզ տէմիր իլէ զաճ եաղընըն թէրքիպլի օլուպ, տահմա թարթընտա տէօրթ գըսմ տէմիր, եէտի գըսմ զաճ եաղը խալթէր։ Պիրինինն եա օլ պիրինին մէզքիւր նիսպէթտէն ֆազլասը թէրքիպէ կիրմէպ, պօչտա գալըր։ Քիմեահէր անասըրտան հէր պիրինին գահի բագամա թաալի օլտուղընը պիլմէսի սայէսինտէ տիր քի, սապօն եափար իքէն, 89 գըսմ եաղա չօլ քէսկին fօսթիf ասաատան անճագ 12 գըսմ գարըչարըրը։ Պու կիւն մէտէնի տիւննանընն եէքտիկէրիյէ բէզապէթէ չըգըչան ֆապրիգալարընտան չօգալարը, մատտէլէր ալէմինտէ քէչֆ օլունան մատտի, քիմեավի վէ եէնքիրիգի գալտէլէր

լուզէրինէ մխէսսէս օլուպ, պու պախտէլէրին տէ թէմէլի բագամ տըր. էվվէլա բագամ վէ հնատպ, վէ սօնրա խճրաաթ։ Պունտան 1,000 *աչնէ էվվէլին վէ ետ* 1,000 *աչնէ սօնրանըն քիւսիւֆ վէ խիւսիւֆիւ (կիւնէչ վէ այ թուխմուլմասը) վագըասընըն թարիխի՝ սանիյսինէ վարանասէք թային օլունապիլմէսի էճրամ ը սէմավիյէնին եանըլմազ մաթէմաթիգասը սայէսինտէ սիր։ Մասէնիյաթ վէ նէզահաթ ալէմինտէ սայքի հիչ սիր նէսնէ լուզէրինէ էլինի գօյամազսըն քի, անտէ տիւչիւնէն սիր ֆիքրէ տէլալէթ էտէն հալար պուլունմասըն։*

Պուրատա 64 խանէլի պիր մխրէպպա պուլունուպ, պիրտէն 64էտէք սըրա իլէ կէլէն բագամլար պու խանէլէրէ թէվզի օլունմըշլար տըր։ Բագամլարըն՝ պահիրէն գարմադարըչ կէօրիւնէն պու թէրթիպլինէ պիյատէճ սիգզաճ օլունտըղընտա պիւտպիւթիւն նէնի պիր մանա ալըր. չիւնքի անըն սիմէտնէլարընը կէրէք ամուտի, կէրէք ուֆուդի վէ կէրէք քէօչէէյէ,—հէր հանկը սուրէթէտ ճէմ էտէճէք օլուր խսէն կէօրէճէքսին քի մէճմուը 260 օլուչօր։ Պու քէյֆիյէթէ վաղըֆ օլտուգտան սօնրա, մէկքիւր թէրթիպ տիւչիւնէն պիր զաթ իչի օյտուղընա ասլա չիւպհէ էթմէզսին. չիւնքի պուրատա հնատպ վէ ֆիքր վար։ Պէօյլէ տէյլի՞ մի պիր մէվճուտաթ ալէմի։ Անա հէր հանկը թարաֆտան պագըլսա, մէրամ ու մապսէտինտէ, թէրթիպ ու ինթիզամընտա, բագամի գահտէլէրինտէ, վէ ինսանի գապիլիյէթլէրէ պագան միւնասէպէթլէրինտէ, հէր չէյնի լուզէրինտէ տիւչիւնէն վէ ֆիքր սահիպի պիր Զաթըն տամղասը միւչահատէ օլունըր։ Կրաֆօֆօնու (Graphophone) տինլէմէք, վէ Քինէթօֆօնօղրաֆըն (Kineto-phonograph) քիւչատէ էյլէտիյի պիր մէնի-

1	3	29	31	50	52	46	48
2	4	30	32	49	51	45	47
57	59	37	38	10	12	22	24
58	60	39	40	9	11	21	23
15	13	19	17	64	62	36	34
16	14	20	18	63	61	35	33
55	53	43	41	8	6	28	26
56	54	44	42	7	5	27	25

պարկչի սէյր էյլեմէք ասլէն խօշ խսէ տէ, պիզի տահա զիյա-
տէ մխիթհայիր զըլան խուսուս անլէրլէն իխթար էյլէտիյի
ֆիքը տիր։ Օլ ամխպ նէֆիճէլէրի մէյտանա կէթիրմէք իւ-
չիւն լազըմ կէլէն վասըֆալարըն ինհիզամը տըր։ Մէվ-
սիմլէրլէն թէրթիպլինտէ, հայաթըն քէնտի մուհիթինէ ույ-
ատուբուլմասընտա, հայաթ ը նէզահէթիյէ վէ հայվանիյէնին
պագասընը թէմին էյլէյէն վասըֆալարտա, հէր տահրէտէ
մադոէտ վէ ֆիքը մխչահատէ օլունմագտա տըր։ Գավալ
չալան պիր չօպան թատվիրլինէ մխքհաֆաթ օլմագ իւզրէ,
ենյլ տար իւլ ֆինունը Լաւթֆի էֆէնտի նագուպեանա 450
լիրալըգ պիր ամխյէ վէրտի խսէ, անտէ թագտիր էյլէտիյի
խասսիյէթ՝ թատվիրլին մուշամմաը նա պօյասը տէյխլ, ան-
ճագ իզհար էյլէտիյի թէսավվուր իտի։—օլատա ֆիքը վար
իտի։

Թագիահթ քիմագընը տօզրուս օլույան պիրի անտէ
ֆիքրէ տէյխլէթ Լտէն մէրտամ ու մադոէտ կէօրտիւքճէ կի-
պի, օլ թէրթիպ ու ինհիզամըն խայրա տօզրուս օլտըգընը
տահի մխչահատէ էտէճէք տիր։ Պու ալէմի թէրթիպ է-
տէնին թագիահթը՝ խայր, տաատէթ, վէ իչֆահ ը հալտէն
հագգ էտէն օլտըգը, անըն հէր պիր քէօչէլինտէ զահիր տիր։
Տիգգաթ էյլէ, վէ ֆարգընտա օլաճագընն քի, տիւնեատա
հայաթըն պագասը, վէ հայվանաթ ալէմինին տաատէթի ի
հալը իչիւն հէքտիկէրլինէ իրթիպագաթըգ կէօրիւնէչէ պիր չօզ
հալէթ՝ անէնկ վէ մխվազէնէյէ կէթիրխմիչէր տիր։ Պխ-
ֆաթը, նագմաը հայվանաթի վէ նէզահաթի տիւնեատընըն
ճանը մադամընտա օլուգ, մխքհվասըթի հիսսագ իզրէ,
տահհր զէմին, սէնէտէ, պուլուխթարտան էնէն չու գատար
(թագրիպլէչն պիր մէթը տէրինլիյինտէ) տու իլէ իտարէ օլու-
նուր։ Կէլ կէօրէլիմ քի, պու հիւսն ի նէֆիճէյի մէյտանա
կէթիրմէք իչիւն հէքտիկէրլինուչէ մխքհէֆէրիպ պիր չօզ
չէյլերլին ահէնկ կէթիրխմէկի իճագ էյլէմիչ տիր։ Պունըն
իչիւն չէմանին զէմինուտէն իրագլըգը, տիւնեամըգընը ճէտամէ-

թի, քիւրըէ ի հավանըն քէսափէթի, սաթհ ը պէմինի գավ-լայան սու լէ գարանըն նիսպէթի, վէ տէրէճէ ի հէրսէթէ օլան ալագասընճա սույըն թէպախսխուբ պասիլիյէթի, այրը այրը հիսապա ալընմագ կէրէք տիր։ Զիւնքի, պէյանտան միւսթաղնի օլսըզը հալաէ, մէզքիւր չարթլարըն պաչպա-լաշմասըյլէ նէթինէ, հանի եավմուըրն մըգսաըը տա պաչ-գալաչըը։ Ախէր պիր մինաւ։ Զէմինին միհվէրինին քէն-տի սէնէվի մէտաըընըն սաթհընա 23.50 տէրէճէ մէյլինին նէթինէսի օլարագ, տիւնեամըզըն խաթթ ը խաթիվա սէմթ-լէրի փէք սըճագ, վէ անաէն իրագ մահալլէը լազըմ օլան-տան սօղուգ տիւշմիւշլէր խսկ տէ, փէք սաաէ պիր վասըթա իլէ պու զահիրի կիւճլիւք հալւ էտիլմիշ տիր։ Ալմանն վէ միւճէվհէրաթտան տահա զըյմէթլի պիր ճինս արաբ խէն, օ սու տըը։ Սու, աթիտէքի զարիպ խասսիյէթլէրի սայէ-սինտէ տիւննանըն իչֆահ ը հալընա պէօյիւք խըզմէթ էթ-միշ, վէ էթմէքտէ տիր։ (1) Սու կէճ գըզաբ, վէ կէճ սօ-ղուր։ (2) Սու՝ հէր հանիկը պիր ճինսէն* զիյաաէ հէրաբէթ պէլ վէ հըֆիզ էտէր։ Պիր մըգտար սույըն հէրաբէթ պէլ էթ-մէք գուվվէթի քէնտի սազըսըզընճա տէմիրին հէրաբէթ պէլ էտինճի գապիլիյէթինին տօղուգ, կիւմիւշինքինին նիւանի միսլի տիր։ (3) Մէզքիւր հաֆըզ ը հէրաբէթ օլմագ իաապիաթը սույուն պուհարնէտա տահա գիյաաէ տիր։ Պիր քիլօկրամ սըճագ (100° Ս.) պուխարտա մէզճուա օլան հէրաբէթ՝ 6 քի-լօկրամ սօղուգ գուրշունը էրիթմէյէ քեաֆի տիր։ Պու տէ-մէք տիր քի, սու պուխարտա թահվիլ օլունմագ իչինն փէք չօգ հէրաբէթ պէլ էտիյօր, վէ օ պուխարտ կէրի սու օլաը-ղընտա մէզքիւր հէրաբէթ իմէքլաբ մէչտանա չըգըյօր։ Սույըն պու խասսիյէթլէրի կէօզ էօնիւնտէ օլարագ զօլայճա անլաշըլագիլիր քի, սըճագ սէմթլէրտէն գաճթալարա տօզ-

*Պուննա պէս պիր խոթիանա պիլինմիշ տիր. հանի Խա-բօժէն ղազ։

բու կիտէն Օգիանոս ապընթըլալը, հէմ տէ, ըիւզկեար իլէ կէօթիւրիւլիւպ, իրագ արզլարտա եաղմուրա թէհավվիւլ էտէն պուխարլար օլ թարաֆլարա քիւլլիյէթ իւզրէ հէրա-րէթ կէօթիւրիւրլէր։ Զրաաթը պօլ օլան մէմլէքէթլէրին զախիրէնի տախմա անա միւհիմ օլան մէմլէքէթլէրէ նագլ էտիլալի կիտի, մինթագա լի հաբրէնին հէրարէթի տախի պու վէճհ իլէ ոօզուպ սէմթլէրէ կէօթիւրիւլիւր։ Ամէրիկա-թիդտէ մէվճուտ քէօրֆէզ ապընթըսընըն պիր թիֆ կիւճ զար-ֆընտա զարալի Իվրօփայա նագլ էթմէյի հէրարէթ հէր պիրի 1,000 օգպա կէլէն 160 միլիոն չամ պէտէնէյինի եանմասընա-տան հասըլ օլաճագ հէրարէթէ պէտէլ կէլիյօր։ (Մէզքիւր ապընթընըն կէօթիւրտիւլիւ ոուրը մըգտարը սանիյէտէ 34 միլիոն միւքեաթ մէթր, վէ հէր քիլօկրամընտա մէվճուտ օ-լան ֆազլա հէրարէթ՝ անճագ իւչ վահիտ (3° Ս.) ֆարզ օ-լունմըշ տըր)։ Բէզալիք եաղմուրա թահվիլ օլունան պու-խար՝ եաղտըզը արզլարտա ազ հէրարէթ թէվզի էթմէյէճէք միր։ Պուխարըն կէրի ոու օլմասըյլա պուոաճաղը հէրարէ-թին, 536°նըն պէս պիր լուպու պիւէ հիսապա ալընտա, ին-նէ եարըմ մէթր տէրինլիյինտէ եաղմուր ալան պիր տաիրէ-նին հավասընա պու ինւզպէն իլհագ էտիլէն հէրարէթ՝ հէր միւրէպպա մէթր գախտախ օլան ենէրէ 8,800 թօնէլաթօ, հախօտ թագրիպէն 7 միլիոն օգպա քէօմիւրին իհրագընտան մէյտանա կէլէճէք հէրարէթ գատար օլույօր։ Շէօյլէ քի, էկէր Անատօլունըն եաղմուրընըն սէնէվի միւթէվասըթ մըգ-տարընը 50 սանթիմ ֆարզ էյլէսէք, պու մէմլէքէթին սէնէ զարֆընտա եաղմուր վասըթտասըյլէ տիւնեանընն սըճագ իգ-լիմլէրինտէն ախզ էյլէտիլի հէրարէթի անլամագ իչիւն մէզ-քիւր բաղտը ագալլի եարըմ միլիոն լէ զարզ էթմէմիզ լազըմ կէլիր։ Պէօյլէճէ, ոուրը մէզքիւր խարիգ իւլ ատէ խատսիյէթլէրի տայէսինտէ, պուրթալ ապընթըլալը (Ամէրիգա ի ճէնուպիտէ օլտըղը կիտի,) մինթագա լի հաբրէնին չիտէթ ի կէրմիյէթինի թախֆիֆ էյլէոիքլէրի միսիլլիւ, խաթթ ը

խթիվա սէմթլէրի կիւնէչինին՝ պիւթիւն ունէ նաֆիլէյէ սարֆ օլունմապտա կէօրիւնէն հէրաբէթի տախլ պօչունա իշլէմէյիպ, զըղտըրըզը մէֆրէթ սու պէտէնլէրինին, վի հավայա գալտըրտըզը թարթըյա կէլմէզ սու պուխարընըն հօգարըզքի արզւարա հարաքէթլէրինէ օզուզ սէմթլէրին լիմիտալ ը իգլիմինի մուճիպ օլույօրլար։

Ֆիլվազի տիւնեամըզտա զէլզէլէ, սու թուզեանը, թաուն վէ գահթ կիպի ափէթլէրը տէ վար. Ֆիլվազի ապրէպ, նըլան, նըրթըճը ճանվէրլէր, տիքէն վէ խաչապ վի իչէ ի միւխթէլիֆէ տախլ վար ուրը. Ֆագաթ ճիւզ՝ քիւլլ նէրինէ ալընամազ։ Պաւնտան մատա, ֆէսատա վարմըզ լինանընը թէրպիյէսի էմրինտէ պաւնլարտա պիր մապսատ ի խայրմէրսէա օլապիլէճէյի միւլահազատը չէօյլէ տուրտուն, չաւ գաատրը չայան ը թէչէքքիւր պիր հազիգաթ ուրը քի, լինանքէնտինէ նթա օլունան ապլ ու ֆիրատէթ սայէսինտէ, պաւնլարընը ճիւմլէսինէ գալիպ կէչէպիլէն պիր գուվվէթի մալիք տիր։ Թապիաթտա ափէթ վէ գապա տէնիլէպիլէն հալլէր վար իսէ, անլէրին տէֆինին չարէսի տէ մէվճուտ ուրը. անախթար չէվիրմէքտէն օսանմայան լինանան տահա նէ՞ գաիւլար աչաճագ ուրը։ Սըրթմայա գարշը սօլֆաթօ, Տիֆթէրիայա գարշը չօլ խուտուսի սէյիաչ (serum), գուտուբմուշ քէօփէյին միւհիմ քէհրիմնէ գարշը Փասթէօրիւն իլաճը տուրտուրըլտըզը կիպի, թաունա, գօլէրայա վէ վէբէմէ գարշը,—վէ, տէյէպիլիրիպ հէր իլլէթէ գարշը տախլ չարէ պուլունաճագ ուրը։ Լինանանա նթա, վէ թապիաթա իլգա էտիլէն իմքանանթ սայէսինտէ, էրտէ կէճտէ, հէր տէրտին տէվասը, վէ հէր զէհրիրին փանզէհրիլ պուլունաճագընը տէյէպիլմէք իչիւն փէյդամպէր օլմազ լազըմ կէլմէզ։ Լինանան ապլ ու էմէյինին սէմէրէսի օլմազ իւզրէ, էլեհվմ նէ՞ չօգ չէյլէր վար քի, պաւնտան 100 սէնէ էվվէլ անլէրի լինանա կէթիրմէք պիւէ համապաթ սայըլըը իտի։ Իչպու էչիյինտէ պուլունտըզըմըզ հէնի ուր պիթմէզտէն, ֆուրթուննա, վէլ-

ղէլէ վէ աթէչֆիչանլարըն փաթլամասը կիսկի աֆէթլէրտէն մուխթէզարըլըր օլմամանըն եօլու պուլունաճագ տըր տէյու ուսուչիւնմէք քիւսթախլըգ սայըլմամալը։ Էկէր թապիաթ քիթապընըն լէվհալարընտա անըն Խալիգինին թապիաթը, պազը աէրէճէկ օլսուն, օգուննասիպլիյօր խսէ, վասըլ օլուննան նէթիճէ չու տըր քի, հէր թարաֆ հիսապա ալընտըգտա, Օ՝ հէր չէյի քէնտի մախլուգունըն խայրը վէ րէֆահ ը հալընը թէէմին վէ թէրֆի էտէպիէն պիր սուրէթտէ թէքթիխ էթմիչ տիր։

Ինսանըն չհհասէթի։ Զէմին իլէ անըն տէրինլիքէէրինտէն, վէ սէմավաթ իլէ անըն պհհուտուտա Սահարալարընտան կէէն եանդօլար արասընտա, չախսիյէթէ մալիք պիր Խալիգին վարլըգընը իլան էտէն էն եիւքսէք սէս վէ էն քէսկին ոէտա ինսան քէնտիսի տիր։ Մատտիյսունլըգ՝ մատտէնին պախտէլէրի վէ մէպտէէրի՝ ինսանը հալա թէքնիսիր էթմէմիչ տիր։ Պէն, սիւչիւնէն, ինթիխապ գուվվէթինէ մալիք օլան վէ նէ էթտիյիմի պիէն (պէտակիյ) պիրի իմ, պէնտէ ֆիքը, իրատէթ, թէքնիկ վէ խայր ու չէրրի թէմինիգ գուվվէթի մէվճուտ օլուպ, պու գապիլիյէթլէրէ մալիք օլտըղըմը պիրմէքլիք տախի վար տըր։ Պինաէն ալէյհ պէն պիր չախս իմ։ Իչպու շախսիյէթ տէտիյիմիգ չէյ, քնագհէյին խուրտէպինի վէ տարրաքանըն փօթաըյէ թէքնիսիր օլուննապիլի՞ր մի։ Թուֆէնա վէ պագըր վէ քէօմիւր (կապածուխ) վէ ղաճ եաղը՝ ֆիւլան հալ ու քէյֆիյէթլէր թահթընտա գիյայը, հէրարէթի վէ էլէքթրիգի մուճիպ օլտըգլարը կիսկի, պիր տիւչիւնէն ֆիքը, պիր իթթիխաը տէրուն (գիտակցութիւն) վէ պիր իրատ գուվվէթի, պհհ տէյէպիլէն պիր չախս հասըլ էտէպիլիրլէ՞ր մի։ Կէօրիւնիւր ինսանը, եանի անըն ճէսէտինի անւայըգ անլաթմագ պագընտա մատտէյէ վէ մատտէնին խասսիյէթլէրինէ միւրաճաաթ էթտիյիմիգ կիսկի, կիօրիւնմէգ ինսանը, եանի անըն բուհուննը վէ անտէ նիւմայան օլան ադլի վէ ախլագի ալի գապիլիյէթլէրին աս-

լընը էօյրէնմէք իչլուն, այնի մատաէտէն, անասըրըն պիրլ
նա օլ պիրլինատէն, վէ նա անլէրին թէվլիա էտէպիլմէքլէրի
նէթիճէլէրատէն պիր եարտըմ մէմուլ էտէպիլ՚ըմլիչ։
Ֆիմիանընն սապէթ վէ չալըմազ գափատէլէրինատէն պիրլ պու
տըր քի, ֆիւլան թէրքիպլի մէչատնա կէթիրմէք իչլուն թէ-
մէլ հալինատ խոթխոթալ օլաւնան նէնինէտ պուլունմայան
պիր չէյ՝ անատէն հասըլ օլան նէնինէտ պուլունմազ։ Անա-
սըրըն ատէտլ ազ ատ օլսա չօզ ատ օլսա անլէր հէր հանկը
պիր թէրքիպլէրինատ պուլունմայանը, եանի լինատն բուհու-
նու թէչքիլ էտէն չօլ ալի վէ ճէլիլ գապլիլչէթլէրի թէվլիա
էտէմէզլէր։ Պիր սէնէ զարֆընատա ղէմին իւվէրինէ եաղ-
մուր հալինատ տէօքիւլէն 125,000 մէթք. մէլ (500,000
մէթք. քիլօմէթր) ատալըն մախազինի՝ անճաղ չէչ ղըթաթը
ալզը իհալէ էտէն Օղիանուսատա պուլունալզը, վէ պիր Ա-
մազօն իչլուն պիր Անտէս լազըմ կէլէտկի մխիլլիւ, լինատն
ճկալի պիր մախուզ մէչատնա կէթիրմէք իչլուն ատախ լին-
ատնատան ալի վէ վատի պիր սէպէկտն, լինատնատա գահիր օ-
լան ապլի վէ ախալագի էվատճըն քէմալընատ մալէք օլան
պիր գաւվէթլին լազըմ կէլէճէյի հէր ապլը սէլիմ սահիպինին
գապուլատ մէճպուր պուլունալզը պիր հապէթաթ տըր։ Պէն
մէվճուտ ըմ, տիւչէնիւբիւմ, թէխտայլիւ էտէրիմ, սէ-
վէրիմ, սէչէրիմ, թատանին նա թագպահ էտէրիմ, վէ պուն-
լարընն ամէնի պէն քէնատիմ օլաղընմը պիլիպ հիսս էտէրիմ։
Իմտի տէմէք հաճէթ մի տիր քի, պունլար պանա անճաղ,
օլ գապլիլչէթլէրին տէրէճէ ի իւլասընատ մալէք օլան պիրլ
թատաճընատան վէրիլէպիլիլիլը խոխ։ Պու ալէմին չախսի-
յէթէ մալէք օլան պիր գաթ թատաճընատան վիւճուտէ կէ-
թիրիմիչ օլաղընատ էն պէօյիւք խոսաթ լինատն քէնատխոխ
տիր տէյօր խոսէք, սէպէպի պու տըր։ Գրչ մէվլիմինատ
նէր եիւգիւնիւ գավլամըչ օլան գաղըն սաթհընըն խաֆիճ-
ճէ էրկիպ կէրի տօնատուղընատան սօնրա չէմսին կիւզէլճէ լէ-
ման էթտուկ պիր վագըթատա կէօվիւնիւ չէվիրիպ մէգքիւբ

պարա պագան պիրի՝ անոէ, տիլքիւշալըզը ճիհէթիլէ վաս-
ֆը նագաղիլ տէնիլէպիլէն պիր մէնզարէտէն գափըլըր։
Օրտաս, կէօղէրի գամաչըրան ածիղ պիր փարըլթը կէօ-
րիւր քի, պաշդա պիր չէյ օլմայըզ, օլ գարըն ևիւզևիւնիւ
գաիլամըշ օլան միլիօնլարճա պուզ ճէվհէրլէրինին, պիրէր
ուֆաճըզ այինէ միսիլլիւ, եօզարտաքի չէմոի աքս էֆտիր-
մէլէրի տիր։ Թամամ պէօյլէ տիր ինտան։ Ինէլաղ ը ալէմ
սէմաուա վէ կէմինտէ, քևակնամէրն հէր պիր տաիրէօնտէ
գահիր օլտըղը կիպի, անճաղ անտէն տահա պէրրաղ վէ մա-
նաուար տուրիմտէ լինտանտա, անլըն տպլի վէ բուհանի էվ-
ուաֆընտա միւշահատէ օլունուր։ Սահիպ ի Մէզմուրըն
մանթըղը տօղրու իտի, քի տէտի.— «Գուրանը խալղ էտէն
իչիմտէ պի. եոհօտա կէօղիւ եուիան կէօրմէզ մի։»

Իմոի, Ինալիղ ի ալէմ հազրընտա տէնիլէն խուսուսի-
լար, եանի մէվճուտիյէթի գարտուրն օլան Ալլահըն գուտրէթ
վէ հիքմէթ վէ ֆիքր վէ իրատէթ տահիպլի, հէմ քէնտի
մահլուգընը տիվիղ գայըրան պիրի օլտըղը թէօղիմ օլունը-
տըղը թտգտիրտե, տօղ մատտե, եանի միւտթտգպէլ էօմր
մէսէլէհի, ամիտէքի միւլահազաթտա մէսնի, էսասէն հալղ
օլունմըշ տայըլատիլիր։

1. Նաչատագ խաբէրիզ. Պաշդա ումումի օլան տուչղուր-
լար միսիլլու, պու տահի ճինտիմիզ իչինէ խըլղի օլան ար-
պու վէ հիսսիյատտան պիրի տիր։ Նէվեկիտա մէլէք կիպի էյի
վէ էհլ ի տին տաէմլէր պիրէ, էհլ ի պէչմիչլէրինէ վահիյէթ
էթմէք հալինէ կէչտիքլէրինտէ հայտթտրընտն թէմտիտինին
տիլէրիլէր։ Մէվկիուլիուէլէրիմիզին ճէհէտինին թօփրատա գա-
րըշաըրմագ իւզրէ մէզաբըն պաշընտա տուբտուզըմըզտա,
անլէրտէն արթըգ իւ էվ էպէտ այրըմըշըզ տէյիւ տիւչիւնե-
մէք թտգիտթ վէ հիսսիյատիմիզտա մուղայիր կէլիր։ Իմոի
պու տուչղունըն մանտաղ եօ՞ղ մը արր։

Գուտէմանըն էն տէրին տիւշիւնէնլէրինին, Եունան վէ
Մըսըր վէ Րօմանըն թէտավիւր վէ էֆքեար միւրշիտլէրին-

Նին խթիգատ վէ տուչղուլարը պու օլտըղը կիպի, Հինտին վէ Չինին տինլէրինին թէմէլինտէ տուրան ֆիքը տախի պու օլմուշ տըր։ Կոմիսիւկնա մէղհէպի՝ բուհդարըն մէվհատին ոնըա պագը գալտըղլարընա ինանըչսըր իտի։ Քրիստոստան 1,135 սէնէ էվվէլ Չին թահխտընա չըղմըշ օլան պիր մէկիք, քէնտինտէն էվվէլ իճրա ի սալմանամի էյմիչ օլան Ուահնամ փէտէրի հագըընտա եապար իքէն, «Մուհամմէդ պու տիւնեատա իքէն ատալէվի իճրա ի հիւքիմէթ էյլէտի, վէ չիմտի Ալլահըն եանընտա հալէքէմ էյմէքտէ տիր» տէ-միչ տիր։ Պուտտավիկ՝ պէտալնույլինէ լաղմէն, միւա-թագպէլ էօմրիւ գապուլ էյմէքտէ տիր տէյիւ կէօրիւնիւ-յօր։ Քէօթիւլիւչլիւն մաղարաթընը վէ էյիլիկին պէրէքէթի-նի թատատ էյլէտիյի սըրատա՝ քէօթիւլէր հագըընտա «Անլէր էօլտիւքտէն սոնրա թէքրար տօղուպ ճէպա չէքմէքտէ օլաճագլար,» վէ էյիլէր հագըընտա սէօյլէր իքէն, «Անլէր էօլտիւքտէն սոնրա թէքրար տօղուպ, սէմանըն սատատէթինտէ պուլունաճագլար,» տէմիչ տիր։ Ամիպ Մըսըր պու իթիգատ վէ հասրէթինին քէնտի մուամեալարընտա, վէ անլէրէ եէյէճէք օլմագ իւզրէ, եանլարընա (մուամեալանմըչ օ-լարագ) գօտուղու թատամլարտա կէօսթէրմիչ տիր։ Ամէրի-գա եէրլիսի Հինտիլէր կիպի գավմլար պիլէ, քէնտի մուհա-րիպ եիկիթլէրինին մէզարա գօյտըղլարընտա, անչէրին սիլա-հընը վէ նիչէ քէրրէ թատամընը տա պէրտագէր տէֆին էտիյօր-լար։ Էօլտիւքտէն սոնրա պիրպիրինէ գավուչան տօսթլար հէքայէլէրի տէ պուննլարըն արատընտա էգօնիք տէյիլ։ Նի-չէ վահչի գապլէյէր արատընտա, վէֆաթ էտէն բէհսէյէր իլէ պիր չօգ խըտմէթքեարլարընըն տա պէրտագէր տէֆին օլուն-մասընըն թէմէլինտէ տուրան թէհտավվուր պիլա չիւպհէ պու տըր։ Կէօրիւ նուրա, վէ գուլաղը սէտայա ուչյտուրան Չաթ իչինն ագլ գապուլ էտ՞ր մի քի, լինան բուհընտա պու հասրէթ վէ արզույու իլգա էթմիչ օլսուն տա, խարիճտէ ա-նը գարչըլայան պիր հագիգաթ պուլունմասըն։

2. Ինսաներն հօտին հետ գապիլհիթհետն գրսա օյտղը։ Ինսաները ֆուրսաթլարընըն պօյու խթիտաուլարընըն պօյու նա ուչմայօր։ Ատէմ քէնտի քէմալընը պուլմազտան տիւն հայը պրագըպ կիտիյօր։ Ինսան քէնտի պաչընտա վէ գալպինտէ պիր չօփ իմքեանլար, տէրին հասրէթլէր վէ ճէլիլ տուչղուլար թաչըյան պիր մախլուպ տըր։ Պու մանէվի ֆիտան՝ քէնտինէ թախսիս օլունան 70–80 ութնէլիք միւատէթ զարֆընտա, քէմալինէ նէթիչէպիլէճէյի մէնզիլին նհայէթինէ վասըլ օլմայօր. Նեւտան վէ Բաֆայէլ, Ֆրանպլին վէ Կալվին, Միլտան վէ Շէքքսփիր տիւնեատան միւֆարագաթ էյլէտիքլէրի սինընէրինտէ աճէպա օլապիլէճէքլէրինի օլմուչ պիթմիչլի՞ր մի իտի։ Պունլար օրմանտա կէօրտիւյիւմիւզ տէվրիլմիչ պէտէնլէր կիպի, որթըզ պէօյիւյէմէզ պիր հալէ կէլտիքտէն սոնրա՞ մը տէվրիլտիլէր։ Ինսանտա մէվճուտ օլան իմքեանա, հալվ օյտըզը թէրպզը վէ թէզատտիւմ գուտրէթինէ պու մէյտան վէք տար կէ՞լմէյօր մը։ Եաչ հէրարէթի վէք մահտուտ օլան Իսլանտալը՝ էլինէ կէչէն փօրթուգալ նամ օլ լէզիվ մէյվէյի քէնտի թօփրպալընտա եէթիչտիրմէք արզուսուդլէ անընն չէքիրտէյնի պաղչէտինէ տիքէր, վէ լաքին հէր տիզդաթ վէ իհթիմամտան սոնրա, անընն պիր գաչ եաւիրպզտան, վէ օլսա օլսա, պիր գաչ գապան չիչէքտէն էօթէ կէչմէտիյինի կէօրտիւլիւնտէ տիւչիւնմի՞չ մի քի, պիրա չիւտհէ պու ֆիտան իչինն եապը տահա ուզուն պիր սէմթ վէ քէնտինի էիչէքտէն էօթէ մէյվէյէ վէ քէմալա կէօթիւրէն պիր իզլիմ հէր հալտէ պուլունմուչ օլաճադ տըր։ Ինսան՝ պու տիւնեատա թամամ պէօյլէ տէյի՞լ մի տիր։ Հավիգաթի ը հալտէ պու էօմր անընն իչինն Իսլանտա ատասը տէյի՞լ մի տիր։ Անընն պատարը էօնիւնէ մատտի վէ լուհանի ալէմինն պէօյիւք քիթապը աչըլըպ, քէմալ ը կէտմի իլէ անընն միւթալաատընտա տալըյօր. վէ պու մէչղուլիյէթտէ տօյմազ պիր իչինհա վէ գապթ օլունմազ պիր խըզ իլէ իլէրի կիհմէքտէ իքէն, պիր

ան կէօրիւյօր քի, 70–80 սէնէ կէչմիշ, քէնաի իսկ տահա պաշլատըղը քիթապըն իւլք սահիֆէլէրինտէ տիր։ Ամսագ ալթընըն չէվիք վիւճուտը վէ սէրի իւլ հարէքէ պաճագլարը իլէ, պուլուհնաըղը օվանըն վիւսաալթը մասէյինտէ պիր սըղը ալագա օլտըղընը քի՞մ կէօրմէղ։ Գարթալը պիր տար օտա իչինտէ պիւէ պուլսան, անըն պուլուհթլարըն մավէրասընտա պալաիէրվազ օլմագ մագսատիյլէ խալդ օլունմուշ պիր պուշ օլտըղընը գանատլարընըն չահիէրլէրինտէ վէ կէօղլէրինին ալթէչի քէսկինլիյինտէ մուհարբէր պուլուրսըն։ Էվվէլթ, գարթալա պիր պի վայան ակմավալթ, ալտանա պիր Ամֆրիգա Սահարասը, վէ պալէնայա պիր Ամէրանթիդ լագըմ կելմիյի կիպի, ապէ ը ինսան մէճպուր հէմ ատ մէսուր օլմա՞զ մը տէմէյէ քի, Իլահի տէնիլէպիլէն տէրէճէտ ալի էվսաֆ իլէ մուհթասըֆ ինսաննա տա ասնսուզ պիր էօմր վէ պիր էպտիլիք լագըմ տըր։

3. Մանիվի մուշֆիղի հադդը. Ախլագի թասիհթըմըզ իղթիղասընտան պիլմէ պիր հադդ թէհսավվուրը, հադդ տուչղուսուս օլուպ, պունուն իլէ իմթիհթաղ էտէն ամալ վէ ահվալա հադդ, տօղրու վէ ասիլ տէրիզ։ Վէ իմթիհթաղ էմմիյէնէ հագգընըզ, ևանընշ վէ մուղայիր ի ատաղիք տէրիզ։ Էօմրիւն էնվա ը ահվալ վէ ալագալարընտա իմթիհանընա չօգ քէրրէ մուհտաճէթի կէօրունմէզ մէղքուր գապիլտէն թասիլուէր ախլագի թասիհթըմըզընը սէվկէտէրէկ, հէմ ատ խոպաթը տըրըլար։ Տիւնեատա էյիլէր, մուսթագիմնէր վէ տալիհլէր վար, հէմ տախի քէօթիւլէր վէ հադդընըղլար տա վար։ Իշթէ պու սօնրաքի թագըմտան օլանլարընն ամալ վէ ախվալը տըր քի, հէր ատրտա էյի տաւսիյէրին պինինի վէրիլճան էյէյէն պիր մէսէլէ օլմուշ տըր։ Տինճէ իսլամիյէտտէ այրգ, վէ ֆարղլարընտա տատրգ նիչէ մուսինլէր պիւմինէն էօմրիւնտէ գուրտ էքմէքտէն վէ եբրիրգ էլգիսէտէն պաչգա չէյ էյէ կէչէրէմէյինէր տէ, պէրիտէ տին ու տիյանէթտէն վէ իֆֆէթ ու իսթիգամէթտէն պիպէհրէ օլանլար նի՞չիւն

մուամմէր վէ մուվաֆֆագ օլսունլար։ Պու նէ՞չինլարըն էնճամը հօզ ալըր։ Յոքսու չաշըրան տա պու խոխ։ Ցոր տէսե, «Թէզէ՛քքիւր էյնտի՛քճէ, պանա տէհ՛չէթ կէլիր. վէ ճէսէտիմի տիմդիկմէ թուվթաս. չէրիրլէր նի՞չիւն եաչարլար վէ քէտգ ի գուվվէթի էտէրլէր։» Սահիգ ի Մէգմուր տախի այնի հալաէ պուլուհնտու. «Պէն իսէ ազ գալտը այագլարըմ սիւրչէճէք, պիր չէյ գալմատը թապանլարըմ գայաճագ իսի. վիրա չէրիրլէրին սէլամէթինի կէօրսիւճէմէ, միւսլիգլարըն գըզգանտըմ։» Իչիէ միւմինին իմանընը իմթիհան էտէն վէ անա թէֆսիրի միւչքիլ կէօրիւնէն ասլ խաւատա պու տըր. Ատիլ վէ քերիմ Ալլահ նա՞տըլ եա նի՞չինն չէրրէ միւսաատաէ էտիյօր։ Ախլագի ալէմտէ պու զահիրի տիւզէնտիգլինի թէֆսիրի նէ՞ տիր։ Պինիհայէ Ալլահ ճիւմլէ Էտրարընա վագըֆ օլմագ մահաուտ պէչէր գուտրէնիմնի մահֆէվիմնաէ օլտըգընը քէտմագ ը հիւրմէթլէ մուգիրր օլմագլէ պէրաապէր, միւթէվագգանէ չուս գաատարը տա տէնիլէ պիկիր քի, պու մէսէլէաէ միւթէհայյիր ֆիքրի իգնա պաապընաա էրպագ ը իլմ ի իլահիյաթընը վէրէպիլէճէքլերի ֆաըգը ճէվապտար ատաընաա պէլգի էն մագուգը միւսթագպէլ էօմր թաւիմնաէ ատանըլաճագ տըր։ Էկէր ինսան մէվթաէն ասնրա իլ էյ էպէտ պագը գալըգ, նասիպի օլ էօմրիւն ահվալը իլէ գատարաշըրըլաճագ իսէ, օ զէման պու գահիրի իխթիլաֆ հէման հէման գահլ օլմուշ օլուր։ Օլ զէման ատլինն պիր գաչ սէնէլիք գահմէթինին վէ ֆաըգըն պիր գաչ սէնէլիք սէֆաըրընըն պէօյիւք պիր մանաը գատագ. էիւնքի պու էօմրիւն պիգէ ուզուն կէօրիւնէն 30, 40 վէ եա 50–60 սէնէլէրի կէլէճէյէ նիսպէթէ, հավիգաթէն անճագ կէչմիշ կէճէ նէվպէթի կիպի տէյի՛լ մի տիր։

4. Թէֆհամիւշ։ կէչէն ասլրն պէօյիւք ֆիքրլէրինին մէվճուտաթ ալէմինտէ, պէլգի տահա տօգրու օլուր տէսէք հայաթ ալէմինտէ, քէչֆ էյլէտիքլէրի գախտէլէրտէն պիրի տէ Թէֆհամիւշ եախօտ Իմօյիւսիօճ թապիրիյէ մարուֆ գախտէ

օլմուշ տըր։ Մէզքիւր գաիտէ իւքինտէ անճապ ալէմի հայ-վանաթի կիսլի մահտուտ պիր տաիրէ իչիւն անլաշըլմըշ իւ-քէն, սօն սէնէլէրտէ ալտըդը չէքլ տահա ուամուսի վէ տահա սատէ օլմուշ տըր. չէօյլէ քի, պու կիւն էքսէր իւլէմա պէյ-նինտէ գապուլ օլունտըդընա կէօրէ, մէզքիւր թասլիրատէն մազսէտ չու օլույօր քի, մէվճուտաթ ալէմինտէ հէր շէյ էա-նա վէ սատէ պիր հալտէն ալա վէ միւքէմմէլ պիր հալէ տօզ-լուս սաըմ սաըմ իւլէրլէմէքտէ պուլունմըշ տըր։ Զէմինին թասապալարընդըն պիւտիրտիյինէ կէօրէ, կէչմիշտէ լուս ի զէմինտէ նէգաթաթ վէ հայվանաթընդն էն սաքի վէ էտնա նէվէլէրի զահիր օլմուշ օլուպ, տէրէճէ իւէ իւէրլէյէրէք, պա-լըգ, հաչէլաթ, գուշ, չարփա վէ ապըպէթ. ինսան լուննիւմա ի զուհուր օլմուշ տըր։ Ինսան էտնա հայվանաթընդն սաըմ սաըմ թէրագգը էթմէսիյէ չիմտիքի մէրթէպէյէ նէմիչմիչ տիր տէյէն, վէ սիհէր թասլաթտան Ք. Մուգատասէսին պէ-յան էյլէտիյի թասրիֆէ նասլգ օլունաըդընը գապուլ էտէն, պունլարընդն հէր իքիսի տէ չու նօգթատա միւթմէէհա պու լուննուլօրլար քի, ինսան պու տիւնեատա հայաթ նէյուտիւ-պանընդն պաշընտա, եաշայանլար էհրէմինին զիրվէսինտէ տուրուլօր։ Պիզիմ պուրատա թէքիս էթմէք իսթէհիյի-միզ թամամ պու տըր քի, թասլիմաթտա միւշահատէ օլունան գապտէ վէ ուսուլ տահմա նօգարըդյա վէ տահա նօգարըդյա տօզրու տըր։ Ուսուլ պու օլտուդճա, վէ գապտէ վէ նի-զամ տէնիլէն տէ պաշգա պիր շէյ օլմայըդ, անճապ էֆքեար վէ թէսաւվուրաթ ը իլահիյէնին լինքիշաֆը, վէ պու թէ-սաւվուրաթ տահի Սահիպինին միւրատը կիսլի գահմ վէ սապիթ օլտուդճա, վէք թասլիմ կէլմէզ մի տիւշիւնմէք քի, միւսթապէլ էօմր թէսաւվուրը պաշգա պիր շէյ օլմա-յըդ, անճապ խիլգաթընդն սապահընտան պաշլայարագ պու անէտէք սիւրիւպ կէլմիշ, վէ պունտան սէօյլէ սիւրիւպ կի-տէճէք օլան Իլահի էֆքեարընդն տէվամը տըր։ Պիր սէպէպ վա՞ր մը տէմէքդիյէ քի, ատէմ քէնտի թէրագգըսընդն ար-

թըզ պայէսինէ վասըլ օլմուշ տըր. տէմէքլիյէ քի, ինսանըն թէքէմմիւլ ի հայաթընտա էղէլի թէտպիր՝ պու էօմրտէ քիւչիւք թաչընա եէթիչմիչ օլուպ, անտէն էօթէսի եօգ տըր։ Պիր թարաֆտան ինսան պու ահուենատա օլապիլէճէյինի օլմատըդը, եանի հասըէթէլէրինին վէ գապիլիյէթ ու խսթիտատլարընըն գուվվէտէն ֆիլիյէ կէթիրիլմէսի իչիւն, պու էօմրիւն վէք զըսա կէլտիյի քէյֆիյէթի, վէ տիկէր թարաֆտան տա Ալլահըն պու ալէմտէ իշլէմէսինին ուսուլու տահա եօգ տա եօգ օլտըդը վէ տահա եօգ օլտըդը հիսապա ալընտըգտա, եէնի պիր ալէմտէ վէ էնճամըդ պիր միւտտէթտէ ինսանըն ապիլ վէ բուհանի գապիլիյէթլէրինին թէրագգըսը իչիւն քէնտինէ միւթէնասիպ պիր մէյտան վէրիլէճէյինի գապուլ էթմէք, ինսան բուհունտա, հէմ խալիճի ալէմտէ նիւմայան օլան իլահի թէրիթիպէ իման էթմէքտէն պաշգա պիր չէյ տէյիլ տիր։

Իշհամ ը խուսուսի. Պու ալէմին խալիգի օլուպ, անըն իտտարէսի պաշընտա պուլունան Ջաթ՝ քէրիմ վէ գաուիր, ալիմ վէ ատիլ պիրի օլտըդը թապտիրտէ, Անըն քէնտի միւչահէգէթինտէ խալգ էյլէտիյի, վէ քէնտիսինի անա փէտէր տէյու թապտիմ էյլէտիյի ինսան միսիլլիւ ախլագի վէ բուհանի վէ մէրգուէթ պիր մէվճուտտա քէնտի քէնտինի վէ իբատէթինի քէշֆ ու պէյան էյլէյճէյի հէր հալտէ մէմուլ տըր. վէ ֆէսատ սէպէպիյլէ ինսանընըն թաբիգ ի հագգտան սաիմըդ օլմասը տահի պու մէմուլա տահա գիյատէ միւնասէպէթ վէրմիչ տիր։ Պու սէպէպտէն, անը Հագգա իբչատ էթմէք իչիւն, խալիճի վասըթալարտան, վէ անըն գալինէ իլգա էտիլէն վիճատան գուվվէթինտէն պաշգա, սէմավի Փէտէրին տիկէր խուսուսի վասըթալար իսթիմալ էթմէսինէ լիւզում վար տըր։ Թա իլք կիւնտէն, Ալլահ ինսան իլէ պու սուրէթիլէ մուամէլէ էտիպ, էվվէլա Նահապետական ուսուլ իլէ, սոնրա տահա աչըգտան Սինանըն թալիմաթըյլէ, տահա իլէրիտէ փէյղամպէրլէրին ազգըյլէ,

Նայլինին, Դանիէլին վէ Մաղաքիանըն սէտալարըլլէ, վէ էննիհայէ, վազըթլարըն թէմամընտա «քէնտի Օղլու վասըթասըլլէ սէօյլէմիշ տիր»։ Պէօյլէճէ իլհամ տէտիյիմիզ Ալլահըն չէֆիզ ու փէտէրանէ թաղիաթընըն, վէ ինսանըն մէրպուծ վէ միւհթաճ հալընըն զարուրլը նէթիճէսի օլմուշ տըր։ Ինսան քէնտի հապզընտա մէրսամ օլունան մէնզիլէ նէթիչէպլիմէսի իչիւն, կէօրիւնիւյօր քի, սէմայի փէտէր, անըն իքի խուսուստա տահա զիյատէ թաւսիմ վէ իրչատ օլունմասընտա լիւզիւմ կէօրմիւ։ Պիրի պու քի օ՝ ֆհնէի ֆհնէինի թանըմըն. կիւնահքեար, ահիզ վէ լաչէյ հիւքմիւնտէ օլտըզընը անլասըն. վէ օվ պիրի տէ պու քի Ալլահը թանըմըն։ Անըն դուստույէթինի, հէմ Անտէ պինիհայէ դուստուրէթ վէ մուհամպէթ մէվճուտ օլուպ, քէնտինէ իլթիճա էտէնլէրի գապուլ վէ խէյաս էթմէյէ հազըր օլտըզընը կէօրսէն։ Իչթէ իսլթիյատտէն պէրու հէր չէյ պու նիշանկեահա նազարըն թանըմամ էտիյօրմ. վէ վազթը կէլտիքտէ, Ալլահ պուն նըն իչիւն «քէնտի իսմնի վահիտինի կէօնտէրտի»։ Պունըն իչիւն «Բէյտամ թէն օլուպ, արամըզտա սաքին օլտուս»։ Մուվահհատական թանզիմինի լումմուզ վէ լուսուսա թարիփվէյլէ անլաթմազ խութէտիյի հէր չէյ Ցիսուսըն չահաբնտա, էօմրիւնտէ վէ էօլիւմիւնտէ իլթիճատ օլունտուս։ Բէֆարէթինի օվ ենէք վէ ոօն գուրպանը զէպի օլունուպ, արթըգ գուստա իւլ ապտէս հէր ֆէրտէ աչըլտը։ Խալից մահլուգու արաբընտա զահիր օլուպ, իլահի գալպին վիւսաաթընըն խութխութ էտէճէյի պիր չէֆգաթ իլէ «ճիւմլէ նօրուպմուշ վէ հիւքմիւնմիչլէրի» քէնտինէ տուվէթ, վէ խէյասընը թէպչիր էյլէտի։ Ինսան ֆիքրի վագըալարա քեաֆի սէպէպ վէ թէֆսիր ատրաբ։ Իլհամըն էտտը, նահօտ անը իճապ էթտիրէն միւնասէպէթ աճէպա նէ՞ տիր։ Ալլահ նի՞չիւն ինսանտա եապըն կէվիյօր, նի՞չիւն քէնտինի վէ իրատէթինի անտա քէչֆ ու պէյան էթմէկլիյէ վիւզուտ կէօրիւյօր։ Զիւն պիվիյօր քի, օ՝ զէվալ պուլան, «օթ կիսպի պիթիսպ, օթ կիսպի հիթէճէք»

օլան պիրի տէյիլ տիր։ Պիւիւյօր քի, անա նէֆխ էյլէտիյի հայաթ պու չամուր պէտէնին տէրուննինէ վազ օլունան բուհ, ճէսէտ իւէ պէրապէր մահվ օլմայըպ, իւ էլ էպէտ պագը գա֊լաճագ օլան պիր մէվճուտ տըր։ Հավիզա՞թ մը տըր քի, Զիսուս պունտան 1900 սէնէ էվվէլ Պաղեստինտէ գուհուր էյլէտի, վէ տէօրթ ինճիլլէրին իւէտ էյլէտիյի էօմրիւ եա֊չատը։ Պու հագիգաթի իսէ, միւսթագպէլ էօմր վէ ինսան բուհընըն էօլմէզլիյի պունըն զարուրի վէ գայըլմազ պիր նէթիճէի տիր։ Պու հագիգաթը թապիր ի ախէրէէ իֆատէ էտճէնէք օլուր իսէք, տէյնէնէյիվ քի, պիւթիւն ինճիլին, եախօտ քրիսթիյանլըզ թանզիմինին, վէ նի՞չիւն տէմէյ֊լիմ պիւթիւն տինին, միհվէրի մագամընտա տուրան հազի֊գաթ՝ ինսան բուհընըն մէվճուտէն սօնրա պէրհայաթ օլուպ, միւթթաիլ պիր մէվճուտ մագամընտա տէվամ էտճէնէյի գազիյէի տիր։ Նի՞չիւն Քէլամ թէն օլսուն, վէ Ալլահ ին֊սան միւչահէտթինէ տուխունուլ էյլէսին։ Պու ագըլլարըն մաֆքէվվինտէ օլան թէնէզզիւլին վէ մէսաւիֆին մանասը նէ՞տիր։ Էկէր Մատիյունըն տէտիյի սահիհ իսէ, էկէր ճէսէտին մահվ ու իսլալէսինտէն սօնրա վարլըգը տէվամ է֊տէճէք պիր բուհ հօգ իսէ, Էֆէնտիմիզին Յուդա հագգընտա, «Պու աստէմ տօղմասա տահա էյի օլուր իտի» տէմէսի֊նէ պիր միւնասէպէթ գալը՞ր մը։ Իմանսըզ Երուսաղէմ խալգը պիր գաչ սէնէ զարֆընտա թօփրաղա գարըշըպ նա֊պէտիա օլաճագ իտի իսէ, անըն իւզէրինէ Իսթուլլահըն աղլամասը լազըմ կէլի՞ր մի իտի։ Ֆորտային, Բեթհաէմթա վէ Կափառնայում ալէյհինտէ Զիսուսըն տիհանընտան օլ տէհշէթլի «վայ»լար թագրիր օլունո՞ւր մի իտի, էկէր սօ֊նունտա, «բուզ ի ճէզա» վէ «ճէհէննէմիէտէք էնտիրիլմէք» վազըաաը օլմատա իտի։ Զիսուսըն մէվիզէսինին վէ ա֊տէմլէր իւէ մուամէլէսինին անախթարընը պուրատա պու֊լուրուզ։ Մատէմ քի ինսան կիւնահքեար տըր, վէ միւս֊թագպէլ էօմրիւն սօնսուզ սէնէլէրինին նասիպլի պու էօմ֊

բիւն ահվալը իւէ գարալաշտըրլաճագ, անըն իչիւն քէնտիսի Յիսուս տըր, եանի ինսանը կիւնահպարնեան գուրթաըլաճագ օլան տըր։ Պու ախպապէն տէյլո՞ մի իսի քի, տամտան սարգըտըլան քէօթրիւմ իչիւն Յիսուսըն ինտինտէ ասլ միւժտէ անըն այաղա պալըմասը տէյլի, անճագ կիւնահպարընըն աֆիվ օլունմասը իսի։ Պու ախպապէն տէյլո՞ մի իսի քի, հէր տիւրլիւ միւսանահաթա, վէ եանլըշ թէֆսիրլէրէ վէ իսթիհգայա ըազմըն, եինէ կիւնահքեարը վէ կէօրիւնճիւյիւ, երինջովը Զաքէոսը վէ Սամարիայը գարըշը արատը։ «Ատէմ պիւթիւն տիւնեայը գազանըը տա քէնտի ճանընը զայ էտէրսէ նէ՞ ֆայտէ էտէր. եախօտ ատէմ ճանընա պէտէլ նէ՞ վէրէպիլիր» թագրիրին էտասընտա տուրան հագիգաթ պունտան, եանի ճանըն էօլիւմսիզլիյինտէն պաշգա նէ՞ օլապիլիր։ Էվվէթ. տին ի հագիգի ինսանտա օլան ալագասընճա այրտան թէչ գատար պու հագիգաթ էթրաֆընտա տէվր էտիյօր։ «Ալլահ տիւնեայը պու գատար սէվտի քի, քէնտի Իսան ի վահիտինի վէրտի, թա քի անտա հէր իման էտէն զայ օլմայըպ, հայար ը եախէիյէ մալ-ը օլա։»

Պէօյլէճէ, տօղան կիւնէչին նուրու էօնիւնտէ հէր տիւման վէ գարանլըգ զահի օլտըգը կիպի, Յիսուսըն զուհուրը վէ գըյամըյէ հայաթ վէ էօլիւմսիզլիւք թէպզիր վէ իւան օլունտը, վէ նէվ ի պէչէր անտէ (Յիսուսատա) քէնտի հասրէթինէ գավուշտու։ Պիր թարաֆտան, «Ճէհաննէթլիէն էյ օղուլ, կիւնահկարըն սանա աֆիվ օլունտու» սէտասը պաշգա թարիգէտը իւէ նաֆիւէյէ ատատըգը խէյասըն մէնսապընը քէնտինէ կէօթէրտի, վէ տիկէր թարաֆտան տա «Փըյամէթ վէ հայաթ պէն իմ. պանա ինանան էօյսէ տէ եաշայաճագ տըր» միւժտէսի՝ պարիտ մէգարըն տէհշէթինի տէֆ իւէ անտէն էօթէտէքի հայաթը թէպզիր էյէտի։

Միւմինէէրին ոօն տատթէարընըն այտընըըտընըն թէֆսիրի իչթէ պուրատա տըր։ Օլ եաթագտատա էօլիւմ իւա-

ղէրլինէ զալէպէ վար։ Տահա կէնճ իքէն պիւէ, էօմրիւն լաթիֆ ալագալարընտան այրըլմազ իւզրէ պուլունաուգլար ը տագիպէլէրտէ, սիմալարընտա նուրկֆչան օլան թէպէս սիւմիւն էսասընը պուրատա պուլուրսըն։ Այագլարը է- պէտի գայա իւզէրինտէ տիր։ Պիր գաչ տագիպէտէն տուխսուլ էտէճէքլէրի հայաթըն քէֆիլի Յիսուս քէնտիսի տիր։ Գուլագլարընա կէլէն Անըն սէտասը տըր։ «Ջիւնքի պէն հայաթտա իմ, սիզ տախի հայաթտա օլաճագսընըզ։» Պու էօ- միւրտէ ֆասըգլարըն սաատէթ ի հալը վէ միւմինէրին մուզայագալարը արթըգ չիւպհէ վէ էնտիչէ մուճիպի տէյիլ տիր։ Միւսթագպէլ էօմր անըն սիճիլինի քէտիչ տիր։ «Պունլար ազագ ը էպէտիյէ, վէ սալիհլէր հայաթ ը հպհէյիյէ կիտէճէքլէր տիր։» Պօղոս իչտուլ նի՞չիւն հէր տէրտէ տա- յանմասըն վէ հէր չէյի սիւիւրիւնթիւ սայմասըն. պիր ուզ էօթէտէ Յիսուսըն էլինտէ քէնտի իչիւն պիր «հայաթ թաճը» կէօրիւյօր։ Միւմինէ նազիք գաասընըրը պիւէ չհհիտիւք աթէչինտէն կէչմէյէ իտպի գըլան պու իտի, չիւն պիւիյօր- լար իտի քի, ալէվ էլպիսէսիյէ միւլէպպէս օլաուգտան սօնրա, արթըգ իւլ էլ էպէտ տիչարը չըգմամագ իւզրէ, Գու- պունըն տիւյիւնիւնտէ պուլունաճագլար։

Խիւլասա։ Իչպու մուհիմմ մէսէլէ հագգընտա աչնի- լէպիլէն չօգ չէյլէրտէն, պիպհիմ պու պէնտաէ սուրէթ ի ու- մումիյէտէ անլաթմագ իտթէհիտիմիզ չուս օլմուշ տըր քի. 1. Ալէմ ու ճիհանըն խալիգի պիր Ալլահըն մէվճուտիյէթի ագլ ը սէլիմին գապուլա մէճպուր պուլունտըգը զարուրի պիր հագիգաթ տըր։ 2. Պու վասի թապիաթ քիթապը- նըն հէր թարաֆը, վէ հէր թէրթիպ ու թանզիմինտէ աչըգ հուքուճաթ իլէ կիպի մուհասրէր օլան հագիգաթ պու տըր քի, պու վահիտ Ալլահ պինիհայէ հիքմէթ վէ գուտրէթ իլէ մութթասըֆ օլտըգը կիպի, քէրիմ վէ սոիլ վէ իրատէ վէ ագլ ու զէքեայա մալիք օլան պիր Զաթ տըր, պիր չախ- սիյէթ տիր։ 3. Հէր չէյնի սէպէպ ի էվվէլի վէ միւտիր ի

մուխլագը մէզքիւր էվսաֆըն սահիպի օլան Ջաթ ը ճէլիլ օյտուգճա, (ա) ինսանատա տախմի հայաթա տօղրուս օլան հասրէթ, (բ) Պու էօմրիւն միւտտէթի՝ ինսանըն գապլիլիյէթինէ միւթէնասըպ օլմամասը, (գ) Պուրասը միւքեաֆաթ վէ միւճազաթ մահալը օլմամասը, (դ) Թէքէմմիւլ տախլիսի, վէ պախուտուս (ե) Իլհամ ը խուտուսի թալէպ էտէր քի, պիր միւսթագպէլ էօմր վէ մէզարատան էօթէտէ հայաթ ը էպէմիյէ օլա*։

*Իսպու թահրիրաթ 1907 սեպտեմբերիցէն քանի օրուընմուէ օրուպ՝ օրատան այնէն իգթիզաս եդիլմիջ տիր:

ԱՅՆԹԱՊԸՆ ԵԱՂՄՈՒՐԸ*

ԱՅՆԹԱՊԱՅ պագանլար՝ Այնթապըն մէվգիւնլի գօլայճա անլայապկիլիրլէր։ Արդ ը չէմալինլին թադրիպէն 37ս սինաէ, վէ թուռ ը չարպինլին 37.5ս ըլընտա, սաթհ ը տէրնատան 2,800 գատէմ (850 մէթրօ) կիպի իրթիֆալը օլան ինճէ ուզունն քիւչիւք պիր օվատա վապը օլուպ, մէգքիւր օվանըն էթրաֆը լաթիֆ թէփիչէլր իլէ մուհաթ տըր։ 50 միլ (80 քիլօմէթրօ) պատար պարպընտա, Մարաշ գուրպինատէն Պէյլանա գատար միւմքիւն Պէրէքէթի տաղլարը պուլունուպ, պուընտատա 7,000–7,500 գատէմ իրթիֆալը օլան պիրվէչէր ապ տէյիլ տիր։ Շիմալտան, այնի մէտաֆէտէ Ախըր Տաղը պուլունուպ՝ չիմալ ը չարգա տօղրու ուզանըր, վէ ճիւզի ֆատըլէ իլէ 10,000–11,000 գատէմ պիրվէչէրի պուլունան Տօրօս տաղլարընա գարըչըր։ (3.23 գատէմ պիր մէթրօյա միւտաւիլ կէլիր։) Գըպլէտէն Հալէպ թարիգիյէ թա Շամատէք տայքի տիւզ օվա օլուպ, արատա անճագ մէվճի թէվիչէր պուլունուր, վէ գըպլէնին պիր ապ գարպընա Լիբա-

*Իշպու պէնա, պաննըմըզճա, մէմալիք ի չահանէնին հէր հանկը պիր գըթաըընըն եաղմուրընա տաիր նէչր օլուճան իլք իլմի պահա օլմասը ճիհէթիյլէ փէք պիյատէ հաիզ ի էհէմմիյէթ տիր։

Ց. Գ. Գ.

նան տալլաբը ասուշէր։ Քէզալիք չալըդ թաւրաֆը թա Մուսուլատէք, վէ չալըդ լըէ ճէնուալըն մապէյնի ծրաթի պօյունա, թա Պասրա քէօրֆէզլինէտէք օվա տըր։

Այնթաալըն բիւզկեաբըննըն զապթ ու խարէօնինտէ ճաբի օլան զավախտ հապզըննաա զաթի տէնկիլէզիլէն պիր մալիւմաթ վէրիլէմէզ խոէ տէ, չու պատաբըննը ատկիպիլիրիզ քի, եաղըն չօգճա զարալ լըէ ճէնուալ ի զարպատան, վէ գըշըն չալըդ լըէ, չալըգըն չիմալըննաան էյէր։ Տօտօղլուս չիմալատան էմէյի սէյրէք օլուալ, գըշտան գիյատէ եազա թէսալատիւֆ էտէր խոէ տէ, ատ չիտտէթի գըշըն հիտտ օլունուբ. չիւնքի օ գէման Տօրօս տալլաբը զար լըէ մէնթուբ օլուալ, անէրլին լուգէրինտէն կէչիալ կէլէն բիւզկեաբ պիթթաալի փէք սօվուգ օլաճագ տըր։ Եազտա զարանըն, զարպըմըզա վէ զարպըմըգըն ճէնուալինէ տիւշէն ատրեատան տահտա սըճագ, վէ գըշտա խոէ, մէղքիւբ տէրեանըն քէնտի չիմալի չարգընա տիւշէն զարատան տահտա սըճագ օլաճադը հիտտապա ալընտըգտա, Այնթաալըն բիւզկեաբըննըն եազտա վէ գըշտա մուզաֆիր ճիհէթլէրտէն էտաիյի պուգը տէրլէճ թէֆթիշ օլունուբ։ Գըշ մէվսիմինտէ ճէնուալտան, վէ ճէնուալըն չարպընտան կէլէն բիւզկեաբլարըմըզը թէֆթիշի օ պատար գօլայ տեյիլ տիր։

Եաղմուբ՝ բիւզկեաբըն ճիհէթինէ մէնպուէթ օլուալ, ասէնեանըն եազմուբ թէվզիկնտէ Այնթաալ պօլճա հիտտէ ալաճագ պիր մէվկիտէ պուլունմամըշ տըր։ Շիմալտան Պահր ը Սիյահ, վէ չիմալ ի չարպընտան Շաթ Տէճլէի պէօյունէք աս քիւթլէկէրի (պէտէն) օլուալ, պիգտէն վէք իրագ տեյիլ խոէ տէ, անէրլին լուԹուալէթինի պաս թաւրաֆա ճէլալ էտէճէք մունթազամ պիր բիւզկեաբըն էքսիքլիկի չէօյլէ տուբսաուն, էօյլէ պիր բիւզկեաբ օլտա պիլէ, եօլտա թէսալատիւֆ էտէճէյի եիւքսէք եայլալար վէ տալլար՝ օլանճա լուԹուալէթինի զափըլ՝ պէրի թաւրաֆա պիր չէյ կէչիրմէզլէր, եա տա փէք ճիւզլի պիր չէյ կէչիրիրլէր։ Ճիւ վագը

Պահր ը Սէֆիտ պիզէ վէք եապըն տըր. անճագ 100 միլ պատար մէսաֆէտէ. ֆագաթ տէնիզ իլէ Ալնթապըն մապէյնինտէքի Պէյլան վէ Էյպէզ տաղլարը, վէ տահա ճէնուպը-նըն ղարպընտա տա եիւքսէք Լիբանան տաղլարը պուլուն-տըղընտան, հաղմուր մէսէլէսինտէ պու տէնիզտէն տէ մէ-մուլ օլունտըղը գատար հիսսէմիզ եօգ տըր: Ելինէ տէ ձէ-պէլ ի Ագրա իլէ ձէպէլ ի Մուսա մապէյնինտէ Սուէյտիյէ վատիսի աչըգ պիր գափու մագամընտա օլտըղընտան, օրա-տան կէլէն լուքթուպէթ՝ եօլտա չօզ պիր չէյ զայ էթմէյէրէք ճէնուպ ը ղարպտան պիզէ խայլըճա հաղմուր կէթիրիր, վէ պու չօգճա պահարըն սօն, վէ կիւզիւն իլք գըսմընա թէսա-տիւֆ էտէր. չիւնքի օ զէման գարա՝ ալէլխուսուս չարգը-մըզա տիւշէն վասի վէ էնկին օվա, ղարպըմըզըն ճէնու-պընա տիւշէն տէնիզտէն տահա սըճագ օլմասըյլէ, տէրեա-նըն հավասը պու թարաֆա սեվգ օլունուպ, կէրէք Սուէյ-տիյէ վատիսինտէն կէլէն, վէ կէրէք տահիլին եիւքսէք տապլարընտան աշմաղա եօլ պուլան գըսմը համիլ օլտըղը լուքթուպէթիյլէ պիզէ վասըլ օլուր: Գըշ մէվսիմինտէ խսէ քէյֆիյէթ հէրաբէթ ճինէթիյլէ թամմ պունուն մուղայիրի, հանի օլ զէման տէրեա գալատան տահա սըճագ օլտըղըն-տան, մէզքիւր օվալարտան ղարպա վէ ղարպըն ճէնուպը-նա տօղլու պիր հավա ճէրէյանը ղուհուր էտիպ, պու մէվ-սիմին չարգտան, վէ չարպըն չիմալընտան կէլէն հաղմուր վէ գարլարընը պազը տէրէճէ թէֆիյէր էտէր: Զաննըմըզճա, հաղմուրըմըզըն պիր մէնպաընը տա ճէնուպըմըզտա արա-մալըյըզ: Պասրա քէօրֆէզինին, վէ անըն գըպէյէնտէ վա-գը Արապ տէնիզինին լուքթուպէթէ մէմլու ըլըճագ հավա-սընըն պու թարաֆա կէլմէսի իչուն Ֆրաթ պօյունա ճատ-տէ աչըգ տըր. հէթէր քի պունու լճըրա էտէն պիր ֆիզիգի գուվվէթ օլա:

Գըշ մէվսիմիմիզին հաղմուրը վէ գարը՝ չարգտան վէ չարգըն չիմալընտան կէլիյօր տէտիք: Պունուն մէնպաը

ամէնէ հաճելի տեղին է։ Պու պատճառ լալըմ կէլէն պու-
խալը թէտաւիւք էտիլ թէլէֆոնիլ պիտի կէօնտէրէճէք օլան
պէօյլուճէք պիր սու քիւթլէնի տուշմինելուիւքտէ իւք
խաթիրա կէլէն՝ պիլթաքի՝ Շամ տեղին օլուր. չիւնքի մէղ-
քիւր տեղին՝ գումպարան խաթթ ը խաթխվայա տօղրու էտէն
լալըմ կէլէն չալըշ ի չիմալ ըիւզկեարընըն եօլու իւզէրինէ
տուշէր. ֆագաթ մէղքիւր ըիւզկեար՝ մուխթէլիֆ միւտա-
նաթա թէտաւիւֆկ մունթազամ պիր հալա ճէրէյանը հա-
լինտէ պուլունմատըդը չէօյլէ տուրսուն, պիտի եէթիչէնէ-
տէք եիւճ հայլալարտան վէ Տօլման տաղլարընտան կէչէճէ-
յի միւնասէպէթլէ համիլ օլմըդը ըուխթուպէթինտէն մահրում
էտիլէճէյի, վէ պունտան մատա, տօղուպտան սըճագա կէլ-
մէքտէ օլմըդը տախի միւթաալաա օլունտըպտա, օլ մէնպա-
ըն՝ հազմուրըմըդտա պիր խըտմէթի օլտուդը մագուլ կէօ-
ըիւնմէյօր։

Պիտ տահա պիյատէ պըյատ էտէյօրըտ քի, ապտէմճէ ի-
մա օլունտըդը իւզրէ, Այնթաալըն չարպտան վէ չարպըն չի-
մալընտան ալտըդը հազմուրըն վէ գարըն մէնպալը Հինտ
Օվհանօսը վէ խուստուտա անըն զարպ ի չիմալ գըսմը տըր։
Մէղքիւր սէմթին տուտուտ ըիւզկեարը եիւքսէքտէն չիմալա
տօղրու օլան եօլճուլուդընտա Ալրաալոթանըն սըճագ պէտէնի
միւնասէպէթիյլէ էվվէլա պիրագ զարպա տէօնիւտ, (վէ
պէլքի տէ Պահր ը Ահմէրին ճէնուպի գըթաաընտան տուտուտ
էտէն իւէ պիրըէշմիշ օլտըդը հալտէ,) չիմալա տօղրու իւէրի-
լէմէքճէ տաթհ ը ղէմինէ հազլաշմըշ օլուր, վէ քիւրէ ի ար-
ղըն հարաքէթ ի վէզիյէտի սէպէպինտէն եավաշ եավաշ չի-
մալի չալդա միւթէվէճճիհ օլաճագ իքէն, Պասրա քէօրֆէ-
զինի կէչմէքտէն տօնրա, Զազրօս տաղլարընտա թէտաւիւֆկ
ինհիսաֆա օղրայըդ, անա միւզավի կէլէն ֆրաթ վատիսին-
տէն պիյա միւնասէպէթ չիմալ ի զարպա տօղրու հարաքէթ
էտէր։ Պունուն պիր գըսմը, պօյճա ըուխթուպէթիյլէ, չալդ
իւէ գըպլէնէն մապէյնինտէն պիրէ տօղրուտան վասըլ օլուր,

վէ պիր գըսմը տա պիրագ տահա չիմալա տօղրու իլէրլէյիպ, իքինճի պիր մէտանատթա թէսատուփլէ, եանի 90°տան ա-չըգճա պիր գավիյէ իլէ Տօրաս տաղլարընդա չարփըլարագ, բուէթուպէլթինին պիր խայլըսընը անլէրէ գափտըրըպգատան ոտնրա, չարպըմըզըն չիմալընատան կէլմէք իւզրէ, համիլ օլ-սըզը պագիյէ իլէ պիզէ վասըլ օլուբ. վէ պու մէվսիմտէ ակրեանընն գարատատան սըճագ օլմասը քէյֆիյէթի տախ տա-նըն պու հարէքէթինէ եարտըմ էտէր: Այնթատըն մէզգիւբ ճիհէթտէն (չարպըն չիմալընտէն) ալէտակվիյէ եազմաւբ տէ-յիլ տէ գար ալմասը, հէմ տէ մըգտատըճա, պիքրի սէպէպ էտէն տիկէր թարաֆըտըրըն վէրտիյինէ նէտոպէյլէ ճիւզի օլ-մասը խուսուսէտըը տախի պու գրյասըմըզդա մէթանէթ վէ-րիր:

Այնթատըն եազմաւբը հագգընատա բազամ իլինէ կիրիչ-մէգտէն, պիր սէմթտէ եազան եազմաւբը էօլչմէնին, եա-խօտ մըգտարընը անլամանընն ուսուլը հագգընատա պիր գաչ սէօզ սէօյլէմէք ճահէտէն խալի օլմագ:— Պու խուսուս ալէյհումէս եա Ինկիլիզ էօլչիւսիւնտէն փատմագ (inch) թա-պիրիյէ, վէ եա ոօն սէնէյէրտէ տահա գիյատ բազգէթ օ-լաճանա վէգրո էօլչիւսիւնիւն պիր գըսմըյէ իֆատէ օլուբ-նաւբ: Ինկիլիզ փատմագը պիզիմ միտար արշընընընն 30տա պիրի կիսգի օլուբագ, մէթրօնըն խէ 3իւ 4 միտար արշընընդա միւսաւիր կէլիր. եախօտ չէօյլէ տէյէլիմ.— Պիր Ինկ. փատ-մագը 2.54 սանթիմէթրօյա, վէ եախօտ 25.4 միլիմէթրօյա միւսաւիր օլուր: Շէօյլէ քի, 10 Ինկ. փատմագը, վէ 25.4 սանթիմէթրօ, վէ 254 միլիմէթրօ, վէ պիր պիւյա միտար արշընը.— պուննարըն ճիւմլէսի տէ պիր պիրինէ միւսաւիր օլուր: Վէ պիր սէմթէ 10 փատմագ (254 միլիմէթրօ) եազ-մաւբ եազմըշ օլըր սէօգիւննիւն մանասը պու տըր քի, էկէր օլ եազմաւբ աչըգ պիր եէրէ գօնուլմուշ, վէ ապգընըն վէ տիպինին գալընըգը միւսաւիր օլան պիր գագա եազմըշ օ-լաա խոր, օլ գագ մէզգիւբ տէրինլիքտէ (10 փատմագ) սու

իւէ տօլար իտի։ Պու տախի տէմէք տիր քի, օվ հէվալիտէ պուլունան թարլայա, օվայա, թօփրադա վէ գայայա,— հէր աչըգ եէրէ եաղան եաղմուր՝ ադըգ կիթմէսէ, վէ եա գէ-մինէ չէքիւմէսէ, օրթալըգ պու տէրինլիքտէ սու իւէ գափ լանըր իտի։

Պիր մահալէ եաղան եաղմուրըն մըգտարընը անլամագ իչինն Միզան ը Մաթար նամ ալէմ իսթիմալ օլունուր։ Պու-նուն վէգ տադիգ վէ պահալը նէվէրի վար իսէ տէ, 100տէ հարըմ վէ պիր կիսգի ճիւգի ֆարգ արանըգմատըգընատա, ադ գահմէթ վէ մէտարիֆիչէ պիր տանէ եափմագ վէգ-մէք գօյայ տըր։ Պու պատահ մէրատը օլոնգարա պիր տուհուէթ վէգ-մէք իչինն, մուհթատաթ պիր թարիֆ գօյայըմ։ (1) Գուհթուս, 5 փարմագ, եախօտ 127 միլիմէթրօ պիր խուրձի ալըգ, պիր օղդա եա վիյատէճէ տու ատագիչէն պիր չիչէնին պօղագը-նատ պիր մանթար եա լատֆիգ թափտա վատըմատըյէ սըգը սըգը ադըշտը։ (2) Խուրձինին պօրուտուրնը ուգունըգը չի-չէնին տիպինէ եափըչըն, վէ խուրձ գէնտիսի գադընճատ պիր թէնէգէտէն, միւմգին իսէ պագըրտատ օլուռ քի, եուվաշագ օմայըգ միւտէվվէրիկինէ խատէ կէմէյէ։ Պուն-տան մատա, խուրձինին ադգը պիր տանթիմէթրօ գատար ա-մուտի էնտիգտէն ոօնրա, մախրութի չէգիլ ադմագա պաշ-լատա էյի օլուր։ (3) Պու չիչէ հէր հանկը պիր թարաֆտան կէչէն եաղմուրը պիտա միւմանատաթ գատուռ էտէճէյի աչըգ վէ եիւգսէգգճէ պիր մէվգիյէ պօնուրտուն։ (4) Թէրագիւմ էտէն սույուն տէրինլիյի թէրագի վատըմատըյէ պօղայճատ անլաշըգտա պիտիր։ Զիւնգի խուրձի թամմ վիգը էթմիյիմիդ էօյէիւ իւէ եափըգմըշ օլուր իսէ, իչինտէգի սույուն հէր 100 տիրհէմի, եախօտ 320 կրահը պիր փարմագ (եախօտ 25.4 միլիմէթրօ) տէմէք օլուր, չէօյէ գի, այ զարֆընտա չիչէյէ թօփրանան ատ 375 տիրհէմ կէտիր իսէ, օղ այտա օղ տէմէթ 3.75 փարմագ (76.2 միլիմէթրօ) հագմուր եաղմըշ օլուր։ (5) Սօղուգ մէվսիմատ չիչէնին էթրաֆընտա քէչէ սարարագ

վէ նա սակը պիր հօլ լէ, լչինտէքի սուլթան տօնմամասը իճապընա պադըշահ կէրէք տիր։ (6) Թալ եաղտըղընտա, էկէր թալ թօզ կիպի փէք գուրու տէյիլ իսէ, տէրինլիլինէն 8տէ պիրի սու իթիպար օլունա պիլիր։

Ասիա և սուղրանընն մըգտալ ը մաթարընն (եաղմուրըն) մուայյէն սուրէթակ պիլինմէսի փէք արզուլէնէճէք պիր խուսուս օլուպ, մէմլէքէթին մուխթէլիֆ թարաֆլարընտա էհլ և մերազ քիմսէյէր էկէր պիր ազ էմէք վէ գահմէթ սարֆընա բաղլ օլարագ, թարիֆ օլունան կիպի, վէ հախօտ այնի մագսատ խըտմէթ էտէն պաշգա տիւրլիւ պիր միզան ը մաթար խաթխալը լէ քէնտի սէմթլէրինէն եաղմուրընը էօյէմէյէ պաշլասալար, պիր գաչ սէնէ գարֆընտա Անատօլունընն թարիի ճօղրաֆիասը հագգընտա օլան մալումաթա պիր պէյլի գաչէմ գամմ էթմիշ օլուրլար։ Պունաեն յէնէն թուրթուլան տէֆթէրէ՝ սէնէ գարֆընտա վագը օլան եաղմուրլու կիւնլէրին ատէտի, վէ եաղմուրու կէթիրէն ըիւգկեարընն հանկը թարաֆտան կէլտիյի տակի լալավէ օլունսա, յէրուտէ փէք ֆախուէլի օլա պիլիր։

Խասէն թարիֆի օլունանա պէնդէր պիր միզան վասըթասըյէ, պիզ 1875տէն (28 սէնէտէն) պէրու Սյնթասընն եաղմուր տէֆթէրինի թուրթմուշդը։ չէօյլէ քի, հեր այնքինի այրը այրը էօյէիւպ գայտ էթտիքաէն սօնրա, սէնէ նիհայէթինտէ (եանի Դեկտ. 31տէ) օն իքի այրն միւթէվասըթ բագամընը պուլուպ, օլ սէնէյէ մահսուպ էթմիշիզ։ Պու տէֆթէրին պագը մուհիմմ խուսուսաթը պէր վէճհ և աթի պէյան օլունուր։

(1) Եաղմուրըմըզըն պօյլուղու հա գըլէթի ճիհէթիյէ ֆարգը սէնէէրին իսգրագ էյէտիյի իքի ուճ պիրպիրինտէն խայըճա միւթէֆէրրիգ տիր. 1883ինքի 34.77 փարմագ (873 միլիմէթրօ) օլտըղը հալտէ, 1898ինքի 11.27 փարմագ (283 միլիմէթրօ) օլմուշ տըր։

(2) Պիւթիւն միւտտէթին (28 սէնէնին) միւթէվասըթ

լագամը 22.4 փարմագ (569 միլիմէթրօ) տըր։ Վէ պոռ տէ-մէք օլուլօր քի, եաղմուրուռ պօլ վէ գըթ սէնէլէրինդէ պիր պիրի իւզէրինէ հիսապ էտիլտիքտէ, պոռ հէվալիտէ պիր սէ-նէ զարֆընտա հէր միւրէտպա մէթրօ սաթհ իւզէրինէ 434 օգպա եաղմուր կէլմիշ տիր։

(3) Օն իլքի այտան անճագ սէքիզի եաղմուրլուռ տըր։ Պունլարընդ պէշի Յունիար, Փեւրվար, Մարտ, Ապրիլ վէ Մայիս այլարը օլուպ, իւչիւ տէ սէնէնին սօն այլարը, եանի Հոկտեմբեր, Նոյեմբեր վէ Դեկտեմբեր. տիկէր տէօրթ այ-լար իսէ, եանի Յունիս, Յուլիս, Օգոստոս վէ Սեպտեմբեր պիւսպիւթիւն եաղմուրսուզ սայըլա պիլմիրլէր։

(4) Մէզքիւր սէնէվի մըգտարընդ 100է 60ա եագընդը (59.4) իւք պէշ այլարտա, 39ը սօն իւչ այլարտա, վէ ենիւպէ պիր պուչուգ կիսիսի տէ եաղմուրսուզ տէօրթ այլարտա տըր։

(5) Պոռ սէքիզ այլարընդ էն չօգ եաղմուրլուռը Դեկ-տեմբեր օլուպ, 1883է 9.5 փարմագա պալիդ օլմուչ իսէ տէ, մէզքիւր այ իչիւն պիւթիւն միւտտէթին միւթէվասը-թը 4.43 փարմագ (113 միլիմէթրօ) օլմուչ տըր։

(6) Դեկտեմբերտէն սօնրա եաղմուրլուռուզ սրրտարընդ-տա Փեւրվար կէլիպ, միւթէվասըթը 3.6 փարմագա (92 մի-լիմէթրօ) ենթիչմիչ տիր։ Յունվար վէ Նոյեմբեր հէմեն պիրպիրինէ մանէնտա կէլիպ, հէր իքիսի 3·28 փարմագ կիպի տիր։

(7) Միւտտէթ 28 սէնէ կիպի ուզունճա պիր վագըթ ա-լընտըգտա սէնէվի եաղմուրտա սօն իւչ այլարընդ հիսէսի 100է 39 կիպի իքէն, խուսուսի սէնէլէրտէ կէօգ չալըվար խթիհնալար կէօրիւլիւյօր. պիր ֆարգ, սօն իւչ այլարընդ հիսէսի 1887է 100է 57, 1897է 100է 53, վէ 1902է 100է 54.5 օլմուչ տըր։

(8) 1875էն պէրու հէր պիր սէնէնին եաղմուրսունդ մըգտարը չունալար տըր։

1875տէ	31.90	վաւրմագ *	1889տա	13.63	վաւրմագ *
1876 »	18.55	»	1890 »	27.57	»
1877 »	24.77	»	1891 »	29.10	»
1878 »	16.22	»	1892 »	20.87	»
1879 »	16.02	»	1893 »	29.73	»
1880 »	15.35	»	1894 »	21.91	»
1881 »	23.94	»	1895 »	19.00	»
1882 »	22.29	»	1896 »	21.50	»
1883 »	34.77	»	1897 »	23.85	»
1884 »	25.55	»	1898 »	11.27	»
1885 »	19.34	»	1899 »	26.10	»
1886 »	24.08	»	1900 »	21.90	»
1887 »	17.42	»	1901 »	13.16	»
1888 »	24.84	»	1902 »	32.38	»

*Գիր ազ էվէէ տէնիլտիյի կիպի, մէկքիւբ բագամլար 25.4 իլէ վարպ օլուննուպտա, միլիմէթրօյա թաճվիլ օլուննուշ օլուբլար։

Իչպու պէնտա 1903 Աւուտաբեր պավէթասընըն Փեթրուար 7 նուսխէսինտէ նէչը էմիլմիչ լտի։

ԽԵՅԵԱԼԸՆ ՊԻՐ ԷՅԼԷՆՃԷՍԻ

ՀԱՄԱԼԱՅՍ. տալլարը պէտէնկն եէքփարէ պէյազ մէր-մէր օլսա, վէ գաոիմ նուհնանլէրին փիթէասը կիպլի մէհ-հուր պիր ուսթա անըն իւզէրինտէ իշլէյէրէք անտէն թամամ տալլըն հիւքքէքլիյինտէ, նախօա 12,000 արշըն ուզունլու-ղունտա պիր Հէրքիւլէս սանէմի՝ օյսա չըգարսա, վէ պիր պունու էպհէր ճինէթ պիրլիմ կիպլի, եաշայան վէ հարէքէթ էյլէյէն պիր լինան ֆարպ էյլէսէք, օլ վագըթ անըն վասֆը ալթընէքլի սուրէթտէ էտիլէպիլիր։

Պու տաէմին պօյու՝ լինանլար արասընտա մագպուլ տայըլան պօյուն թամամ 5,000 միսլի օլսուզունտան, իլէրի-տէ պիրքը էտէճէյիմիլ լագամլար պուղտան խթիխարաճ օ-լունմուշ օլուպ՝ Խաթթէն օլանլարըն անա նիսպէթի աստհ, սաթհէն օլանլարընքի միւրեպպաա վէ պէտէնկն օլանլարըն-քի միւճեռատ տըր։

Պու տաէմին այալընըն պօյու 1,700 արշըն վէ էնի 600 արշըն օլուպ՝ պէս պիր այալընըն պաոտըրը եէրէ 200 քիլէ (հէր քիլէ 120 օդգա) պուղտայ էքիլէ պիլիր։ Վիւ-ճիւտիւնին սաթհը 15 միւրեպպաա միլ նախօա 70 միլիօն միւրեպպաա արշըն գաոտար տըր։ չէօյլէ քի, ոլպինէ եէթի-

Խոր, զուտ իւզէրինտէ ենթըհսկն եալընն այագ պիր ատ-
մին ալտըդը թէէսիրտէն գնյատէ տէյիլ տիր։

Ասյագ գապըսըդ կէզմէյէ ալըշմըշ պիր քէօյլիւյէ, նօ-
խատա վէ ֆընտըգ կիպի թաշլար պիր չէյ սայըլմատըդը կի-
պի, մինաթէ ենիքսէքգինճէ գայալար վէ պինալար պու
ատէմէ էօյլէ տիր։

Պունուն էյպիսէնին ճէրիտա քէօյլիւլէրինքի կիպի,
անճագ տիկինտէն ֆարդ էյլէսէք, Ամէրիգայա թարիգիյէ
Ինվեսթասյան Ամէրիգայա կիթատինէտ չէմբէնմէք իճապ
էթմէզ. չիւնքի ին տէրին եէրի տիկինի պիր ապ կէչէր։

Պունուն սայը Ինվեսթալըլարընքի կիպի ինճէ վէ հում-
չապ ֆարդ օյունսուզլուգունա պիրէ, եինէ հէր թէյինին պա-
լընըդը դուժարին պիր արչընտան էքսիք օլմայըդ պիր թէ-
յինի չէքիպ չըգարմադ իչիւն 600,000 օդդա դուվվէթ խա-
թէր։ Վէ էյինին ենիգիտէքի թիւյէր իքի դուլաճ պա-
լընըդընտա վէ 60 արչըն պօյունտա չամ պէտէնէրի կիպի
օյուդըլար։

Պու ատէմ էյինի կիւնէչէ թուժաճագ օլսա, կէօրկէ-
սինտէ պիր միլիօն ատէմ բահաթ օժուդուր։

Պիգիմ իւչ քէօքիւ ազը տիչիմիգին պօյու իւչ բուզ
վարմադ վէ աղըրըդը պիր տիրհէմ ֆարդ օյունսա, պու ա-
ատէմին ազը տիչինին պօյու 130 արչըն վէ իւսթ ենիգիւնին
սաթհը տէօրթ սէօնիւմիւք թարյա գատար կէնիչ տիր։ Պէս
պու պիր տիչին աղըրըդը 300,000,000 օդդա օլուպ հան-
գըրըդըգ քէօմիւր էտիյէ, պիւթիւն տիւնեանընն չէքէր
ֆապրիգալարընը ասլարճա իտսաբ էտէր։ Ամէրիգանըն
200,000 միլի միթէճավըդ չըմէնտիֆէրինտէքի տէմիրին
քեաֆֆէսի պիր արայա կէթիրիլէճէք օլսա, պու տիչի չէ-
քէճէք օլան քէլիէթէնին անճագ պիր գօլու,— եարընը հա-
ղըրլանմըշ օլուր։

Պու ատէմի եապընտան կէօրէմէդ իգ, հանի, հանը-
մըզտա պիլէ օլսա, կէօրտիւյիւմիւզ վիճիւտինին հանկը

չէն պիր կէօմլէք եաւիմապ իչիւն լազըմ կելէն պէվին թօ-
փուննու տաղտապ, տիւննեանքն էթլաֆքնը պիր քէրբէ ֆըր-
լանըը, 25,000 միլ։ Էյէր պու պէվի եաւաճապ փամպուգ
պուլունուբսա։

Պիվիմ ալամըզտա, պիր ատէմին այաղընքն պաչ
վարմազընքն թըրնազը ուզատըզընտա անտէն քէտիկի զը-
րընթընքն աղբրլըզը 10 պուղտայ ֆարզ օլունսա, պու ա-
տէմինքի 62,000,000 օդպա կելիր։

Պու ատէմ ուչուր իքէն պուրնունուն տէլիքէլէրինէ պիր
ալայ ասքէր կիւսէ չըզտա, քէնտինին նէֆէս ալմասընա
առլա մանի օլմատըգտան պաչգա, պէլքի պուրնունու կի-
ճիչտիրմէզ պիւէ, վէ չայէտ ագսըրմասընը մուճիմ օլուր-
սա, Այնթապ գալասը պէօյիւքլիւնտէ պուրնունսան
չըզան քէրէսթէնին իչինտէ օ գալապալըգ ղայդ օլուպ,
2–3 սաաթլըգ մէսաֆէյէ ապթըլըրլար։

Պունուն սաբմլարը էլպէթտէ քէնտի պօյունսա կէօրէ
օլուպ, պիվիմ հիւրիւսիյիւմիւզ չավուշլուգտա հիւրիւ-
յէճէք օլսա, հարըմ տապխպէտէ Այնթապտան Մարաչա, վէ
պիր տապխպէտէ Իսկէնտէրունսա եէթիշիր։ Վէ պիւթիւն
տիւննայը տօլանմասընսա 4 սաաթ քիֆայէթ էտէր։

Պէօյիւք գրիւվ թօփլարընքն գումպարալարը 500–600
օդպա աղըրլըզընտա օլուպ՝ անլէրի ֆըրլամագ իչիւն, պիր
տէֆասընտա, իքի քիլ գատար պարուֆթ իսթիմալ օլու-
նուր։ Պիվ հիւրիւր իքէն գարշըտան կէլէն հաւմուր տա-
նէլերի պիվէ նիճէ չարխըլըր խոչ, պու ատէմին իւպէրինէ
ապըլան մէգքիւր գումպարալար տա քէնտինէ անտէն գիյա-
տէ թէէսիր էթմէկդիր։ Զիւնքի պու գումպարալարը անքն
պէտենինէ 10 արշըն տէրինլիյինտէ սափլանսա պիվէ, տէ-
րինինին հարը պալընլըզընտա տահա էյէճէ կէչմէմիշ օլուր։

Եէր հիւգիւ, ատէմ պօյունտա սիվրի տէմիր գազըպ-
լար իլէ տէօչէլի օլսա, պու ատէմին հալընն այագ հիւրիւ-
մէսինէ մանի տէյիլ տիր։ Անքն պուհնալարտան ալտընը թէ-

գըսմը օլտուղունու թէֆիրկ էտէմէկիկ։ Ուֆաղ գում տանէսի գատար օլան պիր հայվանճըղ պիր պէօյուք ատէմ-ճանընտա նիճէ խոչ, պու Հէրքիւլէսին ճանընտա լինտան օ գատար գալըը։ Նախօտ չէօյլէ տէյէլիմ.— պու քիմսէ ճալըն այագ այագտա տուրուր իլքէն, ճանընտա օլան ատէմլէր այաղընըն պաշ փարմաղընըն թըրնաղընըն իւսթ ճիւղիւնիւ կէօրէկլիմէք իչիւն, 80 մանէի պիր պիրինին օմուզտունա պատմազ, վէ ճախօտ պիր պիրի իւսթիւնէ տէօրթ ուղուն մինարէ գօմազ լազըմ կէլիր։ Վէ չըգտըգտան սօնրա տա օրատա բահաթ էտէպիլիրլէր, չիւնքի սաթի օ թըրնազ իւզէրինտէ 15,000 քիչի բահաթ օթուրապիլիր։ Ղարիպ հէրի չուրսաը տըր քի, պու քիմսէ պու տաղ կիպի պէտինիյէ ատէմլէրին իւզէրինէ պատաճազ օլաճաք խոչ, անլէր պիր պիյան չէքմէղլէր, չիւնքի այագ թապանընըն տիրինինին հիվէրի վէ օլուգլարը արատընտա լինտան թօգ կիպի գայպ օլուր։

Թէնաինին պիւթիւն պօյունու կէօրմէմիկ իչիւն պիր պաչ ատաթ կէրիտէն պագմամըղ լաճաղ էտըր։ Տիւնէատըղ եուվարլագ օլմայըղ տա մատա կիպի պիւղ օլտա խոչ, պու ատէմ պիղտէն զարտա տօղրու կիտիրէք Ամէրիգայա պիրլէ նէմիչտ, եինէ քէնտինի ուֆաղ պիր գարարթը հալինտէ կէօրէկլիճէք խոչք։ Շիմտի պիրէ, պօյու օլ գատար ատղուն տըր քի, տիւնէատըղըն քիւրէվիրիմի քէնտինի չար չավուգ կէօղտէն նիհան էթմէկ։ Պիղտէն այրըղըգ չիմալէ տօղրու կիթտ. Մալաթիայա նէթիչէկլինտէ պօյունըն նըսֆընտան գիյատէտի հալա մէյտանտա գալըը։ Գայէրիյէ կիթտ, օմուզտունտան հօգարըսընը տատա քեամիլէն կէօրիւրիւգ։ Անատօլունըն օրթասընտա տա տուրտա, չիմալտան գալա տէնիգլի, վէ ճէնուպտան ազ տէնիգլի կէօրէկլիւր։ Իչթէ տանա պիր պէքճի՝ քէնտինի իտարէ էտէճէք պաղընն պաղչէն վար խոչ։

Պու ատէմ իչիւն տիւնէատըղտա տէրէ թէփէ հօգ տըր։

Գալը տալլար, պուննուն իչլուն, եէնի սիւրիւլմիւչ թալյա էվլէքլէրի կիպի ոլը։ Մալաչըն էօնիւնտէքի օվատա տուրաճագ օլսա, Ախըր տալը թօփուզընատան ճիւզի եօգալը տիւչէր։

Վիւճիւտիւնէն ազըրլըզը պօյունըն նիսպէթի լագա-մընըն միւքեաապընա թալի օլտուզունատան, ատի պիր ա-տէմին ազըրլըզը 60 օգգա իթիպարլըյէ, պունընքի 7.50 միլիօն տէֆա միլիօն, (7,500,000,000,000) օգգա օլմազ լա-զըմ կէլիր քի, քէնտի իչէ թալթըլաճագ օլոազ տիւննաամըզըն 1,500,000,000 էհալիսի, պալմանըն գարչըսընատա տիրհիմ կիպի գալըր (800 տէ պիր)։ Գուվվէթի տէ պուննատան գը-յատ օլունատիկիր։ Եիկիթ պիր ատէմ քէնտի ազըրլըզընըն իքի միլիոնի գօլայ գալտըրտըգճա, պունատա տախի 15 մի-լիօն տէֆա միլիօն օգգայը գալտըրաճագ գուվվէթի վար տըր։ Ատար օղլունատան չօգ գուվվէթլի տիր, վէ պունըն գալտըրտըզը պիր տէնկի գալտըրմագ իչլուն պիր միլիոն տէվէյէ 60,000 ադնէ լազըմ տըր։ Եախօտ չէօյլէ տէյէլիմ. պիւթիւն տիւննատանըն խալզը պիր թօղպայա եախօտ պէօյիւք պիր զէննալէ ատօտաւրուտա, ճիւմլէսինի պիրտէն պիր սա-վատա իչինէ գօյուգ ալմագլիր։ Եախօտ ալմաճագը էլ թա-չընը տիւչինէլիմ։ Էլիմիզէ ճէգ սատըր պէօյիւքլիւնա-տէ եատըճատա վէ տէյիրմի պիր թաչ կէչտէ, պիզ անը գօ-լայճա պիզտէն 100–125 արշըն ուզագտա պրագագլիրըզ։ Պիզիմ էլ թաչընը 30–40 տիրհէմ ֆազլ էթտիյիմիզտէ, պու-նատանըքի օն պին միլիոն օգգա օլուր։ Ֆագաթի պու բագատ-սատա չօգլուգ պիր չէյ անլաչըլմամագ։ Գարա թաչատան պիր տէյիրմէն թաչը խայալ էտէլիմ քի, պունըն տէյիրմիսի Գօլէճ հավլուսընատա սըզմայաճագ գատար (1,200 արշըն) օ-լուսա՝ գալընըլըզը սա իքի միտալէ պօյունատա (80 արշըն) օլ-սաւն։ Պիզիմ հիմալայա գահրէմանը՝ ֆըրլաթմագ իչլուն պու թաչը էլինէ ալտըղընատա, նէրէյէ աթսըն. պուրատատան Սըվազա եախօտ Շամա գօյայճա տիւչիւրէպիլիր։

Պու ատէմ օվիանոսլարտան զայրի եէրտէ չիմէմէզ։ Վէ համամ կէօրմէյէն պիր քէօյլիւնիւն վիւճիւտիւնէ հուֆպա պիր քիր զապուղը զամմ օլունտուղը կիպի, քէնտիսի ասլա ֆարզընտա օլմայարազ պուննուն վիւճիւտիւ իւզէրինէ տէ պիր արչըն քիր թօփրագ զօլայճա ճէմ օլուր. պու սէպէպտէն, օլ զալընըզտա թօփրագտա պէօյիւյէ պիլէն ճիւմլէ ֆիտանլարա էյի պիր թարլա օլարագ, 60 միւսլիմանա արչընա պիր ազաճ հիսապընտան, հէր պիրի 1,000 օզդալըզ 1,000,000 ազաճ քէնտի իլէ պէրապէր իզլիմտէն իզլիմէ կէզմէքտէ պուլունուր։ Շէօյլէքի, չարժական պիր օրման կէօրիւրսէն, պիլգի պու ատէմին վիւճիւտիւնին պիր զըսմը տըր։ Տէմէք հաճէյ տէյիլ տիր քի, պու ատէմ իւչ միւնթազայը պէրապէր կէզտիրիր։ Աֆրիկատա պուլունտա, տիզլէրինէտէք միւնթազա ի հարրէ, կէօպէյինէտէք միւթէհիւէ, վէ օմուզունատէք միւնճէմիտէ տիր։ Զէզվէյի հա կէօք կիւրիւմիւսիւ կիպի պիր սէտա իշլիմտիյինտէ, պիր քի պու ատէմ էլինի հա զօլունը գըմըլատմըշ։ Այաղընը զաշըմազ իչինն եէրէ էյիլտիյինտէ, տէրէէրտէն սէյլէր հիւրիւր, չիւնքի վիւճիւտիւնիւն իւսիւ թարաֆընտա հազմըշ օլան զարլար երիր։ Միսէսի պուլանըզ գուտաճազ օլուր իսէ Ռիլօա ամէչֆիչանընը ունուԹտուրուր. վէ պուտունԹուսը 100,000 քէօփէյէ 3,500 սէնէվիք թաամ օլուր։

Լաքին ունուվմայալըմ քի պու ատէմ տիւննատտա հալընըզ վէ փէրիչան տըր։ Տիւննա անը մէսուա էտէմէզ։ Ատէմլէր իլէ ալազա էտէմէզ. չիւնքի անլէրի կէօրէմէզ, վէ կէօրսէ զօնուշմազ։ Այաղը տիպինտէ պուլունտա զուլաղը սէնտէն պէշ ալթը միլ հօզարտա օլտուղընտան օրայա սէս եէթիշտիրէմէզսինն։ Թէնէզղիւլ էտիպ տէ պուրնու եէրէ տէյճէք զատար պաշընը եէրէ էյտէ, հինէ պուլաղընըն տէյիլի պիզտէն 1,000 արչըն հօզարըտա զալըր, վէ քէնտի օ մէվզիտէ տուրուր իքէն, պիզ հիւքսէք պիր տաղա Թըրմանըր կիպի պիր իքի սաաԹ հօլճուլուզ Տոհ-

լՀՔ գուլաղընըն տէլիլինէ վասըլ օլսաղ պիլէ, օլանընը գուլաղ տէլիլի օլսուղընը պիլմէգիլ, չիւնքի էօնիւմիւզէ 40 արշընն գութրունտա, վէ իչի, օլման ալաճալարը կիսպի պէտինէլը լալէ էօրիւլիւ վասի պիր մաղարա աղզը կէլիր։ Վէ պուլատա տուրուպ պիզիմ չալըրըպ պաղըրմամըզ տէլիլ, իլլա անընն էօնիւնտէ, Սանթիակօ սէֆէրլինի էնճամա կէթիրէն թօփլար պիլէ ալթընտա, հէրիֆլին լիմոնէճլինի ագըրմ քէսմէզ, չիւնքի գուլաղընընն զարը ագալըի պիր մէթրօ պալընըզընտա օլուպ՝ լինաան էլինտէ անը իհթիյագա կէթիրէճէք գուվվէթ եօգ տըր։

Անա, իշպու մէչհուր 19ունճու ասրըն թուֆան ասրըլարընտան ֆարգը եօգ. ինկիլիզլին տօնանմասը եաղմուր տամլասընտան սու լուզէրլինտէ հասըլ օլան գապարճըգլար կիսպի տիր։ Փարիզ վէ Շիգակօ սէրկիսի անը ճէլպ էթմէզ. չիւնքի կէչէր իքէն պու չէհրլէրլին վէ հաթթա Լօնտրանընն լուզէրլինէ պասաա, ֆարգլը պիր չէյէ պասմըշ օլտուղընտան խասլէրլի պիլէ օլմազ։ Պիր ֆիլին եէնի պիչիլմիչ պուղտայ թարլասընտա կէզմէսի կիսպի տիր։

Պու տիւննեա պու պօյտա ատէմլէր իչիւն տէյիլ տիր։ Պունու օգուրթմագ լազըմ կէլտէ, էլինէ պիր Թելեկան վէրմէզսին. պունուն էլինէ ալաճաղը Թելեկանընն պօյու 800. էնի 600 վէ գալընլըղը 40 արշընն օլաճաղընտան, պունուն քեաղըտը իչիւն 50,000,000 պալիա փամուգ լազըմ կէլիր. հալ չու քի, պիր սէնէյէ պիւթիւն տիւննեանընն հասըլ էյլէտիյի փամուգ պունուն պէչէ պիրի եօգ տըր։

Պիզիմ չօճուգլարընն Թելեկանընա, պիր տիրհէմ միւլէքքէպ սարֆ օլունուր խէ, պունունքինէ 62,500 օգգա լազըմ կէլիր։

Պիլէտ օլսուղու կիսպի պիթթագալի պունտա տա կէօնիւլ օլաճագ տըր։ Պու տա ալուալէնմէք, կիւզէլ կէյլինմէք, կէնճլէրիմիզ կիսպի տաաթ թագընմագ, դօրտօն սալամագ, անթիպա եիւզիւք թագընմագ իսթէյէճէք տիր։

լաքին ումմասըն։

Պուհա Զատիկլիք պիր թապըմ ալաֆրանկա բուպա քէստիրմէք լազըմ կէլսէ, (թէրզիւէրին կէօվիւ այտըն) պուհա ալընատան, 125,000 միլիօն օգպա չուխա լազըմ կէլիր. հալ չու քի, պիւթիւն տիւնեատա պուլունան գօյունլարըն ևիւնդիւնիւ պիր ապայա կէթիրսէն պուհուն 100տէ պիրի կիտէ օլմազ։ Թէզալիք տիւնեանըն մէշինի վէ կէօնիւ պուհուն վօթինինին պիր թայընա քիֆայէթ էթմէզ։ Պուհա լազըմ կէլէն վիտօլա պիր չատըր հաղըլաճագ օլսա ալթընատա կօնտրանըն պիւթիւն էհալիսի (4,000,000) օթուրտալիր։

Պէլինին սահթընը տիւչիւնէք, հալընըզ անախթարընըն պօյու 250 վէ էնի 16 ապչըն օլուպ, ապըրըպ 3,000,000 օգպա տըր. վէ հէրհունէն պիր ապչըն պալարըմագ իչիւն 80,000 պարիկիր գուվվէթի լազըմ օլուպ, հէլէ պուհունուն հէրհիֆին պէլինէնէք սահթը գուրմագ իչիւն, պիւնեատա պուլունան ճիւմլէ պուհար մաքինալարընըն թօփատան գուվվէթի քիֆայէթ էտէճէյինէ չիւպհէմ վար տըր։ Պուհուն սալթ սանիյէ եկ գօվանը իքի մինարէ պօյունատա տըր։

Պուհատան 35 սէնէ էվվէլ Ամէրիգանըն պէօյիւք պիր տախիլի մուհարէպէսի օլուպ, 4—5 սէնէ պիւրտիւ։ Պուհ մուհարէպէտէ տալթ պիր թարաֆընը, հանի հիւքիւմէթի թարաֆընըն, էյլէտիյի մէտաթիֆ, հանըզմայօր խէմ 1000 միլիօն լիրատան էքսիք օլմատը։ 1000 միլիօն լիրայը պիր եկրատէն պիր եկրի նագլ էթմէք իչիւն 25,000 տէվէ լազըմ տըր։ Թարթըսընը անլամագ խոթէրսէնիզ, տանէսի 2.5 ամրհէմատէն—(չիւնքի Ինկլիզ լիրասը տըր) 6,250,000 օգպա էտէր։ Պիզիմ հէրհիֆին փարմագը իչիւն նչան ևիւզիւնէ կիսի պիր ալթուն հալգա հաւիտըրմագ խոթէր իսէք, ևինէ մէյուս օլուբուզ։ Չիւնքի լազըմ կէլէն ալթուն հօգարըատա պիքը օլունան մէպլաղընը 50 միլլի տիր, (312,000,000

օգպա), վէ գաթէն պու տիւնեատա պու ալթունըն օնտա պիրի պիւէ եօգ ալը։ Ուենութիայըն քի, պու աստէմին չէհա-տէթ վարմալընըն գալընըլըը 140, վէ տէյիրմիսի 440 ալ-չըն օլուպ, հալգանըն գալընըլըը տա վարմադընա ուչմալը։

Պու քիմսէնին ապունեայա ուչմատըը պիր ճիհէթ տա-խի թաամը ալը։ Սաղլամ վէ եիւկիւթ պիր ատէմ ածըգալը-ըընտա իքի նիւկիւ էքմէք իւէ 200 տիրհեմ էթին քէպապը-նը գօյայ չէվիրէպիլիր։ Պու գըյաստան պիդիմ հէրիֆին պահվէ ալթընընա լազըմ կէլէճէք քէպապլըը պիւմէմ, ապունեատա պուլապիլի՞ր մի իլ։ Պու սըրատա տէվէյի ֆի-լի խաթրա հիչ կէմիյիմ։ Անէր պունըն տիչինէ պիւէ տօ-պունմազ։ Պիլտիյիմիդ էն պէօյիւք հայվան Պալէնա տէ-նիլէն պալըգ ալը։ Բազամլար խաթրըմըզտա տօղրու պալընըչ խոչ, պունլարըն էն մէֆրէթլիյէլի 200,000 օգպա կէ-լիյօր, քի պիր տանէսի 5000 պէսլի գօյունըն հէրինի թու-թաա։ Գօրգարըմ հէրիֆի ածընտան էօտիւրէճէյիդ. չիւն-քի պիր թէք էօյիւնիւ իչիւն պու պալէնալարտան 300,000 տանէ լազըմ կէլէճէք. պու խոչ։ պիւթիւն տիւնեատընըն Օ-պէրանօյալարընտա պուլունաճազընը զանն էթմէմէ։ էթի պուլտազ, պիր էօյիւնիւն էքմէյի իչիւն 400,000,000 քիւչ պուղտանըն ունու լազըմ ալը. պու խոչ պիւթիւն տիւնեա-նըն պիր սէնէտէ հասըլ էյլէտիյի պուղտայ ալը։ Հէյլէ պիր ֆարզ էտէյիմ քի, պիր տէֆալըգ պունյար պուլունսը տա եէտիրիպ տօյուրտուգ. չիմոի տէ ու կիւճլիւլունէ տիւչէ-րիվ։ Պունա ազընտան 100,000 միլիօն օգպա ուս լազըմ։ Տէնիզտէն իչէմէզ. թուղլու ալը։ Հէր կէօյտէն տէ իչէ-մէզ։ Սույուն տէրինլիյի 500 արչընտան էքսիք օլուր խոչ, ուսյու ավուճայամազ, էլի տիպինէ տէյէր։ Կէօլիւն էնի 1500 արչընտան էքսիք օլուր խոչ, ավուճու իչինէ ալըմազ։ Նիլ վէ Ֆրաթ կիպի ըրմադլար քէնտինին անճագ վարմալը էնինտէ օլուպ, տուտուգլարընը անլէրէ հէթիչտիրէմէզ։ Ֆրաթ ըրմաղը ազընըն իչինէ ապապիլմէսի իչիւն, 1000

արչըն գատաը եվ-ըգոեք պիը ուչուրումտան տէօքիւլմիլի քի, չէնէօվինի եէրէ գօտուղունտա սու աղըընա ագասիլ-սին։ Պու նէհրին էնինի 200 արչըն, տէրինլիլինի 5 վէ չա-փուդուղունու սաաթտա 10,000 արչըն՝ (եախօտ սանիյէտէ 2.5 արչըն)։ Ֆարդ էյլէսեք, հէր կէօզ աչըգ եուումտատա օլ ուչրումտան պիը մրլիօն օպգա կիպի սու տէօքիւլիւր։ Ե-նէ տէ պու սու պու հէրինֆէ վէք ուֆագ պիը չըրըլմը հիւք-միւնտէ օլուագ՝ քէնտինին էօյլիւսիւյլէ պիը թատ գատաը ի-չէպիլմէկի իչինն աղըը օրայա տայալը օլտուղը հալտէ, Մու-րատ 19 սաաթ տիւվիւյէ պօղագըընըն իչինէ ագմալը։ Լա-քին եանլըչ հիսապ էթտիք. պիզ հէր նէֆէս ալըգ վէրտի-յիմիզտէ՝ ագ ճիյէրլէրիմիզտէն չըգան նէֆէսատ 3 պուղ-տայ ալըրլըգընտա սու պուհարը պուլունտուղընը ֆարդ էյ-լէսէք, պու աատէմին տըչարը վէրտիյի հէր նէֆէսատ իւչ մի-լիօն օգգա սույուն պուհարը պուլունաճագ տըր։ Պու ատէմէք օլուր քի, պօղագընա պօչաևան ֆրանթ նէհրի, անճագ նէֆէ-սիյէ էքսիլէննին հէրինի տօլտուրապիլէճէք տիր։ Վէ պու տա, տէմէք օլուր քի, սուսուղլըգտան գավրըլմամասը ի-չինն, եըլ օն իքի այ, աղըը օլ ուչրումա տայալը գալմալը։

Զարէսիզ, պու հէրիֆ չօգ հաչայամագ։ Տիւննէանընն հիւնիւ, վատմուղը էավասընա հէթթիչմէդ։ Գալանընն վէ տէրհանընն հայվանը թատմընա քիֆայէթ էթմէդ։ Սու կիւճ-լիւյիւ մէյտանտա։ Տէրտէ տիւշէ տէվասը պուլունմագ։ Տիւննէանընն ճիւմլէ իլաճլարը թօփլանտա, քէնտինէ պիր վէրիմլիք օլմագ։ Ինսան հալը պու եա. չայէտ քէնտինի գապըդըգ հագալատա, տէօքտիւրմէք իչինն լազըմ կէլէն Ինկիլիզ թուղունուն քէօմէկի Այնթագ գալտընընն 24 միս-լի օլաճագ տըր։ Հէլէ քի, պիւթիւն տիւննատա պուննուն օնտա պիրի պիւէ պուլունմագ. վէ էյի քի պուլունմագ, չինքի, հէր ատէմ չուլտասընը դօլայճա ֆէհմ էտէճէք տիր քի, պուննուն պէօյիւրէ, պէօյիւրէ էօլմէկի տիւննատա հապ-պընտա դարնընըն տէօքմէկինատէն չօգ, չօգ էվլա տըր։

ՇԷՄՍ

ՇԷՄՍՏԷՆ պահս էթմէք՝ հայաթ, հարէքէթ վէ հիւսնտէն պահս էթմէք տիր. գուվվէթ, սաատէթ վէ պէրէքէթտէն պահս էթմէք տիր։

Կիւպրէյլի կիւղէ, մէնֆուր լաշէյի նազիք վիճիւտէրէ, թէաֆֆիւնիւ խօշ ըսհալարա, թէնէֆֆիւսիւն գիհրլի զաղընը լէզիզ իւզիւմ սալգըմլարընա թահվիլ էտէն, պէ՛լի մէմաթտան հայաթ իսրաճ էթմէք գուվվէ ի զարիպէսիյէ միւմթազ օլան օ տիր։ Շէմս տիր քի, սէվրա պուրճունտան սէրաթան պուրճունա գատար օլան սէֆէրի էսնաընտա, ֆըրլաթտըղը նուր օգլարընըն թէէսիրի թահթընտա, հավանըն կէօրիւնմէզ համիզ ի ֆահմիսիյէ, զէմինին սուչունու վէ թօփրաղընը պիմէզսին նա՛սըլ պիր արայա կէթիրիսիզ տէ, անլէրի լէզաիզ վէ նէֆահսէ թահվիլ էտէր։

Պիլիրիզ հէրարէթ գուվվէթ տիր. վէ շէմսէ պու նօգթատան նազար օլունտուգտա, անտէ մէվճուտ օլան գուվվէ ի մէհանիկիյէնին վէֆրէթի ինսան իտրաքընըն մաֆէվգինտէ տիր։ Բիւրէ ի արզըն միւտիրի վէ հաքիմի քէնտիսի տիր։ Պու ճէհիմ տիւնեանըն քիւրէ ի հավասընը, պիր գուվվատան օլ պիրինէտէք, լայէնգաֆի պիր սուբէյտէ թէմէվվիւճ էթտիրէրէք, պարիտ Իսլանտայը մինը-

թագա լ հարլէնլին խօշ հէլարէթլինատէն, վէ սիյահ Սուսան էհալիսինի Սիպէրեանըն սէրլին փօրեասընատան միւսթէֆիտ ըլան օ տըր։ Օպիանոսլարը հավայա գալտըրըպ՝ բիւգկեարըն գանատլարընա թահմիլ իլէ անլէրի բու լ ղէմինէ թէվզի էտէն, վէ պու հօլ իլէ Ամազօնլար, Նիլլէր, Թունալար, վէ Ֆրաթլարըն գուճաղընը թագտիրի նագասիլ գասպիսիէթ իլէ տօլատուրտուղու կիսի, գուվվէ լ մէխանիգիյէ մախզէնի հալինտէ տախլ Նիահարալար թէտարիք էտէն օ տըր։ Հավըրըն հայվանաթ վէ նէպաթաթը, վէ պախտ մաղինին թագագա լ արղատ քէնդ էյլէտիյի վասի մատէն քէօմիւրէրի օնուն էմէյինին էսէրէրի օլտուղճա, եանըլըը մը իդ էյէր տէր խսէք քի, պիր տիւնեատան օլ պիրինէ Աթլանթիք վափօրլարընը նիւրիւտէն, միլէ ու ապվամը իլգատ իչինն Մանչէսթըր ֆապրիգալարընը իչէմտիրէն, վէ զէմին հէմ մէսաֆէյէ մէյտան օգուչան չըմէնտըֆէր պաթարլարընը սէյր էթտիրէն կիւնէչ ալը։ Հաթթա խաթիպնին տիւնին, փիյանիսթին փարմագլարընը, վէ սէմիրճինին պօլարընը հարէքէթէ կէթիրէն օ տըր։

Շէմսին հայաթ հարէքէթ վէ գուվվէմինտէն պահա էյէմէք նիսպէթէն գօլայ տըր։ Ֆագաթ է՛ն իչէք գալէմ, է՛ն պէյիզ քէլամ, է՛ն քէսկին միւթէխասիսլէ, անըն տիւնեարըգա պախչ էթտիյի հիւսնիւն վատֆընատա ածզ հիսս էտէր։ Սապահ վէ ապշամ ֆէճրինին ալթուն գավուլարընը քիւչատէ էտէն օ տըր։ Պուլուվլար վէյատընատա գուրուպը էսնասընտա գալալի ուֆուգու ճէննէթ գափուսունա թահվիլ էտէն օ տըր։ Հալըէթ ի Նուհունն ատայիչ քէմէրինին սէհաթ իւղէրինէ թագլիտ գապաւ էթմէդ էլվան լէ նագչ էտէն օ տըր։ Օ տըր՝ մին էլ գատիմ Իսմաէլ քէրպանլարընը Սրապիսթան ըմրէսաթըյլէ մէչղուլ էյլէյէն վէ ճէննէթի պուշունըն գանատլարընը սիմ ու վէրէ պաթըրան։ Օ տըր՝ Մայիս չիմէնզարընատա իքի թագէ պիտուչ էլլէրինի ուզաթմըշ օլատագ՝ քէվէնէք գօվալատըը կիւնէչէրի սէքսէն սէնէ կէչտիք-

տէն ասնլա աստմէ ունուԹտուրմայան։ Ո տըր՝ Բաֆայէլին վէ Անժէլօնուն ֆըրչասընա պօյա հազըրլայան, վէ Թարլա-նըն զանպազընը հազրէԹ ի Սիւլէյմանտան տահա փարլագ կիյինտիրէն։ Ո տըր՝ պաքիրէ ի մահփարէնին Էանապլարը-նա կիւլ, սաչլարընա սիւնպիւլ, վէ տուտապլարընա քիրազ յան։

Է՛յ աճիպ վարլըգ, էյ օԹուզ միլիօն սաաԹլըգ մէսա-ֆէտէն իւզէրիմիզէ նուր գանատլարընը կէրէրէք՝ պիզի մէֆԹուն վէ միւԹէհայիր գըլան չէմս ի միւնիր։ Էյ ֆի-բօնալար Թիւրպէսինտէն տահա Էէնի կէչմիչ՝ զէմինի տահա տիւնքի կիւն քէնտի մուզալլամ պուհար գունտազընտա սարըլը սէյր էԹմիչ օլան աֆիԹապ ը ճիհանԹապ, սէօյլէ՛, սէօյլէ՛ Է՛յ քէնտինէ միւԹէվէճճիհ չէչմանընն նուրուս վէ մէվ-ճուտաԹընն սիրուրուս, նէ՛ սին սէն. ահէպա էյամընընն իսպ-Թիտասը, ինԹիհասը վա՞ր մը տըր։

Սէօյլէ՛, սէն հայաԹ ալէմինին նապզընը աԹտըրան գա՞լպ մը սըն։ Նօգ իսէ քեաինաԹ ը մատտիյէյի ճանլանը-տըրան լուՀ մը սըն։ Խապէր վէ՛ր, էյ գատիմ մէճուսլէ-լին մապուտու, ֆիլվագը իլահ ը սէմավա՞Թ մը սըն։

Է՛յ պէնի ատէմ, սագընը, պիւտէմանընն զէլալէԹինտէն իհԹիրազլէ, մուխլուգը Խալից պէլլէմէք խալաասընա սիւչ-մէ։ Պէն նէ Եունանիլէրին ֆիւվիլմէրի, նէ ֆինիգէլիլէրին Պաապը, նէ Յաբսիլէրին Հիւբմիւգիւ իմ։ Պէննի ապըմը պիլմէք լաԹէր խէն, ՈւաԹսըգ սու պուխարը, Խոխընսոզ էլէքԹրիք, Բաֆայէլսիզ պօյա, վէ ՊէԹօվէնսիզ սէտա նէ խէ, պէն օ իմ։ Պէն, պէն տէմէյէ լաիգ օրմայան պէն, չու սահիլսիզ նուրլար օգիանօսունտա պէս պիր գաՀրէ սու, վէ չու մէսաֆէ ի նամիւԹէնահիյէ իչինէ Նապըմ ը Ազամ հէ-տիյէ սաչըլմըշ պիհիսապ մէչալէլէր օրԹասընտա պէս պիր գըղըլճըմ իմ։ Հէր խզգէԹ վէ գուտրէԹ Անա մախսուս տըր։ Իմառ կի՛Թ, սէճառ վէ ուզուտիյէԹինի, ալէմ ու ճիհանըն Միմարընտա սրզ էյլէ. պիրա «Հէր աԹիյէ ի հասէնէ, վէ ճէ-

մի և մէվհիպէ և թամմէ՝ նօպարտան, էպ լու էնվարտան նազիլ օլուբ։»

ՔԻԼԻՍԷԼԷՐԻՄԻԶԻՆ ՄԻԻՍԹԱԳՊԷԼԻ Վ. Է. ԱՆԱ. ՔԻԼԻՍԷՑԷ Ա. Լ. Ա. Գ. Ա. Մ. Ը.*

Ա՛նա քիլիսէ իւէ օլան ալագամըզա կէլինճէ, ճիսմանի միւնասէպէթ նօգթա ի նագարընտան պագըլտըգտա, պանտաչ, գարնտաչ վէ միլլէթտաշլարըն եէքտիկէրինէ ալագասը նէ օլմալը իսէ, պիթթապի պիւիւմքի անտէն էքսիք օլմայաճագ տըր։ Մէղհէպի նօգթա ի նագարտան պագըլտըգտա, խալիս Աւետարան իւղէրինէ միւէսսէս դաւանութիւնըն ճիւմլէ նօգթալարընտա միւթթէֆիկ իւլ։ Խալիս Լուսաւորչականլըղը պէն խալիս Աւետարանական մանատա անլարըմ, չիւնքի խալիս Լուսաւորչականլըղը տէյէրէք Փաւվավի քիլիսէնին տամղասընը Թաչըյան իւլավէլէրտէն արի օլան Հայ հիզմէցիյի անլարըմ։ Թարիխէ պիր հագիգաթ տէյի՛լ մի տիր քի, պու կիւն Լուս. քիլիսէտէ ոչ-Աւետարանական տէյու կէօզէտիլէն ային ու ատէթ վէ ուսուլլարըն փէք պէօյիւք պիր փայը սօնրատան կիւմիշ տիր,—յետամուտ

*1908 սեպեան Միուբիւնա օգուստոսի մեգալեպին սօղ գրսմը. ի այնի սեպեպին Աւետարերին 44ին Ցմրօսրնտա ներ եղիմիս տիր:

տըր—խուսուսի հալ ու քէյֆիյէթլէր իճապաթընտան օլմագ իւզրէ, զարպի քիլիսէլէրտէն կիլոսիրիմիշ, եախօտ սիվիշմիշ օլան խուսուսլար տըր։ Անա քիլիսէյի պիզ Փրօթէսթանթլարտան այրըան պաշըճա նօպաթլար պիզճէ աթիտքիլէր տիր։

ա. Աւանդականութիւն, եախօտ բիվայէթ էտասը։

բ. Անհատականութիւն, եախօտ եանըլմազըգ էտասը, վէ

գ. Կղերական գերիշխանութիւն, եախօտ ըէխս ի բուհանիլէրին սէլահիյէթ ի ֆէվգէլատէտէ։

Ա. Լուս. քիլիսէ տիկէր գատիմ քիլիսէլէր իլէ պէրապէր իման գաւտէսի (կանոն Հաւատոյ) օլմագ իւզրէ, Բ. Մուգատտէսի քեաֆի սայմայըզ, անըն քէմալը իչինն Աւանդութիւն տախի լազըմ տըր տէր. Թապրիրի պուս տըր, «Աւանդութիւն է ամբողջացուցիչ մասն յայտնութեան» (Աւանդութիւն լրհամըն միւթէմիմիմ զըմմը տըր)։ «Աւանդութիւն է անգիլ Բան Աստուծոյ» (Աւանդութիւն թահրիր օլունմամըշ Քէլամ Ուլլահ տըր)։ *Իշպու Աւանդութիւն թալիմի պուս մանատա պիր քէրրէ գապուլ օլունտուգտան սօնրա, թալիմլինի նէրէյէրէ կէօթիւրէճէյի գատիմ քիլիսէլէրին էլհէվմ պուլունտուգլարը հալտէն աչըգ սուրէթտէ անլաշըլապիլիր։ Լուս. քիլիսէսէ, զարպի քիլիսէսէն կէլէն Աւանդական լրավէյէրի իչպու 20ինճի ասրըն նուբուննտա կէօրէն քէսգին կէօզլէր՝ մէգքիւր քիլիսէ տէրուննինտէ պուս կիւն ազ տէյիլ տիրլէր. վէ պունլար չուս հալլերէ պիլա միւտտէթ թէհամմիւլ էտէպիլէճէքլէրը մի։ Փրօ. քիլիսէ լման գաւտէսի տէյուս հալընըզ Բ. Մուգատտէսի թանըտըգճա, իքիսի մապէյնինտէ կէչիլմէզ պիր արալըգ գալըր։*

Բ. Փրօ. քիլիսէ լինանըր քի, պիր ֆէրտ—օլսուն կիւճթական ետ աչխատհական— պէչէր օլտըղը միւնասէպէթլէ

**Սահակ քահանանըն Քննական կրօնագիտութիւն նամ քիթապընըն 655նճի սահիֆէսինէ միւրաճաաթ օլունա։*

հանըլմաղա նասըլ մխպէթէլա խսէ, (սխալական խսէ) էֆրատըն մէճմուը օլան հէր հանկը պիր հէյէթ տախի այնի տէրճէ հանըլմաղա մխպէթէլա տըր. Լուս. քիլիսէ խսէ՝ Փաւվալի քիլիսէ իլէ պէրապէր պուննան փէք ֆարգլը թալիմ էտէր։ Անըն լթիդատընճա, եպիսկոպոսլար, հախօտ հայրապետլէր ֆէրուէր հալինուէ, այրը այրը տիւշինուխլէրինուէ հանըլապիլիրլէր, ամմա պիր ուխումի մէճլիս հալինուէ պուլունտըգլարընտա հանըլմաղլար։ Պէյանտան մխպաթաղնի օլտըղը իւզրէ, իշպու անսախապականութիւն մէպտէնի տախի պու մանատա պիր քէրրէ գապուլ օլունտըգտան ոնրա, իլավէլէր ճիհէթինուէ նէրէլէրտէ գարար գլլաճաղընը տիւշինմէք կիւճ պիր շէյ տէյիլ տիր։*

Գ. Փրօ. քիլիսէ խէլաս էմրինուէ, ինսան իլէ Ալլահ արասընտա Բասպ Յիսուստան մատա վասըթա թանըմազ։ Հալ չու քի, Լուս. քիլիսէ ճիւմլէ պատիմ քիլիսէլէր իլէ պէրապէր կիւնահքէարա քահանասըզ հախօտ կղերսիզ խէլաս եօլու կէօսթէրէմէզ. վէ պու ապիւէօնին զարուրի նէթիճէսի տիր. չիւնքի, մալֆիւրէթ վէ թէպատիւսէ Եէսի Խորհուրդլար թարիւինուէն կիւտէր, վէ պու Խորհուրդլարընը ատա իճրասընա մէմուր կիւլտ տիր։ «Նէ՞ հաւթայըմ քի խէլաս պուլայըմ» տէյէնի՝ Փրօթէսթանթլըգ տօղրուտան Յիսուսա զըլտըրըգլար. Լուսաւորչականլըգ իսէ՝ Արձակումա, Մկրտուէթիւնա, Հաղորդուէթիւնա, ևանի քահանայա զլաղուզլար։ Փրօթէսթանթլըգ ինանընը քի, պիր Հինտի հա պիր Զինգի բասթ կէչէ էլինէ կէչէն պիր Աւետարանը օղույարագ, քահանասըզ վէ Խորհուրդսըզ, պէս Յիսուսա իման կէթիրմէքճէ խէլաս պուլապիլիր. Լուս. քիլիսէ իսէ, Խորհուրդլարա բասթ էյլէտիյի էհէմմիյէթի իգթիզասընտան պունտան ֆարգլը տիւշինէճէք տիր։ Սինն ի պիւլուղա

*Մէզքիւր Քննական կրօնագիտութիւնը 693 վէ 694 սա հիֆէլէրինէ միւրաճաաթ օղունա։

էրէնլէրտէ Հալըրպուէթիւնըզ, վէ չօճուզլարտա Մկրտուէթիւնըզ, եանլի քահանաըզ էօլէնլէր հապըրնտա կուս. քիւլիսէ փարզլը ալուշիւնմէյէ մեծպուր տըր։ Եէտի Խորհուրդլարը՝ «Մէջսայք Շնորհաց Սուրբ Հոգւոյն» (Բուհ իւլ Գուատըն էլթաֆընա վասըթալար) թանըտըզը իչիւն պունլարըզ խէյաս թարիզի կէօմէրլիմէյէճէք խսէ, վէ պու տա կզերլին կէօնլիւնէ վէ իրատէմինէ մէրպութ պիր քէյֆիյէթ խսէ, ա-ճաղալ տէյլ տիր քի, պատամ քիւլիսէ կիճէրէ փաճիգ իւթ թա-պի, պիր սէլահիյէթ վէ նուֆուզ վէրմիչ օլուչօր։ Քիւլիսէ-տէ միւնէվվէրը փիքր էսհապընտան օլանլար՝ պունու պա-պուլ էթմին եա էմմէնլիքը, անըն էսասընտա տուրան եէ-տի Խորհուրդլար թէսավվուրու պագը պալտըզմա, խէյաս էմրինտէ կղերական գերիշխանութիւն մէպտէմ տախի պագը պաճաղ տըր. վէ պու՝ Փրօթէսթանթլըզը անտէն այըրան տէրին խէնտէքլէրտէն պիրի տիր։

Մէզքիւր իւչ մէպտէէրին զարուրի նէթիճէսի հալինտէ, Զարպի քիւլիսէտէն կուս. քիւլիսէյէ սիվիչմիչ օլան ա-յին ու ատէթլէրին հուզուրսուզնտա, տէրսուն ի քիւլիսէտէ, սա-յըլարը կիթտիքճէ արթմադտա օլան միւթէալլէմ թագըմ պիզայտ պուլսունապիլէճէքլէ՞ր մի։ Պէօյլէյէր տիւչ՞ունմէ-յէճէքլէր մի քի, Սինոտալարըն էախօտ Հայրապետլէրին տէն մէսէլէլէրինտէ անհատականութիւնընը գապուլ էթմէք, Փա-տիանըն եանըլմապլըզընը գապուլ էթմէնին անճաղ պիր չէքի ախէրի տիր։ Պիւթիւն գուվվէթ իւլէ Բաւարան թալիմի-նէ գարչը կէլիր իքէն, էօլիւլէր իչիւն տուա էթմէքլիյէ բի-զա կէօմէրէպիլէճէքլէ՞ր մի։ Կէօյլուն անախթարլարը Պետրոսա վէ անըն խալէֆլէրինէ թէսլիմ օլունտըզընը չէ-տիտէն բէտտ էտիր իքէն, մաղֆիրէթ վէ խէյաս էմրինտէ կէրի Միջնադարեան գարանլըգա տէօնէրէք կիճէ իսնատ օ-լունան խարիզ իւլ ատէ սէլահիյէթէ պօյուն էյէճէքլէ՞ր մի։ Քիւլիսէլէրի թատվիրլէրէ տօլտուրմապլըզընը պիտայէթի նէ տէրէճէ պի սուչ տա կէօրիւնիւպ կէօմէրլուտ, 20նճի աս-

բըն նուրուհատա եղնէ անկէրէ մուտքար հագմաղա բազի օլա-
պիլէճէքլէ՞ր մի։ Միլլէթտաշլարըմըզ արտասընատա օգուտան
վէ տիւշմընէն թագըմ պու կիւն վէք ալա պիլիյօրլար քի,
ազգային զապէթալարըն վէ Փաթրիգխանէյի իշղալ տէն մէ-
սաիլտէն նիյէկէրինին հալընըն միւշքիլ պիր հիյէթ քէսպ
էթմէկէրինին սէպէպլի արաշտըրըլաճագ օլսա, անկէրին փէք
չօզունըն կէրիյէ տօղրու ուզանան իզլէրի, մէզքիւր իւչ
մերքէզկէտէ, Աւանդականութիւն, Հայրապետականու-
թիւն վէ Կղերական պերիշհանութիւն մէպտէկէրինատ գա-
բար գըլարլար։ Պիզիմ պուրատա ատմէք իսթէմիյիմիզ
պու տըր քի, մէզքիւր օտարամուտ խուսուսլար՝ մէքթէպլի
թալիմին վէ Մուգ. Քէլամըն նուրու հուզուրունատա ուզուն
վագթ տայանըպ տուրամայաճագլար տըր։ Պիզտէ պու
գանատի վար տըր քի, էրմէնի միլլէթի Ք. Մուգատտէսի
օգուլան հէմ օգուլմագտան հազէր էթմէկէն պիր գավմ օլ-
տուգա, քիլիսէյի քէնտի իւք տատէկինին կէթիրմէք իւզ-
րէ, էրտէ կէճատ, մէզքիւր իւլավէկէրին տաղըրըգընը քէնտի
իւզէրկէրինատէն սիւքիպ ալատագլար տըր։ Էկէր կուս քի-
լիսէ նէսլ ի հազըրը, վէ պահուսուս անըն միւթէալլէմ
գըսմընը իֆրաթ գէմանէփէրվէրկինին ախլազը իֆնատ էտէն
նէթիճէկէրինատէն գուրթարմագ իսթէր իսէ, պիզմէ էն միւ-
էսսիր վասըթալարտան պիրի պու տըր.—Իսլահաթ ը քիլի-
սէվիյէ։

Պիզ Փրօ.լարըն Անա քիլիսէյէ տօղրու վազիյէթիմիզ
նէ իսթինին կէօսթէրմէք իչիւն ազիզկէրինին գըյասը նէ օ-
տըգընը գանն էտէրիմ անկատմըշ օլտուս. կուս. քիլիսէ
Աւանդական վէ Հայրապետական եկէղինէ եաղընըգ Աւետա-
րանական նուֆուզը գապուշ էյկէտիյի, խէյաս մէսէկէսինատէ
կիւնահքեար իւէ Քրիստոս արտասընատա կղերին վիւճուտը
չարթ ը մութլագ օլտուգը թէսավվուրընատան ֆէյզատաթ կէ-
տիյի կիւնուտ, հէման օլ կիւն, 60 սէնէ էվվէլ պիզի քէնտի-
լէրտէն այրըան սէպէպ մէյտանտատան գալտըրըլմըշ օլարագ,

քէմալ ը մէսէրլէթլէ լէգքրալը պլրլիքամէ պլրը հալասքեալա խըտմէթ էտէրիզ։ Ճիւզի պլր մլլլէթլաա, տլւչիւնէն պլր ֆիքրտէ գանաաթ հասըլ էթմէյէ քհաֆի տլր քի, անտէն էվվէլ պու իքի ճէմաաթըն պլրպլրինէ գավուչսուզ գարըշմասը թարաֆէյնին հադիզի խայրընը մուճիզ օլմայաճակ տըր։ Սրզու օլունան օլ կլւնիւ թահճլ էթմէքամէ իչլէյէճէք օլան պէլլիճէ գուվվէթլէր պլրզճէ իքի օլուպ, պունլարտան պլրլի չօղ գալտէ ի ուսուսմիյէնին—թէքհամիւլ գահտէսինին—մլլլէթտաշլարընմըզ ալտասընտա մէզհէպլի ճիհէթտէ տահի քէնտի հիւքմիւնիւ լճգայա մէյտան վէրլլմէպի, վէ օլպլրլի տէ պլրզ Փրօֆէսէրընը քէնտի թահգրլրը վէ էտաալարընմըզա սատըպ պուլունմամըզ տըր։ Փրօֆէսէթանթլըզընը պու կլւնքի մէվգըլի 50–60 ակնէ էվվէլ օլարըզընտան չօգ ֆարգը տըր։ Անընն նէ օլմատըզը, վէ նէ օլտըզը չհմալ պլզլմ զանն էթտիյլմլզլտն չօգ վլյատէ պլրլինմլշ տլր։ Կղերական, աշխարհական վէ ուսուսնական թահգրմընն վէք վատի պլր տահրէսինտէ պու խուսուս պու կլւն քհամիլէն անլաշըլմըշ տըր, չէօյլէ քի Փրօ. քլրլիսէէրլմլզ վէ ճէմաաթլարըմըզընն պէօյլէ ֆարգը՝ քէնտի ուգահտ վէ մէպտէէրինին թահլիմ իլէ պէրաբէր, վէ պէէքի տէ անտէն վլյատէ օլ մէպտէէրէ մլւթտապը սուրէթտէ հաշամասը տըր, էօմրիւնիւ թահգրլրլյլէ հէմահէնկ էթմէյի տլր։

Ս.ՆՍ. ՔԻԼԻՍՍ. ԻԼԷ ԻԹԹԻՀԱՏ*

ԿԱՆԵՎՄ զաչէթալարտա վէ ազըղլարտա արա սըրա սէս-
լէնէն մէսէլէլէր արասընտա պիզ Բողոքականլար իչիւն
էն մուհիմմի, պուրատա վէ մէմլէքէթին մուխթէլիֆ թա-
րաֆլարընտա տիւչիւնէն ֆիքրլէրի իշղալ էտէն էն պէօյիւք
վէ հայաթի մատտէ՝ Միութիւն մատտէսի տիր։ Անա քիլի-
սէ լէր իթթիհատ էյլէմէք։ կէչէնլէրտէ Մ. Մինասեան է-
ֆէնտինին Ամերիկայէ նէչր օլունան պիր սըրա պէնտլէրի-
նին պագտըղը նիշանկեահ պու կէօրիւնիւյօր իտի։ Բա-
պընտա Բիւզանդիոնտա կէօրիւլմէն պագը պէնտլէր աչըգտան
պունա տիւգաթ տավէթ էտիյօրլար իտի։ Տէմէք զաիա
տիր քի, իթթիհատ՝ հատտը վաթընտա փէք մէրդուպ օ-
լուպ՝ թարաֆէյնէ գանատաթպախչ օլապիլէճէք պիր սուրէթ-
տէ գաւվէհտէն ֆիրիլէ կէթիրիլէպիլմէսի ղայէթլէ արզուլա-
նաճագ պիր քէյֆիյէթ տիր, հէլէ եկեղեցական Միութիւն փէք
էսասի պիր թասավվուր տըր. չիւնքի պու միւմքին օլտու-

*1911տէ միութիւն հուզուրունցա օգունուլան վէ Բան-
կիւմատա ճէօր օլունցան «Վագըլարըմըզ վէ Ֆարզլարըմըզ»
ճամ պիր մեգալէոեն միւգթեպես:

ղու թապտիլտէ ալիկելէը, Վարչական վէ Կրթական Միութիւն անըն թապին նէթիճէսի տիր։ Կրօնական իթթիհատ օլմաըզընտա, օլ պիրլէր իչիւն գալմ պիր էտատ նօգ տըր։ Պու սէպէպտէն մէզքիւր իթթիհատ մէսէլէսի էն տապիտ վէ էն պիղարտ միւթալաա թալէպ էտէն պէօյիւք պիր մէսէլէ տիր։ Օ՝ իսթազնօթիւ տուչղուլար իլէ հալլ օլունմազ։ Եազը՛դ քի, պու պապատ տօսթլարըմըզ, պիրէրէք եա պիր-մէյէրէք, քէնտի թէքլիֆլէրինէ, իսթատ վէ թավսիյէլէրինէ խամ պիր թարիղէ մէյատանա կէթիրիյօրլար։

Սահիհ տիր քի Բողոքականլըզըն պու կիւնքի պուլունտըղը հալ ու քէյֆիյէթլէր թահթընտա իթթիհատ մատէսի քէնտի իչիւն պաչղա վազիֆտա օլտուղունտան վիյատէ ճալիտ օլմալը։ Իսթիտատատ տէվրինին թապին նէթիճէսի օլան հինգիւթ, 1895 զըլմալը, իքի սէնէ էվվէլ Ատանա վազատատընըն մուճիպ օլտուղու պէօյիւք խարտապէթ, վէ Ամէրիգան Պօրտատան քիլիսէլէրիմիզէ կէօնտէրիլէն խանէնին սէնէ պէ սէնէ էքսիլմէսի, պունլար՝ Բողոքականլըզըն ատլէն պաիք օլան մալիյէսինին պիր գալ տահա վաիֆլէնտիրմիչ օլուպ, անը՝ պաչպազարըն իչթիրաք վէ մուավէնէթինէ տահա գիյատէ միւհիմճ պիր հալա կէթիրմիչ տիր։ Իսթիհատ տալմա մադուլ վէ մէրղուպ իքէն, չու հալ ու քէյֆիյէթլէր անա տահա գիյատէ տիգդաթ ճէլպ էթտիրիր։ Պունընլէ պէրապէր չահսի թէճրիպէմիզ, հէմ թարիխ ի պէչէր պիզէ կէօսթէրիյօր քի, ինսան բուհունտա Կրօնական հաստոզում տէնիլէն վէ վիճտան տուչղուտու, ճիւմլէ խարիճի սաիղէլէրէ ֆահիգ պուլունուչօր։ Ֆարզ տուչղուտու՝ ատէմէ նէթիճէսինի սիւչիւնտուրմէկ։ Սմիրալալ տէվրինին խարիւզ իւլ տտէ նուֆուզունտան իսթիֆատէ էտէրէք՝ կէչէն ասրըն Լուսաւորչական քիլիսէսի՝ Մատթէոս Փաթրիգին կիւնիւնտէ Բողոքականլարը քիլիսէտէն թարտ էթտի խսէ, փէք օ պատար թայիպ օլունմամալը. չիւնքի պունտա ամիլ օլան պիր պէօյիւք գուվվէթի պիլա չիւպհէ ֆարզ տուչղու-

սը խոխ. Հերետիկոս սայտըղը քիմսելէրտէն քիլիսայը թէմիզլէմէլի խոխ։ Վէ տիկէր թարաֆտան Փրօթէսթանթ-լար տախխ, հէր կիւճլիւյէ բաղմէն ճան պէլրապէլի սէվտի-լէրի անա քիլիսէտէն այրըլմազա բազի օլտուլար խսէ, հէ-ման պու սէպէպտէն խոխ։ Վիճտան պունը քէնտիլէրէ ֆարզ տէյու կէօսթէրիյօր խոխ։ Վէ չիմախ, ինսան ելինէ օ ինսան, վիճտան ելինէ օ վիճտան, վէ Լուսաւորչական քի-լիսէ ելինէ օ քիլիսէ ուիր։ Լուսաւորչական քիլիսէ, պուն-տան 60–70 սէնէ էվվէլին Հայ Բողոքականլարը էյտընտա, իմիգատ, թաւլիմամէ վէ արտրոդութիւն ճիհէթինտէ նէ խոխ խսէ, պու կիւն էտտէն անտէն ֆարգլը օլտուղու իտտիա օ-լունամազ։ Բարեկարգութիւնա միւհթաճ էտտի խուսուս-լարտա եէրինտէն հալա գլը փայը գըմըլտանմըշ օլտուղու կէօսթէրիլէմէզ։ Շու հալտէ սամիմի վէ խալխ պիր իմ-թիհատ նա՛սըլ միւմքին օլտուղունու՝ պիզ կէօրէմէյօրուզ։ Պու կիւնքի եկեղեցական Միութիւն թէքզիֆլէրինտէ, ալէս-սէվիյէ յաժանուտուն մազարըտըր, վէ Միութիւնուն մուհա-սէնաթընտան, էսքի մխոխնալըլարը պունա մէյտան վէր-միշ վէ եէրլիլէրին տէ անը գապուլ էմիշ օլտուգլարը խա-թալարընտան պօլ պօլ պահս օլունուպ՝ անտէն էօթէ կէչիլ-մէյօր։ Սամիմի վէ ճիտտի պիր իմիհատը միւմքին գը-լաճագ խուսուստըր թահդիլ վէ թէչրիհինէ կիրիչիլմէյօր։ Շէօյլէ քի, կէչէն ասրըն մխալահէսէ մատտէլէրինի պու կիւն լիսանա ալմագ՝ թաւլիմ ու թէրպիյէյէ, նէզաքէթ վէ 20ճի ասրըն բուհունա մուղայիր խմիչ. կէօյա քի, պինն պիր ևկոռոդական վէ յորոդական խուսուսլար հագդընտա գօ-նուշմագ ճաիզ իքէն, ինսանըն ահվալը ռուհանիյէսինի թէ-ալլիպ էտէն մէսէլէլէրի պիքրէ կէմիրմէք այրպ խմիչ, Ինճիլէ մուվաֆըգ օլմայան չէյլէր իչուն՝ «Պունլար ոչ-Աւա-տարանական տըր» տէմէք 20նճի ասրըն հրիհրինէ մուղայիր օլուր խմիչ։ Պու մուհիմմ մէսէլէյի հրիհր փէրտէսի թահ-թընտա գավաթմազա գալգընմագ պիր նէզաքէթփէրէսթիլիք

իմաստակութիւնու տըը։ Հայաստանեայց քրիստոնէ իշխէն գալէմ տարբերնուտ արտասըրա լատթ կէլինէն «անուրաց,» «անփոփոխ,» «անխախտ,» վէ «անուսան» կիպի թագրատթա պիր յուսաւորեալ Լուսաւորչական պու կիւն իմզա գօյապիլիը մի։ Էյէը մէզքիւր եւրքսէք թագրրէլի քրիստէնին թէմէլի օլան Բրնատոս հագգընտա անլար իսկ տօզրու տըը։ Ցագաթ, օլ ալթուն թէմէլի հէման հէման զայպ էտէնէք տէրէնէտ անըն իւզէրինէ չէօքմիւշ օլան ոչ-Աւանտարանական, վէ օտարաւուս թագիմ վէ արարողութիւնլարը տիւշիւնէնէք օլուր իսէք, օլ վագթ մէզքիւր փարլագ ածականլարտա նէմանա գալըը։ Պիզէ սիւալ օլունուր իսկ, Լուսաւորչական քրիստէյ տօսթ տէյիլ տիրլէր, անլէր քի՝ անըն հայաթ ը բուհանիյէտինին նէմասընա մանի օլան հարատընը աչմագ իսթէմէդլէր։ Թէտավիտէն էվվէլ տիակնօսիս — թէշխիս ի իլլէթ — կէլիր։ Բրիստէլէր իթթիհատը արզուլանագապ պիր չէյ իսկ, (էվվէլթ էօյլէ տիր,) անա մանի օլան սէպէպլէրինն տիւշիւնիւլմէսի իճապ էտէր։ Պինաէն ալէյհ պիր սապիթ վէ տէվամի իթթիհատ հուսուսիլինի միւմքին գըլմագ իշխուն թագհիհինէ իհթիյաճ կէօրիւլէն խուսուսլար մէյտանա կէթիրիլմէլի տիր։ Տէմէք հագիգթ տէյիլ տիր քի, պու վագէթի վասի պիր մէսէլէ օլուպ՝ անըն իլէ օղրաշմագ պու մէգալէնին իշի տէյիլ տիր։

Անա քրիստոս իլէ իթթիհատ մէսէլէսինտէ, ագիտէքի նօգթաղարա խուսուսի տիզգագթ օլունա։

(ա) Ունուրթմայալըմ քի՝ կէչմիշ օլան 60–80 սէնէ միւտտէթի զարֆընտա, անա քրիստոէտ էտասի տէնիրէգպիլէն հիչ պիր կրօնական թարեկարգութիւն օլմամըշ տըը։

(բ) Ունուրթմայալըմ քի՝ սամիմի եկեղեցական իթթիհատ անճագ կէչմիշէ այրըլմագլըղը մուճիպ օլան սէպէպլէրին գալգմասըյլէ միւմքին տիր։

(գ) Էյի պիլէլիմ քի՝ քեաֆի սէպէպ իւղէրինէ միւէսսէս օլմայան հէր հանկը պիր իթթիհատ, Բողոքականլըգ ի-

չիւն խայլը օլմատըղը կիպի, Լուսաւորչական քիլիսէ իչիւն տախի ալդուլու տէյիլ տիր։

(դ) Շու տախի էհլ մէրազըն տիգգաթընը ճէյզ էթսէ կէրէք տիր քի, անա քիլիսէ, քէնտինէն այրըլմըչ օլան Բողոսախաչըրը հիչ տիւչիւնմէսէ պիւէ, պու կիւնքի պուլանուտուղու կրօնական կիւճլիւքլէր, ինդիզացան յարեկարգութիւնու թահիլ էթմէրսէնէք հալլար տըր։ Կէչէն աս-ըրն Հայ Թալէպէլէրինէ Յունաղց էտէպիյաթընըն (գրականութիւնուն) թագտիմ օլունմասը միլլէթիմիզ իչիւն պէօյիւք պախթասըղըղ օլաու։ Պու կիւն անլէր սէմէրէլէրինի կէօսթէրիյօրլար։ Պու կիւնքի հակարօն սընֆըն քիլիսէ իւզէրինէ թագիիզի ֆիւլագը վէհիմ տիր։ Օլ վագիթ էքիլէն թօխունմարըն պու կիւն խալմանը չըդըյօր։

(ե) Իթթիհատ սէօղլէրի գալաղալըղընտա չունու տա ունութմայալըմ քի, չօգլարըն աղըընտա կրօնի վէ ինդիզի քէլիմէլէրի պիգիմ անլատըղըմըզ մանատա օլմայօրլար։

(զ) Պու սըրատա մադիյէ օլան ալագամըղը տա տէրխաթըր էթմէք կէրէք տիր։ Կէչմիչէ պիգիմ իչիւն մէզհէպի հիւրրիյէթի գօլայ պուլմատըգ։

Ես չէհիտլէրիմիզին սէսի!

Պու կիւն պուրատա եէրլէրի պօչ օլան սէվկիւլիւլէրիմիզ, Օսմանլըյ չէհիտլէրի, օլ խալիսլէր իչինտէ տահա խալիս օլան Նաթանայէլ, Փրօֆ. Լեւոնեան, օլ հագիգաթ պահրէմանը իլէ ըէֆիզլէրի, սէմավաթըն նուր մէսքէնլէրինտէն էյիլիպ, չիմոի, հայրէթ իլէ պու Իթթիհատ Մէճլիսինին՝ իւզէրինէ պագտըգլարընը խայալ էտէր խէք, հէման հէման հիսս էթմէ՞զ մի իզ քի, նէք ավազ իլէ պիզե տէյօրլար, «Լմանէթինիզե սատըգ օլըն։»

(է) Պիր սէօզ տահա, վէ օ տա միւսթագպիլ օլան ալագամըզ ճիհէթինտէ։ Էյէր ինանըյօր խէք քի՝ Սինա տաղընըն չալըսը կիպի ալէտտէվամ եանար իքէն, թէլէֆ օլմայան էրմէնի միլլէթինին 10–15 ասրլարտան պէրի հըֆզ

օլուհմասընաա պիր իլահի մագսէտ վար սըր. էյէր ինանըյօր խսէք քի, Ալլահըն նախախնամութիւնուհնաա, Դարպի Աահա գաժմլարընըն մանէվի վէ լուհանի ինհասընաա փիշրէվ օլմագ իւզրէ Ալլահ էրմէնիլէրի ինթիխապ էթմիշ տիր, վէ էյէր ինանըյօր խսէք քի՝ օլ պէօյիւք պէշարէթ վազիֆէմիվէ քէնտիմիվի վէ միլլէթտաշլարընըզը հազըրլամագ ուսմուրը՝ իշին սահիպի թարաֆընաան չոհ պիր ավուճ ինճիլի քիւհնէէրէ ինհալէ օլունմուշ սըր, պուհ նախախնամականի թէրթիպէ իման էտիյօր խսէք, պիւէիմ կոջանուսմուհզուն ապամէթինի, վէ անա սաապգ պուլունալըմ։

ԿՈՐԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ «ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ» ՊԼՆՏԻ ՆՐՉԻՆ ՓԱԹԼՐԹԸՅԸ ՄՈՒՃԻՊ ՕԼՏՈՒ*

Պու պապոկ խաթրըմըզա կէլէն պիր պաչ սէպէտլէր ամխոտքլէր տիր։

Խվիձա. մհոնդ օղուլմայան (անակնկալ) պիր չէյ խոր։ Լուսաւորչական քրիստոնէյն բարեփոխումա իհթիյաճը պու-լունուսուդունա պալպինոկ չիւպհէսի օլմայան, վէ տօսթանէ միւսահէպէթ ապասընուսա խուսուս ը մէզքիւրիւ աչըլտան Թապրիսի հապըր վէ հավէսքեար վէնք չօդ քիմսէյէր մէզ-քիւր քրիստոկ պուլունուսուդու խոպաձա միհհթաճ պիր քէյֆիյէթ տէյիլ տիր. ֆապաթ, պու հադիգէթին տիւնեա մուվաճէհէսինէ գօնմասը, վէ օ ատ՝ քրիստոնյն համխոր մապամընուա կէօդէտիլէն պիրի, պիր վարդապետ Թարա-ֆընուան Թագոմոմ օլունմասը, իչիմէ պու խուսուս՝ մէմուդ օղունմայան (անակնկալ) պիր չէյ՝ վէ հատտ ը իհթիսալը կէ-չէն պիր ճիւրաթ (սերպեսթիլիք) սայըլմըշ տըր։

---

*Իսպու գրքա 1905տ ճհեր իչիւն Աւեսարեռ կեօճտե-րիլմիշ իսկտ, սաճսեօր՝ «Վորիւճ լէյինճե պիր գրքա բեճվիզ եսիլեմեզ տեյիւ շեռն եսիպ՝ իատե հրմիշ իտի։

*Սանիկն. հսիլիմ վե ատէթ: Էսքիմիշ վէ եէրլէշմիշ ա-տէթ վէ իթթիֆատլարըն, վէ մուգատտէս (նուվուլահան) իթթի-պար օլուռնան ատանդուրթիւնլարըն լռնտան ֆիքրի իւղէրինէ օ-լան հիւքմ վէ նուֆուզու փէք զուվվէթլի տիր: Հէր ա-սըրտա, վէ հէր մահալտէ, ալէյհտուտա չարգ ահալիսի ա-բասընտա եէրլէշմիշ ատէթ վէ ուսուլլարըն թէպտիլիյլէ օղրաշմադ փէք միւշքիլ օլմուշ տըր: Թաշճըյը, կքմէկ-ճիյի, պօյաճըյը վէ էքինճիյի՝ էճտատտա մալիւմ օլռնտան ֆարդը պիր ուսուլ իլէ իշլէմէյի բադը եմմէք զօյայ պիր իշ տէյիլ իսէ, միւէյսիսի ատհիպ ի նուֆուզ վէ մուգատ-տէս պիր զաթ կէօզէտիլէն մէղհէպի վէ ատանդարան պիր ա-տէթի զըմըլտամմադ տահա չէթին տիր: Ղաբիպ մի տիր քի, զատիմ քրիսթիյան քիլիսասը 1,500 սէնէ Աբիսթօտէլ ֆէլսէֆէսինին նուֆուզու ալթընտա զալմըշ տըր: Գուտէ-մա եէհտի սայըլա էտարէնկիզ (խորհրդաւոր) պիր սայը նա-զարըյլէ պագտըլըտը, վէ հաթթա, Խալիզ ի ալէմ հէր չէյի զայէ ի քէմալ օլան եէհտի իւղէրինէ թէրթիպ էմմիշ օլ-տուզունա լռնանտըգլարը սէպէպտէն, քիլիսէ Ղալիլէօյա հի-ւրնտիկոս նազարըյլէ պագտը, վէ ալէմտէ եէհի մատէն վար, հաֆթատտա եէհի կիւն վար, լռնան զաֆատընտա տէյուռնէ ալագատար եէհի մէհսէլ վար, վէ սէմավաթտա տա՛ն-ճագ եէհի սէյեարէ օլտալիյը, վէ պէնտէն ալէյհ, Ղալիլէօ-նուն տուբպէնդի ալէմ ու ճիհանըն տիւզէնինդի պօզտամագ տէմիլէր: Տահա եագըն վազըթլարտա կէլերէք՝ քրիսթէնդի վէ հագիգի քրիսթիյանլըգըն տիւնեեայա տօզրուս ֆարդը նէ-տէն իպտարէթ օլտուզուս հագգընտա, փրօթէսթանթլար պիրլէ, ուզուն միւտտէթտէն պէրու եէրլէշմիշ օլան ատէթ վէ ու-սուլլարըն թէէսսիրի ալթընտա պուլունտուգլարը իչիւն՝ կիտիպ թահիֆէ տիւնեեասընտա Աւետարանը վազ էմմէք միւ-սաւվուրուս, պուռնտան 100 սէնէ կիպի էվվէլ իւլք տէֆտա մէյտանտա կէթիրթիլտիյնտէ, չարփըգ պիր խուրտա կիպի կէօզէտիլմիպ, պու ֆիքրէ գահիպ օլանլար իսթիհզա օլուռն-

տուլար։* Ղարպլի սիւնեաց մօտայք, վէ չարդի տիւնեաց ա-
թիւք ատէթլէրէ մուշմատ վէ էօխը տիր։

Սաֆիահն. առ ի զանն: (Նախատաշարուամ)։ Գարշըտա-
քինին ալօվիւնիւ նէ տուրէթլէ թէլապդի էտէճէյիմիզ՝ անըն
հապդընտա թաշըրալըմըզ թէվէճճիւհ եա ատէմ ի թէվէճ-
ճիւհ իլէ թայլին օլունուր։ Այլիսէթինէ չիւպհէ էթմէտի-
լիմիզ պիր տօսթ իլէ պօնուշուր իքէն, անըն աղվընտա ան-
լամաթալըմըզ վէ եա մուպհէմ կէօրիւնէն պիր թասլիրէ
բաթի կէլմիյիմիզտան թամամ ֆիքրինի, վէ նէ տէմէք իսթէտի-
յինի էօյրէնմէք իչիւն թէքրար պէ թէքրար սիւալ էտէրիզ,
վէ գաթէն, տատալէթին տէ մաթէուպը պուս տըր. գարար-
տան էվվէլ թէհալըրի, վէ հիւքմտէն էվվէլ թէֆթիչ։ Կո-
րիւն վարդապետին «Բարեփոխում» պէնտի իչիւն աճէպա
պուս գաիտէյէ բլուչէթ օլունտու՞ մը։ Օլ թահրիրտէ եան-
ըշ եա չիւպհէլի կէօրիւնէն թապիրէրէ վէ սէօվէրէր բաթի
կէլինտիքտէ տուլ գանտատան ալի պիր ֆիքր իչիւն իւք
խաթրա կէլէն չէյ, գըյասըմըզճա, մուէյլիֆլինատէն խաթիճ-
սար էթմէք օլաճագ իտի. «Հաւատալիքնէր կան, որոնք
այսօր արժէք մը ունենալէ դադրած են.» «Հնութեան գը-
րոչմով մեզի հասած հաւատքը կամ եկեղեցին՝ պէտք է
յարմարի իր ժամանակին.» «Թող եկեղեցին մեզի յարմա-
րի, և ոչ թէ մենք անոր,» «Եկեղեցին ալ պէտք է փոխուի,
ինպիր չէ թէ Աստուածային հիմնադիր մը ունեցած ըլլայ
այն» կիտի թասլիրէրէ իւչ նէ տէմէք խաթէտիյինիզի Հայր
Սուրբ քէրէմ էտիպ իյզահա հիմմէթ պուշուրուն տէմէք հէմ
նէզաքէթ վէ հէմ ատաէթ իւմիւշաընտան օլտուղունու գա-
լուպա բէտտ էտէն պուշունմազ։ Լաքին կէօրիւնիւբ քի,

*Պու կիւն (1905) սալթ Փրօթէսթանթ յարանուանու-
թիւնալար թարաֆընտան տիւնեանընէն չալ ճիհէմինէ տալըշ-
մըշ օլան միսիոնարլարընն ատէտի 16,000էն պիյասէ օլուպ՝
չափուզ չափուզ արթմագտա սըրը։

պաղըլարըն ֆիքրինտէ Կորիւն վարդապետ ալէյհինտէ թա-
չընըլան սուի զանն ուսպրա մէյտան վէրմէյիպ՝ սահիպլէրինի
աճէլէ հիւքմէ սէվգ էյլէտի։ Միւմանիլէյհ վարդապետին
պու մէսէլէտէ պիր իպպալսըզլըզը վարդապետ օլմասը խոչ
տէ, տահա պէօյիւք պիր իպպալսըզլըզը Աստուածական, վէ
«Մատուռնքար» պէնտինին միւէյյիֆի օլմասը տըր։ Հալ
չու քի մուախէզէտէ (քննադատութիւն) պահուտ ի էսասիյէ
տէյէնի տէյիլ, տէնիլէնի թէտգիգ էմմէք, վէ իտտիհանըն
տէկէր ու զըյմէթինի մատուէնին ասլընտա, անըն հագիգաթ
օլուպ օլմասըզընը թայինտէ արամագ տըր։

Բապիհն. հիզզ եէրինէ ճիզ իյէ օղրաչմագ, պիր «փի
ուճուռ» իյէ իքթիֆա էմմէք-խաթասը։ «Բարեխոսում»
պէնտինին՝ պաղըլարըն գալէմինի պիրտէն հարէքէթէ կէ-
թիրմէսինէ պիզճէ պիր պէյի սէպէպ տախի, անտէ փարմագ
իյիշտիրէճէք հալպատար, թուճաճագ «փի ուճյարը» պու-
լունտուղու իթիգատը տըր։ Օյ քիմսէյէր քի, մէզքիւր
պէնտին գըսմ ը ազամընա զարչը մագուլ պիր տէյէճէքյէրի
օլմասըզընտան խոթէր խոթէմէզ սիւքիւթիւ իխթիյար էտէ-
ճէքյէր խտի, չիմտի, զրյատարըընճա, Հայր Սուրբուս սըգըշ-
տըրմագ իչիւն պիր իտի ուճուռ պուլմուշ օլույօրլար, վէ տա-
նըրսըն քի, պու պախթիյար թէսատիֆտէն խոթիֆատէ
էմմէք հավէսիյէ, պիր ատ էվվէլ վէքր օլունանյար կիպի
զագիլ ի իթիրատ (առարկել) կէօրիւնէն պաղը սէօզլէրի
ալըպ անլէրին իւզէրինէ քիւլի գուվվէթլէ ազըրյանըյօր-
յար, էօթէտէ խոչ, վարդապետին հաքիմանէ սուբէթտուլ
մէյատանա զօտուզը պիր չօգ վէնք մուհիմմ վէ հայաթի միւ-
թալաաթ պիքրէ կէթիրիլմէյօր։ 13իւնճիւ ասլտա եաշամըշ
օլան Իննիլիլիզ Րօժէր Պագոն պիր ճիհէթիէ պուտնա պէնգէր
պիր թալէսիզլիյէ օղրատը։ Միւմանիլէյհ՝ Ֆրանչիսկեան
թարիգինտէն պիր լահիպ (վանական) օլուպ՝ էվվէլ Օքս-
ֆօրտտա, վէ մուախխարէն Փարիզտէ թէալիւմ էյլէմիչ օ-
լուպ՝ խարիզ իւլ ատէ պապիլիյէթի, վէ իլմ տահրէնինտէ

կէօսթէրտիյլ ուէլվիյէթի միւնաճէպէթիյլէ վագթընտան պիր պաչ սար էվվէլ տիւնեայա կէլմիշ օլան նատիր իւլ վուհուր ատմէկէրտէն սայըլմըշ ոլըր։ Հալ պէօյլէ իքէն տէ, սոլընա մախսուս օլան պաթըլ իթթիֆաճաթ հիւքմիւնատէն պիւս պիւթիւն պուրթուլմուչ տէյիլ իտի. քէվաքիպ ֆալճըլըլընա (astrology) վէ կիքմէհաաս «ֆէյլօսօֆ թաչը»նա լինանըր իտի։ Պու պաթ՝ քէնտինին քէսիր իւլ ատէտ օլան թահրիրաթընըն պիրլինատ, ղէմանը յահիպլէրինին (վանա-կան) վէ քիւլիսէ իսատէմէկէրինին (նէճեղեցական) ճէհալէթինի վէ ախալաղ ճիհէթիյլէ սօն տէրճէճ ֆէնաատա վարմըշ օլ-տուպլալընը չայ էյլէտիյլ իչիւն ծիրանչիսկեանլալընը չէ-տիա ատավէթինէ մաղհար օլաու, վէ քէնտինէ պաչպա պիր թաւաֆտան եապլաչամաոլդպլալը իչիւն պունու պիր սէր իրիթէ էտիպ՝ քէվաքիպ ֆալճըլըղը տինէ գարշը տըր տէյու քէնտինի մուհաքէմէյէ չէքտիլէր, վէ հիւքմ էտիպ մահպէ-սէ ամթալար, վէ հէման էօմրիւնիւն նիհայէթինէտէք, 12–14 սէնէ մահպէստէ գալար. (Տէմէք հաճէթ տէյիլ տիր քի, պու միսալտա ասլ մուգայէսէ նօգթաոը իսի ուճու մէ-սէլէսի տիր։) Պագունուն իլմ տիւնեաոընա օլան պէօյիւք պէօյիւք խըզմէթլէրի ֆէրամուչ էտիլիպ՝ ֆալճըլըղ հալգա-սընա փարմագ կէչիրիլտի։

Տիկէր պիր թաւաֆտան պագըլտըգտա, պու կիպի հալ-լար փէք տէ ղարիպ կէօրիւնմէմէլի։ Թա իւք կիւնտէն պէրու ճահիլլէր վէ ալիմլէր, վասի վէ տար գալպլէր։ մէպտէճ գահրէմանլար վէ զաիֆլէր պիրլիգտէ պուլունմուչլար, վէ եան եանա եաչամըշլար տըր։ Վագթլարընա-տան պիր գաչ նէտ էվվէլ տօղմուչլար տըր՝ տէնիլէն Պա-գօնլար վէ Րօմիւրլէր պուլունտուղու կիպի, նիրմինճի ասր-տա եաչար իքէն 3–5 սար էվվէլինտէն տէմ վուրանլար տա-խի պուլունուչօր, ազ օլմայարագ։ Վար ատէմ քի վիճ-տանընա վէ հագիգաթա սատըգ գալմագ իչիւն հիւճմ ու հագարէթի վէ մահրումիյէթի պիր չէյ եէրինէ գօմայօր, վէ

օլուլօր ատէմլէր քի, միւմին (հաւատացեալ) վէ խալխս (հա-
բազատ, տէնիլէպլիմէք իչիւն, վիճատանըն սէտասընա բաղ-
մէն պիր ուզուն ընյա էօմրիւնիւ եաշամապլըդա բաղի օլու-
յօրլար։ Պիրի հազիպաթ պէզպահընըն, վէ տիկէրի թէ-
վէճճիւհ ի ալէմ (ժողովրդականութիւն) մէզպահընըն քեա-
հինի օլմագլըդը ինթիխապ էտիյօր։ Բիննաի ճինոլէրինէ վէ
պէհէրիյէթէ խաւըմ ը սաւըգ մէզքիւր իքի թագըմտան
հա՛նկըսը օլտուղունա թաղիին չահիտ տիր։

ՉՕՃՈՒԳԼԱՐԸՄԸՉ ՎԷ ՆԷՍԼ Ի ՍՔԻ

ԱՏԱՆԱ ֆէլաքէլֆի սէպէպինատէն Հաճըն թարաֆընդն հօքսիւզ գալմըշ քիլիսէլէրինի գիւյարէֆ վէ թէսլիյէ մագսատսիյէ Այնթապըն Հայիկ քիլիսեսի քէնտի չօպանը վեր. Պ. Թօփալեանը պուննատն 5–6 հաֆթա մուգատեմ օլ ճանիպէ կէօնատէմիշ օլտուղու միւնասէպէթլէ, միւամալէյհին զայըպուպէֆթի էնտասընտա մինպէր պիֆթապի, կիրակիսէն կիլիսէյէ պաշգալար թարաֆընտան իտարէ օլունաճագ իտի։ Պու խըտմէթին պիրի տէ ածիղլէրինէ թէքլիֆ օլունտուղընտա, ֆամիլեալարտա վէ մէքթէպլէրտէ չօճուգլարըմըզըն թալիմինէ վէրիլմէք կէրէք օլան էհէմմիյէթի խաթրըմա կէլէրէք, պու մատտէյէ էտտա ը քէլամ տէյու Մարկ. 10. 14 այէթին չու սէօզլէրինի ինթիխապ էյլէտիմ։ «Պըռագընըզ, չօճուգլար եանընմա կէլսինլէր, վէ անլէրի մէն էմմէյինիզ։» Անըն պագը նօգթալարընը պիլմէք Աւետարանի օգուտլանալար իչիւն տախի ֆախտէլի օլապիլիր միւլահազասըյլա, իճմալ թարիֆիյէ պէլիճէ խուսուսլարընը եազմագ խօթէտիք։*

---

*Պու բահրիաք Աւետարան դազէթասընըն 1910 սենէսի Նօ. 3ինճէ նէտ էդիմիս տիր:

Պու մուհիմ մէսէլէյի ճէմաաթա նա՛սըլ թապիմ էտէճէյիմի միւթէլաա էտէր ինքէն, վալիտէյնէն իճրասընտա թէքեասիւլ էյլէմիքլէրի պիր չօգ ֆարըլլար, վէ էվլատլարընընքն քեամիլ ինսանլար հալինտէ պէօյիւմէլէրինէ մանի օլան պիր չօգ դուսուրլար խաթըրմա կէլտի։ Պունաան տա ֆինքրիմ թապիլի պիր ըէվիչ իւէ մէքթէպլէրիմիզէ տէօնտիւ։ Մէքթէպլէրիմիզտէ պէօյիւք պէօյիւք խալահաթա միւհթաճ նէյէ՞ր վար։ Նէ՞ խաթէրսին։ Մէքթէպ պինալարըմըզ սըհհէթ գավախտինէն մաթրուպունա միւթաասսիֆ էտի՞օր մը, ճօգ խսկ նիչէ քէրրէ վազը օլտըզը կիսպի, 30–40 չօճուղու խաթիապ էտէճէք օտալարա 70–80 թանէսի՞ մի ատլատուրուլույօր։ Անլէրին թալիմինտէ ուսուլ ը ճէտիտէ թալպզը էտիլի՞յօր մը։ Անլէր սինինլէրինէ կէօրէ, տէրէճէյլի սընընֆլարա թաանիֆ օլունո՞ւյօր մը։ Մէքթէպ հոգաբարձուլարըմըզ խըզմէթլէրինէ էհլիյէթլէրի վէ մուհասպէթլէրի օլան քիմսէյէտո՞ն մի իսպարէթ տիրլէր։ Օգուտուլան տէրս քիթապլարը չօճուգլարըն ֆինքրճէ վէ հիւսն ի ախլագճա պէօյիւմէլէրինէ եարտըմ էտէն նէյտո՞ն մի տիրլէր։ Ճէսէտին, վէ ֆինքրին վէ րուհուն թալիմի պիրլիքտէ եէտէլէրինէ թէսլիմ օլունան մուալլիմլէր նէ՞ պօյտան քիմսէյէր տիրլէր։

Մէքթէպլէրիմիզ մէսէլէսիյլէ օզրաչան հէր պիր էհ ի մէրտագ պուննլարը, վէ էմաալընտան օլան տիհէր պիր չօգ սիւալլարը վինչ ի նադարտա կէթիրմէմէք էտէմէզ։ Ջանընմաճա, եանլըշ օլմազ տէր խսէք քի, պուննլարըն արտասընտա էն սօնրաքի, եանի մուալլիմլէր մատտէսի, էհէմմիյէթճէտվէլինէն պաշընտա տուրտուրուլմազ կէրէք տիր. չիւնքի, թարիֆտէն միւսթաղնի օլտըզը իւզրէ թըֆլարըմըզընը վէ կէնճլէրիմիզին հազըրընը վէ խսթիդսալընը թայնի էտէճէք դուվվէթլէր արտասընտա էն պէօյիւք հիսսէսի օլանլարտան պիրի մուալլիմ վէ մուալլիմէլէր տիր։ Անընի իչիւն պու ալի վէ ճէլիլ մէմուրիյէթ նա՞սըլ էլլէրէ թէսլիմ օլունտուղընը տիւչիւնմէք տէյէր։

ՓՆՈՒՒ ՄԷՔՔԷպԼԷՐԻՄԻՂԻ ՈՒԻՒՀՈՒՆԻՒԸ ԼՔԷՆ, ՊՈՒՆՈՒԱՆ ԼՄԷՓԷՔՔԻՒՐԻՒՄ, ՀԷՀՐԻՄԻՂԻՆ ՅՐԻՍԹԻՍԱՆ ՄԷՔՔԷպԼԷՐԻՆԷ ՎԷ ԱՆՈՒԷՆ ՏԷ ՄԷՄԱԼԻՔ Ի ՕՍՄԱՆԻՍՏՈՒ ՄԷՎՃՈՒՈՒ ՕԼԱՆ ՊԻՒԼԹԻՒՆ ԷՐՄԷՆԻ ՄԷՔՔԷպԼԷՐԻՆԷ ՀԷՎՐԻՒՏԻ։ ՄՈՒԱԼԼԻՄԼԷՐ ՄԷՆԷՍԻՆԱՏ ԷՆՈՒՀՀԷՄԻՂԻ ՄՈՒՃԻՊ ՕԼԱՊԻԼԷՆ ԼՔԻ ՊԷՕՅԻՒՔ ԽՈՒՍՈՒՍ ՎԱԲ։ ՊԻՐԻ, ԱՆԼԷՐԻՆ ՊԷԼՔԻ ԴՐՄԸ ԱՂԱՄՔՆՔՆ ՔԷՆՈՒ ՄԷՄՈՒԲԻՍԿԼԹԼԷՐԻ ԻՀՀԻՆ ԻՀԻՍԿԷՔՍԻՂԼԻՔԼԷՐԻ, ՕԼ ՊԻՐԻ ՏԷ ՆԻՀԷ ՔԷՐՐԷ, ՄԱԹՀՈՒԱՊ ԷՎՍԱՓ Ը ԱԽՍԱՊԻՍՏՍՏ ՄԱԼԻՔ ՕԼՄԱՄԱԼԱԲԸ ՍԲԸ։ ՃԷՄԱԱԹ ԵԱԽՕՕՏ ՄԷՔՔԻՔԱ ՀՈՂԱԲԱԲՃՈՒԼԹԻՒՆԸ ԷՔՍԷՐ ԱՒՓԱ ԻՂՓԻՍՍՍՈՒ (ԻՆՍԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ) ՄԷՊԱՏԷԱԻ ԻՒՂԷՐԻՆԷ ԻՂՂԷԻՂԻՒՔ ՄԻՒՐԿՊՊԻՒԷՐԻՆ ՈՒՃՈՒՂՈՒՆՈՒ ԱՒԱՐ, ՎԷ ՊԷՕՅԻՒԼԷՐԻՆ ՏԷ ՆԷ ԼԹԱՂԸՄԱՆ ՕԼՃԱՂԱՂԱՐԸ ՊԷՂՂԻ ՏԻՐ։ ՊՈՒ ՈՒՍՈՒՂ ՃԷՄԱԱԹԼԱՒ ՎԷ ՊԼՏԷՆԷՆ ՊԻՒԼԹԻՒՆ ՄԻՂՂԷԹ ԻՒՂԷՐԻՆԷ ՆԷ ՊԱՍԱՒ ՓԱՀԱՂԸ ՕԹՈՒՐՏՈՒՂԸՆԸ ՊԷՅԱՆԱ ՀԱՃԷԼԹ ԼՕՂ ՍԲԸ։ ՊՈՒ ՀԱՐԷՔՁԷԼԹ ՄԷՍԱՒԻՔ ԱՂ ՕԼՍՈՒՆ ՏԷՅՈՒ ՄԻՒՃԷՎԷԻՂԻՒԼԼԸՆ ԼՄԱՄԻՐԻՆԻ ՏԷՄԻՐՂԻՃԻՂԷՐԷ ԹԷՍՂԻՄ ԷԹՄԷՅԷ ՊԷՆՊԷՄ՞Ղ ՄԻ։ ԻՂԷՐԻՏԷ ՄԻՂՂԷԹԷ ՎԷ ՃԻՆԱ Ի ՊԷՀԷՐԷ ՓԱՐՂԱԳ ՎԷ ՄԻՒՓԻԱ ԱՂԱՂԱՐ ՕԼԱՃԱԳ ԷՎՂԱՏԼԱՐԸՄԴՂԸ՝ ՔԷՆՏԻՂԷՐԻ ԼԱՂԻՄԷ ՄԻՒԻՎԼԱՃ ՕԼԱՆՂԱՐԸՆ ԼԱՂԻՄԻՆԷ ԹԷՍՂԻՄ ԷԹՄԷՔ ՔԷԱՐ Ը ԱՊԻ՞Ղ ՄԻ ՏԻՐ։

ՊՐԱԳ ՀՀԻՒԻՀՀՈՍՂԻՒԻ. ՎԱՐԺԱՊԷՈՒՀԷՐԻՄԻՂԻՆ ԻՆԼԹԻՒ ԼԱՍԱԸՆՏԱ, ԱՒՂՏԱՂԱՐԸՆԱ ՎԷ ԻԼԹԼԹԻՒՍԱԳ ԷՂՂԷՏԻՔԼԷՐԻՒ ՄԷՊՏԷՂԷՐԷ ՎԱՃԻԱԳ ՕՂՏԸՂԸՆԱ ԿԷՕՐԷ ՏԻՒՊԱԼԹ ՕՂՈՒՆՈՒՀՕ՞Ր ՄԸ։ ԴՕՐՊԱՃԱԳ ՈՀԱՊԱՂԷՐԻՄԻՂ ՀՕ՞ՂՄՈՒ ՏԸՐ ՔԻ, ԷԻՆԷՂՄ ՄՈՒԱԼԼԻՄԷՐԻՄԻՂԱՀՆ ՆԻՀԷՂԷՐԻՒ, ՀՕՃՈՒՂԱՐԸՄԴՂԸՆ ԼԱՂԻՒ ՎԷ ԼԹԷՄԻՂ ՓԻՔՔԻՆԻ, ՄԻՂՂԷԹԻՆ ՀԱՅԱԹԸՆԸ ԹԷԿՀԱՏԱ ԷՏԷՆ ԹԷՍԱՒՎՈՒԲՂԱՐԱ ՊՂՂԱՂՈՒՂՂԱՅԱՆ ԼԹԱՂԸՄԱՆ ՍԲՂԱՐ։ ՊԱՂԸ ՀԱՓԻՊԱԼԹՓԷՂՂԷՐ ՂԱԹԱՐԸՆ ՎԷ ՂԱՁԷԼԹԱՂԸՐԸՆ ՀԻՄՄԷԼԹԷՂԷՐԻ ՍԱՅԷՍԻՆԱՏ, ԴԱՀՆԱԿՅԱԿԱՆ ՂԱՅՐԷԼԹՔԷՀՂԷՐԻՄԻՂԻՆ ՎԱՐԱ ՎԱՐԱԱԸՆՏԱ ՆԷ ՄԷՊՏԷՂԷՐԷ ԽԸՄՄԷԼԹ ԷԼԹՈՒՔԼԷՐԻ ԷՂԷՎՄ ՈՒՄՈՒՄԸՆ ՄԱՆՂԱՐԸՆՏԱ ՔԻՀՀԱՏ ՕՂՈՒՆՄՈՒՀ ՏԸՐ։ ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ՄԷՂՀԷՊ, ԼՓՓԷԼԹ Ի ՊԷՅԼԻՅԷ ՎԷ ԴԱՎԱԻԱՏ Ի ԼՃԼԹԻՄԱՒՅԷ

հապկընտա նէ էֆքեարա զահիպ օլտուպլարընըն անլաշըլ-մասը միլլեթէ եէնի պիր մէսէլէ թապուխմ է՞թմէյի մի։ Մէքթեպլէրիմիզին եուալարը պու կիւն քիմլո՞ն էլինտէ տիր։ Մէմալիք ի Օսմանլըյէտէ պուլունան միլլի մէքթեպլէրիմիզտէ, (քիւչիւք քէօյլերտէն իպարէ վէ իսթանպօլ կիպի չէհրլերէ վարանատէք) տիւշինիլէճէք օլտուղունտա, պունլարտա 150–200 պինի զատար չօճուգլարըմըզ պուլունուպ անլերին թալիմի իչինէ մէշղուլ օլան վարժապեա վէ վարժուհիլերինի սայըսը 10–15 պինտէն էքսիք օլմայաճագ տըր։ Իչթէ ասլ հայրթի սիւալ պու տըր։ Նէսլ ի ալինին էմր ի թալիմի էօհտէլերինէ թէալիմ օլունմըշ օլան պու 10–15 պին մուալլիմ վէ մուալլիմէլերին զահիպ օլտուպլարը էտտա վէ թէտավիւլումի նէ՞ տիր։ Քէնտիլերէ էմանէթ օլունան սատէտիլ չօճուգլարը նէթիճէքլերի մինպիլ նէ՞ տիր։ Կէօպէկլերինի տիքտիքլերի սոն նիշանկեահ նէ՞ տիր։

Պու սիւալլարըն ճեվապընը պուլմակ իչինէ սոն սէնէլէրտէ միլլէթիմիզին ալթընալը վէ կէնճլերի ալտանընտա մունթազամ սուրէթտէ իչլէյէն պուվիկթերինի անլերի նէ՛ կէնճամա տօղրու սէվկ էթտիքլերինի տիւշինմէք քիփայէթ էտէր։ Օլ միլլէթի զահրամանլարը նազարըյլէ պապըլանլարըն մասքէլերի սըյրըլտըպտա ալթընտան նէ՛ մահիյէթլէր չըգարըզ ամմէնին թէմաշասընտա թապուխմ է՞թմէյի մի։ Սիյահլարը թէհտիտ (terrorism), վէ միլլէթվէճհի պուլունընտըգլարը մէնպիլ հակարօճ, հաիճհանական (անարշիսթ) վէ հակապակ օլտըգը կիւնէչ կիպի զահիր օ՞լմասը մը։ Միլլէթին սամիմի տիւգթամէրընը տավէթ էթմէք իսթէտիյի-միզ ասլ նօգթա պուրատա սըր։ Էլնէվմ 150–200 պին էրմէնի չօճուգլարընըն էմր ի թալիմի էօհտէլերինէ թէալիմ օլունմուշ չու զատար վարժապետլերիմիզ ապասընտա, մէզքիւր ազգակործան թէտավիւլաթտան արի վէ պէրի օ-լանլարընն նիսպէթի քեա՞չքի փէք ճիւզի օլտա իտի։ Ամա-պա էմր ի վագը էօյլէ՞ մի տիր։ Ատանա վալըսընըն աչ-

տըղը եալա , պիւթիւն միլլէթին տէրին միւթէալաասընը վէ սամիմի վայրէթինի տավէթ էտէն պիր վագըա տըր։ 50–60 պին էյթամ վէ տուլլարը աճըլըդ , չըպլադըլդ , խանէխիզիք վէ խասթալըդ աֆէթլէրինտէն դուրթարմանըն իճապընա պագմադ քիւչիւք պիր մէսէլէ տէյիլ տիր։ Պունտա պիզէ իւմիտպախչ կէօրիւնէն պիր քէօչէ վար իսէ օ տա չու տըր քի , չիմտիյէտէք օլսըդը կիպի , էվվէլ Ալլահ , սօնրա խայրխահ ղէվաթըն հիմմէթլէրի սայէսինտէ պու միւչքիլ տախի հալլ օլունապիլէճէք տիր։ Էրմէնի կիպի տալընըդ օլան , վէ նուֆուսը փէք չօդ օլմայան պիր միլլէթ իչիւն 20–30 պին նուֆուստան օլմադ ֆիլվագը պէօյիւք զայաթ վէ պէտագախթըդ տըր։ Լագին պու տա պագը տէրէճէ թագըմին վագուլ էտէր։ Մունթազամ պիր իտարէ թահթընտա , պիր նէյլ սօնրա՝ սայը էնքի նէրինի պուլա պիլիր։ Ֆագաթ , էկէր պու կիւն մէքթէպլէրիմիզին պայընտա պուլունան մուալլիմլէրիմիզ , վէ եա անլէրին էքսէրիյէթի քէնտի տէրսունլէրինտէ մէզքիւր միւհիլիք էտաալարը պէտլէյէն վէ անլէրին փրօֆէսանտասընա հավէսքեար պուլունան թագըմատան օլուրլար իսէ , պունուն նէթիճէսի միլլէթ իւզէրինէ Աատանա վագըասընտան փահալը օթուրաճագ տէյի՞լ մի տիր։ Մաազ Ալլահ , պէօյլէ պիր չէյ օլուրսա , պիր նէյլ սօնրանըն Հայլարը մէզհէպ , սիյրէթ վէ իւնան ալագալար ճիհէթիյլէ նէրէէրտէ պուլունաճագլարընը խայալ էթմէք կիւճ տէյիլ տիր։ Պէօյլէյէրին պու կիւնքի սայըսը օլ վագըթ օն գաթլա՞նմայաճագ մը։ Ջանն ը աճիզանէմիզճէ պուրատա միլլէթ իչիւն անըն մէսուլիյէթլի մէվգիլէրինտէ պուլունանլար իչիւն քէմալ ը սըտգ իլէ միւթալաա մատտէսի էտէճէք պէօյիւք պիր մէսէլէ վար տըր։ Պու 95ին պալթասընա , վէ 1909 Ապրիլինին պուրչունու իլէ աթէչինէ պէնզէմէզ։ Պու ատի սըթմա տէյիլ, միլլէթին հայաթընը տէրսունատէն նէյէն ճիւտամ տըր։ Պու էջմիածին , Սիս , վէ Իսթանպօլ կիպի սէլահիյէթ վէ մէսուլիյէթ մէրքէզլէրինին քէմալ ը ճիւ-

տիչէթ իւէ նագալ ը տիպպաթա ալաճագլարը մատտէլէր ճէտվէլինին պաշընա գօնուլաճագ մէսաիլտէն տէյլի մի տիր։ Իզմիլտէ, Մըսըրտա, Էվրօփատա, վէ Ամէրիգատա պուլունան հագիգի ազգասէրլէրին պու ճիհէթէ խուսուսիյէ սարֆ ը էֆքեար էթմէլէրինի թէմէննի էտէրիզ։ Էյ միլլէթտաշլար, վազիճընատա իշլէմէք քեար ը ազիլ տիր։ Ճիկէրփարէլէրինիզ օլան էվլատլարընըզըն էմր ի թալիմի կիպի մուգատտէս վազիֆէյի նա՛սըլ եալէրէ թէալիմ էթտիյինիզի էյի տիւշիւնիւն։ Ընուէմայըն քի, պիր նէյլ ասնատընըն Հայ միլլիթինի Լէչքիլ էտէճէք օլան էֆրատ պու կիւնքի միլլի մէքթէպ չօճուգլարըմըզ տըր։

Տէմէք հաճէթ տէյլ տիր քի, պու սըրատա մուհիմմ պիր ուննսուր տահի վարժատէտլէրի թալին, վէ տէրս վըրօղրամլարընը թանզիմ էտէճէք օլան հէյէճէյէր տիր։ Չօճուգլարըն թալիմինին ալաճագը ճիհէթ խայլըճա պուննլատա մէրպութ տըր։ Մէքթէպլէրիմիզտէ վա՞ր մը կլօնագիտաւթիւն, վար իսկ նէ տէրէճէ, վէ անէլէրին թէտրիսի քի՞մլէրէ հէվալէ օլունմուշ տըր։ Եօ՞ղ մը էօյլէ մէքթէպլէրիմիզ քի անէլէրէ ազըլլը չօճուգլարըմըզ պիրէ պիր գաչ սէնէ կիթմիչ կէլմիչ լաքէն «Հայր մեր»ի պիրէ պիրմէզլէր։ Պունուն մէսուլիյէթինի նէ՞րէտէ արայաճայըզ։ Շու ասն սէնէլէրտէ պէնիմ տէրին էսէֆիմի մուճիպ օլան աճը թէճրիպէլէրիմտէն պիրի չու օլմուշ քի, Մէրքէզի Թիւրքիա Գօլէճէ միլլի մէքթէպլէրիմիզտէն կէլէն 14–16 եաշընտա օղլանլարըմըզ ատրասընտա Դաւիթի, Մովսէսի վէ Պօղոսու պիրպիրինէ գատրըշտըրանլար, Տէօրթ Աւետարանիչէրի քիթապտաքի սըրա իւէ սէօյլէյէմէյէնլէր, էլինտէքի Աստուածաշունչտա «Գործք Առաքելոց»ը պուլմագ իչիւն Սալմոսուն վէ Եսայինին քեաղըտալարընը չէվիրէնլէր, էլ գըստա, Բիպլիայի ատէն սայքի պիւսպիւթիւն պի խապէր օլանլար ազ պուլունմայօրլար։ Մէաէնիյէթին վէ միլլի գուվվէթին Խրիսթիյանլըգ իւէ վէճք սըգը ալագատը օլտըգընը փուբլիճիթէսի

նազարըյլէ պապըլան ճափօն պիւլէ անլայըպ թագտիր էթտիյլ պիր վէմանտա պիտ էրմէնիւէր վազիֆէսիզ պուլունալը՞մ մը։ «Պրազըլըզ չօճուգլար ևանըմա կէլսինլէր, վէ ան՚ձէրի մեն քրմէյինիզ։»

ԱՕՆ

ՄԷՎԱՏՍ Ը ՄԻՒՆՏԷՐԻՃԷ

Սահիճէ

Մուգաստէմէ
Փոճ. Զ. Պէզճեան բառաթրճուաճ

Փոճճ. Ս.. Պէզճեանըն Թէրճիմէ ի հալը
Պիզզաթ էճնէի գալէմիճնէճ 1

Փոճճ. Ս.. Պէզճեանըն Պէօյիւկլիւյիւ
Փոճ. Յ. Գ. Գէրճգարեան բառաթրճուաճ 31

Յակոբ Ալեխսան Պէզճեան
Գրեց՝ վեր. Մ. Կ. Փափազեան 37

Փոճճ. Ալեխսան Պէզճեան
Գրեց՝ Տոքթ. Ամբաս Գաբրիէլեան 47

Փոճճ. Ալեխսան Պէզճեան
Գրեց՝ Տիար Ռուճենակ Զամիչեան 51

ԵՍԶՏՂԸ ԹԷԹԱԷՄԷ Ի ՀԱԼԷՔ

Տր. Թ. Գ. Թոպրիճ զիճրիճէ 55
Փոճճ. Ս. Լեւոնեանըն Թէրճէմէ ի հալը 73
Ստուր Աղա Նիզիպլեանըն Թէրճէմէ ի հալը 85

ԹԱՐԻԽԻ ՊԱՏԸՐ ԹԱՏԵՐԱԹԸ

Այնթապ Քիլիսասլընլն 40ննը սկնե՛ւ ի տէվրիյէսի 115
Այնթապ Փորէսթաճիլըդընլն Յորելեանը 145
Մ. Թ. Գօլէնին 25 ամեակի Թարիխի 189

ՊԱՏԸՐ ՆՈՒԹԳԱՏԸՐ

Ատամըն Թալիմ ու Թէրպիյէսի 219
Իթիգատաթ ը Պաթըլ. 241
Հալէպ Վիլայէթինտէ Թալիմ ու Թէրպիյէ 275

ՊԱՏԸՐ ՎԱՏԱՏՐ.

Իթթիհատըն 25ինճի սկնե՛ւ ի տէվրիյէսի 287
Կիլիկիա Շէնիտլէրինից զիfr ի նէմիլինէ 323
Կիւլէրիմիգի սայմաղը էօյրէթ 349
Ճէնճէթ 365
Միւսթագպէլ էօմր 379

ՊԱՏԸՐ ՄՈՒԽԹԷԼԻՖ ՄԱՏՏԷԼԷՐ

Այնթապըն Եաղմուրը 417
Խէյեալըն պիր էյլէնճէսի 427
Շէմս 437
Անա Քիլիսայա ալագամըզ 441
Կորիւն Վարդապետին «Բարեփոխում» պէնտի 453
Զօնուգլարըմըզ վէ Նէսլ իչաթի 459

Ա. Ջ.

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0594283